

สุยามรณจสุส เตปิฏกํ

๑๙

สุตตนตปิฏเก
สํยุตตนิกายสุส
มหาวารวคโค

ห้องกรมพระจันทบุรีนฤนาถ

สัพุตตนิกาโย

294-311
๓ ๑๓ ค
ค. ๑๙ ๓.๓

สยามรัฐสัต์ เทบิฏกั

สัตุตตบิฏเก สัตุตตนิกายสัตุ

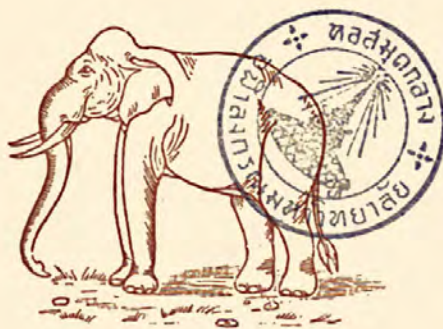
มหาวารวคุโค

อหิสังคเตเรน เมธามุมเรน อาโท โสซิโค

อตุตตมคเตเรน ชมมโกธัจเรน

ปุน โสซิโค

ราชปุมเชน สัยามรัฐสัวาสิณา มหาชเนน มุททาบีโค

สยามรัฐสัตุ ราชธานี
มหามกุฏราชวิทยาลัย ปกาสิโค
พุทธปริณีพพานา ๒๔๗๐

นักรวมสิทธิตามพระราชบัญญัติ

34485

กรุงเทพ ฯ

โรงพยาบาลวิเศษกุล ถนนสามเสน

กิตฺตนปตฺตํ

มคฺคสํยุตํ	อํกุ	ค
อวิชฺชาวคฺโค	,,	,,
วิหารวคฺโค	,,	๓๖
มิจฺจนตฺตวคฺโค	,,	๒๒
ปฏฺฐิตฺตวคฺโค	,,	๒๘
อนฺณตฺตฺตฺตวคฺโค	,,	๓๓
สุริยเปยฺยาโต	,,	๓๖
เอภมฺมเปยฺยาโต	,,	๔๐
นาหนตฺตเอภมฺมเปยฺยาโต	,,	๔๔
คจฺจวคฺโค	,,	๔๘
อปฺปมาทวคฺโค	,,	๖๒
พตฺตกรณฺเฑวคฺโค	,,	๖๘
เอสนาวคฺโค	,,	๘๓
โฆสวคฺโค	,,	๘๘
โพชฺฌนคฺคสํยุตํ	,,	๙๓
ปพฺพตวคฺโค	,,	,,
คิถานวคฺโค	,,	๓๓๒
อูทายวคฺโค	,,	๓๒๐

นํวณฺณคฺโค	ขงฺเก ๓๒๙
จกฺกวตฺตวคฺโค	” ๓๓๘
โพชฺฌนฺคณฺฐกํ	” ๓๔๓
โพชฺฌนฺคตฺถํ อานาปานาภิเปยฺยาโต	” ๓๗๙
ตฺติปฏฺฐานตฺถคฺคํ	” ๓๙๐
อมฺพปาทวคฺโค	” ”
นาฬนฺทวคฺโค	” ๒๓๓
ตฺถฏฺฐิจิตฺตวคฺโค	” ๒๒๘
อนนฺตํสฺสวคฺโค	” ๒๓๙
อมตวคฺโค	” ๒๔๖
ตฺติปฏฺฐานตฺถคฺคตฺถํ คงฺคาภิเปยฺยาโต	” ๒๕๔
ฉินฺทฺริยตฺถคฺคํ	” ๒๕๖
สํกฺกตฺตวคฺโค	” ”
มุกฺคตฺตวคฺโค	” ๒๖๔
ฉฬฺหิณฺทฺริยวคฺโค	” ๒๗๐
สํขินฺทฺริยวคฺโค	” ๒๗๕
ชราวคฺโค	” ๒๘๗
สํกฺกชราวคฺโค	” ๓๑๓
โพธิปฏฺธิยวคฺโค	” ๓๓๓
ฉินฺทฺริยตฺถคฺคตฺถํ คงฺคาภิเปยฺยาโต	” ๓๓๖

กิตฺตนปคฺคํ

๓

สมุมปฺปชานตฺถยคฺคํ	อังกูเ ๓๓๘
พตตฺถยคฺคํ	” ๓๒๓
อิทฺธิปาทตฺถยคฺคํ	” ๓๒๖
ปาจวตฺถคฺคโค	” ”
ปาสาทกมฺปนวคฺคโค	” ๓๓๘
อโยคฺคพวคฺคโค	” ๓๖๒
อิทฺธิปาทตฺถยคฺคตฺถสฺส กงฺคาทึเปยฺยาโต	” ๓๗๔
อนุรฺรทตฺถยคฺคํ	” ๓๗๖
รโหคตวคฺคโค	” ”
ทฺติยวคฺคโค	” ๓๘๘
ฉานตฺถยคฺคํ	” ๓๘๒
ชานาปานตฺถยคฺคํ	” ๓๘๔
เอกธมฺมวคฺคโค	” ”
ทฺติยวคฺคโค	” ๔๓๒
โสตาปคฺคตฺถยคฺคํ	” ๔๒๘
เวพฺพวารวคฺคโค	” ”
ราชการามวคฺคโค	” ๔๕๒
สวณานิวคฺคโค	” ๔๖๓
ปฺญณณาสฺสทวคฺคโค	” ๔๘๓
สคาถกปฺญณณาสฺสทวคฺคโค	” ๕๐๓

ตปฺปณฺวคฺโค	องฺเก ๕๓๐
มหาปณฺวคฺโค	„ ๕๓๘
ตจฺจตฺยคฺคํ	„ ๕๒๐
ตมาจิวคฺโค	„ „
ขมฺมจกฺกปฺปวคฺตทวคฺโค	„ ๕๒๘
โกฏฺฐคามวคฺโค	„ ๕๔๓
ตีสฺปาปณฺณวคฺโค	„ ๕๔๘
ปปาทวคฺโค	„ ๕๕๘
อภิสฺมยวคฺโค	„ ๕๗๒
อามกขณฺณเปยฺยาเด ปจฺมวคฺโค	„ ๕๗๘
อามกขณฺณเปยฺยาเด ทฺตยวคฺโค	„ ๕๘๓
อามกขณฺณเปยฺยาเด ตตฺยวคฺโค	„ ๕๘๓
อามกขณฺณเปยฺยาเด จตฺตวคฺโค	„ ๕๘๕
ปทาหุฏฺโถ	„ ๕๘๓
อสาธารณนามานิ	„ ๖๓๕
คานาํ ปจฺมปาทา	„ ๖๓๘
ปทตฺถปฺปเกโท	„ ๖๒๐

ไถชนปทุคัม

อสุทธุชปาไซ	สุทธุชปาไซ	
ภาเวตพุโพต	ภาเวตพุโพติ	องเก ๘๓
เตนุปลังกม	เตนุปลังกมิ	„ ๔๓๐
ชนบีตติวิสโย	ชนบีตติวิสโย	„ ๔๔๘
ธมฺเมห	ธมฺเมหิ	„ ๔๖๖
โยชนาน	โยชนานิ	„ ๕๗๒

สัพพตฺตปิฎกํ สํยฺยตฺตนิคายสฺส
ปญฺจโม ภาค

มหาวารวคฺค

นโม ตสฺส ภควโต ชรทโต สมนํสํพุทฺธสฺส ฯ

อวิชฺชาวคฺค ปจฺจโม

[๑] เหวมฺเม สํกํ เอกํ สมนํ ภควา สํวตฺถิยํ วิหริตี
เชตวนเ อนนถปิณฺฑิกสฺส อารามเ ฯ ตตฺร โช ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขโวจิตฺติ ฯ ภทฺตเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสโถสฺสุ ฯ
ภควา เอตทโวจ ฯ

[๒] อวิชฺชา ภิกฺขเว ปุพฺพกฺมา กุสฺสณํ ฌมฺมานํ สํมาปตฺติยา
อนนฺตเว อหิริกํ อนินฺคตฺตํ ฯ อวิชฺชาคตฺสฺส ภิกฺขเว อวิชฺชสฺสโน
มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปโหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺส มิจฺฉาสงฺกปฺโป ปโหติ มิจฺฉา-
สงฺกปฺปสฺส มิจฺฉาวาจา ปโหติ มิจฺฉาวาจสฺส มิจฺฉากมฺมฺนฺโต
ปโหติ มิจฺฉากมฺมฺนฺตสฺส มิจฺฉาอาชีโว ปโหติ มิจฺฉาอาชีวสฺส
มิจฺฉาวายาโม ปโหติ มิจฺฉาวายามสฺส มิจฺฉาสติ ปโหติ มิจฺฉา-
สติดสฺส มิจฺฉาสมาชิ ปโหติ ฯ

[๓] วิชฺชา จ โช ภิกฺขเว ปุพฺพกฺมา กุสฺสณํ ฌมฺมานํ
สํมาปตฺติยา อนนฺตเว ทิโรคฺตตฺตํ ฯ วิชฺชาคตฺสฺส ภิกฺขเว วิชฺชสฺสโน

สมฺมาทิฏฺฐิ ปโหติ สมฺมาทิฏฺฐิสฺส สมฺมาสงฺกปโป ปโหติ สมฺมา-
 สงฺกปฺปสฺส สมฺมาวาจา ปโหติ สมฺมาวาจสฺส สมฺมากมฺมุนโต
 ปโหติ สมฺมากมฺมุนตสฺส สมฺมาอาชีโว ปโหติ สมฺมาอาชีวสฺส
 สมฺมาวายาโม ปโหติ สมฺมาวายามสฺส สมฺมาสติ ปโหติ สมฺมา-
 สติสฺส สมฺมาสมาธิ ปโหตติ ๑

[๔] เหวมฺเม สุกฺโก เถกั สมฺมํ ภควา สกฺเขสุ วิหริติ
 สกฺกาวํ นาม สกฺกานํ นิคฺโข ๑ อถ ไช อายสฺมา อานนฺโท
 เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมฺนตํ นิสฺสํ ๑ เอกมฺนตํ นิสฺสินฺโน ไช อายสฺมา อานนฺโท
 ภควนฺตํ เอตทโวจ อุปทฺทมิทํ ภนฺเต พุทฺทมจฺริยสฺส ยทิตํ
 กถฺยาณมิตฺตตฺตา กถฺยาณสฺสหายตฺตา กถฺยาณสฺมปฺวงฺกตฺตาติ ๑

[๕] มา เหวํ อานนฺท อวจ มา เหวํ อานนฺท อวจ
 สกฺกเมว หิทํ อานนฺท พุทฺทมจฺริยํ ยทิตํ กถฺยาณมิตฺตตฺตา กถฺยาณ-
 สฺสหายตฺตา กถฺยาณสฺมปฺวงฺกตฺตา ๑ กถฺยาณมิตฺตตฺสเสตํ อานนฺท ภิกฺขุโน
 ปาฏิทฺธํ กถฺยาณสฺสหายกสฺส กถฺยาณสฺมปฺวงฺกสฺส อริยํ อฏฺฐังคิกํ
 มคฺคํ ภาเวตฺสติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกิริตฺสตีติ ๑

[๖] กถฺยาณนฺท ภิกฺขุ กถฺยาณมิตฺโต กถฺยาณสฺสหาโย กถฺยาณ-
 สฺมปฺวงฺโก อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ
 พหุตฺถกโรติ ๑ อิทานนฺท ภิกฺขุ สมฺมาทิฏฺฐิ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ
 วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามํ สมฺมาสงฺกปโป ภาเวติ

วิเวกนิสฺสิตํ ๑ เป ๑ สมนุมาวาจํ ภาเวติ ๑ เป ๑ สมนุมากมฺมนุตํ
 ภาเวติ ๑ เป ๑ สมนุมาอาชวํ ภาเวติ ๑ เป ๑ สมนุมาวายามํ ภาเวติ
 ๑ เป ๑ สมนุมาตตํ ภาเวติ ๑ เป ๑ สมนุมาตฺมาสี ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ
 วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวธสฺสคฺคปริณามํ ๑ เอวํ ๒ อานนฺท
 ภิกฺขุ กถฺยฺยานมิตฺโต กถฺยฺยานสฺสหาโย กถฺยฺยานสฺมปฺปวฺงโก อริย
 อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวติ อริย อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ พหุสฺสโกโรติ ๑

[๗] ตถิมินาเปตํ อานนฺท ปริยาเยน เวทิตพฺพํ ยถา สกต-
 เมวิทํ พุทฺทมจฺริยํ ยทิตํ กถฺยฺยานมิตฺตตา กถฺยฺยานสฺสหายตา
 กถฺยฺยานสฺมปฺปวฺงกตาติ ๑ มมณฺเฑ อานนฺท กถฺยฺยานมิตฺตํ อากมฺม
 ชาติธมฺมา สฺตฺตา ชาติยา ปริมุจฺจนฺติ ชฺวราชมฺมา สฺตฺตา ชฺวราย
 ปริมุจฺจนฺติ มรณธมฺมา สฺตฺตา มรณฺเณ ปริมุจฺจนฺติ โสก-
 ปริเทวทฺทฺชโทมนสฺสฺสฺปายาสฺสธมฺมา สฺตฺตา โสกปริเทวทฺทฺชโทมนสฺส-
 ฺปายาสฺสฺสฺส ปริมุจฺจนฺติ ๑ อิมินา ๒ เอตํ อานนฺท ปริยาเยน
 เวทิตพฺพํ ยถา สกตเมวิทํ พุทฺทมจฺริยํ ยทิตํ กถฺยฺยานมิตฺตตา
 กถฺยฺยานสฺสหายตา กถฺยฺยานสฺมปฺปวฺงกตาติ ๑

[๘] สํวตฺถนฺนิทานํ ๑ อถ ๒ อายสฺมา สํวรัปฺตฺโต เยน
 ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ
 นิสฺสํ ๑ เอกมฺนฺตํ นิสฺสินฺโน ๒ อายสฺมา สํวรัปฺตฺโต ภควนฺตํ
 เอตทโวจ สกตมิตํ ภาเนเต พุทฺทมจฺริยํ ยทิตํ กถฺยฺยานมิตฺตตา
 กถฺยฺยานสฺสหายตา กถฺยฺยานสฺมปฺปวฺงกตาติ ๑

[๘] ตํชฺช ตํชฺช ตํวํปฺปตฺตํ สกถมิตํ ตํวํปฺปตฺตํ พุทฺธมจฺริยํ
 ยทิตํ กถฺยฺยานมิตฺตคฺคา กถฺยฺยานสํหายนคฺคา กถฺยฺยานสํปฺปวฺจกคฺคา ฯ
 กถฺยฺยานมิตฺตคฺคํ ตํวํปฺปตฺตํ ภิกฺขุโน ปาฏิทฺถํ กถฺยฺยานสํหายนคฺคํ
 กถฺยฺยานสํปฺปวฺจกคฺคํ อริยํ อฏฺฐชฺงคิกํ มคฺคํ ภาเวสฺสตี อริยํ
 อฏฺฐชฺงคิกํ มคฺคํ พหุสฺสคฺคํวสฺสคฺคํ ฯ

[๙๐] กถฺยฺยานํ ตํวํปฺปตฺตํ ภิกฺขุ กถฺยฺยานมิตฺโต กถฺยฺยานสํหาโย
 กถฺยฺยานสํปฺปวฺจโก อริยํ อฏฺฐชฺงคิกํ มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อฏฺฐชฺงคิกํ
 มคฺคํ พหุสฺสคฺคํวโรติ ฯ อิทํ ตํวํปฺปตฺตํ ภิกฺขุ สํมมาทิสฺสํ ภาเวติ
 จิเวกฺขณสฺสคฺคํ จิรํวคฺคณสฺสคฺคํ นิโรธณสฺสคฺคํ โวสฺสคฺคณปฺริณามํ ฯ เป ฯ
 สํมมาสํมาธิ ภาเวติ จิเวกฺขณสฺสคฺคํ จิรํวคฺคณสฺสคฺคํ นิโรธณสฺสคฺคํ โวสฺสคฺคณ-
 ปฺริณามํ ฯ เอวํ โส ตํวํปฺปตฺตํ ภิกฺขุ กถฺยฺยานมิตฺโต กถฺยฺยาน-
 สํหาโย กถฺยฺยานสํปฺปวฺจโก อริยํ อฏฺฐชฺงคิกํ มคฺคํ ภาเวติ อริยํ
 อฏฺฐชฺงคิกํ มคฺคํ พหุสฺสคฺคํวโรติ ฯ

[๙๑] คตฺติมินาเปตํ ตํวํปฺปตฺตํ ปรีชาเยน เวทิตพฺพํ ยถา
 สกถมิตํ พุทฺธมจฺริยํ ยทิตํ กถฺยฺยานมิตฺตคฺคา กถฺยฺยานสํหายนคฺคา
 กถฺยฺยานสํปฺปวฺจกคฺคาติ ฯ มมณฺเฑติ ตํวํปฺปตฺตํ กถฺยฺยานมิตฺตํ อคฺคมฺม
 ชาตฺธิชฺชมา สคฺคตา ชาตฺธิยา ปรีมฺมุจฺจนฺติ ชฺรารชฺชมา สคฺคตา ชฺราย
 ปรีมฺมุจฺจนฺติ มรณชฺชมา สคฺคตา มรณฺเณ ปรีมฺมุจฺจนฺติ โสภ-
 ปรีเทวทฺทกฺขโทมนสฺสํปายาสชฺชมา สคฺคตา โสภปรีเทวทฺทกฺขโทมนสฺสํ-
 ปายาเสหิ ปรีมฺมุจฺจนฺติ ฯ อิมินา โส เตตํ ตํวํปฺปตฺตํ ปรีชาเยน เวทิต-

ตพฺพํ ยถา สกถมิตํ พุทฺทมจฺริยํ ยทิตํ กถฺยาณมิตฺตคา กถฺยาณ-
สหายคา กถฺยาณสมฺปวงฺกตาติ ฯ

[๓๒] สํวคฺคณิธานํ ฯ อถ โข อายสฺมา อานนฺโต ปุพฺพพณฺห-
สมฺมํ นิฉาเสตฺวา ปตฺตจํวรมาทาย สํวคฺคิํ มีณฺทาย ปาวิตฺติ ฯ
อทฺทสํ โข อายสฺมา อานนฺโต ชาณฺตุสฺสณฺนิ พุราหฺมณํ สพฺพ-
เสเตน วพฺวาภิรเถน สํวคฺคิยา นิยุยายนฺตํ เสตา สฺมํ อสฺสํ
ยุตฺตา โหนฺติ เสตาตฺถการา เสโต รโถ เสตปรีวาโร เสตา
รสมฺมโย เสตา ปโตทตฺตจฺจิ เสตํ นตฺตํ เสตํ ชฺชนฺทํ เสตานิ
วตฺถานิ เสตา อฺปาทนา เสตาย สฺมํ วาถวํชนิยา วิชัยฺยติ ฯ
ตเมณฺ ๕ โน ทิสฺวา เอวมาห พุทฺทมํ วต โภ ยนํ พุทฺทมยฺยานวฺมํ
วต โภติ ฯ

[๓๓] อถ โข อายสฺมา อานนฺโต สํวคฺคิยํ มีณฺทาย จริตฺวา
ปจฺจณฺทคฺคํ มีณฺทปาทปฏิกกฺกนฺโต เยน ภควา เทนุปสงฺกมิ อฺป-
สงฺกมิตฺตวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีติ ฯ เอกมฺนตํ
นิตฺธิโน โข อายสฺมา อานนฺโต ภควนฺตํ เขตฺทโวจ อิทํ
ภนฺเต ปุพฺพพณฺหสมฺมํ นิฉาเสตฺวา ปตฺตจํวรมาทาย สํวคฺคิํ มีณฺทาย
ปาวิตฺติ อทฺทสํ ชฺชาหํ ภนฺเต ชาณฺตุสฺสณฺนิ พุราหฺมณํ สพฺพเสเตน
วพฺวาภิรเถน สํวคฺคิยา นิยุยายนฺตํ เสตา สฺมํ อสฺสํ ยุตฺตา
เสตาตฺถการา เสโต รโถ เสตปรีวาโร เสตา รสมฺมโย เสตา
ปโตทตฺตจฺจิ เสตํ นตฺตํ เสตํ ชฺชนฺทํ เสตานิ วตฺถานิ

๖ สุตตุนตบั้งเก สัตตุนตนิกายตต มหาวารวคโค [๓๔

เตตา อุปาหนา เตตาย สุกั วาตวชันนิยา วชันยติ ๑ ตเมนน
ชโน ทิสฺวา เอวมาท พุทฺหมํ วต โภ ยานํ พุทฺหมยานรูป
วต โภติ ๑ สกฺกา นุ ไช ภาตเต อิมสฺมึ ชมฺมวินเย พุทฺหมยาน
ปณฺณเปตุนติ ๑

[๓๔] สกฺกา อานนฺทาทิ ภคฺวา อโวจ อิมสฺสเดว ไช เขต
อานนฺท อริยตฺถ อฏฺฐังกิกตฺถ มคฺคตฺถ อชิวจํ พุทฺหมยาน
อิตฺธิ ชมฺมยานํ อิตฺธิ อนุตฺตโร สงฺคามวิชัย อิตฺธิ ๑

[๓๕] สมนฺมาทิจฺชี อานนฺท ภาวิตา พหุตฺถตา. รากวินยปริโย
ธานา โหติ โทสวินยปริโยธานา โหติ โมหวินยปริโยธานา
โหติ ๑

[๓๖] สมนฺมาสงฺกปฺโป อานนฺท ภาวิตอ พหุตฺถโต รากวินย-
ปริโยธาน โหติ โทสวินยปริโยธาน โหติ โมหวินยปริโย-
ธาน โหติ ๑

[๓๗] สมนฺมาวาจา อานนฺท- ภาวิตา พหุตฺถตา รากวินยปริโย-
ธานา โหติ โทสวินยปริโยธานา โหติ โมหวินยปริโยธานา
โหติ ๑

[๓๘] สมนฺมากมฺมฺนโต อานนฺท ภาวิตอ พหุตฺถโต รากวินย-
ปริโยธาน โหติ โทสวินยปริโยธาน โหติ โมหวินยปริโย-
ธาน โหติ ๑

[๓๙] สมนฺมาอาสีโว อานนฺท ภาวิตอ พหุตฺถโต รากวินย-

ปรีโยธาน โหติ โทสวีนยปรีโยธาน โหติ โมทวีนยปรีโย-
ธาน โหติ ฯ

[๒๐] สมนวายาโม อานนฺท ภาวิตฺ พหุตฺถกโต รากวีนย-
ปรีโยธาน โหติ โทสวีนยปรีโยธาน โหติ โมทวีนยปรีโย-
ธาน โหติ ฯ

[๒๑] สมนาสติ อานนฺท ภาวิตา พหุตฺถกา รากวีนยปรีโยธานา
โหติ โทสวีนยปรีโยธานา โหติ โมทวีนยปรีโยธานา โหติ ฯ

[๒๒] สมนาสมาชิ อานนฺท ภาวิตฺ พหุตฺถกโต รากวีนยปรีโย-
ธาน โหติ โทสวีนยปรีโยธาน โหติ โมทวีนยปรีโยธาน
โหติ ฯ

[๒๓] อิมินา ไช เอตํ อานนฺท ปรียาเยน เวทิตพฺพํ ยถา
อิมสฺสเสเวตํ อริยสฺส อญฺเฐกิกสฺส มคฺคสฺส อธิวณฺํ พุทฺธมยานํ
อิตฺถิํ ชมฺมยานํ อิตฺถิํ อนุตฺตโร สงฺคามวิชัย อิตฺถิปีติ ฯ
อิทมโวจ ภควา อิทํ วุตฺวาน สุกโต อถาปวํ เอตทโวจ สตฺถา

[๒๔] ยสฺส สทฺธา จ ปญฺญา จ ชมฺมา ยุกฺคา สทฺธา ชฺวี
หิริ อีสํ มโน โยตุํ สติ อารกฺขณารํ ๑
รโถ สตฺตปฏิกฺขาโร ฌานกฺโข จกฺกวีริโย
อุเปกฺขา ชฺรตฺมาชิ อนิจฺจา ปรีวารณํ ๑
อพฺยาปาโท อวิหีสํ วิเวโก ยสฺส อาดูรํ
ตฺตีกฺขา ชมฺมสฺสนาโห โยคกฺขเมมาย วุตฺตติ ฯ

เอตทคฺคณิ สมนุคฺคิ พุทฺทมยํ อนุคฺคิ
นียฺยนฺติ ชีวํ โลกมฺหา อณฺเวยทคฺคณิ ชยํ ชยนฺติ ฯ

[๒๕] สัจจตนุสัฏฐิเก ฯ อถ ไช สมนุคฺคิ ภาวํ ยน ภาวํ
เตนุสัจจกมฺมํ อนุสัจจกมฺมํ ภาวํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺมํ
นิตฺตํ ฯ เอกมฺมํ นิตฺตํ ไช เต ภาวํ ภาวํ เอตทวโจ
อิชฺ โน ภาวเต อณฺเวยทคฺคณิ ปรีพฺพชกา อมฺเห เอวํ ปุณฺณนฺติ
กิมคฺคณิ อวฺโส สมนฺเน โคตเม พุทฺทมจฺริยํ อุตฺตมํ ฯ เอวํ
ปุณฺณํ มยํ ภาวเต เตสํ อณฺเวยทคฺคณิ ปรีพฺพชกา เอวํ
พฺยากรม ทุคฺคสฺส ไช อวฺโส ปรีพฺพชกํ ภาวํ พุทฺทมจฺริยํ
อุตฺตมํ ฯ กจฺจิ มยํ ภาวเต เอวํ ปุณฺณํ เอวํ พฺยากรม
อวฺโสวาทินํ เจว ภาวโต โทม น จ ภาวํ อญฺเวย
อภฺยจฺจชาม ฆมฺมสฺส จานฺนฆมฺมํ พฺยากรม น จ โกจิ
สทฺทมฺมิโก วาทนฺวาโต คารยฺหิ จานํ อวฺโส ฯ

[๒๖] คคฺช ทุคฺคสฺส ภาวํ เอวํ ปุณฺณํ เอวํ พฺยากรม
อวฺโสวาทินํ เจว เม โทม น จ มํ อญฺเวย อภฺยจฺจช
ฆมฺมสฺส จานฺนฆมฺมํ พฺยากรม น จ โกจิ สทฺทมฺมิโก วาทนฺวาโต
คารยฺหิ จานํ อวฺโส ทุคฺคสฺส หิ ปรีพฺพชกํ มยิ พุทฺทม-
จฺริยํ อุตฺตมํ ฯ

[๒๗] สเจ ไช ภาวํ อณฺเวยทคฺคณิ ปรีพฺพชกา เอวํ
ปุณฺณํ อคฺคิ ปนาอวฺโส มคฺโค อคฺคิ ปฏฺฐิทา. เอตสฺส

ทุกฺขตฺถํ ปริณฺณายาติ ฯ เหวํ ปุญฺชา ตุมฺहे ภิกฺขเว เตตฺถ
 อณฺเณตฺตติยานํ ปฏิพฺพาชกานํ เหวํ พฺยากรเมยฺยถาถ อตฺถิ โข
 อากุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เตตฺถตฺถํ ทุกฺขตฺถํ ปริณฺณายาติ ฯ

[๒๘] กตโม จ ภิกฺขเว มคฺโค กตมา ปฏิปทา เตตฺถตฺถํ
 ทุกฺขตฺถํ ปริณฺณายาติ ฯ อยเมว อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค ฯ
 เสยฺยถํ ๑ สมนฺมาทิฏฺฐิ ๑ เป ๑ สมนฺมาสมฺมาจิ ๑ อโย ภิกฺขเว
 มคฺโค อโย ปฏิปทา เตตฺถตฺถํ ทุกฺขตฺถํ ปริณฺณายาติ ฯ เหวํ
 ปุญฺชา ตุมฺहे ภิกฺขเว เตตฺถ อณฺเณตฺตติยานํ ปฏิพฺพาชกานํ เหวํ
 พฺยากรเมยฺยถาถาติ ฯ

[๒๙] ตาวตฺถนิตฺถานํ ๑ อถ โข อณฺเณตโร ภิกฺขุ เยเน ภคฺวา
 เทนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภคฺวณฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสีติ ฯ
 เอกมณฺตํ นิสฺสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภคฺวณฺตํ เขตฺทโวจ พฺรหฺมจฺริยํ
 พฺรหฺมจฺริยนฺติ ภาเน อจฺจุจฺติ ฯ กตมํ นุ โข ภาเน พฺรหฺมจฺริยํ ฯ
 กตมํ พฺรหฺมจฺริยปริโยสานนฺติ ฯ

[๓๐] อยเมว โข ภิกฺขุ อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค พฺรหฺม-
 จฺริยํ ๑ เสยฺยถํ ๑ สมนฺมาทิฏฺฐิ ๑ เป ๑ สมนฺมาสมฺมาจิ ๑ โย
 โข ภิกฺขุ วาคกฺขโย โทสฺสกฺขโย โมหกฺขโย อิทํ พฺรหฺมจฺริย-
 ปริโยสานนฺติ ฯ

[๓๑] ตาวตฺถนิตฺถานํ ๑ อถ โข อณฺเณตโร ภิกฺขุ เยเน ภคฺวา
 เทนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภคฺวณฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสีติ ฯ

เอกมนุคํ นิสินโน โข โส ภิกขุ ภควนุคํ เขตทโวจ รากวินโย
 โทสวินโย โมหวินโยติ ภาเนเต อจฺจติ ฯ กิสฺส นุ โข เขตํ ภาเน
 อจฺจนํ รากวินโย โทสวินโย โมหวินโยติ ฯ นิพฺพานชาตฺยา
 โข เขตํ ภิกขุ อจฺจนํ รากวินโย โทสวินโย โมหวินโยติ ฯ
 อาสวานํ ขโย เทน อจฺจตฺติ ฯ

[๓๒] เขวํ อจฺจเต โส ภิกขุ ภควนุคํ เขตทโวจ อมคํ
 อมคณฺธิ ภาเนเต อจฺจติ ฯ กตมํ นุ โข ภาเนเต อมคํ กตโม
 อมคคามิมคฺโคติ ฯ โย โข ภิกขุ รากขโย โทสขโย โมหขโย
 อิทํ อจฺจติ อมคํ ฯ อยเมวาวิโย อจฺจติโก มคฺโค อมคคามิ-
 มคฺโค ฯ เสยฺยถิทํ ฯ สมนฺนาทิจฺฉิ ฯ เป ฯ สมนฺนาทิจฺฉิ ฯ

[๓๓] สวคฺคณฺโถทานํ ฯ อริยํ โว ภิกขเว อจฺจติโก มคฺคํ
 เทเสถสํ วิภิสฺสสํ ทํ สฺสณนํ สวคฺคํ มนฺตโรจ ภาสฺส-
 สวคฺคํ ฯ เขวมภาเนเต โข เต ภิกขุ ภควโต ปจฺจตฺตํ ฯ
 ภควา เขตทโวจ กตโม ฯ ภิกขเว อริโย อจฺจติโก มคฺโค ฯ
 เสยฺยถิทํ ฯ สมนฺนาทิจฺฉิ ฯ เป ฯ สมนฺนาทิจฺฉิ ฯ

[๓๔] กตมา ฯ ภิกขเว สมนฺนาทิจฺฉิ ฯ ยํ โข ภิกขเว
 ทฺวเข ฌาณํ ทฺวเขสฺสทฺวเข ฌาณํ ทฺวเขนิโรเช ฌาณํ ทฺวเข-
 นิโรชคามินิยา ปฏิปทาย ฌาณํ ฯ อยํ อจฺจติ ภิกขเว สมนฺนา-
 ทิจฺฉิ ฯ

[๓๕] กตโม ฯ ภิกขเว สมนฺนาทิจฺฉิ ฯ โย โข ภิกขเว

เนกขมมตฺถกปโป อพฺยาปาทตฺถกปโป อวิชฺฐาสตฺถกปโป ฯ อยํ
 อจฺจุจติ ภิกฺขเว ตมฺมาตฺถกปโป ฯ

[๓๖] กตมา ฯ ภิกฺขเว ตมฺมาวาจา ฯ ยะ โห ภิกฺขเว มุตา-
 วาทา เวรมณฺ ํ ปีสุณาย วาจาเย เวรมณฺ ํ ฆรุตาย วาจาเย เวรมณฺ ํ
 ตมฺมปฺปตฺตาปา เวรมณฺ ํ ฯ อยํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว ตมฺมาวาจา ฯ

[๓๗] กตโม ฯ ภิกฺขเว ตมฺมากมฺมมฺโหโต ฯ ยะ โห ภิกฺขเว
 ปาณาติปาทา เวรมณฺ ํ อทินฺนาทานา เวรมณฺ ํ อพฺรหฺมจริยา
 เวรมณฺ ํ ฯ อยํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว ตมฺมากมฺมมฺโหโต ฯ

[๓๘] กตโม ฯ ภิกฺขเว ตมฺมาอาชีโว ฯ อิชฺ ภิกฺขเว อริย-
 สวโก มิจฺจุณาชีโว ปหาย ตมฺมาอาชีเวน ชฺชวิกํ กปฺเปติ ฯ อยํ
 อจฺจุจติ ภิกฺขเว ตมฺมาอาชีโว ฯ

[๓๙] กตโม ฯ ภิกฺขเว ตมฺมาวายาโม ฯ อิชฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 อหฺมฺปฺปนฺนํ ปาปกาณํ อกฺุสฺสณํ ฆมฺมานํ อหฺมฺปฺปาทาย ฌนฺทํ
 ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภาติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺหติ
 อหฺมฺปฺปนฺนํ ปาปกาณํ อกฺุสฺสณํ ฆมฺมานํ ปทานาย ฌนฺทํ ชเนติ
 วายมติ วิริยํ อารภาติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺหติ อหฺมฺปฺปนฺนํ
 กุสฺสณํ ฆมฺมานํ อหฺมฺปฺปาทาย ฌนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภาติ
 จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺหติ อหฺมฺปฺปนฺนํ กุสฺสณํ ฆมฺมานํ จิตฺติยา
 อตมฺโมตฺถาย ภิชฺชโยภาวาย เวปฺตุตฺถาย ภาวุนาย ปาริบริยาย ฌนฺทํ
 ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภาติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺหติ ฯ

อัย อัจฉริย ภิภุชเว สัมมาวาจาโม ฯ

[๔๐] กตมา ฯ ภิภุชเว สัมมาสติ ฯ อัย ภิภุชเว ภิภุช
กาเย กายานุปัสสี วิหริติ อาตปปี สัมปชาโน สติมา วิเนย
โถเก อภิชฌาโทมนัสส์ เวทนาสุ เวทนานุปัสสี วิหริติ อาตปปี
สัมปชาโน สติมา วิเนย โถเก อภิชฌาโทมนัสส์ จิตฺเต จิตฺตา
นุปัสสี วิหริติ อาตปปี สัมปชาโน สติมา วิเนย โถเก อภิชฌา
โทมนัสส์ ชมฺเมสุ ชมฺมานุปัสสี วิหริติ อาตปปี สัมปชาโน
สติมา วิเนย โถเก อภิชฌาโทมนัสส์ ฯ อัย อัจฉริย ภิภุชเว
สัมมาสติ ฯ

[๔๑] กตโม ฯ ภิภุชเว สัมมาสมาธิ ฯ อัย ภิภุชเว ภิภุช
วิจิจฺเจว กามะหิ วิจิจฺจ อภุสฺเสหิ ชมฺเมหิ สวิตกุกํ สวิจาวํ
วิเวกํ ปิติสฺสํ ปจฺมํ ฌานํ อุปสัมปชฺช วิหริติ วิตกุกวิจรรณํ
วูปสฺมา อชฺฌตฺตํ สัมปสฺสาทนํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกุกํ อวิจาวํ
สมาธิํ ปิติสฺสํ ทฺติยํ ฌานํ อุปสัมปชฺช วิหริติ ปิตียา ฯ
วิราคา อุปฺเปกฺขโก ฯ วิหริติ สโต ฯ สัมปชาโน สุขญฺจ
กาเยน ปฐิสฺสเวทติ ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ อุปฺเปกฺขโก สติมา
สุขวิหริติ ทฺติยํ ฌานํ อุปสัมปชฺช วิหริติ สุขสฺส ฯ ปหานา
ทฺตฺตํ ฯ ปหานา ปุพฺพเว โสมนัสสโทมนัสสํ อตฺถกฺมา
อทุกฺขมสฺสํ อุปฺเปกฺขาสติปาริสฺสํ อตฺถกํ ฌานํ อุปสัมปชฺช วิหริติ ฯ
อัย อัจฉริย ภิภุชเว สัมมาสมาธิ ฯ

[๔๒] สฬวตฺถุณิทานํ ฯ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว สฬตฺถุํ วา ยวตฺถุํ วา มิจฺฉาปณฺหิตํ หตฺถเณ วา ปาเทเน วา อกฺกนฺตํ หตฺถํ วา ปาทํ วา ภินฺทิสฺสํติ โถหิตํ วา อุปฺปาเทสฺสํตํติ เนตํ จ्ञานํ วิชฺชติ ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ มิจฺฉาปณฺหิตคฺคตา ภิกฺขเว สฺกธฺสํ ฯ เอวเมว โช ภิกฺขเว โส วต ภิกฺขุ มิจฺฉาปณฺหิตาย ทิฏฺฐิยา มิจฺฉาปณฺหิตาย มคฺคภาวนาย อวิชฺฐํ ภินฺทิสฺสํติ วิชฺฐํ อุปฺปาเทสฺสํติ นิพฺพานํ สจฺฉนิกริสฺสํตํติ เนตํ จ्ञานํ วิชฺชติ ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ มิจฺฉาปณฺหิตคฺคตา ภิกฺขเว ทิฏฺฐิยา ฯ

[๔๓] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว สฬตฺถุํ วา ยวตฺถุํ วา สมนฺวาปณฺหิตํ หตฺถเณ วา ปาเทเน วา อกฺกนฺตํ หตฺถํ วา ปาทํ วา ภินฺทิสฺสํติ โถหิตํ วา อุปฺปาเทสฺสํตํติ จ्ञานเมตํ วิชฺชติ ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ สมนฺวาปณฺหิตคฺคตา ภิกฺขเว สฺกธฺสํ ฯ เอวเมว โช ภิกฺขเว โส วต ภิกฺขุ สมนฺวาปณฺหิตาย ทิฏฺฐิยา สมนฺวาปณฺหิตาย มคฺคภาวนาย อวิชฺฐํ ภินฺทิสฺสํติ วิชฺฐํ อุปฺปาเทสฺสํติ นิพฺพานํ สจฺฉนิกริสฺสํตํติ จ्ञานเมตํ วิชฺชติ ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ สมนฺวาปณฺหิตคฺคตา ภิกฺขเว ทิฏฺฐิยา ฯ

[๔๔] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมนฺวาปณฺหิตาย ทิฏฺฐิยา สมนฺวาปณฺหิตาย มคฺคภาวนาย อวิชฺฐํ ภินฺทิสฺสํติ วิชฺฐํ อุปฺปาเทสฺสํติ นิพฺพานํ สจฺฉนิกริสฺสํติ ฯ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมนฺวาปิฏฺฐิภาเวติ วิเวกนิสฺสํติ วิราคนิสฺสํติ นิโรชนิสฺสํติ โวธฺสํคฺคปริณามํ ฯ เป ฯ

สมฺมาสมมชฺช ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ อวราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โสธสคฺค-
ปริณามํ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาปณฺหิตาย ทิฏฺฐิยา
สมฺมาปณฺหิตาย มคฺคภาวนาย อวิชฺชํ ภินฺทิสฺสตี วิชฺชํ อุปฺปา-
เทสฺสตี นิพฺพานํ สจฺฉนิกริสฺสตีติ ฯ

[๔๕] สํวคฺคณิทานํ ฯ อถ โข นนฺทโย ปริพฺพาชโก เยเน ภควา
เตนุปลงฺกมิ อุปฺปลงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธํ สมฺโมทํ สมฺโมทนํ
กถํ สํวณฺณํ วัตฺสเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสตี ฯ เอกมฺนตํ นิสฺสินโน
โฆ นนฺทโย ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เขตฺทโวจ กติ นุ โฆ โภ
โคตม ชมฺมา ภาวิตา พหุตฺถกา นิพฺพานคฺมา โหนฺติ นิพฺพาน-
ปรายนา นิพฺพานปริโยสานาติ ฯ อฏฺฐิเม โฆ นนฺทีย ชมฺมา
ภาวิตา พหุตฺถกา นิพฺพานคฺมา โหนฺติ นิพฺพานปรายนา นิพฺพาน-
ปริโยสานา ฯ กตเม อฏฺฐ ฯ เสยฺยถํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ
สมฺมาสมมชฺช ฯ อิเม โฆ นนฺทีย อฏฺฐ ชมฺมา ภาวิตา พหุตฺถกา
นิพฺพานคฺมา โหนฺติ นิพฺพานปรายนา นิพฺพานปริโยสานาติ ฯ

[๔๖] เอวํ วุตฺเต นนฺทโย ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปิ โภ
โคตม นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏฺฐิณฺหนํ วา วิวเรยฺย
มฺพหุสฺส วา มคฺคํ อจฺฉิขฺเชยฺย อนุทฺทาวา วา เกลปฺปชฺชิตํ
ชาเรยฺย จกฺขฺมนฺโต รุปานิ ทกฺขณฺตีติ ฯ เอวเมว โภตา โคตเมน
อนेกปริยาเยเน ชมฺโม ปกาสิโต เอสํ ภควนฺตํ โคตมํ- สฺวณฺ

คจฺณามิ ชมนฺณํ ภูทฺตํ ภูทฺตํ ภูทฺตํ ภูทฺตํ ภูทฺตํ ภูทฺตํ ภูทฺตํ ภูทฺตํ ภูทฺตํ
 อชฺชตคฺเค ปาณเปตํ ธรรมจตฺตํ ๑

อวิชชาวคฺโค ปจโม ๑

ตตฺตํ

อวิชชา ๑ อปฺปมํ ๑ สํวํ ๑ สํวํ ๑ สํวํ ๑ สํวํ ๑ สํวํ ๑ สํวํ ๑ สํวํ ๑
 กิมนฺตํ ๑ เทว ภูทฺตํ ภูทฺตํ ๑ สํวํ ๑ สํวํ ๑ สํวํ ๑ สํวํ ๑ สํวํ ๑ สํวํ ๑

วิหารวคฺโค ทูติโย

[๔๗] สํวคฺถัณฺโณ ๑ อิจฺฉามหํ ภิกฺขเว อทฺธมาธํ ปฏิสตฺถํ-
ยิตฺถํ นมฺหิ เกณจิ อุตฺตงฺกมิตฺตํ อณฺณตฺตํ เอเกณ นีณฺหาปาท-
นํหารเกณาคิ ๑ เอวํ ภนฺเตติ โห เต ภิกฺขุ ภควโต ปฏิสตฺถวา ๑
นาธํสุโข โกจิ ภควนฺตํ อุตฺตงฺกมิตฺติ อณฺณตฺตํ เอเกณ นีณฺหาปาท-
นํหารเกณ ๑

[๔๘] ธถ โห ภควา ศฺคฺส อทฺธมาธํสฺส อจฺจุเยน ปฏิสตฺถาณา
อฺภูจิจฺฉโต ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ เยน สฺวาทํ ภิกฺขเว วิหารเณ ปจฺจมา-
ภิสฺสมํพุทฺโธ วิหารามิ ศฺคฺส ปเทเสณ วิหารสฺมิ โส เอวํ ปชานามิ
มิจฺฉาทิฏฺฐิจฺฉปจฺจุยามี เวทียิตฺถํ สํมาทิฏฺฐิจฺฉปจฺจุยามี เวทียิตฺถํ ๑ เป ๑
มิจฺฉาธมฺมาธิปจฺจุยามี เวทียิตฺถํ สํมาธมฺมาธิปจฺจุยามี เวทียิตฺถํ ฉนฺท-
ปจฺจุยามี เวทียิตฺถํ วิตฺถกปจฺจุยามี เวทียิตฺถํ สณฺณปจฺจุยามี
เวทียิตฺถํ ฉนฺโท ๑ อวฺอุปสฺสนฺโต โหติ วิตฺถกา ๑ อวฺอุปสฺสนฺตา โหณฺติ
สณฺณวา ๑ อวฺอุปสฺสนฺตา โหติ ตปฺปจฺจุยามี เวทียิตฺถํ ฉนฺโท ๑
วฺอุปสฺสนฺโต โหติ วิตฺถกา ๑ วฺอุปสฺสนฺตา โหณฺติ สณฺณวา ๑
วฺอุปสฺสนฺตา โหติ ตปฺปจฺจุยามี เวทียิตฺถํ อปฺปคฺตศฺคฺส ปคฺคิยา อคฺคิ-
วายามํ ศฺคฺสมิมี ชานเณ อนุปฺปคฺเต ตปฺปจฺจุยามี เวทียิตฺถนฺติ ๑

[๔๙] สํวคฺถัณฺโณ ๑ อิจฺฉามหํ ภิกฺขเว เตมาธํ ปฏิสตฺถํ-
ยิตฺถํ นมฺหิ เกณจิ อุตฺตงฺกมิตฺตํ อณฺณตฺตํ เอเกณ นีณฺหาปาท-

นันทารเกนาติ ๑ เขวํ ภนฺเตติ โห เต ภิกฺขุ ภควโต ปฐิสฺสํสุตฺวา ๑
นาถํสุตฺว โกจิ ภควนฺตํ อุตฺตํกมฺมิ อณฺณตฺร เอเกน ปีนฺทปาต-
นันทารเกน ๑

[๕๐] อถ โห ภควา ตสฺส เตมาถสฺส อจฺจุเยน ปฐิสฺสํสุตฺวานา
อฺภูจฺจิโต ภิกฺขุ ชามนฺเตสฺสิ เยน สฺวาทํ ภิกฺขเว วิหารเณ ปจฺจมา-
ภิสฺสมํพุทฺโธ วิหารามิ ตสฺส ปเทเสน วิหารสฺมิ โส เขวํ ปชานามิ
มิจฺฉาทิฏฺฐิจฺจุปฺปจฺจุยามี เวทียํ มิจฺฉาทิฏฺฐิจฺจุปฺปจฺจุยามี เวทียํ
สํมมาทิฏฺฐิจฺจุปฺปจฺจุยามี เวทียํ สํมมาทิฏฺฐิจฺจุปฺปจฺจุยามี เวทียํ
๑ เป ๑ มิจฺฉาสมาธิปฺปจฺจุยามี เวทียํ มิจฺฉาสมาธิวฺปฺปจฺจุยามี
เวทียํ สํมมาสมาธิปฺปจฺจุยามี เวทียํ สํมมาสมาธิวฺปฺปจฺจุยามี
เวทียํ ฉนฺทปฺปจฺจุยามี เวทียํ ฉนฺทวฺปฺปจฺจุยามี เวทียํ
จิตฺตปฺปจฺจุยามี เวทียํ จิตฺตวฺปฺปจฺจุยามี เวทียํ สํญญา-
ปฺปจฺจุยามี เวทียํ สํญญาวฺปฺปจฺจุยามี เวทียํ ฉนฺโท ๑
อวฺปฺปจฺจุยามี โหติ จิตฺตภา ๑ อวฺปฺปจฺจุยามี โหติ สํญญา ๑
อวฺปฺปจฺจุยามี โหติ ตปฺปจฺจุยามี เวทียํ ฉนฺโท ๑ วฺปฺปจฺจุยามี
โหติ จิตฺตภา ๑ วฺปฺปจฺจุยามี โหติ สํญญา ๑ วฺปฺปจฺจุยามี
โหติ ตปฺปจฺจุยามี เวทียํ อปฺปคตสฺส ปคฺติยา อคฺติ วายามํ
ตสฺมิมิ จาเน อนุปฺปคเต ตปฺปจฺจุยามี เวทียตฺนติ ๑

[๕๑] สํวตฺถํนันทนํ ๑ อถ โห อณฺณตฺโร ภิกฺขุ เยน ภควา
เตนุตฺตํกมฺมิ ๑ เป ๑ เอกมฺนํ นิสฺสินฺโน โห โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ

เขตทโวจ เสงฺกโฆ เสงฺกโฆติ ฆนฺเต อฺจุจฺติ กิตฺตาวตฺตา ฆุ โฆ
 ฆนฺเต เสงฺกโฆ โหติ ๑ อึช ฆิกฺขุ เสงฺกขาย สมนฺมาทิฏฺฐิยา
 สมนฺนาคโต โหติ ๑ เป ๑ เสงฺกเขน สมนฺมาสฺมาธินา สมนฺนาคโต
 โหติ ๑ เขตฺตาวตฺตา โฆ ฆิกฺขุ เสงฺกโฆ โหติ ๑

• [๕๒] สัจจตนุสมีฎเณ ๑ อญฺชิเม ฆิกฺขเว ฆมฺมา ภาวิตา พหุตฺถ-
 กตา อญฺปฺปนฺนา อญฺปฺปชฺชนฺติ นาวณฺณตฺร ตถาคคตฺถ ปาตุภาวา
 อรหโต สมนฺมาสฺมพฺพุตฺถ ๑ กตฺเม อญฺช ๑ เสงฺยถิ ๑ สมนฺมาทิฏฺฐิ
 ๑ เป ๑ สมนฺมาสฺมาธิ ๑ อึเม โฆ ฆิกฺขเว อญฺช ฆมฺมา ภาวิตา
 พหุตฺถกตา อญฺปฺปนฺนา อญฺปฺปชฺชนฺติ นาวณฺณตฺร ตถาคคตฺถ ปาตุ-
 ภาวา อรหโต สมนฺมาสฺมพฺพุตฺถตฺติ ๑

[๕๓] สัจจตนุสมีฎเณ ๑ อญฺชิเม ฆิกฺขเว ฆมฺมา ภาวิตา พหุตฺถ-
 กตา อญฺปฺปนฺนา อญฺปฺปชฺชนฺติ นาวณฺณตฺร สัจจตฺวินยา ๑ กตฺเม
 อญฺช ๑ เสงฺยถิ ๑ สมนฺมาทิฏฺฐิ ๑ เป ๑ สมนฺมาสฺมาธิ ๑ อึเม โฆ
 ฆิกฺขเว อญฺช ฆมฺมา ภาวิตา พหุตฺถกตา อญฺปฺปนฺนา อญฺปฺปชฺชนฺติ
 นาวณฺณตฺร สัจจตฺวินยติ ๑

[๕๔] สัจจตนุสมีฎเณ ๑ อญฺชิเม ฆิกฺขเว ฆมฺมา ปริสฺสฺสุธา
 ปริโยทาคา อนนฺคณา วิคฺคฺชฺชกฺกิตฺเตสา อญฺปฺปนฺนา อญฺปฺปชฺชนฺติ
 นาวณฺณตฺร ตถาคคตฺถ ปาตุภาวา อรหโต สมนฺมาสฺมพฺพุตฺถ ๑
 กตฺเม อญฺช ๑ เสงฺยถิ ๑ สมนฺมาทิฏฺฐิ ๑ เป ๑ สมนฺมาสฺมาธิ ๑ อึเม
 โฆ ฆิกฺขเว อญฺช ฆมฺมา ปริสฺสฺสุธา ปริโยทาคา อนนฺคณา วิคฺคฺช-

ปกฺกิเตสสา อหุปปนฺนา อหุปฺปชฺชนฺติ นาวญฺเฏศฺร ตถาคคสฺส ปาตุ-
ภาวา อรหโต สมนฺมาสมฺพุทฺธสํสาติ ฯ

[๕๕] สํวคฺถัณฺฑิทานํ ฯ อหฺนฺนํ ภิทฺทเว ชมฺมา ปริสฺสทฺธา
ปริโยทาทา อนนฺตนา วิคฺคฺวปฺกฺกิเตสสา อหุปปนฺนา อหุปฺปชฺชนฺติ
นาวญฺเฏศฺร สํคตวินยา ฯ กตเม อหฺนฺนํ ฯ เสยฺยถิํ ฯ สมนฺมาทิสฺส
ฯ เป ฯ สมนฺมาสมฺมาสิ ฯ อิมํ โห ภิทฺทเว อหฺนฺนํ ชมฺมา ปริสฺสทฺธา
ปริโยทาทา อนนฺตนา วิคฺคฺวปฺกฺกิเตสสา อหุปปนฺนา อหุปฺปชฺชนฺติ
นาวญฺเฏศฺร สํคตวินยาติ ฯ

[๕๖] สํวคฺถัณฺฑิทานํ ฯ เขวมฺเม สํคํ เขกํ สมนฺมํ อายสฺมา ฯ
อานนฺโท อายสฺมา ฯ ภทฺโท ปาฏติปฺปฺเต วิหรนฺติ กุกฺกฏารามे ฯ
อถ โห อายสฺมา ภทฺโท สํยณฺหสฺมนฺมํ ปฏิสสฺสธานา อหฺนฺนํ
เยนํายสฺมา อานนฺโท เทนฺนปฺสํกมิ อปฺสํกมิตฺวา อายสฺมา
อานนฺเทน สํทฺธิํ สมนฺโมทิตฺวา สมนฺโมทนฺนํ กถํ สํวณฺณํ วิตฺติสาเรตฺวา
เอกมนฺตํ นิสฺสํทิตฺวา ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินฺโน โห อายสฺมา ภทฺโท
อายสฺมนฺตํ อานนฺตํ เอตทโวจ อพฺรหฺมจฺริยํ อพฺรหฺมจฺริยนฺติ อาวุโส
อานนฺท อจฺจุจติ กตมํ นุ โห อาวุโส อพฺรหฺมจฺริยนฺติ ฯ สํว
สํว อาวุโส ภทฺท ภทฺทโก โห เต อาวุโส ภทฺท อหฺนฺนํ
ภทฺทกํ ปฏิจฺฉานํ กตฺถาณํ ปริปฺปฺสนา เขวํ หิ ตวํ อาวุโส ภทฺท
ปฺปฺปจฺฉิตฺวา อพฺรหฺมจฺริยํ อพฺรหฺมจฺริยนฺติ อาวุโส อานนฺท อจฺจุจติ
กตมํ นุ โห อาวุโส อพฺรหฺมจฺริยนฺติ ฯ เขวมาวุโสติ ฯ อหฺนฺนํ

โธ อากุโส อชฺชชฺชโค มิฉนาคโค อพฺรหฺมจฺริยํ ฯ เสงฺยถิํ ๑
มิฉนาคชฺชโค ๑ เป ๑ มิฉนาคชฺชโค ๑

[๕๗] ปาฐติปุตฺตนิทานํ ๑ เป ๑ พฺรหฺมจฺริยํ พฺรหฺมจฺริยนฺติ
อากุโส อานนฺท อจฺจุตฺติ กตมํ นุ โธ อากุโส พฺรหฺมจฺริยํ
กตมํ พฺรหฺมจฺริยปริโยสานนฺติ ๑ สํชฺช สํชฺช โธ อากุโส ภาท
ภาทโก โธ เต อากุโส ภาท อุมฺมํโค ภาทกํ ปฏฺิภาณํ
กตฺยาณํ ปริปุฉนํ เถวํ หิ ตวํ อากุโส ภาท ปุฉนํ พฺรหฺมจฺริยํ
พฺรหฺมจฺริยนฺติ อากุโส อานนฺท อจฺจุตฺติ กตมํ นุ โธ อากุโส
พฺรหฺมจฺริยํ กตมํ พฺรหฺมจฺริยปริโยสานนฺติ ๑ เถวมาคฺชโคติ ๑
อยเมว โธ อากุโส อริโย อชฺชชฺชโค มคฺโค พฺรหฺมจฺริยํ ๑
สงฺยถิํ ๑ สมนาคชฺชโค ๑ เป ๑ สมนาคชฺชโค ๑ โย โธ อากุโส
รคกฺชโย โทสกฺชโย โมหกฺชโย อิทํ พฺรหฺมจฺริยปริโยสานนฺติ ๑

[๕๗] ปาฐติปุตฺตนิทานํ ๑ พฺรหฺมจฺริยํ พฺรหฺมจฺริยนฺติ อากุโส
อานนฺท อจฺจุตฺติ กตมํ นุ โธ อากุโส พฺรหฺมจฺริยํ กตโม
พฺรหฺมจฺริยํ กตมํ พฺรหฺมจฺริยปริโยสานนฺติ ๑ สํชฺช สํชฺช อากุโส
ภาท ภาทโก โธ เต อากุโส ภาท อุมฺมํโค ภาทกํ
ปฏฺิภาณํ กตฺยาณํ ปริปุฉนํ เถวํ หิ ตวํ อากุโส ภาท ปุฉนํ
พฺรหฺมจฺริยํ พฺรหฺมจฺริยนฺติ อากุโส อานนฺท อจฺจุตฺติ กตมํ นุ โธ
อากุโส พฺรหฺมจฺริยํ กตโม พฺรหฺมจฺริยํ กตมํ พฺรหฺมจฺริย-
ปริโยสานนฺติ ๑ เถวมาคฺชโคติ ๑ อยเมว โธ อากุโส อริโย

อฏฺฐังกิโก มคฺโค พุทฺทมจริยํ ๑ เสยฺยถัม ๑ สมนฺมาทิฏฺฐิ ๑ เป ๑
 สมนฺมาสมาริ ๑ โย ๒ อาวุโส อิมินา อริเยน อฏฺฐังกิเกน
 มคฺเคน สมนฺนาคโต อयํ วุจฺจติ พุทฺทมจาร์ ๑ โย ๒ อาวุโส
 รากกฺขโย โทสฺสกฺขโย โมหกฺขโย อิทํ พุทฺทมจริยปริโยสานนฺติ ๑
 สุตฺตตฺตํ เถกนิทานํ ๑

วิหารวคฺโค ทุติโย ๑

คตฺตํ

เทว วิหารา จ เตโฆ จ อปฺปาทะ อปฺเร ทฺเว
 ปริสฺสทฺเรน เทว วุตฺตา กุกฺกุฏารามเณ คโยติ ๑

หอสมุดกลาง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

មិទុណតុព្វគុកៃ ពតិយៃ

[៥៩] ឥវាគុត្ថិកា ។ មិទុណតុព្វគុកៃ វៃ វិកុឌវេ ពេសេសុតាមិ
 សមុមគុកៃ កំ សុណា ។

[៦០] កតមណ្ឌ វិកុឌវេ មិទុណតុកំ ។ សេយ្យតំ ។ មិទុណាភិក្ខុទិ
 ។ បេ ។ មិទុណាសាមិ ។ ចិកំ ទុក្ខុកិ វិកុឌវេ មិទុណតុកំ ។

[៦១] កតមណ្ឌ វិកុឌវេ សមុមគុកំ ។ សេយ្យតំ ។ សមុមាភិក្ខុទិ
 ។ បេ ។ សមុមាសាមិ ។ ចិកំ ទុក្ខុកិ វិកុឌវេ សមុមគុកុកិ ។

[៦២] ឥវាគុត្ថិកា ។ ខកុស្តេ ។ វៃ វិកុឌវេ ឆមុមេ ពេសេសុតាមិ
 កុស្តេ ។ ឆមុមេ កំ សុណា ។

[៦៣] កតមេ ។ វិកុឌវេ ខកុស្តា ឆមុមា ។ សេយ្យតំ ។
 មិទុណាភិក្ខុទិ ។ បេ ។ មិទុណាសាមិ ។ ចិមេ ទុក្ខុកុកិ វិកុឌវេ ខកុស្តា
 ឆមុមា ។

[៦៤] កតមេ ។ វិកុឌវេ កុស្តា ឆមុមា ។ សេយ្យតំ ។
 សមុមាភិក្ខុទិ ។ បេ ។ សមុមាសាមិ ។ ចិមេ ទុក្ខុកុកិ វិកុឌវេ កុស្តា
 ឆមុមា ។

[៦៥] ឥវាគុត្ថិកា ។ មិទុណាប្បិក្ខតណ្ឌ វៃ វិកុឌវេ ពេសេសុតាមិ
 សមុមាប្បិក្ខតណ្ឌ កំ សុណា ។

[៦៦] កតមា ។ វិកុឌវេ មិទុណាប្បិក្ខតា ។ សេយ្យតំ ។ មិទុណា-
 ភិក្ខុទិ ។ បេ ។ មិទុណាសាមិ ។ ចយំ ទុក្ខុកិ វិកុឌវេ មិទុណាប្បិក្ខតា ។

[๖๗] กตมา จ ภิกฺขเว สํมาปฏิปทา ฯ เสยฺยถึทํ ฯ สํมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สํมาสํมาชิ ฯ อยํ อุกฺกุจฺติ ภิกฺขเว สํมาปฏิปทาติ ฯ

[๖๘] สํวตฺถุถึนฺทานํ ฯ คิหิโน วาหํ ภิกฺขเว ปพฺพชิตฺตํ วา มิจฺฉาปฏิปทํ น วณฺณณฺมิ ฯ คิหิ วา ภิกฺขเว ปพฺพชิตฺวา มิจฺฉาปฏิปนฺโน มิจฺฉาปฏิปตฺตาคารณเหตุ นาราชโก โหติ ฌายํ ฌมํ กุสฺลํ ฯ กตมา จ ภิกฺขเว มิจฺฉาปฏิปทา ฯ เสยฺยถึทํ ฯ สํมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สํมาสํมาชิ ฯ อยํ อุกฺกุจฺติ ภิกฺขเว มิจฺฉาปฏิปทา ฯ คิหิโน วาหํ ภิกฺขเว ปพฺพชิตฺตํ วา มิจฺฉาปฏิปทํ น วณฺณณฺมิ ฯ คิหิ วา ภิกฺขเว ปพฺพชิตฺวา มิจฺฉาปฏิปนฺโน มิจฺฉาปฏิปตฺตาคารณเหตุ นาราชโก โหติ ฌายํ ฌมํ กุสฺลํ ฯ

[๖๙] คิหิโน วาหํ ภิกฺขเว ปพฺพชิตฺตํ วา สํมาปฏิปทํ วณฺณณฺมิ ฯ คิหิ วา ภิกฺขเว ปพฺพชิตฺวา สํมาปฏิปนฺโน สํมาปฏิปตฺตาคารณเหตุ นาราชโก โหติ ฌายํ ฌมํ กุสฺลํ ฯ กตมา จ ภิกฺขเว สํมาปฏิปทา ฯ เสยฺยถึทํ ฯ สํมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สํมาสํมาชิ ฯ อยํ อุกฺกุจฺติ ภิกฺขเว สํมาปฏิปทา ฯ คิหิโน วาหํ ภิกฺขเว ปพฺพชิตฺตํ วา สํมาปฏิปทํ วณฺณณฺมิ ฯ คิหิ วา ภิกฺขเว ปพฺพชิตฺวา สํมาปฏิปนฺโน สํมาปฏิปตฺตาคารณเหตุ นาราชโก โหติ ฌายํ ฌมํ กุสฺลณฺติ ฯ

[๗๐] สํวตฺถุถึนฺทานํ ฯ อสํปริสํมุจ โว ภิกฺขเว เทสํสํมา

ឥត្ថបុរិសធម៌ កំ ឥត្ថនាគ ។

[៧៣] កត្ថំ ។ ភិក្ខុវេ ឥត្ថបុរិសធម៌ ។ ធិ ភិក្ខុវេ ខេកុខ មិគ្គាភិក្ខុធម៌ តិក្ខុ មិគ្គាធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ មិគ្គាធម៌ មិគ្គាធម៌ មិគ្គាធម៌ មិគ្គាធម៌ មិគ្គាធម៌ មិគ្គាធម៌ ។ ធិ ធម៌ ភិក្ខុវេ ឥត្ថបុរិសធម៌ ។

[៧៤] កត្ថំ ។ ភិក្ខុវេ ឥត្ថបុរិសធម៌ ។ ធិ ភិក្ខុវេ ខេកុខ ឥត្ថបុរិសធម៌ តិក្ខុ ឥត្ថបុរិសធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ ។ ធិ ធម៌ ភិក្ខុវេ ឥត្ថបុរិសធម៌ ។

[៧៥] កត្ថំ ។ ឥត្ថបុរិសធម៌ វិ ភិក្ខុវេ ខេកុខ ឥត្ថបុរិសធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ ។ ឥត្ថបុរិសធម៌ វិ ភិក្ខុវេ ខេកុខ ឥត្ថបុរិសធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ កំ ឥត្ថនាគ ។

[៧៦] កត្ថំ ។ ភិក្ខុវេ ឥត្ថបុរិសធម៌ ។ ធិ ភិក្ខុវេ ខេកុខ មិគ្គាភិក្ខុធម៌ តិក្ខុ ។ ធិ ។ មិគ្គាធម៌ ។ ធិ ធម៌ ភិក្ខុវេ ឥត្ថបុរិសធម៌ ។

[៧៧] កត្ថំ ។ ភិក្ខុវេ ឥត្ថបុរិសធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ ។ ធិ ភិក្ខុវេ ខេកុខ មិគ្គាភិក្ខុធម៌ តិក្ខុ ។ ធិ ។ មិគ្គាធម៌ មិគ្គាធម៌ មិគ្គាធម៌ ។ ធិ ធម៌ ភិក្ខុវេ ឥត្ថបុរិសធម៌ ឥត្ថបុរិសធម៌ ។

[៧៨] កត្ថំ ។ ភិក្ខុវេ ឥត្ថបុរិសធម៌ ។ ធិ ភិក្ខុវេ ខេកុខ

สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ฯ เป ฯ สมฺมาสมฺมาชิ ฯ อยฺมฺ อจฺจุติ ภิกฺขเว
สํปฺปรีโส ฯ

[๗๗] กตโม ฯ ภิกฺขเว สํปฺปรีเสน สํปฺปรีตโร ฯ อธิ
ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ฯ เป ฯ สมฺมาสมฺมาชิ
สมฺมาณานํ สมฺมาวิมุตฺติ ฯ อยฺมฺ อจฺจุติ ภิกฺขเว สํปฺปรีเสน
สํปฺปรีตโรติ ฯ

[๗๘] สํวตฺถุณฺโณทํ ฯ เสยฺยถามี ภิกฺขเว กุมฺภโก อนาชาโร
สํปฺปวตฺติโย โหติ สํวาทโร ทุปฺปวตฺติโย โหติ ฯ เหวเมว ๒
ภิกฺขเว จิตฺตํ อนาชาโร สํปฺปวตฺติโย โหติ สํวาทโร ทุปฺปวตฺติโย
โหติ ฯ

[๗๙] โก ฯ ภิกฺขเว จิตฺตสฺส อชาโร ฯ อยเมวาวริโย
อจฺจุตฺติโก มคฺโค ฯ เสยฺยถํ ๑ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมฺมาชิ
อยฺมฺ จิตฺตสฺส อชาโร ฯ

[๘๐] เสยฺยถามี ภิกฺขเว กุมฺภโก อนาชาโร สํปฺปวตฺติโย โหติ
สํวาทโร ทุปฺปวตฺติโย โหติ ฯ เหวเมว ๒ ภิกฺขเว จิตฺตํ อนาชาโร
สํปฺปวตฺติโย โหติ สํวาทโร ทุปฺปวตฺติโย โหติ ฯ

[๘๑] สํวตฺถุณฺโณทํ ฯ อริโย โว ภิกฺขเว สมฺมาสมฺมาชิ เทเสสฺสํ
สํปฺปนิสํ สํปฺปิทาโร คํ สํณาท ฯ

[๘๒] กตโม ฯ ภิกฺขเว อริโย สมฺมาสมฺมาชิ สํปฺปนิโส สํปฺปิทาโร
๑ เสยฺยถํ ๑ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมฺมาชิ ฯ

[๘๓] ยะ โฆ ภิกขเว อิมหิ สัตตหะเสหิ จิตฺตสฺส โหหคฺคตา
 สปริกขตา อญฺญํ อจฺจุตํ ภิกขเว อวิโย สมนุมาสมาริ สอฺปนนิโส
 อิตฺถิํ สปริกขาริ อิตฺถิํ ติ ฯ

[๔๔] ตำวตถ์นิทาน ๑ คิสิโส อิมมา ภิกขเว เวทนา ๑ กตมา
คิสิโส ๑ สุตตา เวทนา ทุกุตา เวทนา อทุกุทมุตตวา เวทนา ๑
อิมมา ไช ภิกขเว คิสิโส เวทนา ๑

[๔๕] อิมาสฺ โห ภิกฺขเว ติสฺสํนํ เวทนํ ปริณฺณาย อริโย
อฺนฺสงฺคิโก มคฺโค ภเวตฺทโพ ๑ กตโม อริโย อฺนฺสงฺคิโก
มคฺโค ๑ เสงฺยุถิํ ๑ สมนฺมาทิสฺสํ ๑ เป ๑ สมนฺมาตฺมา ๑ อิมาสฺ
โห ภิกฺขเว ติสฺสํนํ เวทนํ ปริณฺณาย อริโย อฺนฺสงฺคิโก
มคฺโค ภเวตฺทโพติ ๑

[๘๖] สำนวตถ์นิทาน ๑ ขณ ไช ขยายสมา อุตติโย เยน ภควา
 เตนุปลงกมิ ๑ เป ๑ เขกมนตํ นิสินโน ไช ขยายสมา อุตติโย
 ภควนตํ เขตทโวจ อธิ มยหํ ภนเต รโหคตสัส ปฐิสถตถันตัส
 เขวํ เจตโส ปวิวิตกโก อุตปาติ ปญจ กามคฺฉนา อุตตา
 ภควตา ๑ กตเม นุ ไช ปญจ กามคฺฉนา อุตตา ภควตาติ ๑

[๘๗] ๙๙ ๙๙ อุดฺติย ปณฺ๑ ไชเม อุดฺติย กามคฺคณา
 อุดฺตา มยา ๑ กตเม ปณฺ๑ ๑ จกฺขวิณฺเณยฺยา รุปา อธิจฺจา
 กนฺตา มนาปฺวา มียฺรุปา กามฺปสณฺหิตา รชฺนียา ๑ โสถวิณฺเณยฺยา
 สทฺทา ๑ ฆานวิณฺเณยฺยา คนฺชา ๑ จิหฺหวาวิณฺเณยฺยา รสฺสา ๑

กายวิณฺณเยยฺยา ไผฏฺฐพฺพา อិฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยฺรูปา กามฺมป-
สฺสณฺหิตา รัชฺฌินฺยา ฯ อเม โห อุตฺตมฺมํ ปณฺณํ กามคฺคณา อุตฺตมา
มยา ฯ

[๘๘] อิมํสํ โห อุตฺตมฺมํ ปณฺณํ กามคฺคณํ ปหานาย อริโย
อฏฺฐังคิกโก มคฺโค ภาเวตฺตพฺโพ ฯ กตโม อริโย อฏฺฐังคิกโก
มคฺโค ฯ เสยฺยถํ ๑ สมนฺมาทิสฺสํ ๑ เป ๑ สมนฺมาสฺมาทิสฺสํ ๑ อิมํสํ
โห อุตฺตมฺมํ ปณฺณํ กามคฺคณํ ปหานาย อริโย อฏฺฐังคิกโก
มคฺโค ภาเวตฺตพฺโพติ ฯ

มิจฺฉตฺตวคฺโค ตติโย ฯ

ตตฺถสํกฺกทํ

มิจฺฉตฺตํ อภิสํสํ ฌมฺมํ ทฺวํ ปฏิปทาเป ๑

อภิสํสํ เทว อุตฺตมา กุมฺภโก สฺมาทิสฺสํ เวทฺตมฺมํ เยนาคิ ๑

[๘๖] กตโม จ ภิกฺขเว อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค ฯ เสยฺยถิํ ๑
 สมนฺมาทิฏฺฐิ ๑ เป ๑ สมนฺมาสมฺมาจิ ๑ เยถํ เกสณฺนิ อริโย อฏฺฐังคิโก
 มคฺโค วิรทฺโธ วิรทฺโธ เตถํ อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค สมนฺมา-
 ทุทฺธกฺขยคามิ ๑ เยถํ เกสณฺนิ ภิกฺขเว อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค
 อารทฺโธ อารทฺโธ เตถํ อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค สมนฺมา-
 ทุทฺธกฺขยคามิ ๑

[๘๗] สํวตฺถนํ ๑ อฏฺฐิเม ภิกฺขเว ฐมา ภาวิตา
 พหุํถกฺคา อปารวา ปาริ คมนาย สํวตฺถนํ ๑ กตเม อฏฺฐ ๑
 เสยฺยถิํ ๑ สมนฺมาทิฏฺฐิ ๑ เป ๑ สมนฺมาสมฺมาจิ ๑ อิเม โธ อฏฺฐ
 ฐมา ภาวิตา พหุํถกฺคา อปารวา ปาริ คมนาย สํวตฺถนํ ๑
 อิทมวโจ ภควา อิทํ วตฺถวาน สุกฺโก อถาปํ เขตฺทวโจ
 สคฺคา

[๘๘] อปฺปกา เต มนุสฺสเสสุ	เย ชนา ปารคามิโน
อถายํ อิตฺวา ปชา	คิํวเมวานุชาวติ ๑
เย จ โธ สมนฺมทกฺขาเต	ฐมา ฐมานุคฺคิโน
เต ชนา ปารเมสฺสณฺนิ	มจฺจุเชยฺยํ สุกฺกตฺวํ ๑
กณฺ्हํ ฐมํ วิปฺปหาย	สูกฺกํ ภาวเถ ปณฺทิตो
โธกา อนิกฺกมาคฺคํ	วิเวเก ยตฺถ ฐมํ
ตฺตรํภริตฺติมิจฺเจยฺย	หิตฺวา กามे อภินฺนํ
ปรีโยทฺเพยฺย อตฺตํ	จิตฺตํเตเสหิ ปณฺทิตो ๑

๓๒ สุตตุนตบิฏเถ สัมมุตตนิกายสุต มหาวารวคฺโค [๓๓๓]

[๓๓๓] กตมานิ จ ภิกฺขเว พุทฺหมจริยผณานิ ๑ โสตาปตฺติผณํ
สกทาคามิผณํ อนาคามิผณํ อรหตฺตผณํ ๑ อิมานิ อุมฺมจฺจนฺติ ภิกฺขเว
พุทฺหมจริยผณานิติ ๑

[๓๓๔] สํวคฺคณิทานํ ๑ พุทฺหมจริยญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสํสามิ
พุทฺหมจริยคฺคณญฺจ ทํ สฺสณํ ๑

[๓๓๕] กตมญฺจ ภิกฺขเว พุทฺหมจริยํ ๑ อยเมวํวริโย อญฺจุจฺจุโก
มคฺโค ๑ เสยฺยถํ ๑ สมนฺมาทิจฺฉิ ๑ เป ๑ สมนฺมาสฺมาธิ ๑ อิทํ
อุมฺมจฺจติ ภิกฺขเว พุทฺหมจริยํ ๑

[๓๓๖] กตโม จ ภิกฺขเว พุทฺหมจริยคฺโค ๑ โย จ ภิกฺขเว
รํคกฺขโย โทสฺสกฺขโย โมหกฺขโย ๑ อยมํ อุมฺมจฺจติ ภิกฺขเว พุทฺหม-
จริยคฺโคติ ๑

ปฏฺธิปคฺคิตฺวคฺโค จคฺคคฺโค ๑

คตฺตํสฺสทฺทานํ

ปฏฺธิปคฺคิตฺว ปฏฺธิปนฺโน จ วิรทฺชญฺจ ปารํ คมา
สํมณฺเณน เทว อคฺคตา พุทฺหมณฺเณน อปเร เทเว
พุทฺหมจริเยน เทว อคฺคตา วคฺโค เตน ปอุมฺมจฺจตฺตีติ ๑

อณฺณตติตฺติยวคฺโค ปณฺจโม

[๓๓๗] สํวตฺถํนิทานํ ๑ สํเจ โว ภิกฺขเว อณฺณตติตฺติยา
ปรีพฺพชกา เอวํ ปุจฺเจยฺยํ กิมนฺตํ อากุโส สมนฺเน โคตเม
พฺรหฺมจริยํ วุสฺสํคํติ ๑ เอวํ ปุจฺจํ ตุมฺहे ภิกฺขเว เตสํ อณฺณ-
ตติตฺติยานํ ปรีพฺพชกานํ เอวํ พฺยากรเมยฺยาถ รากฺวิรคฺคํ ไช
อากุโส ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสํคํติ ๑

[๓๓๘] สํเจ ปณ โว ภิกฺขเว อณฺณตติตฺติยา ปรีพฺพชกา
เอวํ ปุจฺเจยฺยํ อตฺถิ ปณฺวโส มคฺโค อตฺถิ ปฏฺฐปทา ราก-
วิรคฺคาติ ๑ เอวํ ปุจฺจํ ตุมฺहे ภิกฺขเว เตสํ อณฺณตติตฺติยานํ
ปรีพฺพชกานํ เอวํ พฺยากรเมยฺยาถ อตฺถิ ไช อากุโส มคฺโค
อตฺถิ ปฏฺฐปทา รากวิรคฺคาติ ๑

[๓๓๙] กตโม ๑ ภิกฺขเว มคฺโค กตมา ๑ ปฏฺฐปทา
รากวิรคฺคาติ ๑ อยเมวํวิโย อชฺชํคฺคิโก มคฺโค ๑ เสยฺยถํ ๑
สํมาทิจฺฉิ ๑ เป ๑ สํมาสํมาติ ๑ อยํ ภิกฺขเว มคฺโค อยํ
ปฏฺฐปทา รากวิรคฺคาติ ๑ เอวํ ปุจฺจํ ตุมฺहे ภิกฺขเว เตสํ
อณฺณตติตฺติยานํ ปรีพฺพชกานํ เอวํ พฺยากรเมยฺยาถาติ ๑

[๓๔๐] สํวตฺถํนิทานํ ๑ สํเจ โว ภิกฺขเว อณฺณตติตฺติยา
ปรีพฺพชกา เอวํ ปุจฺเจยฺยํ กิมนฺตํ อากุโส สมนฺเน โคตเม
พฺรหฺมจริยํ วุสฺสํคํติ ๑ เอวํ ปุจฺจํ ตุมฺहे ภิกฺขเว เตสํ อณฺณ-

๓๔ สุตตมนุทีฏเฐ สัมมุตตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๓๒๓]

ติดุณยานัน · ปริพุพาสกานัน เหว่ พุยากรเมยยาต สณโณชนปทานตถุ
โธ ธาตุโส ภควติ พุทฺทมจริยิ กุสฺสํตํติ ฯ เป ฯ

[๓๓] อนุสัยสมุขุฆาตคฤง์ ไช อากุโส ภควติ พุทธมจริยั
 กุตัสตีติ ฯ เป ฯ

[๓๒] ขุทธานปิฎกคฤฑ์ โส อากุโส ภคคฤฑ์ พุททคฤฑ์
คฤฑ์คฤฑ์ ๑ เป ๑

[๓๓] อาตมวณฺ ฆยคฺคํ ไช อาวุโส ภควติ พุทฺธมจฺริยํ
 ๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

[๓๔] วิชฺชาวิมุตติผลตฺถํนิกริยตฺถํ ไช อากุโส ภควติ พุทฺธม-
จริยํ วุตฺถตฺตํ ๑ เป ๑

[๓๕] ฌาณที่สุดแห่งทุกข์ ไช อากุโส ภควดี พุทฺธมฺมีย์
ดุสิตคีติ ฯ เป ฯ

[๓๒] ๔๔ ใจ ภิกขเว อภยตติยิยา ปริพพาสกา เหว
 ปรุเจยฺยํ กิมตฺถิยํ อากุโส สมนเน โคตมេ พุทฺทมจฺริยํ กุสฺสํตํติ ฯ
 เหว ปรุชฺชา ตุมहे ภิกขเว เตสํ อภยตติยิยานํ ปริพพาสกานํ
 เหว พุยากรเมยฺยาด อานุปาทาปรีนิพฺพานตฺตํ ไช อากุโส ภควติ
 พุทฺทมจฺริยํ กุสฺสํตํติ ฯ

[๓๒] ต.เจ. ปน. ไว. ภิกขเว. อณฺณตติตฺติยา. ปรีพพาสกา. เหว.
 ปุจฺเจຍ္ယံ. อตฺถิ. ปนာဂุโส. มคฺโค. อตฺถิ. ปฏฺธิปทา. อນฺนปาทา.
 ปรีนพพานายาติ. ๑. เหว. ปฏฺฐา. ตมฺเห. ภิกขเว. เตสံ. อณฺณ-

ឥរិយបៀមហាតៃ ធួន្យៃ

[៣២៩] ឥវាគុត្តិកា ។ ឥរិយស្ត ភិក្ខុវេ ចុក្ខតៃ ចេតំ បុព្វបុគ្គលំ
ចេតំ បុព្វបុគ្គលំ យតិកំ ចរុណុកំ ។ ខេវមេវ ខៃ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុនៃ
ឥរិយស្ត ឧទ្ទង្គិកស្ត មគ្គស្ត ចុប្បាហាយ ចេតំ បុព្វបុគ្គលំ ចេតំ
បុព្វបុគ្គលំ យតិកំ កុស្តានុមិត្តតា ។ កុស្តានុមិត្តស្តេតំ ភិក្ខុវេ
ភិក្ខុនៃ បាធិក្កងំ ឥរិយំ ឧទ្ទង្គិកំ មគ្គំ ភាវេស្តតិ ឥរិយំ
ឧទ្ទង្គិកំ មគ្គំ វត្ថុតិវិស្តតិ ។

[៣៣០] កត្តន្ត ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ កុស្តានុមិត្តតៃ ឥរិយំ ឧទ្ទង្គិកំ
មគ្គំ ភាវេតិ ឥរិយំ ឧទ្ទង្គិកំ មគ្គំ វត្ថុតិវិស្តតិ ។ ឱ ភិក្ខុវេ
ភិក្ខុ ឥន្ទ្រាភិក្ខុ ភាវេតិ វិវេកនិស្សិតំ វិវាគនិស្សិតំ វិវាគនិស្សិតំ
វិស្តតិវិស្តតិ ។ បេ ។ ឥន្ទ្រាភិក្ខុ ភាវេតិ វិវេកនិស្សិតំ វិវាគ-
និស្សិតំ វិវាគនិស្សិតំ វិស្តតិវិស្តតិ ។ ខេវ ខៃ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ
កុស្តានុមិត្តតៃ ឥរិយំ ឧទ្ទង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ ឥរិយំ ឧទ្ទង្គិកំ
មគ្គំ វត្ថុតិវិស្តតិ ។

[៣៣១] ឥវាគុត្តិកា ។ ឥរិយស្ត ភិក្ខុវេ ចុក្ខតៃ ចេតំ បុព្វបុគ្គលំ
ចេតំ បុព្វបុគ្គលំ យតិកំ ចរុណុកំ ។ ខេវមេវ ខៃ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុនៃ
ឥរិយស្ត ឧទ្ទង្គិកស្ត មគ្គស្ត ចុប្បាហាយ ចេតំ បុព្វបុគ្គលំ ចេតំ
បុព្វបុគ្គលំ យតិកំ ឥត្តន្ទ្រាភិក្ខុ ។ ឥត្តន្ទ្រាភិក្ខុស្តេតំ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុនៃ
បាធិក្កងំ ។ បេ ។

[๑๓๒] ยทิทํ ฉนฺทสฺสํปทา ๑ เป ๑

[๑๓๓] ยทิทํ อตฺตสฺสํปทา ๑ เป ๑

[๑๓๔] ยทิทํ ทิฏฐิสฺสํปทา ๑ เป ๑

[๑๓๕] ยทิทํ อปฺปมาทสฺสํปทา ๑ เป ๑

[๑๓๖] สํวตฺถุณฺณิทานํ ๑ สุริยสฺสํ ภิกฺขเว อุกฺกมโต เขตํ ปุพฺพพฺกมํ
 เขตํ ปุพฺพพนฺนิมิตฺตํ ยทิทํ อรฺกฺกคฺคํ ๑ เขวเมว โส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน
 อริยสฺสํ อฏฺฐังคิกสฺสํ มคฺคสฺสํ อปฺปาทาย เขตํ ปุพฺพพฺกมํ เขตํ
 ปุพฺพพนฺนิมิตฺตํ ยทิทํ โยนิโสมนสฺสการสฺสํปทา ๑ โยนิโสมนสฺสการ-
 สฺสํปทํนสฺสํตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปาฏิกงฺขํ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ
 ภาเวตฺถติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกฺกโรตฺถติ ๑

[๑๓๗] กถณฺญ ๑ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโสมนสฺสการสฺสํปทํโน อริยํ
 อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกฺกโรติ ๑
 อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํมาทิฏฐิํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ
 นิโรธนิสฺสิตํ โวธสฺสคฺคปริณามิํ ๑ เป ๑ สํมาสํมาชิ ภาเวติ วิเวก-
 นิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวธสฺสคฺคปริณามิํ ๑ เขว โส
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโสมนสฺสการสฺสํปทํโน อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ
 ภาเวติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกฺกโรตฺถติ ๑

[๑๓๘] สํวตฺถุณฺณิทานํ ๑ สุริยสฺสํ ภิกฺขเว อุกฺกมโต เขตํ ปุพฺพพฺกมํ
 เขตํ ปุพฺพพนฺนิมิตฺตํ ยทิทํ อรฺกฺกคฺคํ ๑ เขวเมว โส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน
 อริยสฺสํ อฏฺฐังคิกสฺสํ มคฺคสฺสํ อปฺปาทาย เขตํ ปุพฺพพฺกมํ เขตํ

๓๘ สุตตบถปิฎกเก สัมมุตตนิคายสุต มหาวารวคโค [๓๓๘]

ปฺพพณิมิตฺตํ ยทิตํ กถฺยาณมิตฺตตฺตา ๑ กถฺยาณมิตฺตสฺสเดตฺตํ ภิกฺขเว
ภิกฺขุโน ปาฏิกงฺขํ อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวตฺสตี อริยํ
อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรตฺติ ๑

[๓๓๘] กถฺยาณํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กถฺยาณมิตฺโต อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ
มคฺคํ ภาเวตี อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรตี ๑ อิทฺถ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ สํมาทิจฺจํ ภาเวตี รากวียนฺยปฺริโยสํ ๑ โทสวียนฺยปฺริโยสํ
โมหวียนฺยปฺริโยสํ ๑ เป ๑ สํมาสํมาทิจฺจํ ภาเวตี รากวียนฺยปฺริโยสํ
โทสวียนฺยปฺริโยสํ โมหวียนฺยปฺริโยสํ ๑ เอวํ โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ
กถฺยาณมิตฺโต อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวตี อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ
มคฺคํ พหุตฺถกโรตฺติ ๑

[๓๔๐] สํวคฺคณิธานํ ๑ สุตฺตสฺส ภิกฺขเว อุตฺทโย เต ปฺพพณฺณํ
เต ปฺพพณิมิตฺตํ ยทิตํ อรฺกคฺคํ ๑ เอวเมว โส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน
อริยสฺส อฏฺฐงฺกิกสฺส มคฺคสฺส อปฺปาทาย เต ปฺพพณฺณํ เต
ปฺพพณิมิตฺตํ ยทิตํ สุตฺตสํปทา ๑ เป ๑

[๓๔๑] ยทิตํ จนฺตสํปทา ๑ เป ๑

[๓๔๒] ยทิตํ อคฺคสํปทา ๑ เป ๑

[๓๔๓] ยทิตํ ทิจฺจสํปทา ๑ เป ๑

[๓๔๔] ยทิตํ อปฺปมาทสํปทา ๑ เป ๑

[๓๔๕] สํวคฺคณิธานํ ๑ ยทิตํ โยนิโสมนสสิการสํปทา ๑
โยนิโสมนสสิการสํปทฺทสฺสเดตฺตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปาฏิกงฺขํ อริยํ

อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวตฺตติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถวิตฺตติ ๑

[๓๔๖] กถณฺจ ภาวเว ภาวฺช โยนิโสมนสฺสการสมฺปนฺโน อริยํ
อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรติ ๑
อิช ภาวเว ภาวฺช สมฺมาทิฏฺฐิ ภาเวติ รากวินยปริโยสานํ โทส-
วินยปริโยสานํ โมหวินยปริโยสานํ ๑ เป ๑ สมฺมาสมฺมาชิ ภาเวติ
รากวินยปริโยสานํ โทสวินยปริโยสานํ โมหวินยปริโยสานํ ๑ เหว
โซ ภาวเว ภาวฺช โยนิโสมนสฺสการสมฺปนฺโน อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ
ภาเวติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรตติ ๑

สุริยเปยยาโต สมคฺโคโต ๑

คตฺตํททานิ

กถฺยาณมิตฺตํ สิตฺตญ ๑ ฉนฺโท ๑ อคฺคตสมฺปทา
ทิฏฺฐิ ๑ อปฺปมาโท ๑ โยนิโส ภวติ ตคฺคตมํ ๑

ເຂກໝູ່ເປຢຸຍາໄລ ສະຕຸຕໂມ

[໑໔໙] ສ່າວຕຸດີນິທານ ໑ ເຂກໝູ່ໂມ ກິດຸຂເວ ພຸປຸກາໂ ອຣິຍສຸສ
ອຸງຊັງຄິດສຸສ ມະຄຸສຸສ ອຸປຸປາທາຍ ໑ ກຕໂມ ເຂກໝູ່ໂມ ໑ ຍທີທໍ
ກຕຸຍາດນິຕຸຕຕາ ໑ ກຕຸຍາດນິຕຸຕສຸເສຕໍ ກິດຸຂເວ ກິດຸຂໂນ ປາກຸກິດຸຂໍ
ອຣິຍໍ ອຸງຊັງຄິດໍ ມະຄຸດໍ ກາເວສຸສຕິ ອຣິຍໍ ອຸງຊັງຄິດໍ ມະຄຸດໍ ພຸດໍ-
ກິດຸສຸດຕິ ໑

[໑໕໐] ກຕໂມ ກິດຸຂເວ ກິດຸຂ ກຕຸຍາດນິຕຸໂຕ ອຣິຍໍ ອຸງຊັງຄິດໍ
ມະຄຸດໍ ກາເວຕິ ອຣິຍໍ ອຸງຊັງຄິດໍ ມະຄຸດໍ ພຸດໍກິດຸໂຕ ໑ ອິ໊ ກິດຸຂເວ
ກິດຸຂ ສ່ມຸມາທິກຸຊີ ກາເວຕິ ວິເວກນິສຸສິດໍ ວິຣາດນິສຸສິດໍ ນິໂຣທນິສຸສິດໍ
ໂວສຸສະຄຸປຣິດນາມີ ໑ ເປ ໑ ສ່ມຸມາສ່ມາຂີ້ ກາເວຕິ ວິເວກນິສຸສິດໍ ວິຣາດ-
ນິສຸສິດໍ ນິໂຣທນິສຸສິດໍ ໂວສຸສະຄຸປຣິດນາມີ ໑ ເວວໍ ໂຂ ກິດຸຂເວ ກິດຸຂ
ກຕຸຍາດນິຕຸໂຕ ອຣິຍໍ ອຸງຊັງຄິດໍ ມະຄຸດໍ ກາເວຕິ ອຣິຍໍ ອຸງຊັງຄິດໍ
ມະຄຸດໍ ພຸດໍກິດຸໂຕຕິ ໑

[໑໕໑] ສ່າວຕຸດີນິທານ ໑ ເຂກໝູ່ໂມ ກິດຸຂເວ ພຸປຸກາໂ ອຣິຍສຸສ
ອຸງຊັງຄິດສຸສ ມະຄຸສຸສ ອຸປຸປາທາຍ ໑ ກຕໂມ ເຂກໝູ່ໂມ ໑ ຍທີທໍ
ສຸດສ່ມຸປາ ໑ ເປ ໑

[໑໕໒] ຍທີທໍ ດນຸທສ່ມຸປາ ໑ ເປ ໑

[໑໕໓] ຍທີທໍ ອຕຸດສ່ມຸປາ ໑ ເປ ໑

[໑໕໔] ຍທີທໍ ທິກຸຊິດສ່ມຸປາ ໑ ເປ ໑

[๑๕๓] ยทิทํ อปฺปมาทสฺมปฺทา ๑ เป ๑

[๑๕๔] สํวตฺถํนิทานํ ๑ ยทิทํ โยนิโสมนสํการสฺมปฺทา ๑
โยนิโสมนสํการสฺมปฺนฺนํสํเสตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปาฏิกงฺขํ อริยํ
อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวตฺสตี อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถกิริสฺสํตฺตี ๑

[๑๕๕] กถณฺย ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโสมนสํการสฺมปฺนฺโน อริยํ
อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวตี อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรตี ๑ อึช
ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํมาทิสฺสํ ภาเวตี วิเวกนิสฺสํตํ วิราคนิสฺสํตํ นิโรช-
นิสฺสํตํ โสตฺถคฺคปริณามํ ๑ เป ๑ สํมาสํมาทิสฺสํ ภาเวตี วิเวกนิสฺสํตํ
วิราคนิสฺสํตํ นิโรชนิสฺสํตํ โสตฺถคฺคปริณามํ ๑ เอวํ โช ภิกฺขเว
ภิกฺขุ โยนิโสมนสํการสฺมปฺนฺโน อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวตี
อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรตฺตี ๑

[๑๕๖] สํวตฺถํนิทานํ ๑ เอกขมฺโม ภิกฺขเว พหุปกาโร อริยสฺส
อฏฺฐงฺกิกสฺส มคฺคสฺส อปฺปาทาย ๑ กตโม เอกขมฺโม ๑ ยทิทํ
กถฺยาณมิตฺตตฺตา ๑ กถฺยาณมิตฺตสฺสเสตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปาฏิกงฺขํ
อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวตฺสตี อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ พหุ-
ตฺถกิริสฺสํตฺตี ๑

[๑๕๗] กถณฺย ภิกฺขเว ภิกฺขุ กถฺยาณมิตฺโต อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ
มคฺคํ ภาเวตี อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรตี ๑ อึช ภิกฺขเว
ภิกฺขุ สํมาทิสฺสํ ภาเวตี รากวินยปรีโยสํ โทสวินยปรีโยสํ
โมหวินยปรีโยสํ ๑ เป ๑ สํมาสํมาทิสฺสํ ภาเวตี รากวินยปรีโยสํ

๔๒ สุตตตบฏีฏเก สัมมุตตนิภายสุต มหาวารวคโค [๑๕๘]

โทสวณยปรีโยธำน โมหวณยปรีโยธำน ฯ เอวํ ไช ภิกขเว ภิกขุ
กถยาณมิตฺโต อริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อชฺชชฺชํ
มคฺคํ พหุตฺถโรตฺติ ฯ

[๑๕๘] สวาคุถฺถินทำน ฯ เอกธมฺโม ภิกขเว พหุปกาวโร อริยสฺส
อชฺชชฺชํ มคฺคสฺส อปฺปาทาย ฯ กตโม เอกธมฺโม ฯ ยทิตฺ
ตฺถสฺสํปทา ฯ เป ฯ

[๑๕๘] ยทิตฺ ฅนทสฺสํปทา ฯ เป ฯ

[๑๖๐] ยทิตฺ อตฺตสฺสํปทา ฯ เป ฯ

[๑๖๑] ยทิตฺ ทิฏฺฐิสมฺปทา ฯ เป ฯ

[๑๖๒] ยทิตฺ อปฺปมาทสมฺปทา ฯ เป

[๑๖๓] สวาคุถฺถินทำน ฯ ยทิตฺ โยนิโสมนสํการสมฺปทา ฯ
โยนิโสมนสํการสมฺปนฺนสฺสํตฺถํ ภิกขเว ภิกขุโน ปาฏิทงฺขํ อริยํ
อชฺชชฺชํ มคฺคํ ภาเวตฺถติ อริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ พหุตฺถโรตฺติ ฯ

[๑๖๔] กถณฺจ ภิกขเว ภิกขุ โยนิโสมนสํการสมฺปนฺโน อริยํ
อชฺชชฺชํ มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ พหุตฺถโรติ ฯ
อิธ ภิกขเว ภิกขุ สมฺมาทิฏฺฐิ ภาเวติ ฯ เป ฯ สมฺมาสมํชิ ภาเวติ
ราควณยปรีโยธำน โทสวณยปรีโยธำน โมหวณยปรีโยธำน ฯ เอวํ
ไช ภิกขเว ภิกขุ โยนิโสมนสํการสมฺปนฺโน อริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ
ภาเวติ อริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ พหุตฺถโรตฺติ ฯ

เอกธมฺมเปยฺยาโต นิฏฺฐิโต ฯ

ตสฺสตุทานิ

กถยาณมิตฺตํ สํถํ ๑ ฌนุโท ๑ อตฺตสํปทา
 ทิฏฺฐิ ๑ อปฺปมาโท ๑ โยนิโส ภวติ สตุตมํ ๑

นาหนุตเอกขมมเปຍยาໂຕ ອງຸຈໂມ

[໑໒໕] ສ່າວຕຸດີນິທານ໌ າ ນາທ໌ ກິກຸຊເວ ຂຽວ໌ ເອກຂມຸມ໌ພີ
ສມຸປສຸສາມີ ເຍນ ຂຸປປຸໂນ ວາ ອຣ໌ໂຍ ອງຸຈຸກິໂກ ມຄຸໂ
ຊຸປປຸຊຊຕິ ຊຸປປຸໂນ ວາ ອຣ໌ໂຍ ອງຸຈຸກິໂກ ມຄຸໂ ກາວນາປາຣ໌ປຸຣ໌
ຄຈຸຕຕິ າ ຍຄຍ໌ທ໌ ກິກຸຊເວ ຄຸຍາດມິຕຸຕຕາ າ ຄຸຍາດມິຕຸຕສຸເສຕ໌
ກິກຸຊເວ ກິກຸຊ໌ໂນ ປາງິກຸຈ໌ ອຣ໌ຍ໌ ອງຸຈຸກິກ໌ ມຄຸກ໌ ກາເວສຸສຕິ
ອຣ໌ຍ໌ ອງຸຈຸກິກ໌ ມຄຸກ໌ ພຸດ໌ກິວິສຸຕ໌ຕຕິ າ

[໑໒໖] ກຄຽຈ ກິກຸຊເວ ກິກຸຊ ຄຸຍາດມິຕຸໂຕ ອຣ໌ຍ໌ ອງຸຈຸກິກ໌
ມຄຸກ໌ ກາເວຕິ ອຣ໌ຍ໌ ອງຸຈຸກິກ໌ ມຄຸກ໌ ພຸດ໌ກິໂວຕິ າ ອຶຊ ກິກຸຊເວ
ກິກຸຊ ສມຸມາທິງຸຈ໌ ກາເວຕິ ວິເວກນິສຸສິຕ໌ າ ເປ າ ສມຸມາສມາຈ໌ ກາເວຕິ
ວິເວກນິສຸສິຕ໌ ວິຣາຄນິສຸສິຕ໌ ນິໂຣຄນິສຸສິຕ໌ ໂວສຸສຸຄຸປຣິດາມ໌ າ ເວຈ໌
ໂຂ ກິກຸຊເວ ກິກຸຊ ຄຸຍາດມິຕຸໂຕ ອຣ໌ຍ໌ ອງຸຈຸກິກ໌ ມຄຸກ໌ ກາເວຕິ
ອຣ໌ຍ໌ ອງຸຈຸກິກ໌ ມຄຸກ໌ ພຸດ໌ກິໂວຕ໌ຕິ າ

[໑໒໗] ສ່າວຕຸດີນິທານ໌ າ ນາທ໌ ກິກຸຊເວ ຂຽວ໌ ເອກຂມຸມ໌ພີ
ສມຸປສຸສາມີ ເຍນ ຂຸປປຸໂນ ວາ ອຣ໌ໂຍ ອງຸຈຸກິໂກ ມຄຸໂ
ຊຸປປຸຊຊຕິ ຊຸປປຸໂນ ວາ ອຣ໌ໂຍ ອງຸຈຸກິໂກ ມຄຸໂ ກາວນາ-
ປາຣ໌ປຸຣ໌ ຄຈຸຕຕິ າ ຍຄຍ໌ທ໌ ກິກຸຊເວ ສັດສມຸປທາ າ ເປ າ

[໑໒໘] ຍຄຍ໌ທ໌ ກິກຸຊເວ ຄນຸທສມຸປທາ າ ເປ າ

[໑໒໙] ຍຄຍ໌ທ໌ ກິກຸຊເວ ຂຕຸຕສມຸປທາ າ ເປ າ

[๓๗๐] ยถียํ ทิฏฺฐิสมฺปทา ๑ เป ๑

[๓๗๑] ยถียํ ภิกฺขเว อปฺปมาทสมฺปทา ๑ เป ๑

[๓๗๒] สํวตฺถํนิทานํ ๑ ยถียํ ภิกฺขเว โยนิโสมนสํการ-
สมฺปทา ๑ โยนิโสมนสํการสมฺปนฺนสํเสตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปาฏิทงฺขิ
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวะสํสํติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุ-
ตฺถังคํ ๑

[๓๗๓] กถณฺฯ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโสมนสํการสมฺปนฺโน อริยํ
อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวะติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถังคํ ๑
อริยํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาทิฏฺฐิ ภาวะติ จิเวกนิสํสํติ ๑ เป ๑ สมฺมา-
สํมาจํ ภาวะติ จิเวกนิสํสํติ จิราคนิสํสํติ นิโรคนิสํสํติ โวสํสํค-
ปริณามํ ๑ เถวํ โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโสมนสํการสมฺปนฺโน
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวะติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถังคํ ๑

[๓๗๔] สํวตฺถํนิทานํ ๑ นาหํ ภิกฺขเว อณฺเฏ เอกอมุมํมี
สมฺนุสํสํตํ ยะเน อณฺเฏปณฺโน วา อริโย อฏฺฐังคิกโก มคฺโค
อณฺเฏปชฺชติ อณฺเฏปณฺโน วา อริโย อฏฺฐังคิกโก มคฺโค ภาวะนาปาริปุ-
รคฺคณฺติ ๑ ยถียํ ภิกฺขเว กถุยาณมิตฺตคทา ๑ กถุยาณมิตฺตสํเสตํ
ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปาฏิทงฺขิ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวะสํสํติ
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถังคํ ๑

[๓๗๕] กถณฺฯ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กถุยาณมิตฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ
มคฺคํ ภาวะติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถังคํ ๑ อริยํ ภิกฺขเว

ภิกขุ สมนาทิฏฐี ภาวะติ รากวินยปริโยธานํ โทสวินยปริโยธานํ
โมหวินยปริโยธานํ ๑ เป ๑ สมนาสมาธิ ภาวะติ รากวินยปริโยธานํ
โทสวินยปริโยธานํ โมหวินยปริโยธานํ ๑ เอวํ ๒ ภิกขเว ภิกขุ
กถุยานมิตฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวะติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ
มคฺคํ พหุตฺถกโรตฺติ ๑

[๑๗๖] สํวคฺคกัณฺโถ ๑ นาทํ ภิกขเว อญฺญํ เขทฺธมฺมํ
สมนุสฺสํสามิ เยน อญฺญปฺปนโน วา อริโย อฏฺฐังคิกโก มคฺโค
อญฺญปฺปชฺชติ อญฺญปฺปนโน วา อริโย อฏฺฐังคิกโก มคฺโค ภาวณาปาริปุรํ
คจฺจนฺติ ๑ ยถียํ ภิกขเว สุตฺตสํปทา ๑ เป ๑

[๑๗๗] ยถียํ ภิกขเว ฉนฺทสํปทา ๑ เป ๑

[๑๗๘] ยถียํ ภิกขเว อตฺตสํปทา ๑ เป ๑

[๑๗๙] ยถียํ ภิกขเว ทิฏฺฐิสมํปทา ๑ เป ๑

[๑๘๐] ยถียํ ภิกขเว อปฺปมาทสํปทา ๑ เป ๑

[๑๘๑] ยถียํ ภิกขเว โยนิโสมนสํการสํปทา ๑ โยนิโส-
มนสํการสํปทํนฺตํสํสํคํ ภิกขเว ภิกขุโน ปาฏิทฺธํ อริยํ อฏฺฐังคิกํ
มคฺคํ ภาวะตฺตํ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรตฺติ ๑

[๑๘๒] กถณฺ ๑ ภิกขเว ภิกขุ โยนิโสมนสํการสํปทํนโน อริยํ
อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวะติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรติ ๑
อิธ ภิกขเว ภิกขุ สมนาทิฏฐี ภาวะติ รากวินยปริโยธานํ โทส-
วินยปริโยธานํ โมหวินยปริโยธานํ ๑ เป ๑ สมนาสมาธิ ภาวะติ

ราควินยปริโยธานํ โทสวินยปริโยธานํ โมหวินยปริโยธานํ ฯ เอวํ
 ไช ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโสมนสึการสํปนฺโน อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ
 ภาเวติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุลังฺกโรตฺติ ฯ

นาหนดเอกรมมเปยยาโต สํมคฺโค ฯ

ตตฺถสํมคฺคํ

กตฺถาณมิตฺตํ สัตฺตญฺจ ฌนุโท จ อตฺตสํมคฺคา
 ทิฏฺฐิ จ อปฺปมาโท จ โยนิโส ภวติ สตฺตมํ ฯ

คงคาเปยยาโต นวโม

[๓๘๓] ส้าวคฺถึถินทานํ ฯ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว คงคา นทํ ปาจิณ-
นินฺหา ปาจิณโปณา ปาจิณปพฺภารว เหวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุ-
ตฺถกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณํ นิพฺพานปพฺภารว ฯ

[๓๘๔] กถณฺท ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพาน-
โปณํ นิพฺพานปพฺภารว ฯ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาทิฏฺฐิ ภาเวติ
วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โสฬสคฺคปรีณามํ ฯ เป ฯ
สมฺมาสมมจฺจิ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โสฬสคฺค-
ปรีณามํ ฯ เหว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพาน-
โปณํ นิพฺพานปพฺภารวโรติ ฯ

[๓๘๕] ส้าวคฺถึถินทานํ ฯ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยมฺพนา นทํ ปาจิณ-
นินฺหา ปาจิณโปณา ปาจิณปพฺภารว เหวเมว โข ภิกฺขเว ฯ เป ฯ

[๓๘๖] ส้าวคฺถึถินทานํ ฯ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว อจิรวตฺถํ นทํ ปาจิณ-
นินฺหา ปาจิณโปณา ปาจิณปพฺภารว เหวเมว โข ภิกฺขเว ฯ เป ฯ

[๓๘๗] ส้าวคฺถึถินทานํ ฯ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว สรรพฺพ นทํ ปาจิณ-
นินฺหา ปาจิณโปณา ปาจิณปพฺภารว เหวเมว โข ภิกฺขเว ฯ เป ฯ

[๓๘๘] ส้าวตุถัณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว มหํ นทํ ปาจันนินฺนา
ปาจันโปณา ปาจันปพฺภารว ๑ เอวเมว โข ภิกฺขเว ๑ เป ๑

[๓๘๘] ส้าวตุถัณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยา ทาจิมา มหา-
นทียํ ๑ เสยฺยถํ ๑ คงคา ยมฺนา อจิรวตํ สรรภู มหํ สพุพา
ตา ปาจันนินฺนา ปาจันโปณา ปาจันปพฺภารว ๑ เอวเมว โข
ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ
มคฺคํ พหุตฺถกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณํ นิพฺพาน-
ปพฺภารว ๑

[๓๘๙] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพาน-
โปณํ นิพฺพานปพฺภารว ๑ อีช ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมนฺมาทิฏฺฐิํ ภาเวติ
วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ ๑ เป ๑ สมนฺมาสฺมาจํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ
วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสุตฺตคฺคปริณามํ ๑ เอว โข ภิกฺขเว
ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถ-
กโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณํ นิพฺพานปพฺภารวติ ๑

[๓๙๐] ส้าวตุถัณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว คงคา นทํ สมนฺนุท-
นินฺนา สมนฺนุทโปณา สมนฺนุทปพฺภารว ๑ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถ-
กโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณํ นิพฺพานปพฺภารว ๑

[๓๙๑] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต

๕๐ สุตตตมมีฏเฐ สัมมุตตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๑๘๓]

อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพาน-
โปโณ นิพฺพานปพฺภาโร ฯ อีห ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํมาทิสฺสึ ภาเวติ
วิเวกนิสฺสิตํ ฯ เป ฯ สํมาสํมาสี ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ
นิโรธนิสฺสิตํ โสสฺสคฺคปริณามํ ฯ เอวํ โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ
อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต
นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปโณ นิพฺพานปพฺภาโรติ ฯ

[๑๘๓] สํวคฺคณิธานํ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ยมฺนา นหิ
สํมุตฺตนิคฺคา สํมุตฺตโปณฺนา สํมุตฺตปพฺภารํ ฯ เอวเมว โห ภิกฺขเว
ภิกฺขุ ฯ เป ฯ

[๑๘๔] สํวคฺคณิธานํ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อจิรวคฺคํ นหิ
สํมุตฺตนิคฺคา สํมุตฺตโปณฺนา สํมุตฺตปพฺภารํ ฯ เอวเมว โห ภิกฺขเว
ภิกฺขุ ฯ เป ฯ

[๑๘๕] สํวคฺคณิธานํ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว สรรุ นหิ สํมุตฺตนิคฺคา
สํมุตฺตโปณฺนา สํมุตฺตปพฺภารํ ฯ เอวเมว โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฯ เป ฯ

[๑๘๖] สํวคฺคณิธานํ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มหิ นหิ สํมุตฺตนิคฺคา
สํมุตฺตโปณฺนา สํมุตฺตปพฺภารํ ฯ เอวเมว โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฯ เป ฯ

[๑๘๗] สํวคฺคณิธานํ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ยา กาจิมา มหา-
นทียํ ฯ เสยฺยถิทํ ฯ คจฺจกา ยมฺนา อจิรวคฺคํ สรรุ มหิ สพฺพา
ตา สํมุตฺตนิคฺคา สํมุตฺตโปณฺนา สํมุตฺตปพฺภารํ ฯ เอวเมว โห
ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ

มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺเณ นิพฺพาน-
ปพฺภาโร ๑

[๓๘๘] กถณฺว ภิภฺชเว ภิภฺชชฺช อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพาน-
โปณฺเณ นิพฺพานปพฺภาโร ๑ อธิ ภิภฺชเว ภิภฺชชฺช สมนฺมาทิสฺสํ ภาเวติ
วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามํ ๑ เป ๑
สมนฺมาสฺมาทํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺค-
ปริณามํ ๑ เอวํ โส ภิภฺชเว ภิภฺชชฺช อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ
ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน
โหติ นิพฺพานโปณฺเณ นิพฺพานปพฺภาโรติ ๑

คังคาเปยยาตวารี สงฺเขเปเน ติวิคฺคํ เปยยาเต วิคฺคตารคทพฺพํ ๑

คตฺถสฺสทฺททานํ

ณ ปาจันโต นินฺนา ณ นินฺนา สมนฺททโต
เทว ชมฺมา ทธํ โหนฺติ วคฺโค เตเน ปวฺวจุตฺตํ ๑
คังคาเปยยาตํ ปาจันนินฺนวาจนมคฺคํ วิเวกนิสฺสิตทฺทวาทสํ ปชฺหมกํ ๑

[๓๘๘] สวาทคฺคณิทานํ ๑ เสยฺยถาบี ภิภฺชเว คังคา นทํ ปาจัน-
นินฺนา ปาจันโปณฺเณ ปาจันปพฺภาโร ๑ เอวเมว โส ภิภฺชเว ภิภฺชชฺช
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต
นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺเณ นิพฺพานปพฺภาโร ๑

๕๒ สุตตตณฺหีฏเฐ สํยุตฺตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๒๐๐]

[๒๐๐] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพาน-
โปณฺณ นิพฺพานปฺพภาโร ๑ อีช ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํมาทิฏฺฐี ภาเวติ
ราคินฺยปฺริโยสํ ๑ โทสวินฺยปฺริโยสํ ๑ โมหวินฺยปฺริโยสํ ๑ เป ๑
สํมาสํมาจิ ภาเวติ ราคินฺยปฺริโยสํ ๑ โทสวินฺยปฺริโยสํ ๑ โมห-
วินฺยปฺริโยสํ ๑ เอวํ โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ
ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ
นิพฺพานโปณฺณ นิพฺพานปฺพภาโรติ ๑

[๒๐๑] สํวคฺคณิธานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยมฺมนา นทํ
ปจฺจันนิหฺนา ปจฺจันโปณฺนา ปจฺจันปฺพภารา ๑ เอวเมว โช ภิกฺขเว
ภิกฺขุ ๑ เป ๑

[๒๐๒] สํวคฺคณิธานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว อจิรวคฺคํ นทํ
ปจฺจันนิหฺนา ปจฺจันโปณฺนา ปจฺจันปฺพภารา ๑ เอวเมว โช ภิกฺขเว
ภิกฺขุ ๑ เป ๑

[๒๐๓] สํวคฺคณิธานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว สรรณํ นทํ ปจฺจันนิหฺนา
ปจฺจันโปณฺนา ปจฺจันปฺพภารา ๑ เอวเมว โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ ๑ เป ๑

[๒๐๔] สํวคฺคณิธานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว มหํ นทํ ปจฺจันนิหฺนา
ปจฺจันโปณฺนา ปจฺจันปฺพภารา ๑ เอวเมว โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ ๑ เป ๑

[๒๐๕] สํวคฺคณิธานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยา กาจิมา มหา-
นทียอ ๑ เสยฺยถํ ๑ คจฺจคา ยมฺมนา อจิรวคฺคํ สรรณํ มหํ สพฺพา

ตา ปาจันนิหฺนา ปาจันโปณา ปาจันปพฺภารว ๑ เหวเมว ๒ ภิฏฺชเว
ภิฏฺช ๑ เป ๑

[๒๐๖] สํวตฺถํนิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิฏฺชเว คงคา นทํ สํมุตฺต-
นิหฺนา สํมุตฺตโปณา สํมุตฺตปพฺภารว ๑ เหวเมว ๒ ภิฏฺชเว ภิฏฺช
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวเนโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนโต
นิพฺพานนิหฺโน โหติ นิพฺพานโปณํ นิพฺพานปพฺภารว ๑

[๒๐๗] กถณฺจ ภิฏฺชเว ภิฏฺช อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวเนโต
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนโต นิพฺพานนิหฺโน โหติ นิพฺพาน-
โปณํ นิพฺพานปพฺภารว ๑ อีช ภิฏฺชเว ภิฏฺช สํมาทิฏฺฐิํ ภเวติ
รากวินยปริโยสานํ โทสวินยปริโยสานํ โมหวินยปริโยสานํ ๑ เป ๑
สํมาสมํสาธิ ภเวติ รากวินยปริโยสานํ โทสวินยปริโยสานํ โมห-
วินยปริโยสานํ ๑ เหว ๒ ภิฏฺชเว ภิฏฺช อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ
ภาวเนโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนโต นิพฺพานนิหฺโน โหติ
นิพฺพานโปณํ นิพฺพานปพฺภารวโรติ ๑

[๒๐๘] สํวตฺถํนิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิฏฺชเว ยมฺภว นทํ สํมุตฺต-
นิหฺนา สํมุตฺตโปณา สํมุตฺตปพฺภารว ๑ เหวเมว ๒ ภิฏฺชเว
ภิฏฺช ๑ เป ๑

[๒๐๙] สํวตฺถํนิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิฏฺชเว อจิรวตฺถํ นทํ
สํมุตฺตนิหฺนา สํมุตฺตโปณา สํมุตฺตปพฺภารว ๑ เหวเมว ๒ ภิฏฺชเว
ภิฏฺช ๑ เป ๑

อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต
นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺเณ นิพฺพานปพฺภาโร ๑

[๒๓๕] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพาน-
โปณฺเณ นิพฺพานปพฺภาโร ๑ อีช ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมนฺมาทิฏฺฐี ภาเวติ
อมโตคหํ อมตปรายณํ อมตปริโยสานํ ๑ เป ๑ สมนฺมาสมานํ ภาเวติ
อมโตคหํ อมตปรายณํ อมตปริโยสานํ ๑ เหวํ โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต
นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺเณ นิพฺพานปพฺภาโรติ ๑

[๒๓๖] สํวตฺถุณฺนิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยมฺมฺนา นหํ ปาจันนินฺนา
ปาจันโปณา ปาจันปพฺภารา ๑ เหวเมว โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ ๑ เป ๑

[๒๓๗] สํวตฺถุณฺนิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว อจิรวคฺคํ นหํ
ปาจันนินฺนา ปาจันโปณา ปาจันปพฺภารา ๑ เหวเมว โช ภิกฺขเว
ภิกฺขุ ๑ เป ๑

[๒๓๘] สํวตฺถุณฺนิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว สรรณํ นหํ ปาจันนินฺนา
ปาจันโปณา ปาจันปพฺภารา ๑ เหวเมว โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ ๑ เป ๑

[๒๓๙] สํวตฺถุณฺนิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว มหํ นหํ ปาจันนินฺนา
ปาจันโปณํ ปาจันปพฺภารา ๑ เหวเมว โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ ๑ เป ๑

[๒๔๐] สํวตฺถุณฺนิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยา กาจิมฺมา มหา-
นทีโย ๑ เสยฺยถํ ๑ คงคา ยมฺมฺนา อจิรวคฺคํ สรรณํ มหํ สพุทฺธา ตา

๕๖ สุตตตบฏีฏเก สุตตตนิทายสุต มหาวารวคโค [๒๒๓]

ปจันนินนา ปจันโปณา ปจันปพฏารว ๑ เอวเมว ไช ภิกขเว
ภิกขุ ๑ เป ๑

[๒๒๓] สวคตตนิทาน ๑ เสยฺยถามี ภิกขเว คจฺจนา นทํ สมุตฺต-
นินนา สมุตฺตโปณา สมุตฺตปพฏารว ๑ เอวเมว ไช ภิกขเว ภิกขุ
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต
นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺโณ นิพฺพานปพฏาโร ๑

[๒๒๔] กถณฺย ภิกขเว ภิกขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภเวนฺโต
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพาน-
โปณฺโณ นิพฺพานปพฏาโร ๑ อีช ภิกขเว ภิกขุ สมนฺนาทิสฺสํ ภเวติ
อมโคคชํ อมตปฺรายนํ อมตปฺริโยสํ ๑ เป ๑ สมนฺนาทิสฺสํ ภเวติ
อมโคคชํ อมตปฺรายนํ อมตปฺริโยสํ ๑ เอวํ ไช ภิกขเว ภิกขุ
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต
นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺโณ นิพฺพานปพฏาโรติ ๑

[๒๒๕] สวคตตนิทาน ๑ เสยฺยถามี ภิกขเว ยมฺมฺนา นทํ สมุตฺต-
นินนา สมุตฺตโปณา สมุตฺตปพฏารว ๑ เอวเมว ไช ภิกขเว ๑ เป ๑

[๒๒๖] สวคตตนิทาน ๑ เสยฺยถามี ภิกขเว อจฺจวตฺตํ นทํ สมุตฺต-
นินนา สมุตฺตโปณา สมุตฺตปพฏารว ๑ เอวเมว ไช ภิกขเว ๑ เป ๑

[๒๒๗] สวคตตนิทาน ๑ เสยฺยถามี ภิกขเว สรณฺถํ นทํ สมุตฺต-
นินนา สมุตฺตโปณา สมุตฺตปพฏารว ๑ เอวเมว ไช ภิกขเว ๑ เป ๑

[๒๒๘] สวคตตนิทาน ๑ เสยฺยถามี ภิกขเว มทํ นทํ สมุตฺตนินนา

สมุทฺทโปณา สมุทฺทปพฺภารว ๑ เหวเมว ๒ ภิฏฺเว ๑ เป ๑

[๒๒๗] สํวตฺถํนิทานํ ๑ เสงฺยถาปํ ภิฏฺเว ยว กาจิมา มหา-
นทีโย ๑ เสงฺยถํ ๑ คงคา ยมฺนา อจิรวตฺตํ สรณฺ มหํ สพุพา ตา
สมุทฺทนิมฺนา สมุทฺทโปณา สมุทฺทปพฺภารว ๑ เหวเมว ๒ ภิฏฺเว
ภิฏฺ ๑ ภิฏฺ ๑ อฏฺฐํ ๑ มคฺคํ ภาเวนฺโต ๑ ภิฏฺ ๑ อฏฺฐํ ๑ มคฺคํ พหุ-
ตฺถโรนฺโต นิพฺพานนิมฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺนิ นิพฺพานปพฺภารว ๑

[๒๒๘] กถณฺ ๑ ภิฏฺเว ภิฏฺ ๑ ภิฏฺ ๑ อฏฺฐํ ๑ มคฺคํ ภาเวนฺโต
๑ ภิฏฺ ๑ อฏฺฐํ ๑ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนิมฺโน โหติ นิพฺพาน-
โปณฺนิ นิพฺพานปพฺภารว ๑ อธิ ภิฏฺเว ภิฏฺ ๑ สมฺมาทิฏฺฐิ ภาเวติ
อมตคฺคํ อมตปฺรายนํ อมตปฺริยสํ ๑ เป ๑ สมฺมาสมํชิ ภาเวติ
อมตคฺคํ อมตปฺรายนํ อมตปฺริยสํ ๑ เหว ๒ ภิฏฺเว ภิฏฺ
๑ ภิฏฺ ๑ อฏฺฐํ ๑ มคฺคํ ภาเวนฺโต ๑ ภิฏฺ ๑ อฏฺฐํ ๑ มคฺคํ พหุ-
ตฺถโรนฺโต นิพฺพานนิมฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺนิ นิพฺพานปพฺภารว ๑ อมตคฺคํ
ทฺวาทสํ ทตฺติยํ ๑

[๒๒๙] สํวตฺถํนิทานํ ๑ เสงฺยถาปํ ภิฏฺเว คงคา นทํ ปาจิ-
นิมฺนา ปาจิโนโปณา ปาจิโนปพฺภารว ๑ เหวเมว ๒ ภิฏฺเว ภิฏฺ
๑ ภิฏฺ ๑ อฏฺฐํ ๑ มคฺคํ ภาเวนฺโต ๑ ภิฏฺ ๑ อฏฺฐํ ๑ มคฺคํ พหุ-
ตฺถโรนฺโต นิพฺพานนิมฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺนิ นิพฺพานปพฺภารว ๑

[๒๓๐] กถณฺ ๑ ภิฏฺเว ภิฏฺ ๑ ภิฏฺ ๑ อฏฺฐํ ๑ มคฺคํ ภาเวนฺโต
๑ ภิฏฺ ๑ อฏฺฐํ ๑ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนิมฺโน โหติ นิพฺพาน-

๕๘ สุตตบถกัฏฐะ สุตตนิคายสุต มหาวารวคโค [๒๓๑]

โปณ นิพพานปพภาโร ๑ อธิ ภิกขเว ภิกขุ สมมาทิจฺจํ ภเวติ
นิพพานนินฺนํ นิพพานโปณํ นิพพานปพภาโร ๑ เป ๑ สมมาตฺมาธิ
ภเวติ นิพพานนินฺนํ นิพพานโปณํ นิพพานปพภาโร ๑ เอวํ โข ภิกขเว
ภิกขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถ-
กโรนฺโต นิพพานนินฺโน โหติ นิพพานโปณํ นิพพานปพภาโรติ ๑

[๒๓๑] สวคฺคณิธานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกขเว ยมฺนา มหํ ปาจิณ-
นินฺนา ปาจิณโปณา ปาจิณปพภารว ๑ เอวเมว โข ภิกขเว ๑ เป ๑

[๒๓๒] สวคฺคณิธานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกขเว อจิรวคฺคํ มหํ ปาจิณ-
นินฺนา ปาจิณโปณา ปาจิณปพภารว ๑ เอวเมว โข ภิกขเว ๑ เป ๑

[๒๓๓] สวคฺคณิธานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกขเว สรรว มหํ ปาจิณนินฺนา
ปาจิณโปณา ปาจิณปพภารว ๑ เอวเมว โข ภิกขเว ๑ เป ๑

[๒๓๔] สวคฺคณิธานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกขเว มหํ มหํ ปาจิณนินฺนา
ปาจิณโปณา ปาจิณปพภารว ๑ เอวเมว โข ภิกขเว ๑ เป ๑

[๒๓๕] สวคฺคณิธานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกขเว ยา กาคิมา มหา-
นทียํ ๑ เสยฺยถํ ๑ คจฺจํ ยมฺนา อจิรวคฺคํ สรรว มหํ สพฺพา ตา
ปาจิณนินฺนา ปาจิณโปณา ปาจิณปพภารว ๑ เอวเมว โข ภิกขเว
ภิกขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถ-
กโรนฺโต นิพพานนินฺโน โหติ นิพพานโปณํ นิพพานปพภาโร ๑

[๒๓๖] กถณฺว ภิกขเว ภิกขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภเวนฺโต
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรนฺโต นิพพานนินฺโน โหติ นิพพาน-

โปโน นิพฺพานปพฺภาโร ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาทิฏฺฐิ ภาเวติ
 นิพฺพานนินฺนํ นิพฺพานโปณํ นิพฺพานปพฺภาโร ๑ เป ๑ สมฺมาสมฺมาธิ
 ภาเวติ นิพฺพานนินฺนํ นิพฺพานโปณํ นิพฺพานปพฺภาโร ๑ เอวเมว โส
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ
 มคฺคํ พหุตฺถกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปโน นิพฺพาน-
 ปพฺภาโรติ ๑

[๒๓๗] สํวตฺถุณฺณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว คงคา นทํ สมฺมุตฺต-
 นินฺนา สมฺมุตฺตโปณา สมฺมุตฺตปพฺภารว ๑ เอวเมว โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรนฺโต
 นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปโน นิพฺพานปพฺภาโร ๑

[๒๓๘] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต
 อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพาน-
 โปโน นิพฺพานปพฺภาโร ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาทิฏฺฐิ ภาเวติ
 นิพฺพานนินฺนํ นิพฺพานโปณํ นิพฺพานปพฺภาโร ๑ เป ๑ สมฺมาสมฺมาธิ
 ภาเวติ นิพฺพานนินฺนํ นิพฺพานโปณํ นิพฺพานปพฺภาโร ๑ เอว โส ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺ-
 ถกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปโน นิพฺพานปพฺภาโรติ ๑

[๒๓๙] สํวตฺถุณฺณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยมฺพนา นทํ
 สมฺมุตฺตนินฺนา สมฺมุตฺตโปณา สมฺมุตฺตปพฺภารว ๑ เอวเมว โส ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ ๑ เป ๑

๖๐ สุตตตตตตตตต สุตตตตตตตต มหาวารวคโค [๒๔๐]

[๒๔๐] สวตตตตตตตต ๑ เสยยถาบี ภิกขเว อจิรวคคิ นท
สมุทตตตตตตตต สมุทตตตตตตตต สมุทตตตตตตตต ๑ เหวเมว ไช ภิกขเว
ภิกขุ ๑ เป ๑

[๒๔๑] สวตตตตตตตต ๑ เสยยถาบี ภิกขเว สรรฐ นท สมุทตตตตตตตต
สมุทตตตตตตตต สมุทตตตตตตตต ๑ เหวเมว ไช ภิกขเว ภิกขุ ๑ เป ๑

[๒๔๒] สวตตตตตตตต ๑ เสยยถาบี ภิกขเว มท นท สมุทตตตตตตตต
สมุทตตตตตตตต สมุทตตตตตตตต ๑ เหวเมว ไช ภิกขเว ๑ เป ๑

[๒๔๓] สวตตตตตตตต ๑ เสยยถาบี ภิกขเว ยา กัจจิม มหา
นทโย ๑ เสยยถาบี ๑ คงคา ยมุนา อจิรวคคิ สรรฐ มท สัพพา ตา
สมุทตตตตตตตต สมุทตตตตตตตต สมุทตตตตตตตต ๑ เหวเมว ไช ภิกขเว
ภิกขุ อริย อฏฐังคิกิ มคคิ ภาเวนโต อริย อฏฐังคิกิ มคคิ พหุต
กโรนโต นิพพานนินโน โหติ นิพพานโปณนิ นิพพานปพการโร ๑

[๒๔๔] กถณจ ภิกขเว ภิกขุ อริย อฏฐังคิกิ มคคิ ภาเวนโต
อริย อฏฐังคิกิ มคคิ พหุตกโรนโต นิพพานนินโน โหติ นิพพาน
โปณนิ นิพพานปพการโร ๑ อช ภิกขเว ภิกขุ สมมาทิจจ ภาเวติ
นิพพานนินนนิ นิพพานโปณนิ นิพพานปพการโร ๑ เป ๑ สมมาตมาช
ภาเวติ นิพพานนินนนิ นิพพานโปณนิ นิพพานปพการโร ๑ เหว ไช ภิกขเว
ภิกขุ อริย อฏฐังคิกิ มคคิ ภาเวนโต อริย อฏฐังคิกิ มคคิ พหุต
กโรนโต นิพพานนินโน โหติ นิพพานโปณนิ นิพพานปพการโรติ ๑

คงคาเปยยาต ๑

คตฺตํทุกฺขํ

น ปาจันโต นิมนฺนา น นิมนฺนา จ ตมฺมทุกฺขโต
 เอเต เทว น ทฺวาทส โหณฺติ วคฺโค เตน ปวฺจุจคฺคํ
 นิพฺพานนิมนฺนํ ทฺวาทสํกํ จคฺคํกํ นทฺวานวํกํ ฯ

[๒๕๐] ทณฺเฏจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อปฺปมตฺโต อริยํ อชฺชงฺกิกํ มคฺคํ
 ภาเวติ อริยํ อชฺชงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรติ ฯ อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 สัมมาทิฏฺฐี ภาเวติ อมโตคฺคํ อมตปฺรายนํ อมตปฺริยสํ ๑เป ๑
 สัมมาสมมจฺจิ ภาเวติ อมโตคฺคํ อมตปฺรายนํ อมตปฺริยสํ ๑
 เหวํ โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อปฺปมตฺโต อริยํ อชฺชงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวติ
 อริยํ อชฺชงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรตฺติ ๑

[๒๕๑] สํวตฺตณฺโณ ๑ ยาวตฺตา ภิกฺขเว สุตฺตา อปฺปทา วา
 ทวิปฺปทา วา จตฺตปฺปทา วา พหุปฺปทา วา รุมีโน วา อรุมีโน
 วา สณฺณิโน วา อสณฺณิโน วา เหนวสณฺณิณาสณฺณิโน วา
 ตถาคโค เตสํ อคฺคสมกฺขายติ อวหํ สัมมาสมพฺพุโ ๑ เหวเมว
 โส ภิกฺขเว เย เกจิ กุสฺสา รมฺมา สพฺเพ เต อปฺปมาทมนฺตกา
 อปฺปมาทสโมสฺรณา อปฺปมาโท เตสํ รมฺมานํ อคฺคสมกฺขายติ ๑
 อปฺปมตฺตสฺเสตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปาฏิกงฺขํ อริยํ อชฺชงฺกิกํ มคฺคํ
 ภาเวตฺตติ อริยํ อชฺชงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรตฺติ ๑

[๒๕๒] ทณฺเฏจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อปฺปมตฺโต อริยํ อชฺชงฺกิกํ
 มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อชฺชงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรติ ฯ อิท ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ สัมมาทิฏฺฐี ภาเวติ นิพฺพานนินฺนํ นิพฺพานโปณํ นิพฺพานปพฺภาวํ
 ๑เป ๑ สัมมาสมมจฺจิ ภาเวติ นิพฺพานนินฺนํ นิพฺพานโปณํ นิพฺพาน-
 ปพฺภาวํ ๑ เหวํ โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อปฺปมตฺโต อริยํ อชฺชงฺกิกํ
 มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อชฺชงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรตฺติ ๑

[๒๕๓] สํวตฺถํนิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยานิ กานิ จ ชฺงฺกตํ ปาณํ ปทฺชาตานิ สฺพฺพานิ ตานิ หตฺถิปเท สโมธานํ คจฺจนฺติ หตฺถิปทํ เถสํ อคฺคฺมกฺขายติ ยทฺทํ มหฺนตฺตฺเตน ๑ เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เกจิ กุสฺสา ชฺมฺมา สฺพฺเพ เต อปฺปมาท-
มฺมตฺตา อปฺปมาทสโมสฺรณา อปฺปมาโท เถสํ ชฺมฺมานํ อคฺค-
มกฺขายติ ๑ อปฺปมตฺตสฺสํสํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปาฏิทฺถํ ฌริยํ
อฺนฺจํกํ มคฺคํ ภาเวตฺถิ ฌริยํ อฺนฺจํกํ มคฺคํ พหุตฺถวิสฺสํสํ ๑

[๒๕๔] กถณฺย ภิกฺขเว ภิกฺขุ อปฺปมตฺโต ฌริยํ อฺนฺจํกํ
มคฺคํ ภาเวติ ฌริยํ อฺนฺจํกํ มคฺคํ พหุตฺถโรติ ๑ อิทฺถ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ สํมาทฺธิจฺจุ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ
ไวสฺสํคฺคปริณามํ ๑ เป ๑ สํมาสํมาจฺจุ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราค-
นิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ ไวสฺสํคฺคปริณามํ ๑ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อปฺปมตฺโต ฌริยํ อฺนฺจํกํ มคฺคํ ภาเวติ ฌริยํ อฺนฺจํกํ มคฺคํ
พหุตฺถโรตฺติ ๑

[๒๕๕] สํวตฺถํนิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว กฺุฏฺฐาคารสฺสํ ย-
กาคิ โคปานิโส สฺพฺพา ตา กฺุฏฺฐกฺมา กฺุฏฺฐินฺหา กฺุฏฺฐสโมสฺรณา
กฺุฏฺฐํ ตาสํ อคฺคฺมกฺขายติ ๑ เอวเมว โข ภิกฺขเว ๑ เป ๑
(ยถา เหฏฺฐิมสฺสคฺคํ เอวํ วิคฺคตาเรตฺตพฺพํ) ๑

[๒๕๖] สํวตฺถํนิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว เย เกจิ มฺมตฺตคฺคา
โกฏฺฐาณฺสํวริยํ เถสํ อคฺคฺมกฺขายติ ๑ เอวเมว โข ภิกฺขเว ๑ เป ๑

[๒๕๗] สํวตฺตํณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว เย เกจิ สํวคฺคณา
โถหิตจฺจนฺทเน เตสํ อคฺคตมกฺขายติ ๑ เขวเมว โห ภิกฺขเว ๑ เป ๑

[๒๕๘] สํวตฺตํณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว เย เกจิ ปุพฺผคฺคณา
วตฺตํณิ กํ เตสํ อคฺคตมกฺขายติ ๑ เขวเมว โห ภิกฺขเว ๑ เป ๑

[๒๕๙] สํวตฺตํณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว เย เกจิ กุญฺช-
ราชาโน สํพฺเพ เต รณฺโณ จกฺกตฺตํโน อนฺยํนฺตา ภวณฺติ ราชา
เตสํ จกฺกตฺตํ อคฺคตมกฺขายติ ๑ เขวเมว โห ภิกฺขเว ๑ เป ๑

[๒๖๐] สํวตฺตํณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยา กาจิ ตารกฺรฺพานํ
ปภา สํพฺพา ตา จนฺทิมายปภา ยถํ นาคจฺจนฺติ โสฬสํ จนฺทปฺปภา
ตาสํ อคฺคตมกฺขายติ ๑ เขวเมว โห ภิกฺขเว ๑ เป ๑

[๒๖๑] สํวตฺตํณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว สํวตฺตํมเย วิทฺเช
วิคฺคตวตฺถาหเก เทเว อาทิจฺจุ โน นํ อพฺภุสฺสํตฺถกฺมาโน สํพฺพํ อากาสคฺคํ
ตมคฺคํ อภิวินฺนํ ภาสํเต จ ตปเต จ วิโรจติ จ ๑ เขวเมว
โห ภิกฺขเว ๑ เป ๑

[๒๖๒] สํวตฺตํณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยานิ กานฺนิจิ
ตฺถวตฺตํณิ วตฺตํณิ กาสิถวตฺตํ เตสํ อคฺคตมกฺขายติ ๑ เขวเมว
โห ภิกฺขเว เย เกจิ กุสฺสา ชมฺมา สํพฺเพ เต อปฺปมาทมนฺตกา
อปฺปมาทสโมสฺรณา อปฺปมาโท เตสํ ชมฺมานํ อคฺคตมกฺขายติ ๑
อปฺปมตฺตสฺสํตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปาฏิกงฺขํ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ
ภาเวตฺตํ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุสํกัรตฺตํ ๑

[๒๖๓] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อปฺปมคฺโค ฌริยํ อชฺชชฺชํ
 มคฺคํ ภาวเต ฌริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ พหุตฺถโรติ ฯ อชฺช ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ สมนฺนาทชฺชํ ภาวเต วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ
 โวธสฺสคฺคปริณามํ ฯ เป ฯ สมนฺนาทชฺชํ ภาวเต วิเวกนิสฺสิตํ วิราค-
 นิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวธสฺสคฺคปริณามํ ฯ เอวํ โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 อปฺปมคฺโค ฌริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ ภาวเต ฌริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ
 พหุตฺถโรติ ฯ

อปฺปมาทวคฺโค สมนคฺโค ฯ

ตสฺสํทฺธานํ

ตถาคคํ ปทํ กุญฺญํ มุตฺตํ ตาเรน วสฺสํ
 ราชานํ จนฺตมํสุริยา จ วตฺถเนน ทสฺมํ ปทํ ฯ
 (ยทปํ ตถาคคํ ตทปํ วิตฺถาเรตพฺพํ) ฯ

พดกณีนัยวคฺโค เอกาทสโม

[๒๖๔] สํวตฺถุณฺณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว เย เกจิ พดกณฺเณยา
กมฺมมนฺตา กยิรนฺติ สํพเพ เต ปจฺฉํ นิสฺสํสา ย ปจฺฉิมํ ปติฏฺฐาย
เอวเมเต พดกณฺเณยา กมฺมมนฺตา กยิรนฺติ ๑ เอวเมว โข ภิกฺขเว
ภิกฺขุ สํถํ นิสฺสํสา สํถे ปติฏฺฐาย อริยมํ อฏฺฐังกิกํ มคฺคํ ภาเวติ
อริยมํ อฏฺฐังกิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรติ ๑

[๒๖๕] กถณฺฯ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํถํ นิสฺสํสา สํถे ปติฏฺฐาย
อริยมํ อฏฺฐังกิกํ มคฺคํ ภาเวติ อริยมํ อฏฺฐังกิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรติ ๑
อึช ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํมมาทิสฺสํ ภาเวติ จิเวกนฺตฺตํ จิรคณฺตฺตํ
นิโรธนฺตฺตํ โวธฺตคฺคปริณามํ ๑ เป ๑ สํมมาตฺตํ ภาเวติ จิเวก-
นฺตฺตํ จิรคณฺตฺตํ นิโรธนฺตฺตํ โวธฺตคฺคปริณามํ ๑ เอว โข
ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํถํ นิสฺสํสา สํถे ปติฏฺฐาย อริยมํ อฏฺฐังกิกํ มคฺคํ
ภาเวติ อริยมํ อฏฺฐังกิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรตฺติ ๑

(ปรคฺกฐาเปยฺยถํ วณฺณียโต ปริปฺปณฺณตฺตคฺคณฺติ จิตฺตารมคฺคิ) ๑

[๒๖๖] สํวตฺถุณฺณิทานํ ๑ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว เย เกจิ พดกณฺเณยา
กมฺมมนฺตา กยิรนฺติ สํพเพ เต ปจฺฉํ นิสฺสํสา ย ปจฺฉิมํ ปติฏฺฐาย
เอวเมเต พดกณฺเณยา กมฺมมนฺตา กยิรนฺติ ๑ เอวเมว โข ภิกฺขเว
ภิกฺขุ สํถํ นิสฺสํสา สํถे ปติฏฺฐาย อริยมํ อฏฺฐังกิกํ มคฺคํ ภาเวติ
อริยมํ อฏฺฐังกิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรติ ๑

[๒๖๗] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สัตถํ นิสฺสํสาเย สํเต ปติฏฺฐาเย
 อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรติ ฯ
 อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํมมาทิฏฺฐิํ ภาเวติ รากวียนฺนปฺริโยธํ โทส-
 วียนฺนปฺริโยธํ โมหวียนฺนปฺริโยธํ ฯ เป. ๑. สํมาธมฺมาธิํ ภาเวติ
 รากวียนฺนปฺริโยธํ โทสวียนฺนปฺริโยธํ โมหวียนฺนปฺริโยธํ ฯ เอวํ
 โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ สัตถํ นิสฺสํสาเย สํเต ปติฏฺฐาเย อริยํ อฏฺฐังคิกํ
 มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรตฺติ ฯ

[๒๖๘] สํวตฺถุถินฺทํ ๑. เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว เย เกจิ พดกณณียา
 กมฺมมฺนฺตา กยิรฺนฺติ สํพุเพ เต ปจฺจํ นิสฺสํสาเย ปจฺจิมํ ปติฏฺฐาเย
 เอวเมเต พดกณณียา กมฺมมฺนฺตา กยิรฺนฺติ ฯ เอวเมว โห ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ สัตถํ นิสฺสํสาเย สํเต ปติฏฺฐาเย อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวติ
 อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรติ ฯ

[๒๖๙] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สัตถํ นิสฺสํสาเย สํเต ปติฏฺฐาเย
 อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรติ ฯ
 อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํมมาทิฏฺฐิํ ภาเวติ อมโตคฺคํ อมตปฺรายนํ
 อมตปฺริโยธํ ฯ เป. ๑. สํมาธมฺมาธิํ ภาเวติ อมโตคฺคํ อมตปฺรายนํ
 อมตปฺริโยธํ ฯ เอวํ โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ สัตถํ นิสฺสํสาเย สํเต
 ปติฏฺฐาเย อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ
 พหุตฺถกโรตฺติ ฯ

[๒๗๐] สํวตฺถุถินฺทํ ๑. เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว เย เกจิ พดกณณียา

กมฺมนฺตา กยิรฺนฺติ สฺพเพ เต ปจฺฉิ นิสฺสํสา ย ปจฺฉิยํ ปติฏฺฐาย
 เอวเมเต พทกฺวณฺเีย กมฺมนฺตา กยิรฺนฺติ ฯ เอวเมว โห ภิภฺชเว
 ภิกฺขุ สฺถํ นิสฺสํสา สฺถเต ปติฏฺฐาย อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวติ
 อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรติ ฯ

[๒๗๑] กถณฺย ภิภฺชเว ภิกฺขุ สฺถํ นิสฺสํสา สฺถเต ปติฏฺฐาย
 อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรติ ฯ
 อธิ ภิภฺชเว ภิกฺขุ สํมมาทิฏฺฐิ ภาเวติ นิพฺพานนิหฺนํ นิพฺพานโปณํ
 นิพฺพานปพฺภารํ ฯ เป ฯ สํมมาสฺมาธิ ภาเวติ นิพฺพานนิหฺนํ นิพฺพาน-
 โปนํ นิพฺพานปพฺภารํ ฯ เอว โห ภิภฺชเว ภิกฺขุ สฺถํ นิสฺสํสา
 สฺถเต ปติฏฺฐาย อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวติ อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ
 มคฺคํ พหุตฺถกโรตฺติ ฯ

[๒๗๒] สํวตฺถกฺกิทานํ ฯ เสยฺยถามี ภิภฺชเว เย เกจิเม พฺชคาม-
 ภูตคามา อุกฺกมฺมิ อิริยฺหิ เวปฺตุถํ อปชฺชนฺติ สฺพเพ เต ปจฺฉิ
 นิสฺสํสา ปจฺฉิยํ ปติฏฺฐาย เอวเมเต พชคามภูตคามา อุกฺกมฺมิ อิริยฺหิ
 เวปฺตุถํ อปชฺชนฺติ ฯ เอวเมว โห ภิภฺชเว ภิกฺขุ สฺถํ นิสฺสํสา
 สฺถเต ปติฏฺฐาย อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ
 มคฺคํ พหุตฺถกโรนฺโต อุกฺกมฺมิ อิริยฺหิ เวปฺตุถํ ปาปฺณาติ ชมฺเมตฺถ ฯ

[๒๗๓] กถณฺย ภิภฺชเว ภิกฺขุ สฺถํ นิสฺสํสา สฺถเต ปติฏฺฐาย
 อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ พหุ-
 ตฺถกโรนฺโต อุกฺกมฺมิ อิริยฺหิ เวปฺตุถํ ปาปฺณาติ ชมฺเมตฺถ ฯ อธิ

ภิกขเว ภิกขุ สัมมาทิฏฐี ภಾವติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรช-
 นิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามํ ๑ เป ๑ สัมมาสมมัตถิ ภಾವติ วิเวกนิสฺสิตํ
 วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามํ ๑ เอวํ โส ภิกขเว
 ภิกขุ ตัถ นิสฺสาย ตัถ ปติฏฺฐาย อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวเนโต
 อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนโต อุกฺกมํ วิรพฺหํ เวปุลฺลํ ปาปฺปณาติ
 รมเมตฺถ ๑

[๒๗๔] สํวตฺถกัณฺโঠานํ ๑ เสยฺยถาปิ หิมวณฺโठํ ภิกขเว ปพฺพตฺราสํ
 นิสฺสาย นาคา กายํ วทฺธเมตฺถ พถํ คเวตฺถ เต ตตฺถ กายํ
 วทฺธเมตฺถา พถํ คเวตฺถา กุสฺสพฺเภ โยตรนฺติ กุสฺสพฺเภ โยตฺริตฺวา
 มหาโสพฺเภ โยตรนฺติ มหาโสพฺเภ โยตฺริตฺวา กุณฺนทียํ โยตรนฺติ
 กุณฺนทียํ โยตฺริตฺวา มหานทียํ โยตรนฺติ มหานทียํ โยตฺริตฺวา
 มหาสมุทฺทสาครํ โยตรนฺติ เต ตตฺถ มหนตฺตํ เวปุลฺลคฺคํ
 อวปชฺชนฺติ กาเยน ๑ เอวเมว โส ภิกขเว ภิกขุ ตัถ นิสฺสาย
 ตัถ ปติฏฺฐาย อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวเนโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ
 มคฺคํ พหุตฺถโรนโต มหนตฺตํ เวปุลฺลคฺคํ ปาปฺปณาติ รมเมตฺถ ๑

[๒๗๕] กถา ๑ ภิกขเว ภิกขุ ตัถ นิสฺสาย ตัถ ปติฏฺฐาย
 อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวเนโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุ-
 ตฺถโรนโต มหนตฺตํ เวปุลฺลคฺคํ ปาปฺปณาติ รมเมตฺถ ๑ อิทฺถ ภิกขเว
 ภิกขุ สัมมาทิฏฐี ภಾವติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ
 โวสฺสคฺคปริณามํ ๑ เป ๑ สัมมาสมมัตถิ ภಾವติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราค-

ฉมเตว ปาปเก อกุตเต ชมเม โน ปจฺจาวมตี ฯ

[๒๗๘] กถณฺว ภิภฺชเว ภิภฺช อริยํ อญฺสงฺกิกํ มคฺคํ ภาวเนโต
อริยํ อญฺสงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต ฉมเตว ปาปเก อกุตเต
ชมเม โน ปจฺจาวมตี ฯ อธิ ภิภฺชเว ภิภฺช สมนฺมาทิจฺฉิ ภาวเต
วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวธฺตคฺคปริณามํ ฯ เป ฯ
สมนฺมาสฺมาธิ ภาวเต วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวธฺตคฺค-
ปริณามํ ฯ เอวํ โช ภิภฺชเว ภิภฺช อริยํ อญฺสงฺกิกํ มคฺคํ ภาวเนโต
อริยํ อญฺสงฺกิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรนฺโต ฉมเตว ปาปเก อกุตเต ชมเม
โน ปจฺจาวมตีติ ฯ

[๒๗๙] สํวคฺคกัณฺโถ ๑ เสงฺยธมฺมํ ภิภฺชเว สํวคฺคํ วา
ยวคฺคํ วา สมนฺมาปณฺนิตํ หตฺถเกณ วา ปาเทณ วา อกฺกนฺตํ หตฺถํ
วา ปาถํ วา ภินฺทิสฺสตี โถหิตํ วา อปฺปปาเทสฺสตีติ จ्ञานเมตํ
วิขฺรติ ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ๑ สมนฺมาปณฺนิตคฺคตา ภิภฺชเว สฺกุตฺส ฯ
เอวเมว โช ภิภฺชเว ภิภฺช สมนฺมาปณฺนิตาย ทิจฺฉิยา สมนฺมา-
ปณฺนิตาย มคฺคภาวนาย อวิขฺรํ ภินฺทิสฺสตี วิขฺรํ อปฺปปาเทสฺสตี
นิพฺพานํ สจฺฉนิกริสฺสตีติ จ्ञานเมตํ วิขฺรติ ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ๑
สมนฺมาปณฺนิตคฺคตา ภิภฺชเว ทิจฺฉิยา ฯ

[๒๘๐] กถณฺว ภิภฺชเว ภิภฺช สมนฺมาปณฺนิตาย ทิจฺฉิยา สมนฺมา-
ปณฺนิตาย มคฺคภาวนาย อวิขฺรํ ภินฺทิตี วิขฺรํ อปฺปปาเทติ นิพฺพานํ
สจฺฉนิกริตี ฯ อธิ ภิภฺชเว ภิภฺช สมนฺมาทิจฺฉิ ภาวเต วิเวกนิสฺสิตํ

จิราคนิสฺสิตํ นิโรจนิสฺสิตํ โวธสฺสคฺคปริณามิ ๑ เป ๑ สมนฺมาสมํชิ
ภาเวติ จิเวกนนิสฺสิตํ จิราคนิสฺสิตํ นิโรจนิสฺสิตํ โวธสฺสคฺคปริณามิ ๑
เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมนฺมาปณฺหิตาย ทิฏฺฐิยา สมนฺมาปณฺหิตาย
มคฺคภาวนาย อวิชฺชํ ภินฺทติ วิชฺชํ อปฺปาทติ นิพฺพานํ สจฺฉนิโรตฺติ ๑

[๒๘๒] สํวตฺถกัณฺโถ ๑ เสงฺยถามี ภิกฺขเว อากาเส จิวิชา
วตฺตา วายนฺติ ปฺรตฺถกัณฺโถ ๑ วตฺตา วายนฺติ ปจฺฉิมามี วตฺตา
วายนฺติ อุตฺตรามี วตฺตา วายนฺติ ทกฺขิณามี วตฺตา วายนฺติ
สฺวรขามี วตฺตา วายนฺติ อรขามี วตฺตา วายนฺติ สํตามี วตฺตา
วายนฺติ อุนฺหนามี วตฺตา วายนฺติ ปฺริตฺถกัณฺโถ ๑ วตฺตา วายนฺติ
อิมิตฺถกัณฺโถ ๑ วตฺตา วายนฺติ ๑ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อริยํ
อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวยโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรโต
จตฺตาโรมี สติปฏฺฐาณา ภาวนาปาริปุริ คจฺจนฺติ จตฺตาโรมี
สมนฺมปฺปชานา ภาวนาปาริปุริ คจฺจนฺติ จตฺตาโรมี อิทฺธิปาทา
ภาวนาปาริปุริ คจฺจนฺติ ปณฺจมี อินฺทฺริยานิ ภาวนาปาริปุริ คจฺจนฺติ
ปณฺจมี พถานิ ภาวนาปาริปุริ คจฺจนฺติ สุตฺตมี โพชฺฌนํ ภาวนา-
ปาริปุริ คจฺจนฺติ ๑

[๒๘๓] กถณฺฯ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวยโต
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรโต จตฺตาโรมี สติปฏฺฐาณา ภาวนา-
ปาริปุริ คจฺจนฺติ จตฺตาโรมี สมนฺมปฺปชานา ภาวนาปาริปุริ คจฺจนฺติ
จตฺตาโรมี อิทฺธิปาทา ภาวนาปาริปุริ คจฺจนฺติ ปณฺจมี อินฺทฺริยานิ

ภาวนาปาริปรี คจฺจนฺติ ปณฺจมี พถานิ ภาวนาปาริปรี คจฺจนฺติ
 สคฺคตฺถิ โพรหฺมงฺกคา ภาวนาปาริปรี คจฺจนฺติ ฯ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 สมนฺมาทิสฺสึ ภาเวติ ฯ เป ๑ สมนฺมาสฺมาทิสฺสึ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ
 วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวธสฺสคฺคปริณามํ ฯ เหวํ โห ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ อริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ ภาวนฺโต อริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ พหุตฺถ-
 กโรโต จตฺตาโรหิ สติปญฺจํ ภาวนาปาริปรี คจฺจนฺติ จตฺตาโรหิ
 สมนฺนปฺปชานา ภาวนาปาริปรี คจฺจนฺติ จตฺตาโรหิ อธิทฺธิปาธา
 ภาวนาปาริปรี คจฺจนฺติ ปณฺจมี อธิทฺธิยานิ ภาวนาปาริปรี คจฺจนฺติ
 ปณฺจมี พถานิ ภาวนาปาริปรี คจฺจนฺติ สคฺคตฺถิ โพรหฺมงฺกคา
 ภาวนาปาริปรี คจฺจนฺตฺติ ฯ

[๒๘๔] ศาตฺตฺถินิทานํ ฯ เสงฺยธณฺธิ ภิกฺขเว คิมฺหานํ ปจฺฉิเม
 มาเส อฺหตํ รโหชฺชตฺถํ ตเมนํ มหา อกาถเมโห จานโส
 อนฺตรชาเปติ วุปฺสเมติ ฯ เหวเมว โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ
 อชฺชชฺชํ มคฺคํ ภาวนฺโต อริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ พหุตฺถกโรโต
 อฺปฺปนฺนปฺปนฺเน ปาปเก อกฺกุสฺเส ทมฺเม จานโส อนฺตรชาเปติ
 วุปฺสเมติ ฯ

[๒๘๕] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ ภาวนฺโต
 อริยํ อชฺชชฺชํ มคฺคํ พหุตฺถกโรโต อฺปฺปนฺนปฺปนฺเน ปาปเก อกฺกุสฺเส
 ทมฺเม จานโส อนฺตรชาเปติ วุปฺสเมติ ฯ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 สมนฺมาทิสฺสึ ภาเวติ ฯ เป ๑ สมนฺมาสฺมาทิสฺสึ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ

๗๐ ต่อกุณฑลปิฏกเถ สยุมถาปิฏกเถ มหาวารวคโค [๒๘๖]

วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวธฺสคฺคปริณามํ ๑ เอวํ โส ภิกฺขเว
ภิกฺขุ อริยํ อญฺสงฺคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อญฺสงฺคิกํ มคฺคํ
พหุตฺถกโรนฺโต อปฺปนฺนูปฺปนฺเน ปาปเก อกฺุสฺเส ชมฺเม จานฺโส
อนฺตรชาเปติ วุปฺสเมตฺติ ๑

[๒๘๖] สํวตฺถกนิทานํ ๑ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อปฺปนฺนํ มหาเมฆ
ตเมณํ มหาวาโต อนฺตรชา เปว อนฺตรชาเปติ วุปฺสเมติ ๑ เอวเมว
โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อญฺสงฺคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อญฺสงฺคิกํ
มคฺคํ พหุตฺถกโรนฺโต อปฺปนฺนูปฺปนฺเน ปาปเก อกฺุสฺเส ชมฺเม อนฺตรชา
เปว อนฺตรชาเปติ วุปฺสเมติ ๑

[๒๘๗] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อญฺสงฺคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต
อริยํ อญฺสงฺคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรนฺโต อปฺปนฺนูปฺปนฺเน ปาปเก อกฺุสฺเส
ชมฺเม อนฺตรชา เปว อนฺตรชาเปติ วุปฺสเมติ ๑ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
สํมาทิฏฺฐิํ ภาเวติ ๑ เป ๑ สํมาสํมาชิ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ
วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวธฺสคฺคปริณามํ ๑ เอวํ โส ภิกฺขเว
ภิกฺขุ อริยํ อญฺสงฺคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อญฺสงฺคิกํ มคฺคํ
พหุตฺถกโรนฺโต อปฺปนฺนูปฺปนฺเน ปาปเก อกฺุสฺเส ชมฺเม จานฺโส
อนฺตรชา เปว อนฺตรชาเปติ วุปฺสเมตฺติ ๑

[๒๘๘] สํวตฺถกนิทานํ ๑ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว สํมุตฺตทิกาย นาวาย
เวคฺคตพฺพนพฺพชายนํ น มาสํนิ อุกฺเก ปริยาทายนํ เหมนฺติเกนํ กถํ
อูกฺกิตฺตายนํ วาตาตปฺปเรตานิ พนฺชนานิ คานิ ปาธุสฺสเกน เมฆเณ

อภิปุชฺชชานี อปฺปกสฺสเรเนว ปฏิปฺปสฺสสมฺภนฺติ ปุตฺติกาณิ ภวณฺติ ฯ
 เหวเมว ๒ ภัทฺทเว ภัทฺทโน อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวยโต
 อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรโต อปฺปกสฺสเรเนว สณฺโณชานานิ
 ปฏิปฺปสฺสสมฺภนฺติ ปุตฺติกาณิ ภวณฺติ ฯ

[๒๘๘] กณฺณฯ ภัทฺทเว ภัทฺทโน อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวยโต
 อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรโต อปฺปกสฺสเรเนว สณฺโณชานานิ
 ปฏิปฺปสฺสสมฺภนฺติ ปุตฺติกาณิ ภวณฺติ ฯ อิท ภัทฺทเว ภัทฺท สมนฺนาทิสฺส
 ภาเวติ ฯ เป ฯ สมนฺนาทิสฺส ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ
 นิโรธนิสฺสิตํ โวสธคฺคปริณามํ ฯ เหว ๒ ภัทฺทเว ภัทฺทโน อริยํ
 อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวยโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรโต
 อปฺปกสฺสเรเนว สณฺโณชานานิ ปฏิปฺปสฺสสมฺภนฺติ ปุตฺติกาณิ ภวณฺติ ฯ

[๒๘๙] สํวตฺถนิทานํ ฯ เสยฺยถาปํ ภัทฺทเว อคฺคณฺตกาการํ
 ตตฺถ ปุรตฺถิมายมํ ทิสฺสย อคฺคณฺตวา วาสํ กปฺเปเนติ ปจฺฉิมายมํ
 ทิสฺสย อคฺคณฺตวา วาสํ กปฺเปเนติ อุตฺตรายมํ ทิสฺสย อคฺคณฺตวา
 วาสํ กปฺเปเนติ ททฺธิณายมํ ทิสฺสย อคฺคณฺตวา วาสํ กปฺเปเนติ
 ชคฺคิยาณํ อคฺคณฺตวา วาสํ กปฺเปเนติ พุราหฺมณายมํ อคฺคณฺตวา
 วาสํ กปฺเปเนติ เวสฺสณํ อคฺคณฺตวา วาสํ กปฺเปเนติ สุตฺตทณฺฑิ
 อคฺคณฺตวา วาสํ กปฺเปเนติ ฯ เหวเมว ๒ ภัทฺทเว ภัทฺทโน อริยํ
 อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวยโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรโต
 เป ชมนฺนา อภินฺนุฯ ปริณฺณเยยฺยา เต ชมนฺเน อภินฺนุฯ ปริณฺณายาติ

เย ชมฺมา อภิญญา ปหาคพฺพา เต ชมฺเม อภิญญา ปชหติ
 เม ชมฺมา อภิญญา สจฺจนิคาคพฺพา เต ชมฺเม อภิญญา สจฺจนิคโรติ
 เย ชมฺมา อภิญญา ภาเวตพฺพา เต ชมฺเม อภิญญา ภาเวติ ฯ

[๒๘๓] กตเม ๑ ภิกฺขเว ชมฺมา อภิญญา ปริณฺเวยฺยา ฯ
 ปญฺจุปาทานกฺขนฺธาติสูตรํ วจฺนียํ ฯ กตเม ปญฺ ๑ ฯ เสดฺยถํทํ ฯ
 รุปรูปาทานกฺขนฺโห ฯ เป ฯ วิณฺณณฺูปาทานกฺขนฺโห ฯ อิมे ภิกฺขเว
 ชมฺมา อภิญญา ปริณฺเวยฺยา ฯ

[๒๘๔] กตเม ๑ ภิกฺขเว ชมฺมา อภิญญา ปหาคพฺพา ฯ
 อวิชฺชา ๑ ภวตฺตนา ๑ ฯ อิมे ภิกฺขเว ชมฺมา อภิญญา
 ปหาคพฺพา ฯ

[๒๘๕] กตเม ๑ ภิกฺขเว ชมฺมา อภิญญา สจฺจนิคาคพฺพา ฯ
 วิชฺชา ๑ วิมุตฺติ ๑ ฯ อิมे ภิกฺขเว ชมฺมา อภิญญา สจฺจนิคาคพฺพา ฯ

[๒๘๖] กตเม ๑ ภิกฺขเว ชมฺมา อภิญญา ภาเวตพฺพา ฯ สมฺโถ
 ๑ วิปัสสนา ๑ ฯ อิมे ภิกฺขเว ชมฺมา อภิญญา ภาเวตพฺพา ฯ

[๒๘๗] กถญฺ ๑ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต
 อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถกโรนฺโต ये ชมฺวา อภิญญา ปริณฺเวยฺยา
 เต ชมฺเม อภิญญา ปริชานาติ ฯ เป ฯ ये ชมฺมา อภิญญา
 ภาเวตพฺพา เต ชมฺเม อภิญญา ภาเวติ ฯ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 สมนฺมาทิฏฺฐี ภาเวติ ฯ เป ฯ สมนฺมาสมาธิ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ
 วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ ไวสฺสคฺคปริณามํ ฯ เอวํ โห ภิกฺขเว

ภิกขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวะนุโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ
 พหุลังกโรนุโต เย ชมฺมา อภิญญา ปริญฺเญยฺยา เต ชมฺเม
 อภิญญา ปริชานาติ เย ชมฺมา อภิญญา ปหาตพฺพา เต
 ชมฺเม อภิญญา ปชหติ เย ชมฺมา อภิญญา สจฺจนิกาทพฺพา
 เต ชมฺเม อภิญญา สจฺจนิกโรติ เย ชมฺมา อภิญญา ภาวะตพฺพา
 เต ชมฺเม อภิญญา ภาวะตฺติ ๑

[๒๙๖] เสดยฺยถาปํ ภิกขเว คงฺคา นทํ ปาจันนิหฺนฺนา ปาจันโปกฺกา
 ปาจันปพฺภารว อถ มหาชนกาโย อากฺขุญฺญ กุทฺทาทบิฏฺฐํ อาทาย
 มยํ อิมํ คงฺกํ นทํ ปจฺจนานิหฺนํ กริสฺสํ ปจฺจาโปณํ ปจฺจา-
 ปพฺภารนฺติ ๑ ตํ ทิมฺมมณฺเฑน ภิกขเว อมฺมี นุ โส มหาชนกาโย
 คงฺกํ นทํ ปจฺจนานิหฺนํ กระยฺเย ปจฺจาโปณํ ปจฺจาปพฺภารนฺติ ๑
 โน เหนฺติ ภนฺเต ๑ ตํ ทิสฺสํ เหตุ ๑ คงฺคา ภนฺเต นทํ ปาจันนิหฺนฺนา
 ปาจันโปกฺกา ปาจันปพฺภารว สว น สุกฺวา ปจฺจนานิหฺนํ กาคฺคํ
 ปจฺจาโปณํ ปจฺจาปพฺภารํ ยาว เทว ปน โส มหาชนกาโย
 ทิตฺตมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคํ อสฺสํ ๑ เอวเมว โส ภิกขเว ภิกขุ
 อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวะนุโต อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุลังกโรนุโต
 ราชานํ วา ราชมหามคฺคา วา มิตฺตา วา อมจฺจา วา ฌาติ-
 สาลโหิตา วา โภเคหิ อภิหฺวํสํ ปจฺจาเรยฺยํ เอหํโก ปุริสํ กิณฺเต
 อิมํ กาสํวา อนุททนฺติ ทํ มุณฺโฑท กปาลมณฺเฑสิยํ จรสํ เอหิ
 ทึนํยาวคฺคิตฺตา โภเค ๑ ภูณฺชสฺสํ ภูณฺณวํ ๑ กโรหิตํ ๑

๘๐ สุตตตบฏีฏเฐ สัตตตตนิกายุตต มหาวารวคฺโค [๒๘๘]

โธ วต ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวเนโต อริยํ
อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรโต สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หันยาวยตฺตุตฺตํ
เนตฺตํ ชานํ วิชฺชติ ฯ ตํ กิตฺตํ เหตุ ฯ ยณฺหิ ตํ ภิกฺขเว
จิตฺตํ ทมฺมรตฺตํ วิเวกนิมนฺนํ วิเวกโปณํ วิเวกปพฺภาริ ตํ วต
หันยาวยตฺตุตฺตํ เนตฺตํ ชานํ วิชฺชติ ฯ

[๒๘๘] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ ภาวเภิ
อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรติ ฯ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมนฺนาทิฏฺฐิ
ภาวเติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวตฺตคฺคปริณามิ
ฯ เปฯ สมนฺนาสมาธิ ภาวเติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ
โวตฺตคฺคปริณามิ ฯ เหวํ โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ
ภาวเติ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ พหุตฺถโรตฺติ ฯ (ยทฺธิ พตฺทกรณํ
ตทฺธิ วิตฺตถารตพฺพํ) ฯ

พตฺทกรณํยวคฺโค สมนฺตโต ฯ

ตตฺตตฺตทฺทานิ

พตฺตํ พฺชณฺจ นาโค จ รุกฺโข กุมฺภณ สุกฺกียา
ชากาเสณ จ เทว เมฆา นาวา ชาคนฺตฺตกา นทฺติ ฯ

เฮสนาวคฺโค ทฺวาทสโม

[๒๙๘] สํวตฺถัณฺโณ ๑ คิสุโส อีมา ภิกฺขเว เฮสนา ๑ กตมา คิสุโส ๑ กาเมสนา ภเวสนา พุทฺธมฺมจริเยสนา ๑ อีมา ๒ ภิกฺขเว คิสุโส เฮสนา ๑

[๒๙๙] อีมา ๒ ภิกฺขเว คิสุสฺสํ เฮสนาํ อภินฺนํ อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค ภเวตฺถ ๑ กตโม อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค ๑ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํมาทิฏฺฐิ ภเวติ วิเวกนิสฺสิตํ ๑ เป ๑ สํมาสํมาธิ ภเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โสสุตฺตคฺค-
ปริณามํ ๑ อีมา ๒ ภิกฺขเว คิสุสฺสํ เฮสนาํ อภินฺนํ อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค ภเวตฺถ ๑

[๓๐๐] สํวตฺถัณฺโณ ๑ คิสุโส อีมา ภิกฺขเว เฮสนา ๑ กตมา คิสุโส ๑ กาเมสนา ภเวสนา พุทฺธมฺมจริเยสนา ๑ อีมา ๒ ภิกฺขเว คิสุโส เฮสนา ๑

[๓๐๑] อีมา ๒ ภิกฺขเว คิสุสฺสํ เฮสนาํ อภินฺนํ อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค ภเวตฺถ ๑ กตโม อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค ๑ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํมาทิฏฺฐิ ภเวติ ๑ เป ๑ สํมาสํมาธิ ภเวติ
วิราคินฺนปรีโยธานํ โทสวินฺนปรีโยธานํ โมหวินฺนปรีโยธานํ ๑ อีมา ๒ ภิกฺขเว คิสุสฺสํ เฮสนาํ อภินฺนํ อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค ภเวตฺถ ๑

[๓๐๒] สวคฤกษ์นิทาน ๑ คิสโส อีมา ภิกขเว เชนา ๑ กตมา คิสโส ๑ กาเมสนา ภเวสนา พุรหุมจริเยสนา ๑ อีมา ไช ภิกขเว คิสโส เชนา ๑

[๓๐๓] อีมาธ ไช ภิกขเว คิสสนัน เชนานัน อภินุณาย อวโย อชฺชังคิกโก มคฺโค ภเวตพุโพ ๑ กตโม อวโย อชฺชังคิกโก มคฺโค ๑ อธิ ภิกขเว ภิกขุ สุมมาทิจฺฉี ภเวติ ๑ เป ๑ สุมมาตฺมาธิ ภเวติ อมโตธคํ อมตปรายนํ อมตปริโยธานํ ๑ อีมาธ ไช ภิกขเว คิสสนัน เชนานัน อภินุณาย อยํ อวโย อชฺชังคิกโก มคฺโค ภเวตพุโพติ ๑

[๓๐๔] สวคฤกษ์นิทาน ๑ คิสโส อีมา ภิกขเว เชนา ๑ กตมา คิสโส ๑ กาเมสนา ภเวสนา พุรหุมจริเยสนา ๑ อีมา ไช ภิกขเว คิสโส เชนา ๑

[๓๐๕] อีมาธ ไช ภิกขเว คิสสนัน เชนานัน อภินุณาย อวโย อชฺชังคิกโก มคฺโค ภเวตพุโพ ๑ กตโม อวโย อชฺชังคิกโก มคฺโค ๑ อธิ ภิกขเว ภิกขุ สุมมาทิจฺฉี ภเวติ ๑ เป ๑ สุมมาตฺมาธิ ภเวติ นิพพานนินฺนํ นิพพานโปณํ นิพพานปพฺภารํ ๑ อีมาธ ไช ภิกขเว คิสสนัน เชนานัน อภินุณาย อยํ อวโย อชฺชังคิกโก มคฺโค ภเวตพุโพติ ๑

[๓๐๖] สวคฤกษ์นิทาน ๑ คิสโส อีมา ภิกขเว เชนา ๑ กตมา คิสโส ๑ กาเมสนา ภเวสนา พุรหุมจริเยสนา ๑ อีมา ไช ภิกขเว

ติสฺสโส เขตฺนา ฯ

[๓๐๗] อิมาสฺ ໒ ภิกฺขเว ติสฺสํนํ เขตฺนํ ปริณฺณาย ๑ เป ๑
อํ ๑ วิโย อญฺสงฺกโก มคฺโค ภเวตฺตฺโปติ ๑

[๓๐๘] สํวตฺถํนํ ๑ ติสฺสโส อิมํ ภิกฺขเว เขตฺนํ ๑ กตมา
ติสฺสโส ๑ กาเมตฺนํ ภเวตฺนํ พุทฺทมจฺริเยตฺนํ ๑ เป ๑ (ยทฺมํ
อภินฺณาย ตทฺมํ ปริณฺณาย วิตฺถาเวตฺตฺพํ) ๑ เป ๑

[๓๐๙] สํวตฺถํนํ ๑ ติสฺสโส อิมํ ภิกฺขเว เขตฺนํ ๑ กตมา
ติสฺสโส ๑ กาเมตฺนํ ภเวตฺนํ พุทฺทมจฺริเยตฺนํ ๑ อิมํ ໒ ภิกฺขเว
ติสฺสโส เขตฺนํ ๑

[๓๑๐] อิมาสฺ ໒ ภิกฺขเว ติสฺสํนํ เขตฺนํ ปริณฺณาย ๑ เป ๑
อํ ๑ วิโย อญฺสงฺกโก มคฺโค ภเวตฺตฺโปติ ๑ (ยทฺมํ อภินฺณาย
ตทฺมํ ปริณฺณาย วิตฺถาเวตฺตฺพํ ปริณฺณาย วิตฺถาเวตฺตฺพํ) ๑ เป ๑

[๓๑๑] สํวตฺถํนํ ๑ ติสฺสโส อิมํ ภิกฺขเว เขตฺนํ ๑ กตมา
ติสฺสโส ๑ กาเมตฺนํ ภเวตฺนํ พุทฺทมจฺริเยตฺนํ ๑ อิมํ ໒ ภิกฺขเว
ติสฺสโส เขตฺนํ ๑

[๓๑๒] อิมาสฺ ໒ ภิกฺขเว ติสฺสํนํ เขตฺนํ ปหานาย ๑ วิโย
อญฺสงฺกโก มคฺโค ภเวตฺตฺโป ๑ กตโม ๑ วิโย อญฺสงฺกโก มคฺโค ๑
อิ ๑ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํมาทิฏฺฐิ ภเวติ ๑ เป ๑ สํมาตฺตํ ภเวติ
วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ โสฬสคฺคปริณามํ ๑ อิมาสฺ
໒ ภิกฺขเว ติสฺสํนํ เขตฺนํ ปหานาย ๑ อํ ๑ วิโย อญฺสงฺกโก

๘๔ สุตตุนตมีฏเก สัตตุนตนิกายุตต มหาวารวคโค [๓๓๓]

มคโค ภาเวตพุโพติ ๑ (ยทมี อภินุณา ตทมี ปหานาย วิตุถาเร-
ตพุพ) ๑ เป ๑

[๓๓๓] สวตุนตนิทาน ๑ ติสโส อิมา ภิกขเว วิชา ๑ กตมา
ติสโส ๑ เสโยหมตุมตติ วิชา สติโสหมตุมตติ วิชา ที่โนหมตุมตติ
วิชา ๑ อิมา โห ภิกขเว ติสโส วิชา ๑

[๓๓๔] อิมาส โห ภิกขเว ติสตุนน วิชาน อภินุณา ปริณุณา
ปริกขาย ปหานาย อริโย อฏฐังคิโก มคโค ภาเวตพุโพ ๑
กตโม อริโย อฏฐังคิโก มคโค ๑ อธิ ภิกขเว ภิกขุ สมมา-
ทิจฐี ภาเวติ ๑ เป ๑ สมมาตมาธิ ภาเวติ วิเวกนิตติตัม วิวาค-
นิตติตัม นิโรชนิตติตัม ใสตตคคปริณามิ ๑ อิมาส โห ภิกขเว
ติสตุนน วิชาน อภินุณา ปริณุณา ปริกขาย ปหานาย
๑ เป ๑ อญ อริโย อฏฐังคิโก มคโค ภาเวตพุโพติ ๑
(ยถา เสดนา เอว วิตุถาเรตพุพา) ๑ เป ๑

[๓๓๕] สวตุนตนิทาน ๑ ตโยเม ภิกขเว อาสวา ๑ กตเม
ตโย ๑ กามาตโว ภวาตโว อวิชชาตโว ๑ อิมเ โห ภิกขเว
ตโย อาสวา ๑

[๓๓๖] อิมต โห ภิกขเว ตินุนน อาสวาน อภินุณา
ปริณุณา ปริกขาย ปหานาย ๑ เป ๑ อญ อริโย อฏฐังคิโก
มคโค ภาเวตพุโพติ ๑

[๓๓๗] สวตุนตนิทาน ๑ ตโยเม ภิกขเว ภวา ๑ กตเม ตโย

กามภโว รุปรภโว อรุปรภโว ฯ อิมเ ช ภิกฺขเว ตโย ภวา ฯ

[๓๑๘] อิมสฺ ช ภิกฺขเว คินฺนํ ภวานํ อภินฺนํ ปริณฺนํ
ปริกฺขยาย ปหานาย ฯ เป ฯ อยํ อริโย อฏฺฐังคิกโก มคฺโค
ภาเวตฺพุทฺธิ ฯ

[๓๑๙] สํวตฺถํนิทานํ ฯ คิสุสํ อิมา ภิกฺขเว ทฺวาทสา ฯ
กตมา คิสุสํ ฯ ทฺวาททฺวาทสา สํวาททฺวาทสา วิปริณามทฺวาทสา ฯ
อิมา ช ภิกฺขเว คิสุสํ ทฺวาทสา ฯ

[๓๒๐] อิมสฺ ช ภิกฺขเว คิสุสํ ทฺวาททานํ อภินฺนํ
ปริณฺนํ ปริกฺขยาย ปหานาย ฯ เป ฯ อยํ อริโย อฏฺฐังคิกโก
มคฺโค ภาเวตฺพุทฺธิ ฯ

[๓๒๑] สํวตฺถํนิทานํ ฯ ตโยเม ภิกฺขเว ชฺชิตา ฯ กตเม
ตโย ฯ ราโค ชฺชิตํ โทโส ชฺชิตํ โมโห ชฺชิตํ ฯ อิมเ ช
ภิกฺขเว ตโย ชฺชิตา ฯ

[๓๒๒] อิมสฺ ช ภิกฺขเว คินฺนํ ชฺชิตานํ อภินฺนํ
ปริณฺนํ ปริกฺขยาย ปหานาย ฯ เป ฯ อยํ อริโย อฏฺฐังคิกโก
มคฺโค ภาเวตฺพุทฺธิ ฯ

[๓๒๓] สํวตฺถํนิทานํ ฯ ตัณฺเณมานิ ภิกฺขเว มตฺตานิ ฯ กตมานิ
ตัณฺเณ ฯ ราโค มตฺตํ โทโส มตฺตํ โมโห มตฺตํ ฯ อิมานิ ช
ภิกฺขเว ตัณฺเณ มตฺตานิ ฯ

[๓๒๔] อิมสฺ ช ภิกฺขเว คินฺนํ มตฺตานํ อภินฺนํ

๘๖ สุตตุนตปิฏเก สุตตุนิกายสูตร มหาวารวคฺโค [๓๒๕]

ปริณฺณาย ปริกฺขาย ปหานาย ๑เป ๑ อัยฺ ๑ริโย ๑อฺชฺชํคิโก
มคฺโค ภาเวตฺตพฺโพติ ๑

[๓๒๕] สํวคฺคํนิทานํ ๑ คโยเม ภิกฺขเว นิฆา ๑ กตเม
คโย ๑ ราโค นิโฆ โทโส นิโฆ โมโห นิโฆ ๑ อิเม โฆ
ภิกฺขเว คโย นิฆา ๑

[๓๒๖] อิมํ โฆ ภิกฺขเว คินฺณนํ นิฆานํ อปริณฺณาย
ปริณฺณาย ปริกฺขาย ปหานาย ๑เป ๑ อัยฺ ๑ริโย ๑อฺชฺชํคิโก
มคฺโค ภาเวตฺตพฺโพติ ๑

[๓๒๗] สํวคฺคํนิทานํ ๑ คิสฺโส อีมา ภิกฺขเว เวทนา ๑ กตมา
คิสฺโส ๑ สฺสา เวทนา ทฺฐา เวทนา อทฺฐมฺสฺสา เวทนา ๑
อึมา โฆ ภิกฺขเว คิสฺโส เวทนา ๑

[๓๒๘] อิมํ โฆ ภิกฺขเว คิสฺสนํ เวทนํ อปริณฺณาย
ปริณฺณาย ปริกฺขาย ปหานาย ๑เป ๑ อัยฺ ๑ริโย ๑อฺชฺชํคิโก
มคฺโค ภาเวตฺตพฺโพติ ๑

[๓๒๙] คิสฺโส อีมา ภิกฺขเว ตณฺหา ๑ กตมา คิสฺโส ๑
กามตณฺหา ภวตณฺหา จิภวตณฺหา ๑ อึมา โฆ ภิกฺขเว คิสฺโส
ตณฺหา ๑

[๓๓๐] อิมํ โฆ ภิกฺขเว คิสฺสนํ ตณฺหานํ อปริณฺณาย
ปริณฺณาย ปริกฺขาย ปหานาย ๑เป ๑ อัยฺ ๑ริโย ๑อฺชฺชํคิโก
มคฺโค ภาเวตฺตพฺโพ ๑ กตโม ๑ริโย ๑อฺชฺชํคิโก มคฺโค ๑ อึช

ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมนํมาทฺธิจฺฉี ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธ-
 นิสฺสิตํ โสฬสํคฺคปริณามํ ๑ เป ๑ สมนํมาทฺธิ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ
 วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โสฬสํคฺคปริณามํ ๑ อิมํสํ ๒ ภิกฺขเว
 ติสฺสํหํ ตณฺหาหํ อภินฺนุณาย ปริณฺณาย ปริกฺขยาเย ปหานาย
 ๑ เป ๑ อํ อริโย อจฺจุชฺชํคิโก มคฺโค ภาเวตพฺโพติ ๑

[๓๓๑] ติสฺสํ อิมํ ภิกฺขเว ตณฺหา ๑ เป ๑

[๓๓๒] อิมํสํ ๒ ภิกฺขเว ติสฺสํหํ ตณฺหาหํ อภินฺนุณาย
 ปริณฺณาย ปริกฺขยาเย ปหานาย ๑ เป ๑ รากวินยปริโยธํ
 โทสวินยปริโยธํ โมหวินยปริโยธํ ๑ เป ๑ อมโตคฺคํ อมต-
 ปรายํ อมตปริโยธํ ๑ เป ๑ นิพฺพานนิหํ นิพฺพานโปณํ นิพฺพาน-
 ปพฺภาวํ ๑ อิมํสํ ๒ ภิกฺขเว ติสฺสํหํ ตณฺหาหํ อภินฺนุณาย
 ปริณฺณาย ปริกฺขยาเย ปหานาย ๑ เป ๑ อํ อริโย อจฺจุชฺชํคิโก
 มคฺโค ภาเวตพฺโพติ ๑

เขตนาวकुโค นิฏฺฐิต ๑

ตสฺสํหํ

เขตนา วิชา อาสโว ทฺวชฺสา ๑ ติสฺสํ ชิตา

มถํ นิโฆ ๑ เวทนา ทฺวณฺ ตณฺหาเยน จาติ ๑

โอฆวคฺโค·เทรสโม

[๓๓๓] ฅาวคฺคัณิทานั ๑ จคฺคาโรเม ภิกฺขเว โธฆา ๑ กตเม
จคฺคาโร ๑ กาโมโฆ ภโวโฆ ทิฏฺฐิโฆ อวิสฺสัโฆ ๑ อิม
โฆ ภิกฺขเว จคฺคาโร โธฆา ๑

[๓๓๔] อิมตัง โฆ ภิกฺขเว จคฺคณั โธฆานั อภินฺฃาย
ปริณฺฃาย ปริกฺขาย ปหานาย ๑เป๑ อยั อริโย อฏฺฐังคิโก
มคฺโค ภาวตพฺโพติ ๑ (ยถา เสดนา เหว จิตฺตาวตพฺพั) ๑

[๓๓๕] ฅาวคฺคัณิทานั ๑ จคฺคาโรเม ภิกฺขเว โยคา ๑ กตเม
จคฺคาโร ๑ กามโยโค ภวโยโค ทิฏฺฐิโยโค อวิสฺสาโยโค ๑ อิม
โฆ ภิกฺขเว จคฺคาโร โยคา ๑

[๓๓๖] อิมตัง โฆ ภิกฺขเว จคฺคณั โยคานั อภินฺฃาย
ปริณฺฃาย ปริกฺขาย ปหานาย ๑เป๑ อยั อริโย อฏฺฐังคิโก
มคฺโค ภาวตพฺโพติ ๑

[๓๓๗] ฅาวคฺคัณิทานั ๑ จคฺคาริมานิ ภิกฺขเว อูปาทานานิ ๑
กตมานิ จคฺคาริ ๑ กามูปาทานั ทิฏฺฐูปาทานั สัตฺตพฺพตฺตูปาทานั
อตฺตควาทูปาทานั ๑ อิมานิ โฆ ภิกฺขเว จคฺคาริ อูปาทานานิ ๑

[๓๓๘] อิมตัง โฆ ภิกฺขเว จคฺคณั อูปาทานานั อภินฺฃาย
ปริณฺฃาย ปริกฺขาย ปหานาย ๑เป๑ อยั อริโย อฏฺฐังคิโก
มคฺโค ภาวตพฺโพติ ๑

[๓๔๔] อิมัง โข ภิกขเว ปญฺจนํ กามคุณานํ อภินุญาย
ปริญญาย ปริกขยาย ปหานาย ฯ เป ฯ อยํ อริโย อฏฺฐังคิโก
มคฺโค ภเวตพุทฺธิ ๑

[๓๔๕] สํวตฺถํนิทานํ ๑ ปญฺจิมานิ ภิกขเว นัฏฺฐณานิ ๑
กตมานิ ปญฺ ๑ กามจฺจนํนัฏฺฐณํ พยาปาถนัฏฺฐณํ ถนมิทฺธ-
นัฏฺฐณํ อุตฺถจฺจกุกฺกุจฺจนัฏฺฐณํ วิจิกิจฺจนัฏฺฐณํ ๑ อิมานิ โข
ภิกขเว ปญฺ นัฏฺฐณานิ ๑

[๓๔๖] อิมัง โข ภิกขเว ปญฺจนํ นัฏฺฐณานํ อภินุญาย
ปริญญาย ปริกขยาย ปหานาย ฯ เป ฯ อยํ อริโย อฏฺฐังคิโก
มคฺโค ภเวตพุทฺธิ ๑

[๓๔๗] สํวตฺถํนิทานํ ๑ ปญฺจิเม ภิกขเว อูปาทานกฺขนฺธา ๑
กตเม ปญฺ ๑ เสยฺยถิํ ๑ ฐปฺปาทานกฺขนฺโธ เวทฺฐปาทา-
นกฺขนฺโธ สณฺณปาทานกฺขนฺโธ สงฺฆารูปาทานกฺขนฺโธ วิณฺณณฺ-
ปาทานกฺขนฺโธ ๑ อิม โข ภิกขเว ปญฺอุปาทานกฺขนฺธา ๑

[๓๔๘] อิมัง โข ภิกขเว ปญฺจนํ อูปาทานกฺขนฺธานํ อภินุญาย
ปริญญาย ปริกขยาย ปหานาย ฯ เป ฯ อยํ อริโย อฏฺฐังคิโก
มคฺโค ภเวตพุทฺธิ ๑

[๓๔๙] สํวตฺถํนิทานํ ๑ ปญฺจิมานิ ภิกขเว โอรมภาคิยานิ
สณฺโฆชนานิ ๑ กตมานิ ปญฺ ๑ สกฺกายทิกฺขุจิ วิจิกิจฺจา สัตฺตพฺพต-
ปรามาโส กามจฺจนฺโท พยาปาโท ๑ อิมานิ โข ภิกขเว ปญฺ-

รวมภากิยานิ สณฺโณชนานิ ฯ

[๓๕๐] อิมสํ โข ภิกฺขเว ปณฺจณฺ्हํ โอรวมภากิยานํ สณฺโณชนานํ
อภินุณฺาย ปริณุณฺาย ปริกฺขณฺาย ปหานาย ฯ เป ฯ อยํ อริโย
อฏฺฐังคิกโก มคฺโค ภาเวตพฺโพติ ฯ

[๓๕๑] สํวตฺถัณฺนิทานํ ฯ ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อุตฺตมภากิยานิ
สณฺโณชนานิ ฯ กตมานิ ปณฺจ ฯ รูปราโค อรูปราโค มานो อุตฺตจฺจุํ
อวิชฺชา ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว ปณฺจอุตฺตมภากิยานิ สณฺโณชนานิ ฯ

[๓๕๒] อิมสํ โข ภิกฺขเว ปณฺจณฺ्हํ อุตฺตมภากิยานํ สณฺโณชนานํ
อภินุณฺาย ปริณุณฺาย ปริกฺขณฺาย ปหานาย ฯ เป ฯ อยํ อริโย
อฏฺฐังคิกโก มคฺโค ภาเวตพฺโพ ฯ กตโม อริโย อฏฺฐังคิกโก
มคฺโค ฯ อีห ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํมาทิฏฺฐี ภาเวติ วิเวกนิสฺสัคคํ
ฯ เป ฯ สํมาสํมาชฺชํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสัคคํ วิราคนิสฺสัคคํ นิโรธนิสฺสัคคํ
โอสฺสัคคปริณามิ ฯ อิมสํ โข ภิกฺขเว ปณฺจณฺ्हํ อุตฺตมภากิยานํ
สณฺโณชนานํ อภินุณฺาย ปริณุณฺาย ปริกฺขณฺาย ปหานาย ฯ เป ฯ
อยํ อริโย อฏฺฐังคิกโก มคฺโค ภาเวตพฺโพติ ฯ เถยฺยถาปํ ภิกฺขเว
คङฺคา นทํ ฯ เป ฯ

[๓๕๓] สํวตฺถัณฺนิทานํ ฯ ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อุตฺตมภากิยานิ
สณฺโณชนานิ ฯ กตมานิ ปณฺจ ฯ รูปราโค อรูปราโค มานो
อุตฺตจฺจุํ อวิชฺชา ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว ปณฺจอุตฺตมภากิยานิ
สณฺโณชนานิ ฯ

๗๒ สุตตฺตบฏเก สุตฺตนิทายสฺส มหาวารวคฺโค [๓๕๔

[๓๕๔] อิมํ โข ภิกฺขเว ปณฺจณฺ्हํ อุตฺตรมภาคิยานํ สณฺโณชฌานํ
อภินฺญา ย ปริณฺญา ย ปริกฺขยา ย ปหานา ย ๑ เป ๑ อยํ อวิโย
อฏฺฐังคิกโก มคฺโค ภาเวตพฺโพ ๑ กตโม อวิโย อฏฺฐังคิกโก
มคฺโค ๑ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมนฺมาทิฏฺฐิ ภาเวติ ๑ เป ๑ สมนฺมา-
สฺมาธิ ภาเวติ ราควินยปริโยสานํ โทสวินยปริโยสานํ โมหวินย-
ปริโยสานํ ๑ อมโตคฺคํ อมตปฺรายนํ อมตปริโยสานํ ๑ นิพฺพุตานิหฺนํ
นิพฺพุตโปถํ นิพฺพุตปพฺภารํ ๑ อิมํ โข ภิกฺขเว ปณฺจณฺ्हํ
อุตฺตรมภาคิยานํ สณฺโณชฌานํ อภินฺญา ย ปริณฺญา ย ปริกฺขยา ย
ปหานา ย ๑ เป ๑ อยํ อวิโย อฏฺฐังคิกโก มคฺโค ภาเวตพฺพติ ๑

โธฆวคฺโค ๑

ตตฺตสุทฺธานํ

โอโฆ โยโค อูปาทานํ คนฺถิ อณฺุตฺเตน ๑

กามคฺคณา นีวรณา ชนฺธา โอรุตฺตรมภาคิยาติ ๑

มคฺคตฺตยคฺคํ สมนฺตํ ๑

โพชฌงคสัญลักษณ์

ปพพตวคฺโค ปจโม

[๓๕๕] หิมวัตฺตํ ภิกฺขเว ปพฺพตราชํ นิสฺสํยา นาคา กายํ
วฑฺฒเนนฺติ พถํ คาเหณฺติ เต ตตฺถ กายํ วฑฺฒเมตฺวา พถํ
คาเหตฺวา กุสฺสพฺเภ โอตฺรณฺติ กุสฺสพฺเภ โอตฺริตฺวา มหาโสพฺเภ
โอตฺรณฺติ มหาโสพฺเภ โอตฺริตฺวา กุณฺนทียो โอตฺรณฺติ กุณฺนทียो
โอตฺริตฺวา มหानทียो โอตฺรณฺติ มหानทียो โอตฺริตฺวา มหา-
สมุทฺทสาครํ โอตฺรณฺติ เต ตตฺถ มหนฺตํ เวปุลฺลํ อปฺปชฺชนฺติ
กาเยน ๑ เขวเมว โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ สฺสํ นิสฺสํยา สฺสํเต ปติฏฺฐาย
สฺสํเต โพชฺฌงฺเก ภาเวนฺโต สฺสํเต โพชฺฌงฺเก พหุตฺถโรนฺโต
มหนฺตํ เวปุลฺลํ ปาปฺณาติ ชมฺเมตฺถ ๑

[๓๕๖] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สฺสํ นิสฺสํยา สฺสํเต ปติฏฺฐาย
สฺสํเต โพชฺฌงฺเก ภาเวนฺโต สฺสํเต โพชฺฌงฺเก พหุตฺถโรนฺโต
มหนฺตํ เวปุลฺลํ ปาปฺณาติ ชมฺเมตฺถ ๑ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
สฺสํสํโพชฺฌงฺกํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํติ วิราคนิสฺสํติ นิโรชนิสฺสํติ
โอสฺสํคฺคปริณามํ ชมฺมวิจยสํโพชฺฌงฺกํ ภาเวติ ๑ เป ๑ วิริย-
สํโพชฺฌงฺกํ ภาเวติ ๑ ปิตฺธิสํโพชฺฌงฺกํ ภาเวติ ๑ ปสฺสํทฺธิ-
สํโพชฺฌงฺกํ ภาเวติ ๑ สํมาธิสํโพชฺฌงฺกํ ภาเวติ ๑ อูปฺเปกฺขา-

สมุโพชฌงคฺ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ โสฬสคฺค-
 ปรินามิ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํถํ นิสฺสํย สํถํ ปตฺติงฺขาย
 สคฺคํ โพชฌงเค ภาเวนฺโต สคฺคํ โพชฌงเค พหุตฺถโรนฺโต มหฺนคฺคํ
 เวปฺตุตฺถํ ปาปฺปณาคิ ฆมฺเมตฺติ ฯ

[๓๕๗] เสดยถาปํ ภิกฺขเว อหํ กาโย อาหารฏฺฐิติกโก อาหารํ
 ปฏฺิจฺจํ ตฺวิฏฺฐติ อนาหารโร โน ตฺวิฏฺฐติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว
 ปณฺจํ นีวรณา อาหารฏฺฐิติกา อาหารํ ปฏฺิจฺจํ ตฺวิฏฺฐนฺติ อนาหารา
 โน ตฺวิฏฺฐนฺติ ฯ

[๓๕๘] โก ๑ ภิกฺขเว อาหารโร อนุปฺปนฺนสฺส วา กามจฺจนฺทสฺส
 อุปฺปาทาย อุปฺปนฺนสฺส วา กามจฺจนฺทสฺส ภฺยฺโยภาวาย เวปฺตุตฺถาย ฯ
 อตฺถิ ภิกฺขเว สฺสณฺนิมิตฺตํ คคฺคํ อโยนิโสมนสิการพหุตฺถกาโร อห-
 มาหารโร อนุปฺปนฺนสฺส วา กามจฺจนฺทสฺส อุปฺปาทาย อุปฺปนฺนสฺส
 วา กามจฺจนฺทสฺส ภฺยฺโยภาวาย เวปฺตุตฺถาย ฯ

[๓๕๙] โก ๑ ภิกฺขเว อาหารโร อนุปฺปนฺนสฺส วา พฺยาปาทสฺส
 อุปฺปาทาย อุปฺปนฺนสฺส วา พฺยาปาทสฺส ภฺยฺโยภาวาย เวปฺตุตฺถาย ฯ
 อตฺถิ ภิกฺขเว ปฏฺิษณฺนิมิตฺตํ คคฺคํ อโยนิโสมนสิการพหุตฺถกาโร
 อหฺมาหารโร อนุปฺปนฺนสฺส วา พฺยาปาทสฺส อุปฺปาทาย อุปฺปนฺนสฺส
 วา พฺยาปาทสฺส ภฺยฺโยภาวาย เวปฺตุตฺถาย ฯ

[๓๖๐] โก ๑ ภิกฺขเว อาหารโร อนุปฺปนฺนสฺส วา ถฺนมิทฺฐสฺส
 อุปฺปาทาย อุปฺปนฺนสฺส วา ถฺนมิทฺฐสฺส ภฺยฺโยภาวาย เวปฺตุตฺถาย ฯ

อตุถิ ภิกฺขเว อรติ ตนฺทิ วิชฺฌมฺภิตา ภตฺตสํมฺมโท เจตโส ๑
 ตันตฺตํ ตตฺถ อโยนิโสมนสฺสการพหุตฺถกาโร อหฺมาหาโร อหฺนุปฺนฺนสฺส
 วา ถันนํทฺชสฺส อหฺนุปฺปาทาย อหฺนุปฺนฺนสฺส วา ถันนํทฺชสฺส ภฺยโย-
 ภาวาย เวปฺตุถาย ๑

[๓๖๑] โก ๑ ภิกฺขเว อาหาโร อหฺนุปฺนฺนสฺส วา อหฺนุทฺชจ-
 กุกฺกฺชจสฺส อหฺนุปฺปาทาย อหฺนุปฺนฺนสฺส วา อหฺนุทฺชจกุกฺกฺชจสฺส ภฺยโย-
 ภาวาย เวปฺตุถาย ๑ อตุถิ ภิกฺขเว เจตโส อวฺอุปโม ตตฺถ
 อโยนิโสมนสฺสการพหุตฺถกาโร อหฺมาหาโร อหฺนุปฺนฺนสฺส วา อหฺนุทฺชจ-
 กุกฺกฺชจสฺส อหฺนุปฺปาทาย อหฺนุปฺนฺนสฺส วา อหฺนุทฺชจกุกฺกฺชจสฺส ภฺยโย-
 ภาวาย เวปฺตุถาย ๑

[๓๖๒] โก ๑ ภิกฺขเว อาหาโร อหฺนุปฺนฺนสฺส วา วิจฺจิจฺฉาย
 อหฺนุปฺปาทาย อหฺนุปฺนฺนสฺส วา วิจฺจิจฺฉาย ภฺยโยภาวาย เวปฺตุถาย ๑
 อตุถิ ภิกฺขเว วิจฺจิจฺฉาสาณิยา รมฺมา ตตฺถ อโยนิโสมนสฺสการ-
 พหุตฺถกาโร อหฺมาหาโร อหฺนุปฺนฺนสฺส วา วิจฺจิจฺฉาย อหฺนุปฺปาทาย
 อหฺนุปฺนฺนสฺส วา วิจฺจิจฺฉาย ภฺยโยภาวาย เวปฺตุถาย ๑

[๓๖๓] เสยฺยถามี ภิกฺขเว อหฺนุ กาโย อาหารมฺมุจฺจติโก อาหารํ
 ปฏฺฐจฺจ ติฏฺฐติ อนาหาโร โน ติฏฺฐติ ๑ เอวเมว โห ภิกฺขเว
 อิมํ ปณฺจ นีวรณา อาหารมฺมุจฺจติกา อาหารํ ปฏฺฐจฺจ ติฏฺฐนฺติ
 อนาหารา โน ติฏฺฐนฺติ ๑

[๓๖๔] เสยฺยถามี ภิกฺขเว อหฺนุ กาโย อาหารมฺมุจฺจติโก อาหารํ

ปฏิจฺจ ติฏฺฐติ อนาหาโร โน ติฏฺฐติ ฯ เอวเมว โช ภิกฺขเว สคฺค
โพชฌณฺคฺคา อาหารฏฺฐิติกา อาหารํ ปฏิจฺจ ติฏฺฐนฺติ อนาหารา โน
ติฏฺฐนฺติ ฯ

[๓๖๕] โก จ ภิกฺขเว อานาโร อหุปฺปนฺนสฺส วา สติสฺสมฺโพชฌณ-
คฺคสฺส อหุปาทาย อหุปฺปนฺนสฺส วา สติสฺสมฺโพชฌณคฺคสฺส ภาวนาย
ปาริปฺปฺริยา ฯ อคฺคิ ภิกฺขเว สติสฺสมฺโพชฌณคฺคจฺจนฺนิยา มฺมา
ตคฺค โยนิโสมนสฺสการพหุตฺถกาโร อหฺมาหาโร อหุปฺปนฺนสฺส วา
สติสฺสมฺโพชฌณคฺคสฺส อหุปาทาย อหุปฺปนฺนสฺส วา สติสฺสมฺโพชฌณคฺคสฺส
ภาวนาย ปาริปฺปฺริยา ฯ

[๓๖๖] โก จ ภิกฺขเว อานาโร อหุปฺปนฺนสฺส วา มฺมมฺมวึจย-
สฺมฺโพชฌณคฺคสฺส อหุปาทาย อหุปฺปนฺนสฺส วา มฺมมฺมวึจยสฺมฺโพชฌณ-
คฺคสฺส ภาวนาย ปาริปฺปฺริยา ฯ อคฺคิ ภิกฺขเว กุสฺสตาคุสฺสตา มฺมา
สวชฺชชานวชฺชชา มฺมา หีนปฺปณฺเฑตา มฺมา กณฺหสฺสกุสฺสปฺปฏิ-
ภาตา มฺมา ตคฺค โยนิโสมนสฺสการพหุตฺถกาโร อหฺมาหาโร อหุป-
ปนฺนสฺส วา มฺมมฺมวึจยสฺมฺโพชฌณคฺคสฺส อหุปาทาย อหุปฺปนฺนสฺส วา
มฺมมฺมวึจยสฺมฺโพชฌณคฺคสฺส ภาวนาย ปาริปฺปฺริยา ฯ

[๓๖๗] โก จ ภิกฺขเว อานาโร อหุปฺปนฺนสฺส วา วิริย-
สฺมฺโพชฌณคฺคสฺส อหุปาทาย อหุปฺปนฺนสฺส วา วิริยสฺมฺโพชฌณคฺคสฺส
ภาวนาย ปาริปฺปฺริยา ฯ อคฺคิ ภิกฺขเว อารพฺภาชาตุ นิกฺกมฺชาตุ
ปรกฺกมฺชาตุ ตคฺค โยนิโสมนสฺสการพหุตฺถกาโร อหฺมาหาโร อหุป-

ปฺนฺนํสํ ภา วิริยํมฺโหชฺชณฺณํคํสํ อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนํสํ ภา
วิริยํมฺโหชฺชณฺณํคํสํ ภาวนาย ปาริปุริยา ฯ

[๓๖๘] โก จ ภิกฺขเว อทาหาโร อฺนุปฺปนฺนํสํ ภา ปิตีํมฺโหชฺชณฺณํ-
คํสํ อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนํสํ ภา ปิตีํมฺโหชฺชณฺณํคํสํ ภาวนาย
ปาริปุริยา ฯ อตฺถิ ภิกฺขเว ปิตีํมฺโหชฺชณฺณํคํสํชานิยา ชมนฺนา คตฺถ
โยนิโสมนสํการพหุตฺถกาโร อยมาทาโร อฺนุปฺปนฺนํสํ ภา ปิตี-
ํมฺโหชฺชณฺณํคํสํ อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนํสํ ภา ปิตีํมฺโหชฺชณฺณํคํสํ
ภาวนาย ปาริปุริยา ฯ

[๓๖๙] โก จ ภิกฺขเว อทาหาโร อฺนุปฺปนฺนํสํ ภา ปสฺสํทฺธิ-
ํมฺโหชฺชณฺณํคํสํ อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนํสํ ภา ปสฺสํทฺธิํมฺโหชฺชณฺณํ-
คํสํ ภาวนาย ปาริปุริยา ฯ อตฺถิ ภิกฺขเว กายปสฺสํทฺธิ จิตฺต-
ปสฺสํทฺธิ คตฺถ โยนิโสมนสํการพหุตฺถกาโร อยมาทาโร อฺนุป-
ปนฺนํสํ ภา ปสฺสํทฺธิํมฺโหชฺชณฺณํคํสํ อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนํสํ ภา
ปสฺสํทฺธิํมฺโหชฺชณฺณํคํสํ ภาวนาย ปาริปุริยา ฯ

[๓๗๐] โก จ ภิกฺขเว อทาหาโร อฺนุปฺปนฺนํสํ ภา สฺมาชิ-
ํมฺโหชฺชณฺณํคํสํ อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนํสํ ภา สฺมาชิํมฺโหชฺชณฺณํ-
คํสํ ภาวนาย ปาริปุริยา ฯ อตฺถิ ภิกฺขเว สฺมาชินิมิตฺตํ อพฺยकु-
นิมิตฺตํ คตฺถ โยนิโสมนสํการพหุตฺถกาโร อยมาทาโร อฺนุปฺปนฺนํสํ
ภา สฺมาชิํมฺโหชฺชณฺณํคํสํ อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนํสํ ภา สฺมาชิ-
ํมฺโหชฺชณฺณํคํสํ ภาวนาย ปาริปุริยา ฯ

[๓๗๓] โถ ๑ ภิกขเว อหาโร อหุပ္พนฺตัสส วา อูปะกัชา-
 ตมฺโพชฺฌณฺคตฺตัสส อูปปาทาย อหุပ္พนฺตัสส วา อูปะกัชาตมฺโพชฺฌณฺคตฺตัสส
 ภาวนาย ปาริบริยา ๑ อตฺถิ ภิกขเว อูปะกัชาตมฺโพชฺฌณฺคตฺตัสส อหิยา
 ธมฺมา ตตฺถ โยนิโธมฺมตฺตการพหุตฺถํกโร อหฺมาหาโร อหุပ္พนฺตัสส
 วา อูปะกัชาตมฺโพชฺฌณฺคตฺตัสส อูปปาทาย อหุပ္พนฺตัสส วา อูปะกัชา-
 ตมฺโพชฺฌณฺคตฺตัสส ภาวนาย ปาริบริยา ๑

[๓๗] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อญฺญํ กาโย อหฺมจฺจุตฺติโก อหฺมจฺจุ
ปฺปญฺจํ ตฺวญฺจติ อหฺมจฺจุโร โน ตฺวญฺจติ ฯ เสงฺฆเมว โส ภิกฺขเว
อิมํ สํศฺคตํ โพชฺฌณฺคา อหฺมจฺจุตฺติกา อหฺมจฺจุ ปฺปญฺจํ ตฺวญฺจนํ
อหฺมจฺจุโร โน ตฺวญฺจนํตฺติติ ฯ

[๓๗๓] เย เต ภิกขเว ภิกขุ สัตถัมภนฺนา สมาธิสัมภนฺนา ปณฺญา-
 สัมภนฺนา วิมุตติสัมภนฺนา วิมุตติญาณทตฺถสัมภนฺนา ทตฺถสัมภนํ
 ภิกขเว เตสํ ภิกขุณํ พหุปรการํ วทามิ สวณมฺภนํ ภิกขเว เตสํ
 ภิกขุณํ พหุปรการํ วทามิ อุปตฺถกมมฺภนํ ภิกขเว เตสํ ภิกขุณํ
 พหุปรการํ วทามิ ปยิริปาสนมฺภนํ ภิกขเว เตสํ ภิกขุณํ พหุปรการํ
 วทามิ อนุสฺสติมฺภนํ ภิกขเว เตสํ ภิกขุณํ พหุปรการํ วทามิ อนุ-
 ปพฺพชฺชมฺภนํ ภิกขเว เตสํ ภิกขุณํ พหุปรการํ วทามิ ฯ ตํ ทิสฺส
 เหตุ ฯ คตารูปานํ ภิกขเว ภิกขุณํ ชมมํ สุกฺวา ทฺวเยน วูปกฺขโ
 วิหริติ กายวูปกาเสณ ๑ จิตฺตวูปกาเสณ ๑ โส คตา วูปกฺขโ
 วิหรนโต ตํ ชมมํ อนุสฺสริติ อนุจิตฺตเกติ ฯ

[๓๗๔] ยสฺมึํ สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตถา วูปกฺกฺโข วิหฺรณฺโต
 ทํ ชมฺมํ อนุสฺสเรติ อนฺวิตฺตเกติ สติสฺมฺโพนฺธมฺโงโค ตสฺมึํ สมเย
 ภิกฺขุโน อารทฺธํ โหติ สติสฺมฺโพนฺธมฺโงคํ ตสฺมึํ สมเย ภิกฺขุ
 ภาเวติ สติสฺมฺโพนฺธมฺโงโค ตสฺมึํ สมเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี
 คจฺฉติ โส ตถาสฺสโต จิหฺรณฺโต ทํ ชมฺมํ ปญฺญาเปยฺยํ ปวิจฺฉนฺติ
 ปวิจฺฉนฺติ ปริวํสฺมาปชฺชนฺติ ฯ

[๓๗๕] ยสฺมึํ สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตถาสฺสโต วิหฺรณฺโต ทํ
 ชมฺมํ ปญฺญาเปยฺยํ ปวิจฺฉนฺติ ปวิจฺฉนฺติ ปริวํสฺมาปชฺชนฺติ ชมฺมวึจฺย-
 สฺมฺโพนฺธมฺโงโค ตสฺมึํ สมเย ภิกฺขุโน อารทฺธํ โหติ ชมฺมวึจฺย-
 สฺมฺโพนฺธมฺโงคํ ตสฺมึํ สมเย ภิกฺขุ ภาเวติ ชมฺมวึจฺยสฺมฺโพนฺธมฺโงโค
 ตสฺมึํ สมเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺฉติ ตสฺสํ ทํ ชมฺมํ
 ปญฺญาเปยฺยํ ปวิจฺฉนฺโต ปวิจฺฉนฺโต ปริวํสฺมาปชฺชนฺโต อารทฺธํ โหติ
 วิริยํ อสฺสํ ๑

[๓๗๖] ยสฺมึํ สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ทํ ชมฺมํ ปญฺญาเปยฺยํ ปวิ-
 จฺฉนฺโต ปวิจฺฉนฺโต ปริวํสฺมาปชฺชนฺโต อารทฺธํ โหติ วิริยํ อสฺสํ
 วิริยสฺมฺโพนฺธมฺโงโค ตสฺมึํ สมเย ภิกฺขุโน อารทฺธํ โหติ วิริย-
 สฺมฺโพนฺธมฺโงคํ ตสฺมึํ สมเย ภิกฺขุ ภาเวติ วิริยสฺมฺโพนฺธมฺโงโค ตสฺมึํ
 สมเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺฉติ อารทฺธํ วิริยสฺสํ อปฺปชฺชนฺติ
 เปตฺติ นิรามิสํ ๑

[๓๗๗] ยสฺมึํ สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อารทฺธํ วิริยสฺสํ อปฺปชฺชนฺติ

มีติ นิรามิสํ ปิณฑมฺโหชฺชณฺโณ คตฺถมี สมนเย ภิกฺขุโน ชารทฺโห
 โหติ ปิณฑมฺโหชฺชณฺณํ คตฺถมี สมนเย ภิกฺขุ ภาเวติ ปิณฑมฺโหชฺชณฺโณ
 คตฺถมี สมนเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจติ ปิณฑมฺโสธ กายิมี
 ปสฺสณฺภตฺติ จิตฺตมฺบิ ปสฺสณฺภตฺติ ฯ

[๓๗๘] ยตฺถมี สมนเย ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปิณฑมฺโสธ กายิมี ปสฺสณฺภตฺติ
 จิตฺตมฺบิ ปสฺสณฺภตฺติ ปสฺสทฺธิสฺมฺโหชฺชณฺโณ คตฺถมี สมนเย ภิกฺขุโน
 ชารทฺโห โหติ ปสฺสทฺธิสฺมฺโหชฺชณฺณํ คตฺถมี สมนเย ภิกฺขุ ภาเวติ
 ปสฺสทฺธิสฺมฺโหชฺชณฺโณ คตฺถมี สมนเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจติ
 ปสฺสทฺธกายนฺโสธ สฺสฺสโน จิตฺตํ สมาริยติ ฯ

[๓๗๙] ยตฺถมี สมนเย ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปสฺสทฺธกายนฺโสธ สฺสฺสโน
 จิตฺตํ สมาริยติ สมาริสมฺโหชฺชณฺโณ คตฺถมี สมนเย ภิกฺขเว ภิกฺขุโน
 ชารทฺโห โหติ สมาริสมฺโหชฺชณฺณํ คตฺถมี สมนเย ภิกฺขุ ภาเวติ
 สมาริสมฺโหชฺชณฺโณ คตฺถมี สมนเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจติ
 โส คตา สมาริหิตํ จิตฺตํ สจฺจกํ อชฺชณฺเปกฺขิตา โหติ ฯ

[๓๘๐] ยตฺถมี สมนเย ภิกฺขเว ภิกฺขุ คตา สมาริหิตํ จิตฺตํ สจฺจกํ
 อชฺชณฺเปกฺขิตา โหติ อฺเปกฺขาสฺมฺโหชฺชณฺโณ คตฺถมี สมนเย ภิกฺขุโน
 ชารทฺโห โหติ อฺเปกฺขาสฺมฺโหชฺชณฺณํ คตฺถมี สมนเย ภิกฺขุ ภาเวติ
 อฺเปกฺขาสฺมฺโหชฺชณฺโณ คตฺถมี สมนเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจติ ฯ

[๓๘๑] เหวํ ภาวิตฺถสฺส โห ภิกฺขเว สทฺตสฺส โหชฺชณฺเณสฺส เหวํ
 พหุตฺถกเณสฺส สทฺต ฆตา สทฺตานิธํสา ปาฏิกงฺขา ฯ กตฺเม สทฺต

ผลา สคฺตานิธํสา ฯ

[๓๘๒] ทิฏฺฐเชว ฐมฺเม ปฏิกจฺจ อณฺณํ อาราคฺติ โน เจ
 ทิฏฺฐเชว ฐมฺเม ปฏิกจฺจ อณฺณํ อาราคฺติ อถ มรณกาเถ อณฺณํ
 อาราคฺติ ฯ โน เจ ทิฏฺฐเชว ฐมฺเม ปฏิกจฺจ อณฺณํ อาราคฺติ โน
 เจ มรณกาเถ อณฺณํ อาราคฺติ อถ ปญฺจนํ โอรมภาคิยานํ
 สณฺโณชานํ ปริกฺขยา อนฺตรปรีนิพฺพายํ โหติ ฯ โน เจ ทิฏฺฐเชว
 ฐมฺเม ปฏิกจฺจ อณฺณํ อาราคฺติ โน เจ มรณกาเถ อณฺณํ
 อาราคฺติ โน เจ ปญฺจนํ โอรมภาคิยานํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา
 อนฺตรปรีนิพฺพายํ โหติ อถ ปญฺจนํ โอรมภาคิยานํ สณฺโณชานํ
 ปริกฺขยา อุปฺพจฺจปรีนิพฺพายํ โหติ ฯ โน เจ ทิฏฺฐเชว ฐมฺเม ปฏิกจฺจ
 อณฺณํ อาราคฺติ โน เจ มรณกาเถ อณฺณํ อาราคฺติ โน เจ
 ปญฺจนํ โอรมภาคิยานํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา อนฺตรปรีนิพฺพายํ
 โหติ โน เจ ปญฺจนํ โอรมภาคิยานํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา
 อุปฺพจฺจปรีนิพฺพายํ โหติ อถ ปญฺจนํ โอรมภาคิยานํ สณฺ-
 โณชานํ ปริกฺขยา อสงฺขารปรีนิพฺพายํ โหติ ฯ โน เจ ทิฏฺฐเชว
 ฐมฺเม ปฏิกจฺจ อณฺณํ อาราคฺติ โน เจ มรณกาเถ อณฺณํ
 อาราคฺติ โน เจ ปญฺจนํ โอรมภาคิยานํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา
 อนฺตรปรีนิพฺพายํ โหติ โน เจ ปญฺจนํ โอรมภาคิยานํ สณฺ-
 โณชานํ ปริกฺขยา อุปฺพจฺจปรีนิพฺพายํ โหติ โน เจ ปญฺจนํ
 โอรมภาคิยานํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา อสงฺขารปรีนิพฺพายํ โหติ

ออก ปณจณัน โอรมภากิยานัน สณโฆชนานัน ปริกขยา สสงขาร-
 ปรีนิพพายี โหติ ฯ โน เจ ทิฏเฐว ธมฺเม ปฏิกจจ อณฺเฏ
 อาราทิ โน เจ มรณกาถ อณฺเฏ อาราทิ โน เจ
 ปณจณัน โอรมภากิยานัน สณโฆชนานัน ปริกขยา อนตฺตราปรีนิพพายี
 โหติ โน เจ ปณจณัน โอรมภากิยานัน สณโฆชนานัน ปริกขยา
 อูปหจฺจปรีนิพพายี โหติ โน เจ ปณจณัน โอรมภากิยานัน สณ-
 โฆชนานัน ปริกขยา สสงขารปรีนิพพายี โหติ โน เจ ปณจณัน
 โอรมภากิยานัน สณโฆชนานัน ปริกขยา สสงขารปรีนิพพายี โหติ
 ออก ปณจณัน โอรมภากิยานัน สณโฆชนานัน ปริกขยา อุตฺทโสโต
 โหติ อภินิฏฺฐคามี ฯ เอวํ ภาวิตฺเตสุ ๒ ภิกฺขเว สุตตฺส โพชฺฌนฺเคสุ
 เอวํ พหุตฺถเคสุ อิมเ สุตฺต ผลตา สุตฺตานิธํสา ปาฏิภงฺกขาทิ ฯ

[๓๘๓] เอกํ สมฺมํ อายสฺมา สารีปฺตโค สวตฺถิยํ วิหริติ
 เขตฺวเน อนาถมฺนิฏฺฐิกสฺส อารามเ ฯ คคฺคร ๒ อายสฺมา สารี-
 ปฺตโค ภิกฺขุ อามนฺเตติ อากุโส ภิกฺขเวติ ฯ อากุโสติ เต
 ภิกฺขุ อายสฺมโค สารีปฺตสฺส ปจฺจสฺสิตฺตํ ฯ อายสฺมา สารีปฺตโค
 เขตฺทโวจ สุตฺติเม อากุโส โพชฺฌนฺคา ฯ กคฺคเม สุตฺต ฯ
 สติธมฺโพชฺฌนฺโค ธมฺมวិทยธมฺโพชฺฌนฺโค วิริยธมฺโพชฺฌนฺโค ปิ-
 ติธมฺโพชฺฌนฺโค ปสฺสทฺธิธมฺโพชฺฌนฺโค สมาริธมฺโพชฺฌนฺโค อูปेกฺขา-
 ธมฺโพชฺฌนฺโค ฯ อิม ๒ อากุโส สุตฺต โพชฺฌนฺคา ฯ

[๓๘๔] อิมตํ ขฺวาทํ อากุโส สุตฺตหนัน โพชฺฌนฺคานํ เยเน เยเน

โพชฌณฺเณ อากงฺขามิ ปุพฺพณฺหสฺมยํ วิหริตุํ เตน เตน โพชฌณฺเณ
 ปุพฺพณฺหสฺมยํ วิหรามิ เยน เยน โพชฌณฺเณ อากงฺขามิ มชฺฌนฺติก-
 สฺมยํ วิหริตุํ เตน เตน โพชฌณฺเณ มชฺฌนฺติกสฺมยํ วิหรามิ
 เยน เยน โพชฌณฺเณ อากงฺขามิ สํยณฺหสฺมยํ วิหริตุํ เตน
 เตน โพชฌณฺเณ สํยณฺหสฺมยํ วิหรามิ ฯ

[๓๘๕] สติสฺมโพชฌณฺโค อิติ เจ เม อากุโส โหติ อปฺป-
 มาโนติ เม โหติ สุตฺตมารทฺโหติ เม โหติ ติฏฺฐจฺนํ ติฏฺฐจฺตํ
 ปชานามิ สเจมี เม จวติ อิทปฺปจฺจุยา เม จวตฺตํ ปชานามิ ฯ เป ฯ

[๓๘๖] อูปกฺขาสฺมโพชฌณฺโค อิติ เจ เม อากุโส โหติ อปฺป-
 มาโนติ เม โหติ สุตฺตมารทฺโหติ เม โหติ ติฏฺฐจฺนํ ติฏฺฐจฺตํ
 ปชานามิ สเจมี เม จวติ อิทปฺปจฺจุยา เม จวตฺตํ ปชานามิ ฯ

[๓๘๗] เสยฺยถาปํ อากุโส รมฺโฆ วา ราชมหามคฺคสฺส วา
 นานารคฺคานํ ทุสฺสํ ทุสฺสกรณฺทโก ปุโร อสฺส โส ยํ ยเทว
 ทุสฺสยฺกํ อากงฺเขยฺย ปุพฺพณฺหสฺมยํ ปารุบีตุํ ตนฺตเทว ทุสฺสยฺกํ
 ปุพฺพณฺหสฺมยํ ปารุเปยฺย ยํ ยเทว ทุสฺสยฺกํ อากงฺเขยฺย มชฺฌนฺติก-
 สฺมยํ ปารุบีตุํ ตนฺตเทว ทุสฺสยฺกํ มชฺฌนฺติกสฺมยํ ปารุเปยฺย ยํ
 ยเทว ทุสฺสยฺกํ อากงฺเขยฺย สํยณฺหสฺมยํ ปารุบีตุํ ตนฺตเทว
 ทุสฺสยฺกํ สํยณฺหสฺมยํ ปารุเปยฺย ฯ เหวเมว โห อหํ อากุโส
 อิมสฺส สคฺคณฺนํ โพชฌณฺคานํ เยน เยน โพชฌณฺเณ อากงฺขามิ
 ปุพฺพณฺหสฺมยํ วิหริตุํ เตน เตน โพชฌณฺเณ ปุพฺพณฺหสฺมยํ

๓๐๕ สุตฺตฺนตฺตปิฏเก สํยุตฺตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๓๘๘

วิหฺรามี เยน เยน โพชฺฌนฺเคน อากฺขามิ มชฺฌนฺตีกถมํ
วิหฺริตฺถุ เตน เตน โพชฺฌนฺเคน มชฺฌนฺตีกถมํ วิหฺรามี เยน
เยน โพชฺฌนฺเคน อากฺขามิ สํยตนฺทสมํ วิหฺริตฺถุ เตน เตน
โพชฺฌนฺเคน สํยตนฺทสมํ วิหฺรามี ฯ

[๓๘๘] สติสฺมโพชฺฌนฺโค อิติ เจ เม อากฺโส โหติ อปฺป-
มาโนติ เม โหติ สุตฺตมารทฺโหติ เม โหติ ติฏฺฐนฺตํ ติฏฺฐตฺติ
ปชานามิ สเจปี เม จวติ อิทปฺปจฺจยา เม จวตฺติ ปชานามิ ฯ เป ฯ

[๓๘๙] อูปฺเภวาสฺมโพชฺฌนฺโค อิติ เจ เม อากฺโส โหติ อปฺป-
มาโนติ เม โหติ สุตฺตมารทฺโหติ เม โหติ ติฏฺฐนฺตํ ติฏฺฐตฺติ
ปชานามิ สเจปี เม จวติ อิทปฺปจฺจยา เม จวตฺติ ปชานามิ ฯ

[๓๙๐] อถ โห อณฺณตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนฺปตฺตํ
ฯ เป ฯ เอกมฺนตํ นิสินฺโน โห โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
โพชฺฌนฺคา โพชฺฌนฺคาติ ภาณเต อุกฺกนฺติ กิตฺตาวตา น โห
ภาณเต โพชฺฌนฺคาติ อุกฺกนฺตฺติ ฯ โพชฺยา สํวตฺตนฺตฺติ โห ภิกฺขุ
ตตฺมา โพชฺฌนฺคาติ อุกฺกนฺตฺติ ฯ

[๓๙๑] อิท ภิกฺขุ ภิกฺขุ สติสฺมโพชฺฌนฺกํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ
วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามิ ฯ เป ฯ

[๓๙๒] อูปฺเภวาสฺมโพชฺฌนฺกํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ
นิโรชนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามิ ฯ

[๓๙๓] ตสฺสเม สุตฺต โพชฺฌนฺเค ภาวยโต กามาตฺตวปี จิตฺตํ

วิมุจฺจติ ภวาสวามี จิตฺตํ วิมุจฺจติ อวิชฺชาสวามี จิตฺตํ วิมุจฺจติ ฯ
 วิมุตฺตสฺสํ วิมุตฺตมิตฺติ ฌาณํ โหติ ฯ ชีณา ชาติ วุสฺสิตํ พุทฺธมจฺริยํ
 กตํ ภรณํ นาปรํ อิตฺตคฺคตยาติ ปชานาติ ฯ โพชฺชาย สํวตฺตคฺคตํ
 ภิกฺขุ คตฺตมา โพชฺฌณฺคฺคาติ วุจฺจณคฺคตํ ฯ

[๓๘๔] เขกํ สมนํ ภควา สํเกเต วิหริติ อณฺุชนวเน มิกฺทาเย ฯ
 อถ ไช ญฺณทฺทโย ปริพฺพาชโก เยเน ภควา เทนฺปสํกมฺมิ อฺุป-
 สํกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สมนมฺมิ สมนมฺทํ กถํ สํวณํ
 วัตฺตสํเรตฺวา เขกมนฺตํ นิสฺสํ ฯ เขกมนฺตํ นิสฺสนฺโน ไช ญฺณทฺทโย
 ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เขกทวโจ อหฺมสฺสํ โภ โคตม อาราม-
 นิยาทิปฺริสํวโร คตฺตํ มยฺหํ โภ โคตม ปจฺจกฺกตํ ญฺณ-
 ปาตฺราสคฺคํ อยมาหาโร โหติ อารามเน อารามํ อญฺญาเยน
 อญฺยานํ อญฺจกฺกมามิ อญฺจจฺจามิ โส คคฺค ปสฺสํมํ เขเก สมน-
 พุทฺธมฺเณ อิติ วาทปฺปโมกฺขานิสฺสํ เจว กถํ กถเนเต อฺุปารมฺภา-
 นิสฺสํ ฯ ภวมนฺ ปโคตโม กิमानิสฺสํ วิหริตฺติ ฯ วิชฺชาวิมุตฺติ-
 ฆตานิสฺสํ ไช ญฺณทฺทโย คคฺคาโคตํ วิหริตฺติ ฯ

[๓๘๕] กถเม ปน โภ โคตม ชมฺมา ภาวิตา พหุตฺถกา
 วิชฺชาวิมุตฺติํ ปฺริปฺุเรนคฺคตํ ฯ สคฺค ไช ญฺณทฺทโย โพชฺฌณฺคฺคา ภาวิตา
 พหุตฺถกา วิชฺชาวิมุตฺติํ ปฺริปฺุเรนคฺคตํ ฯ กถเม ปน โภ โคตม ชมฺมา
 ภาวิตา พหุตฺถกา สคฺค โพชฺฌณฺคฺเค ปฺริปฺุเรนคฺคตํ ฯ จคฺคาโร ไช
 ญฺณทฺทโย สคฺคปญฺจํนา ภาวิตา พหุตฺถกา สคฺค โพชฺฌณฺคฺเค ปฺริปฺุเรน-

คัตติ ๑ กตเม ปน โภ โคตม ชมมา ภาวิตา พหุตักตา จตฺตาโร
 สติปญฺชาเน ปริปุเรนคัตติ ๑ คัตติ โห กุณฺหตฺถิย สฺสจฺริตานิ ภาวิตานิ
 พหุตักตานิ จตฺตาโร สติปญฺชาเน ปริปุเรนคัตติ ๑ กตเม ปน โภ
 โคตม ชมมา ภาวิตา พหุตักตา คัตติ สฺสจฺริตานิ ปริปุเรนคัตติ ๑

[๓๘๖] อินฺทฺริยสํวโร โห กุณฺหตฺถิย ภาวิตो พหุตักโต คัตติ
 สฺสจฺริตานิ ปริปุเรติ ๑ กถํ ภาวิตो กุณฺหตฺถิย อินฺทฺริยสํวโร กถํ
 พหุตักโต คัตติ สฺสจฺริตานิ ปริปุเรติ ๑ อิทฺถ กุณฺหตฺถิย ภิกฺขุ จกฺขุมา
 ฐปํ ทิสฺสวา มนํปํ นามิขฺฌายติ นาวิทิสฺสติ น วาคํ ชเนติ ตสฺส
 จิตฺโต ๑ กาโย โหติ จิตํ จิตฺตํ อชฺฌตฺตํ สุตฺตญฺจิตํ สฺวิมฺมุคฺตํ ๑
 จกฺขุมา โห ปเนว ฐปํ ทิสฺสวา อมณํปํ น มงฺกุ โหติ อปฺปติฏฺฐจิตฺ-
 จิตฺโต อาทินฺนมานโส อพฺยาปนฺนเจตโส ตสฺส จิตฺโต ๑ กาโย
 โหติ จิตํ จิตฺตํ อชฺฌตฺตํ สุตฺตญฺจิตํ สฺวิมฺมุคฺตํ ๑ ปุณ จปรํ
 กุณฺหตฺถิย ภิกฺขุ โสเคน สทฺทํ สุตฺตวา ๑ เป ๑ ขาเนน คนฺธํ
 ขายิตฺวา ๑ ชิวฺหาย วสํ สํยิตฺวา ๑ กาเยน โสฏฺฐพฺพํ สุตฺตวา ๑
 มนสา ชมมํ วิญฺญาย มนํปํ นามิขฺฌายติ นาวิทิสฺสติ น วาคํ
 ชเนติ ตสฺส จิตฺโต ๑ กาโย โหติ จิตํ จิตฺตํ อชฺฌตฺตํ
 สุตฺตญฺจิตํ สฺวิมฺมุคฺตํ ๑ มนสา โห ปเนว ชมมํ วิญฺญาย อมณํปํ
 น มงฺกุ โหติ อปฺปติฏฺฐจิตฺจิตฺโต อาทินฺนมานโส อพฺยาปนฺนเจตโส
 ตสฺส ๑ กาโย โหติ จิตํ จิตฺตํ อชฺฌตฺตํ สุตฺตญฺจิตํ สฺวิมฺมุคฺตํ ๑
 ยโต โห กุณฺหตฺถิย ภิกฺขุ จกฺขุมา ฐปํ ทิสฺสวา มนํปามนํเปสฺสุ

รฺเบตฺ จีโต ธาทินฺนมานโส อพฺยาปนฺนเจตโส ตสฺส จีโต จ
 กาโย โหติ จิตฺ จิตฺตํ อชฺชตฺตํ สุตฺตณฺจิตฺ สุตฺตมุตฺตํ ฯ โสเตน
 สทฺทํ สุตฺตวา ฯ เป ฯ ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ฯ ชิวฺหาย วสํ
 ฌายิตฺวา ฯ กาเยน โสณฺฑสฺสพฺพํ มุตฺติตฺวา ฯ มนสา ฌมฺมํ วิญญา
 มนาปามนาเปตฺ ฌมฺเมตฺ จีโต จ กาโย โหติ จิตฺ จิตฺตํ อชฺชตฺตํ
 สุตฺตณฺจิตฺ สุตฺตมุตฺตํ ฯ เอมภาวโต โส กุณฺฑลฺย อิบฺบรฺยสํวโร
 เอมํ พหุตฺถกโต ตฺถนิ สุตฺตทานิ ปริปุเรติ ฯ

[๓๘๗] กถํ ภาวิตานิ ตานิ จ กุณฺฑลฺย ตฺถนิ สุตฺตทานิ กถํ
 พหุตฺถกทานิ จตฺตวาโร สติปฏฺฐาเน ปริปุเรเนติ ฯ อิทฺถ กุณฺฑลฺย ภิกฺขุ
 กายทฺถจฺจริตํ ปหานาย กายสุตฺตจฺจริตํ ภาเวติ วจฺจทฺถจฺจริตํ ปหานาย
 วจฺจสุตฺตจฺจริตํ ภาเวติ มโนทฺถจฺจริตํ ปหานาย มโนสุตฺตจฺจริตํ ภาเวติ ฯ
 เอมํ ภาวิตานิ โส กุณฺฑลฺย ตฺถนิ สุตฺตทานิ เอมํ พหุตฺถกทานิ
 จตฺตวาโร สติปฏฺฐาเน ปริปุเรเนติ ฯ

[๓๘๘] กถํ ภาวิตา จ กุณฺฑลฺย จตฺตวาโร สติปฏฺฐาณา กถํ
 พหุตฺถกตา สตฺต โขชฺฌนฺเจ ปริปุเรเนติ ฯ อิทฺถ กุณฺฑลฺย ภิกฺขุ
 กาเย กายานุปฺสฺสํ วิหริติ ธาตาปํ สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
 โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ เวทนาสุ ฯ เป ฯ จิตฺเต ฯ เป ฯ ฌมฺเมตฺ
 ฌมฺมานุปฺสฺสํ วิหริติ ธาตาปํ สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก
 อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เอมํ ภาวิตา โส กุณฺฑลฺย จตฺตวาโร สติ-
 ปฏฺฐาณา เอมํ พหุตฺถกตา สตฺต โขชฺฌนฺเจ ปริปุเรเนติ ฯ

[๓๕๔] กถํ ภาวิตถา จ ญฺณชฺชตฺตํ โขชฺชณฺณคฺคา กถํ พหุตฺ-
กถา วิชฺชาวิมุตฺตํ ปริปุเรณฺติ ฯ อธิ ญฺณชฺชตฺตํ ภิกฺขุ สํสํสํ โขชฺชณฺณคํ
ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรชนิสฺสํ โวธสํคฺคปริณามํ
ฯ เป ฯ อูปฺเปกฺขาสมฺโพนฺณคํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ
นิโรชนิสฺสํ โวธสํคฺคปริณามํ ฯ เอวํ ภาวิตถา โช ญฺณชฺชตฺตํ
โชนฺณคฺคา เอวํ พหุตฺกถา วิชฺชาวิมุตฺตํ ปริปุเรณฺติ ฯ

[๔๐๐] เอวํ วุตฺเต ญฺณชฺชตฺตํ ปริพุทฺธาโก ภคฺคณฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกณฺตํ โภ โคตม อภิกฺกณฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี โภ โคตม
นิภฺกฺขชฺชิตํ วา อุกฺกฺขชฺชเยยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา จิวเรยฺย มฺพหุสฺสํ วา
มคฺคํ อวฺจิกฺกชฺชเยยฺย อนฺนการเว วา เตลปฺปชฺชโรตํ ชาเรยฺย จกฺขุ-
มนฺโต รุปรานิ ทกฺขณฺตํติ ฯ เอวเมว โช โภตา โคตเมน อนฺน-
ปริยาเยน ชฺชโม ปภาสํโค เอตํ ภคฺคณฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺจนามิ
ชฺชมมฺมจ ภิกฺขุสงฺฆมฺมจ อฺปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺช-
ตคฺเค ปาณเปตํ สรณํคตฺตํติ ฯ

[๔๐๑] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ญฺญาคารสฺส ยถา กาลิ โคปานสํโย
สพฺพา ตา ญฺญนินฺนา ญฺญโปณา ญฺญปพฺภารว เอวเมว โช
ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํสํสํ โชนฺณคฺคา ภาเวนฺโต สํสํสํ โชนฺณคฺคา พหุ-
กโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺโน นิพฺพานปพฺภารว ฯ

[๔๐๒] กถมฺมจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํสํสํ โชนฺณคฺคา ภาเวนฺโต
สํสํสํ โชนฺณคฺคา พหุตฺกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺโน

นิพฺพานปพฺภาโร ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สติสฺมโพชฺฌนํ ภาเวติ
 วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ ไวสฺสคฺคปริณามํ ๑ เป ๑
 อูปฺเปกฺขาสฺมโพชฺฌนํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ
 ไวสฺสคฺคปริณามํ ๑ เอวํ โส ภิกฺขุ ภิกฺขุ สคฺค โพชฺฌนุเค
 ภาเวนฺโต สคฺค โพชฺฌนุเค พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ
 นิพฺพานโปถเน นิพฺพานปพฺภาโรติ ๑

[๔๐๓] เอกํ สมฺมํ อายสฺมา จ อูปวาณ อายสฺมา จ สํว-
 ปรคฺโค โกสฺมพิยํ วิหรนฺติ ฆเณตารวเม ๑ อถ โส อายสฺมา
 สํวปรคฺโค ส่ายณฺหสฺมํ ปฏิสตฺถาณา อฏฺฐจีโค เยนายสฺมา อูป-
 วาณ เทนุปลงฺกมิ อูปปลงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อูปวาณเนน . สทฺธิ
 สมฺโมทิตํ สมฺโมทณฺียํ กถํ สํวณฺียํ วตฺติสํวเรตฺวา เอกมฺนคฺคํ นิสฺสํ ๑
 เอกมฺนคฺคํ นิสฺสินฺโน โส อายสฺมา สํวปรคฺโค อายสฺมณคฺคํ อูปวาณํ
 เอตทโวจ ชาติเยยฺย นุ โส อากุโส อูปวาณ ภิกฺขุ ปจฺจุคฺคํ
 โยนิโสมนสฺสการว เอวํ สุตฺตมารทฺธา เม สคฺค โพชฺฌนุคา ผาสฺ-
 วิหาราย สํวคฺคณคฺคํ ๑ ชาติเยยฺย โส อากุโส สํวปรคฺค ภิกฺขุ
 ปจฺจุคฺคํ โยนิโสมนสฺสการว เอวํ สุตฺตมารทฺธา เม สคฺค โพชฺฌนุคา
 ผาสฺวิหาราย สํวคฺคณคฺคํ ๑

[๔๐๔] สติสฺมโพชฺฌนํ โส อากุโส ภิกฺขุ อารพฺภมาโน ปชานามิ
 จิตฺตญฺจ เม สํวิมุคฺคํ ถันมิตฺตญฺจ เม สุตฺตมฺหคฺคํ อุกฺกฏจฺจกุกฺกฏ-
 จญฺจ เม สุปฺปฏิจฺฉนคฺคํ อารทฺตญฺจ เม วิริยํ อฏฺฐจิกิตฺวา มนสฺสโรมิ

โน ๑ ถิ่นนติ ๑ เป ๑

[๔๐๕] อูเปกฺขาสัมโพชฌนํ อากุโส ภิกฺขุ อารพฺภมาโน
ปชานามิ จิตฺตญฺจ เม สฺวิมุคฺคํ ถิ่นมิตฺตญฺจ เม สฺสุมฺหํ
อฺทฺธจฺจกุกฺกญฺจ เม สฺส
กตฺวา มนสิโกโรมิ โน ๑ ถิ่นนติ ๑

[๔๐๖] เขวํ โข อากุโส สํวรัคฺคตฺถ ภิกฺขุ ชาเนยฺย ปจฺจคฺคํ
โยนิโสมนสิการา เขวํ สฺส
วิหาราย สํวคฺคตฺถ ๑

[๔๐๗] สคฺคิเม ภิกฺขเว โพชฌนฺตา ภาวิตา พหุถักฺกา อนุป-
ปนฺนา อูปฺปชฺชนฺติ นามฺเบตฺร ตถาคคฺคสฺส ปาตุภาวา อรหโต
สํมาสํพุทฺธสฺส ๑ กตเม สคฺค ๑ สคฺคิสมฺโพชฌนฺโค ๑ เป ๑
อูเปกฺขาสัมโพชฌนฺโค ๑ อิมे โข ภิกฺขเว สคฺค โพชฌนฺตา
ภาวิตา พหุถักฺกา อนุปฺปนฺนา อูปฺปชฺชนฺติ นามฺเบตฺร ตถาคคฺคสฺส
ปาตุภาวา อรหโต สํมาสํพุทฺธสฺสํ ๑

[๔๐๘] สคฺคิเม ภิกฺขเว โพชฌนฺตา ภาวิตา พหุถักฺกา อนุป-
ปนฺนา อูปฺปชฺชนฺติ นามฺเบตฺร สคฺควินยา ๑ กตเม สคฺค ๑ สคฺคิ-
สมฺโพชฌนฺโค ๑ เป ๑ อูเปกฺขาสัมโพชฌนฺโค ๑ อิมे โข ภิกฺขเว
สคฺค โพชฌนฺตา ภาวิตา พหุถักฺกา อนุปฺปนฺนา อูปฺปชฺชนฺติ
นามฺเบตฺร สคฺควินยา ๑

ปพฺพตวคฺโค ปจฺจโม ๑

ตตฺถสุทฺถาณํ

หิมวณฺโฑ กายตฺถํ ฯ ๑ วตฺถํ ภิกฺขุ ๑ กุณฺฑลํ
 กุณฺฑํ ๑ อุมฺปวณฺณํ ๑ อุมฺปปาทํ อปฺปเว ทฺวเกติ ฯ ๑

ศีลानวคฺโค ทฺติโย

[๔๐๘] เสงฺยุถาบี ภิกฺขเว เย เกจิ ปาณา จตุตาโร อิริยาปถे
กปฺเปเนติ กาถเน คมนํ กาถเน ชานํ กาถเน นิสฺสงฺขํ กาถเน
สงฺยุํ สฬฺเพ เท ปจฺวี นิสฺสาย ปจฺวียํ ปติฏฺจาย เหวเมว เท
จตุตาโร อิริยาปถे กปฺเปเนติ ฯ เหวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํถํ
นิสฺสาย สํถे ปติฏฺจาย สคฺคํ โขชฺฌนฺเค ภาเวติ สคฺคํ โขชฺฌนฺเค
พหุตฺถโรติ ฯ

[๔๐๙] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํถํ นิสฺสาย สํถे ปติฏฺจาย
สคฺคํ โขชฺฌนฺเค ภาเวติ สคฺคํ โขชฺฌนฺเค พหุตฺถโรติ ฯ อีห
ภิกฺขเว ภิกฺขุ สคฺคํ โขชฺฌนฺเค ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ
นิโรธนิสฺสํ โวธสคฺคปริณามํ ฯ เป ฯ อูปฺเปกฺขาสมฺโขชฺฌนฺเค ภาเวติ
วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ โวธสคฺคปริณามํ ฯ เหว
โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํถํ นิสฺสาย สํถे ปติฏฺจาย สคฺคํ โขชฺฌนฺเค
ภาเวติ สคฺคํ โขชฺฌนฺเค พหุตฺถโรตฺติ ฯ

[๔๑๐] สํริยสฺส ภิกฺขเว อุกฺกมฺโห เตจฺจํ ปุพฺพพมฺมํ เตจฺจํ ปุพฺพ-
นิमितฺตํ ยทิตํ อรฺกฺกํ เหวเมว โห ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สคฺคนฺนํ
โขชฺฌนฺคานํ อูปฺปาทาย เตจฺจํ ปุพฺพพมฺมํ เตจฺจํ ปุพฺพนิมิตฺตํ ยทิตํ
กถฺยาณมิตฺตตา ฯ กถฺยาณมิตฺตสฺสํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปาฏิกงฺขํ
สคฺคํ โขชฺฌนฺเค ภาเวตฺติ สคฺคํ โขชฺฌนฺเค พหุตฺถโรตฺติ ฯ

[๔๓๒] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กถฺยานมิตฺโต สत्ตฺต โพชฺฌนฺเจ
ภาเวติ สत्ตฺต โพชฺฌนฺเจ พหุตฺถโรตฺติ ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
สตีสมฺโพชฺฌนฺคํ ภาเวติ จิเวกนิสฺสิตํ ๑ เป ๑ อูปฺเปกฺขาสฺมฺโพชฺฌนฺคํ
ภาเวติ จิเวกนิสฺสิตํ จิรานิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามํ ๑
เอวํ โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ กถฺยานมิตฺโต สत्ตฺต โพชฺฌนฺเจ ภาเวติ
สत्ตฺต โพชฺฌนฺเจ พหุตฺถโรตฺติ ๑

[๔๓๓] สํวีสสฺส ภิกฺขเว อุกฺกยโต เอตํ ปุพฺพพญฺคํ เอตํ ปุพฺพพนิมิตฺตํ
ยทิตํ อรฺจนฺคํ เอวเมว โช ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สत्ตฺตนฺนํ โพชฺฌนฺคานํ
อูปฺปาทาย เอตํ ปุพฺพพญฺคํ เอตํ ปุพฺพพนิมิตฺตํ ยทิตํ โยนิโสมนสิ-
กาโร ๑ โยนิโสมนสิการสมฺปนฺนสฺสเอตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปาฏิกงฺขํ
สत्ตฺต โพชฺฌนฺเจ ภาเวตฺสตี สत्ตฺต โพชฺฌนฺเจ พหุตฺถโรตฺติ ๑

[๔๓๔] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโสมนสิการสมฺปนฺโน สत्ตฺต
โพชฺฌนฺเจ ภาเวติ สत्ตฺต โพชฺฌนฺเจ พหุตฺถโรตฺติ ๑ อธิ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ สตีสมฺโพชฺฌนฺคํ ภาเวติ จิเวกนิสฺสิตํ ๑ เป ๑ อูปฺเปกฺขาส-
สมฺโพชฺฌนฺคํ ภาเวติ จิเวกนิสฺสิตํ จิรานิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวสฺสคฺค-
ปริณามํ ๑ เอวํ โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโสมนสิการสมฺปนฺโน สत्ตฺต
โพชฺฌนฺเจ ภาเวติ สत्ตฺต โพชฺฌนฺเจ พหุตฺถโรตฺติ ๑

[๔๓๕] เอกํ สมฺมํ ภควา ราชคฺเห จิหฺรติ เวพฺพเน กถนฺทก-
นิวาเป ๑ เตน โช ปน สมฺเบเน อายสฺมา มหากสฺสโป ปิปปลิต-
คฺุหายํ จิหฺรติ อาพาชโก ทฺุขฺชิตฺโต พาพฺพหิตฺตาโน ๑

[๔๓๖] อถ โห ภควา ส่ายณหสมย์ ปฐิสตถาณา อฏฐิโต
 เยนายสุมมา มหากัสสปโป เทนุปลสงกมิ อูปสงกมิตวา ปณณตเต
 อาสเน นิสสิท ๑ นิสซช โห ภควา ชายสุมนคัม มหากัสสปิ เอตทโวจ
 กจจิ เต กัสสป ชมนัยิ กจจิ ยาปณัยิ กจจิ ทุกุชา เวทนา
 ปฏิกกมณติ โน อภิกกมณติ ๑ ปฏิกกโมธานัม ปณณายติ โน
 อภิกกโมติ ๑ น เม ภนเต ชมนัยิ น ยาปณัยิ พาพหา
 เม ทุกุชา เวทนา อภิกกมณติ โน ปฏิกกมณติ อภิกกโมธานัม
 ปณณายติ โน ปฏิกกโมติ ๑

[๔๓๗] สคฺคิเม กัสสป โพชฌงกา มยา สมนมทกฺขาตา ภาวิตา
 พหุตฺถกา อภินฺนุณาย สมนุโพชาย นิพฺพานาย สํวคฺคตติ ๑ กตเม สคฺค ๑

[๔๓๘] สคฺคิสมนุโพชฌงโค โห กัสสป มยา สมนมทกฺขาโต ภาวโต
 พหุตฺถโก อภินฺนุณาย สมนุโพชาย นิพฺพานาย สํวคฺคตติ ๑ เป ๑ อูปกฺขา-
 สมนุโพชฌงโค โห กัสสป มยา สมนมทกฺขาโต ภาวโต พหุตฺถโก
 อภินฺนุณาย สมนุโพชาย นิพฺพานาย สํวคฺคตติ ๑ อิเม โห กัสสป
 สคฺค โพชฌงกา มยา สมนมทกฺขาตา ภาวิตา พหุตฺถกา อภินฺนุณาย
 สมนุโพชาย นิพฺพานาย สํวคฺคตตติ ๑

[๔๓๙] ทคฺช ภควา โพชฌงกา ทคฺช สคฺค โพชฌงกาติ ๑
 อิทมโวจ ภควา ๑ อคฺคตมโน ชายสุมมา มหากัสสปโป ภควโต
 ภาสสิ อภินนุติ ๑ อฏฐาหิ จายสุมมา มหากัสสปโป ตมฺหา อาพาชา
 ตถา ปทโน จายสุมโต มหากัสสปสฺส ส อพาโห อโหสสิ ๑

[๔๒๐] เอกํ สมนํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน กถนฺตก-
 นิวาเป ๑ เตน ไช ปน สมนเณ อายสฺมา มหาโมคฺคฺคฺตฺตานโน
 คิञฺชณฺฏเฐ ปพฺพเต วิหริติ อาพาสิโก ทฺวํชิตฺวา พาสฺสคฺคิตานโน ๑

[๔๒๑] อถ ไช ภควา สายนฺตสฺมํ ปฏิสตฺตนา วุฏฺฐิตฺวา เยนาย-
 สฺมา มหาโมคฺคฺคฺตฺตานโน เตนฺตปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต
 อาสเน นิสฺสํ ๑ นิสฺสช ไช ภควา อายสฺมนํ มหาโมคฺคฺคฺตฺตานํ
 เอตทวโจ กจฺจิ เต โมคฺคฺคฺตฺตาน ชมนํ กจฺจิ ยานํ กจฺจิ
 ทฺวํชา เวทนา ปฏิกฺกมฺมํ น โชภิกฺกมฺมํ ๑ ปฏิกฺกมฺมํ
 ปณฺณายติ โน โชภิกฺกมฺมํ ๑ น เม ภนฺเต ชมนํ น ยานํ
 พาสฺสหา เม ทฺวํชา เวทนา โชภิกฺกมฺมํ น ปฏิกฺกมฺมํ ๑
 โชภิกฺกมฺมํ ปณฺณายติ โน ปฏิกฺกมฺมํ ๑

[๔๒๒] สตฺติเม โมคฺคฺคฺตฺตาน โพชฺฌนฺตา มยา สมนฺตทฺวาทา
 ภาวิตา พหุตฺถกา อภินฺวาย สมนฺโพชาย นิพฺพานาย สํวตฺตํ ๑
 กตเม สตฺต ๑

[๔๒๓] สตฺตํโพชฌนคโค ไช โมคฺคฺคฺตฺตาน มยา สมนฺตทฺวาทา
 ภาวิตฺวา พหุตฺถคโค อภินฺวาย สมนฺโพชาย นิพฺพานาย สํวตฺตํ ๑ เป ๑
 อฺเปกฺขาสมนฺโพชฌนคโค ไช โมคฺคฺคฺตฺตาน มยา สมนฺตทฺวาทา ภาวิตฺวา
 พหุตฺถคโค อภินฺวาย สมนฺโพชาย นิพฺพานาย สํวตฺตํ ๑ อิม ไช
 โมคฺคฺคฺตฺตาน สตฺต โพชฺฌนฺตา มยา สมนฺตทฺวาทา ภาวิตา พหุตฺถกา
 อภินฺวาย สมนฺโพชาย นิพฺพานาย สํวตฺตํ ๑

[๔๒๔] ตคฺช ภควา โพชฺฌนฺตา ตคฺช สัจจ โพชฺฌนฺตาติ ฯ
 อิทมโวจ ภควา ฯ อตฺตมโน อายสฺมา มหาโมคฺคฺคฺตฺตานโน ภควโต
 ภาสิตํ อภินนฺทิ ฯ วุฏฺฐาหิ จายสฺมา มหาโมคฺคฺคฺตฺตานโน ตมฺหา
 อาพาธา ตถา ปหฺโน จายสฺมโต มหาโมคฺคฺคฺตฺตานสัจจ สํ
 อาพาโร อโหสํติ ฯ

[๔๒๕] เอกํ สมนํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน กถนุทก-
 นิวาเป ฯ เทน โช ปน สมนเณ ภควา อาพาธิโก โหติ ทุกฺขโต
 พาพฺพหิตฺตานโน ฯ

[๔๒๖] อถ โช อายสฺมา มหาจฺจนฺโต เณ ภควา เทนุปสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสํถิ ฯ เอกมนฺตํ
 นิสินฺนํ โช อายสฺมนฺตํ มหาจฺจนฺตํ ภควา เขตทโวจ ปฏฺิณฺทุ
 ตํ จฺนุท โพชฺฌนฺตาติ ฯ สัจฺจติเม ภนฺเต โพชฺฌนฺตา ภควตา
 สมนฺมทกฺขาตา ภาวิตา พหุตฺถกตา อภินฺนุยาย สมนฺโพชฺชาย นิพฺพานาย
 สัจฺจตนคฺคฺติ ฯ กถเม สัจฺจต ฯ

[๔๒๗] สติสมนฺโพชฺฌนฺโค โช ภนฺเต ภควตา สมนฺมทกฺขาโต
 ภาวิตो พหุตฺถโก อภินฺนุยาย สมนฺโพชฺชาย นิพฺพานาย สัจฺจคฺคฺติ ฯ เป ฯ
 อูปেকฺขาสมนฺโพชฺฌนฺโค โช ภนฺเต ภควตา สมนฺมทกฺขาโต ภาวิตो
 พหุตฺถโก อภินฺนุยาย สมนฺโพชฺชาย นิพฺพานาย สัจฺจคฺคฺติ ฯ อิเม โช
 ภนฺเต สัจฺจต โพชฺฌนฺตา ภควตา สมนฺมทกฺขาตา ภาวิตา พหุตฺถกตา
 อภินฺนุยาย สมนฺโพชฺชาย นิพฺพานาย สัจฺจตนคฺคฺติ ฯ

[๔๒๘] ตคฺข จุนฺท โพชฺฌนฺดา ตคฺข จุนฺท โพชฺฌนฺดาติ ๑
 อิทมวโจจายสฺมา มหาจุนฺโท สมนุญฺโฆ สตฺถา อโหสิ ๑ อฏฺฐาหิ
 ๑ ภคฺวา ตมฺหา อาพาธา ตถา ปหิโน ๑ ภคฺวโต โส อาพาโห
 อโหสิตี ๑

[๔๒๙] สตฺติเม ภิกฺขเว โพชฺฌนฺดา ภาวิตา พหุตฺถกา อปารว
 ปารจฺกมฺนาย สํวตฺตุนฺติ ๑ กตฺเม สตฺต ๑ สติสฺมฺโพชฺฌนฺโค ๑ เป ๑
 อฺเปกฺขาสฺมฺโพชฺฌนฺโค ๑ อีเม โห ภิกฺขเว สตฺต โพชฺฌนฺดา ภาวิตา
 พหุตฺถกา อปารว ปารจฺกมฺนาย สํวตฺตุนฺตฺติ

[๔๓๐] อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ เย ชนา ปารคามิโน
 ธงายํ อิตฺรา ปชา ตีรเมวานุชาวติ ๑
 เย ๑ โห สมนฺทกฺขาเต ชมฺเม ชมฺมานวตฺติโน
 เต ชนา ปารเมตฺถสฺนติ มจฺจุเชยฺยํ สํกฺคตฺวํ ๑
 กณฺห์ ชมฺมํ วิปฺปฬาย สํกฺกํ ภาวเถ ปณฺทิตो
 โอกา อโนกฺมาคมฺม วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ ๑
 ตตฺตฺราภิริตฺติมิจฺเจยฺย หิตฺวา กามे อภิญฺจโน
 ปริโยทเปยฺย อตฺตตานํ จิตฺตเกตฺเตหิ ปณฺทิตो ๑
 เยสํ สมนฺโพชฺยงฺเคสุ สมนฺมา จิตฺตํ สฺภาวิตํ
 อาทานปฏฺฐินิสฺสํกฺเค อนฺนปาทาย เย รตา
 ชฺฌณาสฺวา ชฺฌตฺตมฺนโต เต โถเก ปรีนิพฺพุตาติ ๑

[๔๓๑] เยสํ เกตฺตฺตจํ ภิกฺขเว สตฺต โพชฺฌนฺดา วิรทฺธา วิรทฺโห

๓๓๘ สัตตุนตบิฏเฐ สัตตุนตนิกายสัสส มหาจรรวคโค [๔๓๒]

เตสํ อวิโย มคโค สมนฺมาทกฺขทกฺขคํ ๑ เยสํ เกสณฺจิจิ ภิกฺขเว
สํตฺต โพชฺฌนํคฺชา อารทฺธชา อารทฺธโร เตสํ อวิโย มคโค สมนฺมา-
ทกฺขทกฺขคํ ๑ กตเม สํตฺต ๑ สติสํโพชฺฌนํคโค ๑ เป ๑ อูปฺเปกฺขา-
สํโพชฺฌนํคโค ๑

[๔๓๒] เยสํ เกสณฺจิจิ ภิกฺขเว อิเม สํตฺต โพชฺฌนํคฺชา วิรทฺธชา
วิรทฺธโร เตสํ อวิโย มคโค สมนฺมาทกฺขทกฺขคํ ๑ เยสํ เกสณฺจิจิ
ภิกฺขเว อิเม สํตฺต โพชฺฌนํคฺชา อารทฺธชา อารทฺธโร เตสํ อวิโย
มคโค สมนฺมาทกฺขทกฺขคํติ ๑

[๔๓๓] สํตฺติเม ภิกฺขเว โพชฺฌนํคฺชา ภาวิตฺตา พหุตฺถกฺคา อริยา
นียฺยานิกา นียฺยนฺติ ตกฺกกรสฺส สมนฺมาทกฺขทกฺขาย ๑ กตเม สํตฺต
สติสํโพชฺฌนํคโค ๑ เป ๑ อูปฺเปกฺขาสํโพชฺฌนํคโค ๑ อิเม โช ภิกฺขเว
สํตฺต โพชฺฌนํคฺชา ภาวิตฺตา พหุตฺถกฺคา อริยา นียฺยานิกา นียฺยนฺติ
ตกฺกกรสฺส สมนฺมาทกฺขทกฺขายาติ ๑

[๔๓๔] สํตฺติเม ภิกฺขเว โพชฺฌนํคฺชา ภาวิตฺตา พหุตฺถกฺคา เขกฺกนฺต-
นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย อูปฺสํมาย อภินฺณาย สมนฺโพชาย
นิพฺพานาย สํวตฺตุนฺติ ๑ กตเม สํตฺต ๑ สติสํโพชฺฌนํคโค ๑ เป ๑
อูปฺเปกฺขาสํโพชฺฌนํคโค ๑ อิเม โช ภิกฺขเว สํตฺต โพชฺฌนํคฺชา
ภาวิตฺตา พหุตฺถกฺคา เขกฺกนฺตนิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย อูปฺสํมาย
อภินฺณาย สมนฺโพชาย นิพฺพานาย สํวตฺตุนฺตฺติ ๑

คิตานวคโค ทฺติโย ๑

อุทเทยวคฺโค ตติโย

[๔๓๕] อถ โห อมฺเวยตโร ภิกฺขุ เยเน ภควา เตนุปลงฺกมฺมิ
อุปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ
นิสฺสนฺโน โห โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เขตทโวจ โขชฺฌนฺคา โขชฺฌนฺคาติ
ภนฺเต อจฺจุณฺติ กิตฺตาวตฺตา นุ โห ภนฺเต โขชฺฌนฺคาติ อจฺจุณฺตํ ๑
สฺมโพราย สํวตฺตนํ ตํติ โห ภิกฺขุ ตสฺมา โขชฺฌนฺคาติ อจฺจุณฺติ ๑

[๔๓๖] อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สติสฺมโพรณฺสกํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ
วिरากนิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ โวสุตฺตคฺคปริณามํ ๑ เป ๑ อุเปกฺขา-
สฺมโพรณฺสกํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ โวสุตฺตคฺค-
ปริณามํ ๑ สฺมโพราย สํวตฺตนํ ตํติ โห ภิกฺขุ ตสฺมา โขชฺฌนฺคาติ
อจฺจุณฺตํ ๑

[๔๓๗] สตฺต โห ภิกฺขเว โขชฺฌนฺเค เทสิสฺสํมํ คํ สฺสณฺณ ๑
กตเม ๑ ภิกฺขเว สตฺต โขชฺฌนฺคา ๑ สติสฺมโพรณฺสกํ ๑ เป ๑
อุเปกฺขาสฺมโพรณฺสกํ ๑ อิมเ โห ภิกฺขเว สตฺต โขชฺฌนฺคาติ ๑

[๔๓๘] กามราคฆฺฐานิยานํ ภิกฺขเว ฆมฺมานํ มนสิการพหุสํการา
อนุปฺปนฺโน เจว กามจุณฺโท อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน ๑ กามจุณฺโท
ภิชฺชโยภาวาย เวปฺตุถาย สํวตฺตติ ๑

[๔๓๙] พฺยาปาทฆฺฐานิยานํ ภิกฺขเว ฆมฺมานํ มนสิการพหุสํการา
อนุปฺปนฺโน เจว พฺยาปาโท อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน ๑ พฺยาปาโท

ภิกขุโยภาวาย เวปุลลตถา สัมมตติ ๑

[๔๔๐] ถิ่นมัทธชฏฐานียานัม ภิกขเว ฐมมานัม มนสิการพหุตการา
อนุปปนฺนญฺเจว ถิ่นมัทธํ อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺนญฺจ ถิ่นมัทธํ ภิกขุโย-
ภาวาย เวปุลลตถา สัมมตติ ๑

[๔๔๑] อุทฺธชฺชฏกุกฺกชฺชฏฐานียานัม ภิกขเว ฐมมานัม มนสิการพหุ-
การา อนุปฺปนฺนญฺเจว อุทฺธชฺชฏกุกฺกชฺจํ อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺนญฺจ
อุทฺธชฺชฏกุกฺกชฺจํ ภิกขุโยภาวาย เวปุลลตถา สัมมตติ ๑

[๔๔๒] วิจิกิฉฐฏฐานียานัม ภิกขเว ฐมมานัม มนสิการพหุตการา
อนุปฺปนฺนา เจว วิจิกิฉฐา อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺนา จ วิจิกิฉฐา
ภิกขุโยภาวาย เวปุลลตถา สัมมตติ ๑

[๔๔๓] สติสฺสมฺโพชฺฌณฺคฏฐานียานัม ภิกขเว ฐมมานัม มนสิการ-
พหุตการา อนุปฺปนฺโน เจว สติสฺสมฺโพชฺฌณฺโค อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน
จ สติสฺสมฺโพชฺฌณฺโค ภาวนาปาริปุรี คจฺฉติ ๑ เป ๑ อุปฺเปกฺขา-
สฺมฺโพชฺฌณฺคฏฐานียานัม ภิกขเว ฐมมานัม มนสิการพหุตการา อนุป-
ปนฺโน เจว อุปฺเปกฺขาสฺมฺโพชฺฌณฺโค อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน จ อุปฺเปกฺขา-
สฺมฺโพชฺฌณฺโค ภาวนาปาริปุรี คจฺฉตฺติ ๑

[๔๔๔] อโยนิโส ภิกขเว มนสิการโรโต อนุปฺปนฺโน เจว กามจ-
ฉนฺโท อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน จ กามจฉนฺโท ภิกขุโยภาวาย เวปุลลตถา
สัมมตติ ๑ อนุปฺปนฺโน เจว พฺยาปาโท อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน จ
พฺยาปาโท ภิกขุโยภาวาย เวปุลลตถา สัมมตติ ๑ อนุปฺปนฺนญฺเจว

ถันมิทฐํ อุนฺนปฺปชฺชติ อุนฺนปฺปนฺนญจ ถันมิทฐํ ภิยฺโยภาวาย เวปฺปตฺถาย
 สํวตฺตติ ฯ อุนฺนปฺปนฺนญจ อุตฺตจฺจกุกฺกจํ อุนฺนปฺปชฺชติ อุนฺนปฺปนฺนญจ
 อุตฺตจฺจกุกฺกจํ ภิยฺโยภาวาย เวปฺปตฺถาย สํวตฺตติ ฯ อุนฺนปฺปนา เจว
 วิจิกิฉฺฉา อุนฺนปฺปชฺชติ อุนฺนปฺปนา จ วิจิกิฉฺฉา ภิยฺโยภาวาย เวปฺปตฺถาย
 สํวตฺตติ ฯ

[๔๔๕] อุนฺนปฺปโน เจว สติสฺสมโพรณฺณโค อุนฺนปฺปชฺชติ อุนฺนปฺปโน
 จ สติสฺสมโพรณฺณโค นิรฺรชฺชติ ฯ เป ฯ อุนฺนปฺปโน เจว อุนฺนปฺปนา
 สฺมโพรณฺณโค อุนฺนปฺปชฺชติ อุนฺนปฺปโน จ อุนฺนปฺปนา สฺมโพรณฺณโค
 นิรฺรชฺชติ ฯ

[๔๔๖] โยนิโส จ โช ภิกฺขเว มนฺตฺกโรโต อุนฺนปฺปโน เจว
 กามจฺฉนฺโท อุนฺนปฺปชฺชติ อุนฺนปฺปโน จ กามจฺฉนฺโท ปทียติ ฯ อุนฺน-
 ปฺปโน เจว พฺยาปาทอ อุนฺนปฺปชฺชติ อุนฺนปฺปโน จ พฺยาปาทอ ปทียติ ฯ
 อุนฺนปฺปนฺนญจ ถันมิทฐํ อุนฺนปฺปชฺชติ อุนฺนปฺปนํ จ ถันมิทฐํ ปทียติ ฯ
 อุนฺนปฺปนฺนญจ อุตฺตจฺจกุกฺกจํ อุนฺนปฺปชฺชติ อุนฺนปฺปนํ จ อุตฺตจฺจ-
 กุกฺกจํ ปทียติ ฯ อุนฺนปฺปนา เจว วิจิกิฉฺฉา อุนฺนปฺปชฺชติ อุนฺนปฺปนา
 จ วิจิกิฉฺฉา ปทียติ ฯ

[๔๔๗] อุนฺนปฺปโน เจว สติสฺสมโพรณฺณโค อุนฺนปฺปชฺชติ อุนฺนปฺปโน
 จ สติสฺสมโพรณฺณโค ภาวนาปาริบริ คจฺฉติ ฯ เป ฯ อุนฺนปฺปโน
 เจว อุนฺนปฺปนา สฺมโพรณฺณโค อุนฺนปฺปชฺชติ อุนฺนปฺปโน จ อุนฺนปฺปนา
 สฺมโพรณฺณโค ภาวนาปาริบริ คจฺฉติ ฯ

[๔๔๘] สตุต โว ภิกฺขเว อปริหานิเย ชมฺเม เทสิสฺสํสามิ ตํ
 สฺสณณํ ๑ กตเม ๑ ภิกฺขเว สตุต อปริหานิยา ชมฺมา ๑ ยทิตํ สตุต
 โพชฺฌณฺคา ๑ กตเม สตุต ๑ สติสฺสํโพชฺฌณฺโค ๑ เป ๑ อุเปกฺขาส-
 สํโพชฺฌณฺโค ๑ อิม โข ภิกฺขเว สตุต อปริหานิยา ชมฺมาติ ๑

[๔๔๙] โย ภิกฺขเว มคฺโค ยะ ปฏิปทา คณฺหกฺขยา ยํวตฺตติ
 ตํ มคฺคํ ตํ ปฏิปทํ ภาเวถ ๑ กตโม ๑ ภิกฺขเว มคฺโค กตมา ๑
 ปฏิปทา คณฺหกฺขยา ยํวตฺตติ ๑ ยทิตํ สตุต โพชฺฌณฺคา ๑ กตเม
 สตุต ๑ สติสฺสํโพชฺฌณฺโค ๑ เป ๑ อุเปกฺขาสํโพชฺฌณฺโคติ ๑

[๔๕๐] เอวํ อุตฺเต อายสฺมา อุทายิ ภควนฺตํ เขตฺทโวจ กถํ
 ภาวิตา นุ โข ภนฺเต สตุต โพชฺฌณฺคา กถํ พหุตฺถกตา คณฺหกฺขยา
 ยํวตฺตนฺตํ ๑ อีช อุทายิ ภิกฺขุ สติสฺสํโพชฺฌณฺคํ ภาเวติ วิเวก-
 นิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรชนิสฺสํ วิปฺลํ มหคฺคํ อปฺปมาณํ อพฺยา-
 ปชฺฌํ ตสฺส สติสฺสํโพชฺฌณฺคํ ภาวยโต วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ
 นิโรชนิสฺสํ วิปฺลํ มหคฺคํ อปฺปมาณํ อพฺยาปชฺฌํ คณฺหา ปหฺยติ
 ๑ เป ๑ อุเปกฺขาสํโพชฺฌณฺคํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรช-
 นิสฺสํ วิปฺลํ มหคฺคํ อปฺปมาณํ อพฺยาปชฺฌํ ตสฺส อุเปกฺขาส-
 สํโพชฺฌณฺคํ ภาวยโต วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรชนิสฺสํ วิปฺลํ
 มหคฺคํ อปฺปมาณํ อพฺยาปชฺฌํ คณฺหา ปหฺยติ คณฺหา ย ปหานา
 กมฺมํ ปหฺยติ กมฺมสฺส ปหานา ทุกฺขํ ปหฺยติ ๑ อิติ โข อุทายิ
 คณฺหกฺขยา กมฺมกฺขโย กมฺมกฺขยา ทุกฺขกฺขโยติ ๑

[๔๕๑] โย ภิกฺขเว มคฺโค ยํ ปฏิปทา ตณฺหาณิโรชาย สํวตฺตติ
 คํ มคฺคํ คํ ปฏิปทํ ภาเวถ ๑ กตโม ๑ ภิกฺขเว มคฺโค กตมา ๑
 ปฏิปทา ตณฺหาณิโรชาย สํวตฺตติ ๑ ยทิตํ สํยุตฺต โพชฺฌนํ ๑
 กตเม สํยุตฺต ๑ สติสํโพชฺฌนํ ๑ เป ๑ อูปะกัชาสํโพชฺฌนํ ๑

[๔๕๒] กถํ ภาวิตา ๑ ภิกฺขเว สํยุตฺต โพชฺฌนํ กถํ พหุตฺถกตา
 ตณฺหาณิโรชาย สํวตฺตติ ๑ อิทฺธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สติสํโพชฺฌนํ
 ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวธสํคฺคปริณามํ
 ๑ เป ๑ อูปะกัชาสํโพชฺฌนํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ
 นิโรชนิสฺสิตํ โวธสํคฺคปริณามํ ๑ เอวํ ภาวิตา โส ภิกฺขเว สํยุตฺต
 โพชฺฌนํ เอวํ พหุตฺถกตา ตณฺหาณิโรชาย สํวตฺตติ ๑

[๔๕๓] นิพฺเพชภากิโย โว ภิกฺขเว มคฺคํ เทสิสฺสํมํ คํ สุนาถ ๑
 กตโม ๑ ภิกฺขเว นิพฺเพชภากิโย มคฺโค ๑ ยทิตํ สํยุตฺต สํ-
 โพชฺฌนํ ๑ กตเม สํยุตฺต ๑ สติสํโพชฺฌนํ ๑ เป ๑ อูปะกัชา-
 สํโพชฺฌนํ ๑

[๔๕๔] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อุกายิ ภควนฺตํ เขตฺทโว ๑ กถํ
 ภาวิตา นุ โส ภนฺเต สํยุตฺต โพชฺฌนํ กถํ พหุตฺถกตา นิพฺเพชาย
 สํวตฺตติ ๑ อิทฺธ อุกายิ ภิกฺขุ สติสํโพชฺฌนํ ภาเวติ วิเวก-
 นิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ วิปฺลํ มหคฺคํ อปฺปมาณํ
 อพฺยาปชฺฌํ โส สติสํโพชฺฌนํภาวิตฺถน จิตฺเตน อนิพฺพิทฐปฺพุพฺ
 อปฺปทาติคปฺพุพฺ โสภกฺขนฺธํ นิพฺพิชฺฌติ ปทาเถติ อนิพฺพิทฐปฺพุพฺ

อปปทาติคปฺพุพฺ โทสฺกฺขนฺหํ นิพฺพิชฺฌติ ปทาเตติ อนิพฺพิทฺธปฺพุพฺ
 อปปทาติคปฺพุพฺ โมหกฺขนฺหํ นิพฺพิชฺฌติ ปทาเตติ ๑ เป ๑ อุเปกฺขาสฺม
 โขชฺฌณฺคํ ภาวะติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรชนิสฺสํ วิปฺลว
 มหคฺคํ อปฺปมาณํ อพฺยาปชฺฌณํ โส อุเปกฺขาสฺม โขชฺฌณฺคภาวิตะน
 จิตฺเตน อนิพฺพิทฺธปฺพุพฺ อปปทาติคปฺพุพฺ โดภกฺขนฺหํ นิพฺพิชฺฌติ
 ปทาเตติ อนิพฺพิทฺธปฺพุพฺ อปปทาติคปฺพุพฺ โทสฺกฺขนฺหํ นิพฺพิชฺฌติ
 ปทาเตติ อนิพฺพิทฺธปฺพุพฺ อปปทาติคปฺพุพฺ โมหกฺขนฺหํ นิพฺพิชฺฌติ
 ปทาเตติ ๑ เอวํ ภาวิตา โช อุทายี สคฺค โขชฺฌณฺคา เอวํ
 พหุตฺถกา นิพฺเพชย สํวคฺคตฺตติ ๑

[๔๕๕] นาคํ ภิกฺขเว อณฺเฏ อหะมมํ สมนุสฺสํ โย เอวํ
 ภาวิต พหุตฺถโค สญฺโฆชนิยานํ ชมฺมานํ ปหานาย สํวคฺคติ ยถิทํ
 ภิกฺขเว สคฺค โขชฺฌณฺคา ๑ กตเม สคฺค ๑ สติสฺม โขชฺฌณฺโค
 ๑ เป ๑ อุเปกฺขาสฺม โขชฺฌณฺโค ๑

[๔๕๖] กถํ ภาวิตา ๑ ภิกฺขเว สคฺค โขชฺฌณฺคา กถํ พหุตฺถกา
 สญฺโฆชนิยานํ ชมฺมานํ ปหานาย สํวคฺคตฺตติ ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺข
 สติสฺม โขชฺฌณฺคํ ภาวะติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรชนิสฺสํ
 โส สคฺคปริณามํ ๑ เป ๑ อุเปกฺขาสฺม โขชฺฌณฺคํ ภาวะติ วิเวก
 นิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรชนิสฺสํ โส สคฺคปริณามํ ๑ เอวํ ภาวิตา
 โช ภิกฺขเว สคฺค โขชฺฌณฺคา เอวํ พหุตฺถกา สญฺโฆชนิยานํ
 ชมฺมานํ ปหานาย สํวคฺคตฺตติ ๑

๓๒๖. สุตตุนตบิฏเฐ สัตตุนตนิคายสัส มหาวารวคโค [๔๕๖]

[๔๕๖] กตเม ๑ ภิกขเว สฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉ ๑ จกขุ ภิกขเว
สฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉ สฉฉฉฉฉฉฉ
ฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉ . ฉฉฉ ฉฉฉ สฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉฉ
ฉฉฉฉฉฉ สฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉ สฉฉฉฉฉฉ
ฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ สฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ ๑
ฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ ภิกขเว สฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ ๑

[๔๕๗] เขก สฉฉ ภคฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉ
ฉฉฉ ๑ ฉฉ ฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ภคฉ ฉฉฉฉฉฉ
๑ เป ๑ ฉฉฉฉ ฉฉฉ ๑ ฉฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉ ฉฉฉฉ
ฉฉฉ ภคฉฉ ฉฉฉฉฉ ๑

[๔๕๘] ฉฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ
ฉฉ ฉฉฉ ภคฉฉ เปฉฉฉ ฉฉฉ ๑ หิฉ ๑ ฉฉฉฉฉฉ
ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉ
ฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ภคฉฉ เปฉฉฉ ฉฉฉ
๑ หิฉ ๑ ฉฉฉฉฉ ๑ สฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉ
ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ
ฉฉฉ ๑ ฉฉฉ ฉฉฉฉ ๑ ฉฉฉ ฉฉฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉฉฉ
ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ ๑

[๔๖๐] ฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ

นทฺฆนฺชานํ อุกฺกุชฺชาวุกฺกุชฺชํ สมนฺปวิวตฺตุนฺโต อิทํ ทฺกฺกฺชนฺติ ยถาภุคํ
 อพฺภณณวาสํ อยํ ทฺกฺกฺชนฺตมฺทโยติ ยถาภุคํ อพฺภณณวาสํ อยํ ทฺกฺกฺช-
 นิโรโชติ ยถาภุคํ อพฺภณณวาสํ อยํ ทฺกฺกฺชนิโรชคามินํ ปฏิปทาคิ
 ยถาภุคํ อพฺภณณวาสํ ฯ

[๔๖๓] ธมฺโม ๑ เม ฆนฺเต อภิสฺสเมโต มคฺโค ๑ เม ปฏฺฐิตทฺโฆ
 โย เม ภาวฺโต พหุตฺถโกโต ตถา ตถา วิหรนฺตํ ตถตฺตตาย อุปเนตฺตติ
 ยถาหํ ชีณฺนา ชาติ อุตฺติคํ พุรหฺมจฺริยํ กตํ กรณฺณํ นวปฺร
 อิตฺถตฺตตายาคิ ปชานิตฺตํ ๑ สติสฺสมฺโพชฺฌนฺโค เม ฆนฺเต ปฏฺฐิตทฺโฆ
 โย เม ภาวฺโต พหุตฺถโกโต ตถา ตถา วิหรนฺตํ ตถตฺตตาย อุปเนตฺตติ
 ยถาหํ ชีณฺนา ชาติ อุตฺติคํ พุรหฺมจฺริยํ กตํ กรณฺณํ นวปฺร
 อิตฺถตฺตตายาคิ ปชานิตฺตํ ๑ เป ๑ อฺเปกฺกฺชาตฺมฺโพชฺฌนฺโค เม
 ฆนฺเต ปฏฺฐิตทฺโฆ โย เม ภาวฺโต พหุตฺถโกโต ตถา ตถา วิหรนฺตํ
 ตถตฺตตาย อุปเนตฺตติ ยถาหํ ชีณฺนา ชาติ อุตฺติคํ พุรหฺมจฺริยํ
 กตํ กรณฺณํ นวปฺร อิตฺถตฺตตายาคิ ปชานิตฺตํ ๑ อยํ โห เม
 ฆนฺเต มคฺโค ปฏฺฐิตทฺโฆ โย เม ภาวฺโต พหุตฺถโกโต ตถา ตถา
 วิหรนฺตํ ตถตฺตตาย อุปเนตฺตติ ยถาหํ ชีณฺนา ชาติ อุตฺติคํ
 พุรหฺมจฺริยํ กตํ กรณฺณํ นวปฺร อิตฺถตฺตตายาคิ ปชานิตฺตํ ๑

[๔๖๔] สํชฺช สํชฺช อุทายิ เอโส หิ เต อุทายิ มคฺโค
 ปฏฺฐิตทฺโฆ โย เต ภาวฺโต พหุตฺถโกโต ตถา ตถา วิหรนฺตํ
 ตถตฺตตาย อุปเนตฺตติ ยถา หํ ชีณฺนา ชาติ อุตฺติคํ พุรหฺม-

๑๒๘ สุตฺตฺนคฺคมีฏเฐ สํยุตฺตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๔๖๒

จวิมฺ กตํ กรณํ นวปรั อิตฺถคฺคตฺตายติ ปชานิสฺสํสํติ ฯ

อฺทหายวคฺโค คติโย ฯ

คตฺตํสํทฺทานํ

โพธนา เทธนาฏฺฐานา อโยนิโส จาปวิทฺติ

ชโย นิโรโช นิพฺเพโช เอกธมฺโม อฺททายินาติ ฯ

นึ่งวรรณคดี ไค จตุตถไค

[๔๖๓] เย เกจิ ภิกขเว ชมฺมา กุสฺสตา กุสฺสธากิยา กุสฺส-
ปฏิกขา สฬฺหเพ เต อปฺปมาทมฺมุตตา อปฺปมาทสโมสฺรณา อปฺป-
มาโท เตสํ ชมฺมานํ อคฺคฺคมกฺขายติ ฯ อปฺปมคฺตสฺสํเตํ ภิกขเว
ภิกฺขุโน ปาฏิภงฺขํ สํคฺค โขชฺฌนฺเค ภาเวสฺสํติ สํคฺค โขชฺฌนฺเค
พหุตฺถกวิสฺสํติ ฯ

[๔๖๔] กถณฺฯ ภิกขเว ภิกฺขุ อปฺปมคฺโต สํคฺค โขชฺฌนฺเค
ภาเวติ สํคฺค โขชฺฌนฺเค พหุตฺถกโรติ ฯ อิทฺธ ภิกขเว ภิกฺขุ
สํติสฺสํโขชฺฌนฺคํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํติ วิราคนิสฺสํติ นิโรชนิสฺสํติ
ไวสฺสํคฺคปริณามํ ฯ เป ฯ อูปฺเปกฺขาสฺสํโขชฺฌนฺคํ ภาเวติ วิเวก-
นิสฺสํติ วิราคนิโรชนิสฺสํติ ไวสฺสํคฺคปริณามํ ฯ เอวํ โช ภิกขเว
ภิกฺขุ อปฺปมคฺโต สํคฺค โขชฺฌนฺเค ภาเวติ สํคฺค โขชฺฌนฺเค
พหุตฺถกโรตฺติ ฯ

[๔๖๕] เย เกจิ ภิกขเว ชมฺมา กุสฺสตา กุสฺสธากิยา กุสฺส-
ปฏิกขา สฬฺหเพ เต โยนิสํมณสีการมฺมุตตา โยนิสํมณสีการสโม-
สฺรณา โยนิสํมณสีการโร เตสํ ชมฺมานํ อคฺคฺคมกฺขายติ ฯ โยนิสํ-
มณสีการสํปฺนนสฺสํเตํ ภิกขเว ภิกฺขุโน ปาฏิภงฺขํ สํคฺค โขชฺฌนฺเค
ภาเวสฺสํติ สํคฺค โขชฺฌนฺเค พหุตฺถกวิสฺสํติ ฯ

[๔๖๖] กถณฺฯ ภิกขเว ภิกฺขุ โยนิสํมณสีการสํปฺนโน สํคฺค

โพชฌนฺเค ภาเวติ สत्ตฺต โพชฌนฺเค พหุตฺถโรติ ฯ อิท ภาวฺวเว
 ภาวฺว สติตมฺโพชฌนฺคํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ
 โวตฺถตฺตคฺคปริณามํ ฯ เป ฯ อูปฺเภวชาตมฺโพชฌนฺคํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ
 วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวตฺถตฺตคฺคปริณามํ ฯ เอวํ โห ภาวฺวเว
 ภาวฺว โยนิสฺสเมนตฺติการตมฺปนโน สत्ตฺต โพชฌนฺเค ภาเวติ สत्ตฺต
 โพชฌนฺเค พหุตฺถโรตฺติ ฯ

[๔๖๗] ปณฺจิเม ภาวฺวเว ชาตฺตฺตฺต อูปฺภุทฺเตโส ยะหิ อูปฺภุ-
 ทฺเตโส อูปฺภุทฺติฏฺฐํ ชาตฺตฺต น เจว มฺมฺม โหติ น จ กมฺมฺมณิยํ
 น จ ปภตฺตํ ปภทฺตํ จ น จ ตมฺมา อูปฺเปติ กมฺมฺมาย ฯ
 กตเม ปณฺจ ฯ

[๔๖๘] อโย ภาวฺวเว ชาตฺตฺตฺต อูปฺภุทฺเตโส ยะน อูปฺภุ-
 ทฺเตโส อูปฺภุทฺติฏฺฐํ ชาตฺตฺต น เจว มฺมฺม โหติ น จ กมฺมฺมณิยํ
 น จ ปภตฺตํ ปภทฺตํ จ น จ ตมฺมา อูปฺเปติ กมฺมฺมาย ฯ

[๔๖๙] โสทํ ภาวฺวเว ชาตฺตฺตฺต อูปฺภุทฺเตโส ยะน อูปฺภุ-
 ทฺเตโส อูปฺภุทฺติฏฺฐํ ชาตฺตฺต ฯ เป ฯ

[๔๗๐] ทิปฺ ภาวฺวเว ชาตฺตฺตฺต อูปฺภุทฺเตโส ฯ เป ฯ

[๔๗๑] สัตฺ ภาวฺวเว ชาตฺตฺตฺต อูปฺภุทฺเตโส ฯ เป ฯ

[๔๗๒] สจฺญ ภาวฺวเว ชาตฺตฺตฺต อูปฺภุทฺเตโส ยะน อูปฺภุ-
 ทฺเตโส อูปฺภุทฺติฏฺฐํ ชาตฺตฺต น เจว มฺมฺม โหติ น จ กมฺมฺมณิยํ
 น จ ปภตฺตํ ปภทฺตํ จ น จ ตมฺมา อูปฺเปติ กมฺมฺมาย ฯ

[๔๗๓] อิมะ ไช ภิกขเว ปณฺห ชาทฐปัสสํ อูปกัฏเฐสา เยหิ
อูปกัฏเฐเสหิ อูปกัฏฺฐิหิ ชาทฐปํ น เจว มุทฺโทติ น จ กมฺมณิยํ
น จ ปภัสสํ ปภงฺกุ จ น จ สฺมมา อูปะติ กมฺมาย ฯ

[๔๗๔] เชาเมว ไช ภิกขเว ปณฺหิมะ จิตฺตัสสํ อูปกัฏเฐสา
เยหิ อูปกัฏเฐเสหิ อูปกัฏฺฐิหิ จิตฺตํ น เจว มุทฺโทติ น จ
กมฺมณิยํ น จ ปภัสสํ ปภงฺกุ จ น จ สฺมมา สฺมาชิยติ
ชาตฺวานํ ชยาย ฯ กตเม ปณฺห ฯ

[๔๗๕] กามจฺจนฺโท ภิกขเว จิตฺตัสสํ อูปกัฏเฐโส เยน อูปกั
ฏเฐเสน อูปกัฏฺฐิหิ จิตฺตํ น เจว มุทฺโทติ น จ กมฺมณิยํ น จ
ปภัสสํ ปภงฺกุ จ น จ สฺมมา สฺมาชิยติ ชาตฺวานํ ชยาย ฯ

[๔๗๖] พุยาปาโท ภิกขเว จิตฺตัสสํ อูปกัฏเฐโส เยน อูปกั
ฏเฐเสน อูปกัฏฺฐิหิ จิตฺตํ น เจว มุทฺโทติ น จ กมฺมณิยํ
น จ ปภัสสํ ปภงฺกุ จ น จ สฺมมา สฺมาชิยติ ชาตฺวานํ
ชยาย ฯ เป ฯ

[๔๗๗] อิมะ ไช ภิกขเว ปณฺห จิตฺตัสสํ อูปกัฏเฐสา เยหิ
อูปกัฏเฐเสหิ อูปกัฏฺฐิหิ จิตฺตํ น เจว มุทฺโทติ น จ กมฺมณิยํ
น จ ปภัสสํ ปภงฺกุ จ น จ สฺมมา สฺมาชิยติ ชาตฺวานํ
ชยายาติ ฯ

[๔๗๘] สํกฺกัสมะ ภิกขเว โพชฺฌนฺตา ธนาวรรณา อนฺนาวรรณา
เจตโส อูปกัฏเฐสา ภาวิตา พหุสํกตา วิชฺชาวิมุตฺติผลสํกฺกักริยาย

สํวตฺตนที ๑ กตเม สํวต ๑

[๔๗๙] สํวตฺตมโฆฏณฺโงโค ภิกฺขเว อนาวรโณ อนํวรโณ เจตโส
อนุปกฺกิเตโส ภาวิตโต พหุตฺถโก วิชาวิมุตฺติผลตฺตจฺฉิกริยาย สํวตฺตติ
๑ เป ๑

[๔๘๐] อุเปกฺขาสํโฆฏณฺโงโค ภิกฺขเว อนาวรโณ อนํวรโณ
เจตโส อนุปกฺกิเตโส ภาวิตโต พหุตฺถโก วิชาวิมุตฺติผลตฺตจฺฉิกริยาย
สํวตฺตติ ๑

[๔๘๑] อิมเ โห ภิกฺขเว สํวต โฆฏณฺโงคา อนาวรณา อนํวรณา
เจตโส อนุปกฺกิเตสา ภาวิตา พหุตฺถกา วิชาวิมุตฺติผลตฺตจฺฉิกริยาย
สํวตฺตนทีติ ๑

[๔๘๒] อโยนิโส ภิกฺขเว มนตฺถโรโต อนุปฺปนโน เจว กามจ-
ณฺโห อุปฺปชฺชติ อุปฺปนโน ๑ กามจณฺโห ภิยฺโยภาวาย
เวปฺปตฺตาย สํวตฺตติ ๑

[๔๘๓] อนุปฺปนโน เจว พฺยาปาโห อุปฺปชฺชติ อุปฺปนโน ๑
พฺยาปาโห ภิยฺโยภาวาย เวปฺปตฺตาย สํวตฺตติ ๑

[๔๘๔] อนุปฺปนฺนญฺเจว ถินมิตฺถํ อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺนญฺ ๑ ถิน-
มิตฺถํ ภิยฺโยภาวาย เวปฺปตฺตาย สํวตฺตติ ๑

[๔๘๕] อนุปฺปนฺนญฺเจว อุกฺกจฺจกุกฺกจฺจํ อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺนญฺ ๑
อุกฺกจฺจกุกฺกจฺจํ ภิยฺโยภาวาย เวปฺปตฺตาย สํวตฺตติ ๑

[๔๘๖] อนุปฺปนฺนา เจว วิจิกฺกฉา อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺนา ๑

วิจิติจณา ภิกขุโยภาวาย เวปุลลตถาย สัมมตติ ๑

[๔๘๗] โยนิโส ๑ โส ภิกขเว มนสิโกโรโค อุปปนฺโน เจว
สตีสมฺโพชฺฌนฺโค อุปปชฺชติ อุปปนฺโน ๑ สตีสมฺโพชฺฌนฺโค
ภาวนาปาริบริ คจฺฉติ ๑ เป ๑

[๔๘๘] อุปปนฺโน เจว อุเปกฺขาสฺมฺโพชฺฌนฺโค อุปปชฺชติ อุปป-
นฺโน ๑ อุเปกฺขาสฺมฺโพชฺฌนฺโค ภาวนาปาริบริ คจฺฉติ ๑

[๔๘๙] สตีเม ภิกขเว โพชฺฌนฺคา ภาวิตา พหุตฺถกา อุกฺกมฺมียา
อปริหานาย สัมมตติ ๑ กตเม สตฺต ๑ สตีสมฺโพชฺฌนฺโค ๑ เป ๑
อุเปกฺขาสฺมฺโพชฺฌนฺโค ๑ อีเม โส ภิกขเว สตฺต โพชฺฌนฺคา
ภาวิตา พหุตฺถกา อุกฺกมฺมียา อปริหานาย สัมมตติ ๑

[๔๙๐] ปณฺณิเม ภิกขเว อวรรณา นัฏรณา เจตโส อุปฺปทฺติเตสา
ปณฺณาย ทฺตพฺพตฺถกรณา ๑ กตเม ปณฺณ ๑ กามจฺฉนฺโท ภิกขเว
อวรรโณ นัฏรโณ เจตโส อุปฺปทฺติเตโส ปณฺณาย ทฺตพฺพตฺถกรโณ ๑
พฺยาปาทา ภิกขเว อวรรโณ นัฏรโณ เจตโส อุปฺปทฺติเตโส ปณฺณาย
ทฺตพฺพตฺถกรโณ ๑ ถันมิทฺถํ ภิกขเว อวรรณํ นัฏรณํ เจตโส
อุปฺปทฺติเตโส ปณฺณาย ทฺตพฺพตฺถกรณํ ๑ อุกฺกจฺจกุกฺกจฺจํ ภิกขเว
อวรรณํ นัฏรณํ เจตโส อุปฺปทฺติเตโส ปณฺณาย ทฺตพฺพตฺถกรณํ ๑
วิจิติจณา ภิกขเว อวรรณา นัฏรณา เจตโส อุปฺปทฺติเตสา ปณฺณาย
ทฺตพฺพตฺถกรณา ๑ อีเม โส ภิกขเว ปณฺณ อวรรณา นัฏรณา
เจตโส อุปฺปทฺติเตสา ปณฺณาย ทฺตพฺพตฺถกรณาติ ๑

[๔๘๓] สัฎฐติเม ภิกขเว โพชฌงคฺคา อนาวรณา อนัฎฐรณา
 เจตโส อนุปกฺกิตเตสา ภาวิตา พหุตฺถกตา วิชฺชาวิมุตฺติผลสัฎฐติถิรียาย
 สัฎฐตฺตนิ ๑ กตเม สัฎฐต ๑ สัฐิสัมโพชฌงคฺโค ภิกขเว อนาวรณ
 อนัฎฐรณ เจตโส อนุปกฺกิตเตโส ภาวิตอ พหุตฺถกโต วิชฺชาวิมุตฺติ-
 ผลสัฎฐติถิรียาย สัฎฐตฺตนิ ๑ เป ๑ อูปกฺกิตตมฺโพชฌงคฺโค ภิกขเว
 อนาวรณ อนัฎฐรณ เจตโส อนุปกฺกิตเตโส ภาวิตอ พหุตฺถกโต
 วิชฺชาวิมุตฺติผลสัฎฐติถิรียาย สัฎฐตฺตนิ ๑ อิม โห ภิกขเว สัฎฐ
 โพชฌงคฺคา อนาวรณา อนัฎฐรณา เจตโส อนุปกฺกิตเตสา ภาวิตา
 พหุตฺถกตา วิชฺชาวิมุตฺติผลสัฎฐติถิรียาย สัฎฐตฺตนิ ๑

[๔๘๔] ยสฺมึ ภิกขเว สมเย อริยสํวโก อญฺญิกตฺวา มนสิกตฺวา
 สัพพะเจตโส สมนนํหาหริตฺวา โอหิตโสโต ชมมํ สฺถนาติ ปณฺจสฺส
 นัฎฐรณา ตสฺมึ สมเย น โหณติ สัฎฐต โพชฌงคฺคา ตสฺมึ สมเย
 ภาวณาปาริปุรํ คจฺจนติ ๑

[๔๘๕] กตมสฺส ปณฺจ นัฎฐรณา ตสฺมึ สมเย น โหณติ ๑
 กามจฺจนทณัฎฐรณํ ตสฺมึ สมเย น โหติ พฺยาปาทณัฎฐรณํ ตสฺมึ
 สมเย น โหติ ถันนิทฺฐณัฎฐรณํ ตสฺมึ สมเย น โหติ อุกฺกฏจ-
 กุกฺกฏจณัฎฐรณํ ตสฺมึ สมเย น โหติ วิจิจฺจณณัฎฐรณํ ตสฺมึ
 สมเย น โหติ ๑ ปณฺจสฺส นัฎฐรณา ตสฺมึ สมเย น โหณติ ๑

[๔๘๖] กตเม สัฎฐต โพชฌงคฺคา ตสฺมึ สมเย ภาวณาปาริปุรํ

๑ ส. อิมสฺส ปณฺจ ๑

คจฺจนฺติ ฯ สติสฺมโพรณฺจโค ตสฺมี สฺมเย ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ
 ฯ เป ฯ อูเปกฺขาสฺมโพรณฺจโค ตสฺมี สฺมเย ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ
 อิเม สคฺต โพรณฺจคา ตสฺมี สฺมเย ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ

[๔๘๕] ยสฺมี ภิกฺขเว สฺมเย อวียธาวโก อฏฺฐจิกฺคฺวา มนสิกฺคฺวา
 สพฺพเจตโส สมนฺนาหริตฺวา โอหิตโสโต ฆมฺมํ สฺสุณฺวาติ ปณฺจสฺส
 นักรณวคฺโค ตสฺมี สฺมเย น โหนฺติ อิเม สคฺต โพรณฺจคา ตสฺมี
 สฺมเย ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺตฺติ ฯ

[๔๘๖] สฺนฺติ ภิกฺขเว มหารุกฺขา อนุพฺปชา มหาภายา รุกฺขานํ
 อชฺฌมารุกฺหา เยหิ รุกฺขา อชฺฌมารุกฺหา โอบกฺคฺวิกฺคฺคา วิปฺปติตา
 เสนฺติ ฯ

[๔๘๗] กตเม จ เต ภิกฺขเว มหารุกฺขา อนุพฺปชา มหาภายา
 รุกฺขานํ อชฺฌมารุกฺหา เยหิ รุกฺขา อชฺฌมารุกฺหา โอบกฺคฺวิกฺคฺคา
 วิปฺปติตา เสนฺติ ฯ เสงฺยธํ ๑ อสฺสสคฺโก นิโคโร ๒ มิตฺถุ อฏฺฐมฺพโร
 กจฺจนฺโก กมฺมิตฺถโน ๑ อิเม ๒ เต ภิกฺขเว มหารุกฺขา อนุพฺปชา
 มหาภายา รุกฺขานํ อชฺฌมารุกฺหา เยหิ รุกฺขา อชฺฌมารุกฺหา โอบกฺค-
 วิกฺคฺคา วิปฺปติตา เสนฺติ ฯ

[๔๘๘] เอวเมว ๒ ภิกฺขเว อีเธกฺจโจ กุตฺตํคฺโค ยาทิสฺสเก
 กาเม โอหาย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ โส ตาทิสฺสเกหิ
 กาเมหิ ตโต วา ปาโมฏฺจตเรหิ โอบกฺคฺวิกฺคฺโค วิปฺปติโต เสนฺติ ฯ

[๔๘๙] ปณฺจิเม ภิกฺขเว ชาวรรณานํ นักรณวคฺโค เจตโส อชฺฌมารุกฺหา

ปณณาย ทุพพตักกรณา ๑ กตเม ปณญ ๑ กามจุณนโท ภิกขเว
อวรโณ นีวรโณ เจตโส อชฺฌมารุโห ปณณาย ทุพพตักกรโณ ๑
พฺยาปาโท ภิกขเว อวรโณ นีวรโณ เจตโส อชฺฌมารุโห ปณณาย
ตุพพตักกรโณ ๑ ถันมิทฺธํ ภิกขเว อวรณํ นีวรณํ เจตโส อชฺฌมารุหํ
ปณณาย ทุพพตักกรณํ ๑ อชฺฌมารุหํ ภิกขเว อวรณํ นีวรณํ
เจตโส อชฺฌมารุหํ ปณณาย ทุพพตักกรณํ ๑ วิจิกิจฺจนา ภิกขเว
อวรณา นีวรณา เจตโส อชฺฌมารุหา ปณณาย ทุพพตักกรณา ๑
อิมเ โห ภิกขเว ปณญ อวรณา นีวรณา เจตโส อชฺฌมารุหา
ปณณาย ทุพพตักกรณา ๑

[๕๐๐] สัตติมเ ภิกขเว โยชฺฌนฺคา อนาวรณา อนีวรณา เจตโส
อนชฺฌมารุหา ภาวิตา พหุตักกา วิชฺชาวิมุตฺติผลสัจฺจิกิริยาย สัตตุนตติ ๑
กตเม สัตต ๑ สติสฺสมโยชฺฌนฺโค ภิกขเว อนาวรโณ นีวรโณ
เจตโส อนชฺฌมารุโห ภาวิตโต พหุตักโก วิชฺชาวิมุตฺติผลสัจฺจิกิริยาย
สัตตุนตติ ๑ เป ๑ อเปกฺขา ๑ เป ๑ อิมเ โห ภิกขเว สัตต
โยชฺฌนฺคา อนาวรณา อนีวรณา เจตโส อนชฺฌมารุหา ภาวิตา
พหุตักกา วิชฺชาวิมุตฺติผลสัจฺจิกิริยาย สัตตุนตติ ๑

[๕๐๑] ปณฺจิมเ ภิกขเว นีวรณา อนชฺฌกรณา อจฺจุชฺชรณา
อณฺณณกรณา ปณฺณานิโรชฺยา วิสาตปฏฺธิยา อนิพฺพานสัตตุน-
นิกา ๑ กตเม ปณญ ๑ กามจุณนทนีวรณํ ภิกขเว อนชฺฌกรณํ
อจฺจุชฺชรณํ อณฺณณกรณํ ปณฺณานิโรชฺยํ วิสาตปฏฺธิยํ อนิพฺพาน-

สัณฺฑิตนิกั ๑ พุยาปาถนักรณั ภิกฺขเว อนุชกรณั ๑ เป ๑ ถันมิทฺช-
 นักรณั ภิกฺขเว อนุชกรณั ๑ อุตฺตจฺจกุกฺกจฺจนักรณั ภิกฺขเว อนุช-
 กรณั ๑ วิจิกิฉนักรณั ภิกฺขเว อนุชกรณั อจฺจุชฺชกรณั อณฺเณ-
 กรณั ปณฺณานิโรชียั วิฆาตปฏฺธิยั นิพฺพพานสัณฺฑิตนิกั ๑ อิมะ
 ภิกฺขเว ปณฺจ นักรณา อนุชกรณา อจฺจุชฺชกรณา อณฺเณกรณา
 ปณฺณานิโรชียา วิฆาตปฏฺธิยา นิพฺพพานสัณฺฑิตนิกา ๑

[๕๐๒] สัณฺฑิตเม ภิกฺขเว โพชฺฌนฺดา จกฺขกรณา ฌานกรณา
 ปณฺณาวุฑฺฒียา อวิฆาตปฏฺธิยา นิพฺพพานสัณฺฑิตนิกา ๑ กตเม สัณฺฑิต ๑
 สติสํโพชฺฌนฺโค ภิกฺขเว จกฺขกรโณ ฌานกรโณ ปณฺณาวุฑฺฒิโย
 อวิฆาตปฏฺธิโย นิพฺพพานสัณฺฑิตนิกอ ๑ เป ๑ อูปะกฺขาสํโพชฺฌนฺโค
 ภิกฺขเว จกฺขกรโณ ฌานกรโณ ปณฺณาวุฑฺฒิโย อวิฆาตปฏฺธิโย
 นิพฺพพานสัณฺฑิตนิกอ ๑ อิมะ โช ภิกฺขเว สัณฺฑิต โพชฺฌนฺดา จกฺข-
 กรณา ฌานกรณา ปณฺณาวุฑฺฒียา อวิฆาตปฏฺธิยา นิพฺพพาน-
 สัณฺฑิตนิกาติ ๑

นักรณวคโค จตุตโก ๑

คสัณฺฑิตทานั

เทว กุสฺสตา กิเลโส ๑ เทว โยนิโส ๑ วุฑฺฒิ ๑
 อนาวรณา อปริหานิ นักรณาวรณา รุกฺขั
 นักรณน ๑ เต ทสัติ ๑

จกฺกวัตฺตวคฺคโค ปณฺจโม

[๕๐๓] สํวตฺตณฺโณ ๑ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ
สํณนา วา พฺราหฺมณนา วา ติสฺโส วิชา ปชหิํสุ สํพุเพ เต
สํตฺตณฺโณ โขชฺฌณฺคานํ ภาวิตฺตฺตา พหุํถกตฺตฺตา ๑ เย หิ เกจิ
ภิกฺขเว อนาคตมทฺธานํ สํณนา วา พฺราหฺมณนา วา ติสฺโส วิชา
ปชหิํสุสํนฺติ สํพุเพ เต สํตฺตณฺโณ โขชฺฌณฺคานํ ภาวิตฺตฺตา พหุํ-
ถกตฺตฺตา ๑ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว เอตฺรหิ สํณนา วา พฺราหฺมณนา
วา ติสฺโส วิชา ปชหณฺติ สํพุเพ เต สํตฺตณฺโณ โขชฺฌณฺคานํ
ภาวิตฺตฺตา พหุํถกตฺตฺตา ๑

[๕๐๔] กตเมสํ สํตฺตณฺโณ โขชฺฌณฺคานํ ๑ สติสํมโชนฺณํ
๑ เป ๑ อฺเปกฺขาสํมโชนฺณํ ๑ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อตฺตม-
ทฺธานํ สํณนา วา พฺราหฺมณนา วา ติสฺโส วิชา ปชหิํสุ ๑ เป ๑
ปชหิํสุสํนฺติ ๑ เป ๑ ปชหณฺติ สํพุเพ เต อิมํสํ เยว สํตฺตณฺโณ
โขชฺฌณฺคานํ ภาวิตฺตฺตา พหุํถกตฺตฺตาติ ๑

[๕๐๕] รณฺโณ ภิกฺขเว จกฺกวัตฺติสฺส ปาตุภาวา สํตฺตณฺโณ รตนานํ
ปาตุภาโว โหติ ๑ กตเมสํ สํตฺตณฺโณ ๑ จกฺกรตนสฺส ปาตุภาโว
โหติ หตฺถิรตนสฺส ปาตุภาโว โหติ อสฺสํรตนสฺส ปาตุภาโว โหติ
มณฺนิรตนสฺส ปาตุภาโว โหติ อิตฺถิรตนสฺส ปาตุภาโว โหติ
คหปติรตนสฺส ปาตุภาโว โหติ ปริณายกรัตนสฺส ปาตุภาโว

โหติ ฯ รมฺโฆ ภิกฺขเว จกฺกวดติวคฺคํ ปาตุภาวา อิมํ สत्ตุนฺนํ
รตนานํ ปาตุภาโว โหติ ฯ

[๕๐๖] ตถาคคฺคํ ภิกฺขเว ปาตุภาวา อรหโต สมนฺมาสมฺพุทฺธสฺส
สत्ตุนฺนํ โพชฺฌณฺครตนานํ ปาตุภาโว โหติ ฯ กตเมํ สत्ตุนฺนํ
โพชฺฌณฺครตนานํ ฯ สติสฺสมฺโพชฺฌณฺครตนสฺส ปาตุภาโว โหติ ฯ เป ฯ
อฺเปกฺขาสฺมฺโพชฺฌณฺครตนสฺส ปาตุภาโว โหติ ฯ ตถาคคฺคํ ภิกฺขเว
ปาตุภาวา อรหโต สมนฺมาสมฺพุทฺธสฺส อิมํ สत्ตุนฺนํ โพชฺฌณฺค-
รตนานํ ปาตุภาโว โหติติ ฯ

[๕๐๗] มารเสนฺปฺปมทฺทหนํ โว ภิกฺขเว มคฺคํ เทสิสฺสํสามิ ตํ
สฺสณณํ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว มารเสนฺปฺปมทฺทหนมฺ มคฺโค ฯ ยถิทํ
สฺสทฺต โพชฺฌณฺคา ฯ กตเม สฺสทฺต ฯ สติสฺสมฺโพชฺฌณฺโค ฯ เป ฯ
อฺเปกฺขาสฺมฺโพชฺฌณฺโค ฯ อยํ ภิกฺขเว มารเสนฺปฺปมทฺทหนมฺ มคฺโคติ ฯ

[๕๐๘] สํวคฺคํ ฯ อถ โห อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา
เตนฺปสฺสํกมิ ฯ เป ฯ เอกมฺนตํ นิสีนฺโน โห สํ ภิกฺขุ ภควนฺตํ
เอตทโวจํ ทฺวปฺปณฺโณ เอพฺมุโค ทฺวปฺปณฺโณ เอพฺมุโคติ ภาเน
อฺจุจติ กิตฺตาวตฺตา นุ โห ภาเน ทฺวปฺปณฺโณ เอพฺมุโคติ
อฺจุจติติ ฯ

[๕๐๙] สत्ตุนฺนํ โห ภิกฺขุ โพชฺฌณฺคานํ อภาวิตฺตฺตา อพฺหุสฺสํ-
กตฺตฺตา ทฺวปฺปณฺโณ เอพฺมุโคติ อฺจุจติ ฯ กตเมํ สत्ตุนฺนํ ฯ
สติสฺสมฺโพชฺฌณฺคสฺส ฯ เป ฯ อฺเปกฺขาสฺมฺโพชฺฌณฺคสฺส ฯ อิมํ โห

๓๕๐ สัตตุนันท์มีฏเก สัตตุนันท์กายสัส มหาวารวคโค [๕๓๐]

ภิกขุ สัตตุนันท์ โพชฌณคานันท์ อภาวิตตคตา อพหุตถกตคตา ทุปปณโณ
อเนพมุโคติ อจจุตติ ๑

[๕๓๐] สัตตุนันท์ ๑ ปณณวา อเนพมุโค ปณณวา อเนพมุโคติ
ภนเต อจจุติ ภิกขุตาตนา นุ โส ภนเต ปณณวา อเนพมุโคติ
อจจุตติ ๑

[๕๓๑] สัตตุนันท์ โส ภิกขุ โพชฌณคานันท์ อภาวิตตคตา พหุต-
ถกตคตา ปณณวา อเนพมุโคติ อจจุติ ๑ กตเมต สัตตุนันท์ ๑
สตีตมโพชฌณคสัส ๑ เป ๑ อูปเกวชาตมโพชฌณคสัส ๑ อิมต โส
ภิกขุ สัตตุนันท์ โพชฌณคานันท์ อภาวิตตคตา พหุตถกตคตา ปณณวา
อเนพมุโคติ อจจุตติ ๑

[๕๓๒] สัตตุนันท์ทานันท์ ๑ ทพิทโท ทพิทโทติ ภนเต อจจุติ
ภิกขุตาตนา นุ โส ภนเต ทพิทโทติ อจจุตติ ๑

[๕๓๓] สัตตุนันท์ โส ภิกขุ โพชฌณคานันท์ อภาวิตตคตา อพหุต-
ถกตคตา ทพิทโทติ อจจุติ ๑ กตเมต สัตตุนันท์ ๑ สตีตมโพชฌณ-
คสัส ๑ เป ๑ อูปเกวชาตมโพชฌณคสัส ๑ อิมต โส ภิกขุ สัตตุนันท์
โพชฌณคานันท์ อภาวิตตคตา อพหุตถกตคตา ทพิทโทติ อจจุตติ ๑

[๕๓๔] สัตตุนันท์ทานันท์ ๑ อทพิทโท อทพิทโทติ ภนเต อจจุติ
ภิกขุตาตนา นุ โส ภนเต อทพิทโทติ อจจุตติ ๑

[๕๓๕] สัตตุนันท์ โส ภิกขุ โพชฌณคานันท์ อภาวิตตคตา พหุต-
ถกตคตา อทพิทโทติ อจจุติ ๑ กตเมต สัตตุนันท์ ๑ สตีตมโพชฌณ-

คตฺถ ๑ เป ๑ อูปฺเปกฺขาสฺมโฬชฺฌณฺคตฺถ ๑ อิมํ ไซ ภิกฺขุ สตฺตฺตฺนํ
โฬชฺฌณฺคานํ ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกตฺตฺตา อทฺทิตฺตฺตา อจฺจุตฺติ ๑

[๕๑๖] ตาวตฺถกฺกิทานํ ๑ อาทิจฺจุตฺถ ภิกฺขเว อุตฺยโต เอตํ
ปฺพุพฺพคฺมํ เอตํ ปฺพุพฺพนิมิตฺตํ ยทฺทํ อรฺกฺคํ ๑ เอวเมว ไซ ภิกฺขเว
ภิกฺขุโน สตฺตฺตฺนํ โฬชฺฌณฺคานํ อูปฺปาทาย เอตํ ปฺพุพฺพคฺมํ เอตํ
ปฺพุพฺพนิมิตฺตํ ยทฺทํ กถฺยาณมิตฺตฺตา ๑ กถฺยาณมิตฺตฺตฺสํ ๑ ภิกฺขเว
ภิกฺขุโน ปาฏิกงฺขํ สตฺตฺตฺ โฬชฺฌณฺเค ภาเวตฺตฺติ สตฺตฺตฺ โฬชฺฌณฺเค
พหุตฺถกฺริตฺตฺติ ๑

[๕๑๗] กถฺญ ๑ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กถฺยาณมิตฺโต สตฺตฺตฺ โฬชฺฌณฺเค
ภาเวติ สตฺตฺตฺ โฬชฺฌณฺเค พหุตฺถกฺโรติ ๑ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สติ-
สฺมโฬชฺฌณฺคํ ภาเวติ วิเวกฺกนิสฺสิตํ ๑ เป ๑ อูปฺเปกฺขาสฺมโฬชฺฌณฺคํ
ภาเวติ วิเวกฺกนิสฺสิตํ วิราคฺกนิสฺสิตํ นิโรธฺกนิสฺสิตํ โวตฺถคฺคปริณามํ ๑
เอวํ ไซ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กถฺยาณมิตฺโต สตฺตฺตฺ โฬชฺฌณฺเค ภาเวติ
สตฺตฺตฺ โฬชฺฌณฺเค พหุตฺถกฺโรติ ๑

[๕๑๘] อชฺฌตฺตฺกํ ภิกฺขเว อชฺฌตฺตฺกํ กิริตฺวา นามฺมํ เอกํคฺมํ
สฺมนุสฺสํ สตฺตฺตฺนํ โฬชฺฌณฺคานํ อูปฺปาทาย ยถฺยทฺทํ ภิกฺขเว
โยนิโสมนสฺสิกาโร ๑ โยนิโสมนสฺสิการสฺมนุสฺสํ ๑ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน
ปาฏิกงฺขํ สตฺตฺตฺ โฬชฺฌณฺเค ภาเวตฺตฺติ สตฺตฺตฺ โฬชฺฌณฺเค
พหุตฺถกฺริตฺตฺติ ๑

[๕๑๙] กถฺญ ๑ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโสมนสฺสิการสฺมนุสฺสํ สตฺตฺตฺ

๓๔๒ สุตตมนุคตบฏเก สยัตตนิคายสุต มหาวารวคโค [๕๒๐

โพชฌงเค ภาเวติ สุตต โพชฌงเค พหุตักโรติ ๑ อธิ ภิกขเว
ภิกขุ สติสุมโพชฌงคัม ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ ๑ เป ๑ อูปะกัชา-
สุมโพชฌงคัม ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิจารณ์สฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ ใสตฺสค-
ปริณามํ ๑ เขวํ โห ภิกขเว ภิกขุ โยนิสฺสเมนสการสุมปนโน
สุตต โพชฌงเค ภาเวติ สุตต โพชฌงเค พหุตักโรตฺติ ๑

[๕๒๐] พาทิวิ ภิกขเว อังคนติ กริตฺวา นามญญํ เอกํคัมปิ
สุมนุสฺสํมิ สุตตฺถนํ โพชฌงคานํ อูปาทาย ยถิทํ ภิกขเว
กถฺยณมิตฺตคา ๑ กถฺยณมิตฺตสฺสํตํ ภิกขเว ภิกขุโน ปาฏิทงฺขํ
สุตต โพชฌงเค ภาเวตฺสติ สุตต โพชฌงเค พหุตักโรตฺสติ ๑

[๕๒๑] กถญจ ภิกขเว ภิกขุ กถฺยณมิตฺโต สุตต โพชฌงเค
ภาเวติ สุตต โพชฌงเค พหุตักโรติ ๑ อธิ ภิกขเว ภิกขุ สติ-
สุมโพชฌงคัม ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ ๑ เป ๑ อูปะกัชาสุมโพชฌงคัม
ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิจารณ์สฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ ใสตฺสคปริณามํ ๑
เขวํ โห ภิกขเว ภิกขุ กถฺยณมิตฺโต สุตต โพชฌงเค ภาเวติ
สุตต โพชฌงเค พหุตักโรตฺติ ๑

จกฺกวตฺติวคโค. ปณจโม ๑

คตฺสํททานํ

วิชา จกฺกวตฺติ มาโร จ ทุปฺปณฺโณ ปณฺณเวณ จ

ทพิทโท อทพิทโท จ อาทิจฺโจ อังเคน เต ทสฺสตี ๑

ไพฑูริย์กนกนุกาพย์ กนกนุกาพย์

[๕๒๒] ชาวตุนีทานี่ ๑ ปณฺชนนฺญ ไฉ ภิกฺขเว นัฏฺฐณานิ
 สกฺกตนฺนญ โภชณฺญคานํ อหารนฺญ อนหารนฺญ เทเสตฺถสํมิ คัม
 สฺสณาก ๑

[๕๒๓] โท จ ภิกขเว อหาวโร อรูปปณฺณตฺตํ วา กามจุ-
ณฺทตฺตํ อรูปาทาย อรูปปณฺณตฺตํ วา กามจุณฺทตฺตํ ภิยฺโยภาวาย
เวปฺตุตฺตาย ฯ อตฺถิ ภิกขเว สํณิมิตฺตํ ตตฺถ อโยนิโสมนสิการ-
พหุตฺถกาโร อหมาหาโร อรูปปณฺณตฺตํ วา กามจุณฺทตฺตํ อรูปาทาย
อรูปปณฺณตฺตํ วา กามจุณฺทตฺตํ ภิยฺโยภาวาย เวปฺตุตฺตาย ฯ

[๕๒๔] โภ ๑ ภิกฺขเว อหារโร อรูปฺปนฺนํสุตฺตํ วา พฺยาปาทํสุตฺตํ
 อรูปฺปาทาย อรูปฺปนฺนํสุตฺตํ วา พฺยาปาทํสุตฺตํ ภิยฺโยภาวาย เวပฺตุตฺตาย ฯ
 อตฺถิ ภิกฺขเว ปฏฺฐนฺนํมิตฺตํ ตตฺถ อโยนิโสมนสิการพหุตฺถการโร อห-
 มหารโร อรูปฺปนฺนํสุตฺตํ วา พฺยาปาทํสุตฺตํ อรูปฺปาทาย อรูปฺปนฺนํสุตฺตํ วา
 พฺยาปาทํสุตฺตํ ภิยฺโยภาวาย เวပฺตุตฺตาย ฯ

[๕๒๕] โภ จ ภิกขเว อหาโร อรูปปณฺณตฺส วา ถินมิทฺตตฺส
 อรูปาทาย อรูปปณฺณตฺส วา ถินมิทฺตตฺส ภิชฺยโยภาวาย เวปฺตตฺตาย ฯ
 อตฺถิ ภิกขเว อรติ ตณฺหิ วิจฺชมภิกขา ภคฺคตมฺมโท เจตโธ จ
 ถินตฺตํ ตตฺถ อโยนิโสมนตฺถการพหุตฺถกาโร อหาโร อรูป-
 ปณฺณตฺส วา ถินมิทฺตตฺส อรูปาทาย อรูปปณฺณตฺส วา ถินมิทฺตตฺส

ภิกขุโยภาวาย เวปตุถาย ฯ

[๕๒๖] โก ๑ ภิกขเว อาทาโร อนุปปนฺนสูตรํ วา อุตฺตจฺจุ-
กุกฺกุจฺจุสูตรํ อุปฺปาทาย อุปฺปนฺนสูตรํ วา อุตฺตจฺจุกุกฺกุจฺจุสูตรํ ภิกขุ-
โยภาวาย เวปตุถาย ฯ อตฺถิ ภิกขเว เจตฺโส อวฺสโปโม คตฺถ
อโยนิโสมนสสิการพหุตฺถกาโร อยมาทาโร อุปฺปนฺนสูตรํ วา อุตฺตจฺจุ-
กุกฺกุจฺจุสูตรํ อุปฺปาทาย อุปฺปนฺนสูตรํ วา อุตฺตจฺจุกุกฺกุจฺจุสูตรํ ภิกขุ-
โยภาวาย เวปตุถาย ฯ

[๕๒๗] โก ๑ ภิกขเว อาทาโร อนุปปนฺนํ วา วิจิจฺจุฉาย
อุปฺปาทาย อุปฺปนฺนํ วา วิจิจฺจุฉาย ภิกขุโยภาวาย เวปตุถาย ฯ
อตฺถิ ภิกขเว วิจิจฺจุฉนฺธุจฺฉานียา ชมฺมา คตฺถ อโยนิโสมนสสิการ-
พหุตฺถกาโร อยมาทาโร อนุปปนฺนํ วา วิจิจฺจุฉาย อุปฺปาทาย
อุปฺปนฺนํ วา วิจิจฺจุฉาย ภิกขุโยภาวาย เวปตุถาย ฯ

[๕๒๘] โก ๑ ภิกขเว อาทาโร อนุปปนฺนสูตรํ วา สติ-
ตฺตมฺโพชฺฌณฺคสูตรํ อุปฺปาทาย อุปฺปนฺนสูตรํ วา สติตฺตมฺโพชฺฌณฺคสูตรํ
ภาวนาย ปาริบริยา ฯ อตฺถิ ภิกขเว สติตฺตมฺโพชฺฌณฺคนฺธุจฺฉานียา
ชมฺมา คตฺถ โยนิโสมนสสิการพหุตฺถกาโร อยมาทาโร อนุปปนฺนสูตรํ
วา สติตฺตมฺโพชฺฌณฺคสูตรํ อุปฺปาทาย อุปฺปนฺนสูตรํ วา สติตฺตมฺโพชฺฌณฺคสูตรํ
ภาวนาย ปาริบริยา ฯ

[๕๒๙] โก ๑ ภิกขเว อาทาโร อนุปปนฺนสูตรํ วา ชมฺมวិจย-
ตฺตมฺโพชฺฌณฺคสูตรํ อุปฺปาทาย อุปฺปนฺนสูตรํ วา ชมฺมวิจยตฺตมฺโพชฺฌณฺคสูตรํ

ภาวนาย ปาวิปฺรียา ฯ อตฺถิ ภิกฺขเว กุสฺสตาคุสฺสตา ชมฺมา ตาวชฺชาน-
วชฺชา ชมฺมา ทึนฺนปฺปณฺีตา ชมฺมา กณฺหสฺสกุสฺสปปฏฺฐิภาตา ชมฺมา
ตตฺถ โยนิโสมนสฺสการพหุสฺสกาโร อหฺมาหาโร อนุปฺปนฺนสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ว ชมฺม-
วิจยสฺมฺโพชฌนคฺคสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส วา ชมฺมวิจยสฺมฺโพชฌน-
คฺคสฺสฺส ภาวนาย ปาวิปฺรียา ฯ

[๕๓๐] โก ๑ ภิกฺขเว อหฺมาหาโร อนุปฺปนฺนสฺสฺสฺสฺสฺส วา วิริย-
สฺมฺโพชฌนคฺคสฺสฺสฺส อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนสฺสฺสฺสฺสฺส วา วิริยสฺมฺโพชฌนคฺคสฺส
ภาวนาย ปาวิปฺรียา ฯ อตฺถิ ภิกฺขเว อวรภาตํ นิกฺกมฺภาตํ
ปรกฺกมฺภาตํ ตตฺถ โยนิโสมนสฺสการพหุสฺสกาโร อหฺมาหาโร อนุปฺ-
ปนฺนสฺสฺสฺสฺส วา วิริยสฺมฺโพชฌนคฺคสฺสฺส อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนสฺสฺสฺส วา
วิริยสฺมฺโพชฌนคฺคสฺสฺส ภาวนาย ปาวิปฺรียา ฯ

[๕๓๑] โก ๑ ภิกฺขเว อหฺมาหาโร อนุปฺปนฺนสฺสฺสฺสฺส วา ปิตี-
สฺมฺโพชฌนคฺคสฺสฺส อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนสฺสฺสฺสฺส วา ปิตีสฺมฺโพชฌนคฺคสฺส
ภาวนาย ปาวิปฺรียา ฯ อตฺถิ ภิกฺขเว ปิตีสฺมฺโพชฌนคฺคญฺจานียา
shmā ตตฺถ โยนิโสมนสฺสการพหุสฺสกาโร อหฺมาหาโร อนุปฺปนฺนสฺส
วา ปิตีสฺมฺโพชฌนคฺคสฺสฺส อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนสฺสฺสฺส วา ปิตีสฺมฺโพชฌน-
คฺคสฺสฺส ภาวนาย ปาวิปฺรียา ฯ

[๕๓๒] โก ๑ ภิกฺขเว อหฺมาหาโร อนุปฺปนฺนสฺสฺสฺสฺส วา ปสฺสฺสทฺธิ-
สฺมฺโพชฌนคฺคสฺสฺส อฺปฺปาทาย อฺปฺปนฺนสฺสฺสฺสฺส วา ปสฺสฺสทฺธิสฺมฺโพชฌนคฺคสฺส
ภาวนาย ปาวิปฺรียา ฯ อตฺถิ ภิกฺขเว กายปฺปสฺสฺสทฺธิ จิตฺตป-

๑. ประสงค์ที่จะทราบถึงประวัติความเป็นมาของโครงการ
 ๒. ประสงค์ที่จะทราบถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ
 ๓. ประสงค์ที่จะทราบถึงขอบเขตของโครงการ
 ๔. ประสงค์ที่จะทราบถึงขั้นตอนการดำเนินงาน
 ๕. ประสงค์ที่จะทราบถึงงบประมาณ
 ๖. ประสงค์ที่จะทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของโครงการ
 ๗. ประสงค์ที่จะทราบถึงปัญหาและอุปสรรค
 ๘. ประสงค์ที่จะทราบถึงข้อเสนอแนะ

[๕๓๓] โท ๑ ภิกขเว อากาโร อรูปปณฺณตฺสฺส วา ตมาชิ-
 ตมฺโพชฺฌณฺคตฺสฺส อรูปาทาย อรูปปณฺณตฺสฺส วา ตมาชิ ตมฺโพชฺฌณฺคตฺสฺส
 ภาวนาย ปาวิปริยา ๑ อตฺถิ ภกฺขเว ตมาชินิมิตฺตํ อพฺยคฺคณิมิตฺตํ
 ตตฺถ โยนิโตมนสสิการพหุตฺถาโร อຍမာหาโร อรูปปณฺณตฺสฺส วา ตมาชิ-
 ตมฺโพชฺฌณฺคตฺสฺส อรูปาทาย อรูปปณฺณตฺสฺส วา ตมาชิ ตมฺโพชฺฌณฺคตฺสฺส
 ภาวนาย ปาวิปริยา ๑

[๕๓๘] โท ๑ ภิกขเว อากาโร อรูปปนฺนตฺถํ วา อูปะกัชา-
 ตมฺโพชฌณฺคตฺถํ อูปาทาย อรูปปนฺนตฺถํ วา อูปะกัชาตมฺโพชฌณฺคตฺถํ
 ภาวนาย ปาริบริยา ฯ อตฺถิ ภิกขเว อูปะกัชาตมฺโพชฌณฺคตฺถํ
 อามมา คคฺค โยนิโสมนสิการพหุตฺถาโร อายมาหาโร อรูปปนฺนตฺถํ
 วา อูปะกัชาตมฺโพชฌณฺคตฺถํ อูปาทาย อรูปปนฺนตฺถํ วา อูปะกัชา-
 ตมฺโพชฌณฺคตฺถํ ภาวนาย ปาริบริยา ฯ

[๕๓๕] โภ จ ภิกขเว อนาหาโร อหุပ္ปนฺนตฺถ วา กามจุ-
ณฺทตฺถ อหุปฺปาทาย อหุပ္ปนฺนตฺถ วา กามจุณฺทตฺถ ภิชฺชโยภาวาย
เวปฺปตฺถาย ฯ อตฺถิ ภิกขเว อตฺถกัณฺนิมิตฺตํ ตตฺถ โยนิโตมนสิการ-
พหุตฺถกาโร อหมฺนาหาโร อหุပ္ปนฺนตฺถ วา กามจุณฺทตฺถ อหุปฺปาทาย
อหุပ္ปนฺนตฺถ วา กามจุณฺทตฺถ ภิชฺชโยภาวาย เวปฺปตฺถาย ฯ

[๕๓๖] โท ๑ ภิกฺขเว อนาหาโร อหุပ္ปนฺนํ ๑ วา พยาปาทํ ๑
อหุปาทาย อหุปนฺนํ ๑ วา พยาปาทํ ๑ ภิยฺโยภาวาย เวปฺตุถาย ๑
อตฺถิ ภิกฺขเว เจโตวิมุตฺติ คตฺถ โยนิโสมนสิการพหุตฺถาโร อห-
มฺมาหาโร อหุပ္ปนฺนํ ๑ วา พยาปาทํ ๑ อหุปาทาย อหุปนฺนํ
๑ วา พยาปาทํ ๑ ภิยฺโยภาวาย เวปฺตุถาย ๑

[๕๓๗] โท ๑ ภิกฺขเว อนาหาโร อหุပ္ปนฺนํ ๑ วา ถีนมิตฺตํ
อหุปาทาย อหุปนฺนํ ๑ วา ถีนมิตฺตํ ๑ ภิยฺโยภาวาย เวปฺตุถาย ๑
อตฺถิ ภิกฺขเว อารมฺมาตํ นิกฺกมฺมาตํ ปรรกมฺมาตํ คตฺถ โยนิโส-
มนสิการพหุตฺถาโร อหมฺมาหาโร อหุပ္ปนฺนํ ๑ วา ถีนมิตฺตํ
อหุปาทาย อหุปนฺนํ ๑ วา ถีนมิตฺตํ ๑ ภิยฺโยภาวาย เวปฺตุถาย ๑

[๕๓๘] โท ๑ ภิกฺขเว อนาหาโร อหุပ္ปนฺนํ ๑ วา อหุจฺจ-
กุกฺกจฺจํ ๑ อหุปาทาย อหุปนฺนํ ๑ วา อหุจฺจกุกฺกจฺจํ ๑ ภิยฺโย-
ภาวาย เวปฺตุถาย ๑ อตฺถิ ภิกฺขเว เจโต ๑ วุปฺโส ๑ คตฺถ
โยนิโสมนสิการพหุตฺถาโร อหมฺมาหาโร อหุပ္ปนฺนํ ๑ วา อหุจฺจ-
กุกฺกจฺจํ ๑ อหุปาทาย อหุปนฺนํ ๑ วา อหุจฺจกุกฺกจฺจํ ๑ ภิยฺโย-
ภาวาย เวปฺตุถาย ๑

[๕๓๙] โท ๑ ภิกฺขเว อนาหาโร อหุပ္ปนฺนํ ๑ วา วิจิกิณฺณาย
อหุปาทาย อหุปนฺนํ ๑ วา วิจิกิณฺณาย ๑ ภิยฺโยภาวาย เวปฺตุถาย ๑
อตฺถิ ภิกฺขเว กุสฺสตา กุสฺสตา ๑ มฺมา ๑ สวชฺชานนชฺชาน ๑ มฺมา ๑ ทินฺน-
ปณฺณิศา ๑ มฺมา ๑ กณฺหสฺส กณฺหสฺส ๑ ปฏฺฐิภาคา ๑ มฺมา ๑ คตฺถ โยนิโส-

๓๔๘ สุตตตบปิฏเก สยุตตนิกายสูตร มหาวารวคโค [๕๔๐]

มณสิการพหุตกาโร อยมนหาโร อนุปปนนาย วา วิจิจิจนาย
อุปปาทย อุปปนนาย วา วิจิจิจนาย ภิชโยภาวาย เวปตุตถาย ฯ

[๕๔๐] โก ๑ ภิกขเว อนหาโร อนุปปนสูตร วา สติ-
ตมโพชฌณสูตร อุปปาทย อุปปนสูตร วา สติตมโพชฌณสูตร
ภาวนาย ปาวิปริยา ฯ อตฺถิ ภิกขเว สติตมโพชฌณกฺขจํนิยา
มมา ตตฺถ มณสิการพหุตกาโร อยมนหาโร อนุปปนสูตร
วา สติตมโพชฌณสูตร อุปปาทย อุปปนสูตร วา สติตมโพชฌณ-
สูตร ภาวนาย ปาวิปริยา ฯ

[๕๔๑] โก ๑ ภิกขเว อนหาโร อนุปปนสูตร วา มมุวิจย-
ตมโพชฌณสูตร อุปปาทย อุปปนสูตร วา มมุวิจยตมโพชฌณสูตร
ภาวนาย ปาวิปริยา ฯ อตฺถิ ภิกขเว กุสตาคุสตา มมา สวชฺชาน-
วชฺชา มมา หีนปณฺเฑตา มมา กณฺหสฺสกุสฺสปปฏฺฐิภาตา มมา
ตตฺถ มณสิการพหุตกาโร อยมนหาโร อนุปปนสูตร วา มมุวิจย-
ตมโพชฌณสูตร อุปปาทย อุปปนสูตร วา มมุวิจยตมโพชฌณสูตร
ภาวนาย ปาวิปริยา ฯ

[๕๔๒] โก ๑ ภิกขเว อนหาโร อนุปปนสูตร วา วิริย-
ตมโพชฌณสูตร อุปปาทย อุปปนสูตร วา วิริยตมโพชฌณสูตร
ภาวนาย ปาวิปริยา ฯ อตฺถิ ภิกขเว อารกฺขาตุ นิภกฺมฺชาตุ
ปรกฺกมฺชาตุ ตตฺถ มณสิการพหุตกาโร อยมนหาโร อนุป-
ปนสูตร วา วิริยตมโพชฌณสูตร อุปปาทย อุปปนสูตร วา

วิริยสัมโพชฌงคสูตร ภาวนาย ปาริปรียา ฯ

[๕๔๓] โก ๑ ภิกขเว อนาหารโ อญฺปนฺนํสุตฺตํ วา ปิตี-
 สัมโพชฌงคสูตรํ อญฺปาทาย อญฺปนฺนํสุตฺตํ วา ปิตี-
 สัมโพชฌงคสูตรํ ภาวนาย ปาริปรียา ฯ อตฺถิ ภิกขเว ปิตี-
 สัมโพชฌงคฉกัมมฏฐี ฌานียา
 ฌมฺมา ตตฺถ อมณสิการพหุตฺถกาโร อยมนาหาโร อญฺปนฺนํสุตฺตํ
 วา ปิตี-
 สัมโพชฌงคสูตรํ อญฺปาทาย วา อญฺปนฺนํสุตฺตํ วา ปิตี-
 สัมโพชฌงคสูตรํ ภาวนาย ปาริปรียา ฯ

[๕๔๔] โก ๑ ภิกขเว อนาหารโ อญฺปนฺนํสุตฺตํ วา ปลฺลตฺถิ-
 สัมโพชฌงคสูตรํ อญฺปาทาย อญฺปนฺนํสุตฺตํ วา ปลฺลตฺถิ-
 สัมโพชฌงคสูตรํ ภาวนาย ปาริปรียา ฯ อตฺถิ ภิกขเว กายปลฺลตฺถิ จิตฺตปลฺลตฺถิ
 ตตฺถ อมณสิการพหุตฺถกาโร อยมนาหาโร อญฺปนฺนํสุตฺตํ วา ปลฺลตฺถิ-
 สัมโพชฌงคสูตรํ อญฺปาทาย อญฺปนฺนํสุตฺตํ วา ปลฺลตฺถิ-
 สัมโพชฌงคสูตรํ ภาวนาย ปาริปรียา ฯ

[๕๔๕] โก ๑ ภิกขเว อนาหารโ อญฺปนฺนํสุตฺตํ วา สฺมาชิ-
 สัมโพชฌงคสูตรํ อญฺปาทาย อญฺปนฺนํสุตฺตํ วา สฺมาชิ-
 สัมโพชฌงคสูตรํ ภาวนาย ปาริปรียา ฯ อตฺถิ ภิกขเว สฺมาชินิมิตฺตํ อพฺยคฺค-
 นิมิตฺตํ ตตฺถ อมณสิการพหุตฺถกาโร อยมนาหาโร อญฺปนฺนํสุตฺตํ วา สฺมาชิ-
 สัมโพชฌงคสูตรํ อญฺปาทาย อญฺปนฺนํสุตฺตํ วา สฺมาชิ-
 สัมโพชฌงคสูตรํ ภาวนาย ปาริปรียา ฯ

[๕๔๖] โก ๑ ภิกขเว อนาหารโ อญฺปนฺนํสุตฺตํ วา อญฺเปกฺขา-

๑๕๐ สัตตทนต์มีฏเก ตัณตัตถิกายสุต มหาวารวคโค [๕๔๗

สมุโพชฌณคตสฺส อูปปาทาย อูปปนฺนสฺส วา อูปเภวาสมฺโพชฌณคตสฺส
ภาวนาย ปาริบริยา ๑ อตฺถิ ภิกฺขเว อูปเภวาสมฺโพชฌณคตฺตฺวานิยา
ขมฺมา ตตฺถ อมณสิการพหุตฺถกาโร อยมนหาโร อูปปนฺนสฺส วา
อูปเภวาสมฺโพชฌณคตสฺส อูปปาทาย อูปปนฺนสฺส วา อูปเภวาส-
มฺโพชฌณคตสฺส ภาวนาย ปาริบริยาติ ๑

[๕๔๗] อถ โข สมุพฺพุตา ภิกฺขุ ปุพฺพพนฺธมฺยํ นิจาเสตฺวา
ปตฺตจํวรมาทาย สํวตฺถิ มฺเณทาย ปาวิตฺตํ ๑ อถ โข เตสํ
ภิกฺขุณฺ อตฺถทโหสิ อติปฺปโค โข ตาว สํวตฺถิยํ มฺเณทาย จริตุํ
ยนฺนุน มฺยํ เยน อณฺเณตติตฺถิยานํ ปรีพฺพาทกานํ อารามิ เทนุ-
ปสงฺกเมยฺยามาติ ๑ อถ โข เต ภิกฺขุ เยน อณฺเณตติตฺถิยานํ
ปรีพฺพาทกานํ อารามิ เทนุปสงฺกมิตฺตํ อูปสงฺกมิตฺวา เตหิ อณฺเณ-
ตติตฺถิเยหิ ปรีพฺพาทเกหิ สทฺธิ สมฺโมทิตฺตํ สมฺโมทนฺนํ กถํ สํวณฺณํ
วตฺติสาเรตฺวา เอกมณฺถํ นิสิตฺตํ ๑ เอกมณฺถํ นิสินฺเน โข เต ภิกฺขุ
เต อณฺเณตติตฺถิยา ปรีพฺพาทกา อตฺถทโวจํ สมนฺเน อากุโส
โคตโม สํวทกานํ เอวํ ขมฺมํ เทเสติ เอถ ตุมฺहे ภิกฺขเว
ปณฺจ นีวรเณ ปหาย เจตโส อูปกฺกิตฺเตสํ ปณฺณาย ทฺพพตฺถิกรเณ
สตฺต โพชฌณฺเค ยถากฺกํ ภาเวถาติ ๑ มยฺมมี โข อากุโส
สํวทกานํ เอวํ ขมฺมํ เทเสม เอถ ตุมฺहे อากุโส ปณฺจ
นีวรเณ ปหาย เจตโส อูปกฺกิตฺเตสํ ปณฺณาย ทฺพพตฺถิกรเณ สตฺต
โพชฌณฺเค ยถากฺกํ ภาเวถาติ ๑ อิทฺถ โน อากุโส โก วิเสโส

โก อธิปฺปายโส กิณฺณนากรณํ สมณสฺส วา โคตมสฺส อมฺหากํ วา
ยทิตํ ขมฺมเทสฺส นว ขมฺมเทสฺสํ อนุสาธนียา วา อนุสาธนฺนํ ๑

[๕๔๘] อถ โห เต ภิกฺขุ เตสํ อณฺเวยทิติยานํ ปริพฺพาชกานํ
ภาสิตํ เหนว อภินฺนํทํ นปฺปฏิกโกสฺสํ อนภินฺนํทิตฺวา อปฺปฏิก-
โกสฺสิตฺวา อฏฺฐายาธนา ปกฺกมิตฺสํ ภควโต สํนฺติเก เอตสฺส ภาสิตสฺส
อตุลํ อชานิสฺสํมาตํ ๑

[๕๔๙] อถ โห เต ภิกฺขุ สํวตฺถิยํ ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปจฺจนาภตํ
ปิณฺฑทปฺปาทปฏิกกนฺตา เยน ภควา เตนุปลงฺกมิตฺสํ อฺปฺปลงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสํทํ ๑ เอกมฺนํ นิสฺสนา โห
เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ อิท มยํ ภนฺเต ปุพฺพพณฺ्हสมยํ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวราทาย สํวตฺถิยํ ปิณฺฑทาย ปวิสีมฺห ๑ เตสํ
โน ภนฺเต อมฺหากํ เอตทโหสิ อติปฺปโค โห ตาว สํวตฺถิยํ
ปิณฺฑทาย จริตฺสํ ยนฺนุน มยํ เยน อณฺเวยทิติยานํ ปริพฺพาชกานํ
อวราโม เตนุปลงฺกเมยฺยามาตํ ๑ อถ โห มยํ ภนฺเต เยน อณฺเวย-
ทิติยานํ ปริพฺพาชกานํ อวราโม เตนุปลงฺกมิมฺห อฺปฺปลงฺกมิตฺวา
เตหิ อณฺเวยทิติเยหิ ปริพฺพาชเกหิ สทฺธิ สํโมทิมฺห สํโมทนํ
กถํ สํวราณํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสํทิมฺห ๑ เอกมฺนํ นิสฺสนา
โห อมฺहे ภนฺเต เต อณฺเวยทิติยา ปริพฺพาชกา เอตทโวจํ
สํโมเน อาวุโส โคตโม สํวกานํ เอวํ ขมฺมํ เทเสติ เอค-
คฺคฺมฺहे ภิกฺขเว ปณฺญํ นีวรणे ปหาย เจตโส อฺปฺปฏิกเกเส

๓๕๒ สุตตฺตบิฏเฐ สยฺยสุตฺตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๕๕๐]

ปณฺณาย ทุพฺพตักฺกเรน สตฺต โขชฺฌนฺจเค ยถาภูตํ ภาเวถาติ ฯ
มยฺมบี ไซ อากุโส สํวกานํ เอวํ ฐมฺมํ เทเสมฺ เอถ ตุมฺहे
อากุโส ปณฺจ นีวรณํ ปหาย เจตโส อูปกฺกิตฺเตสํ ปณฺณาย
ทุพฺพตักฺกเรน สตฺต โขชฺฌนฺจเค ยถาภูตํ ภาเวถาติ ฯ อธิ โน
อากุโส โก วิเสโส โก อธิปฺปายโส กิณฺหานากรณํ สมนฺตสฺส
วา โสทมนฺตสฺส อมฺหากํ วา ยทิตํ ฐมฺมเทสํนาย วา ฐมฺมเทสํ
อนุสํสาณินฺยา วา อนุสํสาณนฺติ ฯ

[๕๕๐] อถ ไซ มยฺ ภนฺเต เตสํ อณฺณตฺติคฺคิยานํ ปรีพฺพาชกาณํ
ภาสิตํ เวนฺน อภินฺนทิมฺห นปฺปฏิกโกสฺมิหฺ อภินฺนทิจฺวา นปฺปฏิกโก-
สฺติคฺวา อญฺจายาสฺนา ปกฺกมิมฺห ภาควโต สฺนฺติเก เอตสฺส ภาสิตสฺส
อตุถํ อาชานิสฺสํมาติ ฯ

[๕๕๑] เอวํวาทิโน ภิกฺขเว อณฺณตฺติคฺคิยา ปรีพฺพาชกา เอวมนฺตสฺส
วจฺณินฺยา อตุถิ ปนากุโส ปรียาโย ยํ ปรียายํ อากมฺม ปณฺจ
นีวรณา ทสฺ โหณฺติ สตฺต โขชฺฌนฺจเค จตุทฺทสาติ ฯ เอวํ
ปฺปญฺชา ภิกฺขเว อณฺณตฺติคฺคิยา ปรีพฺพาชกา น เจว สมนฺปายิสฺสํนฺติ
อตุตฺตวิญฺญ จิฆาตํ อาปชฺชิสฺสํนฺติ ฯ ตํ กิถฺสฺส เหตุ ฯ ยถา ตํ
ภิกฺขเว อวิธยสฺสํ ฯ นานนฺตํ ภิกฺขเว ปสฺสํสามิ สเทวเก โสเก
สํมารเก สพุทฺทมเก สสฺสํมณฺพฺราหฺมณินฺยา ปชาย สเทวมนุสฺสํย
โย อิมํสํ ปณฺหณํ เวยฺยากรณณ จิตฺตํ ชารายฺเยยฺย อณฺณตฺร
ตถาคเตน วา ตถาคตสํวเกน วา อิติ วา ปน สุตฺวา ฯ

[๕๕๒] กตโม จ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยายํ อากมฺม
ปญฺจ นัฏฺฐนา ทสฺส โหนฺติ ฯ

[๕๕๓] ยถี ภาฺกฺชเว อชฺฌตฺตํ กามจฺจนฺโท ตถี นัฏฺฐนํ
ยถี พหิทฺธา กามจฺจนฺโท ตถี นัฏฺฐนํ กามจฺจนฺทณัฏฺฐนฺติ
อิตฺติ หิทฺ อุกฺกเทสฺส อากจฺจติ ฯ ตถมึนาเปตํ ปริยาเยน ทฺวํ โหติ ฯ

[๕๕๔] ยถี ภาฺกฺชเว อชฺฌตฺตํ พฺยาปาโท ตถี นัฏฺฐนํ
ยถี พหิทฺธา พฺยาปาโท ตถี นัฏฺฐนํ พฺยาปาทณัฏฺฐนฺติ
อิตฺติ หิทฺ อุกฺกเทสฺส อากจฺจติ ฯ ตถมึนาเปตํ ปริยาเยน ทฺวํ โหติ ฯ

[๕๕๕] ยถี ภาฺกฺชเว ถึนํ ตถี นัฏฺฐนํ ยถี มิตฺขํ
ตถี นัฏฺฐนํ ถึนํมิตฺขณัฏฺฐนฺติ อิตฺติ หิทฺ อุกฺกเทสฺส อากจฺจติ ฯ
ตถมึนาเปตํ ปริยาเยน ทฺวํ โหติ ฯ

[๕๕๖] ยถี ภาฺกฺชเว อุกฺกจฺจํ ตถี นัฏฺฐนํ ยถี
กุกฺกจฺจํ ตถี นัฏฺฐนํ อุกฺกจฺจกุกฺกจฺจณัฏฺฐนฺติ อิตฺติ หิทฺ
อุกฺกเทสฺส อากจฺจติ ฯ ตถมึนาเปตํ ปริยาเยน ทฺวํ โหติ ฯ

[๕๕๗] ยถี ภาฺกฺชเว อชฺฌตฺตํ ชมฺเมสฺส วิจิจฺจนา ตถี
นัฏฺฐนํ ยถี พหิทฺธา ชมฺเมสฺส วิจิจฺจนา ตถี นัฏฺฐนํ
วิจิจฺจนาณัฏฺฐนฺติ อิตฺติ หิทฺ อุกฺกเทสฺส อากจฺจติ ฯ ตถมึนาเปตํ
ปริยาเยน ทฺวํ โหติ ฯ

[๕๕๘] อยํ โช ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยายํ อากมฺม ปญฺจ
นัฏฺฐนา ทสฺส โหนฺติ ฯ

[๕๕๘] กตโม จ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยายํ อากมฺม
สํคตํ โพชฺฌนํ จตฺตทฺธํ โหนติ ฯ

[๕๖๐] ยถา ภิกฺขเว อชฺฌตฺตํ ฌมฺเมสุ สติ ตถา สติ-
สํโพชฺฌนํ ยถา พหิทฺธา ฌมฺเมสุ สติ ตถา สติ-
สํโพชฺฌนํ สติสํโพชฺฌนํ โคติ อิติ หิ อุกฺเทศํ อากฺขณฺติ ฯ
ตทมินาเปตํ ปริยาเยน ทฺวํ โหติ ฯ

[๕๖๑] ยถา ภิกฺขเว อชฺฌตฺตํ ฌมฺเมสุ ปณฺณาย ปวิจฺจํ
ปริจฺจํ ปริวํสํมาปชฺชติ ตถา ฌมฺมวิจยสํโพชฺฌนํ ยถา
พหิทฺธา ฌมฺเมสุ ปณฺณาย ปวิจฺจํ ปริจฺจํ ปริวํสํมาปชฺชติ
ตถา ฌมฺมวิจยสํโพชฺฌนํ ฌมฺมวิจยสํโพชฺฌนํ โคติ อิติ หิ
อุกฺเทศํ อากฺขณฺติ ฯ ตทมินาเปตํ ปริยาเยน ทฺวํ โหติ ฯ

[๕๖๒] ยถา ภิกฺขเว กายิกํ วิริยํ ตถา วิริยสํโพชฺฌนํ
ยถา เจตสิกํ วิริยํ ตถา วิริยสํโพชฺฌนํ วิริยสํโพชฺฌนํ
อิติ หิ อุกฺเทศํ อากฺขณฺติ ฯ ตทมินาเปตํ ปริยาเยน ทฺวํ โหติ ฯ

[๕๖๓] ยถา ภิกฺขเว สวิตกฺกสํวิจฺจาวา ปีติ ตถา ปีติ-
สํโพชฺฌนํ ยถา สวิตกฺกวิจฺจาวา ปีติ ตถา ปีติสํโพชฺฌนํ
ปิตฺตสํโพชฺฌนํ โคติ อิติ หิ อุกฺเทศํ อากฺขณฺติ ฯ ตทมินาเปตํ
ปริยาเยน ทฺวํ โหติ ฯ

[๕๖๔] ยถา ภิกฺขเว กายปฺปสํสํทฺธิ ตถา ปสํสํทฺธิสํโพชฺฌนํ
ยถา จิตฺตปฺปสํสํทฺธิ ตถา ปสํสํทฺธิสํโพชฺฌนํ ปสํสํทฺธิ-

สมโพชฌังคโคติ อิติ หิทั อุกุเทสํ อากจุตติ ๑ ตทมินาเปตํ
ปริยาเยน ทุวยํ โหติ ๑

[๕๖๕] ยทมี ภิกขเว สวิตกโก สวิจาโร สมาริ ตทมี
สมาริสมโพชฌังโค ยทมี อวิตกโก อวิจาโร สมาริ ตทมี
สมาริสมโพชฌังโค สมาริสมโพชฌังคโคติ อิติ หิทั อุกุเทสํ
อากจุตติ ๑ ตทมินาเปตํ ปริยาเยน ทุวยํ โหติ ๑

[๕๖๖] ยทมี ภิกขเว อชฺฌตฺตํ รมเมสํ อูปะกฺขา ตทมี
อูปะกฺขาสมโพชฌังโค ยทมี พหิทฺธา รมเมสํ อูปะกฺขา ตทมี
อูปะกฺขาสมโพชฌังโค อูปะกฺขาสมโพชฌังคโคติ อิติ หิทั อุกุเทสํ
อากจุตติ ๑ ตทมินาเปตํ ปริยาเยน ทุวยํ โหติ ๑

[๕๖๗] อโย โห ภิกขเว ปริยาโย ยํ ปริยายํ อากมฺม
สํตฺต โพชฌังค จตุทฺทสาติ ๑

[๕๖๘] อถ โห สมพฺพหุตา ภิกฺขุ ปุพฺพพนฺธสมโย นิวาเสตฺวา
ปคฺคจํวรมาทาย สํวคฺคํ ปิณฺฑาทาย ปาวีสีสํ ๑ (ปริยายสํตฺต-
สํหิตํ) ๑ เอวํวาทีโน ภิกขเว อญฺเณตฺติคฺคิยา ปริพฺพชกา เขวมสฺสํ
วจนํยา ยสฺมิมิ อากุโส สมเย ตํ จิตฺตํ โหติ กตเมสํ คสฺมิมิ
สมเย โพชฌังคานํ อกาโต ภาวนาย ๑ กตเมสํ คสฺมิมิ สมเย
โพชฌังคานํ กาโต ภาวนาย ๑ ยสฺมิมิ ปนากุโส สมเย อุกุทฺตํ
จิตฺตํ โหติ กตเมสํ คสฺมิมิ สมเย โพชฌังคานํ อกาโต ภาวนาย ๑
กตเมสํ คสฺมิมิ สมเย โพชฌังคานํ กาโต ภาวนายาติ ๑ เอวํ

๑๕๖ สุตฺตคณฺถบิฏฺเฏ สํยุตฺตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๕๖๘

ปฏฺฐจํ ภิกฺขเว อณฺเณตฺตติยา ปวิพฺพาสกา น เจว สมนฺปายิสฺสํนฺติ
อฺนฺตฺตริยํ วิชาคํ อปฺปชฺชิสฺสํนฺติ ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ ยถา ตํ
ภิกฺขเว อวิธํยสฺมिํ ฯ นานนํ ภาวํ ภิกฺขเว ปสฺสํมํ สทฺธเว โถเก
สํมารเก สํพฺรหฺมเก สสฺสํมณพฺรหฺมณียา ปชฺชาย สทฺธวมนุสฺสํ
โย อิมํสํ ปณฺหํ วยฺยากรณํ จิตฺตํ อารายฺเยยฺย อณฺเณตฺร
ตถาคเตน วา ตถาคตสํวเกน วา อิทํ วา ปน สุตฺวา ฯ

[๕๖๘] ยสฺมिํ ปน ภิกฺขเว สมนฺเย ตํ จิตฺตํ โหติ อกาโล ตสฺมिํ
สมนฺเย ปสฺสํมํทิสฺสํโพชฺฌณฺคสฺส ภาวนาย อกาโล สํมาธิสฺสํโพชฺฌณฺ-
คสฺส ภาวนาย อกาโล อฺนฺเปกฺขาสฺสํโพชฺฌณฺคสฺส ภาวนาย ฯ ตํ
กิธฺสํ เหตุ ฯ ตํ ภาวํ จิตฺตํ ตํ เอเตหิ ชมฺเมหิ ทฺถสฺสมุจฺจํ
โหติ ฯ เสยฺยถาภี ภิกฺขเว ปุริสํ ปริตฺตํ อคฺคิ อชฺชชฺาเตคฺคาโม
อสฺสํ ใสํ ตตฺถ อตฺถาณิ เจว ตินาณิ ปกฺขิเปยฺย อตฺถาณิ
โคมยาณิ ปกฺขิเปยฺย อตฺถาณิ กญฺจํ ปกฺขิเปยฺย อุตฺทกฺวาตมฺ
ทเทยฺย ปัสฺสกาณิ จ โยเกยฺย ภพฺโพ นุ ไซ ใสํ ปุริสํ
ปริตฺตํ อคฺคิ อชฺชชฺาเตคฺคํ ฯ โน เหตุ ภาวํ ฯ เอวเมว ไซ
ภิกฺขเว ยสฺมिํ สมนฺเย ตํ จิตฺตํ โหติ อกาโล ตสฺมिํ สมนฺเย
ปสฺสํมํทิสฺสํโพชฺฌณฺคสฺส ภาวนาย อกาโล สํมาธิสฺสํโพชฺฌณฺคสฺส
ภาวนาย อกาโล อฺนฺเปกฺขาสฺสํโพชฺฌณฺคสฺส ภาวนาย ฯ ตํ กิธฺสํ
เหตุ ฯ ตํ ภาวํ จิตฺตํ ตํ เอเตหิ ชมฺเมหิ ทฺถสฺสมุจฺจํ โหติ ฯ

[๕๗๐] ยสฺมิณฺญ ไซ ภิกฺขเว สมนฺเย ตํ จิตฺตํ โหติ กาโล

คตัมมี สัมมเย ชมฺมวิจยสฺมฺโพชฌังคสฺส ภาวนาย กาโต วิริย-
 สฺมฺโพชฌังคสฺส ภาวนาย กาโต ปิตีสฺมฺโพชฌังคสฺส ภาวนาย ฯ
 ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ ตํ ภิภฺชเว จิตฺตํ ตํ เอเตหิ ชมฺเมหิ
 สฺสํมฺมฺชาปยํ โหติ ฯ เสยฺยถาปํ ภิภฺชเว ปุริโส ปริตฺตํ อคฺคํ
 อชฺชชาเตตฺถกาโม อสฺสํ ใส คตฺถ สฺสฺซานิ เจว ตินฺยานิ ปกฺขิเปยฺย
 สฺสฺซานิ โคมยานิ ปกฺขิเปยฺย สฺสฺซานิ กฺกฺขฺซานิ ปกฺขิเปยฺย มฺห-
 วาตณฺจ ทเทยฺย น จ ปิสุเกน โอภิเรยฺย ภพฺโพ นฺ ไซ ใส
 ปุริโส ปริตฺตํ อคฺคํ อชฺชชาเตตฺถนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ เอวเมว
 ไซ ภิภฺชเว ยสฺมึ สัมมเย ตํ จิตฺตํ โหติ กาโต คตัมมี สัมมเย
 ชมฺมวิจยสฺมฺโพชฌังคสฺส ภาวนาย กาโต วิริยสฺมฺโพชฌังคสฺส
 ภาวนาย กาโต ปิตีสฺมฺโพชฌังคสฺส ภาวนาย ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ
 ตํ ภิภฺชเว จิตฺตํ ตํ เอเตหิ ชมฺเมหิ สฺสํมฺมฺชาปยํ โหติ ฯ

[๕๗๑] ยสฺมึ ภิภฺชเว สัมมเย อุตฺถตํ จิตฺตํ โหติ อกาโต
 คตัมมี สัมมเย ชมฺมวิจยสฺมฺโพชฌังคสฺส ภาวนาย อกาโต วิริย-
 สฺมฺโพชฌังคสฺส ภาวนาย อกาโต ปิตีสฺมฺโพชฌังคสฺส ภาวนาย ฯ
 ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ อุตฺถตํ ภิภฺชเว จิตฺตํ ตํ เอเตหิ ชมฺเมหิ
 ทฺวปสฺมยํ โหติ ฯ เสยฺยถาปํ ภิภฺชเว ปุริโส มหนฺตํ อคฺคิกฺกฺขณํ
 นิพฺพาเปตฺถกาโม อสฺสํ ใส คตฺถ สฺสฺซานิ เจว ตินฺยานิ ปกฺขิเปยฺย
 สฺสฺซานิ โคมยานิ ปกฺขิเปยฺย สฺสฺซานิ กฺกฺขฺซานิ ปกฺขิเปยฺย มฺห-
 วาตณฺจ ทเทยฺย น จ ปิสุเกน โอภิเรยฺย ภพฺโพ นฺ ไซ ใส

ปฐิโส มหนตฺ อคฺคิกฺขนฺธํ นิพฺพาเปตฺตุนฺติ ๑ โหนฺ หนฺเต ๑
 เหวเมว ๒ ภิฏฺเว ยสฺมึ สฺมเย อุตฺตมํ จิตฺตํ โหติ อกาโต
 ตสฺมึ สฺมเย ฌมฺมวិทยสฺมฺโพชฺฌณฺคตฺส ภาวนา ย อกาโต วิริย-
 สฺมฺโพชฺฌณฺคตฺส ภาวนา อกาโต ปิฏฺสฺมฺโพชฺฌณฺคตฺส ภาวนา ๑
 ตํ กิธฺสํ เหตุ ๑ อุตฺตมํ ภิฏฺเว จิตฺตํ ตํ เอเตหิ ฌมฺเมหิ
 สยฺยปตฺตมํ โหติ ๑

[๕๗๒] ยสฺมึญฺ ๒ ภิฏฺเว สฺมเย อุตฺตมํ จิตฺตํ โหติ
 กาโต ตสฺมึ สฺมเย ปตฺสฺสทฺธิสฺมฺโพชฺฌณฺคตฺส ภาวนา กาโต
 สฺมาริสฺมฺโพชฺฌณฺคตฺส ภาวนา กาโต อฺเปกฺขาสฺมฺโพชฺฌณฺคตฺส
 ภาวนา ๑ ตํ กิธฺสํ เหตุ ๑ อุตฺตมํ ภิฏฺเว จิตฺตํ ตํ เอเตหิ
 ฌมฺเมหิ สยฺยปตฺตมํ โหติ ๑ เสงฺยถาปิ ภิฏฺเว ปฐิโส มหนตฺ
 อคฺคิกฺขนฺธํ นิพฺพาเปตฺตุนฺติ ๑ เหว ๒ หนฺเต ๑
 เหวเมว ๒ ภิฏฺเว ยสฺมึ สฺมเย อุตฺตมํ จิตฺตํ โหติ กาโต ตสฺมึ
 สฺมเย ปตฺสฺสทฺธิสฺมฺโพชฺฌณฺคตฺส ภาวนา กาโต สฺมาริสฺมฺโพชฺฌณ-
 คตฺส ภาวนา กาโต อฺเปกฺขาสฺมฺโพชฺฌณฺคตฺส ภาวนา ๑ ตํ
 กิธฺสํ เหตุ ๑ อุตฺตมํ ภิฏฺเว จิตฺตํ ตํ เอเตหิ ฌมฺเมหิ สยฺยปตฺตมํ
 โหติ ๑ สยฺย ๒ ขวฺหา ภิฏฺเว สยฺยทฺธิกํ วทามฺติ ๑

[๕๗๓] เขกั สมนั ภาควา โภถเยสุ วิหริติ หติทฺทวสนนฺนาม
 โภถียานํ นิคโม ๑ อถ ไช สมนุพฺพตา ภิกฺขุ ปุพฺพณฺหสฺมยํ นิวา-
 เสดฺหา ปตฺตจํวรมาทาย หติทฺทวสนํ มีณฺทาย ปาวิสฺสํ ๑ อถ ไช
 เสดํ ภิกฺขุณํ เอตทโหติ อติปฺปโค ไช ตาว หติทฺทวสนํ มีณฺทาย
 จริตํ ยนฺนุน มยฺ เยน อณฺณตติคฺคิยานํ ปรีพฺพาทกานํ อารามो
 เตนฺอุปสงฺกเมยฺยามาติ ๑

[๕๗๔] อถ ไช เต ภิกฺขุ เยน อณฺณตติคฺคิยานํ ปรีพฺพาทกานํ
 อารามो เตนฺอุปสงฺกมิตฺถํ อุปสงฺกมิตฺถวา เตหิ อณฺณตติคฺคิเยหิ
 ปรีพฺพาทเกหิ สทฺธิํ สมนฺโมทฺถํ สมนฺโมทฺถนํ กถํ สํวารณํ วัติ-
 สํเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสินฺเน ไช เต ภิกฺขุ
 เต อณฺณตติคฺคิยา ปรีพฺพาทกา เอตทโวจํ ๑

[๕๗๕] สมนฺโน ชาดูโส โคตโม สํวกานํ เขกั ฐมฺมํ เทเสติ
 เอกํ ฐมฺมํเห ภิกฺขเว ปญฺจ นีวรणे ปทาย เจตโส อุปฺปทฺติเตเส
 ปญฺญา ย พุพฺพตฺถกรเณ เมตฺตาสํหคเตน เจตสา เขกั ทิสฺสํ ฝริตฺวา
 วิหริถ ตถา ทฺธิยํ ๑ ตถา คตฺธิยํ ๑ ตถา จตุตฺถํ ๑ อิติ
 อุกฺขมฺโฆ คิริยํ สํพุทฺธิ สํพุทฺธตฺตาย สํพุทฺธวณฺตํ โลกํ เมตฺตา-
 สํหคเตน เจตสา วิปฺปเตน มหคฺคเตน อปฺปมาเนน อเวเรน
 อพฺยาปชฺฌเนน ฝริตฺวา วิหริถ ๑

[๕๗๖] กรุณาสํหคเตน เจตสา เขกั ทิสฺสํ ฝริตฺวา วิหริถ ตถา
 ทฺธิยํ ๑ ตถา คตฺธิยํ ๑ ตถา จตุตฺถํ ๑ อิติ อุกฺขมฺโฆ คิริยํ สํพุทฺธิ

๑๖๐ สุตฺตฺนตฺตปิฏกํ สุตฺตฺตฺนิกายสฺส มหาวารวฺคโค [๕๗๗]

สํพุทฺตคฺคตฺตํ สํพุทฺทวณฺทํ โลกํ ภรฺตฺตํ สหคฺคตฺตํ เจตฺตํ วิปฺปฺเตน
มคฺคคฺคตฺตํ อปฺปมาเจตฺตํ อเวเรณ อพฺยาปชฺชเจตฺตํ สริตฺตฺวา วิหเรท ๑

[๕๗๘] มุทิตาสหคฺคตฺตํ เจตฺตํ เอกํ ทิสฺสํ สริตฺตฺวา วิหเรท ตถา
ทฺทิตฺตํ ๑ ตถา คตฺตํ ๑ ตถา จตฺตํ ๑ อิติ อุกฺกมฺมโห ติวฺวํ สํพุทฺธิ
สํพุทฺตคฺคตฺตํ สํพุทฺทวณฺทํ โลกํ มุทิตาสหคฺคตฺตํ เจตฺตํ วิปฺปฺเตน
มคฺคคฺคตฺตํ อปฺปมาเจตฺตํ อเวเรณ อพฺยาปชฺชเจตฺตํ สริตฺตฺวา วิหเรท ๑

[๕๗๙] อุกฺกมฺมโห สหคฺคตฺตํ เจตฺตํ เอกํ ทิสฺสํ สริตฺตฺวา วิหเรท ตถา
ทฺทิตฺตํ ๑ ตถา คตฺตํ ๑ ตถา จตฺตํ ๑ อิติ อุกฺกมฺมโห ติวฺวํ สํพุทฺธิ
สํพุทฺตคฺคตฺตํ สํพุทฺทวณฺทํ โลกํ อุกฺกมฺมโห สหคฺคตฺตํ เจตฺตํ วิปฺปฺเตน
มคฺคคฺคตฺตํ อปฺปมาเจตฺตํ อเวเรณ อพฺยาปชฺชเจตฺตํ สริตฺตฺวา วิหเรท ๑

[๕๘๐] มยฺมํ โห อากุโส สํวทํ เอวํ ชมฺมํ เทเสม
เอท ชมฺมํ อากุโส ปณฺณํ นีวรเณ ปหาย เจตฺตํ อุกฺกมฺมโห
ปณฺณาย ทฺทิตฺตํ เมตฺตาสหคฺคตฺตํ เจตฺตํ เอกํ ทิสฺสํ สริตฺตฺวา
วิหเรท ๑ เป ๑

[๕๘๑] อุกฺกมฺมโห สหคฺคตฺตํ เจตฺตํ เอกํ ทิสฺสํ สริตฺตฺวา วิหเรท ตถา
ทฺทิตฺตํ ๑ ตถา คตฺตํ ๑ ตถา จตฺตํ ๑ อิติ อุกฺกมฺมโห ติวฺวํ สํพุทฺธิ
สํพุทฺตคฺคตฺตํ สํพุทฺทวณฺทํ โลกํ อุกฺกมฺมโห สหคฺคตฺตํ เจตฺตํ วิปฺปฺเตน
มคฺคคฺคตฺตํ อปฺปมาเจตฺตํ อเวเรณ อพฺยาปชฺชเจตฺตํ สริตฺตฺวา วิหเรท ๑

[๕๘๒] อธิ โน อากุโส โก วิเสโส โก อธิปายโส กิณฺณนา
กรณํ สมนฺตํ วา โคตมสฺส อมฺหากํ วา ยทิตํ ชมฺมํ เทสนาย

วา ขมฺมเทสํ อนุสํวณียา วา อนุสํวณนฺติ ฯ

[๕๘๖] อถ โข เต ภิกฺขุ เสดํ อญฺเณตฺติตฺถียานํ ปฏิพฺพาสกานํ
ภาสิตํ เวน อภินฺนํทํ นปฺปฏิกโกตฺถํ อภินฺนํทิตฺวา อปฺปฏิก-
โกตฺถิตฺวา อฏฺฐายาสนา ปกฺกมํสุ ภควโต สํนฺติเก เขตฺตํ ภาสิตํ
อตุํ อาชานิสฺสามาติ ฯ

[๕๘๗] อถ โข เต ภิกฺขุ หลิตฺทวสเน ปิณฺฑาทาย จริตฺวา
ปจฺจนาภตํ ปิณฺฑาปาตปฏิกกนฺตา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมํสุ อฺป-
สงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เขมณฺตํ นิสฺสํสุ ฯ เขมณฺตํ
นิสฺสินฺหา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เขตฺทโวจํ

[๕๘๘] อิท มยํ ภนฺเต ปุพฺพณฺหสฺมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจว-
มาทาย หลิตฺทวสเน ปิณฺฑาทาย บิเวสิมฺห ฯ เสดํ โน ภนฺเต
อมฺหากํ เขตฺทโหสี อติปฺปโค โข ตาว หลิตฺทวสเน ปิณฺฑาทาย
จริตํ ยนฺนํ มยํ เยน อญฺเณตฺติตฺถียานํ ปฏิพฺพาสกานํ อาราโม
เตนฺอุปสงฺกเมยฺยมาติ ฯ

[๕๘๙] อถ โข มยํ ภนฺเต เยน อญฺเณตฺติตฺถียานํ ปฏิพฺพาสกานํ
อาราโม เตนฺอุปสงฺกมิมฺห อฺปสงฺกมิตฺวา เตหิ อญฺเณตฺติตฺถียะหิ
ปฏิพฺพาสเกหิ สทฺธิํ สมนฺโหมทิมฺห สมนฺโหมทนียํ กถํ สํวณนํ
วตฺติสาเรตฺวา เขมณฺตํ นิสฺสํทิมฺห ฯ เขมณฺตํ นิสฺสินฺเ โข อมฺเห
ภนฺเต เต อญฺเณตฺติตฺถียา ปฏิพฺพาสกา เขตฺทโวจํ

[๕๙๐] สมนฺเ อาวุโส โคตโม สํวกานํ เอวํ ขมฺมํ เทเสติ

๓๖๒ สุตตคนตปิฏเก สุตตคณิกายสูตร มหาวารวคโค [๕๘๗]

เอถ คุมฺเห ภิกฺขเว ปณฺจ นีวรณํ ปหาย เจตโส อูปกฺกิเตเส
ปณฺณาย ทฺวพฺพตฺถกรณํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา
วิหรต ํ เป ๑

[๕๘๗] กรณาสหคเตน เจตสา ๑

[๕๘๘] มุทิตาสหคเตน เจตสา ๑

[๕๘๘] อูปะกุกาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรต
ตถา ทฺวติยํ ๑ ตถา ตติยํ ๑ ตถา จตุตฺถํ ๑ อิติ อุกฺกมฺโห
ติริยํ สฺวพฺพิ สฺวพฺพตฺตตาย สฺวพฺพาวนฺตํ โถกํ อูปะกุกาสหคเตน
เจตสา วิปฺปเสน มหคฺคเตน อปฺปมาเนน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนน
ผริตฺวา วิหรัถาติ ๑

[๕๘๙] มยฺมมฺปิ โห อากุโส สํวากานํ เอวํ ชมฺมํ เทเสม
เอถ คุมฺเห อากุโส ปณฺจ นีวรณํ ปหาย เจตโส อูปกฺกิเตเส
ปณฺณาย ทฺวพฺพตฺถกรณํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา
วิหรต ๑ เป ๑

[๕๘๙] กรณาสหคเตน เจตสา ๑

[๕๙๐] มุทิตาสหคเตน เจตสา ๑

[๕๙๐] อูปะกุกาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรต
ตถา ทฺวติยํ ๑ ตถา ตติยํ ๑ ตถา จตุตฺถํ ๑ อิติ อุกฺกมฺโห
ติริยํ สฺวพฺพิ สฺวพฺพตฺตตาย สฺวพฺพาวนฺตํ โถกํ อูปะกุกาสหคเตน
เจตสา วิปฺปเสน มหคฺคเตน อปฺปมาเนน อเวเรน . อพฺยาปชฺฌเนน

ผริตวา วิหระถาติ ฯ

[๕๘๔] อธิ โน อากุโส โก วิเสโส โก อธิปายโส กิณนาก-
กรณํ สมนัสโส วา โคตมัสโส อมฺหากํ วา ยทิตํ ชมฺมเทสฺสนาย
วา ชมฺมเทสนํ อนุสาธินิยา วา อนุสาธนนฺติ ฯ

[๕๘๕] อถ โส มยฺ ภนฺเต เตสํ อณฺเฏตติยิยานํ ปรีพฺพชกาณํ
ภาสิตํ เหนว อภินฺนุทิมฺห นปฺปฏิกโกสิมฺห อนภินฺนุทิตฺวา อปฺปฏิก-
โกสิตฺวา อญฺจายาสนา ปกุกมิมฺห ภควโต สันติเก เขตฺตัสส
ภาสิตัสส อตฺถํ อาชานิสฺสํมาติ ฯ

[๕๘๖] เขวฺวาทิโน ภิกฺขเว อณฺเฏตติยิยา ปรีพฺพชกา เขวมฺตัสสุ
วณฺณิยา กถํ ภาวิตา ปนากุโส เมตฺตา เจโตวิมฺุตฺติ ทักคิกา โหติ
ทิมฺฺปรมา ทิมฺฺผลา ทิมฺฺปรีโยธานา ฯ กถํ ภาวิตา ปนากุโส กรุณา
เจโตวิมฺุตฺติ ทักคิกา โหติ ทิมฺฺปรมา ทิมฺฺผลา ทิมฺฺปรีโยธานา ฯ
กถํ ภาวิตา ปนากุโส มุทิตา เจโตวิมฺุตฺติ ทักคิกา โหติ ทิมฺฺปรมา
ทิมฺฺผลา ทิมฺฺปรีโยธานา ฯ กถํ ภาวิตา ปนากุโส อฺเปกฺขา เจโต-
วิมฺุตฺติ ทักคิกา โหติ ทิมฺฺปรมา ทิมฺฺผลา ทิมฺฺปรีโยธานาติ ฯ เขวฺ
ปฺปญฺชา ภิกฺขเว อณฺเฏตติยิยา ปรีพฺพชกา น เจว สมนฺปายิสฺสํนฺติ
อฺตฺตวิมฺฺจ วิฆาตํ อาปชฺชิสฺสํนฺติ ฯ ตํ กิสฺสํ เหตุ ฯ ยถา ตํ
ภิกฺขเว อวิสยสฺมํ ฯ นานนฺตํ ภิกฺขเว ปสฺสํสามิ สเทวเก โตเก สมารเก
สพฺพรหมเก สสฺสํมณพฺพรหมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสํสาโย อิมํ
ปณฺหานํ เวยฺยากรณณ จิตฺตํ อาราเชยฺย อณฺเฏตฺร ตถาคเตน วา

ตถาคคสาวเกณ วา อิติ วา ปน สุตฺวา ฯ

[๕๘๗] กถํ ภาวิตา ฯ ภิกฺขเว เมตฺตา เจโตวิมุตฺติ กัคคิกา โหติ ภิมฺปรมา ภิมฺมตา ภิมฺปรีโยธานา ฯ อิทฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เมตฺตาตฺสหคํ สติสํโพชฺฌณํ ภาเวติ ฯ เป ฯ เมตฺตาตฺสหคํ อฺเปกฺขาสํโพชฺฌณํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ ไวสฺสํคฺคปริณามํ ฯ โส สฺเส อากงฺขติ อปฺปฏิกฺขเถ ปฏิกฺขตฺตณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ ปฏิกฺขตฺตณฺณํ ตตฺถ วิหริติ สฺเส อากงฺขติ ปฏิกฺขเถ อปฺปฏิกฺขตฺตณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ อปฺปฏิกฺขตฺตณฺณํ ตตฺถ วิหริติ สฺเส อากงฺขติ อปฺปฏิกฺขเถ ฯ ปฏิกฺขเถ ฯ ปฏิกฺขตฺตณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ ปฏิกฺขตฺตณฺณํ ตตฺถ วิหริติ สฺเส อากงฺขติ ปฏิกฺขเถ ฯ อปฺปฏิกฺขเถ ฯ อปฺปฏิกฺขตฺตณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ อปฺปฏิกฺขตฺตณฺณํ ตตฺถ วิหริติ สฺเส อากงฺขติ อปฺปฏิกฺขตฺตณฺณํ ปฏิกฺขตฺตณฺณํ ตทฺถํ อภินิพฺพชฺเชตฺวา อฺเปกฺขโก วิหเรยฺยํ สโต สํปฺปชาโนติ อฺเปกฺขโก ตตฺถ วิหริติ สโต สํปฺปชาโน สุกํ วา โห ปน วิโมกฺขํ อฺปสํปฺสข วิหริติ ฯ สุกปรมาหํ ภิกฺขเว เมตฺตาเจโตวิมุตฺติํ วทามิ ฯ อิทฺ ปณฺณสฺส ภิกฺขุโน อุตฺตริวิมุตฺติํ อปฺปฏีวิชฺฌโต ฯ

[๕๘๘] กถํ ภาวิตา ฯ ภิกฺขเว ภรรณา เจโตวิมุตฺติ กัคคิกา โหติ ภิมฺปรมา ภิมฺมตา ภิมฺปรีโยธานา ฯ อิทฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภรรณาตฺสหคํ สติสํโพชฺฌณํ ภาเวติ ฯ เป ฯ ภรรณาตฺสหคํ อฺเปกฺขาสํโพชฺฌณํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ ไวสฺสํคฺค-

[๖๐๐] กถํ ภาวิตฺตา จ ภิกฺขเว อฺเปกฺขาเจโตวิมฺบุตฺติํ กัคฺคิกา
 โหติ กิมนฺปรมา กิมนฺตนา กิมนฺปรีโยธานา ฯ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺข
 อฺเปกฺขาสหคตํ สติสํโพชฌณฺคํ ภาวเตติ ฯ เป ๑ อฺเปกฺขาสหคตํ
 อฺเปกฺขาสํโพชฌณฺคํ ภาวเตติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ
 ไวธสํคฺคปริณามํ ๑ โส สฺเส อากงฺขติ อปฺปปฏิญฺเฏ ปฏิญฺเฏสฺสณฺณํ
 วิหเรยฺยนฺติ ปฏิญฺเฏสฺสณฺณํ ตตฺถ วิหริติ สฺเส อากงฺขติ ปฏิญฺเฏ
 อปฺปปฏิญฺเฏสฺสณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ อปฺปปฏิญฺเฏสฺสณฺณํ ตตฺถ วิหริติ สฺเส
 อากงฺขติ อปฺปปฏิญฺเฏ จ ปฏิญฺเฏ จ ปฏิญฺเฏสฺสณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ ปฏิ
 จญฺเฏสฺสณฺณํ ตตฺถ วิหริติ สฺเส อากงฺขติ ปฏิญฺเฏ จ อปฺปปฏิญฺเฏ จ
 อปฺปปฏิญฺเฏสฺสณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ อปฺปปฏิญฺเฏสฺสณฺณํ ตตฺถ วิหริติ สฺเส
 อากงฺขติ อปฺปปฏิญฺเฏจ ปฏิญฺเฏจ ตทฺถนํ อภินิเวชเชตฺวา อฺเปกฺขโก
 วิหเรยฺยํ สโต สมนฺปชาโนติ อฺเปกฺขโก ตตฺถ วิหริติ สโต สมนฺปชาโน
 สพุทฺโธ วา ปน วิญฺญาณญายตนํ สํตติกุมฺมํ นตฺถิ กิณฺจติ
 อากิณฺจญฺณายตนํ อฺปสฺมนฺปชฺช วิหริติ ฯ อากิณฺจญฺณายตนปรมาหํ
 ภิกฺขเว อฺเปกฺขาเจโตวิมฺบุตฺติํ วทามิ ฯ อิทฺถ ปณฺณสฺสํ ภิกฺขุโน
 อฺนุตฺตรวิมฺบุตฺติํ อปฺปปฏิวิชฺฌนโตติ ฯ

[๖๐๑] สํวคฺคณฺโณ นํ ๑ อถ โช สคฺวารโว พฺราหฺมโณ เยน ภควา
 เทนฺอุปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สมนฺโมทิตํ สมนฺโมทนํ
 กถํ สํวคฺคณฺโณ วิตฺติสํวคฺคณฺโณ เอกมนฺตํ-นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสํโน โช
 สคฺวารโว พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทฺทว

[๖๐๒] โก นุ ไช โก โคตม เหตุ โก ปจฺจโย เยเนกทา
 ที่ขรตํ สํชฌายกตานิ มนฺตา นปฺปฏิกฺขณฺติ ปเคว อสํชฌายกตา ฯ
 โก ปน โก โคตม เหตุ โก ปจฺจโย เยเนกทา ที่ขรตํ
 อสํชฌายกตานิ มนฺตา ปฏิกฺขณฺติ ปเคว สํชฌายกตาติ ฯ

[๖๐๓] ยสฺมึ ไช พุราหุณณ สํมเย กามราคปริยฺยจฺเจเตน เจตสา
 วิหริติ กามราคปเรเตน อูปฺปนฺนสฺส จ กามราคสฺส นิสฺสํวรณํ
 ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี อตฺตตฺถมฺมํ คสฺมึ สํมเย ยถา-
 ภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ปเรตฺถมฺมํ คสฺมึ สํมเย ยถาภูตํ
 นปฺปชานาติ น ปสฺสตี อุกฺกยตฺถมฺมํ คสฺมึ สํมเย ยถาภูตํ
 นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ที่ขรตํ สํชฌายกตานิ มนฺตา นปฺปฏิกฺขณฺติ
 ปเคว อสํชฌายกตา ฯ

[๖๐๔] เสยฺยถาปึ พุราหุณณ อุตฺตปฺตโต สํสฺสฺสํ ภาชาย วา
 หิตฺตฺติยา วา นีติยา วา มณฺธิชฺชํชาย วา ตตฺถ จกฺขมา ปุริโส
 สกํ มุขนิมิตฺตํ ปจฺจเวกฺขมาโน ยถาภูตํ นปฺปชานเญย น ปสฺสเสยฺย ฯ
 เหวเนว ไช พุราหุณณ ยสฺมึ สํมเย กามราคปริยฺยจฺเจเตน เจตสา
 วิหริติ กามราคปเรเตน อูปฺปนฺนสฺส จ กามราคสฺส นิสฺสํวรณํ
 ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี อตฺตตฺถมฺมํ คสฺมึ สํมเย ยถาภูตํ
 นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ปเรตฺถมฺมํ ๑ เป ๑ อุกฺกยตฺถมฺมํ คสฺมึ
 สํมเย ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ที่ขรตํ สํชฌายกตานิ
 มนฺตา นปฺปฏิกฺขณฺติ ปเคว อสํชฌายกตา ฯ

[๖๐๕] ปุณ จปร พุราหุณ ยสฺมี สมเย พยาปาตปริยญฺจิเตน
 เจตสา วิหริติ พยาปาตปเรเตน อูปฺปนฺนสฺส ๑ พยาปาตสฺส
 นิสฺสํวณํ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี อตฺตตฺตมฺมํ ตสฺมี สมเย
 ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ปฺรตฺตมฺมํ ๑ เป ๑ อุกฺกตฺตมฺมํ
 ตสฺมี สมเย ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ที่ฆรตฺตํ สขฺฌาย-
 กตานิ มนฺตา นปฺปฏิกฺกนฺติ ปเคว อสขฺฌายกตา ๑

[๖๐๖] เสยฺยถาปี พุราหุณ อุตฺตโค อคฺคินา สนฺตโค
 อุกฺกญฺจโค อุตฺตมาทกฺขาโต^๑ ตตฺถ จกฺขมา ปฺริโส สกํ มฺหนิมิตฺตํ
 ปจฺจเวกฺขมาโน ยถาภูตํ นปฺปชานเยย น ปสฺสเยย ๑ เอวเมว
 โห พุราหุณ ยสฺมี สมเย พยาปาตปริยญฺจิเตน เจตสา วิหริติ
 พยาปาตปเรเตน อูปฺปนฺนสฺส ๑ พยาปาตสฺส นิสฺสํวณํ ยถา-
 ภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี อตฺตตฺตมฺมํ ตสฺมี สมเย ยถา-
 ภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ปฺรตฺตมฺมํ ตสฺมี สมเย ๑ เป ๑
 อุกฺกตฺตมฺมํ ตสฺมี สมเย ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ที่ฆ-
 รตฺตํ สขฺฌายกตานิ มนฺตา นปฺปฏิกฺกนฺติ ปเคว อสขฺฌายกตา ๑

[๖๐๗] ปุณ จปร พุราหุณ ยสฺมี สมเย ถันมิทฺทปริยญฺจิเตน
 เจตสา วิหริติ ถันมิทฺทปเรเตน อูปฺปนฺนสฺส ๑ ถันมิทฺทสฺส นิสฺสํวณํ
 ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี อตฺตตฺตมฺมํ ตสฺมี สมเย ยถาภูตํ
 นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ปฺรตฺตมฺมํ ๑ เป ๑ อุกฺกตฺตมฺมํ ตสฺมี

๑ พ. อุตฺตมาทกฺขาโต ๑

ธมฺมเย ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ทิฆมฺมคฺคํ สํชฺฌายกตานิ
มฺนุตา นปฺปฏิกฺขณฺติ ปเคว อสํชฺฌายกตา ฯ

[๖๐๘] เสยฺยถาปี พุราหฺมณ อุตฺตฺปโต เสวาลปณฺณปริโยทฺโธ
คตฺถ จกฺขมา ปุริโส สกํ มุขนิมิตฺตํ ปจฺจุเวกฺขมาโน ยถา-
ภูตํ นปฺปชานเยยฺย น ปสฺสเสยฺย ฯ เอวเมว โส พุราหฺมณ
ยสฺมึ ธมฺมเย ถันนิทฺทชฺชปริยฺยฺยฺเตน เจตสา วิหริตี ถันนิทฺทชฺชปเรเตน
อฺปฺปนฺนสฺส ๑ ถันนิทฺทชฺส นิสฺสํวณฺํ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น
ปสฺสตี อตฺตคตฺถมฺบิ คสฺมึ ธมฺมเย ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น
ปสฺสตี ปรคตฺถมฺบิ ๑ เป ๑ อฺภยคตฺถมฺบิ คสฺมึ ธมฺมเย ยถาภูตํ
นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ทิฆมฺมคฺคํ สํชฺฌายกตานิ มฺนุตา นปฺปฏิ-
กฺขณฺติ ปเคว อสํชฺฌายกตา ฯ

[๖๐๙] ปุณ จปรํ พุราหฺมณ ยสฺมึ ธมฺมเย อฺทฺทชฺชจกฺกชฺช-
ปริยฺยฺยฺเตน เจตสา วิหริตี อฺทฺทชฺชจกฺกชฺชปเรเตน อฺปฺปนฺนสฺส
๑ อฺทฺทชฺชจกฺกชฺชจสฺส นิสฺสํวณฺํ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี
อตฺตคตฺถมฺบิ คสฺมึ ธมฺมเย ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ปรคตฺถมฺบิ
๑ เป ๑ อฺภยคตฺถมฺบิ คสฺมึ ธมฺมเย ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสตี
ทิฆมฺมคฺคํ สํชฺฌายกตานิ มฺนุตา นปฺปฏิกฺขณฺติ ปเคว อสํชฺฌายกตา ฯ

[๖๑๐] เสยฺยถาปี พุราหฺมณ อุตฺตฺปโต วาเทรีโต จติโต ภฺวโก
อฺมิชาโต คตฺถ จกฺขมา ปุริโส สกํ มุขนิมิตฺตํ ปจฺจุเวกฺขมาโน

ยถาภูตํ นปฺปชาเนยฺย น ปสฺสํเสยฺย ฯ เอวเมว โห พฺราหฺมณ
 ยสฺมึํ สํมเย อุกฺกุฏจกุกฺกุฏจปฺปวิญฺญูจฺเตน เจตสา วิหฺรติ อุกฺกุฏจ-
 กุกฺกุฏจปเรเตน อูปฺปนฺนสฺส จ อุกฺกุฏจกุกฺกุฏจสฺส นิสฺสํวณํ ยถา-
 ภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสํติ อตฺตตฺตมฺมํ ตสฺมึํ สํมเย ยถาภูตํ
 นปฺปชานาติ น ปสฺสํติ ปฺรตฺตมฺมํ ฯ เป ๑ อุกฺกยตฺตมฺมํ ตสฺมึํ สํมเย
 ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสํติ ที่มฺรตฺตํ สจฺจฌายกคามี มนฺตา
 นปฺปปฏิภนฺติ ปเคว อสจฺจฌายกคตา ฯ

[๖๓๓] ปุณ จปวํ พฺราหฺมณ ยสฺมึํ สํมเย วิจิจฺจิกฺขณปฺปวิญฺญูจฺเตน
 เจตสา วิหฺรติ วิจิจฺจิกฺขณปเรเตน อูปฺปนฺนํ จ วิจิจฺจิกฺขณ นิสฺสํวณํ
 ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสํติ อตฺตตฺตมฺมํ ตสฺมึํ สํมเย ยถาภูตํ
 นปฺปชานาติ น ปสฺสํติ ปฺรตฺตมฺมํ ฯ เป ๑ อุกฺกยตฺตมฺมํ ตสฺมึํ
 สํมเย ยถาภูตํ นปฺปชานาติ น ปสฺสํติ ที่มฺรตฺตํ สจฺจฌายกคามี
 มนฺตา นปฺปปฏิภนฺติ ปเคว อสจฺจฌายกคตา ฯ

[๖๓๔] เสยฺยถาปํ พฺราหฺมณ อุกฺกปฺตฺโต อวิโต ลฺลิตฺโต กตฺต-
 ภูโต อนฺนกาเร นิกฺขิตฺโต ตตฺถ จกฺขมา ปุริโส สกํ มุขนิมิตฺตํ
 ปจฺจเวกฺขมาโน ยถาภูตํ นปฺปชาเนยฺย น ปสฺสํเสยฺย ฯ เอวเมว
 โห พฺราหฺมณ ยสฺมึํ สํมเย วิจิจฺจิกฺขณปฺปวิญฺญูจฺเตน เจตสา วิหฺรติ
 วิจิจฺจิกฺขณปเรเตน อูปฺปนฺนํ จ วิจิจฺจิกฺขณ นิสฺสํวณํ ยถาภูตํ
 นปฺปชานาติ น ปสฺสํติ อตฺตตฺตมฺมํ ตสฺมึํ สํมเย ยถาภูตํ
 นปฺปชานาติ น ปสฺสํติ ปฺรตฺตมฺมํ ตสฺมึํ สํมเย ยถาภูตํ

นปฺปชานาติ น ปสฺสตี อุกฺกตฺตมฺมํ ตสฺมึ สฺมเย ยถาภูตํ
 นปฺปชานาติ น ปสฺสตี ทึฆรตฺตํ สํชฺฌายกฺคตาบี มนฺตา นปฺปฏิกฺกนฺติ
 ปเคว อสํชฺฌายกฺคตา ฯ

[๖๓๓] อภํ ไช พุราหุมน เหตุ อภํ ปจฺจุโย เยเนกทา ทึฆ-
 รตฺตํ สํชฺฌายกฺคตาบี มนฺตา นปฺปฏิกฺกนฺติ ปเคว อสํชฺฌายกฺคตา ฯ

[๖๓๔] ยสฺมิณฺจ ไช พุราหุมน สฺมเย น กามราคปริยฺยจฺเิตน
 เจตสา วิหริติ น กามราคปเรเตน อูปฺปนฺนสฺส จ กามราคสฺส
 นิสฺสํวณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสตี อุกฺกตฺตมฺมํ ตสฺมึ สฺมเย
 ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสตี ปรตฺตมฺมํ ตสฺมึ สฺมเย ยถาภูตํ
 ปชานาติ ปสฺสตี อุกฺกตฺตมฺมํ ตสฺมึ สฺมเย ยถาภูตํ ปชานาติ
 ปสฺสตี ทึฆรตฺตํ อสํชฺฌายกฺคตาบี มนฺตา ปฏิกฺกนฺติ ปเคว
 สํชฺฌายกฺคตา ฯ

[๖๓๕] เสยฺยถาบี พุราหุมน อุกฺกตฺโต อสฺสํชฺชโง ธาราย วา
 หิตฺตฺติยา วา นีติยา วา มณฺชฺชิตฺตํ วา ตตฺถ จกฺขมา ปุริโส
 สกํ มุขนิมิตฺตํ ปจฺจุเวกฺขมาโน ยถาภูตํ ปชาเนยฺย ปสฺสเสยฺย ฯ
 เขวเมว ไช พุราหุมน ยสฺมึ สฺมเย น กามราคปริยฺยจฺเิตน
 เจตสา วิหริติ น กามราคปเรเตน อูปฺปนฺนสฺส จ กามราคสฺส
 นิสฺสํวณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสตี ฯ เป ฯ

[๖๓๖] ปุณ จปรํ พุราหุมน ยสฺมึ สฺมเย น พุยาปาท-
 ปริยฺยจฺเิตน เจตสา วิหริติ น พุยาปาทปเรเตน อูปฺปนฺนสฺส

๑ พุยาปาทสุต นิสุตถนํ ยถาภูตํ ปชานาติ ปสุตติ อตฺตตฺตมฺมํ
ตสฺมํ สมเย ยถาภูตํ ปชานาติ ปสุตติ ปรรตมฺมํ ๑ อุกฺกต-
มฺมํ ๑ เป ๑ ทสฺสวคฺคํ อตฺตชฺฌายกตานิ มนฺตา ปฏิกฺขนฺติ ปเคว
ตฺตชฺฌายกตา ๑

[๖๑๗] เสดยถาณํ พุราหุมน อุกฺกตโค น อคฺคินา สนฺตโค
น อุกฺกฏจฺโค น อุตฺตมาทกขาโค ตตฺถ จกฺขมา ปุริโส สกํ
มุขนิมิตฺตํ ปจฺจเวกฺขมาโน ยถาภูตํ ปชาเนยฺย ปสฺเสยฺย ๑ เหวเมว
โธ พุราหุมน ยสฺมํ สมเย น พุยาปาทปริยฺยจฺโคเตน เจตสา จิหฺรติ
น พุยาปาทปเรเตน อูปฺปนฺนสุต ๑ พุยาปาทสุต นิสุตถนํ ยถาภูตํ
ปชานาติ ปสุตติ อตฺตตฺตมฺมํ ตสฺมํ สมเย ยถาภูตํ ปชานาติ
ปสุตติ ปรรตมฺมํ ๑ อุกฺกตมฺมํ ๑ เป ๑ ทสฺสวคฺคํ อตฺตชฺฌาย-
กตานิ มนฺตา ปฏิกฺขนฺติ ปเคว ตฺตชฺฌายกตา ๑

[๖๑๘] ปุณ ๑ปวํ พุราหุมน ยสฺมํ สมเย น ถันนิทฺธปริ-
ยฺยจฺโคเตน เจตสา จิหฺรติ น ถันนิทฺธปเรเตน อูปฺปนฺนสุต ๑
ถันนิทฺธสุต นิสุตถนํ ยถาภูตํ ปชานาติ ปสุตติ อตฺตตฺตมฺมํ
ตสฺมํ สมเย ยถาภูตํ ปชานาติ ปสุตติ ปรรตมฺมํ ๑ อุกฺกตมฺมํ
๑ เป ๑ ทสฺสวคฺคํ อตฺตชฺฌายกตานิ มนฺตา ปฏิกฺขนฺติ ปเคว
ตฺตชฺฌายกตา ๑

[๖๑๙] เสดยถาณํ พุราหุมน อุกฺกตโค น เสวาลปนฺนกปริโย-
นทฺโธ ตตฺถ จกฺขมา ปุริโส สกํ มุขนิมิตฺตํ ปจฺจเวกฺขมาโน

ยถาภูตํ ปชานะยฺย ปสฺสเสยฺย ฯ เอวเมว โส พุราหุณณ ยสฺมึ
 สฺมเย น ถึณมิทฺธปริยฺยฺจฺเตน เจตสา วิหริติ น ถึณมิทฺธปเรเตน
 อุปฺปนฺนสฺส ๑ ถึณมิทฺธสฺส นิสฺสํวณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสติ
 อตฺตตฺตณฺมึ ตสฺมึ สฺมเย ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสติ ปฺรตฺตณฺมึ ฯ
 อุภยตฺตณฺมึ ฯ เป ๑ ทึฆฺรตฺตํ อสฺสชฺฌายกตานิ มนฺตา ปฏฺิภนฺติ
 ปเคว สฺสชฺฌายกตา ฯ

[๖๒๐] ปุณ ๑ปํ พุราหุณณ ยสฺมึ สฺมเย น อุทฺธจฺจกุกฺกจฺ-
 ปริยฺยฺจฺเตน เจตสา วิหริติ น อุทฺธจฺจกุกฺกจฺปเรเตน อุปฺปนฺนสฺส
 ๑ อุทฺธจฺจกุกฺกจฺสฺส นิสฺสํวณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสติ อตฺตตฺต-
 ณฺมึ ตสฺมึ สฺมเย ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสติ ปฺรตฺตณฺมึ ฯ
 อุภยตฺตณฺมึ ฯ เป ๑ ทึฆฺรตฺตํ อสฺสชฺฌายกตานิ มนฺตา ปฏฺิภนฺติ
 ปเคว สฺสชฺฌายกตา ฯ

[๖๒๑] เสยฺยถานี พุราหุณณ อุทฺทปฺโต น วาเทริโต น จติโต
 น ภงฺโก น อุมิชาโต ตตฺถ จกฺขมา ปุริโส สกํ มุขนิมิตฺตํ
 ปจฺจเวกฺขมาโน ยถาภูตํ ปชานะยฺย ปสฺสเสยฺย ฯ เอวเมว โส
 พุราหุณณ ยสฺมึ สฺมเย น อุทฺธจฺจกุกฺกจฺปริยฺยฺจฺเตน เจตสา
 วิหริติ น อุทฺธจฺจกุกฺกจฺปเรเตน อุปฺปนฺนสฺส ๑ อุทฺธจฺจกุกฺกจฺสฺส
 นิสฺสํวณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสติ อตฺตตฺตณฺมึ ตสฺมึ สฺมเย
 ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสติ ปฺรตฺตณฺมึ ฯ อุภยตฺตณฺมึ ฯ เป ๑
 ทึฆฺรตฺตํ อสฺสชฺฌายกตานิ มนฺตา ปฏฺิภนฺติ ปเคว สฺสชฺฌายกตา ฯ

[๖๒๒] ปุณ จปรํ พุราหุณณ ยสฺมึ สฺมเย น วิจิจฺจุฉา-
 ปริยฺยจฺเิตน เจตสา วิหริติ น วิจิจฺจุฉาปเรเตน อุปฺปนฺนํ ย จ
 วิจิจฺจุฉาย นิสฺสรณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสตี อตฺตตฺตมฺบิ ตสฺมึ
 สฺมเย ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสตี ปรตฺตมฺบิ ตสฺมึ สฺมเย ยถาภูตํ
 ปชานาติ ปสฺสตี อุภยตฺตมฺบิ ตสฺมึ สฺมเย ยถาภูตํ ปชานาติ
 ปสฺสตี ฯ เป ฯ

[๖๒๓] เสยฺยธมฺปิ พุราหุณณ อุตฺตปฺโต อจฺโน วิปฺปสฺสนโน
 อนาวิตฺโต อาโลเก นิฏฺฐิตฺโต ตตฺถ จกฺขฺมา ปุริโส สกํ มฺห-
 นิमितฺตํ ปจฺจเวกฺขมาโน ยถาภูตํ ปชาเนยฺย ปสฺสเสยฺย ฯ เอวเมว
 โห พุราหุณณ ยสฺมึ สฺมเย น วิจิจฺจุฉาปริยฺยจฺเิตน เจตสา
 วิหริติ น วิจิจฺจุฉาปเรเตน อุปฺปนฺนํ ย จ วิจิจฺจุฉาย นิสฺสรณํ
 ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสตี อตฺตตฺตมฺบิ ตสฺมึ สฺมเย ยถาภูตํ
 ปชานาติ ปสฺสตี ปรตฺตมฺบิ ตสฺมึ สฺมเย ยถาภูตํ ปชานาติ
 ปสฺสตี อุภยตฺตมฺบิ ตสฺมึ สฺมเย ยถาภูตํ ปชานาติ ปสฺสตี
 ทิฆรตฺตํ อสฺสธฺมาภกตาปิ มนฺตา ปฏิภนฺติ ปเคว สฺสธฺมาภกตา ฯ

[๖๒๔] อโย โห พุราหุณณ เหตุ อโย ปจฺจโย เยเนกทา
 ทิฆรตฺตํ อสฺสธฺมาภกตาปิ มนฺตา ปฏิภนฺติ ปเคว สฺสธฺมาภกตา ฯ

[๖๒๕] สคฺคิเมว พุราหุณณ โพชฺฌนฺตา อนาวรณา อนินฺวรณา
 เจตโส อนุปกฺกิเตสา ภาวิตา พหุตฺถกา วิชฺชาวิมุตฺติผลสจฺจฉิทธิกรียาย
 สจฺจตนฺติ ฯ กตเม สคฺคต ฯ สติสฺมฺโพชฺฌนฺโค โห พุราหุณณ

อนาวรโณ อนัวรโณ เจตโส อนุปกฺกิเถโส ภาวิตฺโต พหุตฺถกโต
 วิชฺชาวิมุติผลตฺถกฺกิริยายํ ตํวตฺตติ ๑ เป ๑ อูปฺเภวธาสมฺโพธิฌมฺโก
 โส พุราหฺมณฺ ออนาวรโณ อนัวรโณ เจตโส อนุปกฺกิเถโส ภาวิตฺโต
 พหุตฺถกโต วิชฺชาวิมุติผลตฺถกฺกิริยายํ ตํวตฺตติ ๑ อิมํ โส พุราหฺมณ
 ตฺตตฺ โพธิฌมฺกํ อนาวรณํ อนัวรณํ เจตโส อนุปกฺกิเถสํ ภาวิตฺตา
 พหุตฺถกตา วิชฺชาวิมุติผลตฺถกฺกิริยายํ ตํวตฺตตฺตติ ๑

[๖๒๖] เหวํ วุตฺเต สคารโว พุราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ
 อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ๑ เป ๑ อูปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ
 อชฺชตฺตเค ปาณเปตํ สฺรณงฺกตฺตติ ๑

[๖๒๗] เหวมฺเม สฺตํ เอกํ สมฺมํ ภควา ราชคฺเห วิหริติ กิञฺชณ-
 กุญฺเฏ ปพฺพเต ๑ อถ โส อภโย ราชกุมารโ ยนฺ ภควา เตนุ-
 ปตฺตงฺกมิ อูปตฺตงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีติ ๑
 เอกมฺนฺตํ นิสินฺโน โส อภโย ราชกุมารโ ภควนฺตํ เอตทโวจ

[๖๒๘] ปุรโณ ภาเน กตฺถสฺสโป เหวมาห นตฺถิ เหตุ นตฺถิ
 ปจฺจโย อญฺญาณาย อทตฺถสฺสนาย อเหตุ อปฺปจฺจโย อญฺญาณํ
 อทตฺถสฺสํ โหติ ๑ นตฺถิ เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย ญาณาย ทตฺถสฺสนาย
 อเหตุ อปฺปจฺจโย ญาณํ ทตฺถสฺสํ โหตฺตติ ๑ อีธ ภควา ภิมาหติ ๑

[๖๒๙] อตฺถิ ราชกุมาร เหตุ อตฺถิ ปจฺจโย อญฺญาณาย
 อทตฺถสฺสนาย สเหตุ สปฺปจฺจโย อญฺญาณํ อทตฺถสฺสํ โหติ ๑ อตฺถิ
 ราชกุมาร เหตุ อตฺถิ ปจฺจโย ญาณาย ทตฺถสฺสนาย สเหตุ

[๖๓๖] โก นามายํ ภนฺเต ฌมฺมปริยาโยติ ฯ นีวรณา นามเต
ราชกุมาราคิ ฯ ตคฺข ภควา นีวรณา ตคฺข สํคต นีวรณา
เอกเมเกณปี โข ภนฺเต นีวรเณน อภิกฺขโต ยถาภุคํ นปฺปชาเนยฺย
น ปสฺสเสยฺย โก ปน วาโท ปญฺจหิ นีวรเณหิ ฯ

[๖๓๗] กตโม ปน ภนฺเต เหตุ กตโม ปจฺจุโย ฌานาย
ทสฺสํนาย ฯ กถํ สเหตุ สปฺปจฺจุโย ฌานํ ทสฺสํ ्हิตฺติ ฯ

[๖๓๘] อธิ ราชกุมาร ภิกฺขุ สติสฺมโพชฌนํ ภาเวติ วิเวก-
นิสฺสิตํ วิจารณ์สฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามํ ฯ โส สติ-
สฺมโพชฌนํ ภาเวติ เตน จิตฺเตน ยถาภุคํ ปชานาติ ปสฺสติ ฯ
อยมฺปี โข ราชกุมาร เหตุ อยมํ ปจฺจุโย ฌานาย ทสฺสํนาย ฯ
เอวมนฺปี สเหตุ สปฺปจฺจุโย ฌานํ ทสฺสํ ्हิตฺติ ฯ

[๖๓๙] ปน จปรํ ราชกุมาร ภิกฺขุ ฯ เป ฯ อูปฺเปกฺขาสฺม-
โพชฌนํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิจารณ์สฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺค-
ปริณามํ ฯ โส อูปฺเปกฺขาสฺมโพชฌนํ ภาเวติ เตน จิตฺเตน ยถาภุคํ
ปชานาติ ปสฺสติ ฯ อยมฺปี โข ราชกุมาร เหตุ อยมํ ปจฺจุโย
ฌานาย ทสฺสํนาย ฯ เอวมนฺปี สเหตุ สปฺปจฺจุโย ฌานํ ทสฺสํ
्हิตฺติ ฯ

[๖๔๐] โก นามายํ ภนฺเต ฌมฺมปริยาโยติ ฯ โพชฌนฺคา
นามเต ราชกุมาราคิ ฯ ตคฺข ภควา โพชฌนฺคา ตคฺข สํคต
โพชฌนฺคา เอกเมเกณปี โข ภนฺเต โพชฌนฺเคน สมนฺนาคโต

โพชฌนคฺคสฺส อานาปนาติเปยฺยาโต สทฺตโม

[๖๔๑] สํวตฺถัณฺโณ ๑ อฏฺฐังคณฺเณ ฅกฺขเว ฅวิตฺตา พหุํคฺคตา มหฺบฺลตา โหติ มหฺนํสํสา ๑ กถํ ฅวิตฺตา ๑ ฅกฺขเว อฏฺฐังคณฺเณ กถํ พหุํคฺคตา มหฺบฺลตา โหติ มหฺนํสํสา ๑ อึช ฅกฺขเว ฅกฺขุ อฏฺฐังคณฺเณสํหคํ สติสํโพชฌนํ ฅาเวติ วิเวกนํสํสํ วิรํค-
นํสํสํ นโรชนํสํสํ โวสํสํคฺคปริณํมิ ๑ เป ๑ อฏฺฐังคณฺเณสํหคํ
คฺคฺคฺคฺคํโพชฌนํ ฅาเวติ วิเวกนํสํสํ วิรํคนํสํสํ นโรชนํสํสํ
โวสํสํคฺคปริณํมิ ๑ เอวํ ฅวิตฺตา ๒ ฅกฺขเว อฏฺฐังคณฺเณ
เอวํ พหุํคฺคตา มหฺบฺลตา โหติ มหฺนํสํสํติ ๑

[๖๔๒] สํวตฺถัณฺโณ ๑ อฏฺฐังคณฺเณ ฅกฺขเว ฅวิตฺตํ
พหุํคฺคตํ ฅวีนํ ฅณํ ฅณฺเณวํ ฅณํ ปาฏิกงฺขํ ฅิฏฺเฐ
ฅมเม ฅณฺเณ สติ ฅา อฺปํติเสเส อณํคํมิตฺตา ๑ กถํ ฅวิตฺตํ ๑
๒ ฅกฺขเว อฏฺฐังคณฺเณ กถํ พหุํคฺคตํ ฅวีนํ ฅณํ ฅณฺเณวํ
ฅณํ ปาฏิกงฺขํ ฅิฏฺเฐ ฅมเม ฅณฺเณ สติ ฅา อฺปํติเสเส
อณํคํมิตฺตา ๑ อึช ฅกฺขเว ฅกฺขุ อฏฺฐังคณฺเณสํหคํ สติ-
สํโพชฌนํ ฅาเวติ ๑ เป ๑ คฺคฺคฺคํโพชฌนํ ฅาเวติ วิเวก-
นํสํสํ วิรํคนํสํสํ นโรชนํสํสํ โวสํสํคฺคปริณํมิ ๑ เอวํ ฅวิตฺตํ
๒ ฅกฺขเว อฏฺฐังคณฺเณ เอวํ พหุํคฺคตํ ฅวีนํ ฅณํ ฅณฺเณวํ

๖๕๖] โพชฌงฺคสฺส อานาปานาทีเปยฺยาโต สत्ตฺตโม ๓๘๓

สหคํ อูปะกัชาสํโพชฌงฺคํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ
นิโรธนิสฺสํ โวสฺสคฺคปริณามํ ฯ เอวํ ภาวิตา โข ภิกฺขเว อฏฺฐจิก-
สณฺเณ เอวํ พหุลังฺกตา มหโต สํเวคาย สํวตฺตตฺติ ฯ

[๖๕๖] สํวตฺตตฺติทานํ ฯ อฏฺฐจิกสณฺเณ ภิกฺขเว ภาวิตา พหุลังฺกตา
มหโต ฆาตฺตวิหาราย สํวตฺตตฺติ ฯ ถลํ ภาวิตา ฯ ภิกฺขเว อฏฺฐจิก-
สณฺเณ ถลํ พหุลังฺกตา มหโต ฆาตฺตวิหาราย สํวตฺตตฺติ ฯ อึช
ภิกฺขเว ภิกฺขุ อฏฺฐจิกสณฺเณสหคํ สติสํโพชฌงฺคํ ภาเวติ ฯ เป ฯ
อฏฺฐจิกสณฺเณสหคํ อูปะกัชาสํโพชฌงฺคํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสํ วิราค-
นิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ โวสฺสคฺคปริณามํ ฯ เอวํ ภาวิตา โข ภิกฺขเว
อฏฺฐจิกสณฺเณ เอวํ พหุลังฺกตา มหโต ฆาตฺตวิหาราย สํวตฺตตฺติ ฯ

[๖๕๗] ปุพฺพกสณฺเณ ภิกฺขเว ภาวิตา ฯ เป ฯ

[๖๕๘] วัณฺณกสณฺเณ ภิกฺขเว ฯ

[๖๕๙] วิจุณฺทกสณฺเณ ภิกฺขเว ฯ

[๖๕๐] อุตฺตมัตถกสณฺเณ ภิกฺขเว ฯ

[๖๕๑] เมตฺตยา ภิกฺขเว ภาวิตา ฯ

[๖๕๒] กรุณา ภิกฺขเว ภาวิตา ฯ

[๖๕๓] มุทิตา ภิกฺขเว ภาวิตา ฯ

[๖๕๔] อูปะกัชา ภิกฺขเว ภาวิตา ฯ

[๖๕๕] อานาปานสฺสตี ภิกฺขเว ภาวิตา ฯ

[๖๕๖] อสฺสภสณฺเณ ภิกฺขเว ภาวิตา ฯ

[๖๕๗] มรณัสถมฺมา ภิกฺขเว ภาวิตา ฯ

[๖๕๘] อหาเร ปฏิกฺกตัสถมฺมา ภิกฺขเว ฯ

[๖๕๙] สหฺพโถเก อนภิรตัสถมฺมา ภิกฺขเว ฯ

[๖๖๐] อนิจฺจัสถมฺมา ภิกฺขเว ฯ

[๖๖๑] อนิจฺเจะ ทฺถุขสฺถมฺมา ภิกฺขเว ฯ

[๖๖๒] ทฺถุเข อนตฺตสฺถมฺมา ภิกฺขเว ฯ

[๖๖๓] ปหานสฺถมฺมา ภิกฺขเว ฯ

[๖๖๔] วิราคสฺถมฺมา ภิกฺขเว ฯ

[๖๖๕] นิโรธสฺถมฺมา ภิกฺขเว ภาวิตา พหุตฺถกตา มหปฺปสา
โหติ มหานิสฺสา ฯ กถํ ภาวิตา จ ภิกฺขเว นิโรธสฺถมฺมา กถํ
พหุตฺถกตา มหปฺปสา โหติ มหานิสฺสา ฯ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
นิโรธสฺถมฺมาสฺสหคํ สติสฺสมุโพชฺฌนํภาเวติ ฯ เป ฯ นิโรธสฺถมฺมา-
สฺสหคํ อูปะกัซสาตฺมมุโพชฺฌนํภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธ-
นิสฺสิตํ โวสุตฺตคฺคปริณามิ ฯ เอวํ ภาวิตา โห ภิกฺขเว นิโรธสฺถมฺมา
เอวํ พหุตฺถกตา มหปฺปสา โหติ มหานิสฺสาติ ฯ

[๖๖๖] นิโรธสฺถมฺมาย ภิกฺขเว ภาวิตาย พหุตฺถกตาย ทฺถุณฺนํ
ผณานิ อณฺณตฺวํ ผตํ ปาฏิกงฺขํ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม อณฺณวา สติ
วา อูปาทิสฺเสเส อนาคามิตา ฯ กถํ ภาวิตาย ภิกฺขเว นิโรธสฺถมฺมาย
กถํ พหุตฺถกตาย ทฺถุณฺนํ ผณานิ อณฺณตฺวํ ผตํ ปาฏิกงฺขํ ทิฏฺฐเชว
ชมฺเม อณฺณวา สติ วา อูปาทิสฺเสเส อนาคามิตา ฯ อิทฺถ ภิกฺขเว

ภิกฺขุ นิโรธณฺเวยาสหคํ สติสมฺโพชฌงฺกํ ภาเวติ ๑เป ๑ นิโรธ-
 ณฺเวยาสหคํ อูปะภะชาสมฺโพชฌงฺกํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราค-
 นิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวธสฺสคฺคปริณามํ ๑ เอวํ ภาวิตาย โข
 ภิกฺขเว นิโรธณฺเวยาย เอวํ พหุตฺถกตาย ทฺวิณฺณํ ผลานํ อณฺเวยตฺรํ
 ผลํ ปาฏิทฺธขํ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม อณฺเวยา สติ วา อูปาทิเสสเส
 อหาคามิตาติ ๑

[๖๖๘] นิโรธณฺเวยา ภิกฺขเว ภาวิตา พหุตฺถกตา มหโต อตฺถาย
 สํวตฺตติ ๑ มหโต โยคกฺขเมมาย สํวตฺตติ ๑ มหโต สํเวคาย
 สํวตฺตติ ๑ มหโต ฌาสฺสวิหาราย สํวตฺตติ ๑ กถํ ภาวิตา ๑
 ภิกฺขเว นิโรธณฺเวยา กถํ พหุตฺถกตา มหโต อตฺถาย สํวตฺตติ ๑
 มหโต โยคกฺขเมมาย สํวตฺตติ ๑ มหโต สํเวคาย สํวตฺตติ ๑
 มหโต ฌาสฺสวิหาราย สํวตฺตติ ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ นิโรธณฺเวยา-
 สหคํ สติสมฺโพชฌงฺกํ ภาเวติ ๑เป ๑ นิโรธณฺเวยาสหคํ อูปะภะชา-
 สมฺโพชฌงฺกํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวธสฺสคฺค-
 ปริณามํ ๑ เอวํ ภาวิตา โข ภิกฺขเว นิโรธณฺเวยาย เอวํ พหุตฺถกตา
 มหโต อตฺถาย สํวตฺตติ ๑ มหโต โยคกฺขเมมาย สํวตฺตติ ๑
 มหโต สํเวคาย สํวตฺตติ ๑ มหโต ฌาสฺสวิหาราย สํวตฺตติ ๑

[๖๖๘] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว คงฺคา นทํ ปาจันนิหฺนนา ปาจันโปกฺกา
 ปาจันปพฺภารวา ๑ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สคฺค โพชฌงฺเก
 ภาเวนฺโต สคฺค โพชฌงฺเก พหุตฺถกโรนฺโต นิพฺพานนิหฺโน โหติ

๓๘๔ สุตตคณปิฎก สัมมุตตนิทกยสุต มหาวารวคโค [๖๖๘

นิพพานโปณ นิพพานปพภาโร ๑ กตณจ ภิกขเว ภิกขุ สุตต
โพชฌนเค ภาเวนโต สุตต โพชฌนเค พหุตักโรนโต นิพพานนินโน
โหติ นิพพานโปณ นิพพานปพภาโร ๑ อธิ ภิกขเว ภิกขุ สติ-
สมโพชฌนคํ ภาเวติ ๑ เป ๑ อูปะกขาสัมโพชฌนคํ ภาเวติ วิเวก-
นิสฺสิตํ วิจารณ์สฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ ใสสฺสคฺคปริณามํ ๑ เอวํ โข
ภิกขเว ภิกขุ สุตต โพชฌนเค ภาเวนโต สุตต โพชฌนเค พหุ-
ตักโรนโต นิพพานนินโน โหติ นิพพานโปณ นิพพานปพภาโรติ ๑
(ยาว เสงฺนา ปาติ วิตุถาเวตพพา) ๑

[๖๖๘] ปณจิมานิ ภิกขเว อุตฺตมภาคิยานิ สณฺโณชนานิ ๑
กตมานิ ปณจ ๑ รูปราโค อรูปราโค มาโน อุตฺตจจํ อวิจฺจชา ๑
อิมานิ โข ภิกขเว ปณจอุตฺตมภาคิยานิ สณฺโณชนานิ ๑ อิมสํ
โข ภิกขเว ปณจณฺ्हํ อุตฺตมภาคิยานํ สณฺโณชนานํ อภินุณาย
ปริญฺณาย ปริกฺขาย ปหานาย สุตต โพชฌนคา ภาเวตพพา ๑
กตเม สุตต ๑ อธิ ภิกขเว ภิกขุ สติสมโพชฌนคํ ภาเวติ ๑ เป ๑
อูปะกขาสัมโพชฌนคํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิจารณ์สฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ
ใสสฺสคฺคปริณามํ ๑ อิมสํ โข ภิกขเว ปณจณฺ्हํ อุตฺตมภาคิยานํ
สณฺโณชนานํ อภินุณาย ปริญฺณาย ปริกฺขาย ปหานาย อิม
สุตต โพชฌนคา ภาเวตพพาติ ๑

[๖๖๙] เสยฺยถาปิ ภิกขเว คงคา นทํ ปาจันนินฺนา ปาจันโปณา
ปาจันปพภารวา ๑ เอวเมว โข ภิกขเว ภิกขุ สุตต โพชฌนเค

๖๗๓] โพชฌงคสูตร อานาปานาทีเปยยาโต สัตตโม ๓๘

ภาเวนโต สัตต โพชฌงเค พหุตักโรนโต นิพพานนินโน โหติ
นิพพานโปเณ นิพพานปพภาโว ๑ กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สัตต
โพชฌงเค ภาเวนโต สัตต โพชฌงเค พหุตักโรนโต นิพพานนินโน
โหติ นิพพานโปเณ นิพพานปพภาโว ๑ อีห ภิกฺขเว ภิกฺขุ สติ-
สมโพชฌงคํ ภาเวติ ๑ เป ๑ อูปะกัชาสมโพชฌงคํ ภาเวติ ราก-
วินยปริโยสานํ โทสวินยปริโยสานํ โมหวินยปริโยสานํ ๑ เอวํ โห
ภิกฺขเว ภิกฺขุ สัตต โพชฌงเค ภาเวนโต สัตต โพชฌงเค พหุ-
ตักโรนโต นิพพานนินโน โหติ นิพพานโปเณ นิพพานปพภาโวติ ๑
(เอวํ รากวินยปริโยสานํ ยาว เสดนา ปาติ วิตุถาเวตพพา) ๑

[๖๗๓] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อุตฺตมภากิยานิ สมนฺโณชนานิ ๑
กตมานิ ปณฺจ ๑ รูปราโค อรูปราโค มาโน อุตฺตจํ อวิจฺจชา ๑
อิมานิ โห ภิกฺขเว ปณฺจ อุตฺตมภากิยานิ สมนฺโณชนานิ ๑ อิมํ
โห ภิกฺขเว ปณฺจนํ อุตฺตมภากิยานํ สมนฺโณชนานํ อภินุญาย
ปริญญาย ปริกฺขาย ปหานาย สัตต โพชฌงคา ภาเวตพพา ๑
กตเม สัตต ๑ อีห ภิกฺขเว ภิกฺขุ สติสมโพชฌงคํ ภาเวติ ๑ เป ๑
อูปะกัชาสมโพชฌงคํ ภาเวติ รากวินยปริโยสานํ โทสวินยปริโยสานํ
โมหวินยปริโยสานํ ๑ อิมํ โห ภิกฺขเว ปณฺจนํ อุตฺตมภากิยานํ
สมนฺโณชนานํ อภินุญาย ปริญญาย ปริกฺขาย ปหานาย อิม
สัตต โพชฌงคา ภาเวตพพาติ ๑ (ยถา มคฺคสํยุตํ วิตุถาเวตพพ
ตถา โพชฌงคสํยุตํ วิตุถาเวตพพ) ๑

คตฺตฺตฺตฺตฺ

อฏฺฐปัฏทกฺกํ วิจฺฉิยฺยํ อฏฺฐปัฏทกฺกํ ปณฺณมํ

เมตฺตา กรุณา มุทิตา อပ္เพกฺขา อานาปาเนน เต ทสฺ ๑

โพชฌนํ สัจจกถํ อานาปานวคโค สตฺตโม ๑

อสุภํ มรณา อาหารา ปฏิกฺขเณ ๑ สัพพโลเก

อนิจฺจุทฺถกฺกํ ปหานํ วิราคํ นิโรธเณ เต ทสฺสํ ๑

โพชฌนํ สัจจกถํ นิโรธวคโค อฏฺฐปัฏทกฺกํ ๑

[๖๗๒] สัจจกถาปิฎกํ ๑ สัจจกถาปิฎกํ ๑ สัจจกถาปิฎกํ ๑

นินฺนา ปาจิโนปณฺนา ปาจิโนปพฺปภาวรา ๑ เป ๑

น ปาจิโนปณฺนา น นินฺนา ๑ สัพพโลเก

เทว เต น ทวาทสฺ โหนติ วคโค เณ ปวฺจฺจคฺคิ ๑

คจฺจคฺคิ โหนติ นวโม ๑

[๖๗๓] ยาวตฺตา ปิฏกฺเข สตฺตา อปาทา วา ทวิปาธา วา

จตุปปาทา วา พหุปปาทา วาติ วิตุถาเรตพฺพํ ๑

ตถาคคํ ปทํ กุญฺญํ มุตฺตํ สํเรณ วสฺสํ

ราชา จนฺทิมสฺสริยา ๑ วตฺถเณ ทสฺมํ ปทํ ๑

(อปปมาทวคโค โพชฌนํ สัจจกถํ โพชฌนํ วิตุถาเรตพฺพํ) ๑

โพชฌนํ สัจจกถํ อปปมาทวคโค ทสฺโม ๑

[๖๗๔] สัจจกถาปิฎกํ ๑ สัจจกถาปิฎกํ ๑ สัจจกถาปิฎกํ ๑
กยิรณคฺคิ วิตุถาเรตพฺพํ ๑

พถํ พิชฌจ นาโค จ รุกฺขกฺกมฺเภณ สุทฺธิยา
 อากาเสณ จ เทว เมฆา นาวา อาคนฺตุกา นที ๑
 (พดกรณียวคฺโค โพชฺฌนํคํยุตฺตํ โพชฺฌนํคฺวเสณ วิตุฏฺฐาเร-
 ตพฺโพ) ๑

พดกรณียวคฺโค เอกาทสโม ๑

[๖๗๕] ติสฺโส อิมํ ภิกฺขเว เอสํหา ๑ กตมา ติสฺโส ๑
 กามะเสนา ภาวเสนา พุทฺธมฺจวิเสสนาติ วิตุฏฺฐาเรตพฺพํ ๑
 เอสํหา วิชา อาสโว ภโว จ ทฺวชฺสา ติสฺโส
 ชีตํ มถํ จ นีโฆ จ เวทนา คณฺหาเยน จาติ ๑
 (โพชฺฌนํคํยุตฺตํ เอสํหาเปยฺยํ วิเวกนิสฺสิตโต วิทฺธิ วิตุฏฺฐาเร-
 ตพฺพํ) ๑

เอสํหาวิคฺโค ทฺวาทสโม ๑

[๖๗๖] จตุตฺตาโรเม ภิกฺขเว โหมา ๑ กตเม จตุตฺตาโร ๑
 กาโมโฆ ภโวโฆ ทิฏฺฐโฆ อวิฏฺฐโฆติ วิตุฏฺฐาเรตพฺพํ ๑

[๖๗๗] สํวตฺถนิทานํ ๑ ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อุตฺตมฺภากิยานิ
 สญฺโฆชนานิ ๑ กตมานิ ปณฺจ ๑ รุปฺปาโค อรูปฺปาโค มาโน
 อุตฺตจฺจํ อวิชฺชา ๑ อิมานิ ๒ ภิกฺขเว ปณฺจอุตฺตมฺภากิยานิ สญฺโฆ-
 ชนานิ ๑ อิมេสํ ๒ ภิกฺขเว ปณฺจจฺจนํ อุตฺตมฺภากิยานํ สญฺโฆชนานํ
 อภินฺญาเยน ปริณฺญาเยน ปริกฺขยาเยน ปหานาเยน สํคฺต โพชฺฌนํคํ
 ภาเวตพฺพา ๑ กตเม สํคฺต ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สติสํโพชฺฌนํคํ

๓๘๘ สัตตุนตบฏเก สัตตุนิกายสูตร มหาวารวคฺโค [๖๗๗

ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสุตฺตคฺคปริณามํ
ฯ เป ฯ อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌนํ ภาเวติ รากวินยปริโยธานํ โทส-
วินยปริโยธานํ โมหวินยปริโยธานํ อมโตคฺคํ อมตปฺรายนํ อมต-
ปริโยธานํ นิพฺพทานินฺนํ นิพฺพทานโปณํ นิพฺพทานปฺพการํ ฯ อิมํ ไซ-
ภิกฺขเว ปณฺจณฺํ อุตฺตมภากิยานํ สลฺโลชณานํ อภินฺนํ ปรินฺนํ
ปริกฺขาย ปหานาย อิมํ สัตตํ โพชฺฌนํ ภาเวตฺตพฺพาติ ฯ

โอสฺส โยโค อุปาทานํ คนฺธา อนฺตเยน ฯ

กามคฺคณา นีวรณา ขนฺธสา อุตฺตมภากิยานีติ ฯ

โอสฺสวคฺโค เทรสโม ฯ

ณ ปาจันโต นินฺนา ณ นินฺนา ฯ สมฺมุตฺโต

เทว เต ณ ทฺวาทสฺ โทหนฺติ วคฺโค เตน ปวฺจจฺติ ฯ

(โพชฺฌนํ สัตตํ สัตตํ คจฺจปายาตํ รากวเสน วิตุถาเรตฺตพฺ) ฯ

วคฺโค จุตฺตโม ฯ

ตถาคคํ ปทํ ญฺญํ มฺมํ ตาเรน วสุตฺติ

ราชา จนฺทิมสฺสุริยา ฯ วตุเถน ทสฺมํ ปทํ ฯ

(อปฺปมทวคฺโค รากวเสน วิตุถาเรตฺตพฺ) ฯ ปณฺณเรตฺตโม ฯ

พทํ พฺชณํ นาโค ฯ รุกฺขกฺกมฺเภน สฺสุทฺธิยา

อาภาเสน ฯ เทว เมฆา นาวา อาคนฺตฺตา นทํ ฯ

(โพชฺฌนํ สัตตํ สัตตํ พทกรณียวคฺโค รากวเสน วิตุถาเรตฺตพฺ) ฯ

โสฬสโม ฯ

เขตฺนา วิธา อาสโว ภโว ฯ ทุกฺขตา คิสุโส

ขัตติ มตฺติ ฯ นีโฆ ฯ เวทนา ตณฺหาเยน ฯ ๑

โพชฌนํคตฺตํเขตนาวคุโศ สัตตฺรโม ๑

โอโฆ โยโค อุปาทานํ คนฺธา อนฺตเยน ฯ

กามคฺคณา นีวรณา ขนฺธธา อุตฺตมภาคิยานํติ ๑

(รากวินยปรีโยธานโตสวินยปรีโยธานโมทวินยปรีโยธานวเสน โอฆ-
วคุโศ วิตุถาเรตพุโ) ๑ อฏฺฐารสโม ๑ (ยทนี มคฺคตฺตํคตฺ
วิตุถาวริตํ ตทนี โพชฌนํคตฺตํคตฺ วิตุถาเรตพุ) ๑

โพชฌนํคตฺตํคตฺ สมคตํ ๑

สติปฏฺฐานตัณหุคฺคํ

อมฺพปาทิวคฺโค ปจฺจโม

[๖๘๘] เอมฺเม สุตํ เขกํ สมํ ภควา เวธํติญฺญํ วิหริตี
อมฺพปาทิวนํ ๑ ตตฺร โห ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสํ ภิกฺขุโวจิตํ ๑
ภทฺทเตตฺติ เต ภิกฺขุ ภควโถ ปจฺจสฺสํ ๑ ภควา เตตฺทโวจ ๑

[๖๘๙] เอกายนฺวํ ภิกฺขเว มคฺโค สุตฺตํ วิสฺสุทฺธิยา โสภ-
ปฺริเทวํ สํตฺติกฺกมํ ทฺวํทมนฺตํ อตฺตํคฺคํ ฌายสฺสํ
อริคฺคํ นิพฺพานสฺสํ สจฺฉิกริยาย ๑ ยทฺธิ จตฺตาริ สติปฏฺฐานา ๑
กตเม จตฺตาริ ๑

[๖๙๐] อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเยน กายานุสฺสํ วิหริตี อาตาปี
สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ
เวทนานุสฺสํ วิหริตี อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โสเก
อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ จิตฺเต จิตฺตานุสฺสํ วิหริตี อาตาปี สมฺปชาโน
สติมา วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ ชมฺเมสุ ชมฺมานุสฺสํ วิหริตี
อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑

[๖๙๑] เอกายนฺวํ ภิกฺขเว มคฺโค สุตฺตํ วิสฺสุทฺธิยา โสภ-
ปฺริเทวํ สํตฺติกฺกมํ ทฺวํทมนฺตํ อตฺตํคฺคํ ฌายสฺสํ
อริคฺคํ นิพฺพานสฺสํ สจฺฉิกริยาย ๑ ยทฺธิ จตฺตาริ สติปฏฺฐานาติ ๑

๖๘๔] สุตตบฏปิฎก สัมมุตตนิคายสูตร มหาวารวคโค ๓๙๓

อิทมโวจ ภควา ฯ อตตมนา เต ภิกขุ ภควโต ภาสิตं อภินนุทนต์ิ ฯ

[๖๘๕] เขกั สัมมัย ภควา เวธลลยั วิหริติ อมฺพปาลิตฺวเน ฯ ตตฺร โห ภควา ภิกขุ ยามนฺเตสึ ภิกขุโวจิติ ฯ ภาทนฺเตติ เต ภิกขุ ภควโต ปจฺจุสฺสัฏฺฐัง ฯ ภควา เขตทโวจ สโต ภิกขเว ภิกขุ วิหเรยฺย สัมปชาโน อयั โว อมฺหากัง อนุสาธเนตติ ฯ

[๖๘๖] กถณฺจ ภิกขเว ภิกขุ สโต โหติ ฯ อิทฺถ ภิกขเว ภิกขุ กาเย กายานุปัสสั วิหริติ อาตปมึ สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิกฺขมาโทมนสฺสั ฯ เวทนาสุ ฯ เป ฯ จิตฺเต ฯ ฆมฺเมสุ ฆมฺมานุปัสสั วิหริติ อาตปมึ สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิกฺขมาโทมนสฺสั ฯ เอวํ โห ภิกขเว ภิกขุ สโต โหติ ฯ

[๖๘๗] กถณฺจ ภิกขเว ภิกขุ สัมปชาโน โหติ ฯ อิทฺถ ภิกขเว ภิกขุ อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สัมปชานการี โหติ อาโลกิตฺเต วิโลกิตฺเต สัมปชานการี โหติ สัมมิมฺขิตฺเต ปสวริเต สัมปชานการี โหติ สงฺฆาฏิปคฺตจิวรชารणे สัมปชานการี โหติ อสิตฺเต มิตฺเต ขายิตฺเต สํยิตฺเต สัมปชานการี โหติ อจฺจุจารปสฺสํวากมฺเม สัมปชานการี โหติ คเต จิตฺเต นิสินฺเน สุตฺเต ชาคริตฺเต ภาสิตฺเต ตฺถนฺทึภาเว สัมปชานการี โหติ ฯ เอวํ โห ภิกขเว ภิกขุ สัมปชาโน โหติ ฯ สโต ภิกขเว ภิกขุ วิหเรยฺย สัมปชาโน อยั โว อมฺหากัง อนุสาธเนตติ ฯ

[๖๘๕] เขกั สมนั ภควา สวคฺคิยั วิหริติ เขตฺวเน อนาถ-
 ปิตุทิกสฺส อารามे ๑ อถ โห อณฺเฑวโร ภิกฺขุ เชน ภควา
 เตนุปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกมิทฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
 นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โห สํ ภิกฺขุ ภควนฺตํ เขตฺทโวจ ๑

[๖๘๖] สํชฺช เม ภาณเต ภควา สํชฺชิตฺเตน ชมฺมํ เทเสตฺถ
 ยมํ ภควโต ชมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตปปี
 ปหิตคฺโค วิหเรยฺยนฺติ ๑ เอวเมว ปนิเชกฺขเจ โฆสปุริสา มณฺเฑว
 อชฺฌเนตฺตนิ ชมฺเม ๑ ภาตฺเต มเมว อนุพนฺธิตพฺพํ มณฺเฑนคฺคิ ๑
 เทเสตฺถ เม ภาณเต ภควา สํชฺชิตฺเตน ชมฺมํ เทเสตฺถ สฺสคโค
 สํชฺชิตฺเตน ชมฺมํ อปฺเปว นามาทํ ภควโต ภาตฺติสฺส อตฺถํ
 อาชาเนยฺยํ อปฺเปว นามาทํ ภควโต ภาตฺติสฺส ทายาโท อตฺถสฺส ๑

[๖๘๗] คตฺตมา ทิทฺถํ ควํ ภิกฺขุ อาทิมเว วิโสเธหิ กุสฺเสตฺถ
 ชมฺเมตฺถ ๑ โก จาทิ กุสฺสณํ ชมฺมานํ ๑ สํตํ ๑ สฺวิตฺตํ
 ทิฏฺฐิ ๑ อชฺชกา ๑ ยโต โห เต ภิกฺขุ สํตํ ๑ สฺวิตฺตํ ภาวิสฺสติ
 ทิฏฺฐิ ๑ อชฺชกา ๑ คโต ควํ ภิกฺขุ สํตํ นิสฺสํย สํเต ปติฏฺฐาย
 จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน ทิวิเรน ภาเวยฺยาสี ๑ กตฺเม จตฺตาโร ๑

[๖๘๘] อธิ ควํ ภิกฺขุ อชฺฌนคฺคํ วา กาเย กายานุปัสสี
 วิหราหิ อาตปปี สมนฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌา-
 โทมนสฺส ๑ พหิทฺธา วา กาเย กายานุปัสสี วิหราหิ อาตปปี
 สมนฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺส ๑ อชฺฌนคฺค-

พหิทฺธา วา กาเย กายานุปฺสํ วิหฺราหิ อาทาปํ สํปฺชาโน สติมา
 วิเนยฺย โลกเก อภิชฺฌาโทมนสํ ๑ อชฺฌตฺตํ วา เวทนาสุ ๑
 พหิทฺธา วา เวทนาสุ ๑ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา เวทนาสุ เวทนา-
 นุปฺสํ วิหฺราหิ อาทาปํ สํปฺชาโน สติมา วิเนยฺย โลกเก อภิชฺฌา-
 โทมนสํ ๑ อชฺฌตฺตํ วา จิตฺเต ๑ พหิทฺธา วา จิตฺเต ๑ อชฺฌตฺต-
 พหิทฺธา วา จิตฺเต จิตฺตานุปฺสํ วิหฺราหิ อาทาปํ สํปฺชาโน
 สติมา วิเนยฺย โลกเก อภิชฺฌาโทมนสํ ๑ อชฺฌตฺตํ วา รมฺเมสุ ๑
 พหิทฺธา วา รมฺเมสุ ๑ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา รมฺเมสุ รมฺมา-
 นุปฺสํ วิหฺราหิ อาทาปํ สํปฺชาโน สติมา วิเนยฺย โลกเก อภิชฺฌา-
 โทมนสํ ๑

[๖๘๘] ยโต โห ควํ ภิกฺขุ สํถํ นิสฺสํย สํเถ ปติฏฺฐาย อิมे
 จตุตฺตาวโร สติปฏฺฐาเน เตวํ ติวิเชน ภาเวตฺถสฺส ๑ ตโต คฺยุทํ ภิกฺขุ
 ยา วตฺติ วา ทิวสํ วา อากมิตฺถสฺส ๑ กุทฺตมฺมิ เยว ปาฏิกฺกฺชา
 กุตฺถเตสุ รมฺเมสุ โน ปริหานํติ ๑

[๖๘๙] อถ โห สํถํ ภิกฺขุ ภคฺวโต ภาสํติ อภินนฺทิตฺวา
 อนฺนโมทิตฺวา อญฺญายาสนา ภคฺวตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
 ปฏกามิ ๑ อถ โห สํถํ ภิกฺขุ เอโก วุปรกฺกฺโข อปฺปมคฺโต
 อาทาปํ ปหิตคฺโต วิหรนฺโต น จิรํเสว ยสฺสํตฺถาย กุตฺตคฺตา
 สํมม เทว อคารสํมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ตทฺถนคฺตวํ พุทฺธมฺจวิ-
 ปริโยธานํ ทิฏฺฐเชว รมฺเม สยํ อภญฺญา สจฺฉนฺทิตฺวา อปฺปมปฺชช

๓๘๔ สุตตุนตปิฏเก สัมมุตตนิกายสูตร มหาจรรวคโค [๖๘๓]

วิหริติ ชีณา ชาติ วุสสิตัม พุรุมหจริยัม กตัม ภณณัม นามปรี
ชิตถตตยาชาติ อพภณณาสี ។ อณตโร จ ปน โส ภิกขุ
อรรหตัม อโหสสิติ ។

[๖๘๓] เอกัม สมมัม ภควา โภสเสตฺถ วิหริติ โภสตาณัม พุราหุณ-
คาเม ។ ตตฺถ โช ภควา ภิกขุ อามนฺเตสิ ។ เป ។ เอตทโวจ
เย เต ภิกขเว ภิกขุ นวา อจิรปพฺพชิตา อชฺฌนาคตา อิมัมม มุมฺมวีนยัม
เต โว ภิกขเว ภิกขุ จตฺตุนันํ สติปญฺจชานันํ ภาวณาย สฺมาทเปตพฺพพา
นิเวเสตพฺพพา ปตฺติจฺจำเปตพฺพพา ។ กตเมตฺถ จตฺตุนันํ ។

[๖๘๔] เอถ ตุมฺहे อากุโส กายเย กายานุปสฺสึโน วิหริถ
อาตานิโน สัมปชานา เอโกทิกฺกุตา วิปฺปสฺสนฺจิตฺตา สฺมาหิตา เอกคฺค-
จิตฺตา กายสูตรํ ยถาภูตัม ฌานาย ។ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสึโน วิหริถ
อาตานิโน สัมปชานา เอโกทิกฺกุตา วิปฺปสฺสนฺจิตฺตา สฺมาหิตา เอกคฺค-
จิตฺตา เวทนานันํ ยถาภูตัม ฌานาย ។ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสึโน
วิหริถ อาตานิโน สัมปชานา เอโกทิกฺกุตา วิปฺปสฺสนฺจิตฺตา สฺมาหิตา
เอกคฺคจิตฺตา จิตฺตสูตรํ ยถาภูตัม ฌานาย ។ มฺมเมตฺถ มฺมมานุปสฺสึโน
วิหริถ อาตานิโน สัมปชานา เอโกทิกฺกุตา วิปฺปสฺสนฺจิตฺตา สฺมาหิตา
เอกคฺคจิตฺตา มฺมมานันํ ยถาภูตัม ฌานาย ។

[๖๘๕] เยมี เต ภิกขเว ภิกขุ เสกฺขชา อปฺปคฺคตมานสา อนุคฺคตว
โยคกฺกเขมัม ปคฺคตยมานา วิหรนฺติ เตมี กายเย กายานุปสฺสึโน
วิหรนฺติ อาตานิโน สัมปชานา เอโกทิกฺกุตา วิปฺปสฺสนฺจิตฺตา สฺมาหิตา

เอกคฺคจิตฺตา กายสฺส ปริณฺณาย ๑ เวทนาสุ เวทนานุสฺสึโน วิหรนฺติ
 อาตมึโน สมนฺปชานา เอโกทิกฺกตา วิปฺปสฺสณจิตฺตา สฺมาหิตา เอกคฺค-
 จิตฺตา เวทนานํ ปริณฺณาย ๑ จิตฺเต จิตฺตานุสฺสึโน วิหรนฺติ
 อาตมึโน สมนฺปชานา เอโกทิกฺกตา วิปฺปสฺสณจิตฺตา สฺมาหิตา เอกคฺค-
 จิตฺตา จิตฺตสฺส ปริณฺณาย ๑ ชมฺเมสุ ชมฺมานุสฺสึโน วิหรนฺติ
 อาตมึโน สมนฺปชานา เอโกทิกฺกตา วิปฺปสฺสณจิตฺตา สฺมาหิตา เอกคฺค-
 จิตฺตา ชมฺมานํ ปริณฺณาย ๑

[๖๘๕] เขมี เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหฺนฺโต ชฺฌณสฺวา วุตฺติวณฺโโต
 กตกรณฺเฝ้า โอหิตถารว อนุปฺปตฺตสฺสทตฺตา ปริกฺขณภวสฺสณฺโณชฺชา
 สมนฺทกฺกณวณฺณจิตฺตา เตมี กายเ กายานุสฺสึโน วิหรนฺติ อาตมึโน
 สมนฺปชานา เอโกทิกฺกตา วิปฺปสฺสณจิตฺตา สฺมาหิตา เอกคฺคจิตฺตา
 กายเณ วิสฺสยฺตฺตา ๑ เวทนาสุ เวทนานุสฺสึโน วิหรนฺติ อาตมึโน
 สมนฺปชานา เอโกทิกฺกตา วิปฺปสฺสณจิตฺตา สฺมาหิตา เอกคฺคจิตฺตา
 เวทนาหิ วิสฺสยฺตฺตา ๑ จิตฺเต จิตฺตานุสฺสึโน วิหรนฺติ อาตมึโน
 สมนฺปชานา เอโกทิกฺกตา วิปฺปสฺสณจิตฺตา สฺมาหิตา . เอกคฺคจิตฺตา
 จิตฺเตเน วิสฺสยฺตฺตา ๑ ชมฺเมสุ ชมฺมานุสฺสึโน วิหรนฺติ อาตมึโน
 สมนฺปชานา เอโกทิกฺกตา วิปฺปสฺสณจิตฺตา สฺมาหิตา เอกคฺคจิตฺตา
 ชมฺเมหิ วิสฺสยฺตฺตา ๑

[๖๘๕] เขมี เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ นว อจิรปพฺพชิตา อชฺฐนาคตา
 อิมํ ชมฺมวินยํ เต โว ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมํ จตฺตุนํ สติปฏฺฐานานํ

ภาวณาย สํมาทเปตพฺพา นิเวเสตพฺพา ปติฏฺฐาเปตพฺพาติ ฯ

[๖๘๖] สํวตฺตนิคคํ ฯ ตตฺร โห ภควา ฯ เป ฯ เขตฺทโวจ
 อกฺขตฺตวาสํติ ภิกฺขเว วทมาโน ปญฺจ นีวรณํ สํมา วทมาโน
 วเทยฺย ฯ เกวโล หายํ ภิกฺขเว อกฺขตฺตวาสํติ ยทิตํ ปญฺจ
 นีวรณา ฯ กตเม ปญฺจ ฯ กามจฺจนฺตนีวรณํ พฺยาปาตนีวรณํ
 ถีนมิทฺตนีวรณํ อทุทฺทจฺจนฺตญฺจนฺตนีวรณํ วิจิจฺจณฺตนีวรณํ ฯ อกฺขต-
 ตวาสํติ ภิกฺขเว วทมาโน อิมํ ปญฺจ นีวรณํ สํมา วทมาโน
 วเทยฺย ฯ เกวโล หายํ ภิกฺขเว อกฺขตฺตวาสํติ ยทิตํ ปญฺจ นีวรณา ฯ

[๖๘๗] อกฺขตฺตวาสํติ ภิกฺขเว วทมาโน จตฺตวโร สติปฏฺฐาเน
 สํมา วทมาโน วเทยฺย ฯ เกวโล หายํ ภิกฺขเว อกฺขตฺตวาสํติ
 ยทิตํ จตฺตวโร สติปฏฺฐาเน ฯ กตเม จตฺตวโร ฯ อิทฺถ ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ กาเย กายานุปลํสํ วิหริติ อาตปํ สํปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โลเก อภิขฺเฒาโทมนสํสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ
 ชมฺมานุปลํสํ วิหริติ อาตปํ สํปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก
 อภิขฺเฒาโทมนสํสํ ฯ อกฺขตฺตวาสํติ ภิกฺขเว วทมาโน อิมํ จตฺตวโร
 สติปฏฺฐาเน สํมา วทมาโน วเทยฺย ฯ เกวโล หายํ ภิกฺขเว
 อกฺขตฺตวาสํติ ยทิตํ จตฺตวโร สติปฏฺฐาเนติ ฯ

[๖๘๘] ญฺตปฺพุทฺธํ ภิกฺขเว สกฺกณคฺคํ ตาปํ สกฺกณํ สหสา
 อชฺฌนฺตปฺพุทฺธา อคฺคเหติ ฯ อถ โห ภิกฺขเว ตาปํ สกฺกณํ
 สกฺกณคฺคํยา หริยมาโน เหวํ ปริเทเวติ มยเมวมฺห อตฺถกฺกิยา

วิญญะยยา สททา ๑ ฆานวิญญะยยา คนุชา ๑ ฐิจุหาวิญญะยยา
 รสา ๑ กายวิญญะยยา โผฏฐัพพา อธิฐา กนุตา มนาปา มียรูปา
 กามุปตณ्हิตา รณียา ๑ อยัม ภิกขเว ภิกขุโน อโคจโร ปรวิสโย ๑

[๗๐๐] โคจเร ภิกขเว จรต สเก เปตติเก วิสเย ๑ โคจเร
 ภิกขเว จรต สเก เปตติเก วิสเย น ตจฺจนติ มาโร โธตารัม
 น ตจฺจนติ มาโร ชารมฺมณํ ๑ โก จ ภิกขเว ภิกขุโน โคจโร
 สโก เปตติโก วิสโย ๑ ยทิตํ จตฺตารโ สติปญฺจานา ๑ กตเม
 จตฺตารโ ๑ อธิ ภิกขเว ภิกขุ กายะ กายานุปลฺลํ วิหริติ ธาตานิ
 สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺส ๑ เวทนาสุ
 จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุปลฺลํ วิหริติ ธาตานิ สัมปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺส ๑ อยัม ภิกขเว ภิกขุโน โคจโร
 สโก เปตติโก วิสโยติ ๑

[๗๐๑] อตฺถิ ภิกขเว หิมวโต ปพฺพตฺตราชสฺสํ ทคฺคา วิสฺมา
 เทสา ยตฺถ เนว มกฺกฏฺฏานํ จาริ น มนุสฺสํ ๑ อตฺถิ ภิกขเว
 หิมวโต ปพฺพตฺตราชสฺสํ ทคฺคา วิสฺมา เทสา ยตฺถ มกฺกฏฺฏานญฺหิ
 โห จาริ น มนุสฺสํ ๑ อตฺถิ ภิกขเว หิมวโต ปพฺพตฺตราชสฺสํ สฺมา
 ภูมิจาคา รณณียา ยตฺถ มกฺกฏฺฏานญฺเจว จาริ มนุสฺสํ จ ๑
 ตตฺร โห ภิกขเว ลุทฺธา มกฺกฏฺฏวํสํ เตป্পํ โอยฺเตนฺติ มกฺกฏฺฏานํ
 พารินาย ๑ ตตฺร ภิกขเว เย เต มกฺกฏฺฐา อุพาสซาทิกกา อโถส-
 ซาทิกกา เต ตํ เตป্পํ ทิสฺสุวา ชารกา ปรีวชฺเชนฺติ ๑ โย ปน โส

โหติ มกุกโฏ พาดชาติโก โดตชาติโก โส คัม เถปํ อุตตมกมิตวา
 หตฺถเณ คณฺหาติ โส ตตฺถ พชฺฌติ หตฺถํ โมเจตฺถามํติ ทฺติเยน
 หตฺถเณ คณฺหาติ โส ตตฺถ พชฺฌติ อุกฺโก หตฺถเณ โมเจตฺถามํติ
 ปาเทเน คณฺหาติ โส ตตฺถ พชฺฌติ อุกฺโก หตฺถเณ โมเจตฺถามิ
 ปาทำ จาติ ทฺติเยน ปาเทเน คณฺหาติ โส ตตฺถ พชฺฌติ อุกฺโก
 หตฺถเณ โมเจตฺถามิ ปาเท จาติ ตฺถเนเน คณฺหาติ โส ตตฺถ
 พชฺฌติ ฯ เอวํ हि โส ภิกฺขเว มกุกโฏ ปณฺญโจทฺติโก ภูมํ เสดิ
 อนนํ อานนฺโน พฺยสํ อานนฺโน ยถา กามกฺกณฺโณ ลุทฺถสฺส ฯ
 ตเมนํ ภิกฺขเว ลุทฺโท วิชฺฌิตฺวา ตสฺมี ยเว มกุกฺโข อุตฺตรวิคฺวา
 อวิตฺตชฺเชตฺวา เยน กามํ ปกฺกมตี ฯ เอวํ เหนํ ภิกฺขเว โหติ
 โย อโคจเร จรตี ปรวิสฺสเย ฯ

[๗๐๒] ตสฺมา ติห ภิกฺขเว มา อโคจเร จริตฺถ ปรวิสฺสเย ฯ
 อโคจเร ภิกฺขเว จรตํ ปรวิสฺสเย ตจฺจนฺตี มาโร โอบาโร ตจฺจนฺตี
 มาโร อารมฺมณํ ฯ โก จ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อโคจโร ปรวิสฺสโย ฯ
 ยทิตํ ปณฺญํ กามคฺคณา ฯ กตเม ปณฺญํ ฯ จกฺขุวิญฺญเยยฺยา รูปา
 อិฏฺฐา กนฺตา มนาปา นียฺรูปา กามุปฺปตฺตนิคฺคา รชฺนียา โสค-
 วิญฺญเยยฺยา สทฺธา ฯ ฆานวิญฺญเยยฺยา คณฺหา ฯ ชิวฺหาวิญฺญเยยฺยา
 รสา ฯ กายวิญฺญเยยฺยา โสฬสฺสพฺพา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา นียฺรูปา
 กามุปฺปตฺตนิคฺคา รชฺนียา ฯ อयํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อโคจโร ปรวิสฺสโย ฯ

[๗๐๓] โคจเร ภิกฺขเว จรต สเก เปตฺติเก วิสฺสเย ฯ โคจเร

ภิกฺขเว จรตํ สเก เปตฺติเก วิสฺสเย น ตจฺจตฺติ มาโร โยตารํ
 น ตจฺจตฺติ. มาโร อารมฺมณํ ๑ โก จ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน โคจโร
 สโก เปตฺติโก วิสฺสโย ๑ ยทฺธิ จตฺตารो สติปฺปจฺจานา ๑ กตฺเม
 จตฺตารो ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุสฺสํ วิหริติ อาตมฺมึ
 สมนุสฺสาโน สติมา วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ
 จิตฺเต อมฺเมสุ อมฺมานุสฺสํ วิหริติ อาตมฺมึ สมนุสฺสาโน สติมา
 วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ อโย ภิกฺขเว ภิกฺขุโน โคจโร
 สโก เปตฺติโก วิสฺสโยติ ๑

[๗๐๔] เสดฺยถาปฺมึ ภิกฺขเว พาโต อพฺยตฺโต อกฺุสฺโส สฺสูโท
 ราชานํ วา ราชมฺหามตฺตํ วา นานจฺเจยฺหิ สฺสูเปหิ ปจฺจปฺปจฺจโต
 อสฺสํ อมฺพิตฺตคฺคหิมี ติตฺตคฺคคฺคหิมี กฏฺกคฺคหิมี มจฺจคฺคหิมี
 ขาริเกหิมี ขวาริเกหิมี โถณิเกหิมี อโถณิเกหิมี ๑ สฺสูโส ภิกฺขเว
 พาโต อพฺยตฺโต อกฺุสฺโส สฺสูโท สกฺุสฺสํ ภตฺตนิมิตฺตํ น อุกฺกณฺหาติ
 อิทํ วา เม อชฺช ภตฺตสฺสุเปยฺยํ รุจฺจติ อิมสฺสํ วา อภิหริติ
 อิมสฺสํ วา พหุ คณฺหาติ อิมสฺสํ วา วณฺณํ ภาสฺติ อมฺพิตฺตคฺคํ
 วา เม อชฺช ภตฺตสฺสุเปยฺยํ รุจฺจติ อมฺพิตฺตคฺคสฺสํ วา อภิหริติ
 อมฺพิตฺตคฺคสฺสํ วา พหุ คณฺหาติ อมฺพิตฺตคฺคสฺสํ วา วณฺณํ ภาสฺติ
 ติตฺตคฺคคฺคํ วา เม อชฺช ๑ กฏฺกคฺคํ วา เม อชฺช ๑ มจฺจคฺคํ วา
 เม อชฺช ๑ ขาริกํ วา เม อชฺช ๑ ขวาริกํ วา เม อชฺช ๑

๑ นานาวิเชหิตฺติ วา ปาโง ๑

โตณิกํ วา เม อชฺช ๑ อโตณิกํ วา เม อชฺช ภคฺตสฺสเปยฺยํ
 รุจฺจติ อโตณิกสฺส วา อภิหริติ อโตณิกสฺส วา พหุํ คณฺหาติ
 อโตณิกสฺส วา วณฺณํ ภาสคฺคิ ๑ สฺสโ โส ภิกฺขเว พาโต
 อพฺยตฺโต อกฺขโต สฺสุโท น เจว ตาภํ โหติ อจฺฉาทนสฺส น
 ตาภํ เวตฺตนสฺส น ตาภํ อภิหารานํ ๑ คํ ภิกฺขสฺส เหตุ ๑ ตถา हि
 โส ภิกฺขเว พาโต อพฺยตฺโต อกฺขโต สฺสุโท สกฺกสฺส ภคฺตนิมิตฺตํ
 น อุกฺคณฺหาติ ๑

[๗๐๕] เหวเมว โส ภิกฺขเว อีเรกฺขจฺโจ พาโต อพฺยตฺโต
 อกฺขโต ภิกฺขุ กายเ กายานุปฺสฺสํ วิหริติ อาตาปํ สมนฺปชาโน
 สติมา วิเนยฺย โตเก อภิชฺฌาโทมนสฺส ๑ คสฺส กายเ กายานุปฺสฺสํ โน
 วิหริโต จิตฺตํ น สมาริยติ อูปกฺกิเตสา น ปหฺยันติ โส คํ นิमितฺตํ
 น อุกฺคณฺหาติ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุปฺสฺสํ วิหริติ
 อาตาปํ สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โตเก อภิชฺฌาโทมนสฺส ๑ คสฺส
 ชมฺเมสุ ชมฺมานุปฺสฺสํ โน วิหริโต จิตฺตํ น สมาริยติ อูปกฺกิเตสา
 น ปหฺยันติ โส คํ นิमितฺตํ น อุกฺคณฺหาติ ๑ สฺสโ โส ภิกฺขเว
 พาโต อพฺยตฺโต อกฺขโต ภิกฺขุ น เจว ตาภํ โหติ ทิฏฺฐเจว
 ชมฺเม สฺสวiharานํ น ตาภํ สติสมนฺปชฺฌนสฺส ๑ คํ ภิกฺขสฺส เหตุ ๑
 ตถา हि โส ภิกฺขเว พาโต อพฺยตฺโต อกฺขโต ภิกฺขุ สกฺกสฺส
 จิตฺตสฺส นิमितฺตํ น อุกฺคณฺหาติ ๑

[๗๐๖] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ปณฺทิตโต พฺยตฺโต กฺขโต สฺสุโท

ราชานํ วา ราชมหามคฺคํ วา นานาเจหิ สูปฺเปหิ ปจฺจุปฺปจฺจิตโต
 อสฺสํ อมฺพิตคฺคเคหิํ ติตฺตคฺคเคหิํ กญฺญคฺคเคหิํ มชฺฐคฺคเคหิํ
 ขาริกะหิํ อขาริกะหิํ โถณิกะหิํ อโถณิกะหิํ ฯ สโฆ โส
 ภิกฺขเว ปณฺหิตโต พฺยตฺโต กุสฺโส สฺสโท สกสฺสํ ภตฺตนิมิตฺตํ
 อุกฺคณฺหาติ อิทํ วา เม อชฺช ภตฺตสฺสเปยฺยํ รุจฺจติ อิมสฺส
 วา อภิหฺรติ อิมสฺส วา พหุํ คณฺหาติ อิมสฺส วา วณฺณํ
 ภาสฺติ อมฺพิตคฺคํ วา เม อชฺช ภตฺตสฺสเปยฺยํ รุจฺจติ อมฺพิตคฺคสฺส
 วา อภิหฺรติ อมฺพิตคฺคสฺส วา พหุํ คณฺหาติ อมฺพิตคฺคสฺส วา
 วณฺณํ ภาสฺติ ติตฺตคฺคํ วา เม อชฺช ฯ กญฺญคฺคํ วา เม
 อชฺช ฯ มชฺฐคฺคํ วา เม อชฺช ฯ ขาริกํ วา เม อชฺช ฯ อขาริกํ
 วา เม อชฺช ฯ โถณิกํ วา เม อชฺช ฯ อโถณิกํ วา เม อชฺช
 ภตฺตสฺสเปยฺยํ รุจฺจติ อโถณิกสฺส วา อภิหฺรติ อโถณิกสฺส วา
 พหุํ คณฺหาติ อโถณิกสฺส วา วณฺณํ ภาสฺสํ ๑ สโฆ โส
 ภิกฺขเว ปณฺหิตโต พฺยตฺโต กุสฺโส สฺสโท ตาภี เจว โหติ อจฺฉนาทสฺส
 ตาภี เวตฺตทสฺส ตาภี อภิหารานํ ๑ ตํ กิสฺสํ เหตุ ๑ ตถา
 หิ โส ภิกฺขเว ปณฺหิตโต พฺยตฺโต กุสฺโส สฺสโท สกสฺสํ ภตฺตนิมิตฺตํ
 อุกฺคณฺหาติ ฯ

[๗๐๗] เอวเมว โฆ ภิกฺขเว อีเรกฺโข ปณฺหิตโต พฺยตฺโต
 กุสฺโส ภิกฺขุ กายะ กายานุสฺสํ วิหฺรติ อาตานิ สมนฺชานา
 สติมา วิเนยฺย โถเก อภิขฺฌนาโทมสฺส ๑ สสฺส กายะ กายานุสฺสํ

วิหโรโต จิตฺตํ สมาริยติ อุปกุกิเสสา ปหิยนฺติ โส ตํ นิमितฺตํ
 อุกฺคณฺหาติ ฯ เวทนาสุ เวทนานุปัสสํ วิหริติ ฯ จิตฺเต จิตฺตา-
 นุปัสสํ วิหริติ ฯ ชมฺเมสุ ชมฺมานุปัสสํ วิหริติ อาตาปี สมฺปชาโน
 สติมา วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌนาโทมนสฺสํ ฯ คสฺสํ ชมฺเมสุ ชมฺมา-
 นุปัสสํโน วิหโรโต จิตฺตํ สมาริยติ อุปกุกิเสสา ปหิยนฺติ โส
 ตํ นิमितฺตํ อุกฺคณฺหาติ ฯ สโฆ โส ภิกฺขเว ปณฺทิตो พฺยตฺโต
 กุสฺโส ภิกฺขุ ตาภํ เจว โหติ ทิฏฺฐเจว ชมฺเม สฺสวiharานํ ตาภํ
 สติสมฺปชฺฌณฺณสฺสํ ฯ ตํ กิสฺสํ เหตุ ฯ ตถา हि โส ภิกฺขเว
 ปณฺทิตो พฺยตฺโต กุสฺโส ภิกฺขุ สกสฺสํ จิตฺตสฺสํ นิमितฺตํ
 อุกฺคณฺหาตีติ ฯ

[๗๐๘] เอวฺมเม สฺสํ เอกํ สมฺมํ ภควา เวสํติยํ วิหริติ
 เวทฺธวคามเก ฯ ตตฺร โฆ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ เอถ คฺมุเห
 ภิกฺขเว สมนฺตา เวสํติยา ยถามิตฺตํ ยถาสํหิฏฺฐํ ยถาสํภตฺตํ
 วสฺสํ อุปเปถ อิชฺเชวหํ เวทฺธวคามเก วสฺสํ อุปคจฺฉามิตี ฯ เอวฺม-
 ภาเนติ โฆ เต ภิกฺขุ ภควโต ปฐิสฺสํสุวา สมนฺตา เวสํติยา
 ยถามิตฺตํ ยถาสํหิฏฺฐํ ยถาสํภตฺตํ วสฺสํ อุปคจฺฉํ ฯ

[๗๐๙] ภควา ปน ตตฺถเอว เวทฺธวคามเก วสฺสํ อุปคจฺฉิ ฯ
 อถ โฆ ภควโต วสฺสํสฺสคตฺสํ ชโร อาพาโฆ อุปฺปชฺชติ พาฬฺหา
 เวทนา วตฺตุนฺติ มรณฺณตฺติกา ฯ ตตฺร สฺสํ ภควา สโต สมฺปชาโน
 อริยาเสติ อวิหฺณฺณมาโน ฯ อถ โฆ ภควโต เอตทโหสิ น

โฆ ปน เมตมปฏฐมึ โยหมนามนเคตฺวา อฺปฺปจฺจาเก อนปโตเกตฺวา
 ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีนิพฺพาเยยฺยํ ยนฺนุนาหํ อิมํ อปาหํ วิริเยน ปฏิป-
 ปณาเมตฺวา ชฺวีตสงฺขารํ อธิฏฺฐาย วิหเรยฺยนฺติ ฯ อถ โฆ ภควา
 ตํ อปาหํ วิริเยน ปฏิปฺปณาเมตฺวา ชฺวีตสงฺขารํ อธิฏฺฐาย วิหาสิ ฯ
 อถ โฆ ภควา คิถานา อฺฏฺฐจฺโถ อจฺริวอฺฏฺฐจฺโถ เคตณฺเณา วิหาร-
 ปจฺฉายายํ ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสึติ ฯ

[๗๓๐] อถ โฆ อายสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เตนฺปสงฺกมึ
 อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสึติ ฯ เอกมนฺตํ
 นิสฺสนฺโน โฆ อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เขตฺทวโจ ทิฏฺฐจํ
 ภาณเต ภควโต ชมนฺยํ ทิฏฺฐจํ ภาณเต ภควโต ยานฺนํ อปปี
 เม ภาณเต มจฺจุรฺกขาโต วีย กาโย ทิสฺสาปปี เม น ปกฺขายนฺติ
 ชมนฺยาปปี มํ นปฺปฏฺฐิภาณฺติ ภควโต เคตณฺเณน อปปีจ เม ภาณเต
 อโหสิ กาจิเทว อสงฺสาธมฺตฺตา น ตาว ภควา ปรีพฺพายิสฺสํติ
 น ตาว ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ อารพฺภ กิณฺณจิเทว อุตฺทาหรตฺติ ฯ
 กิ ปนฺทานิ อานนฺท ภิกฺขุสงฺโฆ มยิ ปจฺจาสฺสํติ ฯ เทสึโต
 อานนฺท มยา ชมนฺโม อนนฺตํ อปาหิรํ กริตฺวา ฯ นตฺถานนฺท
 ตถาคคฺคฺสํ ชมนฺเมสุ อจฺริยมฺมุจฺจึ ฯ ยนฺนุนานนฺท เอวมฺสฺสํ อหํ
 ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีหริสฺสํมํติ วา มนฺนุเทสึโก ภิกฺขุสงฺโฆติ วา ฯ
 โส นฺนุนานนฺท ภิกฺขุสงฺฆํ อารพฺภ กิณฺณจิเทว อุตฺทาหเรยฺย ฯ ตถา-
 คคฺคฺสํ โฆ อานนฺท น เอวํ โหติ อหํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีหริสฺสํมํติ

วา มมุทเทสโก ภิกขุสงฺโฆติ วา ๑ ส ก็ อานนท ตถาคโต
 ภิกขุสงฺฆํ อารพฺภ กิณฺณิเทว อุกาหริสฺสติ ๑ เอตฺรหิ โห ปนาหํ
 อานนท ชินฺโน วุฑฺโฒ มหตฺตโก อทฺธคโค วโย อณฺุปปคโค
 อสฺสติกโก เม วโย วตฺตติ ๑ เสยฺยถาปํ อานนท ชรตฺถํ เวพฺุ-
 มิสฺสเกน ยาเปติ เอวเมว โห อานนท เวพฺุมิสฺสโก มณฺเณ
 ตถาคตฺสสฺส กาโย ยาเปติ ๑

[๗๑๓] ยสฺมึ อานนท สมฺเย ตถาคโต สัพฺพนิมิตฺตานํ อมณฺสิ-
 การว เอกจฺจนํ เวทนํ นโรชา อนิมิตฺตํ เจโตสฺมาจํ อปฺสํปชฺช
 วิหฺรติ ฌาสฺสํ อานนท ตสฺมึ สมฺเย ตถาคตฺสสฺส โหติ ๑ ตสฺมา
 ติหฺนนฺท อตฺตทปฺปา วิหฺรต อตฺตสฺรณว อนนฺนสฺรณว ฌมฺมทปฺปา
 ฌมฺมสฺรณว อนนฺนสฺรณว ๑

[๗๑๔] กถณฺว จ อานนท ภิกฺขุ อตฺตทปฺโป วิหฺรติ อตฺตสฺรโณ
 อนนฺนสฺรโณ ฌมฺมทปฺโป ฌมฺมสฺรโณ อนนฺนสฺรโณ ๑ อิทฺธานนฺท
 ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสํ วิหฺรติ อาตาปํ สํปชฺชาโน สติมา
 วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌนาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ฌมฺเมสุ
 ฌมานุปสฺสํ วิหฺรติ อาตาปํ สํปชฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก
 อภิชฺฌนาโทมนสฺสํ ๑ เอวํ โห อานนท ภิกฺขุ อตฺตทปฺโป วิหฺรติ
 อตฺตสฺรโณ อนนฺนสฺรโณ ฌมฺมทปฺโป ฌมฺมสฺรโณ อนนฺนสฺรโณ ๑

[๗๑๕] เย หิ เกจิ อานนท เอตฺรหิ วา มมจฺจเย วา อตฺต-
 ทปฺปา วิหฺริสฺสณฺติ อตฺตสฺรณว อนนฺนสฺรณว ฌมฺมทปฺปา ฌมฺมสฺรณว

อนนุญตริตติยา ๑ คมตคเคเม เต อานนุท ภิกขุ ภวิสสันติ เย
เกจิ สักขาตามาติ ๑

[๗๓๔] สำนวนุญ ๑ ภควา ๑ อถ ไช อายสุมมา อานนุโท
ปัพพณหสมมัม นิวาเสตฺวา ปตฺตจัจจวมาทาย เยน อนนุคโร ภิกขุ
ปัสสโย เตนุปสงฺกมิ อูปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสึ ๑
อถ ไช สัมพหุตา ภิกขุณฺโณ เยนายสุมมา อานนุโท เตนุปสงฺกมิตฺ
อูปสงฺกมิตฺวา อายสุมมุตฺตํ อานนุทํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺมุตฺตํ นิสฺสึ ๑
เอกมฺมุตฺตํ นิสฺสินฺหา ไช ตา ภิกขุณฺโณ อายสุมมุตฺตํ อานนุทํ เอตทโวจ
อิช ภนฺเต อานนุท สัมพหุตา ภิกขุณฺโณ จตุสฺส สติปญฺจสาเนสฺส สุปฺปิฏฺฐิต-
จิตฺตา วิหรนฺติโย อูพาริ ปุพฺเพนาปริ วิเสสํ สณฺฐานนุสฺสํ ๑
เอวเมตํ ภคินีโย เอวเมตํ ภคินีโย โย หิ โภจิ ภคินีโย ภิกขุ
วา ภิกขุณฺโณ วา จตุสฺส สติปญฺจสาเนสฺส สุปฺปิฏฺฐิตจิตฺโต วิหรติ คตฺถเต
ปาวฺกิงฺขํ อูพาริ ปุพฺเพนาปริ วิเสสํ สณฺฐานนุสฺสํ ๑ อถ ไช
อายสุมมา อานนุโท ตา ภิกขุณฺโณ รมฺมียา กถาย สนฺทตฺเตตฺวา
สมาทเปตฺวา สมนฺตเตเชตฺวา สมนฺทเปตฺวา อญฺจายาสนา ปกุกามิ ๑

[๗๓๕] อถ ไช อายสุมมา อานนุโท สำนวนุญ มีนุทาย จริตฺวา
ปจฺจกตํ มีนุทปาทปฏิกกนฺโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อูป-
สงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺมุตฺตํ นิสฺสึ ๑ เอกมฺมุตฺตํ
นิสฺสินฺหา ไช อายสุมมา อานนุโท ภควนฺตํ เอตทโวจ อิธห
ภนฺเต ปัพพณหสมมัม นิวาเสตฺวา ปตฺตจัจจวมาทาย เยน อนนุคโร

ภิกขุรูปตัสโย เตนุปลงกมึ อุปสงกมิตฺวา ปณฺณตฺเต ชาสเน
 นิสฺสํ ๑ อถ โข ภนฺเต สํพหฺลดา ภิกขุณฺโณ ยေနํ เตนุปลงกมึ
 อุปสงกมิตฺวา มํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสํ ๑ เอกมฺนํ
 นิสฺสนา โข ภนฺเต ตา ภิกขุณฺโณ มํ เขตฺทโวจํ อึ ภนฺเต
 อานนฺท สํพหฺลดา ภิกขุณฺโณ จตุสฺส สติปญฺจฺชาเนสฺส สุปฺปิฏฺจิตฺตฺโค
 วิหรนฺติโย อูฬารํ ปุพฺพเณาปรํ วิเสสํ สณฺขานิสฺสํ ๑ เหวํ วุตฺตา
 ภนฺเต ตา ภิกขุณฺโณ เขตฺทโวจํ เหวเมตํ ภคินฺโณ เหวเมตํ
 ภคินฺโณ โย หิ โภจํ ภคินฺโณ ภิกขุ วา ภิกขุณฺโณ วา จตุสฺส
 สติปญฺจฺชาเนสฺส สุปฺปิฏฺจิตฺตฺโค วิหรติ ตสฺสเสตํ ปาฏิกงฺขํ อูฬารํ
 ปุพฺพเณาปรํ วิเสสํ สณฺขานิสฺสํ ๑

[๗๑๖] เหวเมตํ อานนฺท เหวเมตํ อานนฺท โย หิ โภจํ อานนฺท
 ภิกขุ วา ภิกขุณฺโณ วา จตุสฺส สติปญฺจฺชาเนสฺส สุปฺปิฏฺจิตฺตฺโค วิหรติ
 ตสฺสเสตํ ปาฏิกงฺขํ อูฬารํ ปุพฺพเณาปรํ วิเสสํ สณฺขานิสฺสํ ๑
 กตฺเมตํ จตุสฺส ๑

[๗๑๗] อึ อานนฺท ภิกขุ กายเ กายานุปลสฺสํ วิหรติ ชาคาปํ
 สํปฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ ตสฺส กายเ
 กายานุปลสฺสโน วิหรโต กายารมฺมโน วา อุปฺปชฺชติ กายสฺมึ
 ปริพาโห เจตโส วา ตันตํ พหิทฺธา วา จิตฺตํ วิกฺกิปติ ๑
 เตน อานนฺท ภิกขุณา กิสฺสมิณฺจ เทว ปสํทนฺเเย นิमितฺเต จิตฺตํ
 ปณฺทิตฺตพฺพํ ๑ ตสฺส กิสฺสมิณฺจ เทว ปสํทนฺเเย นิमितฺเต จิตฺตํ

ปณฺธิทโต ปามุชฺชํ ชายติ ปมฺพุตฺตสํสํ ปีติ ชายติ ปีติมนสํสํ
 กาโย ปสฺสํมภติ ปสฺสํทชกาโย สฺสํ เวทยติ สฺสํโน จิตฺตํ
 สมาริยติ ฯ โส อิติ ปฏฺฐนฺนจิกฺขติ ยสฺสํ ชฺวาทํ อตฺถาย จิตฺตํ
 ปณฺธิทํ โส เม อตฺถโก อภินิพฺพนฺโน หนฺนททานิ ปฏฺฐํหฺรามาติ ฯ
 โส ปฏฺฐํหฺรติ เจว น จ วิตฺถกฺเกติ น จ วิจาเรติ อวิตฺถกฺโกมฺหิ
 อวิจาโร อชฺฌตฺตํ สติมา สฺสุมสํมํติ ปชานาติ ฯ

[๒๑๘] ปุณฺ จปรํ อานนฺท ภิภฺช เวทนาสุ ฯ จิตฺเต ฯ ชมเมสุ
 ชมฺมานุสํสํ วิหฺรติ อาตาปี สมนฺปชานโน สติมา วิเนยฺย โตเก
 อภิชฺฌมาโทมนสํสํ ฯ ตสฺสํ ชมเมสุ ชมฺมานุสํสํโน วิหฺรโต
 ชมฺมารมฺมโน วา อูปฺปชฺชติ กายสํมํ ปริพาโห เจตโส วา
 ตันตฺตํ พหิทฺธา วา จิตฺตํ วิภฺชิปติ ฯ เตน อานนฺท ภิภฺชนา
 กิสํมิณฺณจิ เทว ปสาทณฺเณ นิมิตฺเต จิตฺตํ ปณฺธิทิตพฺพํ ฯ ตสฺสํ
 กิสํมิณฺณจิ เทว ปสาทณฺเณ นิมิตฺเต จิตฺตํ ปณฺธิทโต ปามุชฺชํ
 ชายติ ปมฺพุตฺตสํสํ ปีติ ชายติ ปีติมนสํสํ กาโย ปสฺสํมภติ
 ปสฺสํทชกาโย สฺสํ เวทยติ สฺสํโน จิตฺตํ สมาริยติ ฯ โส อิติ
 ปฏฺฐนฺนจิกฺขติ ยสฺสํ ชฺวาทํ อตฺถาย จิตฺตํ ปณฺธิทํ โส เม
 อตฺถโก อภินิพฺพนฺโน หนฺนททานิ ปฏฺฐํหฺรามาติ ฯ โส ปฏฺฐํหฺรติ
 เจว น จ วิตฺถกฺเกติ น จ วิจาเรติ อวิตฺถกฺโกมฺหิ อวิจาโร
 อชฺฌตฺตํ สติมา สฺสุมสํมํติ ปชานาติ ฯ เอวํ โส อานนฺท
 ปณฺธิชย ภาวนา โหติ ฯ

[๗๑๘] กถญจ อานนท อปฺปณิชาย ภาวนา โหติ ฯ พหิทฺธา
 อานนท ภิกฺขุ จิตฺตํ อปฺปณิชาย อปฺปณิหิตํ เม พหิทฺธา จิตฺตฺตฺติ
 ปชานาติ อถ ปจฺจนา ปุเร อสงฺขิตฺตํ วิมุตฺตํ อปฺปณิหิตฺตฺติ
 ปชานาติ อถ จ ปน กายเ กายานุปลฺลสฺส วิหรามิ อาตาปึ
 สัมปชาโน สติมา สฺซมฺสํมัตติ ปชานาติ ฯ

[๗๑๙] พหิทฺธา อานนท ภิกฺขุ จิตฺตํ อปฺปณิชาย อปฺปณิหิตํ
 เม พหิทฺธา จิตฺตฺตฺติ ปชานาติ อถ ปจฺจนา ปุเร อสงฺขิตฺตํ
 วิมุตฺตํ อปฺปณิหิตฺตฺติ ปชานาติ อถ จ ปน เวทนาสุ เวทนา-
 นุปฺลสฺส วิหรามิ อาตาปึ สัมปชาโน สติมา สฺซมฺสํมัตติ ปชานาติ ฯ

[๗๒๐] พหิทฺธา อานนท ภิกฺขุ จิตฺตํ อปฺปณิชาย อปฺปณิหิตํ
 เม พหิทฺธา จิตฺตฺตฺติ ปชานาติ อถ ปจฺจนา ปุเร อสงฺขิตฺตํ
 วิมุตฺตํ อปฺปณิหิตฺตฺติ ปชานาติ อถ จ ปน จิตฺเต จิตฺตา-
 นุปฺลสฺส วิหรามิ อาตาปึ สัมปชาโน สติมา สฺซมฺสํมัตติ ปชานาติ ฯ

[๗๒๑] พหิทฺธา อานนท ภิกฺขุ จิตฺตํ อปฺปณิชาย อปฺปณิหิตํ
 เม พหิทฺธา จิตฺตฺตฺติ ปชานาติ อถ ปจฺจนา ปุเร อสงฺขิตฺตํ
 วิมุตฺตํ อปฺปณิหิตฺตฺติ ปชานาติ อถ จ ปน ฆมฺเมสุ ฆมฺมา-
 นุปฺลสฺส วิหรามิ อาตาปึ สัมปชาโน สติมา สฺซมฺสํมัตติ ปชานาติ ฯ

[๗๒๒] เอวํ โห อานนท อปฺปณิชาย ภาวนา โหติ ฯ อิติ
 โห อานนท เทสฺสคา มยา ปณิชาย ภาวนา เทสฺสคา มยา
 อปฺปณิชาย ภาวนา ฯ ยํ อานนท สํกตฺตารา กรณียํ สํวทณํ

หิเตตฺตนา อญฺญมฺปเกน อญฺญมฺมํ อฺปปาทาย กตํ โว ตํ มยา ฯ
 เขตานิ อานนฺท รุกฺขมฺุตานิ เขตานิ สฺสญฺญาคารานิ ฯ ฌายตา-
 นนฺท มา ปมาทคฺฤ มา ปจฺญา วิปฺปฏิสํวริโน อหฺวคฺฤ อยฺม
 โว อมฺหากํ อญฺสํสํนํติ ฯ อิทมฺโวจ ภควา ฯ อตฺตมโน
 อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ภาสํติ อภินนฺทํติ ฯ

อมฺพปาทิวคฺโค ปชฺโม ฯ

ตสฺสสฺสทฺทานํ

อมฺพปาทิสโต ภิกฺขุ สํวตฺตสฺสทราสี ฯ

สจฺจตนฺคฺขมํ มกฺกโฆ สฺสโต คิตาโน ภิกฺขุณฺโณ วาสโกติ ฯ

นาพนทวคฺโค ทูติโย

[๗๒๔] ส้าวคฺคณิทานํ ฯ อถ โห อายสฺมา ส้าวปฺคฺโค เยน
ภควา เตนุปลงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสินโน โห อายสฺมา ส้าวปฺคฺโค ภควนฺตํ
เอตทวโจ มหาปฺริโส มหาปฺริโสติ ภาเย อจฺจุติ กิตฺตาวตา
นุ โห ภาเย มหาปฺริโส โหติติ ๑ วิมุตฺตจิตฺตคฺคตา ขฺวาทํ
ส้าวปฺคฺค มหาปฺริโสติ วทามิ อวิมุตฺตจิตฺตคฺคตา โน มหา-
ปฺริโสติ วทามิ ๑

[๗๒๕] กถณฺจ ส้าวปฺคฺค วิมุตฺตจิตฺโค โหติ ๑ อธิ ส้าวปฺคฺค
ภิกฺขุ ภาเย กายานุปสฺสํ วิหริติ อาตาปี สัมปชาโน สติมา
วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ คตฺถ ภาเย กายานุปสฺสํโน
วิหริโต จิตฺตํ วิรชฺชติ วิมฺจุจฺติ อนุปาทาย อาสเวหิ ๑ เวทนาสุ
จิตฺเต ชมเมสุ ชมมานุปสฺสํ วิหริติ อาตาปี สัมปชาโน สติมา
วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ คตฺถ ชมเมสุ ชมมานุปสฺสํโน
วิหริโต จิตฺตํ วิรชฺชติ วิมฺจุจฺติ อนุปาทาย อาสเวหิ ๑ เอว
โห ส้าวปฺคฺค วิมุตฺตจิตฺโค โหติ ๑ วิมุตฺตจิตฺตคฺคตา ขฺวาทํ
ส้าวปฺคฺค มหาปฺริโสติ วทามิ อวิมุตฺตจิตฺตคฺคตา โน มหา-
ปฺริโสติ วทามิ ๑

[๗๒๖] เอกํ สมนํ ภควา นาพนทายํ วิหริติ ปาวาริกมฺพวเน ๑

อถ โห อายสฺมา สํวรัปฺตโต เยน ภควา เทนุปลงฺกมิ อฺป-
 ลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินโน
 โห อายสฺมา สํวรัปฺตโต ภควนฺตํ เอตทโวจ เอวํ ปสฺนุนาหํ
 ภนฺเต ภควติ น จาหุ น จ ภวิสฺสตี น เจตฺรหิ วิชฺชตี อญฺโฆ
 สฺมโน วา พฺราหฺมโน วา ภควตา ภิยฺโยภินฺนตโร ยทิตํ
 สฺมโฬชฺชินฺติ ฯ อฺพารว โห ตฺวยายํ สํวรัปฺตต อสภิวาจา ภาสิตา
 เอกังโส คหิตโต สํหนาโท นทิตโต เอวํ ปสฺนุนาหํ ภนฺเต ภควติ
 น จาหุ น จ ภวิสฺสตี น เจตฺรหิ วิชฺชตี อญฺโฆ สฺมโน วา
 พฺราหฺมโน วา ภควตา ภิยฺโยภินฺนตโร ยทิตํ สฺมโฬชฺชินฺติ ฯ

[๗๒๗] กิณฺนุ เต สํวรัปฺตต เย เต อเหสุ อตฺตมทฺธานํ อรหฺนโต
 สฺมมาสมฺพุทฺธา สฺพเพ เต ภควนฺโต เจตสา เจโต ปริจฺจ วิทิตา
 เอวํสํธา เต ภควนฺโต อเหสุ อิติ วา เอวํมมา เต ภควนฺโต
 อเหสุ อิติ วา เอวํปณฺณา เต ภควนฺโต อเหสุ อิติ วา เอวํ-
 วิหาริโน เต ภควนฺโต อเหสุ อิติ วา เอวํวิมุตฺตา เต ภควนฺโต
 อเหสุ อิติ วาติ ฯ โน เหตุํ ภนฺเต ฯ

[๗๒๘] กิ ปน เต สํวรัปฺตต เย เต ภวิสฺสนฺติ อนาคต-
 มทฺธานํ อรหฺนโต สฺมมาสมฺพุทฺธา สฺพเพ เต ภควนฺโต เจตสา
 เจโต ปริจฺจ วิทิตา เอวํสํธา เต ภควนฺโต ภวิสฺสนฺติ อิติ วา
 เอวํมมา เต ภควนฺโต ภวิสฺสนฺติ อิติ วา เอวํปณฺณา เต
 ภควนฺโต ภวิสฺสนฺติ อิติ วา เอวํวิหาริโน เต ภควนฺโต ภวิสฺสนฺติ

อิตติ วา เอวํวิมุตฺตา เต ภควนฺโต ภวิสฺสํนฺติ อิตติ วาติ ๑ โน
 เหตุ ภาณเต ๑

[๗๒๘] ก็ ปน ตูยาหํ สํวํปฺตฺต เอตฺรหิ อรหํ สํมาสํมฺพุทฺโธ
 เจตสา เจโต ปริจฺจ วิทิตฺโต เอวํสํโธ ภควา อิตติ วา เอวํ-
 รมฺโม ภควา อิตติ วา เอวํปณฺโณ ภควา อิตติ วา เอวํวิหาริ
 ภควา อิตติ วา เอวํวิมุตฺโต ภควา อิตติ วาติ ๑ โน เหตุ
 ภาณเต ๑

[๗๓๐] เอกุถ จ เต สํวํปฺตฺต อตฺตํคานาคตปจฺจุปปนฺนํสํ อรหฺน-
 เตสํ สํมาสํมฺพุทฺเธสํ เจโตปริยายญาณํ นตฺติ ๑ อถ ทิณฺฑจฺรหิ
 ตูยาหํ สํวํปฺตฺต อูฬารว อาสํภีวาจา ภาสิตา เอกังโส คหิตฺโต
 สํหํนาโท นทิตฺโต เอวํ ปสํนํนาหํ ภาณเต ภควติ น จาหุ น
 จ ภวิสฺสํนฺติ น เจตฺรหิ วิชฺชติ อณฺโณ สมนฺโน วา พฺราหฺมณ
 วา ภควตา ภิกฺขุโยภิกฺขุเวตโร ยทิตํ สมนุโพธิยํนฺติ ๑ น ไช เม
 ตํ ภาณเต อตฺตํคานาคตปจฺจุปปนฺนํสํ อรหฺนเตสํ สํมาสํมฺพุทฺเธสํ
 เจโตปริยายญาณํ อตฺตํ อปฺปี จ ชมฺมมนุวโย วิทิตฺโต ๑

[๗๓๑] เสยฺยถาปํ ภาณเต รณฺโณ ปจฺจุจฺจนฺติมํ นครํ ทพฺพหฺมฺชาตํ^๑
 ทพฺพปภาการโตรณํ เอกทวารํ ตตฺตํสํสํ โทวารวิโก ปณฺณชิตํ
 พุทฺธํเมชาวํ อณฺเฑวาทานํ นิจฺวาเรตา ฌาตานิ ปเวเสตา ๑ โส
 ตตฺตํ นครํสํสํ สมนฺนา อนฺนํปริยายปถํ อนฺนํกมฺมาโน น ปสํเสยฺย

๑ ส. ทพฺพหฺมฺชาตํ พ. ทพฺพหฺมฺชาปํ ๑

ปาการสฺสํ ภา ปาการวิจฺจํ ภา อนฺตมโส วิพารนิสฺสํ กุณฺหมตฺตํ ๑
 ตสฺสํ เอมสฺสํ ๒ ๒ เกจิ โอปาริกา ปาณา อิมํ นครํ
 ปวิสฺสํติ ภา นิคฺคฆมนฺติ ภา สํพเพ เต อิมินา ทฺวาเรน ปวิสฺสํติ
 ภา นิคฺคฆมนฺติ วาติ ๑ เอมเมว ๒ เม ภาเต ชฺมฺมนฺนํ วิทิตํ
 ยेषิ เต ภาเต อเหตุํ อคฺคตมทฺธานํ อรหํ โค สํมาสํมพฺพุตา
 สํพเพ เต ภควํ โค ปณฺจ นํวเรณ ปหาย เจตโส อฺปภิกฺกเตสํ
 ปณฺณาย ทฺพพถฺกเรน จตุสฺส สติปญฺจํ เณสฺสํ สํปติญฺจิตฺตํ ตตฺต
 โขชฺฌนํ เณ ยถาภูตํ ภาเวตฺวา อนฺตคฺคํ สํมาสํมโพธิํ อภิสํมพฺพุตํ ๑
 ยेषิ เต ภาเต ภวิสฺสํติ อนาคตมทฺธานํ อรหํ โค สํมาสํมพฺพุตา
 สํพเพ เต ภควํ โค ปณฺจ นํวเรณ ปหาย เจตโส อฺปภิกฺกเตสํ
 ปณฺณาย ทฺพพถฺกเรน จตุสฺส สติปญฺจํ เณสฺสํ สํปติญฺจิตฺตํ ตตฺต
 โขชฺฌนํ เณ ยถาภูตํ ภาเวตฺวา อนฺตคฺคํ สํมาสํมโพธิํ อภิสํมพฺพุ-
 ตํ สนิสฺสํติ ๑ ภควาํ ภาเต เอตฺรหิ อรหํ สํมาสํมพฺพุโต ปณฺจ
 นํวเรณ ปหาย เจตโส อฺปภิกฺกเตสํ ปณฺณาย ทฺพพถฺกเรน จตุสฺส
 สติปญฺจํ เณสฺสํ สํปติญฺจิตฺตํ ตตฺต โขชฺฌนํ เณ ยถาภูตํ ภาเวตฺวา
 อนฺตคฺคํ สํมาสํมโพธิํ อภิสํมพฺพุโตติ ๑

[๗๓๒] สํยฺคฺคํ สํยฺคฺคํ สํยฺคฺคํ ตสฺมา ติทฺถํ คํ สํยฺคฺคํ อิมํ
 ชฺมฺมนํ ปริยายํ อภิกฺคณํ ภาเสยฺยาสํ ภาชฺชนํ ภาชฺชนํ อฺปาสํกานํ
 อฺปาสํกานํ ๑ ยेषํ ยेषิ สํยฺคฺคํ โมชฺสปริสาณํ ภวิสฺสํติ ตถาคเต

๓ ส. วิพารนิคฺคกมฺหมตฺตมฺมี ๑

กงฺขา วา วิมติ วา เตสํมิมํ ฆมฺมปริยาโย สํตุวา ยา ตถาคเต
 กงฺขา วา วิมติ วา สํ ปหฺยิสฺสํคํติ ฯ

[๗๓๓] เอกํ สํมยํ ภคฺวา สํวคฺคณิ วิหริติ เขตฺวเน อนาถ-
 มีนุชฺชิกสฺส อารามे ฯ เตเน โห ปน สํมเยเน อายสฺมา สํวปฺคฺโคโต
 มคฺเชสุ วิหริติ นาพกคามเก อพาธิโก ทฺวชฺชิตฺวา พหุหฺคิถาโน ฯ
 จุนฺโท สมนฺทเทโส อายสฺมโต สํวปฺคฺคสฺส อฺปฺปจฺจาโก โหติ ฯ
 อถ โห อายสฺมา สํวปฺคฺโคโต เตเนว อพาเชเน ปรีนิพฺพายิ ฯ

[๗๓๔] อถ โห จุนฺโท สมนฺทเทโส อายสฺมโต สํวปฺคฺคสฺส
 ปคฺคจฺจวรมาทาย เยเน สํวคฺคิเขตฺวนํ อนาถมีนุชฺชิกสฺส อารามे
 เยนายสฺมา อานนฺโท เตเนปฺสงฺกมิ อฺปฺปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ
 อานนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสีนฺโน โห
 จุนฺโท สมนฺทเทโส อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ อายสฺมา
 ภาเน สํวปฺคฺโคโต ปรีนิพฺพุโต อิทมสฺส ปคฺคจฺจวรมติ ฯ อตฺถิ
 โห อิทํ อวฺสุโส จุนฺท กถาปารภํ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย อายามา-
 วฺสุโส จุนฺท เยน ภคฺวา เตเนปฺสงฺกมิตฺสํม อฺปฺปสงฺกมิตฺวา ภควโต
 เอตมคฺคํ อวโรเจสฺสํมาติ ฯ เอวํ ภาเนติ โห จุนฺโท สมนฺทเทโส
 อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปจฺจุสฺสโถสฺสิ ฯ

[๗๓๕] อถ โห อายสฺมา จ อานนฺโท จุนฺโท จ สมนฺทเทโส
 เยน ภคฺวา เตเนปฺสงฺกมิตฺสํม อฺปฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ เอกมนฺตํ นิสีนฺโน โห อายสฺมา อานนฺโท

ภควนฺตํ เอตทโวจ อหํ ภนฺเต จฺนุโท สมนฺนุเทโส เอวมาห
 อายสฺมา ภนฺเต สारิปฺพุโต ปรีนิจฺจุโต อิทมสฺส ปตฺตจฺฉวณฺติ ฯ
 อหํ ฯ เม ภนฺเต มจฺจุรชฺชาโต วีย ทาโย ทิสํมี เม น
 ปกฺขายนฺติ ชมฺมาหํ มํ นปฺปฏิกนฺติ อายสฺมา สारิปฺพุโต
 ปรีนิจฺจุโตติ สุตฺวา ฯ

[๗๓๖] ก็ นุ โส อานนฺท สारิปฺพุโต สัตถุชฺชนํ วา อาทาย
 ปรีนิจฺจุโต สมาริกชฺชนํ วา อาทาย ปรีนิจฺจุโต ปณฺณวชฺชนํ วา
 อาทาย ปรีนิจฺจุโต วิมุตฺติชฺชนํ วา อาทาย ปรีนิจฺจุโต วิมุตฺติ-
 ฌาณทสฺสชฺชนํ วา อาทาย ปรีนิจฺจุโตติ ฯ น โส เม ภนฺเต
 อายสฺมา สारิปฺพุโต สัตถุชฺชนํ วา อาทาย ปรีนิจฺจุโต ฯ เป ฯ
 วิมุตฺติฌาณทสฺสชฺชนํ วา อาทาย ปรีนิจฺจุโต ฯ อหํ ฯ เม
 ภนฺเต อายสฺมา สारิปฺพุโต โอวาทโก อโหสิ วิณฺณวาทโก สนฺทสฺสโก
 สมารทโก สมุคฺคเตชโก สมนฺปหฺสโก อภิสสํ ชมฺมเทสํนาย อนฺน-
 คาทโก สพัรหฺมจารินํ ตํ มยํ อายสฺมาโต สारิปฺพุตสฺส ชมฺโมชํ
 ชมฺมโภคํ ชมฺมานุคฺคหํ อนุสฺสวมาติ ฯ

[๗๓๗] นนุ ตํ อานนฺท มยา ปฏิกฺขเจว อภฺชํ สัพเพหิ
 มีเยหิ มนาเปหิ นานาภาโว วิณาภาโว อณฺณตภาโว ตํ กุเตตฺถ
 อานนฺท ทฬภา ฯ ยนฺตํ ชาคํ ฐิตํ สงฺขตํ ปโลกชมนํ ตํ วต มา
 ปตฺตชฺชติ เนตํ ชานํ วิชฺชติ ฯ

[๗๓๘] เสยฺยถาหิ อานนฺท มหโต รุกฺขสฺส คฺคฺชฺจโต สारวโต

โย มหนตโตโร ชนโธ โส ปถุชเชยฺย ฯ เอวเมว โธ อานนท
 มหโต ภิกขุสงฺฆสฺส ตัญญุโต สํวโต สํวปฺปโต ปรีณิพฺพุโต
 ตํ กุเตตฺถ อานนท ทฬภา ฯ ยนํ ตํ ชาคํ ภูตํ สงฺฆตํ ปโลกสมฺม
 ตํ วต มา ปถุชฺชติ เนตํ ชานํ วิชฺชติ ฯ ตสฺมา ติทฺธ อานนท
 อตฺตทปฺปา วิหริตฺถ อตฺตสํวรณา อนนฺนสํวรณา สมฺมทปฺปา สมฺม-
 สํวรณา อนนฺนสํวรณา ฯ

[๗๓๙] กถณฺจानนฺท ภิกขุ อตฺตทปฺโป วิหริตฺถ อตฺตสํวรณ
 อนนฺนสํวรณ สมฺมทปฺโป สมฺมสํวรณ อนนฺนสํวรณ ฯ อิทฺธา-
 นนฺท ภิกขุ กาเย กายานุปสฺสํ วิหริตฺถ อตฺตทปฺโป สํมฺปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต สมฺเมสุ สมฺมา-
 นุปสฺสํ วิหริตฺถ อตฺตทปฺโป สํมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌมา-
 โทมนสฺสํ ฯ เอวํ โธ อานนท ภิกขุ อตฺตทปฺโป วิหริตฺถ อตฺตสํวรณ
 อนนฺนสํวรณ สมฺมทปฺโป สมฺมสํวรณ อนนฺนสํวรณ ฯ

[๗๔๐] เย ทิ เกจิ อานนท เอตฺรทิ วา มมจฺเจเย วา อตฺต-
 ทปฺปา วิหริสฺสํสนฺติ อตฺตสํวรณา อนนฺนสํวรณา สมฺมทปฺปา สมฺมสํวรณา
 อนนฺนสํวรณา ฯ ตมตคฺคเคเมเต อานนท ภิกขุ ภวิสฺสํสนฺติ เย
 เกจิ สิกฺขากามาติ ฯ

[๗๔๑] เอกํ สํมยํ ภคฺวา วชฺชํสฺสุ วิหริตฺถ อุกฺกเจตายิ คังคฺกาย
 นทียา ตึเร มหตา ภิกขุสงฺฆเมว สํทฺธิ อจิริปรีณิพฺพุเตสุ สํวปฺปต-
 โมคฺคตฺถาเนสุ ฯ เตน โธ ปณ สํมเยน ภคฺวา ภิกขุสงฺฆปรีฎิโต

อชฺโณกาเส นิสินฺโน โหติ ฯ อถ โห ภควา คุณทักฺขิณํ ภิกฺขุสงฺฆํ
 อนฺวิโลเกตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสึ อมฺี โห มฺหายํ ภิกฺขเว ปริสา
 สฺสณฺณา วีย ขายติ อปริณิพฺพุเตสฺส สํวรัปฺตตโมคฺคตฺตนาเนสุ ฯ อสฺสณฺณา
 เม ส่า ภิกฺขเว ทิส่า โหติ อนเปกฺขา คตฺถํ ทิสายํ โหติ ยสฺสํ
 ทิสายํ สํวรัปฺตตโมคฺคตฺตนา วิหรนฺติ ฯ

[๗๔๒] เขมฺี เต ภิกฺขเว อเหตุํ อตฺตมทฺธานํ อรหฺโตะ สมนฺมา
 สมฺพุทฺธา เตสฺมมฺี ภควนฺตานํ เขตฺปรมํ เขว สํวทฺธํ อโหสิ
 เสยฺยถาปมฺี มยฺหํ สํวรัปฺตตโมคฺคตฺตนา ฯ เขมฺี เต ภิกฺขเว ภวิสฺสํ
 อนาคตมทฺธานํ อรหฺโตะ สมนาสฺมฺพุทฺธา เตสฺมมฺี ภควนฺตานํ เขต
 ปรมํ เขว สํวทฺธํ ภวิสฺสํ เสยฺยถาปมฺี มยฺหํ สํวรัปฺต
 ตโมคฺคตฺตนา ฯ

[๗๔๓] อจฺฉริยํ ภิกฺขเว สํวทฺธานํ อพฺภุทํ ภิกฺขเว สํวทฺธานํ
 สตฺถุ จ นาม สํสํนทฺรา ภวิสฺสํ นโติ โยวาทปฏิกฺรวา จ จตฺตุนฺนจ
 ปริสํนํ นียา ภวิสฺสํ นโติ มนาปา คุรฺภาวณียา จ ฯ อจฺฉริยํ ภิกฺขเว
 ตถาคตฺถํ อพฺภุทํ ภิกฺขเว ตถาคตฺถํ เขวรูปมฺี นาม สํวทฺธานํ
 ยฺยูเค ปรีณิพฺพุเต นตฺถิ ตถาคตฺถํ โสโก วา ปรีเทโว วา ตํ
 กุเตตฺถ ภิกฺขเว ทพฺภา ฯ ยนฺตํ ขาตํ ภูตํ สงฺขตํ ปโตกขมมํ
 ตํ วต มา ปตฺตฺฐิตํ เนตํ สํนํ วิชฺชติ ฯ

[๗๔๔] เสยฺยถาปมฺี ภิกฺขเว มหโต รุกฺขสฺสํ ติจฺจุจโต สํวทโต
 เข มหนฺตคฺตรา ขนฺธา เต ปตฺตฺฐเขยฺยํ ฯ เขวเมว โห ภิกฺขเว

มทโต ภิกฺขุสงฺฆสฺส ตัญฺหโต สํวโรโต สํวปฺปคฺคโมคฺคตถานา
 ปรีนิพฺพุตา ตํ กุเตตฺถ ภิกฺขเว ตพฺภา ฯ ยนํ ชํ ภูตํ สงฺขตํ
 ปโตกธมฺมํ ตํ วต มา ปถุชฺชติ เนตฺติ ชานํ วิชฺชติ ฯ คตฺถมา ติห
 ภิกฺขเว ขตฺตทปฺปา วิหรต อตฺตสํวรนา อนนฺนสํวรนา ชมฺมทปฺปา
 ชมฺมสํวรนา อนนฺนสํวรนา ฯ

[๗๔๕] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ขตฺตทปฺโป วิหริติ อตฺตสํวรโน
 อนนฺนสํวรโน ชมฺมทปฺโป ชมฺมสํวรโน อนนฺนสํวรโน ฯ อธิ
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุสฺสํ วิหริติ อาคาปํ สํปชานโน
 สติมา วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ
 ชมฺมานุสฺสํ วิหริติ อาคาปํ สํปชานโน สติมา วิเนยฺย โสเก
 อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เอวํ โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ ขตฺตทปฺโป วิหริติ
 อตฺตสํวรโน อนนฺนสํวรโน ชมฺมทปฺโป ชมฺมสํวรโน อนนฺนสํวรโน ฯ

[๗๔๖] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว เอตฺรหิ วา มมจฺจุเย วา ขตฺตทปฺปา
 วิหริตฺถสฺสติ อตฺตสํวรนา อนนฺนสํวรนา ชมฺมทปฺปา ชมฺมสํวรนา
 อนนฺนสํวรนา ฯ ตมตฺถเคเมเต ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภวิสฺสสฺสติ เย
 เกจิ สิกฺขาภามาติ ฯ

[๗๔๗] สํวคฺคณิธานํ ฯ อถ โส อายสฺมา พาทิโย เยน
 ภควา เทนุสํภมฺมิ อฺปสํภมฺมิคฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
 นิสฺสํติ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินโน โส อายสฺมา พาทิโย ภควนฺตํ เอตทโวจ
 สํวคฺค เม ภนฺเต ภควา สงฺฆิตฺเตน ชมฺมํ เทเสตฺถ ยมํ ภควโต

ธมมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโง อปฺปมตฺโต ธาตปฺปํ ปหิตตฺโต
 วิหเรยฺยนฺติ ฯ ศฺลมา ติห ตฺวํ พหิย ธาติเมว วิโสเชหิ กุสฺเสตฺถ
 ธมฺเมตฺถ ฯ โก จาติ กุสฺสณํ ธมฺมานํ ฯ สํตมฺบจ สํวิตฺถุํ ทิฏฺฐิ
 จ อชฺชกา ฯ

[๗๔๘] ยโต โห เต พหิย สํตมฺบจ สํวิตฺถุํ ภวิสฺสตี ทิฏฺฐิ จ
 อชฺชกา ตโต ตฺวํ พหิย สํตํ นิสฺสํย สํเต ปตฺติจฺจาย จตฺตารो
 สติปฏฺฐานเน ภาเวยฺยาสี ฯ กตเม จตฺตารो ฯ อธิ ตฺวํ พหิย
 กาเย กายานุปตฺตํ วิหฺรหิ ธาตปฺปํ สํมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
 โตเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ธมฺเมตฺถ ธมฺมานุปตฺตํ
 วิหฺรหิ ธาตปฺปํ สํมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โตเก อภิชฺฌา-
 โทมนสฺสํ ฯ ยโต โห ตฺวํ พหิย สํตํ นิสฺสํย สํเต ปตฺติจฺจาย
 อิมे จตฺตารो สติปฏฺฐานเน เหวํ ภาเวตฺถสฺสตี ตโต ตฺวํ พหิย
 ยารตฺติ วา ทิวโส วา ธาตมิสฺสตี อชฺชกฺขิ เยว ปาฏิกงฺขา
 กุสฺเสตฺถ ธมฺเมตฺถ โน ปริหานํตี ฯ

[๗๔๙] ธถ โห ธายสฺมา พหิโย ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา
 ธนฺโมทิตฺวา อชฺชจฺจายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
 ปกฺกามิ ฯ ธถ โห ธายสฺมา พหิโย เอโก วูปกฏฺโง อปฺปมตฺโต
 ธาตปฺปํ ปหิตตฺโต วิหฺรนฺโต น จิสฺสเสว ยสฺสตฺถาย กุสฺสปุตฺตา
 สํมมฺเทว อคารสฺมา ธนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ตทฺถนฺตฺตวํ พุทฺทมจฺริย-
 ปริโยธานํ ทิฏฺฐเว ธมฺเม สยํ อภินฺนุณา สจฺจจิกตฺวา อปฺปมมฺปชฺช

วิหาสี ชีณา ชาติ วุสิตํ พรหมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ
 อิตถกตยาติ อพภณณาสี ๑ อณฺเฏทโร ๑ ปนายสฺมา พาหิโย
 อรหํ อโหสฺสติ ๑

[๗๕๐] สํวตฺถนิทานํ ๑ อถ ไช อายสฺมา อุตฺตติโย เยน
 ภควา เตนุปลงฺกมิ ๑ เป ๑ เอกมฺหํ นิสินฺโน ไช อายสฺมา
 อุตฺตติโย ภควนฺตํ เขตทโวจ สํชฺช เม ภนฺเต ภควา สงฺฆิตฺเตน
 ชมฺมํ เทเสตุ ยมํ ภควโต ชมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกฺขไช
 อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหเรยฺยนฺติ ๑ คสฺมา ติทฺทํ ทวํ
 อุตฺตติย อภิเมว วิโสเธหิ กุสฺเสสฺสุ ชมฺเมสฺสุ ๑ โก จาทิ กุสฺสณํ
 ชมฺมานํ ๑ สํถณฺจ สํวิสฺสุทฺธํ ทิฏฺฐิจิ ๑ อชฺชกา ๑

[๗๕๑] ยโต ไช เต อุตฺตติย สํถณฺจ สํวิสฺสุทฺธํ ภวิสฺสติ ทิฏฺฐิจิ
 ๑ อชฺชกา ตโต ทวํ อุตฺตติย สํถํ นิสฺสํย สํถे ปติฏฺฐาย
 จตฺตารो สติปฏฺฐาเน ภาเวยฺยาสี ๑ กตฺเม จตฺตารอ ๑ อิทฺทํ ทวํ
 อุตฺตติย กาเย กายานุปลงฺกสิ วิหฺวาทิ อาตาปี สมนฺปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โลกํ อภิขฺฌาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสฺสุ ชมฺมา-
 นุปลงฺกสิ วิหฺวาทิ อาตาปี สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลกํ อภิขฺฌา-
 โทมนสฺสํ ๑ ยโต ไช ทวํ อุตฺตติย สํถํ นิสฺสํย สํถे ปติฏฺฐาย
 อิมํ จตฺตารอ สติปฏฺฐาเน เอวํ ภาเวยฺยาสี ตโต ทวํ อุตฺตติย
 คมิสฺสสฺสํ มจฺจุเชยฺยสฺสํ ปารนฺติ ๑

[๗๕๒] อถ ไช อายสฺมา อุตฺตติโย ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา

อนโมทิตฺวา อญฺชํยาสาณํ ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
 ปกฺกามิ ฯ อถ ไช อายสฺมา อุตฺติโย เอโก วูปกฺกฺโข อปฺป-
 มตฺโต อาตาปํ ปทิตฺตฺโต วิหรนฺโต น จิรสฺสํ ยสฺสํตฺถาย
 กตฺตฺวา สํมมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺหตฺตฺว
 พฺรหฺมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเชว ชฺมเม สยํ อภินฺนวา สจฺจํกตฺวา
 อปฺปสํปชฺช วิหาสิ ธีณา ชาติ วุสฺสํ พฺรหฺมจฺริยํ กตํ ภรณํ
 นวปํ อิตฺถตฺตฺายาติ อพฺพณฺณาสํ ฯ อณฺณคโร จ ปณายสฺมา
 อุตฺติโย อรหํ อโหสฺสํ ฯ

[๗๕๓] สํวตฺถนํ ๑ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว สติปญฺ्ञาณา ภาวิตา
 พหุตฺถกตา อริยา นิยฺยานิกา นิยฺยนฺติ ตกฺกกรสฺสํ สํมมาทกฺกชฺชายาติ ฯ
 กตฺม จตฺตาโร ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสํ วิหริ-
 อาตาปํ สํปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ
 เวทนาสุ จิตฺเต ชฺมเมสุ ชฺมมานุปสฺสํ วิหริ อาตาปํ สํปชาโน
 สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ อิม ไช ภิกฺขเว
 จตฺตาโร สติปญฺ्ञาณา ภาวิตา พหุตฺถกตา อริยา นิยฺยานิกา นิยฺยนฺติ
 ตกฺกกรสฺสํ สํมมาทกฺกชฺชายาติ ฯ

[๗๕๔] เอกํ สํมยํ ภควา อรุเวธายํ วิหริ นชฺชา เนวญฺชราย
 ตํเร อชฺปาตนิโคเร ปจฺจมาภิสํพุทฺธิ ฯ อถ ไช ภควโต รโห-
 คตสฺสํ ปญฺ्ञสฺสํตฺถนํ เอวํ เจตฺโส ปรีวิตฺถโก อุตฺปาที เอกาย-
 นวายํ มคฺโค สจฺจตฺถนํ วิสฺสุทฺธิยา สํกปริเทวานํ สํมตฺติกฺกมาย

ทุกขโทมนัสฐานํ อตฺตงฺกมาย ฌายสฺส อธิคมาย นิพฺพานสฺส
 สจฺฉนิกริยาย ยทิตฺถํ จตฺตารอ สติปญฺจํ ๑ กตเม จตฺตารอ ๑
 กาเย วา ภิกฺขุ กายานุปสฺสํ วิหเรยฺย อาคานฺตี สมนฺปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โลกเ อภิชฺฌมาโทมนัสสํ ๑ เวทนาสุ วา ภิกฺขุ ๑ จิตฺเต
 วา ภิกฺขุ ๑ ฌมฺเมสุ วา ภิกฺขุ ฌมานุปสฺสํ วิหเรยฺย อาคานฺตี
 สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลกเ อภิชฺฌมาโทมนัสสํ ๑ เอกายนวายํ
 มคฺโค สคฺคตํ วิสํสุทฺธิยา โสภปริเทวานํ สมนฺติกถมาย ทุกฺข-
 โทมนัสฐานํ อตฺตงฺกมาย ฌายสฺส อธิคมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉนิ-
 กริยาย ๑ ยทิตฺถํ จตฺตารอ สติปญฺจํ ๑

[๗๕๕] อถ โข พุทฺธมา สหฺมปติ ภควโต เจตสา เจโต-
 ปริวิตกกถณญาย เสงฺยุถาปี นาม พทฺวา ปุริโส สมนฺนิมฺมิตฺตํ วา
 พาทํ บสาเรยฺย ปสวริตฺตํ วา พาทํ สมนฺนิมฺมเชยฺย เอวเมว โข
 พุทฺธมฺโลกเ อนฺตรหิโต ภควโต ปุโรโต ปาตุโรหิตํ ๑ อถ โข
 พุทฺธมา สหฺมปติ เอกํสมุคฺคตฺราสังคํ ภริตฺวา เยน ภควา เตนฺนชฺฌติม-
 ปณฺนามेतฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ

[๗๕๖] เอวเมตํ ภควา เอวเมตํ สํคต เอกายนวายํ ภาณเต
 มคฺโค สคฺคตํ วิสํสุทฺธิยา โสภปริเทวานํ สมนฺติกถมาย ทุกฺข-
 โทมนัสฐานํ อตฺตงฺกมาย ฌายสฺส อธิคมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉนิ-
 กริยาย ๑ ยทิตฺถํ จตฺตารอ สติปญฺจํ ๑ กตเม จตฺตารอ ๑
 กาเย วา ภาณเต ภิกฺขุ กายานุปสฺสํ วิหเรยฺย อาคานฺตี สมนฺปชาโน

สตีมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ วา ภนฺเต
ภิกฺขุ ๑ จิตฺเต วา ภนฺเต ภิกฺขุ ๑ ชมฺเมสุ วา ภนฺเต ภิกฺขุ
ชมฺมานุปสฺสํ วิหเรยฺย อาตาปี สัมปชาโน สตีมา วิเนยฺย โถเก
อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ๑ เอกายนุวายํ ภนฺเต มคฺโค สุตฺตํ วิสฺสุทฺธิยา
โสภปริเทวานํ สมตฺติกฺกมาย ทฺวาทโพนสฺสํ อตฺตณฺคมา ยายสฺส
อชฺฌิมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉิทธิกริยาย ยทฺธํ จตฺตาริ สตีปญฺจนาทิจ ๑

[๗๕๗] อิทมโวจ พุทฺธมา สหฺมปติ อิทํ วตฺวา พุทฺธมา
สหฺมปติ อถาปวํ เอกทโวจ

เอกายนํ ชาตฺธิชฺชนุตฺตสฺสํ มคฺคํ ปชานาติ ทิตานุกมฺปิ

เอเตน มคฺเคน ตวิสฺสุ ปุพฺเพ ตวิสฺสนฺติ เย ๑ ตวณฺติ โอนฺนฺติ ๑

[๗๕๘] เอกํ สมนํ ภคฺวา สุมฺเภสุ วิหริติ เสทกํ" นาม สุมฺภานํ
นิคโม ๑ ตตฺร โส ภคฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ ภูตปุพฺพิ ภิกฺขเว
จณฺหาตวสฺสโก จณฺหาตวสฺสํ อุตฺตํ เปตฺวา เมทกถาติกํ อนฺเตวาสํ
อามนฺเตสฺสิ เอहि ตวํ สมนํ เมทกถาติเก จณฺหาตวสฺสํ อภิวทฺติว
มม อปฺริทฺชนฺเต ตฺวญฺจํ ๑ เอวํ อาจริยาติ โส ภิกฺขเว เมทก-
ถาติกา อนฺเตวาสํ จณฺหาตวสฺสโก สุตฺตํ สุตฺวา จณฺหาตวสฺสํ อภิวทฺติว
อาจริยสฺสํ อปฺริทฺชนฺเต อญฺจํ ๑ อถ โส ภิกฺขเว จณฺหาตวสฺสโก
เมทกถาติกํ อนฺเตวาสํ เอกทโวจ ตวํ สมนํ เมทกถาติเก มม
รทฺธํ อิทํ คํ รทฺธสฺสํ อภิวทฺติว เอวํ มนํ อณฺณมณฺณคฺคตฺตา อณฺณ-

๑ เมทกนฺติ วา ปาโส ๑

มณฺเฑรภริยา สิปฺปานิ เจว ทสฺสิสฺสํ ตาภณฺจ ตจฺจนม โสตุถินา
 ๙ จณฺหาตวํสา โอิโรหิสฺสํมาติ ๑

[๗๕๘] เอวํ วุคฺคเต ภิกฺขเว เมทกถาติกา อนฺเตวาสี จณฺหาต-
 วํสีกํ เอตทโวจ น โช ปเนตํ อาจริย เอวํ ภวิสฺสตี ตวํ
 อาจริย อตฺตานํ รกฺข อหิ อตฺตานํ รกฺขิสฺสํมามิ เอวํ มยํ
 อตฺตคฺคฺคา อตฺตรกฺขิตา สิปฺปานิ เจว ทสฺสิสฺสํ ตาภณฺจ ตจฺจนม
 โสตุถินา ๙ จณฺหาตวํสา โอิโรหิสฺสํมาติ ๑ โส ตตฺถ ฌาโยติ
 ภควา อโวจ ยถา เมทกถาติกา อนฺเตวาสี อาจริย อโวจ ๑
 อตฺตานํ ภิกฺขเว รกฺขิสฺสํมาติ สติปฺญฺจํ เสวิตพฺพํ ปริ รกฺขิสฺสํมาติ
 สติปฺญฺจํ เสวิตพฺพํ ๑ อตฺตานํ ภิกฺขเว รกฺขณฺโต ปริ รกฺขติ
 ปริ รกฺขณฺโต อตฺตานํ รกฺขติ ๑

[๗๖๐] กถณฺจ ภิกฺขเว อตฺตานํ รกฺขณฺโต ปริ รกฺขติ ๑
 อาเสวนาย ภาวนาย พหุตฺถกฺมเมน ๑ เอวํ โช ภิกฺขเว อตฺตานํ
 รกฺขณฺโต ปริ รกฺขติ ๑

[๗๖๑] กถณฺจ ภิกฺขเว ปริ รกฺขณฺโต อตฺตานํ รกฺขติ ๑
 ขนฺติยา อวิหีสาย เมตฺตจิตฺตตาย อนุทฺถตาย ๑ เอวํ โช ภิกฺขเว
 ปริ รกฺขณฺโต อตฺตานํ รกฺขติ ๑

[๗๖๒] อตฺตานํ ภิกฺขเว รกฺขิสฺสํมาติ สติปฺญฺจํ เสวิตพฺพํ
 ปริ รกฺขิสฺสํมาติ สติปฺญฺจํ เสวิตพฺพํ ๑ อตฺตานํ ภิกฺขเว รกฺขณฺโต
 ปริ รกฺขติ ปริ รกฺขณฺโต อตฺตานํ รกฺขตีติ ๑

[๗๖๓] เอมฺเม สุตฺติ เอมํ สมยํ ภควา สุมฺเภสุ วิหริติ
 เสทกนฺนาม สุมฺภานํ นิคโม ฯ คตฺว โห ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสึ
 ภิกฺขโวลฺลิตฺติ ฯ ภาทฺนเคตฺติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺสํโสสุ ฯ ภควา
 เอตทโวล

[๗๖๔] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ชนปทกฺขยาณํ ชนปทกฺขยาณํติ โห
 ภิกฺขเว มหาชนกาโย สฺนฺนิปเตยฺย ฯ สํ โห ปน ชนปทกฺขยาณํ
 ปรมปาสาณิํ นจฺเจ ปรมปาสาณิํ คํเต ชนปทกฺขยาณํ นจฺจติ
 คายตฺติติ โห ภิกฺขเว ภิกฺขโวลฺลิตฺติ มตฺตาย มหาชนกาโย สฺนฺนิปเตยฺย ฯ
 อถ ปุริโส อากฺขณฺเอยฺย ชฺวีคฺคาโม อมฺริคฺคาโม สฺชกฺคาโม ทฺกฺช-
 ปฏฺฐโก ติเมณฺ เอมํ วเทยฺย อยฺนเต อมฺโภ ปุริสํ สํมตฺติคฺโค
 เตถปคฺโค อนฺตเรณ จ มหาสํมชฺชํ อนฺตเรณ จ ชนปทกฺขยาณิยา
 ปรีหริตพฺโพ ฯ ปุริโส จ เตน ชฺชชฺชิตฺตาสิโก ปิฏฺฐิจิโต ปิฏฺฐิจิโต
 อนฺนพฺนฺธิสฺสํติ ยตฺถเว นํ โลกํปิ นทฺทเทสฺสํติ คตฺถเว เต สิโร
 ปาติสฺสํตฺติ ฯ ตํ กิ มณฺเณถ ภิกฺขเว อปี นุ โส ปุริโส
 อมฺเฏ เตถปคฺคํ อมณฺสิกริตฺวา พหิทฺธา ปมาทํ อาหเรยฺยาติ ฯ โน
 เหตุ ภาณเต ฯ

[๗๖๕] อูปมา โห มุยาญํ ภิกฺขเว กตา อตฺถสฺส วิญฺญาปนาย
 อยฺเมเวตฺถ อตฺถโก ฯ สํมตฺติคฺโค เตถปคฺโคติ โห ภิกฺขเว กาย-
 คตฺตาย เอตํ สติยา อธิวจฺนํ ฯ

[๗๖๖] คตฺถมา ทิทฺถ ภิกฺขเว เอมํ สิกฺขิตฺตพฺพํ กายคตา สติ

ภาวิตา ภวิสฺสตี พหุถักตา ยานักตา วตถุภคตา อณฺฐจิตา ปริจิตา
 สุตฺตมารทฺฐาติ ฯ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ

นาพนทวคฺโค ทุติโย ฯ

ตตฺตฺตฺตฺตฺ

มหาปุริโส นาพนทํ จุนฺโท เจตณฺจ พาทิโย
 อุตฺติโย อริโย พุทฺธมา ทฺวเณน เสทฺเถน จาติ ฯ

ສິດທິຈິຕິວຸໂສ ທຕິໂຍ

[໒໐໗] ເວມເມ ສຸຕິ ເອກິ ສ່ມຍິ ອາຍສຸມາ ຈ ອານນໂທ
ອາຍສຸມາ ຈ ກາທໂທ ປາວຸຕິປຸຕເຕ ວິທຣນຕິ ຄຸກຸກຸວາຣາເມ າ ອດ ໂຂ
ອາຍສຸມາ ກາທໂທ ດ່າຍລຸທສ່ມຍິ ປຸວິສຸດຖາດາ ວຸວຸຈິໂຕ ເຍນາຍສຸມາ
ອານນໂທ ເຕນຸປສ່ງຸກມິ ອຸປສ່ງຸກມິຕຸວາ ອາຍສຸມຕາ ອານນເທນ ສ່ທຸຂີ
ສ່ມໂມທິ ສ່ມໂມທນິຍິ ກດິ ສ່າຣາດນິຍິ ວິຕິສ່າເຣຕຸວາ ເອກມນຸຕິ ນິສິຕິ າ
ເອກມນຸຕິ ນິສິນໂນ ໂຂ ອາຍສຸມາ ກາທໂທ ອາຍສຸມນຸຕິ ອານນທໍ
ເຂຕທໂວຈ

[໒໐໘] ຍານິມານິ ອາວຸໂສ ອານນທ ກຸສຸດານິ ສິດານິ ວຸຕຸຕານິ
ກວດາ ອິມານິ ກຸສຸດານິ ສິດານິ ກິມຕຸຕິຍານິ ວຸຕຸຕານິ ກວດາຕິ າ
ສ່າຣຸ ສ່າຣຸ ອາວຸໂສ ກາທຸ ກາທຸໂກ ໂຂ ເຕ ອາວຸໂສ ກາທຸ ອຸມມຸກຸໂສ
ກາທຸກິ ປຸວິຣາດນິ ຄຸຕຸຍາດນິ ປຣິປຸຈຸດາ າ ເອວິ ທິ ຕຸວິ ອາວຸໂສ
ກາທຸ ປຸຈຸດສິ ຍານິມານິ ອາວຸໂສ ອານນທ ກຸສຸດານິ ສິດານິ ວຸຕຸຕານິ
ກວດາ ອິມານິ ກຸສຸດານິ ສິດານິ ກິມຕຸຕິຍານິ ວຸຕຸຕານິ ກວດາຕິ າ
ເວມາວຸໂສຕິ າ

[໒໐໙] ຍານິມານິ ອາວຸໂສ ກາທຸ ກຸສຸດານິ ສິດານິ ວຸຕຸຕານິ ກວດາ
ອິມານິ ກຸສຸດານິ ສິດານິ ຍາວເທວ ຈຕຸນນິ ສຕິປຸຊານານິ ກາວນາຍ
ວຸຕຸຕານິ ກວດາ າ ກຕເມສ໌ ຈຕຸນນິ າ ອິຣາວຸໂສ ກິກຸຊຸ ກາເຍ
ກາຍານຸປຸສິ ວິທຣຕິ ອາຕາມິ ສ່ມປຣາໂນ ສຕິມາ ວິເນຍຍ ໂດເກ

อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุปสฺสํ วิหริตี
 อาคานฺตี สมนฺปรชาโน สติมา วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑
 ยานิมานี อาวุโส ภาทฺท กุสฺสณานิ สฺสณานิ วุตฺตณานิ ภควตา อิมาน
 กุสฺสณานิ สฺสณานิ ยาวเทว อิมํ จตฺตุนํ สติปญฺ्ञานานํ ภาวนาย
 วุตฺตณานิ ภควตาตี ๑

[๗๗๐] ตํ เขว นีทานํ ๑ เอกมฺมํ นิสินฺโน ไช อายสฺมา
 ภาทฺโท อายสฺมมฺมํ อานนฺทํ เอตทวโจ

[๗๗๑] โก นุ ไช อาวุโส อานนฺท เหตุ โก ปจฺจุโย เยน
 ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต สทฺธมฺโม น จิรญฺจิติโก โหตี ๑ โก ปนาวุโส
 อานนฺท เหตุ โก ปจฺจุโย เยน ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต สทฺธมฺโม
 จิรญฺจิติโก โหตีติ ๑ สาธุ สาธุ อาวุโส ภาทฺท ภาทฺทโก ไช เค
 อาวุโส ภาทฺท ชุมฺมคฺโค ภาทฺทกํ ปฏฺิภาณํ กถฺยณํ ปรีปจฺจุยา ๑
 เอวเมหิ คุวํ อาวุโส ภาทฺท ปุจฺจณสี โก นุ ไช อาวุโส อานนฺท
 เหตุ โก ปจฺจุโย เยน ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต สทฺธมฺโม น
 จิรญฺจิติโก โหตี ๑ โก ปนาวุโส อานนฺท เหตุ โก ปจฺจุโย เยน
 ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต สทฺธมฺโม จิรญฺจิติโก โหตีติ ๑ เอวมาวุโสตี ๑

[๗๗๒] จตฺตุนํ ไช อาวุโส สติปญฺ्ञานานํ อภาวิตตฺตา อพฺหุตฺ-
 กตตฺตา ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต สทฺธมฺโม น จิรญฺจิติโก โหตี ๑
 จตฺตุนํ จ ไช อาวุโส สติปญฺ्ञานานํ ภาวิตตฺตา พหุตฺกตตฺตา
 ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต สทฺธมฺโม จิรญฺจิติโก โหตี ๑ กตเมสํ จตฺตุนํ ๑

อิชาอุโส ภิกขุ กาเย กายานุปัสส วิหริ อตาปี สัมปชาโน
 สติมา วิเนย โสเก อภิชฌาโทมนัส ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ชมเมสุ
 ชมานุปัสส วิหริ อตาปี สัมปชาโน สติมา วิเนย โสเก
 อภิชฌาโทมนัส ๑ อิมสํ โข อากุโส จตฺตุนํ สติปญฺจานานํ
 ภาวิตตฺตา อพฺหุตฺตตฺตา ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต สทฺธมฺโม น
 จิรฺวชิติโก โหติ ๑ อิมสํ จ โข อากุโส จตฺตุนํ สติปญฺจานานํ
 ภาวิตตฺตา พหุตฺตตฺตา ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต สทฺธมฺโม จิรฺวชิติโก
 โหตฺติ ๑

[๗๗๓] เอกํ สมนํ อายสฺมา จ อานนฺโท อายสฺมา จ
 ภาโท ปาฐตฺธิปฺพุเต วิหรนฺติ กุกฺกุฏารามे ๑ ธถ โข อายสฺมา
 ภาโท สายนฺตฺสมนํ ปฐิตฺตฺตาณา จุจฺจิตฺตา เยนายสฺมา อานนฺโท
 เตนฺตฺสณฺณมฺมิ อุตฺตฺสณฺณมฺมิทฺวา อายสฺมา อานนฺเทน สทฺธิ สมนฺนํ
 สมนฺนํทํ กถํ สาราณํ วัตฺตํเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสี ๑ เอกมนฺตํ
 นิสฺสีโน โข อายสฺมา ภาโท อายสฺมนฺตํ อานนฺตํ เอกทฺวา

[๗๗๔] โก นุ โข อากุโส อานนฺท เหตุ โก ปจฺจโย เยน
 สทฺธมฺมปรีหํ โหติ ๑ โก นุ โข อากุโส อานนฺท เหตุ โก
 ปจฺจโย เยน สทฺธมฺมปรีหํ โหตฺติ ๑ สํสํ สํสํ อากุโส
 ภาท ภาทโก โข เต อากุโส ภาท อุมฺมคโค ภาทกํ
 ปฏฺฐาณํ กถฺยาณํ ปรีปฺจนา ๑ เอวณฺทิตฺตา ตวํ อากุโส ภาท
 ปจฺจติ โก นุ โข อากุโส อานนฺท เหตุ โก ปจฺจโย เยน

สทฺธมฺมปริหานํ โหติ ฯ โก ปนาคุโส อานนฺท เหตุ โก ปจฺจโย
 เยน สทฺธมฺมอปริหานํ โหตฺติ ฯ เอวมาคฺคุโสติ ฯ

[๗๗๕] จตุณฺ्हํ โช อากุโส สติปญฺ्ञานานํ อภาวิตคฺคตา อพหุตฺถ-
 กตคฺคตา สทฺธมฺมปริหานํ โหติ ฯ จตุณฺ्हํ จ โช อากุโส สติ-
 ปญฺ्ञานานํ อภาวิตคฺคตา พหุตฺถกตคฺคตา สทฺธมฺมอปริหานํ โหติ ฯ
 กตเมถํ จตุณฺ्हํ ฯ อีชากุโส ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสํ วิหริ-
 ตาตาปํ สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ-
 จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุปสฺสํ วิหริ-
 ตาตาปํ สมนฺปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ฯ อิมํ โช อากุโส จตุณฺ्हํ
 สติปญฺ्ञานานํ อภาวิตคฺคตา อพหุตฺถกตคฺคตา สทฺธมฺมปริหานํ โหติ ฯ
 อิมํ จ โช อากุโส จตุณฺ्हํ สติปญฺ्ञานานํ อภาวิตคฺคตา พหุ-
 ตฺถกตคฺคตา สทฺธมฺมอปริหานํ โหตฺติ ฯ

[๗๗๖] สํวคฺคณฺโถทานํ ฯ จตุตาโรเม ภิกฺขเว สติปญฺ्ञานา ฯ
 กตเม จตุตาโร ฯ อีช ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสํ วิหริ-
 ตาตาปํ สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ-
 จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุปสฺสํ วิหริ-
 ตาตาปํ สมนฺปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ฯ อิมํ โช ภิกฺขเว จตุตาโร
 สติปญฺ्ञานาติ ฯ

[๗๗๗] เอวมนฺ เม สุตํ เอกํ สมนฺ ภควา สํวคฺคณฺโถ วิหริ-
 เขตฺวาเน อนาลปฺปิณฺฑิกสฺส อารามे ฯ อถ โช อปฺเปตฺตโร พุราหุมนฺ

เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ อุปลงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมนฺโหติ
 สมนฺโหทนํยํ กถํ สํวณนํยํ วตฺตํวเรตฺวา เอกมฺนคํ นิสฺสีติ ฯ เอกมฺนคํ
 นิสฺสินโน โข โส พฺราหฺมณโน ภควนคํ เขตฺตโวจ

[๗๗] โก นุ โข โก โคตม เหตุ โก ปจฺจโย เยน
 ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต สทฺธมฺโม น จิรญฺจีติโก โหติ ฯ โก ปน
 โก โคตม เหตุ โก ปจฺจโย เยน ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต สทฺธมฺโม
 จิรญฺจีติโก โหตฺติ ฯ

[๗๘] จตุณฺหํ โข พฺราหฺมณ สติปญฺ्ञานํ อภาวิตฺตฺตา
 อพฺหุตฺถกคฺคฺตา ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต สทฺธมฺโม น จิรญฺจีติโก โหติ ฯ
 จตุณฺหํ จ โข พฺราหฺมณ สติปญฺ्ञานํ ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกคฺคฺตา
 ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต สทฺธมฺโม จิรญฺจีติโก โหติ ฯ กตเมถํ
 จตุณฺหํ ฯ อธิ พฺราหฺมณ ภิกฺขุ กายเย กายานุปลสฺสํ วิหริติ อาตาปี
 สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ
 จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุปลสฺสํ วิหริติ อาตาปี สมนฺปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ อิมํ โข พฺราหฺมณ จตุณฺหํ
 สติปญฺ्ञานํ อภาวิตฺตฺตา อพฺหุตฺถกคฺคฺตา ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต
 สทฺธมฺโม น จิรญฺจีติโก โหติ ฯ อิมํ จ โข พฺราหฺมณ
 จตุณฺหํ สติปญฺ्ञานํ ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกคฺคฺตา ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต
 สทฺธมฺโม จิรญฺจีติโก โหตฺติ ฯ

[๗๙] เอวํ วุตฺเต โส พฺราหฺมณโน ภควนคํ เขตฺตโวจ

ชภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ชภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ฯ เป ฯ อุปาสกํ
มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณูปตํ สฺวณฺณคคฺคํ ฯ

[๗๘๓] เอกิ สมนํ อายสฺมา ฯ สํวํปฺตฺโต อายสฺมา ฯ มหา-
โมคฺคกฺคตาโน อายสฺมา ฯ อนฺนรฺกฺโข สํเกเต วิหรนฺติ กณฺณกฺกฺวเน ฯ
อถ โข อายสฺมา ฯ สํวํปฺตฺโต อายสฺมา ฯ มหาโมคฺคกฺคตาโน
สํยณฺนสฺมํ ปฏิสตฺถาณา อูจฺจิตา เยนายสฺมา อนฺนรฺกฺโข เตนุ-
ปสงฺกมิตฺถุ อุปสงฺกมิตฺถวา อายสฺมตา อนฺนรฺกฺเชน สทฺธิ สมนฺมทิสฺสุ
สมนฺมทณฺเฑ กถํ สํวณฺณํ วิคฺคิสาเรตุวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสทิสฺสุ ฯ เอกมฺนฺตํ
นิตฺธิโน โข อายสฺมา สํวํปฺตฺโต อายสฺมณฺตํ อนฺนรฺกฺโข เอกทโวจ

[๗๘๔] เสฏฺโฆ เสฏฺโหติ อากุโส อนฺนรฺกฺโข อจฺจุติ กิตฺตาวตฺตา
นุ โข อากุโส เสฏฺโฆ โหตฺติ ฯ จตฺตุนํ โข อากุโส สติปญฺจานานํ
ปเทสํ ภาวิตฺตฺตา เสฏฺโฆ โหติ ฯ กตเมสํ จตฺตุนํ ฯ อิทฺถากุโส
ภิกฺขุ กายเ กายานุปสฺสํ วิหรติ อาตาปี สมนฺปชาโน สติมา
วิเนยฺย โสเก อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ
ชมนฺนปสฺสํ วิหรติ อาตาปี สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โสเก
อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ฯ อิมสํ โข อากุโส จตฺตุนํ สติปญฺจานานํ
ปเทสํ ภาวิตฺตฺตา เสฏฺโฆ โหตฺติ ฯ

[๗๘๕] ตํ เยว นิทานํ ฯ เอกมฺนฺตํ นิตฺธิโน โข อายสฺมา
สํวํปฺตฺโต อายสฺมณฺตํ อนฺนรฺกฺโข เอกทโวจ

๑ เสฏฺโฆ เสฏฺโหติปิ ปาไซ ฯ

[๗๘๔] อเสกฺโข อเสกฺโขติ อากุโส อนุรุตฺต อจฺจุติ กิตฺตาวตานิ
 นุ โห อากุโส อเสกฺโข โหคฺติ ฯ จตฺตุนํ โห อากุโส สติปญฺจชานานํ
 สมคฺคํ ภาวิตฺตตฺตา อเสกฺโข โหติ ฯ กตเมสํ จตฺตุนํ ฯ อิทฺถาโกโส
 ภิกฺขุ กายะ กายานุปสฺสํ วิหริติ อาคานฺตี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
 โลกะ อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุปสฺสํ
 วิหริติ อาคานฺตี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลกะ อภิชฺฌมา-
 โทมนสฺสํ ฯ อิมํ โห อากุโส จตฺตุนํ สติปญฺจชานานํ สมคฺคํ
 ภาวิตฺตตฺตา อเสกฺโข โหคฺติ ฯ

[๗๘๕] ตํ เขว นิตฺถานํ ฯ เอกมฺมํ นิสฺสินโน โห อายสฺมา
 สารีปุตฺโต อายสฺมมฺมํ อนุรุตฺตํ เอตทโวจ

[๗๘๖] กตเมสํ อายสฺมา อนุรุตฺตํ ชมฺมานํ ภาวิตฺตตฺตา พหุสฺส-
 กตตฺตา มหาภิณฺเฑตํ ปตฺโตติ ฯ จตฺตุนํ อากุโส สติปญฺจชานานํ
 ภาวิตฺตตฺตา พหุสฺสกตตฺตา มหาภิณฺเฑตํ ปตฺโตติ ฯ กตเมสํ จตฺตุนํ ฯ
 อิทฺถํ อากุโส กายะ กายานุปสฺสํ วิหริมิ อาคานฺตี สมฺปชาโน
 สติมา วิเนยฺย โลกะ อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ
 ชมฺมานุปสฺสํ วิหริมิ อาคานฺตี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลกะ
 อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ฯ อิมํ ชฺวาทํ อากุโส จตฺตุนํ สติปญฺจชานานํ
 ภาวิตฺตตฺตา พหุสฺสกตตฺตา มหาภิณฺเฑตํ ปตฺโตติ ฯ อิมํ จ ปนํ
 อากุโส จตฺตุนํ สติปญฺจชานานํ ภาวิตฺตตฺตา พหุสฺสกตตฺตา สหสฺสํ

๓ ส. เขว ฯ พ. อากุโส อนุรุตฺต อิติ ปาจฺทวํ ทิสฺสติ ฯ

โลกํ อภิชานามตี ๑

[๗๘๗] เอกํ สมนํ อายสฺมา อานนฺโท ราชคเเท วิหริติ เวพฺพเน
กถนุทกนิวาเป ๑ เตน ๒ ปน สมนฺเยน สิริวฑฺโฒ คหปติ อาพาธโก
โทติ ทุกฺขโต พาวุหคิตาโน ๑ อถ ๒ สิริวฑฺโฒ คหปติ อญฺญคํ
ปฺริสํ อามนฺเตสึ เอहि ตวํ อมฺโภ ปฺริสํ เยนายสฺมา อานนฺโท
เตนุปลงฺกมฺ อุปลงฺกมิตฺวา มม จาเนน อายสฺมโต อานนฺทสฺส
ปาเท สิริสา วนฺท สิริวฑฺโฒ ฆนฺเต คหปติ อาพาธโก ทุกฺขโต
พาวุหคิตาโน โส อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปาเท สิริสา วนฺทคฺติ
เฮวญฺจ วเทหิ สาธุ กิร ฆนฺเต อายสฺมา อานนฺโท เยน สิริ-
วฑฺฒสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนุปลงฺกมฺ อุนฺกมฺ ๑ อุปาทายาติ ๑
เอวํ ฆนฺเตติ ๒ โส ปฺริโส สิริวฑฺฒสฺส คหปติสฺส ปฏิสฺสํวา
เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปลงฺกมฺ อุปลงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ
อานนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสนฺโน
๒ โส ปฺริโส อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ สิริวฑฺโฒ
ฆนฺเต คหปติ อาพาธโก ทุกฺขโต พาวุหคิตาโน โส อายสฺมโต
อานนฺทสฺส ปาเท สิริสา วนฺทติ เฮวญฺจ วเทหิ สาธุ กิร
ฆนฺเต อายสฺมา อานนฺโท เยน สิริวฑฺฒสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ
เตนุปลงฺกมฺ อุนฺกมฺ ๑ อุปาทายาติ ๑ อภิวาเสสึ ๒ อายสฺมา
อานนฺโท ตุนฺทํภาเวน ๑

[๗๘๘] อถ ๒ อายสฺมา อานนฺโท ปุพฺพพนฺทสฺมํ นิวาเสตฺวา

ปตฺตจํวรมาทาย เยน สิริวฑฺฒสัจจ คหปติสัจจ นิเวศนํ เตนุปลงฺกมิ
 อุปสงฺกมิทฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสํ ๑ นิสฺสชฺช โช อายสฺมา
 อานนฺโท สิริวฑฺฒํ คหปติํ เอตทโวจ

[๗๘๘] กจฺจุ เต คหปติ ฆมนํ ยํ กจฺจุ ยานํ ยํ กจฺจุ
 ทฺวสา เวทนา ปฏิภฺกมณฺติ โน อภฺกมณฺติ ๑ ปฏิภฺกโมสํ
 ปณฺณายติ โน อภฺกโมติ ๑ น เม ภาเต ฆมนํ น ยานํ
 พาพฺพา เม ทฺวสา เวทนา อภฺกมณฺติ โน ปฏิภฺกมณฺติ อภฺกโม-
 สํ ปณฺณายติ โน ปฏิภฺกโมติ ๑

[๗๘๙] ตสฺมา ติทฺเต เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ กาเย กายา-
 นุปลสฺสํ วิหริสฺสํ อาคานํ สํปฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภฺชณา-
 โทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ฆมฺเมสุ ฆมฺมานุปลสฺสํ วิหริสฺสํ
 อาคานํ สํปฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภฺชณาโทมนสฺสนฺติ ๑
 เอวณฺทิตฺเต เต คหปติ สิกฺขิตพฺพนฺติ ๑

[๗๙๐] เยเม ภาเต ภาควตา จตฺตารอ สติปฏฺฐานา เทสฺสา
 สํวิชฺชนนฺติ เต ฆมฺมา มยิ อหํ จ เตสุ ฆมฺเมสุ สนฺทิสฺสํ ๑
 อหณฺทิตฺเต ภาเต กาเย กายานุปลสฺสํ วิหรามิ อาคานํ สํปฺชาโน
 สติมา วิเนยฺย โถเก อภฺชณาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ฆมฺเมสุ
 ฆมฺมานุปลสฺสํ วิหรามิ อาคานํ สํปฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก
 อภฺชณาโทมนสฺสํ ๑

[๗๙๑] ยานิ จิมานิ ภาเต ภาควตา ปณฺโวจรณฺภาคิยานิ สณฺ-

โฆชนานิ เทสิตานิ นาทิ ฆนเต ยงฺกิญฺจิ อคฺคฺคฺนิ อปฺปหิณฺโณ สมนุ-
ปฺปสฺสํมัตติ ๑ ตาภา เต คหปติ สุตฺตํ เต คหปติ อนาคามิ-
ผณฺตยา คหปติ พุยาถคณฺติ ๑

[๗๙๓] ตํ เยว นีทานิ ๑ เตน ไซ ปน สมนฺน มานทฺธิโน
คหปติ อาพาธโก โหติ ทฺวํ ไซ พาฬฺหคฺคฺคาโน ๑ อถ ไซ มาน-
ทฺธิโน คหปติ อญฺเจตฺวํ ปุริสํ อามนฺเตสฺสิ เอहि ตํ อมฺโภ ปุริส-
๑ เป ๑ น เม ฆนเต ชมนฺนํ น ยานฺนํ พาฬฺหา เม ทฺวํ
เวทนา อภิกฺกมณฺติ โน ปฏิกฺกมณฺติ อภิกฺกโมสาณํ ปณฺณายติ โน
อภิกฺกโมติ ๑

[๗๙๔] เอวฺรปาย จาหิ ฆนเต ทฺวํ เวทนาย ญฺญูไซ สมนโน
กาเย กายานุปฺปสฺสํ วิหฺรามี อาตาปํ สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
โตเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ชมนฺเต ชมนฺนุปฺปสฺสํ
วิหฺรามี อาตาปํ สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โตเก อภิชฺฌา-
โทมนสฺสํ ๑

[๗๙๕] ยานิ จิมนิ ฆนเต ภควตา ปณฺโงโรรมฺภาคิยานิ สณฺ-
โฆชนานิ เทสิตานิ นาทิ ฆนเต ยงฺกิญฺจิ อคฺคฺคฺนิ อปฺปหิณฺโณ สมนุ-
ปฺปสฺสํมัตติ ๑ ตาภา เต คหปติ สุตฺตํ เต คหปติ อนาคามิผณ-
ตยา คหปติ พุยาถคณฺติ ๑

สังยุตติวงศ์ คติโย ๑

ตสฺสสัจจทานํ

สัจจ จิตฺติ ปริหานํ สัจจกํ พุราหุมนเนน ฯ
 ปเทถํ สมตฺตํ โถโก ฯ สิริวทฺโธ มานทินเนน เต ทธาติ ฯ

อนนุสฺสํทวคฺโค จตฺตโก

[๗๙๐] ตํวคฺถึนฺทํ ๑ อຍံ ကာယေ ကာယာနုပဋ္ဌာနာတိ မေ ဂိက္ခဝေ ပုပ္ဖပေ ဝနန္တုဋ္ဌေတု ဓမ္မေတု ဇဂ္ဂံ ဓုတပါတိ ဇာဏံ ဓုတပါတိ ပဏ္ဍဿ ဓုတပါတိ ဝိဒ္ဓဇာ ဓုတပါတိ ဓာတိုဂ္ဂံ ဓုတပါတိ ॥ ၁ ॥ ဇာ ိဝေ ပနာယံ ကာယေ ကာယာနုပဋ္ဌာနာ ကာယေတုပာတိ မေ ဂိက္ခဝေ ॥ ၁ ॥ ကာဝိတတိ မေ ဂိက္ခဝေ ပုပ္ဖပေ ဝနန္တုဋ္ဌေတု ဓမ္မေတု ဇဂ္ဂံ ဓုတပါတိ ဇာဏံ ဓုတပါတိ ပဏ္ဍဿ ဓုတပါတိ ဝိဒ္ဓဇာ ဓုတပါတိ ဓာတိုဂ္ဂံ ဓုတပါတိ ॥

[๗๙၁] အຍံ ဘေဏာသု ဘေဏာနုပဋ္ဌာနာတိ မေ ဂိက္ခဝေ ပုပ္ဖပေ ဝနန္တုဋ္ဌေတု ဓမ္မေတု ဇဂ္ဂံ ဓုတပါတိ ဇာဏံ ဓုတပါတိ ပဏ္ဍဿ ဓုတပါတိ ဝိဒ္ဓဇာ ဓုတပါတိ ဓာတိုဂ္ဂံ ဓုတပါတိ ॥ ၁ ॥ ဇာ ိဝေ ပနာယံ ဘေဏာသု ဘေဏာနုပဋ္ဌာနာ ကာယေတုပာတိ မေ ဂိက္ခဝေ ॥ ၁ ॥ ကာဝိတတိ မေ ဂိက္ခဝေ ပုပ္ဖပေ ဝနန္တုဋ္ဌေတု ဓမ္မေတု ဇဂ္ဂံ ဓုတပါတိ ဇာဏံ ဓုတပါတိ ပဏ္ဍဿ ဓုတပါတိ ဝိဒ္ဓဇာ ဓုတပါတိ ဓာတိုဂ္ဂံ ဓုတပါတိ ॥

[๗๙၂] အယံ ဇိတုတေ ဇိတုတနုပဋ္ဌာနာတိ မေ ဂိက္ခဝေ ပုပ္ဖပေ ဝနန္တုဋ္ဌေတု ဓမ္မေတု ဇဂ္ဂံ ဓုတပါတိ ဇာဏံ ဓုတပါတိ ပဏ္ဍဿ ဓုတပါတိ ဝိဒ္ဓဇာ ဓုတပါတိ ဓာတိုဂ္ဂံ ဓုတပါတိ ॥ ၁ ॥ ဇာ ိဝေ ပနာယံ ဇိတုတေ ဇိတုတနုပဋ္ဌာနာ ကာယေတုပာတိ မေ ဂိက္ခဝေ ॥ ၁ ॥ ကာဝိတတိ မေ ဂိက္ခဝေ ပုပ္ဖပေ ဝနန္တုဋ္ဌေတု ဓမ္မေတု ဇဂ္ဂံ ဓုတပါတိ ဇာဏံ ဓုတပါတိ ပဏ္ဍဿ ဓုတပါတိ ဝိဒ္ဓဇာ ဓုတပါတိ ဓာတိုဂ္ဂံ ဓုတပါတိ ॥

[๗๗๗] อโย ชมเมตฺ ชมมานุสฺสณฺหาติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ
อนนฺตฺตฺเตตฺ ชมเมตฺ จกฺขฺ อุตฺปาติ ฌานํ อุตฺปาติ ปณฺณ
อุตฺปาติ วิชฺชา อุตฺปาติ อาทโก อุตฺปาติ ฯ ๓๖ ๒๖ ปณาย
ชมเมตฺ ชมมานุสฺสณฺหา ภาเวตฺ พุทฺธาติ เม ภิกฺขเว ฯ ภาวิตฺตาติ
เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนฺตฺตฺเตตฺ ชมเมตฺ จกฺขฺ อุตฺปาติ ฌานํ
อุตฺปาติ ปณฺณ อุตฺปาติ วิชฺชา อุตฺปาติ อาทโก อุตฺปาติ ๓๖ ๒๖

[๗๗๘] สํวตฺตํนิทานํ ฯ จตฺตารโหเม ภิกฺขเว สติปญฺจํ ภาวิตฺตา
พุทฺธกตา เอกนฺตนิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย อุตฺตมํ อภินฺนํ
สํโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตํนิทานํ ฯ กตเม จตฺตารโห ฯ อโย
ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายํ กายานุสฺสณํ วิหริตฺวา อาทกํ สํปชฺชาโน
สติมา วิเนยฺย โสเก อภินฺนํ โทมนสฺสํ ฯ เวทนํ จิตฺเต ชมเมตฺ
ชมมานุสฺสณํ วิหริตฺวา อาทกํ สํปชฺชาโน สติมา วิเนยฺย โสเก
อภินฺนํ โทมนสฺสํ ฯ อโย ๒๖ ภิกฺขเว จตฺตารโห สติปญฺจํ
ภาวิตฺตา พุทฺธกตา เอกนฺตนิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย อุตฺตมํ
อภินฺนํ สํโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตํนิทานํ ฯ

[๗๗๙] เยถํ เกสณฺจิ ภิกฺขเว จตฺตารโห สติปญฺจํ ภาวิตฺตา
วิรทฺโต เตถํ อโย อญฺจํคิโก มคฺโค สํมาทกฺกชฺชคํ ๓๖ ๒๖
เยถํ เกสณฺจิ ภิกฺขเว จตฺตารโห สติปญฺจํ ภาวิตฺตา อารทฺธา
อารทฺธา เตถํ อโย อญฺจํคิโก มคฺโค สํมาทกฺกชฺชคํ ๓๖ ๒๖
จตฺตารโห ฯ อโย ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายํ กายานุสฺสณํ วิหริตฺวา อาทกํ

สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ
จิตฺเต ชมฺเมตฺถ ชมฺมานุปสฺสํ วิหริติ อาตปฺปี สมฺปชาโน สติมา
วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ๑ เยสํ เกสณฺจิกิ ภิกฺขเว อิเม
จตฺตารโ สติปญฺ्ञาณา วิรทฺธา วิรทฺโธ เคสํ อริโย อฏฺฐังคิกโก
มคฺโค สมฺมาทกฺขณฺณคํ ๑ เยสํ เกสณฺจิกิ ภิกฺขเว อิเม จตฺตารโ
สติปญฺ्ञาณา อารทฺธา อารทฺโธ เคสํ อริโย อฏฺฐังคิกโก มคฺโค
สมฺมาทกฺขณฺณคํติ ๑

[๘๐๒] สํวตฺถุณฺโณ ๑ จตฺตารโเม ภิกฺขเว สติปญฺ्ञาณา ภาวิตา
พหุตฺถกตา อปารวา ปาริ คมนาย สํวตฺถุนฺตํ ๑ กตฺเม จตฺตารโ ๑
อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายเ กายานุปสฺสํ วิหริติ อาตปฺปี สมฺปชาโน
สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมตฺถ
ชมฺมานุปสฺสํ วิหริติ อาตปฺปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก
อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ๑ อิเม โห ภิกฺขเว จตฺตารโ สติปญฺ्ञาณา
ภาวิตา พหุตฺถกตา อปารวา ปาริ คมนาย สํวตฺถุนฺตํติ ๑

[๘๐๓] สํวตฺถุณฺโณ ๑ สโต ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิหเรยฺย สมฺปชาโน
อํ โว ชมฺหากํ อนุสํสาณํ ๑ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สโต โหติ ๑
อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายเ กายานุปสฺสํ วิหริติ อาตปฺปี สมฺปชาโน
สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมตฺถ
ชมฺมานุปสฺสํ วิหริติ อาตปฺปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก
อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ๑ เอวํ โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ สโต โหติ ๑

[๘๐๔] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมนฺปชาโน โหติ ฯ อธิ ภิกฺขเว
 ภิกฺขุโน วิทิตา เวทนา อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา
 อพฺภคฺคํ คจฺจนฺติ ฯ วิทิตา วิตกฺกา อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา อุปฺปชฺชนฺติ
 วิทิตา อพฺภคฺคํ คจฺจนฺติ ฯ วิทิตา ปณฺณวา อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา
 อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา อพฺภคฺคํ คจฺจนฺติ ฯ เหวํ โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 สมนฺปชาโน โหติ ฯ สโต ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิหเรยฺย สมนฺปชาโน อโย
 โว อมฺหากํ อนุสาธเนติ ฯ

[๘๐๕] สัจจตนฺตปฏิกะ ๑ จตฺตารโหเม ภิกฺขเว สติปฏฺฐานา ๑
 กตเม จตฺตารโ ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายะ กายานุปสฺสํ วิหริ
 อาตาปี สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ
 จิตฺเต ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสํ วิหริ อาตาปี สมนฺปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ อิมะ โห ภิกฺขเว จตฺตาร
 สติปฏฺฐานา ๑ อิมะ โห ภิกฺขเว จตฺตาร สติปฏฺฐานานํ ภาวิตคฺคตา
 พหุสํกคฺคตา ทฺวินนํ ผลานํ อณฺณตฺรํ ผลํ ปาฏิกงฺขํ ทิฏฺฐะ
 ธมฺเม อณฺณวา สติ วา อุปาทิสฺเสถ อนาคามิตาติ ๑

[๘๐๖] จตฺตารโหเม ภิกฺขเว สติปฏฺฐานา ๑ กตเม จตฺตารโ ๑
 อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายะ กายานุปสฺสํ วิหริ อาตาปี สมนฺปชาโน
 สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ ตสฺส กายะ กายา
 นุปสฺสโน วิหโร โย กายสฺมึ นนฺโท โส ปหิยฺยติ นนฺทสฺส
 ปหานาย อมตํ สจฺจนิคตํ โหติ ๑

[๘๐๗] เวทนาสุ เวทนานุปัสสี วิหริติ อาคาปี่ สัมปชาโน
 สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฌาโทมนสฺสํ ฯ ตสฺส เวทนาสุ เวทนา-
 นุปัสสีโน วิหริโต โย เวทนาสุ ฉนฺโต โส ปหิยฺยติ ฉนฺตสฺส
 ปหานาย อมตํ สจฺฉิกตํ โหติ ฯ

[๘๐๘] จิตฺเต จิตฺตานุปัสสี วิหริติ อาคาปี่ สัมปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โถเก อภิชฌาโทมนสฺสํ ฯ ตสฺส จิตฺเต จิตฺตานุปัสสีโน
 วิหริโต โย จิตฺตสฺมึ ฉนฺโต โส ปหิยฺยติ ฉนฺตสฺส ปหานาย
 อมตํ สจฺฉิกตํ โหติ ฯ

[๘๐๙] รมฺเมสุ รมฺมานุปัสสี วิหริติ อาคาปี่ สัมปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โถเก อภิชฌาโทมนสฺสํ ฯ ตสฺส รมฺเมสุ รมฺมานุปัสสีโน
 วิหริโต โย รมฺเมสุ ฉนฺโต โส ปหิยฺยติ ฉนฺตสฺส ปหานาย
 อมตํ สจฺฉิกตํ โหติ ฯ

[๘๑๐] จตุตาโรเม ภิกฺขเว สติปฏฺฐานา ฯ กตเม จตุตาโร ฯ
 อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายे กายานุปัสสี วิหริติ อาคาปี่ สัมปชาโน
 สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฌาโทมนสฺสํ ฯ ตสฺส กายे กายา-
 นุปัสสีโน วิหริโต กาโย ปริณฺเฑาโต โหติ กายสฺส ปริณฺเฑา-
 ตตฺตา อมตํ สจฺฉิกตํ โหติ ฯ

[๘๑๑] เวทนาสุ เวทนานุปัสสี วิหริติ อาคาปี่ สัมปชาโน
 สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฌาโทมนสฺสํ ฯ ตสฺส เวทนาสุ เวทนา-
 นุปัสสีโน วิหริโต เวทนา ปริณฺเฑาตา โหติ เวทนานํ ปริณฺเฑา-

ตตฺตา อมตํ สจฺจนิกตํ โหติ ฯ

[๘๑๒] จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสํ วิหริติ อาตาปี สมนฺพชาโน สติมา
วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ฯ ตสฺส จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสํโน
วิหริโต จิตฺตํ ปริณฺเฑาะฏํ โหติ จิตฺตสฺส ปริณฺเฑาะฏตฺตา อมตํ
สจฺจนิกตํ โหติ ฯ

[๘๑๓] ชมฺเมสุ ชมฺมานุปสฺสํ วิหริติ อาตาปี สมนฺพชาโน สติมา
วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ฯ ตสฺส ชมฺเมสุ ชมฺมานุปสฺสํโน
วิหริโต ชมฺมา ปริณฺเฑาะฏา โหติ ชมฺมานํ ปริณฺเฑาะฏตฺตา อมตํ
สจฺจนิกตํ โหติ ฯ

[๘๑๔] จตุณฺ्हํ ภิกฺขเว สติปญฺ्ञาณานํ ภาวณํ เทสิสฺสํสามิ ตํ
สุณฺณถ ฯ กตมา ภิกฺขเว จตุณฺ्हํ สติปญฺ्ञาณานํ ภาวนา ฯ อิท
ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายะ กายานุปสฺสํ วิหริติ อาตาปี สมนฺพชาโน สติมา
วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมา-
นุปสฺสํ วิหริติ อาตาปี สมนฺพชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌณา-
โทมนสฺสํ ฯ อयํ โข ภิกฺขเว จตุณฺ्हํ ปติปญฺ्ञาณานํ ภาวนาติ ฯ

[๘๑๕] สติปญฺ्ञาณญจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสํสามิ สติปญฺ्ञาณ-
ภาวณญจ สติปญฺ्ञาณภาวนาคามินิญจ ปฏฺิปปทํ ตํ สุณฺณถ ฯ
กตมญจ ภิกฺขเว สติปญฺ्ञาณํ ฯ อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายะ กายา-
นุปสฺสํ วิหริติ อาตาปี สมนฺพชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌณา-
โทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุปสฺสํ วิหริติ อาตาปี

สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ อิทํ อุกฺกุจฺติ
ภิกฺขเว สติปญฺ्ञาณํ ๑

[๘๓๖] กตมา จ ภิกฺขเว สติปญฺ्ञาณภาวนา ๑ อิท ภิกฺขเว
ภิกฺขุ สมฺมุตฺตมมานุสฺสํ กายสฺมิมิ วิหริติ วยฺสมฺมมานุสฺสํ กายสฺมิมิ
วิหริติ สมฺมุตฺตมวยฺสมฺมมานุสฺสํ กายสฺมิมิ วิหริติ อาตาปํ สมฺปชาโน
สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ สมฺมุตฺตมมานุสฺสํ เวทนาสุ
วิหริติ วยฺสมฺมมานุสฺสํ เวทนาสุ วิหริติ สมฺมุตฺตมวยฺสมฺมมานุสฺสํ
เวทนาสุ วิหริติ ๑ ตถา จิตฺเต ๑ ฆมฺเมสุ วิหริติ อาตาปํ
สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ อยํ อุกฺกุจฺติ
ภิกฺขเว สติปญฺ्ञาณภาวนา ๑

[๘๓๗] กตมา จ ภิกฺขเว สติปญฺ्ञาณภาวนาคามินี ปฏฺิปปทา ๑
อยมฺเว อริโย อญฺฺจํคิโก มคฺโค ๑ เสยฺยถิํ ๑ สมฺมาทิฏฺฐิ
สมฺมาสังกปโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมมฺโถ สมฺมาอาชีโว สมฺมา-
วายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ ๑ อยํ อุกฺกุจฺติ ภิกฺขเว สติปญฺ्ञาณ-
ภาวนาคามินี ปฏฺิปปทาติ ๑

อนนุสัสฺสวคฺโค จตุตฺโท ๑

ตสฺสํททานํ

อนนุสัสฺสํ วิราโค จ วิรทฺโธ ภาวนา สโต

อณฺณํ จนฺทํ ปริณฺณาย ภาวนา วิภังเคน เต ทสฺสาติ ๑

อมตวคฺไค ปณฺจโม

[๘๓๘] สํวตฺถํ ๑ จตุสฺส ภิกฺขเว สติปญฺจํ ๑ สุปตฺติจิต-
จิตฺตา วิหฺรต มา โว อมตํ ปนฺธํ ๑ กตเมสฺสุ จตุสฺส ๑ อิท-
ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายํ กายานุปสฺสํ วิหฺรติ อาตปํ สํปชาโน
สตีมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสฺสุ จิตฺเต ชมเมสฺสุ
ชมนานุปสฺสํ วิหฺรติ อาตปํ สํปชาโน สตีมา วิเนยฺย โถเก
อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ อิมេสฺสุ ภิกฺขเว จตุสฺส สติปญฺจํ ๑ สุปตฺติจิต-
จิตฺตา วิหฺรต มา โว อมตํ ปนฺธํ ๑

[๘๓๙] สํวตฺถํ ๑ จตุสฺส ภิกฺขเว สติปญฺจํ ๑ สํมุตฺตมํ
อตุตฺถกมมํ เทสิสฺสํ ๑ ตํ สุนาถ ๑ โโก จ ภิกฺขเว กายสฺส
สํมุตฺโต ๑ อาหารสํมุตฺตา กายสฺส สํมุตฺโต อาหารนิโรธา กายสฺส
อตุตฺถกโม ผลสฺสสํมุตฺตา เวทนามํ สํมุตฺโต ผลสฺสนิโรธา เวทนามํ
อตุตฺถกโม นามรูปสํมุตฺตา จิตฺตสฺส สํมุตฺโต นามรูปนิโรธา
จิตฺตสฺส อตุตฺถกโม มนสิการสํมุตฺตา ชมมานํ สํมุตฺโต มนสิการ-
นิโรธา ชมมานํ อตุตฺถกโม ๑

[๘๔๐] สํวตฺถํ ๑ เอกมิตาหํ ภิกฺขเว สมนํ ชฺฐเวธายํ
วิหฺรามิ นชฺชา เณรณฺชรายํ ตํเร อชฺฌาตนิโคเรชฺช ปจฺจมาภิสํพุทฺธो ๑
ตสฺส มยํ ภิกฺขเว รโหคตสฺส ปญฺจิสฺสํ ๑ เหวํ เจตโส ปริ-
จิตฺตโก อุตฺตปาที

๒๔๘ สัตตตณฺหีฏเฐ สํยตุตฺตนิกายสฺส มหาวารวคฺโค [๘๒๔]

กาเย วา ภาณเต ภิกฺขุ กายานุปฺสฺสํ วิหเรยฺย ฯ เวทนาสุํ วา ฯ
จิตฺเต วา ฯ ฌมฺเมสุํ วา ภาณเต ภิกฺขุ ฌมฺมานุปฺสฺสํ วิหเรยฺย
อาคามี สํปฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ฯ
เอกายนุญายํ ภาณเต มคฺโค สัตตตณฺหํ วิสฺสุทฺธิยา ไสฺกปริเทวานํ
สํมตฺติกฺกมาย ทฺวฏฺฐโทมนสฺสํ อตฺตงฺกมาย ฌายสฺส อธิคฺคมาย
นิพฺพานสฺส สจฺจุตฺติกริยาย ยทิตํ จตฺตาริ สติปญฺ्ञาณาติ ฯ

[๘๒๕] อิทมโวจ ภิกฺขเว พุรฺพหฺมา สหฺมปฺติ อิทํ วคฺฉวา
อถาปรํ เอตทโวจ

เอกายนํ ชาตฺติยนฺตทสฺสํ มคฺคํ ปชานาติ หิตานุกมฺปํ

เอเตน มคฺเคน อตฺตํสุํ ปุพฺเพ ตฺริสฺสํหิ เต จ ตฺรณฺติ โชนฺติ ฯ

[๘๒๕] สํวตฺถกฺกนิทานํ ฯ สโต ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิหเรยฺย อญํ
โว อมฺหากํ อนุสาธเนํ ฯ กถเญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สโต โหติ ฯ
อึช ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปฺสฺสํ วิหริติ ฯ เวทนาสุํ จิตฺเต
ฌมฺเมสุํ ฌมฺมานุปฺสฺสํ วิหริติ อาคามี สํปฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
โถเก อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ฯ เอวํ โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ สโต โหติ ฯ
สโต ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิหเรยฺย อญํ โว อมฺหากํ อนุสาธเนติ ฯ

[๘๒๖] กุสฺสตราสีติ ภิกฺขเว วทมาโน จตฺตาริ สติปญฺ्ञาเน
สํมมา วทมาโน. วทฺเขยฺย ฯ เกวโต หายํ ภิกฺขเว กุสฺสตราสี
ยทิตํ จตฺตาริ สติปญฺ्ञาณา ฯ กตเม จตฺตาริ ฯ อึช ภิกฺขเว

ภิกฺขุ กาเย กายานุปฺสัถฺส วิหฺรติ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ชฺมฺเมสุ
 ชฺมฺมานุปฺสัถฺส วิหฺรติ อาตาปี สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก
 อภิขฺเฌาโทมนสฺส ฯ กุสฺตรวสฺสติ ภิกฺขเว วทมาโน อิมे จตุตฺตารो
 สติปฏฺฐาเน สุมฺมา วทมาโน วเทยฺย ฯ เกวโต หายํ ภิกฺขเว
 กุสฺตรวสฺสิ ยทิทํ จตุตฺตารो สติปฏฺฐานาติ ฯ

[๘๒๗] อถ โข อณฺณตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ
 ฯ เป ฯ เอกมฺหํ นิสฺสํ ฯ เอกมฺหํ นิสฺสินฺโน โข โส ภิกฺขุ
 ภควนฺตํ เอตทโวจ สํว เม ภนฺเต ภควา สงฺฆิตฺเตน ชฺมมํ
 เทเสตุ ยมํ ภควโต ชฺมมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต
 อาตาปี ปหิตฺตโค วิหเรยฺยนฺติ ฯ

[๘๒๘] ตสฺมา ติทฺถํ ควํ ภิกฺขุ อาทิเมว วิโสເເທີ กุสฺเสสุ
 ชฺมฺเมสุ ฯ โก จาติ กุสฺสํ ชฺมฺมานํ ฯ อิทฺถํ ควํ ภิกฺขุ
 ปาฏิโมกฺขสํวรํสํวโต วิหฺรติ อาจาวโคจรสัมปฺนโน อณฺณตฺเตสุ
 วชฺเชสุ ภัยทสฺสํว สฺมาทาย สิกฺขสฺสํ สิกฺขาปเทสุ ฯ

[๘๒๙] ยโต โข ควํ ภิกฺขุ ปาฏิโมกฺขสํวรํสํวโต วิหฺรติ สติ
 อาจาวโคจรสัมปฺนโน อณฺณตฺเตสุ วชฺเชสุ ภัยทสฺสํว สฺมาทาย
 สิกฺขสฺสํ สิกฺขาปเทสุ ตโต ควํ ภิกฺขุ สํตํ นิสฺสํย สํเต ปติฏฺฐาย
 จตุตฺตารो สติปฏฺฐาเน ภาเวยฺยาสิ ฯ กตเม จตุตฺตารो ฯ อิทฺถํ ควํ
 ภิกฺขุ กาเย กายานุปฺสัถฺส วิหฺรติ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ชฺมฺเมสุ
 ชฺมฺมานุปฺสัถฺส วิหฺรติ อาตาปี สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก

๒๕๐ สุตตุนตบิฏเก สัตตุนตนิกายสุต มหาวารวคโค [๘๓๐]

อภิชฌาโทมนสํ ๑ ยโต โห ควํ ภิกขุ สัตตํ นิสัสาย สัตเต
ปติฏฐาย อิมะ จตฺตาโร สติปฏฐาเน เหวํ ภาเวสฺสตี คโต
คฺยุหํ ภิกขุ ยา รตฺติ วา ทิวสํ วา อากมิสฺสตี วุฑฺฒิ เหว
ปาวุกฺกชา กุสฺเสสฺส ชมฺเมสฺส โน ปริหานํตี ๑

[๘๓๐] อถ โห สํ ภิกขุ ภคฺวโต ภาสีคํ อภินนฺทิตฺวา
อนฺนโมทิตฺวา อฏฺฐายาสฺนา ภคฺวตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
ปฏกามิ ๑ อถ โห สํ ภิกขุ เอโก วูปกฏฺโง อปฺปมคฺโต
อาคานํ ปหิตคฺโต วิหรนฺโต น จิสฺเสว ยสฺสคฺคทาย กุสฺสปฺคตา
สํมมฺเทว อการสฺมา อนคาวิยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนคฺคทํ พุรฺหมจฺริย-
ปริโยสานํ ทิฏฺฐเฐว ชมฺเม สยํ อภินฺนุยา สจฺจณิกคฺวา อฺปฺปมฺปชฺช
วิหฺรติ ฐึณา ชาติ วุสฺสีคํ พุรฺหมจฺริยํ กตํ กณฺณํ นاپวํ
อิตฺถคฺคตาชาติ อพฺภณฺณาสี ๑ อณฺเฏตโร จ ปน สํ ภิกขุ
อวฺรหํ อโหสฺสีติ ๑

[๘๓๑] อถ โห อณฺเฏตโร ภิกขุ เยน ภคฺวา ๑ เป ๑ สํชฺช
เม ภาเต ภคฺวา สจฺจชิตฺเตน ชมฺมํ เทเสคฺค ยมํ ภคฺวโต
ชมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโง อปฺปมคฺโต อาคานํ ปหิตคฺโต
วิหฺเรยฺยนฺติ ๑

[๘๓๒] ตสฺมา ติทฺท ควํ ภิกขุ อาทิมะว วิสฺเสหิ กุสฺเสสฺส
ชมฺเมสฺส ๑ โก จาทิ กุสฺสณํ ชมฺมานํ ๑ อิทฺท ควํ ภิกขุ กาย-
ทฺจุจฺจริคํ ปหาย กายสฺจุจฺจริคํ ภาเวสฺสตี วจฺจุจฺจริคํ ปหาย วจฺจุจฺจริคํ

ภาเวตฺถสฺส มโนทฺถจฺจวํ ปหาย มโนทฺถจฺจวํ ภาเวตฺถสฺส ฯ

[๘๓๓] ยโต โห คุวํ ภิกฺขุ กายทฺถจฺจวํ ปหาย กายทฺถจฺจวํ
ภาเวตฺถสฺส วจฺทฺถจฺจวํ ปหาย วจฺทฺถจฺจวํ ภาเวตฺถสฺส มโนทฺถจฺจวํ
ปหาย มโนทฺถจฺจวํ ภาเวตฺถสฺส ตโต คุวํ ภิกฺขุ สํตํ นิสฺสํสา ย สํเต
ปติฏฺฐา ย จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน ภาเวยฺยาสิ ฯ กตเม จตฺตาโร ฯ
อิธ คุวํ ภิกฺขุ กายเ กายานุปลฺลํ วิหฺราหิ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต
สมฺเมสุ สมฺมานุปลฺลํ วิหฺราหิ อาตาปํ สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
โตเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ ยโต โห คุวํ ภิกฺขุ สํตํ นิสฺสํสา
ย สํเต ปติฏฺฐา ย อิมะ จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน เหวํ ภาเวตฺถสฺส ตโต
คุยหํ ภิกฺขุ ย ารตฺติ วา ทิวสํ วา อากมิตฺถสฺสิจิ จุฑฺฒิ เหว
ปาวุกฺกขา กุสฺเสสุ สมฺเมสุ โน ปวิหานํติ ฯ เปฯ อณฺเณคโร จ
ปน สํ ภิกฺขุ อรหํ อโหสฺสิจิ ฯ

[๘๓๔] เย ภิกฺขเว อนุกมฺเปยฺยาถ เย จ สํตพฺพํ มณฺเณยฺยํ
มิตฺตา วา อมจฺจา วา ฌาตํ วา สํโถหิตา วา เต โห
ภิกฺขเว จตฺถนํ สติปฏฺฐาณานํ ภาวนาย สฺมาทเปตพฺพา นิเวเสตพฺพา
ปติฏฺฐาเปตพฺพาติ ฯ กตเมสุ จตฺถนํ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายเ
กายานุปลฺลํ วิหฺรติ อาตาปํ สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โตเก
อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต สมฺเมสุ สมฺมานุปลฺลํ วิหฺรติ
อาตาปํ สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โตเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ
เย ภิกฺขเว อนุกมฺเปยฺยาถ เย จ สํตพฺพํ มณฺเณยฺยํ มิตฺตา

๒๕๒ สุตตคณฺฐเก สํยุตตนิคายสฺส มหาวรรคโค [๘๓๕]

วา อมจฺจา วา ฌาตี วา สํโถหิตา วา เท โว ภิกฺขเว
อิมํ จตฺตุนํ สติปญฺจํชานาํ ภาวนาย สํมาทเปตพฺพวา นิเวเสตพฺพวา
ปติฏฺฐาเปตพฺพาทิ ฯ

[๘๓๕] ทิสฺโส อีมา ภิกฺขเว เวทนา ฯ กตมา ทิสฺโส ฯ
สฺสา เวทนา ทฺถุชา เวทนา อทฺถุขมฺสฺสา เวทนา ฯ อีมา
โฆ ภิกฺขเว ทิสฺโส เวทนา ฯ

[๘๓๖] อีมาํ โฆ ภิกฺขเว ทิสฺสํนํ เวทนํ ปริณฺญา
จตุตฺตารํ สติปญฺจํชานา ภาวตพฺพวา ฯ กตเม จตุตฺตารํ ฯ อิท
ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายะ กายานุปฺสฺสํ วิหริติ อาตปฺปี สํปฺชานํ สติมา
วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ฆมฺเมสุ
ฆมฺมานุปฺสฺสํ วิหริติ อาตปฺปี สํปฺชานํ สติมา วิเนยฺย โถเก
อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ อีมาํ โฆ ภิกฺขเว ทิสฺสํนํ เวทนํ ปริณฺญา
อิมะ จตุตฺตารํ สติปญฺจํชานา ภาวตพฺพาทิ ฯ

[๘๓๗] ตโยเม ภิกฺขเว อาสฺวา ฯ กตเม ตโย ฯ กามาสฺโส
ภวาสฺโส อวิชฺฐาสฺโส ฯ อิมะ โฆ ภิกฺขเว ตโย อาสฺวา ฯ

[๘๓๘] อิมํ โฆ ภิกฺขเว ตินฺนํนํ อาสฺวานํ ปหานาย
จตุตฺตารํ สติปญฺจํชานา ภาวตพฺพวา ฯ กตเม จตุตฺตารํ ฯ อิท
ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายะ กายานุปฺสฺสํ วิหริติ อาตปฺปี สํปฺชานํ
สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต
ฆมฺเมสุ ฆมฺมานุปฺสฺสํ วิหริติ อาตปฺปี สํปฺชานํ สติมา วิเนยฺย

โตเก อภิษุณาโหมนสํ ๑ อิมํ ไซ ภิกฺขเว ตินฺนุณฺณํ อาสวานํ
 ปหานาย อิมํ จตุตาโร สติปฏฺษานา ภาเวตพฺพชาติ ๑

อมตวคฺโค ปญฺจโม ๑

ตคฺครุทฺถานิ

อมคํ สมนุทโย มคฺโค สโต กุสฺสราสี จ
 ปาฏิโมกฺขํ ทุจฺจวิตํ มิตฺตา เวทนา อาสเวน จาติ ๑

สติปฏฺฐาเนตฺยัตถสฺส คจฺจาทิปญฺญาโต ฉฺฉโฬ

[๘๓๘] เสยฺยถาปึ ภิက္ขเว คจฺจาทิปญฺญาเนตฺยัตถสฺส ปาจันนินฺนา ปาจันนินฺนา ปาจันนินฺนา ๑ เอวเมว ๒ ภิက္ขเว ภิက္ขุ จตฺตาริ สติปฏฺฐาเน ภาเวนฺโต จตฺตาริ สติปฏฺฐาเน พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานนินฺโน นิพฺพานนินฺโน ๑

[๘๔๐] กถญฺจ ภิက္ขเว ภิက္ขุ จตฺตาริ สติปฏฺฐาเน ภาเวนฺโต จตฺตาริ สติปฏฺฐาเน พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานนินฺโน นิพฺพานนินฺโน ๑ อิท ภิက္ขเว ภิက္ขุ กายะ กายานุปสฺสํ วิหริติ อตฺตาปึ สมนฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุปสฺสํ วิหริติ อตฺตาปึ สมนฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ เอว ๒ ภิက္ขเว ภิက္ขุ จตฺตาริ สติปฏฺฐาเน ภาเวนฺโต จตฺตาริ สติปฏฺฐาเน พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานนินฺโน นิพฺพานนินฺโน ๑ เป ๑

[๘๔๑] ปญฺจิมานิ ภิက္ขเว อุตฺตมภาคิยานิ สญฺโฆชนานิ ๑ กตฺตานิ ปญฺจ ๑ รูปราโค อรูปราโค มาโน อุตฺตมจํ อวิชฺชา ๑ อิมานิ ๒ ภิက္ขเว ปญฺจอุตฺตมภาคิยานิ สญฺโฆชนานิ ๑

[๘๔๒] อิมํ ๒ ภิက္ขเว ปญฺจนํ อุตฺตมภาคิยานํ สญฺโฆชนานํ อภิญฺเฌาย ปริณฺเฌาย ปริกฺขยา ย ปหานาย จตฺตาริ สติปฏฺฐาเน ภาเวตฺถ ๑ กตฺเม จตฺตาริ ๑ อิท ภิက္ขเว ภิက္ขุ

๘๔๒] สติปฏฺฐานํยํคตํคตํ คจฺจาทิเปยฺยาโต นนฺนุโ ๒๕๕

กาเย กายานุปสฺสํ วิหริติ อตาปํ สํปชาโน สติมา วิเนยฺย
โถเก อภิชฺฌาโทมนสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุปสฺสํ
วิหริติ อตาปํ สํปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌา-
โทมนสํ ๑ อิมํ ๒ ภิက္ขเว ปณฺจณฺ्हํ อุตฺตมภาคิยานํ
สญฺโฆชนานํ อภินฺนํ ปรีณฺณํ ปรีกฺขาย ปหานาย อิม
จตุตฺตารํ สติปฏฺฐานา ภาเวตพฺพาติ ๑ (ยถา มคฺคํยํคตํ วิตฺตาริตํ
เอวํ สติปฏฺฐานํยํคตํ วิตฺตาริตพฺพํ) ๑

ณ ปาจันโต นินฺนา ณ นินฺนา จ สมฺมุตฺโต

เอเต เทว ณ ทฺวาทสํ โหนฺติ วสุโค เตน ปจฺจุจติ ๑

สติปฏฺฐานํยํคตํ นิฏฺฐิตํ ๑

อินทรียส์ยุดุ

สุทธีกวดุโค ปจโม .

[๘๔๓] สวคฺคณินทํ ๑ คคฺร โข ภคฺวา เชตทโวจ ปณฺจิมานิ
ภิกฺขเว อินฺทรียานิ ๑ กตฺมานิ ปณฺจ ๑ สฺทฺธินฺทรียํ วิริยฺนฺทรียํ
สฺตฺธินฺทรียํ สฺมาชนฺทรียํ ปณฺณินฺทรียํ ๑ อิมานิ โข ภิกฺขเว
ปณฺจอินฺทรียานํติ ๑

[๘๔๔] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทรียานิ ๑ กตฺมานิ ปณฺจ ๑
สฺทฺธินฺทรียํ วิริยฺนฺทรียํ สฺตฺธินฺทรียํ สฺมาชนฺทรียํ ปณฺณินฺทรียํ ๑
ยโต โข ภิกฺขเว อริยสวโก อิมํ ปณฺจํ อินฺทรียานํ
(สํหุทยญฺจ อคฺคณฺคฺมญฺจ) ๑ อสฺสสวญฺจ อาทํนญฺจ นิสฺสวญฺจ
ยถาภูตํ ปชานาติ ๑ อयํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อริยสวโก โสตาปนฺโน
อวิปปาตคฺคโม นียโต สํโพธิปรายโนติ ๑

[๘๔๕] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทรียานิ ๑ กตฺมานิ ปณฺจ ๑
สฺทฺธินฺทรียํ วิริยฺนฺทรียํ สฺตฺธินฺทรียํ สฺมาชนฺทรียํ ปณฺณินฺทรียํ ๑
ยโต โข ภิกฺขเว อริยสวโก อิมํ ปณฺจํ อินฺทรียานํ
สํหุทยญฺจ อคฺคณฺคฺมญฺจ อสฺสสวญฺจ อาทํนญฺจ นิสฺสวญฺจ
ยถาภูตํ ปชานาติ ๑ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อริยสวโก โสตาปนฺโน

๓ พ. เหว ๑ ส. อธิ ปาฬทฺวํ น ทิสฺสตี ๑

อวินิปาตธมโม นียโต สมุโพธิปรายโนติ ฯ

[๘๔๖] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ
 สทฺธินฺทฺริยํ วิริยนฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาชินฺทฺริยํ ปณฺณินฺทฺริยํ ฯ
 ยโต โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมํ ปญฺจนํ อินฺทฺริยานํ สมุทฺยญฺจ
 อตฺตงฺคมญฺจ อสฺสํสาทญฺจ อาทํนฺวญฺจ นิสฺสํรณญฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา
 อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ ฯ อयํ อจฺจุตติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหํ
 ชฺฌนาสฺสว อุตฺตวา กตกรณํโย โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสทฺตโก
 ปริกฺขณภาวสฺสโยชโน สมฺมทญฺเฆาวิมุตฺโตติ ฯ

[๘๔๗] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ
 สทฺธินฺทฺริยํ วิริยนฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาชินฺทฺริยํ ปณฺณินฺทฺริยํ ฯ
 ยโต โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมํ ปญฺจนํ อินฺทฺริยานํ สมุทฺยญฺจ
 อตฺตงฺคมญฺจ อสฺสํสาทญฺจ อาทํนฺวญฺจ นิสฺสํรณญฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา
 อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ ฯ อยํ อจฺจุตติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหํ
 ชฺฌนาสฺสว อุตฺตวา กตกรณํโย โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสทฺตโก
 ปริกฺขณภาวสฺสโยชโน สมฺมทญฺเฆาวิมุตฺโตติ ฯ

[๘๔๘] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ
 สทฺธินฺทฺริยํ วิริยนฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาชินฺทฺริยํ ปณฺณินฺทฺริยํ ฯ
 เย हि เกจิ ภิกฺขเว สมนฺา วา พฺราหฺมณา วา อิมํ ปญฺจนํ
 อินฺทฺริยานํ สมุทฺยญฺจ อตฺตงฺคมญฺจ อสฺสํสาทญฺจ อาทํนฺวญฺจ
 นิสฺสํรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ฯ นเม เต ภิกฺขเว สมนฺา

วา พุราหุมนา วา สมนเนสุ วา สมนสมมุตตา พุราหุมนะสุ
 วา พุราหุมนสมมุตตา น จ ปเนเต อายสมนุโต สำนญญตถ
 วา พุราหุมนญญตถ วา ทิฏฐะเว ชมเม สยัม อภิญญา สัจฉิกคฺคา
 อุปสมปชฺช วิหรนฺติ ฯ

[๔๔๘] เย จ โข เต ภิกฺขเว สมนา วา พุราหุมนา วา
 อิมัง ปญฺจนํ อินฺทริยานํ สมุทฺตญฺจ อตฺถกฺกมญฺจ อตฺถสํกมญฺจ
 อาทนฺทญฺจ นิสฺสัณฺณญฺจ ยถาภูตํ ปชานนฺติ ฯ เต โขเม ภิกฺขเว
 สมนา วา พุราหุมนา วา สมนเนสุ เจว สมนสมมุตตา พุราหุมนะสุ
 จ พุราหุมนสมมุตตา เต จ ปนายสมนุโต สำนญญตถญฺจ
 พุราหุมนญญตถญฺจ ทิฏฐะเว ชมเม สยัม อภิญญา สัจฉิกคฺคา
 อุปสมปชฺช วิหรนฺตฺติ ฯ

[๔๕๐] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนา วา พุราหุมนา วา
 สत्ถินทฺธิริยํ นปฺปชานนฺติ สत्ถินทฺธิริยสมุทฺตํ นปฺปชานนฺติ สत्ถิน-
 ทฺธิริยนโรชํ นปฺปชานนฺติ สत्ถินทฺธิริยนิโรชคามินํปฺปชํ นปฺปชานนฺติ
 วิริยทฺธิริยํ นปฺปชานนฺติ ฯ เป ๑ สตินทฺธิริยํ นปฺปชานนฺติ ฯ สมาริน-
 ทฺธิริยํ นปฺปชานนฺติ ฯ ปณฺณินทฺธิริยํ นปฺปชานนฺติ ปณฺณินทฺธิริยสมุทฺตํ
 นปฺปชานนฺติ ปณฺณินทฺธิริยนิโรชํ นปฺปชานนฺติ ปณฺณินทฺธิริยนิโรช-
 คามินํปฺปชํ นปฺปชานนฺติ ฯ นเม เต ภิกฺขเว สมนา วา
 พุราหุมนา วา สมนเนสุ วา สมนสมมุตตา พุราหุมนะสุ วา
 พุราหุมนสมมุตตา น จ ปเนเต อายสมนุโต สำนญญตถ วา

พฺรหฺมณฺณตฺถํ วา ทิฏฺฐเฐว ชมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกคฺคา
อุปสํปชฺช วิหฺรณฺติ ฯ

[๘๕๓] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พฺรหฺมณา วา
สทฺธินุทฺธิยํ ปชานนฺติ สทฺธินุทฺธิยสํมูหํ ปชานนฺติ สทฺธินุทฺธิย-
นิโรธํ ปชานนฺติ สทฺธินุทฺธิยนิโรธคามินํปฺปฺปทํ ปชานนฺติ วิริยฺยนุทฺธิยํ
ปชานนฺติ วิริยฺยนุทฺธิยสํมูหํ ปชานนฺติ วิริยฺยนุทฺธิยนิโรธํ ปชานนฺติ
วิริยฺยนุทฺธิยนิโรธคามินํปฺปฺปทํ ปชานนฺติ สติณฺทฺธิยํ ปชานนฺติ ฯ
สํวาทินุทฺธิยํ ปชานนฺติ ฯ ปณฺณินุทฺธิยํ ปชานนฺติ ปณฺณินุทฺธิย-
สํมูหํ ปชานนฺติ ปณฺณินุทฺธิยนิโรธํ ปชานนฺติ ปณฺณินุทฺธิย-
นิโรธคามินํปฺปฺปทํ ปชานนฺติ ฯ เต โขเม ภิกฺขเว สมนฺนา วา
พฺรหฺมณา วา สมนฺเตสุ เจว สมนฺตสํมุตตา พฺรหฺมณฺเตสุ ฯ
พฺรหฺมณฺตสํมุตตา เต ฯ ปณายสํมุตโต สํมณฺณตฺถํ ฯ พฺรหฺมณฺณ-
ตฺถํ ฯ ทิฏฺฐเฐว ชมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปสํปชฺช
วิหฺรณฺตฺติ ฯ

[๘๕๔] ปณฺณจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ฯ กตมานิ ปณฺณ ฯ
สทฺธินุทฺธิยํ ฯ เป ฯ ปณฺณินุทฺธิยํ ฯ

[๘๕๕] กตฺถ จ ภิกฺขเว สทฺธินุทฺธิยํ ทฏฺฐพฺพํ ฯ จตุสสุ โสตา-
ปตฺติยงฺเคสุ เอตฺถ สทฺธินุทฺธิยํ ทฏฺฐพฺพํ ฯ

[๘๕๖] กตฺถ จ ภิกฺขเว วิริยฺยนุทฺธิยํ ทฏฺฐพฺพํ ฯ จตุสสุ สํมม-
ปชานนฺตุ เอตฺถ วิริยฺยนุทฺธิยํ ทฏฺฐพฺพํ ฯ

สรีตา อนุสฺสรีตา ฯ อิทํ อัจฺจุติ ภิกฺขเว สตินุทฺธิยํ ฯ

[๘๖๒] กตมณฺเฑ ภิกฺขเว สฺมาชินุทฺธิยํ ฯ อิทํ ภิกฺขเว อริยสํวโก
โอสฺสํคฺคการมฺมณํ กวิตฺวา ตปฺปติ สฺมาชี ตปฺปติ จิตฺตสฺสํ เอกคฺคตํ ฯ
อิทํ อัจฺจุติ ภิกฺขเว สฺมาชินุทฺธิยํ ฯ

[๘๖๓] กตมณฺเฑ ภิกฺขเว ปณฺณินุทฺธิยํ ฯ อิทํ ภิกฺขเว อริยสํวโก
ปณฺณววา โหติ อุตฺยตฺตคามินิยา ปณฺณาย สมนฺนาคโต อริยา
นินฺพเพชฺกาย สมนฺมาทฺถกฺขกฺขคามินิยา ฯ อิทํ อัจฺจุติ ภิกฺขเว ปณฺณินุ-
ทฺธิยํ ฯ อิมานิ ไช ภิกฺขเว ปณฺณินุทฺธิยานํติ ฯ

[๘๖๔] ปณฺณิมานิ ภิกฺขเว อินุทฺธิยานิ ฯ กตมานิ ปณฺเฑ ฯ
สทฺธินุทฺธิยํ ฯ เป ฯ ปณฺณินุทฺธิยํ ฯ

[๘๖๕] กตมณฺเฑ ภิกฺขเว สทฺธินุทฺธิยํ ฯ อิทํ ภิกฺขเว อริยสํวโก
สทฺธิ โหติ สทฺทฺทฺทิตฺตถาคคฺคสฺสํ โพธิํ อิตฺถิํ โส ภควา อรหํ
สมนฺมาสมฺพุทฺธิ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต โลกวิทู อนุตฺตโร
ปฺริยตมมสํวโร สตฺถา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺธิ ภควาติ ฯ อิทํ
อัจฺจุติ ภิกฺขเว สทฺธินุทฺธิยํ ฯ

[๘๖๖] กตมณฺเฑ ภิกฺขเว วิริยินุทฺธิยํ ฯ อิทํ ภิกฺขเว อริยสํวโก
อวทฺธวิริโย วิหริติ อกฺุสฺถานํ ชมฺมานํ ปหานาย กุสฺสฺถานํ ชมฺมานํ
อฺุปสมฺปทาย ทามวา ทพฺพปรกฺกโม อนิกฺขิตฺตจฺจุโร กุสฺสํเตสุ ชมฺเมสุ ฯ
โส อนฺุปปฺนฺหานํ ปาปกาณํ อกฺุสฺถานํ ชมฺมานํ อนฺุปปาทาย ญฺณํ
ชเนติ วายมตี วิริยํ อวรทติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺทติ ฯ อฺุป-

ปนฺนํ ปาปกาณํ อกฺุสฺสํ ฆมฺมานํ ปหานาย ฌนฺทํ ชเนติ
 วายมตี วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ ๑ อนุปฺปนฺนํ
 กุสฺสํ ฆมฺมานํ อนุปาทาย ฌนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภติ
 จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ ๑ อนุปฺปนฺนํ กุสฺสํ ฆมฺมานํ สฺมา-
 ปตฺติยา อสฺมโมสํ ย ภิโยภาวาย เวปฺตุถาย ภาวนาย ปาวิปฺริยา
 ฌนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ ๑
 อิทํ อุกฺกุติ ภิฏฺฐเว วิริยํ ๑

[๘๖๗] กตมญฺจ ภิฏฺฐเว สตินฺทริยํ ๑ อิท ภิฏฺฐเว อริยสํวโก
 สติมา โหติ ปรมณฺ สติเนปฺกฺเกณ สมนฺนาคโต จิรคตฺตํ จิรภาสิตํ
 สรีตา อนุสฺสรีตา ฯ ๑ โส กายะ กายานุปฺสฺสํ วิหริติ อาตาปํ
 สมนฺชาโน สติมา วิเนยฺย โสเก อภิขฺเฒาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ
 จิตฺเต ฆมฺเมสุ ฆมฺมานุปฺสฺสํ วิหริติ อาตาปํ สมนฺชาโน สติมา
 วิเนยฺย โสเก อภิขฺเฒาโทมนสฺสํ ๑ อิทํ อุกฺกุติ ภิฏฺฐเว สตินฺทริยํ ๑

[๘๖๘] กตมญฺจ ภิฏฺฐเว สฺมาชินฺทริยํ ๑ อิท ภิฏฺฐเว อริยสํวโก
 โวธฺสํคฺคาณมฺมณํ กริตฺวา ฌนฺทํ สฺมาจํ ฌนฺทํ จิตฺตํ อุกฺกุติ ๑
 โส วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ อุกฺกุติ ฆมฺเมหิ สฺวิตฺตํ สฺวิจา-
 วิเวกํ ปิตฺติสฺสํ ปจฺมํ ฌนํ อนุปฺตมฺปชฺช วิหริติ วิตฺตํวิจฺจาวํ
 อฺปฺตมา อชฺชคฺคํ สมนฺสาทํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตฺตํ อวิจาร์
 สฺมาจํ ปิตฺติสฺสํ ทฺติยํ ฌนํ อนุปฺตมฺปชฺช วิหริติ ปิตฺติยา จ วิราคา
 อฺปฺกฏโก จ วิหริติ สโต จ สมนฺชาโน สฺมญฺจ กายะน ปฏฺ-

ลัเวเทติ ยนํ อริยา อจฺจิกฺขนํ อฺเปกฺขโก สติมา สุววิหารีติ
 คตฺติยํ ฌานํ อฺปสํมปฺปชฺช วิหริติ สุวสุตฺตํ จ ปหานา ทฺวชฺชสุตฺตํ จ
 ปหานา ปุพฺพเพว โสมนสฺสโตมนสฺสํ อคฺคกฺขมา อทฺทชฺมสุตฺตํ
 อฺเปกฺขาสติปาริสฺสํ จคฺคกฺกํ ฌานํ อฺปสํมปฺปชฺช วิหริติ ฯ อิทํ
 อฺจฺจุจฺติ ภิกฺขเว สฺมาชินฺทฺริยํ ฯ

[๘๖๘] กตมญฺจ ภิกฺขเว ปณฺณินฺทฺริยํ ฯ อิทํ ภิกฺขเว อริยสํวโก
 ปณฺณวหา โหติ อฺทฺยคฺคคามินิยา ปณฺณาย สมนฺนาคโค อริยาย
 นิพฺเพชิกาย สมนฺมาทฺวชฺชกฺขคามินิยา ฯ โส อิทํ ทฺวชฺชนํติ ยถาภฺตํ
 ปชานาติ อยํ ทฺวชฺชสํมฺทโยติ ยถาภฺตํ ปชานาติ อยํ ทฺวชฺช-
 นิโรธํติ ยถาภฺตํ ปชานาติ อยํ ทฺวชฺชนิโรธคามินิ ปฏฺธิปทาติ
 ยถาภฺตํ ปชานาติ ฯ อิทํ อฺจฺจุจฺติ ภิกฺขเว ปณฺณินฺทฺริยํ ฯ อิมานิ
 ไช ภิกฺขเว ปณฺณินฺทฺริยานํติ ฯ

สุตฺตนิคคโค ปจโม ฯ

ตสฺสสุตฺตทานํ

สุตฺตนิคคญฺเจว เทว โสตา อรหันฺตา อปเร เทว
 สมนพฺพาราหุณฺณา ทฺวชฺชพฺพํ วิภงฺगे อปเร ทฺวติ ฯ

มฤตยวคฺโค ทุติโย

[๘๗๐] ปณฺณิมา นິ กิစ္ဆเว อิทฺทํทริยานิ ๑ กตฺตมานิ ปณฺณ ๑
 สทฺททริยํ ๑ เป ๑ ปณฺณินทริยํ ๑

[๘๗] กตมณฺญ ภิกฺขเว สทฺธิขินฺทริยํ ฯ อธิ ภิกฺขเว อริยสํวโก
 สทฺโธ โหติ สทฺททฺหิติ ตถาคคตฺสํสํ โพธิํ อิตฺถิํ โส ภควา อวํ
 สํมมาสมํพุทฺโธ วิชฺชาจรวณสํมปฺนโน สุกโต โลกวิทู อนุตฺตโร
 ปุริสทมมสํวโร สคฺคา เทวมนุสฺสํวโร พุทฺโธ ภควาติ ฯ อิทํ
 วุจฺจติ ภิกฺขเว สทฺธิขินฺทริยํ ฯ

[๘๗] กตมณฺญํ ภิกฺขเว วิริยีนทฺธิรียံ ๑ ยํ ไช ภิกฺขเว จตุตาโร
 สมนุပปาธานํ อารพฺภํ วิริยੰ ปฏฺฐกคิ ๑ อิหํ วุจฺเจติ ภิกฺขเว
 วิริยีนทฺธิรียံ ๑

[๘๗๓] กตมมฺห จ ภาทฺษເວ ສັຕິນທຣີຍໍ ໑ ບໍ່ ໂຂ ກິກຸເວ ຈຕຸຕາໂ
 ສັຕິປຼູຊາເນ ຂາຣພຸກ ສັຕິ ປຼູງິດກິຕິ ໑ ອີກໍ ດຸຈຸຈຕິ ກິກຸເວ
 ສັຕິນທຣີຍໍ ໑

[๘๗๔] กตมญฺจ ภิกฺขเว สฺมาชินฺทริยํ ฯ อิทฺถ ภิกฺขเว อริย-
 สาวโก โวสุตฺตคารมฺมณํ กวิตฺวา ตปฺति สฺมาชี ตปฺति จิตฺตสุตฺ
 เขกคฺคํ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สฺมาชินฺทริยํ ฯ

[๗๕] กตมณฺจ ภิกฺขเว ปญฺณินทฺธิยํ ฯ อิทฺถ ภิกฺขเว อธิย-
 สวโก ปญฺณวา โหติ อุตฺถยตฺถกคามินิยา ปญฺณาย สมนฺนาทโต

อริยาย นิพฺเพชกาย สํมาทกฺขณฺชคามินียา ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว
 ปญฺณินฺทริยํ ฯ อิมานิ ไช ภิกฺขเว ปญฺจินฺทริยานํติ ฯ

[๘๗๐] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทริยานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ สทฺธิ-
 ทริยํ ฯ เป ฯ ปญฺณินฺทริยํ ฯ อิมานิ ไช ภิกฺขเว ปญฺจินฺทริยานิ ฯ

[๘๗๑] อิมํสํ ไช ภิกฺขเว ปญฺจนํ อินฺทริยานํ สํคฺคตา ปริ-
 ปฺรตฺตตา อรหํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ อนาคามํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ
 สกฺทาคามํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ โสตาปนฺโน โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ
 ชมฺมานุสํวํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ สทฺธานุสํวํ โหติติ ฯ

[๘๗๒] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทริยานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ สทฺธิ-
 ทริยํ ฯ เป ฯ ปญฺณินฺทริยํ ฯ อิมานิ ไช ภิกฺขเว ปญฺจินฺทริยานิ ฯ

[๘๗๓] อิมํสํ ไช ภิกฺขเว ปญฺจนํ อินฺทริยานํ สํคฺคตา ปริ-
 ปฺรตฺตตา อรหํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ อนาคามํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ
 สกฺทาคามํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ โสตาปนฺโน โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ
 ชมฺมานุสํวํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ สทฺธานุสํวํ โหติ ฯ อิติ ไช
 ภิกฺขเว อินฺทริยเวมคฺคตา ผลเวมคฺคตา โหติ ผลเวมคฺคตา ปุคฺคต-
 เวมคฺคตาติ ฯ

[๘๗๔] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทริยานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ สทฺธิ-
 ทริยํ ฯ เป ฯ ปญฺณินฺทริยํ ฯ อิมานิ ไช ภิกฺขเว ปญฺจินฺทริยานิ ฯ

[๘๗๕] อิมํสํ ไช ภิกฺขเว ปญฺจนํ อินฺทริยานํ สํคฺคตา ปริ-
 ปฺรตฺตตา อรหํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ อนาคามํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ

สททาคามิ โหติ ตโต มุทุตเรหิ โสตาปนโน โหติ ตโต
มุทุตเรหิ ชมนานุสาร์ โหติ ตโต มุทุตเรหิ สทฺธานุสาร์ โหติ ฯ
อิตติ ๒ ภิกฺขเว ปริปุรํ ปริปุรการ์ อาราเชติ ปเทสํ ปเทสการ์
อาราเชติ ฯ อวณฺณานิเตววาทํ ภิกฺขเว ปณฺจินทฺริยานิ วทามํติ ฯ

[๔๔๒] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อินทฺริยานิ ฯ กตมานิ ปณฺจ ฯ สทฺธิ-
ทฺธิยํ ฯ เป ฯ ปณฺณินทฺธิยํ ฯ อิมานิ ๒ ภิกฺขเว ปณฺจินทฺริยานิ ฯ

[๔๔๓] อิมสํ ๒ ภิกฺขเว ปณฺจณฺํ อินทฺริยานํ สมตฺตา ปริ-
ปุรตฺตา อรหํ โหติ ตโต มุทุตเรหิ อนุตฺราปรีนิพฺพายํ โหติ
ตโต มุทุตเรหิ อุปฺหจฺจปรีนิพฺพายํ โหติ ตโต มุทุตเรหิ สสงฺขาร-
ปรีนิพฺพายํ โหติ ตโต มุทุตเรหิ สสงฺขารปรีนิพฺพายํ โหติ ตโต
มุทุตเรหิ อุตฺทํโสโต โหติ อถนิฏฺฐคามิ ตโต มุทุตเรหิ สททาคามิ
โหติ ตโต มุทุตเรหิ โสตาปนโน โหติ ตโต มุทุตเรหิ ชมนา-
นุสาร์ โหติ ตโต มุทุตเรหิ สทฺธานุสาร์ โหตฺติ ฯ

[๔๔๔] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อินทฺริยานิ ฯ กตมานิ ปณฺจ ฯ สทฺธิ-
ทฺธิยํ ฯ เป ฯ ปณฺณินทฺธิยํ ฯ อิมานิ ๒ ภิกฺขเว ปณฺจินทฺริยานิ ฯ

[๔๔๕] อิมสํ ๒ ภิกฺขเว ปณฺจณฺํ อินทฺริยานํ สมตฺตา ปริ-
ปุรตฺตา อรหํ โหติ ตโต มุทุตเรหิ อนุตฺราปรีนิพฺพายํ โหติ ตโต
มุทุตเรหิ อุปฺหจฺจปรีนิพฺพายํ โหติ ตโต มุทุตเรหิ สสงฺขารปรี-
นิพฺพายํ โหติ ตโต มุทุตเรหิ สสงฺขารปรีนิพฺพายํ โหติ ตโต
มุทุตเรหิ อุตฺทํโสโต โหติ อถนิฏฺฐคามิ ตโต มุทุตเรหิ สททาคามิ

โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ โสตาปนฺโน โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ ธมฺมา-
 นุสํวํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ สทฺธานุสํวํ โหติ ฯ อิติ โช
 ภิกฺขเว ชินฺทริยเวมคฺคตา ผลเวมคฺคตา โหติ ผลเวมคฺคตา ปุคฺคต-
 เวมคฺคตาติ ฯ

[๘๘๖] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว ชินฺทริยานิ ฯ กตมานิ ปณฺจ ฯ สทฺธิ-
 ทริยํ ฯ เป ฯ ปณฺณินทริยํ ฯ อิมานิ โช ภิกฺขเว ปณฺจชินฺทริยานิ ฯ

[๘๘๗] อิมํ โช ภิกฺขเว ปณฺจณฺนํ ชินฺทริยานํ สมคฺคา ปริ-
 ปฺรตฺตา อรหํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ อนตรปารินิพฺพายํ โหติ ตโต
 มุกฺคตเรหิ อฺปฺพหฺจฺจปารินิพฺพายํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ อสงฺขารปริ-
 นิพฺพายํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ สสงฺขารปารินิพฺพายํ โหติ ตโต
 มุกฺคตเรหิ อฺกฺขํโสโต โหติ อกฺกนิฏฺฐคามํ ตโต มุกฺคตเรหิ สกฺทาคามํ
 โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ โสตาปนฺโน โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ ธมฺมา-
 นุสํวํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ สทฺธานุสํวํ โหติ ฯ อิติ โช
 ภิกฺขเว ปริปุรํ ปริปุรการํ อาราเชติ ปเทสํ ปเทสการํ อาราเชติ ฯ
 อวณฺณมานิเตววาทํ ภิกฺขเว ปณฺจชินฺทริยานิ วทามํติ ฯ

[๘๘๘] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว ชินฺทริยานิ ฯ กตมานิ ปณฺจ ฯ สทฺธิ-
 ทริยํ ฯ เป ฯ ปณฺณินทริยํ ฯ อิมานิ โช ภิกฺขเว ปณฺจชินฺทริยานิ ฯ

[๘๘๙] อิมํ โช ภิกฺขเว ปณฺจณฺนํ ชินฺทริยานํ สมคฺคา ปริ-
 ปฺรตฺตา อรหํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ อรหคฺคผลสจฺฉิณฺทริยาย ปฺริ-
 ปฺนโน โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ อนาคามํ โหติ ตโต มุกฺคตเรหิ

อนาคามีผลสัจจกิริยาย ปฏิปนโน โหติ ตโต มุทุตเรหิ สกทาคามิ
 โหติ ตโต มุทุตเรหิ สกทาคามีผลสัจจกิริยาย ปฏิปนโน โหติ
 ตโต มุทุตเรหิ สกตาปนโน โหติ ตโต มุทุตเรหิ สกตาปคฺติ-
 ผลสัจจกิริยาย ปฏิปนโน โหติ ฯ ยสฺส ๒ ภิกฺขเว อิมานิ
 ปญฺจินฺทริยานิ สัพเพ สัพพํ สัพพทา สัพพํ นคฺติ ตมํ พาติโร
 ปุณฺณชนปฏฺเชฏฺฐีโหติ วทามิติ ฯ

[๘๘๐] อถ ๒ อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนํ อภิวาเตตฺวา เอกมนํ นิสฺสีติ ฯ เอกมนํ
 นิสฺสินโน ๒ สํ ภิกฺขุ ภควนํ เอตทวโจ อินฺทริยสํปนโน
 อินฺทริยสํปนโนติ ภาเน วุจฺจติ กิตฺตาวตา น ๒ ภาเน
 อินฺทริยสํปนโน โหตฺติติ ฯ

[๘๘๑] อธิ ภิกฺขุ ภิกฺขุ สทฺธิอินฺทริยํ ภาเวติ อุปสํคามิ สมนฺโพช-
 คามิ วิริยอินฺทริยํ ภาเวติ อุปสํคามิ สมนฺโพชคามิ สตินฺทริยํ
 ภาเวติ อุปสํคามิ สมนฺโพชคามิ สมาชินฺทริยํ ภาเวติ อุปสํ-
 คามิ สมนฺโพชคามิ ปญฺณอินฺทริยํ ภาเวติ อุปสํคามิ สมนฺโพชคามิ ฯ
 เอตฺตาวตา ๒ ภิกฺขุ ภิกฺขุ อินฺทริยสํปนโน โหตฺติติ ฯ

[๘๘๒] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทริยานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ สทฺธิอิน-
 ทริยํ ฯ เป ฯ ปญฺณอินฺทริยํ ฯ อิมานิ ๒ ภิกฺขเว ปญฺจอินฺทริยานิ ฯ

[๘๘๓] อิมํ ๒ ภิกฺขเว ปญฺจณํ อินฺทริยานํ ภาเวตฺตทา พหุ-
 กตฺตทา ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติํ ปญฺญาวิมุตฺติํ

ทัญญูเจ้า ฌมเม ฌยํ อภิฌา สจฺฉิกคฺคา อปฺสํปชฺช วิหรตฺติ ฯ

มุกุตรวคโค ทุติโย ฯ

ตตฺถสํกฺกทานํ

ปฏฺฐิตาโก จ คโย สจฺฉิกคฺคา วิคฺคิตา อปฺเร คโย

ปฏฺฐิปนโน อปฺสโม อาสวานํ ฌโย จิเมติ ฯ

อนนฺตฺวาทคณฺณสฺสํสามิตฺตํทฺธิริยํ อณฺณินฺทฺธิริยํ อณฺณวาทาจิณฺทฺธิริยํ ๑ อิมานิ
๒ ภาทฺตเว ตฺถนิ อิทฺทริยานันติ ๑

[๘๘๘] ปณฺณิมา นิกฺขเว อิมํทฺรียานิ ฯ กตฺตมานิ ปณฺณํ ฯ สทฺธํทฺรียํ ฯ เป ฯ ปณฺณิมาทฺรียํ ฯ อิมานิ โหํ นิกฺขเว ปณฺณิมาทฺรียานิ ฯ

[๙๐๐] อิมัง โข ภิกขเว ปณฺณํ อินฺทริยานํ สมฺมุตฺตา ปริ-
 ปฺรตฺตา อรหํ โหติ ตโต มุทฺตเรหิ อนฺตรปปรินิพฺพายํ โหติ ตโต
 มุทฺตเรหิ อปฺพลฺลวปรินิพฺพายํ โหติ ตโต มุทฺตเรหิ อสงฺขารปริ-
 นิพฺพายํ โหติ ตโต มุทฺตเรหิ สสงฺขารปรินิพฺพายํ โหติ ตโต
 มุทฺตเรหิ อหฺมํโสโหติ โหติ อภินฺนุจฺจามํ ตโต มุทฺตเรหิ สกฺทาคามํ
 โหติ ตโต มุทฺตเรหิ เภพฺพํ โหติ ตโต มุทฺตเรหิ โกลฺลโกลฺล
 โหติ - ตโต มุทฺตเรหิ สกฺคตฺถกฺขคฺคฺปรโม โหติ ตโต มุทฺตเรหิ
 ขมมานสํวํ โหติ ตโต มุทฺตเรหิ สทฺธานุสํวํ โหติติ ฯ

[๘๐๓] ฉยิมานิ ภิกขเว อินฺทริยานิ ๑ กตมานิ ๓ ๑ จกฺขณฺทริยํ
โสตฺถินฺทริยํ ฆานินฺทริยํ ชิวฺหินฺทริยํ กายินฺทริยํ มนินฺทริยํ ๑ อิมานิ
โธ ภิกขเว ๓ อินฺทริยานํติ ๑

[๘๐๒] ฌยมาณี ภิกขเว อินทริยาणि ๑ กตมาณี ฌ ๑ จกขุทฺตทริยํ
โสตฺถินทริยํ ฆานินทริยํ ชิวหินทริยํ ทายินทริยํ มนินทริยํ ๑

[๘๑๓] ยโต โห ภิกขเว ขรียสวโก อิมัง ฉนฺนํ อินทฺริยานํ
 สํหตญญํ อตฺตกฺขมญฺญํ อสฺสํสาทญฺญํ อาทັນวญฺญํ นิสฺสํสวณญฺญํ

ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ อयํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อริยสวโก โสตาปนฺโน
อวินิปาตธมฺโม นิยโต สมนุโพธิปรายโนติ ฯ

[๔๐๕] ฉยิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ฯ กตมานิ ฅ ฯ จกฺขฺนุ-
ทฺริยํ โสติณฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ มนินฺทฺริยํ ฯ

[๔๐๕] ยโต โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมํ ฅณฺ्हํ อินฺทฺริยานํ สํมุตฺตมํ
อตุลํคฺคมณฺญํ อสฺสํสาทณฺญํ อาทํนฺวณฺญํ นิสฺสํสรณณฺญํ ยถาภูตํ วิจิตฺวา
อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหํ
ชฺฌนาสโว วุตฺติวาทกตกรณฺโณ โหติคภาโร อนุปปตฺตสทฺตโก
ปริกฺขชฺฌนภวสฺสโยชโน สํมมทณฺเณววิมุตฺโตติ ฯ

[๔๐๖] ฉยิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ฯ กตมานิ ฅ ฯ จกฺขฺนุทฺริยํ
โสติณฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ มนินฺทฺริยํ ฯ

[๔๐๗] ยาวกัณฺเณจาทํ ภิกฺขเว อิมํ ฅณฺ्हํ อินฺทฺริยานํ สํมุตฺตมํ
อตุลํคฺคมณฺญํ อสฺสํสาทณฺญํ อาทํนฺวณฺญํ นิสฺสํสรณณฺญํ ยถาภูตํ น
อพฺภวณฺเณวสํ ๑ แหว คาวาทํ ภิกฺขเว สทฺเวเก โลเก สํมารเก
สํพฺรหฺมเก สสฺสํสมณพฺรหฺมณฺเณยา ปชาย สทฺเวมนุสฺสํย อนฺนคฺคตฺรํ
สํมมาสฺสมุโพชํ อภิสํมพฺพุโห ปจฺจุณฺเณวสํ ๑

[๔๐๘] ยโต จ ขวาทํ ภิกฺขเว อิมํ ฅณฺ्हํ อินฺทฺริยานํ สํมุตฺตมํ
อตุลํคฺคมณฺญํ อสฺสํสาทณฺญํ อาทํนฺวณฺญํ นิสฺสํสรณณฺญํ ยถาภูตํ อพฺ-
ภวณฺเณวสํ ๑ ขวาทํ ภิกฺขเว สทฺเวเก โลเก สํมารเก สพฺรหฺมเก
สสฺสํสมณพฺรหฺมณฺเณยา ปชาย สทฺเวมนุสฺสํย อนฺนคฺคตฺรํ สํมมาสฺสมุโพชํ

อภิสัมพุทฺโธ ปจฺจุฉณวตฺถิ ๑ ฉณฉณ ปน เม ทสฺสํ อุกฺกปาที
 อุกฺกปา เม วิมุตฺติ อยมณฺตีมา ชาติ นตฺถิทานิ ปฺนพฺภวตฺติ ๑

[๘๐๘] ฉยิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ๑ กตมานิ น ๑ จกฺขฺน-
 ทฺริยํ โสคินฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ มนินฺทฺริยํ ๑

[๘๑๐] เย หิ เกจฺจ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา อิมสฺส
 ฉนฺนํ อินฺทฺริยานํ สมฺมทฺยญฺจ อตฺถกฺกมญฺจ อสฺสํสาทญฺจ อาทํนฺวญฺจ
 นิสฺสํสฺรณญฺจ ยถาภุทํ นปฺปชานนฺติ ๑ นเม เต ภิกฺขเว สมนฺนา
 วา พฺราหฺมณา วา สมนฺเนสฺสุ วา สมนฺนสํมมฺตา พฺราหฺมณฺเนสฺสุ วา
 พฺราหฺมณสํมมฺตา น จ ปเนเต อายสฺมนฺโต สํมณฺญตฺถกฺกํ วา
 พฺราหฺมณฺญตฺถกฺกํ วา ทิฏฺฐเจว รมฺเม สยํ อภิณฺเฒา สจฺจนิคฺคฺคา
 อฺปฺสํปชฺช วิหฺรนฺติ ๑

[๘๑๑] เย หิ เกจฺจ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา อิมสฺส
 ฉนฺนํ อินฺทฺริยานํ สมฺมทฺยญฺจ อตฺถกฺกมญฺจ อสฺสํสาทญฺจ อาทํนฺวญฺจ
 นิสฺสํสฺรณญฺจ ยถาภุทํ ปชานนฺติ ๑ เต โหเม ภิกฺขเว สมนฺนา
 วา พฺราหฺมณา วา สมนฺเนสฺสุ เจว สมนฺนสํมมฺตา พฺราหฺมณฺเนสฺสุ
 จ พฺราหฺมณสํมมฺตา เต จ ปนายสฺมนฺโต สํมณฺญตฺถกฺกญฺจ
 พฺราหฺมณฺญตฺถกฺกญฺจ ทิฏฺฐเจว รมฺเม สยํ อภิณฺเฒา สจฺจนิคฺคฺคา อฺปฺ-
 สํปชฺช วิหฺรนฺตฺติ ๑

[๘๑๒] เย หิ เกจฺจ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา
 จกฺขฺนทฺริยํ นปฺปชานนฺติ จกฺขฺนทฺริยสํมทฺยํ นปฺปชานนฺติ จกฺขฺน-

๒๗๔ สุตตตบฏีเย เก สัมมุตตนิคายสุตส มหาวารวคโค [๘๓๓]

ทฺริยนิโรธํ นปฺปชานนฺติ จกฺขุทฺทฺริยนิโรธคามินํปฺปฏฺธิทํ นปฺปชานนฺติ
โสติทฺทฺริยํ ฆานินทฺทฺริยํ ชิวฺหินทฺทฺริยํ กายินทฺทฺริยํ มนินทฺทฺริยํ
นปฺปชานนฺติ มนินทฺทฺริยสํมุกฺขํ นปฺปชานนฺติ มนินทฺทฺริยนิโรธํ นป-
ปชานนฺติ มนินทฺทฺริยนิโรธคามินํปฺปฏฺธิทํ นปฺปชานนฺติ ฯ ๑ เม เต
ภิกฺขเว ฯ ๑ เป ฯ ๑ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกฺกตฺวา อฺปสํปชช วิหรนฺติ ฯ

[๘๓๓] เย ๑ โข เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พฺราหฺมณฺนา วา
จกฺขุทฺทฺริยํ ปชานนฺติ จกฺขุทฺทฺริยสํมุกฺขํ ปชานนฺติ จกฺขุทฺทฺริยนิโรธํ
ปชานนฺติ จกฺขุทฺทฺริยนิโรธคามินํปฺปฏฺธิทํ ปชานนฺติ โสติทฺทฺริยํ
ฆานินทฺทฺริยํ ชิวฺหินทฺทฺริยํ กายินทฺทฺริยํ มนินทฺทฺริยํ ปชานนฺติ มนิน-
ทฺทฺริยสํมุกฺขํ ปชานนฺติ มนินทฺทฺริยนิโรธํ ปชานนฺติ มนินทฺทฺริยนิโรธ-
คามินํปฺปฏฺธิทํ ปชานนฺติ ฯ ๑ เต โขเม ภิกฺขเว สมนฺนา วา พฺราหฺมณฺนา
วา สมนฺเตสุ เจว สมนฺตมฺมตา พฺราหฺมณฺเตสุ ๑ พฺราหฺมณสํมมตา
เต ๑ ปนฺนํสํมมโต สํมณฺณตฺตตฺตจ พฺราหฺมณฺณตฺตตฺตจ ทิฏฺฐเจว
ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกฺกตฺวา อฺปสํปชช วิหรนฺตํติ ฯ

ฉฬฺหิตฺทฺริยวคโค ตติโย ฯ

ตตฺตํทฺทฺทานํ

นพฺภโว ชฺวีตคฺคณฺยาเย เอกาภิญฺญจ สุตฺตํ
โสโต เทว อรหา เทว สมนพฺราหฺมณฺเนน จาติ ฯ

สุชินุทริยวคฺโค จตุตฺถโก

[๘๓๔] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ๑ กตมานิ ปณฺจ ๑
สุชินุทฺริยํ ทฺถุชินุทฺริยํ โสมนสฺสอินฺทฺริยํ โทมนสฺสอินฺทฺริยํ อฺเปกฺชินุ
ทฺริยํ ๑ อิมานิ ๒ ภิกฺขเว ปณฺจอินฺทฺริยานํติ ๑

[๘๓๕] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ๑ กตมานิ ปณฺจ ๑
สุชินุทฺริยํ ทฺถุชินุทฺริยํ โสมนสฺสอินฺทฺริยํ โทมนสฺสอินฺทฺริยํ อฺเปกฺชินุทฺริยํ ๑

[๘๓๖] ยโต ๒ ภิกฺขเว อริยสํวโก อิมสํ ปณฺจนํ อินฺทฺริยานํ
สํมูทยณฺจ อตฺตงฺกมณฺจ อสฺสํสาทณฺจ อาทํนถณฺจ นิสฺสํสฺรณณฺจ ยถา
ภุทํ ปชานาติ ๑ อยํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว อริยสํวโก โสตาปนฺโน
อวินิปาทชมฺโม นียโต สมนฺโพธิปฺรายนฺติ ๑

[๘๓๗] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ๑ กตมานิ ปณฺจ ๑
สุชินุทฺริยํ ทฺถุชินุทฺริยํ โสมนสฺสอินฺทฺริยํ โทมนสฺสอินฺทฺริยํ อฺเปกฺชินุทฺริยํ ๑

[๘๓๘] ยโต ๒ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมสํ ปณฺจนํ อินฺทฺริยานํ
สํมูทยณฺจ อตฺตงฺกมณฺจ อสฺสํสาทณฺจ อาทํนถณฺจ นิสฺสํสฺรณณฺจ
ยถาภุทํ วิทิตฺวา อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ ๑ อยํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ อวหํ ชีณาสโว อุตฺตวา กตฺถวณฺโณ โสหิตภาโว อนุป
ปตฺตสฺสทตฺโต ปวิฏฺฐณภวสฺสโยชโน สมนมทณฺเฑาวิมุตฺโตติ ๑

[๘๓๙] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ๑ กตมานิ ปณฺจ ๑
สุชินุทฺริยํ ทฺถุชินุทฺริยํ โสมนสฺสอินฺทฺริยํ โทมนสฺสอินฺทฺริยํ อฺเปกฺชินุทฺริยํ ๑

นปฺปชานนฺติ ฯ อุเปกฺขินฺทฺริยํ นปฺปชานนฺติ อุเปกฺขินฺทฺริยสํมูทํ
 นปฺปชานนฺติ อุเปกฺขินฺทฺริยนิโรธํ นปฺปชานนฺติ อุเปกฺขินฺทฺริย-
 นิโรธคามินํปฏฺธิปํ นปฺปชานนฺติ ฯ นเม เต ภิกฺขเว สํมณ-
 วา พฺราหฺมณา วา สมนฺตํ วา สมนฺตสํมูตา พฺราหฺมณฺสํ วา
 พฺราหฺมณสํมูตา น จ ปเนเต อายสฺมนํโต สํมณฺตคฺคํ วา
 พฺราหฺมณคฺคํ วา ทิฏฺฐเชว ชมฺเม สยํ อภินฺนวา สจฺฉิกคฺคา
 อุปสํปชช วิหรนฺติ ฯ

[๙๒๔] เป จ ไซ เกจิ ภิกฺขเว สํมณ วา พฺราหฺมณา วา
 สุตฺตนิทฺธิยํ ปชานนฺติ สุตฺตนิทฺธิยสํมูทํ ปชานนฺติ สุตฺตนิทฺธิยนิโรธํ
 ปชานนฺติ สุตฺตนิทฺธิยนิโรธคามินํปฏฺธิปํ ปชานนฺติ ทฺถุชฺชนิทฺธิยํ
 ปชานนฺติ ฯ โสมนสฺสฺสนิทฺธิยํ ปชานนฺติ ฯ โทมนสฺสฺสนิทฺธิยํ ปชานนฺติ ฯ
 อุเปกฺขินฺทฺริยํ ปชานนฺติ อุเปกฺขินฺทฺริยสํมูทํ ปชานนฺติ อุเปกฺขิน-
 ทฺริยนิโรธํ ปชานนฺติ อุเปกฺขินฺทฺริยนิโรธคามินํปฏฺธิปํ ปชานนฺติ ฯ
 เต จ ไซเม ภิกฺขเว สํมณ วา พฺราหฺมณา วา สมนฺตํ เจว
 สมนฺตสํมูตา พฺราหฺมณฺสํ จ พฺราหฺมณสํมูตา เต จ ปนา-
 ยสฺมนํโต สํมณฺตคฺคณฺจ พฺราหฺมณคฺคณฺจ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม สยํ
 อภินฺนวา สจฺฉิกคฺคา อุปสํปชช วิหรนฺตฺติ ฯ

[๙๒๕] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อิทฺธิยานิ ฯ กตมานิ ปณฺจ ฯ
 สุตฺตนิทฺธิยํ ทฺถุชฺชนิทฺธิยํ โสมนสฺสฺสนิทฺธิยํ โทมนสฺสฺสนิทฺธิยํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯ

[๙๒๖] กตมณฺจ ภิกฺขเว สุตฺตนิทฺธิยํ ฯ ยํ ไซ ภิกฺขเว กายิกํ

๒๗๘ สุตตุนตบิฏเถ สัตยัตตนิกายสุตต มหาจรรวคโค [๘๒๗]

สฺว กายิกํ สํวํ กายสํมณสฺสํ สฺวํ สํวํ เวทียํ ๑ อิทํ อจฺจุติ
ภิกฺขเว สฺวณฺทริยํ ๑

[๘๒๗] กตมณฺญ ภิกฺขเว ทฺวณฺทริยํ ๑ ยํ โข ภิกฺขเว กายิกํ
ทฺวณฺทริยํ อสํวํ กายสํมณสฺสํ ทฺวณฺทริยํ อสํวํ เวทียํ ๑ อิทํ
อจฺจุติ ภิกฺขเว ทฺวณฺทริยํ ๑

[๘๒๘] กตมณฺญ ภิกฺขเว โสมนสฺสณฺทริยํ ๑ ยํ โข ภิกฺขเว
เจตสิกํ สฺวํ เจตสิกํ สํวํ มโนสํมณสฺสํ สฺวํ สํวํ เวทียํ ๑
อิทํ อจฺจุติ ภิกฺขเว โสมนสฺสณฺทริยํ ๑

[๘๒๙] กตมณฺญ ภิกฺขเว โทมนสฺสณฺทริยํ ๑ ยํ โข ภิกฺขเว
เจตสิกํ ทฺวณฺทริยํ เจตสิกํ อสํวํ มโนสํมณสฺสํ ทฺวณฺทริยํ อสํวํ เวทียํ ๑
อิทํ อจฺจุติ ภิกฺขเว โทมนสฺสณฺทริยํ ๑

[๘๓๐] กตมณฺญ ภิกฺขเว อฺวเปกฺขณฺทริยํ ๑ ยํ โข ภิกฺขเว
กายิกํ ๑ วา เจตสิกํ ๑ วา เนวสํวํ สํวํ เวทียํ ๑ อิทํ อจฺจุติ
ภิกฺขเว อฺวเปกฺขณฺทริยํ ๑ อิมานิ โข ภิกฺขเว ปณฺณณฺทริยานํติ ๑

[๘๓๑] ปณฺณณฺทริยานิ ภิกฺขเว อณฺทริยานิ ๑ กตมานิ ปณฺญ ๑
สฺวณฺทริยํ ทฺวณฺทริยํ โสมนสฺสณฺทริยํ โทมนสฺสณฺทริยํ อฺวเปกฺขณฺทริยํ ๑

[๘๓๒] กตมณฺญ ภิกฺขเว สฺวณฺทริยํ ๑ ยํ โข ภิกฺขเว กายิกํ
สฺวํ กายิกํ สํวํ กายสํมณสฺสํ สฺวํ สํวํ เวทียํ ๑ อิทํ อจฺจุติ
ภิกฺขเว สฺวณฺทริยํ ๑

[๘๓๓] กตมณฺญ ภิกฺขเว ทฺวณฺทริยํ ๑ ยํ โข ภิกฺขเว กายิกํ

ทฺถุชฺชํ กายิกํ อสํสํ กายสมฺมตฺตํ ทฺถุชฺชํ อสํสํ เวทยิตํ ฯ อิทํ
 อจฺจุจติ ภาทฺตเว ทฺถุชฺชนทฺธิยํ ฯ

[๘๓๔] กตมญฺจ ภาทฺตเว โสมนตฺตนิทฺธิยํ ฯ ยํ โช ภาทฺตเว
 เจตตํ ทฺถุชฺชํ เจตตํ สํสํ มโนสมฺมตฺตํ ทฺถุชฺชํ สํสํ เวทยิตํ ฯ
 อิทํ อจฺจุจติ ภาทฺตเว โสมนตฺตนิทฺธิยํ ฯ

[๘๓๕] กตมญฺจ ภาทฺตเว โทมนตฺตนิทฺธิยํ ฯ ยํ โช ภาทฺตเว
 เจตตํ ทฺถุชฺชํ เจตตํ อสํสํ มโนสมฺมตฺตํ ทฺถุชฺชํ อสํสํ เวทยิตํ ฯ
 อิทํ อจฺจุจติ ภาทฺตเว โทมนตฺตนิทฺธิยํ ฯ

[๘๓๖] กตมญฺจ ภาทฺตเว อฺเปกฺขนิทฺธิยํ ฯ ยํ โช ภาทฺตเว
 กายิกํ วา เจตตํ วา เนวสํสํสํ เวทยิตํ ฯ อิทํ อจฺจุจติ
 ภาทฺตเว อฺเปกฺขนิทฺธิยํ ฯ

[๘๓๗] ตตฺถ ภาทฺตเว ยญฺจ ตฺตนิทฺธิยํ ยญฺจ โสมนตฺตนิทฺธิยํ
 สฺสํ สํ เวทนา ทฺฐุชฺชํ ฯ

[๘๓๘] ตตฺถ ภาทฺตเว ยญฺจ ทฺตนิทฺธิยํ ยญฺจ โทมนตฺตนิทฺธิยํ
 ทฺตฺถา สํ เวทนา ทฺฐุชฺชํ ฯ

[๘๓๙] ตตฺถ ภาทฺตเว ยทฺทํ อฺเปกฺขนิทฺธิยํ อทฺทฺตมสฺสํ สํ
 เวทนา ทฺฐุชฺชํ ฯ อิมานิ โช ภาทฺตเว ปณฺจนิทฺธิยานํติ ฯ

[๘๔๐] ปณฺจิมานิ ภาทฺตเว นิทฺธิยานิ ฯ กตมานิ ปณฺจ ฯ
 ตฺตนิทฺธิยํ ทฺตนิทฺธิยํ โสมนตฺตนิทฺธิยํ โทมนตฺตนิทฺธิยํ อฺเปกฺขนิทฺธิยํ ฯ

[๘๔๑] กตมญฺจ ภาทฺตเว ตฺตนิทฺธิยํ ฯ ยํ โช ภาทฺตเว กายิกํ

๒๘๐ สุตตุนตบีฏเฐ สัตตุนตนิภายสุต มหาวารวคโค [๔๔๒]

สฺวํ กายิกํ สํคํ กายสมฺมสฺสํ สฺวํ สํคํ เวทียํ ฯ อิทํ อจฺจุติ
ภิกฺขเว สฺวชินฺทริยํ ฯ

[๔๔๒] กตมญฺญํ ภิกฺขเว ทฺวชินฺทริยํ ฯ ยํ โห ภิกฺขเว กายิกํ
ทฺวชฺชํ กายิกํ อสํคํ กายสมฺมสฺสํ ทฺวชฺชํ อสํคํ เวทียํ ฯ อิทํ
อจฺจุติ ภิกฺขเว ทฺวชินฺทริยํ ฯ

[๔๔๓] กตมญฺญํ ภิกฺขเว โสมนสฺสชินฺทริยํ ฯ ยํ โห ภิกฺขเว
เจตสิกํ สฺวํ เจตสิกํ สํคํ มโนสมฺมสฺสํ สฺวํ สํคํ เวทียํ ฯ
อิทํ อจฺจุติ ภิกฺขเว โสมนสฺสชินฺทริยํ ฯ

[๔๔๔] กตมญฺญํ ภิกฺขเว โทมนสฺสชินฺทริยํ ฯ ยํ โห ภิกฺขเว
เจตสิกํ ทฺวชฺชํ เจตสิกํ อสํคํ มโนสมฺมสฺสํ ทฺวชฺชํ อสํคํ เวทียํ ฯ
อิทํ อจฺจุติ ภิกฺขเว โทมนสฺสชินฺทริยํ ฯ

[๔๔๕] กตมญฺญํ ภิกฺขเว อฺุเปกฺชินฺทริยํ ฯ ยํ โห ภิกฺขเว
กายิกํ วา เจตสิกํ วา เนวสํคํ นาสํคํ เวทียํ ฯ อิทํ อจฺจุติ
ภิกฺขเว อฺุเปกฺชินฺทริยํ ฯ

[๔๔๖] ตตฺร ภิกฺขเว ยญฺญํ สฺวชินฺทริยํ ยญฺญํ โสมนสฺสชินฺทริยํ
สฺวชา สํ เวทนา ทฺวชฺชํ ฯ

[๔๔๗] ตตฺร ภิกฺขเว ยญฺญํ ทฺวชินฺทริยํ ยญฺญํ โทมนสฺสชินฺทริยํ
ทฺวชา สํ เวทนา ทฺวชฺชํ ฯ

[๔๔๘] ตตฺร ภิกฺขเว ยทิตฺถํ อฺุเปกฺชินฺทริยํ อทฺทวมสฺสชา สํ
เวทนา ทฺวชฺชํ ฯ อิติ โห ภิกฺขเว อิมานิ ปณฺจชินฺทริยานิ ปญฺญ

หุตฺวา ตัณฺนิ โหณฺติ ตัณฺนิ หุตฺวา ปณฺจ โหณฺติ ปริยาเยนาติ ฯ

[๘๔๘] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อชินฺทริยานิ ฯ กตมานิ ปณฺจ ฯ
 สุชินฺทริยํ ทฺวชินฺทริยํ โสมนสฺสชินฺทริยํ โทมนสฺสชินฺทริยํ อฺเปกชินฺทริยํ ฯ

[๘๔๙] สุชเวทณียํ ภิกฺขเว ผลํ ปฏิจฺจ อฺปฺปชฺชติ สุชินฺทริยํ ฯ
 โส สุชิโตว สฺมาโน สุชิโตสฺมึติ ปชานาติ คตฺถေว สุชเวทณียสฺส
 ผลํ สสฺส นิโรชา ยนฺตชฺช เวทียํ สุชเวทณียํ ผลํ ปฏิจฺจ อฺปฺปนฺนํ
 สุชินฺทริยํ ตํ นิรุชฺศติ ตํ วุปฺสํคฺคิ ปชานาติ ฯ

[๘๕๐] ทฺวชเวทณียํ ภิกฺขเว ผลํ ปฏิจฺจ อฺปฺปชฺชติ ทฺวชินฺทริยํ ฯ
 โส ทฺวชิโตว สฺมาโน ทฺวชิโตสฺมึติ ปชานาติ คตฺถေว ทฺวช-
 เวทณียสฺส ผลํ สสฺส นิโรชา ยนฺตชฺช เวทียํ ทฺวชเวทณียํ ผลํ
 ปฏิจฺจ อฺปฺปนฺนํ ทฺวชินฺทริยํ ตํ นิรุชฺศติ ตํ วุปฺสํคฺคิ ปชานาติ ฯ

[๘๕๑] โสมนสฺสเวทณียํ ภิกฺขเว ผลํ ปฏิจฺจ อฺปฺปชฺชติ
 โสมนสฺสชินฺทริยํ ฯ โส สฺมโนว สฺมาโน สฺมโนสฺมึติ ปชานาติ
 คตฺถေว โสมนสฺสเวทณียสฺส ผลํ สสฺส นิโรชา ยนฺตชฺช เวทียํ
 โสมนสฺสเวทณียํ ผลํ ปฏิจฺจ อฺปฺปนฺนํ โสมนสฺสชินฺทริยํ ตํ นิรุชฺศติ
 ตํ วุปฺสํคฺคิ ปชานาติ ฯ

[๘๕๒] โทมนสฺสเวทณียํ ภิกฺขเว ผลํ ปฏิจฺจ อฺปฺปชฺชติ
 โทมนสฺสชินฺทริยํ ฯ โส ทฺมโนว สฺมาโน ทฺมโนสฺมึติ ปชานาติ
 คตฺถေว โทมนสฺสเวทณียสฺส ผลํ สสฺส นิโรชา ยนฺตชฺช เวทียํ
 โทมนสฺสเวทณียํ ผลํ ปฏิจฺจ อฺปฺปนฺนํ โทมนสฺสชินฺทริยํ ตํ นิรุชฺศติ

កំ ទូបស្មគីតិ ឋានាភិ ។

[៤៥៤] ចុបេកុខាទេពនិម្មំ ភិកុខេ ផស្តំ ឦឡិទុ ចុបុប្ផតិ ចុបេកុខិ-
 តុរិយំ ។ តៃ ចុបេកុខិកោ ឥរាណិ ចុបេកុខិកុស្ថម្ភិ ឋានាភិ គតុស្កេ
 ចុបេកុខាទេពនិម្មស្តំ ផស្តស្តំ និរោ យនុត្ថុ វេយ្យិកំ ចុបេកុខា-
 ទេពនិម្មំ ផស្តំ ឦឡិទុ ចុបុប្ផនំ ចុបេកុខិកុតុរិយំ កំ និរុត្តនិកំ កំ ទូ-
 បស្មគីតិ ឋានាភិ ។

[៤៥៥] សេយ្យតាមី ភិកុខេ តុវិណំ កឡុទានំ ឥន្ទរាណិ ឥន្ទរាណិ
 ចុស្កា ឆាយិ គេខិ ឧភិវុត្តតិ គេតំ យេ កឡុទានំ ឆាយិ ឆាយិ
 ភាវនិកុខេ ឆាយិ ឆាយិ ចុស្កា ឆាយិ និរុត្តនិកំ ទូបស្មគីតិ ។ ឆាយិ
 ភិកុខេ ឥន្ទរាណិ ផស្តំ ឦឡិទុ ចុបុប្ផតិ ឥន្ទរាណិ តៃ
 ឥន្ទរាណិ ឥន្ទរាណិ ឥន្ទរាណិ ឥន្ទរាណិ ឥន្ទរាណិ ឥន្ទរាណិ ឥន្ទរាណិ
 ផស្តស្តំ និរោ យនុត្ថុ វេយ្យិកំ ឥន្ទរាណិ ផស្តំ ឦឡិទុ ចុបុប្ផនំ
 ឥន្ទរាណិ កំ និរុត្តនិកំ កំ ទូបស្មគីតិ ឋានាភិ ។ តុបេកុខាទេពនិម្មំ ភិកុខេ
 ផស្តំ ឦឡិទុ ។ ឆាយិ ។ តៃ ឥន្ទរាណិ ភិកុខេ ផស្តំ ឦឡិទុ ។
 តៃ ឥន្ទរាណិ ភិកុខេ ផស្តំ ឦឡិទុ ។ ចុបេកុខាទេពនិម្មំ ភិកុខេ
 ផស្តំ ឦឡិទុ ចុបុប្ផតិ ចុបេកុខិកុតុរិយំ តៃ ចុបេកុខិកោ ឥរាណិ
 ចុបេកុខិកុស្ថម្ភិ ឋានាភិ គតុស្កេ ចុបេកុខាទេពនិម្មស្តំ ផស្តស្តំ
 និរោ យនុត្ថុ វេយ្យិកំ ចុបេកុខាទេពនិម្មំ ផស្តំ ឦឡិទុ ចុបុប្ផនំ
 ចុបេកុខិកុតុរិយំ កំ និរុត្តនិកំ កំ ទូបស្មគីតិ ឋានាភិ ។

[៤៥៦] ឥន្ទរាណិ ភិកុខេ ឥន្ទរាណិ ។ កតាមិ ឆាយិ ។ តុបេកុខាទេពនិម្មំ

ทริย โทมนัสสันทริย สุชินทริย โสมนัสสันทริย อูปะกัชันทริย ฯ

[๘๕๗] อธิ ภิกขเว ภิกขุโน อูปะมคตัสสะ อาตานิโน ปหิตต-
คตัสสะ วิหระโต อูปะชชติ ทุกุชันทริย ฯ โส เอวํ ปชานาติ
อูปะปนํ โข เม อิทํ ทุกุชันทริยํ คณฺหฺจ โข สันนิมิต्तํ สันนิทานํ
สัสสงฺขารํ สปปะจฺจยํ คณฺหฺจ อนิมิต्तํ อนิทานํ สัสสงฺขารํ สปปะจฺจยํ
ทุกุชันทริยํ อูปะชชตัสสะตํติ เนตํ จํานํ วิชชตํติ ฯ โส ทุกุชันทริ-
ยญฺหฺจ ปชานาติ ทุกุชันทริยสํมุตฺตญฺหฺจ ปชานาติ ทุกุชันทริย-
นิโรธญฺหฺจ ปชานาติ ยคฺค จุปะปนํ ทุกุชันทริยํ อปริเสสํ นิรุชฺฌติ
คณฺหฺจ ปชานาติ ฯ กคฺค จุปะปนํ ทุกุชันทริยํ อปริเสสํ นิรุชฺฌติ ฯ
อธิ ภิกขเว ภิกขุ วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ อภุสฺเสหิ ขมฺเมหิ
สํวิตฺถกํ สํวิจฺจํ วิเวกขํ ปัตติสฺสํ ปจฺจมชฺฌมานํ อูปัสสมะปชฺช วิหระติ ฯ
เอคค จุปะปนํ ทุกุชันทริยํ อปริเสสํ นิรุชฺฌติ ฯ อयํ วุจฺจติ
ภิกขเว ภิกขุ อณฺเณวํสํ ทุกุชันทริยสฺสํ นิโรธํ คคฺคตฺตาย จิตฺตํ
อูปัสสํหระติ ฯ

[๘๕๘] อธิ ปน ภิกขเว ภิกขุโน อูปะมคตัสสะ อาตานิโน
ปหิตตคตัสสะ วิหระโต อูปะชชติ โทมนัสสันทริยํ ฯ โส เอวํ
ปชานาติ อูปะปนํ โข เม อิทํ โทมนัสสันทริยํ คณฺหฺจ โข
สันนิมิต्तํ สันนิทานํ สัสสงฺขารํ สปปะจฺจยํ คณฺหฺจ อนิมิต्तํ อนิทานํ
สัสสงฺขารํ สปปะจฺจยํ โทมนัสสันทริยํ อูปะชชตํติ เนตํ จํานํ วิชช-

๑ พ. อ. เอวํ ฯ ส. สัพพทวารธู อูปัสสํหาสํติ ปาโง ทิสฺสํติ ฯ

คัตติ ฯ โส โทมนัสสันทริยญฺจ ปชานาติ โทมนัสสันทริยสฺมุตตญฺจ
 ปชานาติ โทมนัสสันทริยนิโรธญฺจ ปชานาติ ยตฺถ จุปฺปนํ
 โทมนัสสันทริยํ อปริเสสํ นิรุชฺฌติ ตญฺจ ปชานาติ ฯ กตฺถ
 จุปฺปนํ โทมนัสสันทริยํ อปริเสสํ นิรุชฺฌติ ฯ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 วิตฺถกฺกํ วิจจวํ สฺมาธิชฺชํ ปิตีสุชฺชํ ทฺติยชฺฌมานํ อฺปฺปสํปฺปชฺช วิหริติ ฯ
 เอตฺถ จุปฺปนํ โทมนัสสันทริยํ อปริเสสํ นิรุชฺฌติ ฯ อโย วุจฺจติ
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺเฆาสี โทมนัสสันทริยสฺส นโรธํ ตถาคฺคยา จิตฺตํ
 อฺปฺปสํหริติ ฯ

[๘๕๘] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อปฺปมคฺคสฺส อตฺตมปีโน
 ปหิตคฺคสฺส วิหริโต อฺปฺปชฺชติ สฺชินทริยํ ฯ โส เอวํ ปชานาติ
 อฺปฺปนํ โส เม อิทํ สฺชินทริยํ ตญฺจ โส สนิมิตฺตํ สนิทานํ
 สสงฺขารํ สํปฺปจฺจํ ตญฺจ อนิมิตฺตํ อนิทานํ บสงฺขารํ อปฺปจฺจํ
 สฺชินทริยํ อฺปฺปชฺชิสฺสคัตติ เนตํ จานํ วิชฺชคัตติ ฯ โส สฺชินทริยญฺจ
 ปชานาติ สฺชินทริยสฺมุตตญฺจ ปชานาติ สฺชินทริยนิโรธญฺจ
 ปชานาติ ยตฺถ จุปฺปนํ สฺชินทริยํ อปริเสสํ นิรุชฺฌติ ตญฺจ
 ปชานาติ ฯ กตฺถ จุปฺปนํ สฺชินทริยํ อปริเสสํ นิรุชฺฌติ ฯ อธิ
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปิติยา จ วิราคะ อฺเปกฺขโก จ วิหริติ สโต จ
 สํปฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปญฺสีเสเทติ ยนฺตํ ชริยา อจฺจุทฺตนิ
 อฺเปกฺขโก สติมา สฺสววิหริติ ตฺติยชฺฌมานํ อฺปฺปสํปฺปชฺช วิหริติ ฯ

เอตฺถ จุปฺปนํ สัจฉินทริยํ อปฺริเสสํ นิรุชฺฌติ ฯ อยํ อจฺจุติ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺเฌาสิ สัจฉินทริยสฺส นิโรธํ ตถาคฺคาเย จิตฺตํ
อุปลํหติ ฯ

[๘๖๐] อิทํ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อปฺปมคฺคสฺส อาคาบีโน
ปหิตคฺคสฺส วิหฺรโต อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสสินทริยํ ฯ โส เอวํ
ปชานาติ อุปฺปนํ โข เม อิทํ โสมนสฺสสินทริยํ คณฺจ โข
สันนิมิตฺตํ สนิทานํ สสงฺขารํ สปปจฺจยํ คณฺจ อนนิมิตฺตํ อนิทานํ
อสสงฺขารํ อปปจฺจยํ โสมนสฺสสินทริยํ อุปฺปชฺชิสฺสคฺคิ เตตํ จานํ
วิชฺชคฺคิ ฯ โส โสมนสฺสสินทริยญฺจ ปชานาติ โสมนสฺสสินทริย-
สมุทฺทญฺจ ปชานาติ โสมนสฺสสินทริยนิโรชญฺจ ปชานาติ ยตฺถ
จุปฺปนํ โสมนสฺสสินทริยํ อปฺริเสสํ นิรุชฺฌติ คณฺจ ปชานาติ ฯ
กตฺถ จุปฺปนํ โสมนสฺสสินทริยํ อปฺริเสสํ นิรุชฺฌติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ สฺสสฺส จ ปหานา ทฺถสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺส-
โทมนสฺสํ อตฺถงฺคมา อทฺถมฺสํ อุเปกฺขาสติปาริสฺสทฺธิ จตุตฺ-
ถชฺฌานํ อุปลมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ เอตฺถ จุปฺปนํ โสมนสฺสสินทริยํ
อปฺริเสสํ นิรุชฺฌติ ฯ อยํ อจฺจุติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺเฌาสิ
โสมนสฺสสินทริยสฺส นิโรธํ ตถาคฺคาเย จิตฺตํ อุปลํหติ ฯ

[๘๖๑] อิทํ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อปฺปมคฺคสฺส อาคาบีโน
ปหิตคฺคสฺส วิหฺรโต อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินทริยํ ฯ โส เอวํ ปชานาติ
อุปฺปนํ โข เม อิทํ อุเปกฺขินทริยํ คณฺจ โข สันนิมิตฺตํ สนิทานํ

สัจจขาริ สัจจจยิ ตณฺจ โห อนิมิตฺตํ อนิทานํ อสัจจขาริ
 อปฺปจฺจยิ อฺเปกฺขินทฺริยิ อฺปฺปชฺชิสฺสํคํติ เนตํ จานํ วิชฺชํคํติ ฯ
 โส อฺเปกฺขินทฺริยณฺจ ปชานาติ อฺเปกฺขินทฺริยสํมุตฺตณฺจ ปชานาติ
 อฺเปกฺขินทฺริยนิโรธณฺจ ปชานาติ ยตฺถ จฺจุปฺพนํ อฺเปกฺขินทฺริยิ
 อปฺปริเสสํ นิรุชฺฌติ ตณฺจ ปชานาติ ฯ กตฺถ จฺจุปฺพนํ อฺเปกฺขิน-
 ทฺริยิ อปฺปริเสสํ นิรุชฺฌติ ฯ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สัพฺพโส เนว-
 สณฺณานาสณฺณายตนํ สํมตฺติกมฺมํ สณฺณาวะทยิตฺตนิโรธํ อฺปฺปสํปชฺช
 วิหริติ ฯ เอตฺถ จฺจุปฺพนํ อฺเปกฺขินทฺริยิ อปฺปริเสสํ นิรุชฺฌติ ฯ อยิ
 จุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อณฺณาสิ อฺเปกฺขินทฺริยสัจจํ นิโรธํ ตถตฺตาย
 จิตฺตํ อฺปฺปสํหริคํติ ฯ

สัจจทฺริยวคโค จตฺตโก ฯ

ตสฺสสัจจทานิ

สัจจทณฺจ โสโต อรหา เทว สมนพฺรหฺมณฺณ จ
 วิภวเคน ตโย จุตฺตา อรหโต อฺปฺปปฏิเกณ จาติ ฯ

ชราวุคโค ปณฺจโม

[๘๖๒] เอวมฺเม สฺกํ เอกํ สมนํ ภควา สวคฺติยํ วิหริติ ปุพฺพาว-
ราเม มิคารมาตุปาสาทะ ๑ เตน โห ปน สมนเณ ภควา สวณฺห-
สมนํ ปฏิสฺสตาณา อญฺชิโต ปจฺจตฺตปเก นิสฺสินโน โหติ ๑
โธตาปยมาโน ๑ อถ โห อายสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เตนุ-
ปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ภควโต คตฺตานิ
ปาณินา อโนมชฺชนฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ

[๘๖๓] อจฺฉริยํ ฆนฺเต อพฺภุตํ ฆนฺเต น เจวทานิ ฆนฺเต
ภควโต ตาว ปริสฺสทุโห ฉวิวณฺโณ ปริโยทาโต สติธานิ ๑
คตฺตานิ สฺนฺधानิ ๑ วตฺธาตานิ ปฺรโต ปพฺภาโร ๑ กาโย ทิสฺสตี
๑ อินฺทฺริยานํ อณฺเณตฺตํ จกฺขณฺทฺริยสฺส สํตินฺทฺริยสฺส ฆานินฺ-
ทฺริยสฺส ชิวฺหินฺทฺริยสฺส กายินฺทฺริยสฺสํ ๑

[๘๖๔] เอวฺวเหตํ อานนฺท โหติ ชราวมฺโม โยพฺพณฺเณ พฺยาธิ-
ชมนฺโม อารุเคยฺ มรณชมนฺโม ชีวเเต ๑ น เจว ตาว ปริสฺสทุโห
โหติ ฉวิวณฺโณ ปริโยทาโต สติธานิ ๑ โหนฺติ คตฺตานิ
สฺนฺधानิ วตฺธาตานิ ปฺรโต ปพฺภาโร ๑ โหติ กาโย ทิสฺสตี ๑
อินฺทฺริยานํ อณฺเณตฺตํ จกฺขณฺทฺริยสฺส สํตินฺทฺริยสฺส ฆานินฺทฺริยสฺส
ชิวฺหินฺทฺริยสฺส กายินฺทฺริยสฺสํ ๑ อิทมโวจ ภควา อิทํ วตฺวา สฺกโต

อถาปรี เอตทโวจ สคฺคา

[๘๖๕] จิ คัม ชมัมชเร อตฺถุ ทุพฺพณฺณกรณชเร
 ตาว มโนรมํ พิมฺหํ ชราย อภิมทฺทิตํ ฯ
 โยมี วสฺสสคฺคํ ชีเว สพฺเพ มจฺจุปรายนา
 น ภิกฺขุ ปริวชเชติ สพฺเพเมวabhิมทฺทิตํ ฯ

[๘๖๖] สวาคตฺถีนีทานํ ฯ อถ โช อุนฺณนาโก พุราหุมนฺโน เยน
 ภควา เทนุปลสงฺกมิ อฺปลสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมนฺโฆ
 สมนฺโฆนํยํ กถํ สวารณํยํ วตฺติสวเรตฺวา เอกมฺนคฺคํ นิสฺสํ ฯ เอกมฺนคฺคํ
 นิสฺสโน โช อุนฺณนาโก พุราหุมนฺโน ภควนคฺคํ เอตทโวจ

[๘๖๗] ปณฺณจิมานิ โภ โคตม อินฺทฺริยานิ นานาวิสฺขยานิ นานา-
 โคจฺรานิ น อณฺณมณฺณสฺส โคจฺรวิธํ ปจฺจุณฺโณนฺติ ฯ กตมานิ
 ปณฺณจ ฯ จกฺขุณฺทฺริยํ โสตฺถินฺทฺริยํ ชานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺ-
 ทฺริยํ ฯ อิมสฺสํ นุ โช โภ โคตม ปณฺณจณฺหนํ อินฺทฺริยานํ นานา-
 วิสฺขยานํ นานาโคจฺรานิ น อณฺณมณฺณสฺส โคจฺรวิธํ ปจฺจุณฺ-
 โณนฺตานํ กิ ปฏฺฐิธฺรณํ โภ จ เนสฺสํ โคจฺรวิธํ ปจฺจุณฺโภคิตํ ฯ

[๘๖๘] ปณฺณจิมานิ พุราหุมนฺโน อินฺทฺริยานิ นานาวิสฺขยานิ นานา-
 โคจฺรานิ น อณฺณมณฺณสฺส โคจฺรวิธํ ปจฺจุณฺโณนฺติ ฯ กตมานิ
 ปณฺณจ ฯ จกฺขุณฺทฺริยํ โสตฺถินฺทฺริยํ ชานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ ฯ
 อิมสฺสํ โช พุราหุมนฺโน ปณฺณจณฺหนํ อินฺทฺริยานํ นานาวิสฺขยานํ นานา-

๑ พ. เถวํ ฯ ส. โสมี มจฺจุปรายโน ฯ

โคจรานํ น ชณฺณมณฺณสฺส โคจรวิสฺสํ ปจฺจนฺโกนฺตานํ มโน
ปฏิสฺสณฺมํ มโน จ เหน้ โคจรวิสฺสํ ปจฺจนฺโกตฺติ ๑

[๔๖๘] มนฺสฺส ปน โภ โคตมํ กิํ ปฏิสฺสณฺนติ ๑ มนฺสฺส
โช พุราหฺมณ สติ ปฏิสฺสณฺนติ ๑

[๔๗๐] สติยา ปน โภ โคตมํ กิํ ปฏิสฺสณฺนติ ๑ สติยา ปน
โช พุราหฺมณ วิมุตฺติ ปฏิสฺสณฺนติ ๑

[๔๗๓] วิมุตฺติยา ปน โภ โคตมํ กิํ ปฏิสฺสณฺนติ ๑ วิมุตฺติยา
โช พุราหฺมณ นิพฺพานํ ปฏิสฺสณฺนติ ๑ นิพฺพานสฺส ปน โภ
โคตมํ กิํ ปฏิสฺสณฺนติ ๑ อจฺจุสฺรา พุราหฺมณ ปณฺหํ นาสกฺขิ
ปณฺหสฺส ปริยนฺตํ คเหตฺ ๑ นิพฺพานคฺคํ หิ พุราหฺมณ พุทฺธมฺจริยํ
วุสฺสติ นิพฺพานปรายํ นิพฺพานปริโยสานนฺติ ๑

[๔๗๕] อถ โช อุนฺณนาภ พุราหฺมณ ภาวโต ภาสิตํ
อภินนฺทิตฺวา อนฺโมทิตฺวา อญฺญาสาธนา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา
ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏกามิ ๑

[๔๗๗] อถ โช ภาววา อจิริปฏกนฺเต อุนฺณนาภ พุราหฺมณ
ภิกฺขุ อามนฺเตสิ

[๔๗๘] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว กุฎฺฐาคารํ วา กุฎฺฐาคารสํสาธา วา
อุตุตฺตราย วา ปาจิํนาย วา วาตปานา สฺริเย อุกฺคจฺจนฺเต วาต-
ปาเนน รสฺมิโย ปวิสิตฺวา กาย ปติฏฺฐิจิตฺวา ๑ ปจฺฉินฺมายํ ภาเน
ภิกฺขุติยนฺติ ๑ เหวเมว โช ภิกฺขเว อุนฺณนาภสฺส พุราหฺมณสฺส ตถาคเต

สทฐา นิวิฐฐา มุตฐาตา ปติฐฐิตา ทพฺพา ธงฺหาเวีย สมนฺเณ
 วา พฺราหฺมณฺเณ วา เทเวณ วา มาเรณ วา พฺรหฺมณฺนา วา เกณจิ
 วา โลกธมฺมํ ฯ อิมมฺหิ เจ ภิกฺขเว สมนฺเย อุนฺณนาโก พฺราหฺมโณ
 กาลํ กเรยฺย นตฺถิ ตํ สณฺโณชนํ เยน สณฺโณชนเณ สณฺณตฺโต
 อุนฺณนาโก พฺราหฺมโณ ปฺน อิมํ โลกํ อากฺขฺเขยฺยาติ ฯ

[๔๗๕] เอมฺเม สุตํ เอกํ สมนํ ภควา สาเทเต วิหริติ
 ธมฺมชฺวเน มิคทาเย ฯ ศตฺร โช ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺส อตฺถิ
 นุ โช ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺม ยานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ
 ตานิ ปญฺจ พถานิ โหนฺติ ยานิ ปญฺจ พถานิ ตานิ ปญฺจินฺ-
 ทฺริยานิ โหนฺตฺติ ฯ ภควมฺมุตฺตา โน ภนฺเต ชมฺมา ภควนฺตฺติกา
 ภควปฺปิสฺสวณา ธาตุ วต ภนฺเต ภควนฺตํ เขว ปฏฺิภาตฺสฺส ธตฺตสฺส
 ภาตฺตสฺส ธตฺโต ภควโค สุตฺวา ภิกฺขุ ชาเรสฺสณฺตฺติ ฯ เป ฯ

[๔๗๖] อตฺถิ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺม ยานิ
 ปญฺจินฺทฺริยานิ ตานิ ปญฺจ พถานิ โหนฺติ ยานิ ปญฺจ พถานิ
 ตานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ
 ปริยาโย อากมฺม ยานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ ตานิ ปญฺจ พถานิ โหนฺติ
 ยานิ ปญฺจ พถานิ ตานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ ฯ

[๔๗๗] ยํ ภิกฺขเว สทฺธิทฺธิยํ ตํ สทฺธาพตํ ยํ สทฺธาพตํ ตํ
 สทฺธิทฺธิยํ ยํ วิริยทฺธิยํ ตํ วิริยพตํ ยํ วิริยพตํ ตํ วิริยทฺธิยํ
 ยํ สติทฺธิยํ ตํ สติพตํ ยํ สติพตํ ตํ สติทฺธิยํ ยํ สสมาธิทฺธิยํ

คํ สมาริพถํ ยํ สมาริพถํ คํ สมารินุทฺธิยํ ยํ ปณฺณินุทฺธิยํ คํ
ปณฺณาวพถํ ยํ ปณฺณาวพถํ คํ ปณฺณินุทฺธิยํ ฯ

[๘๘๔] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว นทํ ปาจิณฺณินฺนา ปาจิณโปกฺขา ปาจิณ-
ปพฺพารว คตฺถสา มชฺเฌ ทํโป ฯ อตฺถิ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ
ปริยาโย อากมฺม คตฺถสา นทียา เอโก โสโตเตวฺว สงฺขํ คจฺจนฺติ ฯ
อตฺถิ ปน ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺม คตฺถสา นทียา
เทว โสตานิเตวฺว สงฺขํ คจฺจนฺติ ฯ

[๘๘๕] กตโม จ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺม
คตฺถสา นทียา เอโก โสโตเตวฺว สงฺขํ คจฺจนฺติ ฯ ยณฺจ ภิกฺขเว
คตฺถสํ ทํปสฺสํ ปฺรตฺถิมนฺเต อุกกํ ยณฺจ ปจฺฉิมนฺเต อุกกํ ฯ อยํ
โฆ ภิกฺขเว ปริยาโย . ยํ ปริยาโย อากมฺม คตฺถสา นทียา เอโก
โสโตเตวฺว สงฺขํ คจฺจนฺติ ฯ

[๘๘๖] กตโม จ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺม
คตฺถสา นทียา เทว โสตานิเตวฺว สงฺขํ คจฺจนฺติ ฯ ยณฺจ ภิกฺขเว
คตฺถสํ ทํปสฺสํ อุกฺคตฺรนฺเต อุกกํ ยณฺจ ทกฺขิณนฺเต อุกกํ ฯ อยํ
โฆ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺม คตฺถสา . นทียา เทว
โสตานิเตวฺว สงฺขํ คจฺจนฺติ ฯ

[๘๘๗] เหวเมว โฆ ภิกฺขเว ยํ สทฺธินุทฺธิยํ คํ สทฺธชาพถํ ยํ
สทฺธชาพถํ คํ สทฺธินุทฺธิยํ ยํ วิริยินุทฺธิยํ คํ วิริยพถํ ยํ วิริยพถํ
คํ วิริยินุทฺธิยํ ยํ สติโนทฺธิยํ คํ สติพถํ ยํ สติพถํ คํ สติโนทฺธิยํ

ยัม สมารินทริยัม คัม สมาริพถัม ยัม สมาริพถัม คัม สมารินทริยัม ยัม
 ปณณินทริยัม คัม ปณณิพถัม ยัม ปณณิพถัม คัม ปณณินทริยัม ฯ

[๘๘๒] ปณณุนัน ภิกขเว อินทริยานัน ภาวิตตคตา พหุลักคตคตา
 ภิกขุ ชาสวานัน ขยา อนาคตเจโตวิมุตติ ปณณาวิมุตติ ทิฏฐิเชว
 มมุเม สยัม อภินณวา สัจจิกคตา อุปสัมปชช วิหระตติ ฯ

[๘๘๓] เอวมมุเม สุตัม เขภัม สมยัม ภควา สัจจคณิยัม วิหระติ ปุพฺพ-
 โภฏฐเก ฯ คตฺถว โห ภควา อายสฺมนคัม สัจจปุตฺตัม อามนฺเตสสิ

[๘๘๔] สทฺถุหสสิ ควํ สัจจปุตฺต สทฺธิณทริยัม ภาวิตํ พหุลักคัม
 อมโตคฺคํ โหติ อมตปฺรายนํ อมตปฺริโยสานัน ฯ เป ฯ ปณณินทริยัม
 ภาวิตํ พหุลักคัม อมโตคฺคํ โหติ อมตปฺรายนํ อมตปฺริโยสานนฺติ ฯ

[๘๘๕] น ขวาทัน ภนฺเต เตคฺค ภควโต สทฺธาย คจฺฉามิ
 สทฺธิณทริยัม ฯ เป ฯ ปณณินทริยัม ภาวิตํ พหุลักคัม อมโตคฺคํ โหติ
 อมตปฺรายนํ อมตปฺริโยสานัน ฯ เยสฺสนฺหิ คัม ภนฺเต อณฺเฑวคัม
 อทฺธิจฺฉํ อวิทิตํ อสัจจิกคัม อปฺสฺสิตํ ปณณาย เต คตฺถว ปเรสฺส
 สทฺธาย คจฺฉเยยฺยํ สทฺธิณทริยัม ฯ เป ฯ ปณณินทริยัม ภาวิตํ พหุลัก-
 คัม อมโตคฺคํ โหติ อมตปฺรายนํ อมตปฺริโยสานัน ฯ เยสฺสนฺจ โห
 เตสฺ ภนฺเต ฅวคัม ทิฏฐิํ วิทิตํ สัจจิกคัม ปสฺสิตํ ปณณาย นิกฺกจฺฉา
 เต คตฺถว นิพฺพิจฺจิกจฺฉา สทฺธิณทริยัม ฯ เป ฯ ปณณินทริยัม ภาวิตํ
 พหุลักคัม อมโตคฺคํ โหติ อมตปฺรายนํ อมตปฺริโยสานัน ฯ มยฺหณฺจ
 โห เตสฺ ภนฺเต ฅวคัม ทิฏฐิํ วิทิตํ สัจจิกคัม ปสฺสิตํ ปณณาย

นิกฺกขฺวหาหิ คตฺถ นินฺพิพฺปิฉิโกโน สํทฺธินฺทฺริยํ ๑ เป ๑ ปณฺณินฺทฺริยํ
ภาวิตํ พหุสํกตํ อมโตคฺคํ โหติ อมตปรายณํ อมตปริโยสํณฺหิตํ ๑

[๔๘๖] สํวํ สํวํ สํวํปฺปคฺคํ เยสํณฺหิตํ คํ สํวํปฺปคฺคํ อณฺเวยวํ
อทฺธิจฺจุํ อวิทิตํ อสจฺฉิกตํ อปสฺสํสํ ปณฺณาย เต คตฺถ ปเรสํ
สํทฺธาย คจฺฉณฺณํ สํทฺธินฺทฺริยํ ภาวิตํ พหุสํกตํ อมโตคฺคํ โหติ
อมตปรายณํ อมตปริโยสํณํ ๑ เป ๑ ปณฺณินฺทฺริยํ ภาวิตํ พหุสํกตํ
อมโตคฺคํ โหติ อมตปรายณํ อมตปริโยสํณํ ๑ เยสํณฺจ โช เอตํ
สํวํปฺปคฺคํ ฅวํ ทิฏฺฐํ วิทิตํ สจฺฉิกตํ ปสฺสํสํ ปณฺณาย นิกฺกขฺวา
เต คตฺถ นินฺพิพฺปิฉิโกโน สํทฺธินฺทฺริยํ ภาวิตํ พหุสํกตํ อมโตคฺคํ
โหติ อมตปรายณํ อมตปริโยสํณํ ๑ เป ๑ ปณฺณินฺทฺริยํ ภาวิตํ
พหุสํกตํ อมโตคฺคํ โหติ อมตปรายณํ อมตปริโยสํณฺหิตํ ๑

[๔๘๗] เอวมนฺ เม สํคํ เอกํ สมนํ ภควา สํวตฺถณฺนิ วิหริติ ปุพฺพพา-
ราเม มิคารมาตฺตฺวาสาเท ๑ คตฺถ โช ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสํ กตฺถินํ
นุ โช ภิกฺขเว อินฺทฺริยานํ ภาวิตคฺคตา พหุสํกตคฺคตา ชฺฌณาสํโว ภิกฺขุ
อณฺเวยํ พุยาถโรติ ชฺฌณา ชาติ อุตฺตํ พุรหฺมจฺริยํ กตํ กรณฺณํ
นาปรํ อิตฺถคฺคตาयाติ ปชานามํติ ๑ ภควมฺมุตฺตา โน ภนฺเต ชฺฌมา ๑ เป ๑

[๔๘๘] เอกสฺส โช ภิกฺขเว อินฺทฺริยสฺส ภาวิตคฺคตา พหุสํกตคฺคตา
ชฺฌณาสํโว ภิกฺขุ อณฺเวยํ พุยาถโรติ ชฺฌณา ชาติ อุตฺตํ พุรหฺม-
จฺริยํ กตํ กรณฺณํ นาปรํ อิตฺถคฺคตาयाติ ปชานามํติ ๑ กตมสฺส
เอกสฺส ๑ ปณฺณินฺทฺริยสฺส ๑

๒๘๔ สุตฺตฺตฺตบฏเก สุตฺตฺตฺตนิภายสฺส มหาวารวคฺโค [๘๘๘]

[๘๘๘] ปณฺณวโต ภิกฺขเว อริยสํวกสฺส ตทฺทนฺวยา สํทฺธา
สํณฺชาติ ตทฺทนฺวํ วิริยํ สํณฺชาติ ตทฺทนฺวยา สติ สํณฺชาติ
ตทฺทนฺวโย สํมาธิ สํณฺชาติ ฯ

[๘๘๙] อิมสฺส โข ภิกฺขเว เอกสฺส อินฺทฺริยสฺส ภาวิตฺตฺตา
พหุตฺถกตฺตฺตา ชฺฌนํสโว ภิกฺขุ อณฺณํ พฺยากรโวลิ ชฺฌนา ชาติ
วุตฺติํ พุทฺธมฺจวิริยํ กตํ กรณฺณํ นวปรี อิตฺถกตฺตฺตฺตาติ ปชานามํติ ฯ

[๘๙๐] ตํ เยว นิทานํ ฯ กตฺติ นฺุ โข ภิกฺขเว อินฺทฺริยานํ
ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกตฺตฺตา ชฺฌนํสโว ภิกฺขุ อณฺณํ พฺยากรโวลิ ชฺฌนา
ชาติ วุตฺติํ พุทฺธมฺจวิริยํ กตํ กรณฺณํ นวปรี อิตฺถกตฺตฺตฺตาติ
ปชานามํติ ฯ ภคจํมุตฺตกา โน ภนฺเต ชฺมุมา ฯ เป ฯ

[๘๙๑] ทฺวณฺณํ โข ภิกฺขเว อินฺทฺริยานํ ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกตฺตฺตา
ชฺฌนํสโว ภิกฺขุ อณฺณํ พฺยากรโวลิ ชฺฌนา ชาติ วุตฺติํ พุทฺธมฺจวิริยํ
กตํ กรณฺณํ นวปรี อิตฺถกตฺตฺตฺตาติ ปชานามํติ ฯ

[๘๙๒] กตฺเตสฺส ทฺวณฺณํ ฯ อริยาย จ ปณฺณาย อริยาย จ
วิมุตฺตฺติยา ฯ ยถา หิสฺส ภิกฺขเว อริยา ปณฺณาย ตทฺทสฺส ปณฺณินฺ-
ทฺริยํ ฯ ยถา หิสฺส ภิกฺขเว อริยา วิมุตฺติ ตทฺทสฺส สํมาชินฺทฺริยํ ฯ

[๘๙๓] อิมสฺส โข ภิกฺขเว ทฺวณฺณํ อินฺทฺริยานํ ภาวิตฺตฺตา พหุ-
ตฺถกตฺตฺตา ชฺฌนํสโว ภิกฺขุ อณฺณํ พฺยากรโวลิ ชฺฌนา ชาติ วุตฺติํ
พุทฺธมฺจวิริยํ กตํ กรณฺณํ นวปรี อิตฺถกตฺตฺตฺตาติ ปชานามํติ ฯ

[๘๙๔] ตํ เยว นิทานํ ฯ กตฺติ นฺุ โข ภิกฺขเว อินฺทฺริยานํ

ภาวิตตฺตา พหุํกตฺตา ชันนาโส ภิขุ ชยฺญํ พุยาโกโรติ ชันนา
ชาติ วุสิตํ พุรุมฺจริยํ กตํ กรณํ นวปํ อิตฺถตฺตาชาติ
ปชานามิตี ฯ ภควันุตตา โน ภนเต ชมมา ฯ เป ฯ

[๘๘๖] จตุมนุ ไช ภิกขเว อินทริยานํ ภาวิตตฺตา พหุํกตฺตฺตา
 ชฺฌนาสฺสวํ ภิกขุ อญฺญํ พุยาโกโรติ ชฺฌนา ชาติ อุตฺตํ พุทฺธมจฺริยํ
 กตํ กรณํ ยํ นวปรี อิตถคตฺตา ยติ ปชานามํติ ฯ

[๔๔๗] กตเมตํ จตุณํ ฯ วิวิญญูทริยสํ สติญญทริยสํ สสมาธิ-
ทริยสํ ปณณิทริยสํ ฯ

[๘๘๘] อิมเฬ์ ไช ภิกขเว จตุณฺ्हํ อินฺทริยานํ ภาวิตฺตฺตา
พหุตฺถกตฺตฺตา ชฺฌณสฺสวํ ภิกขุ อญฺญํ พุยาโกโรติ ชฺฌณา ชาติ
วุตฺติตํ พุรฺพหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นวปรี อิตฺถคฺคฺคาเยติ ปชานามตีติ ฯ

[๔๔๔] ตํ เบว นิตานํ ฯ กตินํ นุ ไช ภิกขเว อินทริยานํ
ภาวิตฺตคฺคา พหุตฺถกคฺคา ชฺฌนาสฺสวํ ภิกขุ อญฺญํ พุยาถวโรติ ชฺฌนา
ชาติ วุสฺสิตํ พุทฺธมจฺริยํ กตํ กรณียํ นวปวํ อิตฺถคฺคาयाติ
ปชานามํติ ฯ ภควํมุตฺตา โน ภนฺเต ชมฺมา ฯ เป ฯ

[๓๐๐๐] ปณฺจนํ ไช ภิกฺขเว อินฺทฺริยานํ ภาวิตฺตฺตา พหุ-
กตฺตฺตา ชฺฌนาสฺสว ภิกฺขุ อณฺณํ พฺยากรโธติ ชฺฌนา ชาติ วุสฺสํ
พรหมจฺริยํ กตํ ภรณํ นปํ อิตฺตฺตฺตฺตาชาติ ปชานามํติ ฯ

[๓๐๐๓] กตเมตํ ปณฺจํ ๑ สทฺธิทฺธิยสฺส วิริยทฺธิยสฺส ตฺติย-
ทฺธิยสฺส สฺมาสีทฺธิยสฺส ปณฺณิตฺธิยสฺส ๑

[๓๐๑๒] อิมเฒ่า ไช ภิกขเว ปณฺจนํ อินฺทริยานํ ภาวิตตฺตา
 พหุํกตตฺตา ชฺเณสฺสว ภิกขุ อณฺณํ พฺยาโกโรติ ชฺเณฯ ชาติํ วุสฺสํ
 พรหมจริยํ กตํ ภรณํ นวปรี อิตถคตฺตายติ ปชานามํติ ฯ

[๓๐๑๓] เอวมุเม สุตํ เถกํ สมนํ ภควา โกสมุพฺปิ วิหริติ
โฆสิตารามे ฯ เตน โข ปน สมนเณ อายสุมตฺตา ปิณฺโฑท-
ภารทฺวาเสน อญฺเฐ พฺยาภตฺตา โหติ ชีณฺนา ชาติ กุสฺสิทํ พุทฺหม-
จริยํ กตํ ภรณํ นปรํ อิตถตฺตา ยาทิ ปธานามํติ ฯ

[๑๐๐๔] อถ ไช สัมพุทตา ภิกขุ เยน ภควา เทนุปลงกมิตุ
 อุปสงกมิตวา ภควนตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนตํ นิสิตํสุ ฯ เอกมนตํ
 นิสินฺนา ไช เต ภิกขุ ภควนตํ เอตทวโจํ อายสุมฺตา ภนฺเต
 ปินฺโทถถารทฺวาเชน อญฺเฆ พฺยาจกา ชันนา ชาติ วุสิตํ พุทฺธ-
 จริยํ กตํ ภรณํ นุปปวํ อิตถตตยาตติ ปชานามตติ ฯ

[๓๐๐๕] ก็ นุ โห ภาณเต อตฺถวสํ สมนุสฺสํมาเนน อายสุมฺตา
มีนุโหถภาณทฺวาเชน อญฺญา พฺยากตา ชีณา ชาติ วุสฺสิํ พฺรหฺม-
จริยํ กตํ ภรณียํ นาปรํ อิตถตตยาชาติ ปชานามํติ ฯ

[๑๐๑๖] คินณฺ ไซ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานํ ภาวิตตฺตา พหุํถตฺตฺตา
 ปินฺโทถการทฺวาเสน ภิกฺขฺนา ธมฺมา พฺยากตฺตา ชฺเฌนา ชาติ อุตฺติ
 พรหมจฺริยํ กตํ ภรณํ นํ ปวํ อิตถตฺตาयाติ ปชานามํติ ฯ

[๓๐๐๗] กตเมตํ ทิณฺณํ ฯ สติทฺธิริยสฺส สมาริณฺทฺธิริยสฺส
ปณณิทฺธิริยสฺส ฯ

[๓๐๐๘] อิมัง โข ภิกฺขเว ตินฺนํ อินฺทฺรียานํ ภาวิตฺตฺวา พหุ-
กตฺตฺวา ปิณฺโฑถภารทฺวาเชน ภิกฺขฺนา อณฺเฎา พฺยากตา ชีณฺา ชาติ
วุสิตํ พุรฺหมจฺริยํ กตํ กรณียํ นวปรี อิตฺถคฺคฺตฺยาติ ปชานามฺติ ฯ

[๓๐๐๙] อิมานิ จ ภิกฺขเว ตินฺนํ อินฺทฺรียานิ กิมนฺตานิ ฯ
ชยฺนฺตานิ ฯ กิธฺธํ ชยฺนฺตานิ ฯ ชาติชฺรามรณธฺธํ ฯ ชาติชฺรา-
มรณกฺชยฺนฺติ โข ภิกฺขเว สํปฺสฺสฺมาเนน ปิณฺโฑถภารทฺวาเชน
ภิกฺขฺนา อณฺเฎา พฺยากตา ชีณฺา ชาติ วุสิตํ พุรฺหมจฺริยํ กตํ
กรณียํ นวปรี อิตฺถคฺคฺตฺยาติ ปชานามฺติ ฯ

[๓๐๑๐] เอวฺมเม สฺสํ เอกํ สํมยํ ภควา อังเคสุ วิหริ-
ติอาปนฺนํ อํคาณํ นิคโม ฯ ตตฺร โข ภควา อายสฺมํหํ
สํวํปฺตํ อามนฺเตสิ โย โส สํวํปฺตํ อริยสํวโก ตถาคเต
เอกนฺตคฺโค อภิปรฺสนฺโน น โส ตถาคเต วา ตถาคตสํสเน
วา กงฺเขยฺย วา วิจิจฺจุญฺเยยฺย วาติ ฯ

[๓๐๑๑] โย โส ภาณเต อริยสํวโก ตถาคเต เอกนฺตคฺโค
อภิปรฺสนฺโน น โส ตถาคเต วา ตถาคตสํสเน วา กงฺเขยฺย
วา วิจิจฺจุญฺเยยฺย วา ฯ สทฺธสฺสํ หิ ภาณเต อริยสํวกสฺสํ เอกํ
ปาวฺกํ ยํ อารทฺธวิริโย วิหริสฺสํติ อกฺุสฺถานํ รุมนํ ปหานาย
กฺุสฺถานํ รุมนํ อุปสํปฺทาย ทวฺวา ทพฺพปรกฺกโม อนิกฺขิตฺตฺโร
กฺุสฺเสสฺ รุมนฺเต ฯ

[๓๐๑๒] ยถฺหิธฺสํ ภาณเต วิริยํ ตทฺธสฺสํ วิริยฺนฺทฺริยํ ฯ สทฺธสฺสํ

หิ ภนุเต อวียสാവกตฺถํ อารทฺธวิริยสฺส เอต ปาฏิกงฺขំ ยံ ตติมา
 ภวิสฺສติ ปรมေန ตติเนปฺပເຄນ ສ່ມນຸນາຄໂຕ ຈິຣັດທມື້ ຈິຣາສີດມື້
 ດໍວິຕາ ອນຸດໍວິຕາ ຯ

[๓๐๓๓] ยะ หิสังฺส ภนฺเต สฺติ ตทสฺสฺ สฺตินฺทริยํ ฯ ๑ สทฺทสฺส
 หิ ภนฺเต อริยสํวทสฺส อารทฺทวิริยสฺส อပ္ပจิตสฺสติโน เอตํ ปาฏิ-
 กงฺขํ ยํ โวธสฺสคฺคฺการมฺมณํ กวิทฺวา ทภิสฺสฺติ สฺมาหิ ทภิสฺสฺติ
 จิตฺตสฺส เอตคฺคคํ ฯ ๑

[๓๐๓๔] โย หิตุส ภนฺเต สฺมาจิ ตทสฺส สฺมาจินฺทริยํ ฯ
 สทฺธสฺส หิ ภนฺเต อริยสํวทสฺส อารทฺธวิริยสฺส อပ္ပจិតสฺสติโน
 สฺมมาสมฺมาหิตจิตฺตสฺส เอตํ ปาฏิทฺธํ ยํ เอว ปชานิสฺสติ อน-
 มตฺตโค โส สํสാരํ ปุพฺพา โทฏี นปฺปณฺณายติ อวิชฺขณํวณฺณํ
 สत्ตฺตานํ ตณฺหาสญฺโฆชนํ สนฺชาวตํ สํสรั ตวิชฺชาย เตว
 ตโมกาสฺส อสฺสทวิราคินโรโส สฺนตฺเตตํ ปทํ ปณฺตเตตํ ปทํ
 ยทํ สພพฺสงฺขารสมฺโภ สພပ္ฺพชิปฺปินิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย วิราโค
 นิโรโห นิพฺพานํ ฯ

[๓๐๓๕] ยา หิสฺสํ ภาณฺเต ปณฺณา ตทสฺสํ ปณฺณินทฺริยํ ฯ สโฆ
โธ ภาณฺเต อริยสํวโก เอวํ ปทหิตฺวา ปทหิตฺวา เอวํ สริตฺวา
สริตฺวา เอวํ สฺมาทหิตฺวา สฺมาทหิตฺวา เอวํ ปชานิตฺวา ปชานิตฺวา
เอวํ อภิสํกฺกทหิตฺ อิมํ โข เค รหมฺมา เข เม ปุพฺเพ สุตฺวา อหฺลํ

๓ ต. เหว ๑ พ. สท. ๒ ๑

เตนาคิ เอตริหิ กาเยน จ มุสสิคฺวา วิหฺรามี ปณฺณาย จ
อติวิชฺฌมํ ปัสสํมตี ๑

[๓๐๓๖] ยถา หิสฺสํ ฆนฺเต สฺทฺธา ตทฺธสฺสํ สฺทฺธิทฺธิทฺธิ ๑

[๓๐๓๗] สํวํ สํวํ สํวํปฺปคฺตํ โย โส สํวํปฺปคฺตํ อริยสํวโก
ตถาคเต เอกนคฺคโต อภิปปสฺสนโน น โส ตถาคเต วา ตถาคค-
สํสเน วา กงฺเขยฺย วา วิจิจฺจเยยฺย วา ๑ สฺทฺธสฺสํ หิ สํวํปฺปคฺตํ
อริยสํวกสฺสํ เอคํ ปาฏิกงฺขํ ยํ อารทฺธวิริยํ วิหริสฺสํ อกฺขณํ
ขมฺมานํ ปหานาย กฺขณํ ขมฺมานํ อุปตฺตมฺปทาย ทามวา ทพฺพ-
ปรกฺกโม อนิกฺขิตคฺคฺชโร กฺขณํ ขมฺเมสฺส ๑

[๓๐๓๘] ยํ หิสฺสํ สํวํปฺปคฺตํ วิริยํ ตทฺธสฺสํ วิริยทฺธิทฺธิ ๑ สฺทฺธสฺสํ
หิ สํวํปฺปคฺตํ อริยสํวกสฺสํ อารทฺธวิริยสฺสํ เอคํ ปาฏิกงฺขํ ยํ
สฺติมา ภวิสฺสํติ ปรมเณ สฺติเนปฺกเณ สมนฺนํคโต จิรคฺคมี
จิรภาสคฺคมี สฺริตา อนุสฺสํสฺริตา ๑

[๓๐๓๙] ยถา หิสฺสํ สํวํปฺปคฺตํ สฺติ ตทฺธสฺสํ สฺติทฺธิทฺธิ ๑
สฺทฺธสฺสํ หิ สํวํปฺปคฺตํ อริยสํวกสฺสํ อารทฺธวิริยสฺสํ อุปฺปจฺจิตสฺสํติโน
เอคํ ปาฏิกงฺขํ ยํ โสสฺสํคฺคการมฺมณํ กิริคฺวา สฺทิสฺสํติ สฺมาชิ
สฺทิสฺสํติ จิตฺตสฺสํ เอกคฺคคํ ๑

[๓๐๔๐] โย หิสฺสํ สํวํปฺปคฺตํ สฺมาชิ ตทฺธสฺสํ สฺมาชิทฺธิทฺธิ ๑
สฺทฺธสฺสํ หิ สํวํปฺปคฺตํ อริยสํวกสฺสํ อารทฺธวิริยสฺสํ อุปฺปจฺจิตสฺสํติโน

๑ ส. เอว ๑ พ. ปฏิจฺฉิม ๑

๓๐๐ สุตตตบฏีเก สยุตตนิกายสุต มหาวารวคโค [๓๐๒๓

สมุมาตมาหิตจิตตสุต เอคัม ปาฏิกงขัม ยัม เอวัม ปชานิสุตติ อน-
มตคโค ไซ สัสสโร ปุพพา โภฏี นปฺปณฺณายติ อวิชฺชานํวณฺณํ
สตุตฺตํ ตณฺหาสณฺโณชนนํ สนฺทวตฺตํ สัสสรตฺตํ อวิชฺชาย เตว
คโมกายสุต อเสตฺตวโรคณิโรไซ สนฺตเมตฺตํ ปทํ ปณฺตเมตฺตํ ปทํ
ยทิตํ สพฺพสงฺขารสมโถ สพฺพปชฺชปฺปนิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย วิราโค
นิโรไซ นิพฺพานํ ฯ

[๓๐๒๓] ยํ หิสฺส สํวรัปฺปคฺต ปณฺณํ คตสฺส ปณฺณินฺทริยํ ฯ
สโไซ สัส สํวรัปฺปคฺต อริยสํวโร - เอวํ ปทหิตฺตวา ปทหิตฺตวา เอวํ
สริตฺตวา สริตฺตวา เอวํ สมาทหิตฺตวา สมาทหิตฺตวา เอวํ ปชานิตฺตวา
ปชานิตฺตวา เอวํ อภิสทฺทหิตฺติ อิมํ ไซ เค ชมฺมา เย เม ปุพฺเพ
สุตฺตวํ อเหตุํ เตนาหิ เอตฺรหิ กาเยน จ ผุสฺสิตฺตวา วิหฺรามี
ปณฺณาย จ อตฺติวิชฺฌํ ปสฺสสํมัตติ ฯ

[๓๐๒๔] ยํ หิสฺส สํวรัปฺปคฺต สทฺธา คตสฺส สทฺธินฺทริยนฺติ ฯ
ชราวคโค ปณฺจโม ฯ

คตฺตสฺสทฺทานํ

ชรา อุนฺณนาโก พุราหุมนโณ สํเกโต ปุพฺพโกฏฺฐโก
ปุพฺพพารามะ จ จตฺตาริ ปิณฺโฑโต สทฺเธน เค ทสํสํติ ฯ

สูตรชาตวคฺโค ฌฏฺโฐ

[๓๐๒๓] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา โกธํเกสุ วิหริติ
โกธํตายํ พุราหมณคามา ๑ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ ชามนฺเตสึ

[๓๐๒๔] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว เย เกจิ ติวฺรจฺฉานคตา ปาณา
สํโห มิคฺรราชา เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ยทิตํ ถาเมน ชเวน สุริเยน ๑
เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เกจิ โฬชปฺกฺขิยา ชมฺมา ปณฺณินฺทฺริยํ
เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ยทิตํ โฬชาย ๑

[๓๐๒๕] กตเม จ ภิกฺขเว โฬชปฺกฺขิยา ชมฺมา ๑ สทฺธิชฺชนฺทฺริยํ
ภิกฺขเว โฬชปฺกฺขิโย ชมฺโม ตํ โฬชาย สํวตฺตติ ๑ จิริยชฺชนฺทฺริยํ
โฬชปฺกฺขิโย ชมฺโม ตํ โฬชาย สํวตฺตติ ๑ สติชฺชนฺทฺริยํ โฬช-
ปฺกฺขิโย ชมฺโม ตํ โฬชาย สํวตฺตติ ๑ สมาริณฺทฺริยํ โฬชปฺกฺขิโย
shmomo ตํ โฬชาย สํวตฺตติ ๑ ปณฺณินฺทฺริยํ โฬชปฺกฺขิโย ชมฺโม ตํ
โฬชาย สํวตฺตติ ๑

[๓๐๒๖] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว เย เกจิ ติวฺรจฺฉานคตา ปาณา
สํโห มิคฺรราชา เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ยทิตํ ถาเมน ชเวน สุริเยน ๑
เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เกจิ โฬชปฺกฺขิยา ชมฺมา ปณฺณินฺทฺริยํ
เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ยทิตํ โฬชายติ ๑

[๓๐๒๗] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา มตฺถเกสุ วิหริติ

๓ ส. อ. เอว ๑ พ. มตฺถเกสุ ๑

๓๐๒ สุตตนิฏเฐน สุตตนิฏเฐน มหาวารวคโค [๓๐๒๘]

อรรคเวทปเป นาม มถตถกานํ นิคโม ๑ ตตฺร โห ภควา ภิกฺข
อามนเตสํ

[๓๐๒๘] ยาวกัณฺณจ ภิกฺขเว อริยสํวกสฺส อริยฌานํ น อุป-
ปนฺนํ โหติ เหว ตาว จตุณฺณํ อินฺทฺริยานํ สณฺขจิตฺติ โหติ เหว
ตาว จตุณฺณํ อินฺทฺริยานํ อวฺชฺชจิตฺติ โหติ ๑ ยโต ๑ โห ภิกฺขเว
อริยสํวกสฺส อริยฌานํ อุปปนฺนํ โหติ อถ จตุณฺณํ อินฺทฺริยานํ
สณฺขจิตฺติ โหติ อถ จตุณฺณํ อินฺทฺริยานํ อวฺชฺชจิตฺติ โหติ ๑

[๓๐๒๙] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ยาวกัณฺณจ กุฎฺฐาคารสฺส กุฎฺฏํ น
อตุสฺสิตํ โหติ เหว ตาว โคปานสฺสํ สณฺขจิตฺติ โหติ เหว ตาว
โคปานสฺสํ อวฺชฺชจิตฺติ โหติ ๑ ยโต ๑ โห ภิกฺขเว กุฎฺฐาคารสฺส
กุฎฺฏํ อตุสฺสิตํ โหติ อถ โห โคปานสฺสํ สณฺขจิตฺติ โหติ อถ โห
โคปานสฺสํ อวฺชฺชจิตฺติ โหติ ๑ เอวเมว โห ภิกฺขเว ยาวกัณฺณจ
อริยสํวกสฺส อริยฌานํ น อุปปนฺนํ โหติ เหว ตาว จตุณฺณํ
อินฺทฺริยานํ สณฺขจิตฺติ โหติ เหว ตาว จตุณฺณํ อินฺทฺริยานํ อวฺชฺชจิตฺติ
โหติ ๑ ยโต ๑ โห ภิกฺขเว อริยสํวกสฺส อริยฌานํ อุปปนฺนํ โหติ
อถ จตุณฺณํ อินฺทฺริยานํ ๑ เป ๑ อวฺชฺชจิตฺติ โหติ ๑ กตเมสํ จตุณฺณํ ๑
สทฺธินฺทฺริยสฺสํ วิริยนฺทฺริยสฺสํ สติณฺทฺริยสฺสํ สมารินฺทฺริยสฺสํ ๑

[๓๐๓๐] ปณฺณวโต ภิกฺขเว อริยสํวกสฺส ตททฺวยา สทฺธา
สณฺขจํ ตททฺวยํ วิริยํ สณฺขจํ ตททฺวยา สติ สณฺขจํ
ตททฺวโย สมาริ สณฺขจํ สติ ๑

[๓๐๓๑] เอมฺเม สฺสํ เอตํ สมนํ ภควา โกสฺมพฺยํ วิหริ
 ไชสฺสิตารามะ ๑ ตตฺร ไช ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺส อตฺถิ นุ
 ไช ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺมํ เสฏฺโง ภิกฺขุ
 เสฏฺฐภูมิมิํ สณฺจิจฺฉโต เสฏฺโงสฺมัตติ ปชานะยฺย อเสฏฺโง ภิกฺขุ
 อเสฏฺฐภูมิมิํ สณฺจิจฺฉโต อเสฏฺโงสฺมัตติ ปชานะยฺยาติ ๑ ภควํมฺลกา
 โน ภนฺเต ชมฺมา ๑ เป ๑

[๓๐๓๒] อตฺถิ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺมํ เสฏฺโง
 ภิกฺขุ เสฏฺฐภูมิมิํ สณฺจิจฺฉโต เสฏฺโงสฺมัตติ ปชานะยฺย อเสฏฺโง ภิกฺขุ
 อเสฏฺฐภูมิมิํ สณฺจิจฺฉโต อเสฏฺโงสฺมัตติ ปชานะยฺย ๑

[๓๐๓๓] กตโม จ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺมํ
 เสฏฺโง ภิกฺขุ เสฏฺฐภูมิมิํ สณฺจิจฺฉโต เสฏฺโงสฺมัตติ ปชานาติ ๑ อิท
 ภิกฺขเว เสฏฺโง ภิกฺขุ อิทํ กุฏฺฐนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ
 กุฏฺฐสฺมฺกฺโขติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ กุฏฺฐนิโรจฺจติ ยถาภูตํ
 ปชานาติ อยํ กุฏฺฐนิโรจฺจคามินํ ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ๑
 อยํ ไช ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺมํ เสฏฺโง ภิกฺขุ
 เสฏฺฐภูมิมิํ สณฺจิจฺฉโต เสฏฺโงสฺมัตติ ปชานาติ ๑

[๓๐๓๔] ปุณ จปรํ ภิกฺขเว เสฏฺโง ภิกฺขุ อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ
 อตฺถิ นุ ไช อิทํ พหิทฺธา อณฺโณ สมนฺโน วา พุราหฺมณ
 วา โย เอวํ ภูตํ ตจฺจํ ตถํ ชมฺมํ เทเสติ ยถา ภควาติ ๑
 โส เอวํ ปชานาติ นตฺถิ นุ ไช อิทํ พหิทฺธา อณฺโณ สมนฺโน

๓๐๔ สุตตตบฏีฏเก สยุตตนิกายสุต มหาวารวคโค [๓๐๓๕]

วา พุราหุมน โฉ วา โย เอว ภูตํ ตจฺจํ ตถํ ชมมํ เทเสติ
ยถา ภคฺวาติ ฯ อยํปิ โข ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺม
เสฏฺโฆ ภิกฺขุ เสฏฺฐภุมิโย สณฺเจโต เสฏฺโฆสุมฺมัตติ ปชานาติ ฯ

[๓๐๓๕] ปุณ จปรํ ภิกฺขเว เสฏฺโฆ ภิกฺขุ ปณฺจอินฺทริยานิ
ปชานาติ สทฺธินฺทริยํ วิริยินฺทริยํ สตินฺทริยํ สมารินฺทริยํ ปณฺณิน-
ทริยํ ฯ ยํคติกานิ ยํปรમાนิ ยํผตานิ ยํปริโยสานานิ น เหว โข
กาเยน สุสํติวฺวา วิหริติ ปณฺณาย จ อตฺตวิชฺฌม ปสฺสํติ ฯ อยํปิ
โข ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺม เสฏฺโฆ ภิกฺขุ เสฏฺฐ-
ภุมิโย สณฺเจโต เสฏฺโฆสุมฺมัตติ ปชานาติ ฯ

[๓๐๓๖] กตโม จ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺม
อเสฏฺโฆ ภิกฺขุ อเสฏฺฐภุมิโย สณฺเจโต อเสฏฺโฆสุมฺมัตติ ปชานาติ ฯ
อิธ ภิกฺขเว อเสฏฺโฆ ภิกฺขุ ปณฺจอินฺทริยานิ ปชานาติ ฯ สทฺธินฺทริยํ
วิริยินฺทริยํ สตินฺทริยํ สมารินฺทริยํ ปณฺณินฺทริยํ ฯ ยํคติกานิ ยํปรમાนิ
ยํผตานิ ยํปริโยสานานิ กาเยน จ สุสํติวฺวา วิหริติ ปณฺณาย จ
อตฺตวิชฺฌม ปสฺสํติ ฯ อยํปิ โข ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยาโย
อากมฺม อเสฏฺโฆ ภิกฺขุ อเสฏฺฐภุมิโย สณฺเจโต อเสฏฺโฆสุมฺมัตติ
ปชานาติ ฯ

[๓๐๓๗] ปุณ จปรํ ภิกฺขเว อเสฏฺโฆ ภิกฺขุ ๓ อินฺทริยานิ
ปชานาติ จกฺขุนฺทริยํ สโผตินฺทริยํ ชานินฺทริยํ ชิวฺหินฺทริยํ กายินฺทริยํ
มณินฺทริยํ ฯ อิมานิ โข ๓ อินฺทริยานิ สพุเพน สพุพฺผํ สพุพฺผา

สพฺพํ อปริเสสา นิรุชฺฌิสฺสณฺติ อณฺณานิ ๑ ๓ อินฺทฺริยานิ น
 กุหิณฺจิ กิฬฺมณฺจิ อปฺปชฺชิสฺสณฺตํ ปชานาติ ๑ อยฺมํ ๒ วิกฺขเว
 ปริยาโย ยํ ปริยาโย อากมฺม อเสกฺโข วิกฺขุ อเสกฺขภูมียํ
 สณฺสีโต อเสกฺโขสฺมํติ ปชานาตํติ ๑

[๓๐๓๗] เสยฺยถาปิ วิกฺขเว ยานิ กานฺนิจิ ชฺงคฺถานํ ปาณานํ ปท-
 ชาตานิ สพฺพานิ ตานิ หตฺถิปเท สโมชานํ คจฺจนฺติ หตฺถิปทํ
 เสดํ อคฺคฺมกฺขายติ ยทิตํ มหนตฺตฺเตน ๑ เอวเมว ๒ วิกฺขเว
 ยานิ กานฺนิจิ ปทานิ โพราย สํวตฺตฺติ ปณฺณินฺทฺริยํ ปทํ เสดํ
 อคฺคฺมกฺขายติ ยทิตํ โพราย ๑

[๓๐๓๘] กตฺมานิ ๑ วิกฺขเว ปทานิ โพราย สํวตฺตฺติ ๑ สทฺธิ-
 ทฺริยํ วิกฺขเว ปทํ ตํ โพราย สํวตฺตฺติ ๑ วิริยินฺทฺริยํ ปทํ ตํ โพราย
 สํวตฺตฺติ ๑ สติินฺทฺริยํ ปทํ ตํ โพราย สํวตฺตฺติ ๑ สมารินฺทฺริยํ ปทํ
 ตํ โพราย สํวตฺตฺติ ๑ ปณฺณินฺทฺริยํ ปทํ ตํ โพราย สํวตฺตฺติ ๑

[๓๐๔๐] เสยฺยถาปิ วิกฺขเว ยานิ กานฺนิจิ ชฺงคฺถานํ ปาณานํ ปท-
 ชาตานิ สพฺพานิ ตานิ หตฺถิปเท สโมชานํ คจฺจนฺติ หตฺถิปทํ
 เสดํ อคฺคฺมกฺขายติ ยทิตํ มหนตฺตฺเตน ๑ เอวเมว ๒ วิกฺขเว
 ยานิ กานฺนิจิ ปทานิ โพราย สํวตฺตฺติ ปณฺณินฺทฺริยํ ปทํ เสดํ
 อคฺคฺมกฺขายติ ยทิตํ โพรายาติ ๑

[๓๐๔๑] เสยฺยถาปิ วิกฺขเว เย เกจิ สํวคฺคฺชา โถหิตจฺจนฺทํ
 เสดํ อคฺคฺมกฺขายติ ๑ เอวเมว ๒ วิกฺขเว เย เกจิ โพรธิปฏฺธิยา

๓๐๖ สุตฺตคณฺฐีฏเก สยฺยคฺคณิกายสฺส มหาวารวคฺโค [๓๐๔๒]

ขมฺมา ปณฺณินทฺริยํ เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ยทิทํ โพชฺชาย ฯ

[๓๐๔๓] กตฺเม ๑ ภิกฺขเว โพชฺสปฏฺธิยา- ขมฺมา ฯ สทฺธิณทฺริยํ
ภิกฺขเว โพชฺสปฏฺธิโย ขมฺโม ตํ โพชฺชาย สยฺยคฺคตฺติ ฯ วิริยิณทฺริยํ
สทฺธิณทฺริยํ สฺมาชิณทฺริยํ ปณฺณินทฺริยํ โพชฺสปฏฺธิโย ขมฺโม ตํ
โพชฺชาย สยฺยคฺคตฺติ ฯ

[๓๐๔๓] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว เย เกจิ สํวรคฺคชา โถหิตจฺจนฺทํ
เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ฯ เหวเมว โข ภิกฺขเว เย เกจิ โพชฺสปฏฺธิยา
ขมฺมา ปณฺณินทฺริยํ เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ยทิทํ โพชฺชายาติ ฯ

[๓๐๔๔] เอกขมฺเม ปตฺติจฺจิตฺตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปณฺจินทฺริยานิ
ภาวิตานิ โหนฺติ สฺภาวิตานิ ฯ กตฺมสฺมึ เอกขมฺเม ฯ อปฺปมาเท ฯ

[๓๐๔๕] กตฺโม ๑ ภิกฺขเว อปฺปมาโท ฯ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
จิตฺตํ รกฺขติ ขาสฺสเวสฺสุ ๑ สํสฺสเวสฺสุ ๑ ขมฺเมสฺสุ ฯ ตสฺส จิตฺตํ
รกฺขโต ขาสฺสเวสฺสุ ๑ สํสฺสเวสฺสุ ๑ ขมฺเมสฺสุ สทฺธิณทฺริยํ ภาวนาปาริปุรํ
คจฺฉติ วิริยิณทฺริยํ ภาวนาปาริปุรํ คจฺฉติ สทฺธิณทฺริยํ ภาวนา-
ปาริปุรํ คจฺฉติ สฺมาชิณทฺริยํ ภาวนาปาริปุรํ คจฺฉติ ปณฺณิน-
ทฺริยํ ภาวนาปาริปุรํ คจฺฉติ ฯ

[๓๐๔๖] เหวมี โข ภิกฺขเว เอกขมฺเม ปตฺติจฺจิตฺตสฺส ภิกฺขุโน
ปณฺจินทฺริยานิ ภาวิตานิ โหนฺติ สฺภาวิตานีติ ฯ

[๓๐๔๗] เหวมฺเม สฺสํ เอกํ สมฺมํ ภควา อรุญฺเฬายํ วิหริติ
นชฺชา เนรณฺชวราย ตํเว อชฺชปาถนิโครฺเช ปจฺจมาภิสํพุทฺธิ ฯ อถ

โฆ ภควโต รโหคตสฺส ปฏิสถฺถนฺตสฺส เอวฺ เจตโส ปวิวิตฺตโก
 อุกฺกปาติ ปณฺณิณฺทฺริยานิ ภาวิตานิ พหุตฺถกฺกานิ อมโตคฺชานิ โหนฺติ
 อมตปรายณานิ อมตปริโยธานานิ ฯ กตมานิ ปณฺณ ฯ สทฺธิณฺทฺริยํ
 ภาวิตํ พหุตฺถกํ อมโตคฺชํ โหติ อมตปรายณํ อมตปริโยธานํ ฯ
 วิริยณฺทฺริยํ สติณฺทฺริยํ สมาธิณฺทฺริยํ ปณฺณณฺทฺริยํ ภาวิตํ พหุตฺถกํ
 อมโตคฺชํ โหติ อมตปรายณํ อมตปริโยธานํ ฯ อิมานิ ปณฺณิณฺ-
 ทฺริยานิ ภาวิตานิ พหุตฺถกานิ อมโตคฺชานิ โหนฺติ อมตปรายณานิ
 อมตปริโยธานานิติ ฯ

[๓๐๔๘] อถ โฆ พุทฺธมา สหฺมปติ ภควโต เจตสา เจโต-
 ปวิวิตฺตกฺกมณฺเฑนย เสยฺยถาปํ นาม พตฺวา ปุริโส สหฺมณฺเฑชิตํ วา
 พาทํ ปสาเวยฺย ปสาวิตํ วา พาทํ สหฺมณฺเฑเชยฺย เอวเมว พุทฺธมา-
 โถเก อนฺตรหิตो ภควโต ปุโรโต ปาตุโรหิสิ ฯ

[๓๐๔๙] อถ โฆ พุทฺธมา สหฺมปติ เอกํ อุกฺกตราสงฺกํ กวิตฺวา
 เยน ภควา เทนณฺชติมฺปิณฺณาเมตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ เอว-
 เมตํ ภควา เอวเมตํ สุกฺค ปณฺณิณฺทฺริยานิ ภาวิตานิ พหุตฺถกฺกานิ
 อมโตคฺชานิ โหนฺติ อมตปรายณานิ อมตปริโยธานานิ ฯ กตมานิ
 ปณฺณ ฯ สทฺธิณฺทฺริยํ ภาวิตํ พหุตฺถกํ อมโตคฺชํ โหติ อมตปรายณํ
 อมตปริโยธานํ ฯ เป ฯ ปณฺณณฺทฺริยํ ภาวิตํ พหุตฺถกํ อมโตคฺชํ โหติ
 อมตปรายณํ อมตปริโยธานํ ฯ อิมานิ ปณฺณิณฺทฺริยานิ ภาวิตานิ
 พหุตฺถกานิ อมโตคฺชานิ โหนฺติ อมตปรายณานิ อมตปริโยธานานิ ฯ

[๑๐๕๐] ภูตปุพพาหิ ภนฺเต กสฺสเป สมนาสมฺพุทฺเธ พุทฺทมจฺริยํ
 อจฺริ ตตฺตวมี มํ เอวํ ชานนฺติ สหโก ภิกฺขุ สหโก ภิกฺขุติ ฯ
 โส ชฺวาทิ ภนฺเต อิมํ ยเว ปณฺจณฺโณ อิทฺธิยานํ ภาวิตฺตทา
 พหุสฺสกตฺตทา กาเมสฺส กามจฺจนฺทํ วิราเชตฺตวา กายสฺส เกทา ปรั
 มรณา สุกฺคิ พุทฺทมโตกํ อูปปนฺโน ตตฺตวมี มํ เอวํ ชานนฺติ
 พุทฺธมา สหฺมปฺติ พุทฺธมา สหฺมปฺตฺติ ฯ

[๑๐๕๑] เอวเมตํ ภควา เอวเมตํ สุตฺต อหเมตํ ชานามิ
 อหเมตํ ปสฺสํมิมิ ยถา อิมานิ ปณฺจิทฺธิยานานิ ภาวิตานิ พหุสฺสกตานิ
 อมโศคชานานิ โทหนฺติ อมตปฺรายนานิ อมตปฺริยสํหานนฺติ ฯ

[๑๐๕๒] เอกํ สมฺมํ ภควา ราชคเห วิหฺรติ คิซฺชณฺฏเฐ ปพฺพเต
 สุตฺตรชาตายนํ ฯ ตตฺตว โส ภควา อายสฺมณฺทํ สํวรัปฺตฺตํ อามนฺเตสฺสิ กิ
 นุ โส สํวรัปฺตฺตํ อตฺตวสฺสํ สมนฺตสฺสํมาโน ชีณาสโว ภิกฺขุ ตถาคเต
 วา ตถาคตสํสเน วา ปรมนิปฺจุจการํ ปวตฺตมาโน ปวตฺตตฺติ ฯ

[๑๐๕๓] อนุตฺตวํ หิ ภนฺเต โยคกฺขเมมฺมิ สมนฺตสฺสํมาโน ชีณาสโว
 ภิกฺขุ ตถาคเต วา ตถาคตสํสเน วา ปรมนิปฺจุจการํ ปวตฺตมาโน
 ปวตฺตตฺติ ฯ

[๑๐๕๔] สํวรุ สํวรุ สํวรัปฺตฺตํ อนุตฺตรณฺหิ สํวรัปฺตฺตํ โยคกฺขเมมฺมิ
 สมนฺตสฺสํมาโน ชีณาสโว ภิกฺขุ ตถาคเต วา ตถาคตสํสเน วา
 ปรมนิปฺจุจการํ ปวตฺตมาโน ปวตฺตตฺติ ฯ

[๑๐๕๕] กตโม จ สํวรัปฺตฺตํ อนุตฺตวโร โยคกฺขเมโม ยํ

สัมปตัสมาโน ชีณาสโว ภิกขุ ตถาคเต วา ตถาคตสัสสเน วา
ปรมณิปจจุการํ ปวตฺตมาโน ปวตฺตตํติ ฯ

[๓๐๕๖] อธิ ภนฺเต ชีณาสโว ภิกขุ สทฺธิณฺทริยํ ภาเวติ อุป-
สมคามิํ สมุโฆคามิํ วิริยินฺทริยํ ภาเวติ ฯ สติณฺทริยํ ภาเวติ ฯ
สมาธิณฺทริยํ ภาเวติ ฯ ปณฺณินฺทริยํ ภาเวติ อุปสมคามิํ สมุโฆ-
คามิํ ฯ อยํ โข ภนฺเต อนุตฺตโร โยคกฺขเณโม ยํ สัมปตัสมาโน
ชีณาสโว ภิกขุ ตถาคเต วา ตถาคตสัสสเน วา ปรมณิปจจุการํ
ปวตฺตมาโน ปวตฺตตํติ ฯ

[๓๐๕๗] สํวํ สํวํ สํวํปฺตํ เตโส หิ สํวํปฺตํ อนุตฺตโร
โยคกฺขเณโม ยํ สัมปตัสมาโน ชีณาสโว ภิกขุ ตถาคเต วา
ตถาคตสัสสเน วา ปรมณิปจจุการํ ปวตฺตมาโน ปวตฺตตํติ ฯ

[๓๐๕๘] กตโม จ สํวํปฺตํ ปรมณิปจจุการํ ยํ ชีณาสโว
ภิกขุ ตถาคเต วา ตถาคตสัสสเน วา ปรมณิปจจุการํ ปวตฺตมาโน
ปวตฺตตํติ ฯ

[๓๐๕๙] อธิ ภนฺเต ชีณาสโว ภิกขุ สคฺคฺวิ สคฺคาวโ วิหริ-
ตฺตปฺปฏิสฺสํ ชมฺเม สคฺคาวโ วิหริตฺตปฺปฏิสฺสํ สงฺฆे สคฺคาวโ
วิหริตฺตปฺปฏิสฺสํ สิกฺขาย สคฺคาวโ วิหริตฺตปฺปฏิสฺสํ สมาธิสฺมึ
สคฺคาวโ วิหริตฺตปฺปฏิสฺสํ ฯ อยํ โข ภนฺเต ปรมณิปจจุการํ ยํ
ชีณาสโว ภิกขุ ตถาคเต วา ตถาคตสัสสเน วา ปรมณิปจจุการํ
ปวตฺตมาโน ปวตฺตตํติ ฯ

๓๓๐ สุตตตบฏีฏเก สัมมุตตนิคายสุตส มหาวารวคโค [๑๐๖๐]

[๑๐๖๐] สํารุ สํารุ สํารูปุตฺต เอโส หิ สํารูปุตฺต ปรมนิปฺจุจ-
กาโร ยํ ชีณาสโว ภิกฺขุ ตถาคเต วา ตถาคตสํสํเน วา ปรม-
นิปฺจุจกาโร ปวตฺตมาโน ปวตฺตตํติ ฯ

[๑๐๖๑] สํวตฺตณฺิทานํ ฯ ปณฺุจิมานิ ภิกฺขเว อินฺุทฺริยานิ ภาวิตานิ
พหุตฺถกตานิ อนุปฺปนฺนานิ อุปฺปชฺชนฺติ นานฺุเบตฺตว ตถาคตสฺส ปาตุภาวา
อหโต สํมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ กตมานิ ปณฺุจ ฯ สทฺธิณฺุทฺริยํ วิริยิณฺุ-
ทฺริยํ สติณฺุทฺริยํ สฺมาธิณฺุทฺริยํ ปณฺุณิณฺุทฺริยํ ฯ อิมานิ ๖ ภิกฺขเว
ปณฺุจินฺุทฺริยานิ ภาวิตานิ พหุตฺถกตานิ อนุปฺปนฺนานิ อุปฺปชฺชนฺติ
นานฺุเบตฺตว ตถาคตสฺส ปาตุภาวา อหโต สํมฺมาสมฺพุทฺธสฺสํติ ฯ

[๑๐๖๒] ปณฺุจิมานิ ภิกฺขเว อินฺุทฺริยานิ ภาวิตานิ พหุตฺถกตานิ
อนุปฺปนฺนานิ อุปฺปชฺชนฺติ นานฺุเบตฺตว สํกตวินฺุยา ฯ กตมานิ ปณฺุจ ฯ
สทฺธิณฺุทฺริยํ วิริยิณฺุทฺริยํ สติณฺุทฺริยํ สฺมาธิณฺุทฺริยํ ปณฺุณิณฺุทฺริยํ ฯ
อิมานิ ๖ ภิกฺขเว ปณฺุจินฺุทฺริยานิ ภาวิตานิ พหุตฺถกตานิ อนุปฺปนฺนานิ
อุปฺปชฺชนฺติ นานฺุเบตฺตว สํกตวินฺุยาติ ฯ

วคโค นฺุชฺไซ ฯ

ตสฺสํทฺททานํ

สํถํ มตฺถกํ เสฏฺโฆ ฯ ปเท สํเว ปคฺคิขฺิโต

พฺรหฺมสฺสกรชาตํ โย อุปฺปาเท อปฺเร ทฺเวติ ฯ

โพธิปักขิยวคฺโค สตฺตโม

[๓๐๖๓] ส้าวคฺคณิทานํ ๑ ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ภาวิตานิ
พหุตฺถกทานิ สณฺโณชฌานํ ปหานาย ลํวคฺคณฺติ ๑ กตมานิ ปญฺจ ๑
สทฺธิเนหฺทฺริยํ ๑ เป ๑ ปญฺณินฺทฺริยํ ๑ อิมานิ ไช ภิกฺขเว ปญฺจินฺทฺริยานิ
ภาวิตานิ พหุตฺถกทานิ สณฺโณชฌานํ ปหานาย ลํวคฺคณฺตฺติ ๑

[๓๐๖๔] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ภาวิตานิ พหุตฺถกทานิ
อนุสยสํมุคฺฆาตาย ลํวคฺคณฺติ ๑ กตมานิ ปญฺจ ๑ สทฺธิเนหฺทฺริยํ
๑ เป ๑ ปญฺณินฺทฺริยํ ๑ อิมานิ ไช ภิกฺขเว ปญฺจินฺทฺริยานิ ภาวิตานิ
พหุตฺถกทานิ อนุสยสํมุคฺฆาตาย ลํวคฺคณฺตฺติ ๑

[๓๐๖๕] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ภาวิตานิ พหุตฺถกทานิ
อทฺธานปริณฺณาย ลํวคฺคณฺติ ๑ กตมานิ ปญฺจ ๑ สทฺธิเนหฺทฺริยํ
๑ เป ๑ ปญฺณินฺทฺริยํ ๑ อิมานิ ไช ภิกฺขเว ปญฺจินฺทฺริยานิ ภาวิตานิ
พหุตฺถกทานิ อทฺธานปริณฺณาย ลํวคฺคณฺตฺติ ๑

[๓๐๖๖] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ภาวิตานิ พหุตฺถกทานิ
อาสฺวานํ ขยาย ลํวคฺคณฺติ ๑ กตมานิ ปญฺจ ๑ สทฺธิเนหฺทฺริยํ
๑ เป ๑ ปญฺณินฺทฺริยํ ๑ อิมานิ ไช ภิกฺขเว ปญฺจินฺทฺริยานิ
ภาวิตานิ พหุตฺถกทานิ อาสฺวานํ ขยาย ลํวคฺคณฺตฺติ ๑

[๓๐๖๗] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว อินฺทฺริยานิ ภาวิตานิ พหุตฺถกทานิ
สณฺโณชฌานํ ปหานาย ลํวคฺคณฺติ อนุสยสํมุคฺฆาตาย ลํวคฺคณฺติ

ปรีนิพพายี โหติ อุกุชโสโต โหติ อภินิฏฐคามี ฯ อิมัสส โข
ภิกขเว ปณฺจนํ อธิทฺธิยานํ ภาวิตตฺตา พหุสํกตตฺตา อิมะ สัตต
ผลา สัตตานิธํสา ปฏิกงฺขาติ ฯ

[๓๐๗๐] เสยฺยถาปี ภิกขเว เย เกจิ ชมฺพุทฺธปกา รุกฺขา ชมฺพุ
เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ฯ เอวเมว โข ภิกขเว เย เกจิ โพธิปฏิกิยา
ชมฺมา ปณฺณินทฺธิยํ เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ยทิทํ โพชฺชาย ฯ

[๓๐๗๑] กตเม จ ภิกขเว โพธิปฏิกิยา ชมฺมา ฯ สทฺธิชฺชนทฺธิยํ
ภิกขเว โพธิปฏิกิโย ชมฺโม ตํ โพชฺชาย สํวตฺตติ ฯ วิริยชฺชนทฺธิยํ
สทฺธิชฺชนทฺธิยํ สมาชฺชนทฺธิยํ ปณฺณินทฺธิยํ โพธิปฏิกิโย ชมฺโม ตํ
โพชฺชาย สํวตฺตติ ฯ

[๓๐๗๒] เสยฺยถาปี ภิกขเว เย เกจิ ชมฺพุทฺธปกา รุกฺขา ชมฺพุ
เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ฯ เอวเมว โข ภิกขเว เย เกจิ โพธิปฏิกิยา
ชมฺมา ปณฺณินทฺธิยํ เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ยทิทํ โพชฺชยาติ ฯ

[๓๐๗๓] เสยฺยถาปี ภิกขเว เย เกจิ เทวานํ ตาวตฺถิสาํ รุกฺขา
ปาวริจฺจตฺตโก เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ฯ เอวเมว โข ภิกขเว เย
เกจิ โพธิปฏิกิยา ชมฺมา ปณฺณินทฺธิยํ เตสํ อคฺคฺคมกฺขายติ ยทิทํ
โพชฺชาย ฯ

[๓๐๗๔] กตเม จ ภิกขเว โพธิปฏิกิยา ชมฺมา ฯ สทฺธิชฺชนทฺธิยํ
ภิกขเว โพธิปฏิกิโย ชมฺโม ตํ โพชฺชาย สํวตฺตติ ฯ วิริยชฺชนทฺธิยํ
โพธิปฏิกิโย ชมฺโม ตํ โพชฺชาย สํวตฺตติ ฯ สทฺธิชฺชนทฺธิยํ โพธิปฏิกิโย

๓๓๔ สุตตบถปิฏก สัมมุตตนิทกาสุต มหาวารวคโค [๓๐๗๕]

ธมฺโม ๑ สฺมาชินฺทฺริยํ โทชปฺกฺขิโย ธมฺโม ๑ ปณฺณินฺทฺริยํ
โทชปฺกฺขิโย ธมฺโม ตํ โทชาย สํวคฺคตฺติ ๑

[๓๐๗๕] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยะ เกจิ เทวานํ ตาวตฺตํธํ รุกฺขา
ปาริจุตฺตโก เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ ๑ เอวเมว ๒ ภิกฺขเว ยะ
เกจิ โทชปฺกฺขิยา ธมฺมา ปณฺณินฺทฺริยํ เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ ยทฺธิ
โทชายาติ ๑

[๓๐๗๖] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยะ เกจิ อสุรานํ รุกฺขา จิตฺตปาฏฏี
เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ ๑ เอวเมว ๒ ภิกฺขเว ยะ เกจิ โทชปฺกฺขิยา
ธมฺมา ปณฺณินฺทฺริยํ เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ ยทฺธิ โทชาย ๑

[๓๐๗๗] กตเม จ ภิกฺขเว โทชปฺกฺขิยา ธมฺมา ๑ สทฺธิชินฺทฺริยํ
ภิกฺขเว โทชปฺกฺขิโย ธมฺโม ตํ โทชาย สํวคฺคตฺติ ๑ เป ๑ ปณฺณินฺทฺริยํ
โทชปฺกฺขิโย ธมฺโม ตํ โทชาย สํวคฺคตฺติ ๑

[๓๐๗๘] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยะ เกจิ อสุรานํ รุกฺขา จิตฺตปาฏฏี
เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ ๑ เอวเมว ๒ ภิกฺขเว ยะ เกจิ โทชปฺกฺขิยา
ธมฺมา ปณฺณินฺทฺริยํ เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ ยทฺธิ โทชายาติ ๑

[๓๐๗๙] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยะ เกจิ สุปฺณฺณานํ รุกฺขา โกฏฺ-
ธิมุพฺปตฺติ เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ ๑ เอวเมว ๒ ภิกฺขเว ยะ เกจิ โทช-
ปฺกฺขิยา ธมฺมา ปณฺณินฺทฺริยํ เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ ยทฺธิ โทชาย ๑

[๓๐๘๐] กตเม จ ภิกฺขเว โทชปฺกฺขิยา ธมฺมา ๑ สทฺธิชินฺทฺริยํ
ภิกฺขเว โทชปฺกฺขิโย ธมฺโม ตํ โทชาย สํวคฺคตฺติ ๑ เป ๑ ปณฺณินฺทฺริยํ

โพธิปฏิกิโย ฐมโม ทํ โพชยา สํวตฺตติ ฯ

[๓๐๘๑] เสงฺยถาปึ ภิกฺขเว เย เกจิ สฺสพณฺณนํ รุกฺขา โกฏ-
 สิมฺพลํ เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เกจิ โพธิ-
 ปฏิกิยา ฐมฺมา ปณฺณินฺทริยํ เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ ยทิทํ โพชยาติ ฯ

โพธิปฏิกิยวคฺโค สตฺตโม ฯ

ตตฺตํทฺทํ

สณฺโณชหา ธนุสฺสา ปริณฺณา ธาตฺตวฺกฺชยา
 เทว ฌถา จตุโร รุกฺขา วคฺโค เตน ปวฺจจตฺติ ฯ

ฉินทุริยศัพท์ทุกศัพท์ คงคาทิเปยยาโต อัญจโม

[๑๐๘๒] เต้ยถาปี ภิกขเว คงคา นที ปาจันนิมนา ปาจันโปณา ปาจันปพการา ฯ เอวเมว โข ภิกขเว ภิกขุ ปณฺจินทุริยานิ ภาเวนฺโต ปณฺจินทุริยานิ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺเณ นิพฺพานปพกาโร ฯ

[๑๐๘๓] กถณฺจ ภิกขเว ภิกขุ ปณฺจินทุริยานิ ภาเวนฺโต ปณฺจินทุริยานิ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺเณ นิพฺพานปพกาโร ฯ อิทฺถ ภิกขเว ภิกขุ สทฺธินทุริยํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวสฺสศกฺคปริณามํ วิริยินทุริยํ สติณทุริยํ สมาธิณทุริยํ ปณฺณินทุริยํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวสฺสศกฺคปริณามํ ฯ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ ปณฺจินทุริยานิ ภาเวนฺโต ปณฺจินทุริยานิ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺเณ นิพฺพานปพกาโรติ ฯ

[๑๐๘๔] ปณฺจิมานิ ภิกขเว อุกฺกมฺภากิยานิ สณฺโฆชนานิ ฯ กถมานิ ปณฺจ ฯ รูปราโค อรูปราโค มาโน อุกฺกจฺจุ อวิชฺชา ฯ อิมานิ โข ภิกขเว ปณฺจุกฺกมฺภากิยานิ สณฺโฆชนานิ ฯ

[๑๐๘๕] อิมสฺส โข ภิกขเว ปณฺจณฺ्हํ อุกฺกมฺภากิยานํ สณฺโฆชนานํ อภินฺถาย ปริณฺถาย ปริกฺขาย ปหานาย ปณฺจินทุริยานิ ภาเวตฺถ พฺพานิ ฯ กถมานิ ปณฺจ ฯ อิทฺถ ภิกขเว ภิกขุ สทฺธินทุริยํ

ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โสฬสคฺคปริณามํ
 ๑ เป ๑ ปณฺณินทฺริยํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ
 โสฬสคฺคปริณามํ ๑ อิมํ ๒ ภิက္ขเว ปณฺจณฺํ อุตฺตมภากิยานํ
 สณฺโณชฌานํ อภิญฺเฌาย ปริณฺเฌาย ปริกฺขาย ปหานาย อิมานิ
 ปณฺจอินทฺริยานิ ภาเวตพฺพานํ ๑ (ยถา มคฺคสังยุตฺตํ วิตุถาริตํ ตถา
 วิตุถาเรตพฺพํ วิเวกนิสฺสิตํ) ๑

[๓๐๘๖] เสงฺยุถาปิ ภิက္ขเว คงฺคา นทํ ปาจันนินฺนา ปาจันโปถา
 ปาจันปพฺภารา ๑ เอวเมว ๒ ภิက္ขเว ภิက္ขุ ปณฺจอินทฺริยานิ ภาเวนฺโต
 ปณฺจอินทฺริยานิ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปถน
 นิพฺพานปพฺภาโร ๑

[๓๐๘๗] กถณฺจ ภิက္ขเว ภิက္ขุ ปณฺจอินทฺริยานิ ภาเวนฺโต ปณฺจอิน-
 ทฺริยานิ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปถน นิพฺพาน-
 ปพฺภาโร ๑ อิท ภิက္ขเว ภิက္ขุ สทฺธิอินทฺริยํ ภาเวติ รากวินย-
 ปริโยธานํ โทสวินยปริโยธานํ โมหวินยปริโยธานํ ๑ เป ๑ ปณฺณิน-
 ทฺริยํ ภาเวติ รากวินยปริโยธานํ โทสวินยปริโยธานํ โมหวินย-
 ปริโยธานํ ๑ เอว ๒ ภิက္ขเว ภิက္ขุ ปณฺจอินทฺริยานิ ภาเวนฺโต
 ปณฺจอินทฺริยานิ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปถน
 นิพฺพานปพฺภาโรติ ๑

[๓๐๘๘] ปณฺจิมานิ ภิက္ขเว อุตฺตมภากิยานิ สณฺโณชฌานานิ ๑
 กถมานิ ปณฺจ ๑ รูปราโค อรูปราโค มาโน อุตฺตจฺจุํ อวิชฺชา ๑

๓๓๘ สุตตบถปิฏก สัมมุตตนิคายสูตร มหาวารวคโค [๓๐๘๘]

อิมานิ ไช ภิกขเว ปณฺจ อุตฺตมภาคิยานิ สณฺโณชานานิ ฯ

[๓๐๘๘] อิมํ ไช ภิกขเว ปณฺจณฺํ อุตฺตมภาคิยานํ สณฺโณ-
ชานํ อภิญฺเฌาย ปริณฺเฌาย ปรีกฺขาย ปหานาย ปณฺจอินฺทริยานิ
ภาเวตฺถ พุทฺธานิ ฯ กตมานิ ปณฺจ ฯ อิทฺถ ภิกขเว ภิกฺขุ สทฺธิอินฺทริยํ
ภาเวติ รากวินยปริโยสานํ โทสวินยปริโยสานํ โมหวินยปริโยสานํ
วิริยอินฺทริยํ สติอินฺทริยํ สมาธิอินฺทริยํ ปณฺณอินฺทริยํ ภาเวติ ราก-
วินยปริโยสานํ โทสวินยปริโยสานํ โมหวินยปริโยสานํ ฯ อิมํ ไช
ภิกขเว ปณฺจณฺํ อุตฺตมภาคิยานํ สณฺโณชานํ อภิญฺเฌาย ปริณฺเฌาย
ปรีกฺขาย ปหานาย อิมานิ ปณฺจอินฺทริยานิ ภาเวตฺถ พุทฺธานิ ฯ (ยถา
มคฺคสํยุตฺเต เอวํ ภวติ อินฺทริยสํยุตฺตํ) ฯ

ตตฺถสํวาทานิ

สณฺโณชานา อหุสฺสา อทฺธานํ อาสวกฺขยา

เทวํ ผลา สุตฺตานิสงฺสา จตุรฺรูกฺขา วคฺโค เตน ปวฺจฺจคฺคิ ฯ

อินฺทริยสํยุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ฯ

สมมุติฐานสุดท้าย

[๓๐๘๐]. ส่วนที่ดี ๆ คตร ไช ภควา ๆ เป ๆ เขตทโวจ
 จตุตาโรเม ภิกฺขเว สมมุติฐานา ๆ กตเม จตุตาโร ๆ อธิ
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนุปฺปนฺนํ ปาปกาณํ อกฺุสถานํ ฆมฺมานํ อนุป-
 ปาทาย ฌนํ ฌเนติ วายมตี วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี
 ปทหตี ๆ อนุปฺปนฺนํ ปาปกาณํ อกฺุสถานํ ฆมฺมานํ ปหานาย ฌนํ
 ฌเนติ วายมตี วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทหตี ๆ อนุป-
 ปนฺนํ กุสฺสถานํ ฆมฺมานํ อุปฺปาทาย ฌนํ ฌเนติ วายมตี วิริยํ
 อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทหตี ๆ อนุปฺปนฺนํ กุสฺสถานํ ฆมฺมานํ
 จิตฺติยา อสมฺโมสํย ภฺยฺโยภาวาย เวปฺตุสํย ภาวนาย ปาริปริยา
 ฌนํ ฌเนติ วายมตี วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทหตี ๆ
 อิมे ไช ภิกฺขเว จตุตาโร สมมุติฐานาตี ๆ

[๓๐๘๑] เสดยถาปี ภิกฺขเว คงคา หน้ ปาจันนิณฺนา ปาจัน-
 โปณฺา ปาจันปพฺภารว ๆ เอวเมว ไช ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุตาโร
 สมมุติฐานเ ภาเวนฺโต จตุตาโร สมมุติฐานเ พหุตฺถกโรนฺโต
 นิพฺพานนิณฺโน โหตี นิพฺพานโปณฺเ นิพฺพานปพฺภารว ๆ

[๓๐๘๒] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุตาโร สมมุติฐานเ ภาเวนฺโต
 จตุตาโร สมมุติฐานเ พหุตฺถกโรนฺโต นิพฺพานนิณฺโน โหตี นิพฺพาน-
 โปณฺเ นิพฺพานปพฺภารว ๆ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนุปฺปนฺนํ ปาปกาณํ

อภฺธตฺตานํ ฐมฺมานํ อญฺปะปาทย ฌนฺทํ ชเนติ วายมฺติ วิริยํ อารภฺติ
 จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺหติ ฯ อญฺปะปนฺนํ ปาปกาณํ อภฺธตฺตานํ ฐมฺมานํ
 ปหานาย ฌนฺทํ ชเนติ วายมฺติ วิริยํ อารภฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ
 ปทฺหติ ฯ อญฺปะปนฺนํ กุสฺสตาณํ ฐมฺมานํ อญฺปะปาทย ฌนฺทํ ชเนติ
 วายมฺติ วิริยํ อารภฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺหติ ฯ อญฺปะปนฺนํ
 กุสฺสตาณํ ฐมฺมานํ จิตฺติยา อสฺมํโผสํยา ภิชฺชโยภาวาย เวปฺตุถาย
 ภาวนาย ปาริปุริยา ฌนฺทํ ชเนติ วายมฺติ วิริยํ อารภฺติ จิตฺตํ
 ปคฺคณฺหาติ ปทฺหติ ฯ เอวํ โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุตฺตารो สํมมฺปะ-
 ปชานเ ภาวะนฺโต จตุตฺตารो สํมมฺปะปชานเ พหุสฺสักรโณโต นิพฺพาน-
 นิโน โหติ นิพฺพานโปณเ นิพฺพานปพฺภาโรติ ฯ

ณ ปาจันโต นิินนา ณ นิินนา จ สํมุตฺตโต

เอเต เทว ฌ ทฺวาทสฺ โหณฺติ วคฺโค เตน ปจฺจุจฺจติติ ฯ

(สํมมฺปะปชานสยฺยตฺตสฺส คจฺจคาเปยฺยาติ สํมมฺปะปชานวเสน วิตฺตฺตาวเร-
 ตพฺพา) ฯ วคฺโค ฯ

ตถาคคํ ปทํ กุญฺญํ มฺมํ สํวเณ วสฺสัณฺทํ

ราชา จนฺทิมสฺสุริยา วคฺคเณ ทสฺมํ ปทํ ฯ

(อญฺปะมาทวคฺโค สํมมฺปะปชานวเสน วิตฺตฺตาวเรตพฺโพ) ฯ วคฺโค ฯ

[๑๐๘๓] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว เย เกจิ พทฺถธณฺเีย กมฺมมฺนฺตา
 กยิรฺนฺติ สฺพเพ เต ปจฺจํ นิสฺสํยา ปจฺจวิยํ ปติฏฺฐํยาเย เอวเมเต
 พทฺถธณฺเีย กมฺมมฺนฺตา กยิรฺนฺติ ฯ เอวเมว โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ

สํตํ นิสฺสํสา ย สํเต ปตฺติชฺชํสา จตฺตารอ สัมมุปปชานเ ภาวเต
จตฺตารอ สัมมุปปชานเ พหุตฺถกโรติ ฯ

[๓๐๘๔] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํตํ นิสฺสํสา ย สํเต ปตฺติชฺชํสา
จตฺตารอ สัมมุปปชานเ ภาวเต จตฺตารอ สัมมุปปชานเ พหุ-
ตฺถกโรติ ฯ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺปนฺนํ ปาปกาณํ อกุสฺสตาณํ ฐมาณํ
อญฺปนฺนํ ฌนํ ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี
ปทฺทตี ฯ เป ฯ อญฺปนฺนํ กุสฺสตาณํ ฐมาณํ จิตฺตํ อสฺมโมสํสา
ภิชฺชํสา ภาวาย เวปฺตฺตํสา ภาวาย ปาริปุริยา ฌนํ ชเนติ วายมตี
วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทฺทตี ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว
ภิกฺขุ สํตํ นิสฺสํสา ย สํเต ปตฺติชฺชํสา จตฺตารอ สัมมุปปชานเ ภาวเต
จตฺตารอ สัมมุปปชานเ พหุตฺถกโรตฺติ ฯ (เอวํ พถกถณฺยวคฺโค
สัมมุปปชานวเสน วิคฺคทาเรตพุทฺโธ) ฯ

[๓๐๘๕] ติสฺสํสา อิมํ ภิกฺขเว เอสนํ ฯ กตมา ติสฺสํสา ฯ
กามเอสนํ ภเวสนํ พุทฺธมจฺริเยสนํ ฯ อิมํ โข ภิกฺขเว ติสฺสํสา
เอสนํ ฯ

[๓๐๘๖] อิมํสา โข ภิกฺขเว ติสฺสํสนํ เอสนํ อภินฺนํ
ปริญฺณํ ปริญฺณํ ปหานํ จตฺตารอ สัมมุปปชานเ ภาว-
เต พุทฺธา ฯ กตเม จตฺตารอ ฯ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺปนฺนํ
เป ฯ อญฺปนฺนํ กุสฺสตาณํ ฐมาณํ จิตฺตํ อสฺมโมสํสา ภิชฺชํ-
สา ภาวาย เวปฺตฺตํสา ภาวาย ปาริปุริยา ฌนํ ชเนติ วายมตี วิริยํ

๓๒๒ สุตตุนตปิฏเก สยัตตนิកายස්တံ มหาวารวคโค [๓๐๘๗]

อวภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ อิมาสํ ไช ภิกฺขเว ติสฺสํ
ເຂດນານံ อภินุဿาย ပရိဏုဿယ ပရိက္ခယယ ပဟာနယ ဝိမေ ဇဇုတာဝိ
ဓမ္မပူဇနာ ဂာဂေတုပုပာတိ ၊

[๓๐๘๗] ပဏ္ဍိတမာနိ ဂိက္ခဝေ ဣတ္တမ္မဗာဓိယာနိ ဓဏ္ဍိဇ္ဈာနာနိ ၊
ဂတမာနိ ပဏ္ဍု ၊ ဝုပရာဇိ ဝုပရာဇိ မာဏိ ဣတ္တဇ္ဇု ဝိသုဒ္ဓါ ၊
ဝိမာနိ ခြ ဂိက္ခဝေ ပဏ္ဍုတ္တမ္မဗာဓိယာနိ ဓဏ္ဍိဇ္ဈာနာနိ ၊

[๓๐၈၈] ဝိမေဓံ ခြ ဂိက္ခဝေ ပဏ္ဍုနုဏ္ဍိ ဣတ္တမ္မဗာဓိယာနိ ဓဏ္ဍိ-
ဇ္ဈာနာနံ အာဇာနိယ ပရိဏုဿယ ပရိက္ခယယ ပဟာနယ ဇဇုတာဝိ
ဓမ္မပူဇနာ ဂာဂေတုပုပာ ၊ ဂတမေ ဇဇုတာဝိ ၊ ဝိစ ဂိက္ခဝေ
ဂိက္ခု ဝုပပုပုပုပုပုပုပု ၊ ပေ ၊ ဝုပပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပု
ဝဓမ္မဗိမာနာယ ဂိယုဇ္ဈာနာယ ခေပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပုပု
စာဏိ ဝာယမတိ ဝိသုဒ္ဓါ အာဇာနိ ဇိတုပု ပကုဏ္ဍာတိ ပတတိ ၊ ဝိမေဓံ
ခြ ဂိက္ခဝေ ပဏ္ဍုနုဏ္ဍိ ဣတ္တမ္မဗာဓိယာနိ ဓဏ္ဍိဇ္ဈာနာနံ အာဇာနိယ
ပရိဏုဿယ ပရိက္ခယယ ပဟာနယ ဝိမေ ဇဇုတာဝိ ဓမ္မပူဇနာ
ဂာဂေတုပုပာတိ ၊ (အေဝံ အေဒါ ပာတိ ဝိသုဒ္ဓါဂေတုပုပာ) ၊

ဓမ္မပူဇနာဓိပုပုပု နိဗ္ဗုဒ္ဓိတံ ၊

พลสัพฺพุตฺ

[๓๐๘๘] ปณฺณิมาณี ภิกฺขเว พตานิ ๑ กตมานิ ปณฺจ ๑ สทฺธธา-
พถํ วิริยพถํ สติพถํ สมาริพถํ ปณฺณวาพถํ ๑ อิมานิ ไช ภิกฺขเว
ปณฺจ พตานิติ ๑

[๓๐๙๐] เสยฺยถาปี้ ภิกฺขเว คงฺคา นทํ ปาจันนินฺนา ปาจัน-
โปณา ปาจันปพฺพการา ๑ เหวเมว ไช ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปณฺจ
พตานิ ภาเวนฺโต ปณฺจ พตานิ พหุตฺถกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ
นิพฺพานโปณฺเณ นิพฺพานปพฺพกาโร ๑

[๓๐๙๑] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปณฺจ พตานิ ภาเวนฺโต ปณฺจ
พตานิ พหุตฺถกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺเณ นิพฺพาน-
ปพฺพกาโร ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธธาพถํ ภาเวติ จิเวกนิสฺสํ วิราคะ-
นิสฺสํ นิโรชนิสฺสํ ไวสฺสํคฺคปริณามํ วิริยพถํ สติพถํ สมาริ-
พถํ ปณฺณวาพถํ ภาเวติ จิเวกนิสฺสํ วิราคนิสฺสํ นิโรชนิสฺสํ
ไวสฺสํคฺคปริณามํ ๑ เหว ไช ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปณฺจ พตานิ ภาเวนฺโต
ปณฺจ พตานิ พหุตฺถกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺเณ
นิพฺพานปพฺพกาโรติ ๑

[๓๐๙๒] ปณฺณิมาณี ภิกฺขเว อุกฺกมฺภากิยานิ สณฺโณชฌานานิ ๑
กตมานิ ปณฺจ ๑ รูปราโค อรูปราโค มาโน อุกฺกมฺภํ อวิชฺชา ๑
อิมานิ ไช ภิกฺขเว ปณฺจุกฺกมฺภากิยานิ สณฺโณชฌานานิ ๑

[๓๓๐๖] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อุตฺตมภูภาคิยานิ สณฺโฆชนานิ ฯ
 กตมานิ ปณฺจ ฯ รูปปราโค อรูปปราโค มาโน อุตฺตจุจํ อวิชฺชา ฯ
 อิมานิ โห ภิกฺขเว ปณฺจอุตฺตมภูภาคิยานิ สณฺโฆชนานิ ฯ

[๓๓๐๗] อิมํสํ โห ภิกฺขเว ปณฺจนํ อุตฺตมภูภาคิยานํ สณฺโฆ-
 ฌณานํ อภินุญาย ปริณุญาย ปริกฺขาย ปหานาย ปณฺจ พถานิ
 ภาเวตฺตพฺพานิ ฯ กตมานิ ปณฺจ ฯ อิทฺธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธาพถํ
 ภาเวติ รากวินยปริโยสานํ โทสวินยปริโยสานํ โมหวินยปริโยสานํ
 ฯ เป ฯ ปณฺญาพถํ ภาเวติ รากวินยปริโยสานํ โทสวินยปริโยสานํ
 โมหวินยปริโยสานํ ฯ อิมํสํ โห ภิกฺขเว ปณฺจนํ อุตฺตมภูภาคิยานํ
 สณฺโฆชนานํ อภินุญาย ปริณุญาย ปริกฺขาย ปหานาย อิมานิ
 ปณฺจ พถานิ ภาเวตฺตพฺพานํติ ฯ

พดตฺยัคคํ นิฏฺฐิตํ ฯ

อิทธิปาทสยุต

ปาวาสวคโค ปจโม

[๓๐๘] จตุตาโรเม ภิกฺขเว อิทธิปาทา ภาวิตา พหุตฺถตา
อปารวา ปาวํ คมนาย สํวตฺตุนฺติ ฯ กตเม จตุตาโร ฯ อธิ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ ฌนุทสฺมาธิปชานสงฺขารสํนฺนาทํ อิทธิปาทํ ภาวิตี ฯ วิริย-
สํมาธิปชานสงฺขารสํนฺนาทํ อิทธิปาทํ ภาวิตี ฯ จิตฺตสฺมาธิปชาน-
สงฺขารสํนฺนาทํ อิทธิปาทํ ภาวิตี ฯ วมํสาสฺมาธิปชานสงฺขาร-
สํนฺนาทํ อิทธิปาทํ ภาวิตี ฯ อิเม โห ภิกฺขเว จตุตาโร
อิทธิปาทา ภาวิตา พหุตฺถตา อปารวา ปาวํ คมนาย สํวตฺตุนฺตฺติ ฯ

[๓๐๙] เยสํ เกสณฺฺจิ ภิกฺขเว จตุตาโร อิทธิปาทา วิรทฺธา
วิรทฺโห เตสํ อวิโย มคฺโค สมนฺมาทฺถกฺขชยคามํ ฯ เยสํ เกสณฺฺจิ
ภิกฺขเว จตุตาโร อิทธิปาทา อารทฺธา อารทฺโห เตสํ อวิโย
มคฺโค สมนฺมาทฺถกฺขชยคามํ ฯ กตเม จตุตาโร ฯ อธิ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ ฌนุทสฺมาธิปชานสงฺขารสํนฺนาทํ อิทธิปาทํ ภาวิตี ฯ วิริย-
สํมาธิ จิตฺตสํมาธิ วมํสาสฺมาธิปชานสงฺขารสํนฺนาทํ อิทธิปาทํ
ภาวิตี ฯ เยสํ เกสณฺฺจิ ภิกฺขเว อิเม จตุตาโร อิทธิปาทา วิรทฺธา
วิรทฺโห เตสํ อวิโย มคฺโค สมนฺมาทฺถกฺขชยคามํ ฯ เยสํ เกสณฺฺจิ
ภิกฺขเว อิเม จตุตาโร อิทธิปาทา อารทฺธา อารทฺโห เตสํ

อริโย มคฺโค สมนฺมาทุกฺขกฺขยคามํติ ฯ

[๑๑๓๐] จตุตาโรเม ภิกฺขเว อิทฺธิปาทา ภาวิตา พหุํถักฺคา
อริยา นิยุยานิกา นิยุยฺหติ ตกฺกธฺสํ สมนฺมาทุกฺขกฺขยาย ฯ กตฺเม
จตุตาโร ฯ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌนฺทสฺมาธิปฺชานสงฺขารสฺมนฺนาคคํ
อิตฺธิปาทํ ภาวิตี ฯ วิริยสฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ วมํสํสฺมาธิปฺชาน-
สงฺขารสฺมนฺนาคคํ อิตฺธิปาทํ ภาวิตี ฯ อิมे โส ภิกฺขเว จตุตาโร
อิตฺธิปาทา ภาวิตา พหุํถักฺคา อริยา นิยุยานิกา นิยุยฺหติ ตกฺกธฺสํ
สมนฺมาทุกฺขกฺขยายาติ ฯ

[๑๑๓๑] จตุตาโรเม ภิกฺขเว อิตฺธิปาทา ภาวิตา พหุํถักฺคา
เอกนฺตนิพฺพิทาย วิราคาย นิโรชาย อุปฺปาย อภินฺนุณาย สมนฺโพราย
นิพฺพานาย สํวตฺตนฺติ ฯ กตฺเม จตุตาโร ฯ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌนฺท-
สฺมาธิปฺชานสงฺขารสฺมนฺนาคคํ อิตฺธิปาทํ ภาวิตี ฯ วิริยสฺมาธิ จิตฺต-
สฺมาธิ วมํสํสฺมาธิปฺชานสงฺขารสฺมนฺนาคคํ อิตฺธิปาทํ ภาวิตี ฯ
อิมे โส ภิกฺขเว จตุตาโร อิตฺธิปาทา ภาวิตา พหุํถักฺคา เอกนฺต-
นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรชาย อุปฺปาย อภินฺนุณาย สมนฺโพราย
นิพฺพานาย สํวตฺตนฺตํติ ฯ

[๑๑๓๒] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ สมนฺนา วา พฺราหฺมณนา
วา อิตฺธิปฺปเทสํ อภินิพฺผาเทสํ สํพุเพ เต จตฺนุนํ อิตฺธิปาทานํ
ภาวิตฺตฺตา พหุํถักฺกตฺตา ฯ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อนาคตมทฺธานํ
สมนฺนา วา พฺราหฺมณนา วา อิตฺธิปฺปเทสํ อภินิพฺผาเทสํสฺนฺติ สํพุเพ

เต จตุณฺหํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกตฺตฺตา ฯ เย หิ เกจิ
 ภิกฺขเว เอตฺรหิ สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา อิทฺธิปฺปเทสํ อภิ-
 นิปฺปทาเทนฺติ สํพฺเพ เต จตุณฺหํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา พหุ-
 ตฺตฺตา ฯ กตเมสํ จตุณฺหํ ฯ อิทฺธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉนฺทสฺมาชิ-
 ปชานสํขารสํนฺนาคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ วิริยสฺมาชิ จิตฺต-
 สฺมาชิ วีมํสาสฺมาชิปชานสํขารสํนฺนาคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ

[๓๓๓๓] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ สมนฺนา วา พฺราหฺมณา
 วา อิทฺธิปฺปเทสํ อภินิปฺปทาเทสํ สํพฺเพ เต อิมํสํ เยว จตุณฺหํ
 อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกตฺตฺตา ฯ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว
 อนาคตมทฺธานํ สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา อิทฺธิปฺปเทสํ อภิ-
 นิปฺปทาเทสํสฺนติ สํพฺเพ เต อิมํสํ เยว จตุณฺหํ อิทฺธิปาทานํ
 ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกตฺตฺตา ฯ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว เอตฺรหิ สมนฺนา
 วา พฺราหฺมณา วา อิทฺธิปฺปเทสํ อภินิปฺปทาเทนฺติ สํพฺเพ เต
 อิมํสํ เยว จตุณฺหํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกตฺตฺตาติ ฯ

[๓๓๓๔] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ สมนฺนา วา พฺราหฺมณา
 วา สํมตฺตํ อิทฺธิ อภินิปฺปทาเทสํ สํพฺเพ เต จตุณฺหํ อิทฺธิปาทานํ
 ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกตฺตฺตา ฯ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อนาคตมทฺธานํ
 สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา สํมตฺตํ อิทฺธิ อภินิปฺปทาเทสํสฺนติ สํพฺเพ
 เต จตุณฺหํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกตฺตฺตา ฯ เย หิ เกจิ
 ภิกฺขเว เอตฺรหิ สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา สํมตฺตํ อิทฺธิ อภิ-

นิปฺผาเทนฺติ สํพุเพ เต จตุณฺ्हํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา พหุสํ-
กตฺตฺตา ฯ กตฺเมสํ จตุณฺ्हํ ฯ อิทฺธิ ภาวฺชเว ภาวฺชฺช อนุทสฺมาธิ-
ปฺชานสํชวารสํมฺมฺนาคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ วิริยสํมาธิ จิตฺต-
สํมาธิ วมฺมสํมาธิปฺชานสํชวารสํมฺมฺนาคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ

[๑๓๓๕] เย หิ เกจิ ภาวฺชเว ชตฺตมฺมฺชานํ สํมณฺา วา พฺรหฺมณฺา
วา สํมคฺคํ อิทฺธิ อภินิปฺผาเทสํ สํพุเพ เต อิมํสํ เยว จตุณฺ्हํ
อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา พหุสํกตฺตฺตา ฯ เย หิ เกจิ ภาวฺชเว
อนาคตมฺมฺชานํ สํมณฺา วา พฺรหฺมณฺา วา สํมคฺคํ อิทฺธิ อภิ-
นิปฺผาเทสํสํนฺติ สํพุเพ เต อิมํสํ เยว จตุณฺ्हํ อิทฺธิปาทานํ
ภาวิตฺตฺตา พหุสํกตฺตฺตา ฯ เย หิ เกจิ ภาวฺชเว เอตฺรหิ สํมณฺา
วา พฺรหฺมณฺา วา สํมคฺคํ อิทฺธิ อภินิปฺผาเทนฺติ สํพุเพ เต
อิมํสํ เยว จตุณฺ्हํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา พหุสํกตฺตฺตาติ ฯ

[๑๓๓๖] เย หิ เกจิ ภาวฺชเว ชตฺตมฺมฺชานํ ภาวฺชฺช อาสวํ ฆยา
อนาสวํ เจโตวิมฺมุตฺติํ ปญฺญาวิมฺมุตฺติํ ทิฏฺฐเจว รมฺเม สยํ อภิญฺญา
สจฺฉนิกฺคฺคา อุปสํมปฺชช วิหริสฺสํ สํพุเพ เต จตุณฺ्हํ อิทฺธิปาทานํ
ภาวิตฺตฺตา พหุสํกตฺตฺตา ฯ เย หิ เกจิ ภาวฺชเว อนาคตมฺมฺชานํ
ภาวฺชฺช อาสวํ ฆยา อนาสวํ เจโตวิมฺมุตฺติํ ปญฺญาวิมฺมุตฺติํ ทิฏฺฐเจว
รมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกฺคฺคา อุปสํมปฺชช วิหริสฺสํสํนฺติ สํพุเพ
เต จตุณฺ्हํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา พหุสํกตฺตฺตา ฯ เย หิ เกจิ
ภาวฺชเว เอตฺรหิ ภาวฺชฺช อาสวํ ฆยา อนาสวํ เจโตวิมฺมุตฺติํ ปญฺญา-

วิมุติ ตัญญา ชมเม สยัม อภิญญา สัจจกถา อปสัมปชช
 วิหรนติ สัพเพ เต จตุณฺหํ อธิธิปาทานํ ภาวิตคฺคา พหุลักคคฺคา ฯ
 กตเมสํ จตุณฺหํ ฯ อธิธิ ภาวเว ภาวชฺช อนุทสฺมาธิปชานสงฺขาร-
 สมนฺนาคคํ อธิธิปาทํ ภาเวติ ฯ วิริยสฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ วมํสา-
 สมาสฺมาธิปชานสงฺขารสมนฺนาคคํ อธิธิปาทํ ภาเวติ ฯ

[๓๓๓] เย हि เกจิ ภาวชฺช อคฺคตมทฺธานํ ภาวชฺช อสงฺวานํ
 ชยา อนาสวํ เจโตวิมุติํ ปญฺเญววิมุติํ ตัญญา ชมเม สยัม
 อภิญญา สัจจกถา อปสัมปชช วิหรนฺติ สัพเพ เต อิมํสํ เยว
 จตุณฺหํ อธิธิปาทานํ ภาวิตคฺคา พหุลักคคฺคา ฯ เย हि เกจิ
 ภาวชฺช อนาคคตมทฺธานํ ภาวชฺช อสงฺวานํ ชยา อนาสวํ เจโตวิมุติํ
 ปญฺเญววิมุติํ ตัญญา ชมเม สยัม อภิญญา สัจจกถา อปสัมปชช
 วิหรนฺติ สัพเพ เต อิมํสํ เยว จตุณฺหํ อธิธิปาทานํ ภาวิตคฺคา
 พหุลักคคฺคา ฯ เย हि เกจิ ภาวชฺช เอตฺรหิ ภาวชฺช อสงฺวานํ
 ชยา อนาสวํ เจโตวิมุติํ ปญฺเญววิมุติํ ตัญญา ชมเม สยัม
 อภิญญา สัจจกถา อปสัมปชช วิหรนฺติ สัพเพ เต อิมํสํ
 เยว จตุณฺหํ อธิธิปาทานํ ภาวิตคฺคา พหุลักคคฺคาติ ฯ

[๓๓๔] จตุตาโรเม ภาวชฺช อธิธิปาทา ฯ กตเม จตุตาโร ฯ
 อธิธิ ภาวชฺช ภาวชฺช อนุทสฺมาธิปชานสงฺขารสมนฺนาคคํ อธิธิปาทํ
 ภาเวติ ฯ วิริยสฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ วมํสาสมาสฺมาธิปชานสงฺขารสมนฺนาค-
 คคํ อธิธิปาทํ ภาเวติ ฯ อิมํ โห ภาวชฺช จตุตาโร อธิธิปาทา ฯ

อิเมสํ โข ภิกฺขเว จคฺขุนํ อิทธิปาทานํ ภาวิตตฺตา พหุตฺถกตฺตา
ตถาคโค อวทํ สมนฺมาสํพฺพุตฺติ อจฺจุจตฺติ ฯ

[๓๓๓๘] อยํ ฉนฺทสฺมาธิปฺชานสงฺขารสํนฺนาคโค อิทธิปาโทติ
เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนฺตฺตฺเตสฺส ทฺมเมสฺส จกฺขุํ อุตฺปาติ ฌานํ
อฺุตฺปาติ ปญฺญา อฺุตฺปาติ วิชฺชา อฺุตฺปาติ อาทโถโก อฺุตฺปาติ ฯ
โส โข ปณายํ ฉนฺทสฺมาธิปฺชานสงฺขารสํนฺนาคโค อิทธิปาโท
ภาวตฺตพฺโพติ เม ภิกฺขเว ฯ ภาวิตฺติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อน-
นฺตฺตฺเตสฺส ทฺมเมสฺส จกฺขุํ อฺุตฺปาติ ฌานํ อฺุตฺปาติ ปญฺญา อฺุตฺปาติ
วิชฺชา อฺุตฺปาติ อาทโถโก อฺุตฺปาติ ฯ

[๓๓๓๙] อยํ วิริยสฺมาธิปฺชานสงฺขารสํนฺนาคโค อิทธิปาโทติ
เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนฺตฺตฺเตสฺส ทฺมเมสฺส จกฺขุํ อฺุตฺปาติ ฌานํ
อฺุตฺปาติ ปญฺญา อฺุตฺปาติ วิชฺชา อฺุตฺปาติ อาทโถโก อฺุตฺปาติ ฯ
โส โข ปณายํ วิริยสฺมาธิปฺชานสงฺขารสํนฺนาคโค อิทธิปาโท ภาว-
ตฺตพฺโพติ เม ภิกฺขเว ฯ ภาวิตฺติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนฺตฺตฺเตสฺส
ทฺมเมสฺส จกฺขุํ อฺุตฺปาติ ฌานํ อฺุตฺปาติ ปญฺญา อฺุตฺปาติ วิชฺชา
อฺุตฺปาติ อาทโถโก อฺุตฺปาติ ฯ

[๓๓๔๐] อยํ จิตฺตสฺมาธิปฺชานสงฺขารสํนฺนาคโค อิทธิปาโทติ
เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนฺตฺตฺเตสฺส ทฺมเมสฺส จกฺขุํ อฺุตฺปาติ ฌานํ
อฺุตฺปาติ ปญฺญา อฺุตฺปาติ วิชฺชา อฺุตฺปาติ อาทโถโก อฺุตฺปาติ ฯ
โส โข ปณายํ จิตฺตสฺมาธิปฺชานสงฺขารสํนฺนาคโค อิทธิปาโท

ภาเวตพุโพติ เม ภิกขเว ๑ ภาวิตติ เม ภิกขเว ปุพเพ อน-
นุสฺสฺสเคสฺส ธมฺเมสฺส จกฺขฺมฺ อุตฺปาติ ฌานํ อุตฺปาติ ปญฺญา อุตฺปาติ
วิชฺชา อุตฺปาติ อโถโก อุตฺปาติ ๑

[๓๓๒๒] ออํ อิมํสาธมาธิปชานสงฺขารสมฺมุนาคโค อิทฺธิปาโทติ
เม ภิกขเว ปุพเพ อนนุสฺสฺสเคสฺส ธมฺเมสฺส จกฺขฺมฺ อุตฺปาติ ฌานํ
อุตฺปาติ ปญฺญา อุตฺปาติ วิชฺชา อุตฺปาติ อโถโก อุตฺปาติ ๑
โส โส ปนํ อิมํสาธมาธิปชานสงฺขารสมฺมุนาคโค อิทฺธิปาโท
ภาเวตพุโพติ เม ภิกขเว ๑ ภาวิตติ เม ภิกขเว ปุพเพ อน-
นุสฺสฺสเคสฺส ธมฺเมสฺส จกฺขฺมฺ อุตฺปาติ ฌานํ อุตฺปาติ ปญฺญา อุตฺปาติ
วิชฺชา อุตฺปาติ อโถโก อุตฺปาติ ๑

[๓๓๒๓] เอมฺเม สฺกํ เขกํ สมฺมํ ภควา เวสํติยํ วิหริ-
มหาวเน กุฎาคารสาธาย ๑ อถ โส ภควา ปุพฺพณฺหสมฺมํ นิวา-
เสตฺวา ปตฺตจํวรมาทาย เวสํติ บิณฺฑทาย ปาวีสี เวสํติ
บิณฺฑทาย จริตฺวา ปจฺจนาภตํ บิณฺฑทปาทปฏิกุณฺโถ อายสฺมณฺตํ
อานนฺทํ อามนฺเตสฺสิ คณฺหาหิ อานนฺท นิสฺสํทํ เยน ปาวาต-
เจติยํ เตนฺอุปสงฺกมิตฺถํ ทิวาวิหารายาติ ๑ เอวํ ภนฺเตติ โส
อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ปฏิสฺสฺสฺวา นิสฺสํทํ อาทาย ภควนฺตํ
บิฏฺฐิจิโต บิฏฺฐิจิโต ธนุพฺพริ ๑

[๓๓๒๔] อถ โส ภควา เยน ปาวาตเจติยํ เตนฺอุปสงฺกมิมิ อุตฺ-

สงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสึ ๑ อายสฺมาปึ โห อานนฺโท
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสึ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสนํ โห
 อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ ภควา เอตทโวจ รมณียา อานนฺท เวสํถึ
 รมณียํ อุตฺเทนเจตฺย รมณียํ โคตมกเจตฺย รมณียํ สํคฺคตมฺพ-
 เจตฺย รมณียํ พหุปรุตฺตกเจตฺย รมณียํ สํารนฺททเจตฺย รมณียํ
 ปาวาทเจตฺย ๑ ยสฺสํ กสฺสํจึ อานนฺท จตฺตารอ อิทฺธิปาทา ภาวิตา
 พหุสํกตา ยานํกตา วตฺตูกตา อญฺญูจिता ปริจิตา สุตฺตมารทฺธา โส
 อากงฺขมาโน กปฺปํ วา ติญฺนุเชยฺย กปฺปาวเสสํ วา ๑ ตถาคตสฺส
 โห อานนฺท จตฺตารอ อิทฺธิปาทา ภาวิตา พหุสํกตา ยานํกตา
 วตฺตูกตา อญฺญูจिता ปริจิตา สุตฺตมารทฺธา ๑ อากงฺขมาโน อานนฺท
 ตถาคโค กปฺปํ วา ติญฺนุเชยฺย กปฺปาวเสสํ วาติ ๑

[๓๓๕] เหวปึ โห อายสฺมา อานนฺโท ภควตา โอฬาริเก
 นิमितฺเต กยิรมาเน โอฬาริเก โอภาเส กยิรมาเน นาสกฺขิ ปฏิ-
 วิชฺฌิตุํ น ภควนฺตํ ยาจิ ติญฺนุสฺสํ ภาเต ภควา กปฺปํ ติญฺนุสฺสํ
 สุกโต กปฺปํ พหุชนหิตาย พหุชนสฺสํชย โสทานุมุปาย อตฺถาย
 หิตาย สฺสํชย เทวมนุสฺสํชานนฺติ ยถา ตํ มาเรณ ปริยญฺญูจิต-
 จิตฺโต ๑

[๓๓๖] ทุคฺคยปึ โห ภควา ๑ ตคฺคยปึ โห ภควา อายสฺมนฺตํ
 อานนฺทํ อามนฺเตสึ รมณียา อานนฺท เวสํถึ รมณียํ อุตฺเทนเจตฺย
 รมณียํ โคตมกเจตฺย รมณียํ สํคฺคตมฺพเจตฺย รมณียํ พหุปรุตฺตก-

เจติยัม รณณัม สํารนุทเทเจติยัม รณณัม ปาจาตเจติยัม ฯ ยสฺส
 กสฺสจี อานนุท จตุตาโร อิทฺธิปาทา ภาวิตา พหุสฺสกา ยานํกตา
 วตฺตูกตา อณฺเฐจिता ปริจิตา สุตฺตมารทฺธา โส อากงฺขมาโน กปฺปํ
 วา ติญฺเจยฺย กปฺปาวเสถํ วา ฯ ตถาคคสฺส ๒ อานนุท จตุตาโร
 อิทฺธิปาทา ภาวิตา พหุสฺสกา ยานํกตา วตฺตูกตา อณฺเฐจिता ปริจิตา
 สุตฺตมารทฺธา ฯ อากงฺขมาโน อานนุท ตถาคโค กปฺปํ วา ติญฺเจยฺย
 กปฺปาวเสถํ วาติ ฯ

[๓๓๗] เหววี่ โห อายสุมา อานนโท ภควตา โหพริเก
 นิमितเต กยิรมาเน โหพริเก โหภาเส กยิรมาเน นาสกขิ ปฏิจฺฉณิຕุ
 น ภควนຕิ ยาจิ ติฏฺฐิตุ ฆนเต ภควา กပ္ပิ ติฏฺฐิตุ สุกโต
 กပ္ပิ พหุขนหิตาย พหุขนสุขาย โฉกานุกมฺปาย อตถาย หิตาย
 สฺวขาย เทวมนุสฺสํานนฺติ ยถา ตํ มาเรณ ปรียฺยจិតจិតโต ฯ

[๓๒๘] ๐๓ ໒ ກວາ ຂາຍສຸມນຸດ ຂານນຸ ຂາມນເຕສີ ຄຈຸ
໒ ດຸວິ ຂານນຸ ຍສຸດທານີ ກາດັ ມພຸນສັຕິ ໑ ເວັ ກນເຕຕິ ໒
ຂາຍສຸມາ ຂານນໂຫ ກວໂຕ ປຼິສຸດຸດວາ ຂຸງຈາຍາສຸນາ ກວນຸດັ
ອກົວເທດຸວາ ປກຸຊິນັ ກດຸວາ ອວິທູເຣ ອພຸນຕຣສຸມີ ກຸຊຸມເຕ ນິສັຕິ ໑

[๑๓๒๘] อถ ไช มาโร ปาบีมา (อจิรปฏกนฺเต ธายสฺมฺนฺเต
ธานนฺเต)^๑ เยน ภควา เทนุปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกมิตฺวา (เอกมนฺตํ
อญฺจาสี ๑ เอกมนฺตํ จีโต ไช มาโร ปาบีมา)^๒ ภควนฺตํ เขตฺตวโจ

ปรีนิพฺพาทุทานิ ฃนฺเต ภควา ปรีนิพฺพาทุ สุกโต ปรีนิพฺพาน-
กาโถทานิ ฃนฺเต ภควโต ฯ ภาสีตา โห ปเนสา ฃนฺเต ภควตา
วจา น ตาวาหํ ปาปํ ปรีนิพฺพายิสฺสามิ ยาว เม ภิกฺขุ
น สํวกา ภวิสฺสํนติ วียตฺตา จินฺตา วิสํรทา พหุสฺสฺสา ชมฺม-
ชรา ชมฺมานุชมฺมปฺปิปฺปนา สํมํจิปฺปิปฺปนา อนุชมฺมจาริโน สกํ
ชาจริยกํ อุกฺคเหตฺวา อากฺขิวิสฺสํนติ เทเสสฺสํนติ ปณฺณเปสฺสํนติ ปฏฺฐ-
เปสฺสํนติ จิวรวิสฺสํนติ วิภชิสฺสํนติ อุตฺตํนํกวิสฺสํนติ อูปฺปนํ ปรปฺป-
วาทํ สหชฺมเมน สฺนิกฺคหิตํ นิกฺคเหตฺวา สปฺปาฏิหาริยํ ชมฺมํ เทเสสฺ-
สํนตฺติ ฯ สํนติ โห ปน ฃนฺเต เอตฺรหิ ภิกฺขุ ภควโต สํวกา
วียตฺตา จินฺตา วิสํรทา พหุสฺสฺสา ชมฺมชรา ชมฺมานุชมฺมปฺปิปฺปนา
สํมํจิปฺปิปฺปนา อนุชมฺมจาริโน สกํ ชาจริยกํ อุกฺคเหตฺวา อากฺขิ-
ชนฺติ เทเสนฺติ ปณฺณเปนฺติ ปฏฺฐเปนฺติ จิวรนฺติ วิภชนฺติ อุตฺตํนํ-
กโรนฺติ อูปฺปนํ ปรปฺปวาทํ สหชฺมเมน สฺนิกฺคหิตํ นิกฺคเหตฺวา
สปฺปาฏิหาริยํ ชมฺมํ เทเสนฺติ ฯ ปรีนิพฺพาทุทานิ ฃนฺเต ภควา
ปรีนิพฺพาทุ สุกโต ปรีนิพฺพานกาโถทานิ ฃนฺเต ภควโต ฯ

[๓๓๑] ภาสีตา โห ปเนสา ฃนฺเต ภควตา วจา น ตาวาหํ
ปาปํ ปรีนิพฺพายิสฺสามิ ยาว เม ภิกฺขุณิโย น สํวิกา ภวิสฺสํนติ
วียตฺตา จินฺตา วิสํรทา พหุสฺสฺสา ชมฺมชรา ชมฺมานุชมฺมปฺปิปฺปนา
สํมํจิปฺปิปฺปนา อนุชมฺมจาริณิโย สกํ ชาจริยกํ อุกฺคเหตฺวา อากฺขิ-
วิสฺสํนติ เทเสสฺสํนติ ปณฺณเปสฺสํนติ ปฏฺฐเปสฺสํนติ จิวรวิสฺสํนติ

วิภิสสฺสณฺติ อุตฺตํกํวิภิสสฺสณฺติ อูปฺปนํ ปรปฺปวาทํ สหสมฺเมน
 สฺนิกฺคหิตํ นิกฺคเหตฺวา สํปฺปาทฺวิหาริยํ ฌมฺมํ เทเสสฺสณฺตํ ๑ สฺนฺติ
 โส ปน ฆนฺเต เอตฺรหิ ภิกฺขุณฺโณ ภควโต สํวิกา วียตฺตา วินฺตา
 วิสํวธา พหุสฺสฺสา ฌมฺมชฺรา ฌมฺมานุฌมฺมปฺปิปฺปนา สํมจฺปิปฺปิปฺปนา
 อนุฌมฺมจาวินฺโณ สกํ อจฺริยํ อุกฺคเหตฺวา อจฺจิกฺขณฺติ เทเสณฺติ
 ปณฺณเปณฺติ ปฏฺฐเปณฺติ จิวรณฺติ วิภณฺติ อุตฺตํกํโรณฺติ อูปฺปนํ
 ปรปฺปวาทํ สหสมฺเมน สฺนิกฺคหิตํ นิกฺคเหตฺวา สํปฺปาทฺวิหาริยํ ฌมฺมํ
 เทเสณฺติ ๑ ปรินิพฺพาทฺถานิ ฆนฺเต ภควา ปรินิพฺพาทฺ สกฺโค
 ปรินิพฺพาทฺกาโถทานิ ฆนฺเต ภควโต ๑

[๑๑๓๓] ภาสิตา โส ปเนสา ฆนฺเต ภควตา วาจา น ตาวาหํ
 ปาปมฺ ปรินิพฺพายิสฺสํมิ ยาว เม อฺปาสกา ๑ เป ๑ ยาว เม
 อฺปาสิกา น สํวิกา ภวิสฺสณฺติ วียตฺตา วินฺตา วิสํวธา พหุสฺสฺสา
 ฌมฺมชฺรา ฌมฺมานุฌมฺมปฺปิปฺปนา สํมจฺปิปฺปิปฺปนา อนุฌมฺมจาวินฺโณ
 สกํ อจฺริยํ อุกฺคเหตฺวา อจฺจิกฺขิสฺสณฺติ เทเสสฺสณฺติ ปณฺณ-
 เปสฺสณฺติ ปฏฺฐเปสฺสณฺติ จิวิสฺสณฺติ วิภิสฺสณฺติ อุตฺตํกํวิภิสฺสณฺติ
 อูปฺปนํ ปรปฺปวาทํ สหสมฺเมน สฺนิกฺคหิตํ นิกฺคเหตฺวา สํปฺปาทฺวิหาริยํ
 ฌมฺมํ เทเสสฺสณฺตํ ๑ สฺนฺติ โส ปน ฆนฺเต เอตฺรหิ อฺปาสิกา
 ภควโต สํวิกา วียตฺตา วินฺตา วิสํวธา พหุสฺสฺสา ฌมฺมชฺรา ฌมฺมา-
 นุฌมฺมปฺปิปฺปนา สํมจฺปิปฺปิปฺปนา อนุฌมฺมจาวินฺโณ สกํ อจฺริยํ
 อุกฺคเหตฺวา อจฺจิกฺขณฺติ เทเสณฺติ ปณฺณเปณฺติ ปฏฺฐเปณฺติ จิวรณฺติ

วิภนฺติ อุตฺตํโกโรนฺติ อปฺปนฺนํ ปฺรปฺปวาทํ สหสมฺเมน สฺนิก-
คหิตํ นิกคเหตฺวา สฺปฺปภาฏหาริยํ ฌมฺมํ เทเสนฺติ ฯ ปฺรนิพฺพาทฺถานิ
ภนฺเต ภควา ปฺรนิพฺพาทฺตุ สฺสคโค ปฺรนิพฺพทานกาโลทานิ ภนฺเต
ภควโคติ ฯ

[๑๑๓๒] ภาสิตา โส ปเนสา ภนฺเต ภควตา วาจา น
ตาวาหํ ปาบีม ปฺรนิพฺพายิสฺสํ ยาว เม อิทํ พฺรหฺมจริยํ น
อิทฺชฺญเจว ภวิสฺสตี ฝั่งญจ วิตุถาริตํ พาทุชฺฌณฺํ ปุถุญฺตี ยาว
เทวมนุสฺสํเสหิ สฺปฺปภาสิตนฺติ ฯ คยิทํ ภนฺเต ภควโค พฺรหฺมจริยํ
อิทฺชฺญเจว ฝั่งญจ วิตุถาริตํ พาทุชฺฌณฺํ ปุถุญฺตี ยาว เทวมนุสฺสํเสหิ
สฺปฺปภาสิตํ ฯ ปฺรนิพฺพาทฺถานิ ภนฺเต ภควา ปฺรนิพฺพาทฺตุ สฺสคโค
ปฺรนิพฺพทานกาโลทานิ ภนฺเต ภควโคติ ฯ

[๑๑๓๓] เอวํ วุตฺเต ภควา มารํ ปาบีมนฺตํ เอตทโวจ อปฺโปส-
สฺสคโค ตวํ ปาบีม โหหิ น จิรํ ตถาคตสฺส ปฺรนิพฺพานํ ภวิสฺสตี
อิโต ตินฺณํ มาสํนํ อจฺจุเยน ตถาคโค ปฺรนิพฺพายิสฺสํตตี ฯ

[๑๑๓๔] อถ โส ภควา ปาวาเต เจตียะ สโค สมนฺปชาโน
อายุสฺสงฺขารํ โอสฺสํชฺชํ ฯ โอสฺสํชฺชํ เจ ภควตา อายุสฺสงฺขาระ
มหาภูมิจาโต อโหสิ ภิสฺสโก โดมฺหํโส เทวทฺนทฺธิโย จ ผลิสฺสุ ฯ

[๑๑๓๕] อถ โส ภควา เอตมคฺคํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ
อุทานํ อุทานะสิ

๑ ส. เอวํ ฯ พ. ปน ฯ

คฤมคฤมจ สัมภวํ ภวตฺถวามวตฺตชฺชํ มุนิ
อชฺชตฺตวโค สฺมาหิตอ อภินฺทํ ภวจมิวตฺตสฺมภวณฺทํ ฯ

ปาวาตวคโค ปจโม ฯ

คตฺตสฺสทฺธานํ

อปารามิ วิรทฺโธ จ อวิยา นิพฺพุเต ยถา
ปเทตฺถ สฺมมตฺตา ภิกฺขุ พุทฺธฅาณน เจตฺติยาติ ฯ

ปาสาทกมฺปนวคฺโค ทฺติโย

[๓๓๓๖] สํวคฺคิยํ ๑ ปุพฺเพ เม ภิกฺขเว สฺมโพราย อน-
ภิสฺมพฺพุทฺธสฺส โพรสิทฺตคฺคสฺสสฺสว สโต เอตทโหสิ โก นุ โข เหตุ-
โก ปจฺจโย อิทฺธิปาทภาวนายาติ ๑

[๓๓๓๗] คสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ อิทฺธิ ภิกฺขุ นนฺท-
สฺมาธิปฺพานสงฺขารสฺมนฺนาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ อิติ เม นนฺโท
น จ อติถฺถโน ภวิสฺสติ น จ อติปฺคฺคหิโต ภวิสฺสติ น จ
อชฺฌมคฺคํ สงฺขิตฺโต ภวิสฺสติ น จ พหิทฺธา วิภฺชิตฺโต ภวิสฺสติ
ปจฺจนาปุเร สณฺณํ จ วิหริติ ยถา ปุเร ตถา ปจฺจนา ยถา
ปจฺจนา ตถา ปุเร ยถา อโช ตถา อุตฺถํ ยถา อุตฺถํ ตถา
อโช ยถา ทิวา ตถา รตฺตํ ยถา รตฺตํ ตถา ทิวา อิติ วิวฺเขน
เจตสา อปริโยนทุเชน สํปฺปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ๑

[๓๓๓๘] วิริยสฺมาธิปฺพานสงฺขารสฺมนฺนาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ
อิติ เม วิริยํ น จ อติถฺถนํ ภวิสฺสติ น จ อติปฺคฺคหิตํ ภวิสฺสติ
น จ อชฺฌมคฺคํ สงฺขิตฺตํ ภวิสฺสติ น จ พหิทฺธา วิภฺชิตฺตํ ภวิสฺสติ
ปจฺจนาปุเร สณฺณํ จ วิหริติ ยถา ปุเร ตถา ปจฺจนา ยถา
ปจฺจนา ตถา ปุเร ยถา อโช ตถา อุตฺถํ ยถา อุตฺถํ ตถา
อโช ยถา ทิวา ตถา รตฺตํ ยถา รตฺตํ ตถา ทิวา อิติ วิวฺเขน
เจตสา อปริโยนทุเชน สํปฺปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ๑

[๓๓๓๘] จิตฺตสฺมาธิปธานสงฺขารสมฺมุนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ
 อิติ เม จิตฺตํ น จ อตฺตํ ภาวีสฺสตี น จ อติปคฺคหิตํ ภาวีสฺสตี
 น จ อชฺฌตฺตํ สงฺขิตฺตํ ภาวีสฺสตี น จ พหิทฺธา วิภวฺชิตฺตํ ภาวีสฺสตี
 ปจฺจนาปุเร สณฺณํ จ วิหริตี ยถา ปุเร ตถา ปจฺจนา ยถา ปจฺจนา
 ตถา ปุเร ยถา อโห ตถา อุตฺถํ ยถา อุตฺถํ ตถา อโห ยถา
 ทิวา ตถา รตฺตํ ยถา รตฺตํ ตถา ทิวา อิติ วิวญฺเณ เจตสา
 อปปริโยนทุเรน สปปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ

[๓๓๔๐] วมฺมัสสฺมาธิปธานสงฺขารสมฺมุนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ
 อิติ เม วมฺมัสสา น จ อตฺตํ ภาวีสฺสตี น จ อติปคฺคหิตา
 ภาวีสฺสตี น จ อชฺฌตฺตํ สงฺขิตฺตา ภาวีสฺสตี น จ พหิทฺธา
 วิภวฺชิตฺตา ภาวีสฺสตี ปจฺจนาปุเร สณฺณํ จ วิหริตี ยถา ปุเร ตถา
 ปจฺจนา ยถา ปจฺจนา ตถา ปุเร ยถา อโห ตถา อุตฺถํ ยถา อุตฺถํ
 ตถา อโห ยถา ทิวา ตถา รตฺตํ ยถา รตฺตํ ตถา ทิวา อิติ
 วิวญฺเณ เจตสา อปปริโยนทุเรน สปปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ

[๓๓๔๑] เอวํ ภาวิตฺเตสุ โห ภิกฺขุ จตฺตํ อิทฺธิปาเทสุ เอวํ พหุส-
 กเตสุ อนนฺตวิหิตํ อิทฺธิวํ ปจฺจนาโกติ เอโกมฺมํ หุคฺวา พหุชา โหติ
 พหุชามฺมํ หุคฺวา เอโก โหติ อวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรกฺขหํ
 ติโรปการํ ติโรปพทํ อสฺสชฺชมาโน คจฺจนติ เสยฺยถาเม อากาเส
 ปจฺจวิยาเม อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรติ เสยฺยถาเม อุตฺเท อุตฺเทเม
 อภิชฺชมาเน คจฺจนติ เสยฺยถาเม ปจฺจวิยํ อากาเสเม ปตฺตตฺตเกน กมฺมิ

เสยฺยถาปี ปภุชํ สกฺุณํ อิมํมี จนฺติมสฺสุริเย เอวํหิทธิเก เอวํ
มหานุภาเว ปาณินา ปรามสฺสํ ปริมชฺชติ ยาว พฺรหฺมโถกาปี
กาเยน วสํ วตฺเตติ ฯ

[๓๑๔๒] เอวํ ภาวิตฺเตสุ ไซ ภิกฺขุ จตุสฺส อิทฺธิปาเทสุ เอวํ พหุสฺส-
กเตสุ ทิพฺพาย โสธชาคฺคยา วิสฺสุทฺธาย อติกฺกนฺตมานุสํกาย อุกโก
สฺสทฺเท สฺสณฺาติ ทิพฺเพ จ มานุสํ จ เย ทฺวเร สฺสนฺติเก วาติ ฯ

[๓๑๔๓] เอวํ ภาวิตฺเตสุ ไซ ภิกฺขุ จตุสฺส อิทฺธิปาเทสุ เอวํ พหุสฺส-
กเตสุ ปรํสคฺคานํ ปรมุคฺคานํ เจตฺถา เจโต ปริจฺจ ชานาติ
สํวาคํ วา จิตฺตํ สํวาคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ วุตฺตวาคํ วา จิตฺตํ
วุตฺตวาคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ สํโหสํ วา จิตฺตํ สํโหสํ จิตฺตนฺติ
ปชานาติ วุตฺตโหสํ วา จิตฺตํ วุตฺตโหสํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ สํโมหํ
วา จิตฺตํ สํโมหํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ วุตฺตโมหํ วา จิตฺตํ วุตฺตโมหํ
จิตฺตนฺติ ปชานาติ สํวชิตฺตํ วา จิตฺตํ สํวชิตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ
วิภวชิตฺตํ วา จิตฺตํ วิภวชิตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ มหคฺคํ วา จิตฺตํ
มหคฺคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ อมหคฺคํ วา จิตฺตํ อมหคฺคํ
จิตฺตนฺติ ปชานาติ สํอุคฺคํ วา จิตฺตํ สํอุคฺคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ
อนุคฺคํ วา จิตฺตํ อนุคฺคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ สํมาหิตํ วา
จิตฺตํ สํมาหิตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ อสํมาหิตํ วา จิตฺตํ อสํมาหิตํ
จิตฺตนฺติ ปชานาติ วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมุตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ
อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ อวิมุตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ

[๑๑๔๔] เหวํ ภาวิตฺเตสุ โห ภิกฺขุ จตุสฺส อิทฺธิปาเทสุ เหวํ
 พหุสํสํสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสํสํสํ ๑ เสงฺยธัมมํ ๑ เหวํ
 ชาติํ เทวํ ชาติโย คิสฺสํ ชาติโย จตฺสํสํ ชาติโย ปณฺณํ
 ชาติโย ทสํ ชาติโย วีสํ ชาติโย คิสํ ชาติโย จตฺตํสํ
 ชาติโย ปณฺณํ ชาติโย ชาติสํสํ ชาติสํสํ ชาติสํสํ
 อเนกํ สํวตฺตํ อเนกํ วิวตฺตํ อเนกํ สํวตฺตํ
 อเนกํ อมุตฺราสํ เหวํนาโม เหวํโคตฺโต เหวํวณฺโณ เหวํมาหาโร
 เหวํสํสํสํสํสํสํ เหวํมายํปฺริยนฺโต โส ตโต จโต อมุตฺร
 อุตฺปาทิ ตตฺตํสํ เหวํนาโม เหวํโคตฺโต เหวํวณฺโณ เหวํมาหาโร
 เหวํสํสํสํสํสํสํ เหวํมายํปฺริยนฺโต โส ตโต จโต อิทฺธิปาเท
 อิทฺธิ สํวตฺตํ สํวตฺตํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสํสํ ๑

[๑๑๔๕] เหวํ ภาวิตฺเตสุ โห ภิกฺขุ จตุสฺส อิทฺธิปาเทสุ เหวํ
 พหุสํสํสํ ทิพฺเพน จตฺตํ วิสํสํสํ อิทฺธิปาเทสุ สํวตฺตํ
 สํวตฺตํ จวมาเน อปฺปชฺชมาเน ทิพฺเพน ปณฺณํ สํวตฺตํ
 สํวตฺตํ สํวตฺตํ ยถากมฺมํ สํวตฺตํ ปชานาติ อิมํ วต โภณฺโต
 สํวตฺตํ กายํจฺจุโร สมนฺนาคตา วจฺจุโร สมนฺนาคตา มโน-
 จฺจุโร สมนฺนาคตา อริยานํ อปฺปวาทกา มิจฺจุโร มิจฺจุโร
 มิจฺจุโร สมนฺนาคตา เท กายํสํสํสํสํสํสํ อปายํ สํวตฺตํ
 วิปาสํ นิรยํ อปฺปชฺชมาเน อิมํ วา ปณฺณํ โภณฺโต สํวตฺตํ
 กายํจฺจุโร สมนฺนาคตา วจฺจุโร สมนฺนาคตา มโน-
 จฺจุโร สมนฺนาคตา

อริยานํ อญฺญวาทกา สมนฺมาทิฏฺฐิภา สมนฺมาทิฏฺฐิกมฺมสฺมาทานา เต
 กายสฺส เปทา ปรมมฺรณา สฺสคฺคํ สฺสคฺคํ โลกํ อุปฺปนฺนาติ อิติ
 ทิพฺเพน จกฺขฺณา วิสฺสุทฺเตน อตฺติกกฺกมฺมานุสฺสเกน สฺสคฺเค ปสฺสํสฺสํ จวมาเน
 อุปฺปชฺชมาเน ทึเน ปณฺเฑเต สฺสวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สฺสคฺเค ทุคฺคคฺเค
 ยถากมฺมูปเค สฺสคฺเค ปชานาติ ฯ

[๓๑๔๖] เอวํ ภาวิตฺเตสุ โช ภิกฺขุ จตุสฺส อิทฺธิปาเทสุ เอวํ พหุ-
 กเตสุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ ปญฺญาวิมุตฺตํ ทิฏฺฐิเชว
 รมฺเม สยํ ภณฺเณนา สจฺจนิทฺตวา อุปฺปสมฺปชฺช วิหรตฺติ ฯ

[๓๑๔๗] จตุตาโรเม ภิกฺขเว อิทฺธิปาทา ภาวิตา พหุตฺถกา
 มหฺปฺผลา โหนฺติ มหานิสฺสา ฯ ถถ ภาวิตา จ ภิกฺขเว จตุตาโร
 อิทฺธิปาทา ถถ พหุตฺถกา มหฺปฺผลา โหนฺติ มหานิสฺสา ฯ อิช
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌนฺทสฺมาชิปฺธานสงฺขารสฺมนฺนาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ
 อิติ เม ฌนฺโท น จ อตฺถิโน ภวิสฺสํสฺสํ น จ อตฺตปคฺคหิโต
 ภวิสฺสํสฺสํ น จ อชฺฌมคฺคํ สงฺขิตฺโต ภวิสฺสํสฺสํ น จ พหิทฺธา
 วิกฺขิตฺโต ภวิสฺสํสฺสํ ปจฺจนาปุเร สยณฺเฑ จ วิหรติ ยถา ปุเร
 ตถา ปจฺจนา ยถา ปจฺจนา ตถา ปุเร ยถา อโช ตถา อุตฺถํ
 ยถา อุตฺถํ ตถา อโช ยถา ทิवा ตถา รตฺติํ ยถา รตฺติํ ตถา
 ทิवा อิติ จิวฺเณน เจตฺสา อปฺริโยนฺทฺเตน สบฺบปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ
 วิริยสฺมาชิ จิตฺตสฺมาชิ วมฺมัสสาชิปฺธานสงฺขารสฺมนฺนาคคํ อิทฺธิ-
 ปาทํ ภาเวติ อิติ เม วมฺมัสสา น จ อตฺถิโน ภวิสฺสํสฺสํ น จ

อติปคฺคหิตา ภวิสฺสตี น จ อชฺฌตฺตํ สงฺขิตฺตตา ภวิสฺสตี น
 จ พหิทฺธา วิภิตฺตตา ภวิสฺสตี ปจฺจนาปุเร สณฺณํ จ วิหริ
 ยถา ปุเร ตถา ปจฺจนา ยถา ปจฺจนา ตถา ปุเร ยถา อโ
 ตถา อุตฺถํ ยถา อุตฺถํ ตถา อโ ยถา ทิवा ตถา รตฺตี ยถา
 รตฺตี ตถา ทิवा อิติ วิวญฺเณ เจตฺสา อปฺปโยนทฺเธน สํปฺปภาสํ
 จิตฺตํ ภาวเตติ ฯ เอวํ ภาวิตา โช ภิกฺขเว จตฺตาวโร อิทฺธิปาทา
 เอวํ พหุสฺสํกตา มหปฺปมตา โหนฺติ มหานิสฺสา ฯ

[๓๔๔] เอวํ ภาวิตฺเตสุ โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตฺตํ อิทฺธิปาเทสุ
 เอวํ พหุสฺสํกเตสุ อเนกวิหิตํ อิทฺธิวํสํ ปจฺจกฺกโมติ ฯ เอโกปิ พุทฺธา
 พุทฺธา โหติ ฯ เป ฯ ยาว พุรฺหมโลกาปิ กาเยน วสํ วตฺเตติ ฯ

[๓๔๕] เอวํ ภาวิตฺเตสุ โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตฺตํ อิทฺธิปาเทสุ
 เอวํ พหุสฺสํกเตสุ ชาตฺวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ ปณฺณาวิมุตฺตํ
 ทิฏฺฐเจว รมฺเม สยํ อภินฺนวา สจฺจนิคฺคฺคา อุปสํมปฺตฺตา วิหริตฺติ ฯ

[๓๔๖] ฉนฺทํ เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ นิสฺสาเย ตภฺติ สฺมาธิํ ตภฺติ
 จิตฺตสฺส อেকคฺคตํ ฯ อยํ อจฺจุจติ ฉนฺทสฺมาธิ ฯ โส อนุปฺปนฺนํ
 ปาปกาณํ อกฺกฺสตาณํ รมฺมานํ อนุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ
 วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ อุปฺปนฺนํ ปาปกาณํ
 อกฺกฺสตาณํ รมฺมานํ ปหานาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ
 จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ อนุปฺปนฺนํ กฺกฺสตาณํ รมฺมานํ อุปฺปาทาย
 ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ

อุปปนฺนํ กุสฺสํ ฆมฺมานํ จิตฺตํ อสฺมฺโมสํสํ ภิกฺขุโยภาวํ
 เวปฺตุตฺตํ ภาวนํ ปาริปุริยา ฌนํ ฌเนติ วายมตฺติ วิริยํ อารภตฺติ
 จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ อิมํ อจฺจุจฺจํ ปชานสงฺขารํ ๑ อิติ
 อํ ๑ ฌนํ อํ ๑ ฌนตฺตํ อิมํ ๑ ปชานสงฺขารํ ๑ อํ
 อจฺจุจฺจํ ภิกฺขเว ฌนตฺตํ ปชานสงฺขารสมฺมุนาโค อิทฺธิปาโท ฯ

[๑๓๕๓] วิริยํ ๑ ภิกฺขเว ภิกฺขุ นิสฺสํสํ ตภฺติ สฺมาธึ ตภฺติ
 จิตฺตํสฺส เอกกฺคํ ๑ อํ อจฺจุจฺจํ วิริยตฺตํ ๑ โส อุนฺนปฺนฺนํ
 ๑ เป ๑ อุปปนฺนํ กุสฺสํ ฆมฺมานํ จิตฺตํ อสฺมฺโมสํสํ ภิกฺขุโย-
 ภาวํ เวปฺตุตฺตํ ภาวนํ ปาริปุริยา ฌนํ ฌเนติ วายมตฺติ วิริยํ
 อารภตฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ อิมํ อจฺจุจฺจํ ปชาน-
 สงฺขารํ ๑ อิติ อํ ๑ วิริยํ อํ ๑ วิริยตฺตํ อิมํ ๑
 ปชานสงฺขารํ ๑ อํ อจฺจุจฺจํ ภิกฺขเว วิริยตฺตํ ปชานสงฺขาร-
 สมฺมุนาโค อิทฺธิปาโท ฯ

[๑๓๕๔] จิตฺตํ ๑ ภิกฺขเว ภิกฺขุ นิสฺสํสํ ตภฺติ สฺมาธึ ตภฺติ
 จิตฺตํสฺส เอกกฺคํ ๑ อํ อจฺจุจฺจํ จิตฺตตฺตํ ๑ โส อุนฺนปฺนฺนํ
 ๑ เป ๑ อุปปนฺนํ กุสฺสํ ฆมฺมานํ จิตฺตํ อสฺมฺโมสํสํ ภิกฺขุโย-
 ภาวํ เวปฺตุตฺตํ ภาวนํ ปาริปุริยา ฌนํ ฌเนติ วายมตฺติ วิริยํ
 อารภตฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ อิมํ อจฺจุจฺจํ ปชาน-
 สงฺขารํ ๑ อิติ อิทฺถจฺจํ จิตฺตํ อํ ๑ จิตฺตตฺตํ อิมํ ๑
 ปชานสงฺขารํ ๑ อํ อจฺจุจฺจํ ภิกฺขเว จิตฺตตฺตํ ปชานสงฺขาร-

สมนนาคโต อิติธิปาโท ฯ

[๓๔๕.๓] วัมถ์ เจ ภิกขเว ภิกขุ นิสสัยย ลภติ สมาธิ ลภติ จิตตสุต เอกคคตํ ฯ อยํ อจฺจุติ วัมถัสมาธิ ฯ โส อญฺปนฺนํ ปาปกาณํ อกฺขณํ ฆมฺมานํ อญฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ เป ฯ อญฺปนฺนํ กฺขณํ ฆมฺมานํ จิตฺตํ อสฺมโมสํ ภิชฺชโยภาวาย เวปฺตุตถาย ภาวนาย ปาวิปฺปฺริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ อิมํ อจฺจุณฺติ ปชานสงฺขาราคิ ฯ อิติ อยํ จ วัมถา อยญฺจ วัมถัสมาธิ อิมํ จ ปชานสงฺขาราคิ ฯ อยํ อจฺจุติ ภิกขเว วัมถัสมาธิปชานสงฺขารสมนนาคโต อิติธิปาโทติ ฯ

[๓๔๕.๔] เอวฺมเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สํวคฺขิตํ วิหริติ ปุพฺพาวรามํ มิคฺคาธมาคฺคปาสาเท ฯ เตน ไซฺย ปน สมนฺนํ สมนฺนํ ภาวํ ภิกขุ เหฏฺฐํ มิคฺคาธมาคฺคปาสาเท วิหรนฺติ อุตฺตฺตา อุนฺนพฺพา จปฺตา มุชฺฉา วิกฺกณฺณวจา มุชฺฉสฺสตีโน อสฺมปชานา อสฺมาหิตา วิพฺภนฺตจิตฺตา ปากติณฺทฺริยา ฯ

[๓๔๕.๕] อถ ไซฺย ภควา อายสฺมนํ มหาโมคฺคฺคฺคณํ อามนฺเตติ เอเต ไซฺย โมคฺคฺคณํ สพฺพหุมฺจาวินฺนํ เหฏฺฐํ มิคฺคาธมาคฺคปาสาเท วิหรนฺติ อุตฺตฺตา อุนฺนพฺพา จปฺตา มุชฺฉา วิกฺกณฺณวจา มุชฺฉสฺสตีโน อสฺมปชานา อสฺมาหิตา วิพฺภนฺตจิตฺตา ปากติณฺทฺริยา คจฺจนฺโมคฺคฺคณํ เต ภิกขุ สํเวเชหฺตี ฯ เอวํ ภนฺเตติ ไซฺย อายสฺมา

มหาโมคฺคตฺตาโน ภควโต ปฏิสฺสํวาทา คถารูมี อิทฺธาภิสงฺขารํ
อภิสงฺขารเวสี ยถา ปาทงฺคฺยฺสเกน มิคารมาตฺตฺปาสาทํ สงฺกมฺเปตี
สํปกมฺเปตี สํปจาทิเต ๑

[๓๑๕๖] อถ โข เต ภิกฺขุ สํวิคฺคา โถมหญฺสชาตา เอกมฺหุตํ
อญฺจํสุ อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ นิวาตณฺจ วต อยณฺจ
มิคารมาตฺตฺปาสาโท คมฺภีรเนโม สฺนิชาโต อจฺโถ อสํปกมฺมี อถ
จ ปน สงฺกมฺมีโต สํปกมฺมีโต สํปจาทิโตติ ๑

[๓๑๕๗] อถ โข ภควา येन เต ภิกฺขุ เทนฺปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา
เต ภิกฺขุ เขตฺทโวจ กิณฺหุ ตุมฺहे ภิกฺขเว สํวิคฺคา โถมหญฺสชาตา
เอกมฺหุตํ จิตฺตํ ๑ อจฺฉริยํ ภาณเต อพฺภุตํ ภาณเต นิวาตณฺจ วต
อยณฺจ มิคารมาตฺตฺปาสาโท คมฺภีรเนโม สฺนิชาโต อจฺโถ อสํปกมฺมี
อถ จ ปน สงฺกมฺมีโต สํปกมฺมีโต สํปจาทิโตติ ๑

[๓๑๕๘] ตุมฺहे จ โข ภิกฺขเว สํเวเชตฺตฺกามาเนน โมคฺคตฺตาเนน
ภิกฺขุณา ปาทงฺคฺยฺสเกน มิคารมาตฺตฺปาสาโท สงฺกมฺมีโต สํปกมฺมีโต
สํปจาทิโต ๑ ตํ กิ มณฺเฑน ภิกฺขเว กตเมสํ ชมฺมานํ ภาวิตฺตฺตา
พหุตฺถกตฺตฺตา โมคฺคตฺตาโน ภิกฺขุ เอวํหิตฺธิโก เอวํหานุภาโวติ ๑
ภควํมุตฺตา โน ภาณเต ชมฺมา ภควํเนตฺติกา ภควํปฐิสรณา ตาสุ
วต ภาณเต ภควนฺตํ เยว ปฏิภาตฺตฺเตสํ ภาสิตฺสํสํ อตฺถโก
ภควโต สฺสํวาทา ภิกฺขุ ชาเรสฺสํสํสํ ๑

[๓๑๕๙] เตนฺหิ ภิกฺขเว สฺสํวาท ๑ จตฺตุนํ โข ภิกฺขเว อิทฺธิ-

ปาทานิ ภาวิตตคฺคา พหุตฺถกตคฺคา โมคฺคตฺตาโน ภิกฺขุ เอวํหิทฺธิโก
 เอวํหานุภาโว ๑ กตเมสํ จตฺตุนํ ๑ อธิ ภิกฺขเว โมคฺคตฺตาโน
 ภิกฺขุ ฉนฺทสํมาธิปฺพานสงฺฆารสํมณฺเณคคํ อิทฺธิปาทํ ภาวเอติ อิติ
 เม ฉนฺโท น จ อตฺถิโน ภวิสฺสตี ๑ เป ๑ วิริยสํมาธิ จิตฺต-
 สํมาธิ อิมํสํมาธิปฺพานสงฺฆารสํมณฺเณคคํ อิทฺธิปาทํ ภาวเอติ อิติ
 เม อิมํสา น จ อตฺถินา ภวิสฺสตี น จ อติปฺคฺคหิตา ภวิสฺสตี
 น จ อชฺฌตฺตํ สงฺฆิตฺตา ภวิสฺสตี น จ พหิทฺธา วิจฺฉิตฺตา
 ภวิสฺสตี ปจฺจุณาปุเร สณฺเณ ๑ วิหริตี ยถา ปุเร ตถา ปจฺจุ-
 ยถา ปจฺจุ ตถา ปุเร ยถา อโห ตถา อุตฺถํ ยถา อุตฺถํ
 ตถา อโห ยถา ทิวา ตถา รตฺตี ยถา รตฺตี ตถา ทิวา
 อิติ วิวฏฺเณ เจตฺสา อปฺริโยนทฺเธน สปปภาสํ จิตฺตํ ภาวเอติ ๑
 อิมํสํ ๒ ภิกฺขเว จตฺตุนํ อิทฺธิปาทานิ ภาวิตตคฺคา พหุตฺถกตคฺคา
 โมคฺคตฺตาโน ภิกฺขุ เอวํหิทฺธิโก เอวํหานุภาโว ๑

[๓๑๖๐] อิมํสํ ๑ ปน ภิกฺขเว จตฺตุนํ อิทฺธิปาทานิ ภาวิตตคฺคา
 พหุตฺถกตคฺคา โมคฺคตฺตาโน ภิกฺขุ อนนฺทวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจุณฺโณติ
 ๑ เป ๑ ยาว พุทฺธมฺโถกาปปี กาเยน วสํ วตฺเตติ ๑

[๓๑๖๑] อิมํสํ ๑ ปน ภิกฺขเว จตฺตุนํ อิทฺธิปาทานิ ภาวิตตคฺคา
 พหุตฺถกตคฺคา โมคฺคตฺตาโน ภิกฺขุ ชาตฺวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺมุตฺติ
 ปณฺณาวินมุตฺติ ทิฏฺฐเชว รมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกฺคฺคา อุปสํปชฺช
 วิหริตฺติ ๑ (เอวํ ๑ อภิญฺญาโย วิคฺคทาเวตฺตพฺพา) ๑

[๑๑๖๒] เอมฺเม สฺมํ เอกํ สฺมยํ อายสฺมา อานนฺโท โกสฺมฺพียํ
 วิหริติ โสธิตารามํ ฯ อถ โส อุนฺณาโก พฺรหฺมโณ เยนายสฺมา
 อานนฺโท เตนฺนปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา อายสฺมา อานนฺเทน สฺทฺธิ
 สฺมฺโมทิตํ สฺมฺโมทณฺญํ กถํ สํวณฺญํ วุตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํ ๑
 เอกมฺนตํ นิสฺสํโน โส อุนฺณาโก พฺรหฺมโณ อายสฺมฺนตํ อานนฺทํ
 เอตทโวจ

[๑๑๖๓] ทิมฺคฺติยํ นฺ โส โภ อานนฺท สฺมณฺเ คตฺตเม พฺรหฺม-
 จริยํ วุตฺตํคฺติ ๑ ฉนฺทปฺปหานคฺติ โส พฺรหฺมณ ภาวติ พฺรหฺมจริยํ
 วุตฺตํคฺติ ๑

[๑๑๖๔] อตฺถิ ปน โภ อานนฺท มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา
 เอตสฺส ฉนฺทสฺส ปหานายาติ ๑ อตฺถิ โส พฺรหฺมณ มคฺโค
 อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส ฉนฺทสฺส ปหานายาติ ๑

[๑๑๖๕] กตฺโม ปน โภ อานนฺท มคฺโค กตฺมา ปฏิปทา
 เอตสฺส ฉนฺทสฺส ปหานายาติ ๑ อิท พฺรหฺมณ ภิกฺขุ ฉนฺทสฺมาธิ-
 ปชานสงฺขารสฺมนฺนาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ๑ วิริยสฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ
 จมฺลํสํสํมาธิปชานสงฺขารสฺมนฺนาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ๑ อยํ โส
 พฺรหฺมณ มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอตสฺส ฉนฺทสฺส ปหานายาติ ๑

[๑๑๖๖] เอวํ สฺนฺเต โภ อานนฺท สฺนฺตํ โหติ โน อสฺนฺตํ ฉนฺเต-
 นว ฉนฺทํ ปชฺหิสฺสํคฺติ เนตํ จํนํ วิชฺชํคฺติ ๑ เตนฺหิ พฺรหฺมณ คณฺเ-
 เวตฺถ ปฏิปฺจุจิสฺสํมิ ยถา เค ขเมยฺย ตถา ทํ พฺยากรเมยฺยาสี ๑

[๑๓๖๗] ตํ ก็ มณฺเณสิ พุราหุณฺณ อโหสิ เต ปุพฺเพ ฌนฺโต อารามํ คมิตฺถํมํติ ๑ ศตฺสฺส เต อารามํ คตฺสฺส โย ตชฺช ฌนฺโต โส ปฏิปฺปสฺสํทฺชโรติ ๑ เอวํ โภ ๑ อโหสิ เต ปุพฺเพ วิริยํ อารามํ คมิตฺถํมํติ ๑ ศตฺสฺส เต อารามํ คตฺสฺส ยํ ตชฺช วิริยํ ตํ ปฏิปฺปสฺสํทฺชโรติ ๑ เอวํ โภ ๑ อโหสิ เต ปุพฺเพ จิตฺตํ อารามํ คมิตฺถํมํติ ๑ ศตฺสฺส เต อารามํ คตฺสฺส ยํ ตชฺช จิตฺตํ ตํ ปฏิปฺปสฺสํทฺชโรติ ๑ เอวํ โภ ๑ อโหสิ เต ปุพฺเพ วมํสา อารามํ คมิตฺถํมํติ ๑ ศตฺสฺส เต อารามํ คตฺสฺส ยา ตชฺชา วมํสา สํ ปฏิปฺปสฺสํทฺชโรติ ๑ เอวํ โภ ๑

[๑๓๖๘] เอวเมว ๒ พุราหุณฺณ โย โส ภิกฺขุ อรหํ ฐีณาสํโว วุสิตวา กตกรณํโย โอหิตภาโว อนุปฺปตฺตสฺสทฺโถ ปริกฺขัณฺณภาสณฺโณปนฺโน สมฺมทณฺเณวามุคฺโค ศตฺสฺส โย ปุพฺเพ ฌนฺโต อโหสิ อรหตฺตปฺปตฺติยา อรหตฺเต ปตฺเต โย ตชฺช ฌนฺโต โส ปฏิปฺปสฺสํทฺชโรติ ยํ ปุพฺเพ วิริยํ อโหสิ อรหตฺตปฺปตฺติยา อรหตฺเต ปตฺเต ยํ ตชฺช วิริยํ ตํ ปฏิปฺปสฺสํทฺชโรติ ยํ ปุพฺเพ จิตฺตํ อโหสิ อรหตฺตปฺปตฺติยา อรหตฺเต ปตฺเต ยํ ตชฺช จิตฺตํ ตํ ปฏิปฺปสฺสํทฺชโรติ ยา ปุพฺเพ วมํสา อโหสิ อรหตฺตปฺปตฺติยา อรหตฺเต ปตฺเต ยา ตชฺชา วมํสา สํ ปฏิปฺปสฺสํทฺชโรติ ๑

[๑๓๖๙] ตํ ก็ มณฺเณสิ พุราหุณฺณ อิติ เอวํ สฺนฺเต สฺนฺตํ กํ วา โหติ โน อสฺนฺตํ กํ วาติ ๑ อทฺธา โภ อานนฺท เอวํ สฺนฺเต สฺนฺตํ

โทติ โน อสนฺตํ อภิกฺกนฺตํ โภ อานนฺท อภิกฺกนฺตํ โภ อานนฺท
 เสยฺยถาปํ โภ อานนฺท นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏิจฺจนฺนํ
 วา วิวเรยฺย มฺพหสฺสํ วา มคฺคํ อาจิกฺขเยยฺย อนฺธกาเว วา
 เตตปฺปชฺชิตํ ชาเรยฺย จกฺขฺมฺนโค รูปานิ ทกฺขณฺตํ ๑ เอวเมว
 คยา โภ อานนฺทํ อเนกปริยาเยน ชฺมโม ปกาสิโต ๑ เอสํหํ
 โภ อานนฺท ตํ ภวนฺตํ โคตมํ สฺวณํ คจฺฉามิ ชฺมมฺนจ ภิกฺขุ-
 สฺงฺฆมฺนจ อุปาสกํ มํ ภวํ อานนฺโท ชาเรตุ อชฺชตคฺคเค ปาณเปตํ
 สฺวณจฺกตฺตํ ๑

[๑๑๗๐] เย हि เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ สฺมณา วา พฺราหฺมณา
 วา มหิทธิกา อहेสุํ มหานุภาวํ สํพุเพ เต จตฺตุนํ อิทฺธิปาถานํ
 ภาวิตคฺคตา พหุํถักคฺคตา ๑ เย हि เกจิ ภิกฺขเว อนาคตมทฺธานํ
 สฺมณา วา พฺราหฺมณา วา มหิทธิกา ภวิสฺสํ มหานุภาวํ
 สํพุเพ เต จตฺตุนํ อิทฺธิปาถานํ ภาวิตคฺคตา พหุํถักคฺคตา ๑ ये
 हि เกจิ ภิกฺขवे เขตฺรहि สฺมณา วา พฺราหฺมणा วา มหิทธิกา
 มหานุภาวํ สํพุเพ เต จตฺตุนํ อิทฺธิปาถานํ ภาวิตคฺคตา พหุํ-
 ถักคฺคตา ๑ กตฺเมสํ จตฺตุนํ ๑ อิทฺธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌนฺทสฺมาชิ-
 ปธานสฺงฺขารสฺมนฺนาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ๑ วิริยสฺมาชิ จิตฺต-
 สฺมาชิ วมํสาสฺมาชิปธานสฺงฺขารสฺมนฺนาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ๑

[๑๑๗๑] เย हि เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ สฺมณา วา พฺราหฺมณา

๓ พ. เอวเมวํ โภตา อานนฺเทน ๑

วา มหิทฺธิกา อเหฺลํ มหานุภาวา สํพุเพ เต อิมํ ยะย จตุณฺโณ
 อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา พหุํถกตฺตฺตา ฯ ยะย หิ เกจิ ภิกฺขเว
 อนาคตมนฺตฺตานํ สมนฺนา วา พุราหุมนฺนา วา มหิทฺธิกา ภวิสฺสํนฺติ
 มหานุภาวา สํพุเพ เต อิมํ ยะย จตุณฺโณ อิทฺธิปาทานํ ภาวิต-
 ตฺตฺตา พหุํถกตฺตฺตา ฯ ยะย หิ เกจิ ภิกฺขเว เตวหิ - สมนฺนา
 วา พุราหุมนฺนา วา มหิทฺธิกา มหานุภาวา สํพุเพ เต อิมํ
 ยะย จตุณฺโณ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา พหุํถกตฺตฺตาติ ฯ

[๑๓๗๒] ยะย หิ เกจิ ภิกฺขเว อดีตมนฺตฺตานํ สมนฺนา วา พุราหุมนฺนา
 วา อนนฺทวทิตํ อิทฺธิวทิตํ ปจฺจุณฺโณโส อโณมํ หุตฺวา พุทฺธา อเหฺลํ
 พุทฺธามิ หุตฺวา เอโก อเหฺลํ อวิภาวํ ทิโรภาวํ ทิโรกฺขทฺทํ
 ทิโรปการํ ทิโรปพทํ อตฺตชฺชมานา อคฺมํสุ เสยฺยถาปี อากาเส
 ปจฺจวิมฺปี อุมมฺชฺชนิมฺมฺชฺชํ อกํสุ เสยฺยถาปี อุกฺเก อุกฺกเม
 อภิชฺชมานา อคฺมํสุ เสยฺยถาปี ปจฺจวิมฺปี อากาเสมี ปตฺตงฺเกน
 กมํสุ เสยฺยถาปี ปกฺกํ สกฺกํ อิมํ จนฺติมสฺสริเย เอวํมหิทฺธิเก
 เอวํมหานุภาเว ปาณินา ปรามสฺสํ ปริมชฺชํสุ ยาว พุราหุมนฺนํ
 กาเยน วสํ วตฺเตสํ ฯ สํพุเพ เต จตุณฺโณ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา
 พหุํถกตฺตฺตา ฯ ยะย หิ เกจิ ภิกฺขเว อนาคตมนฺตฺตานํ สมนฺนา
 วา พุราหุมนฺนา วา อนนฺทวทิตํ อิทฺธิวทิตํ ปจฺจุณฺโณสนฺติ อโณมํ
 หุตฺวา พุทฺธา ภวิสฺสํนฺติ พุทฺธามิ หุตฺวา เอโก ภวิสฺสํนฺติ อวิ-
 ภาวํ ทิโรภาวํ ทิโรกฺขทฺทํ ทิโรปการํ ทิโรปพทํ อตฺตชฺชมานา

คมิสฺสฺสนฺติ เสยฺยถาบี อากาเส ปจฺฉิมํ อุมฺมุขฺชนิมฺมุขํ กริสฺสฺสนฺติ
 เสยฺยถาบี อุกเก อุกเกบี อภิขฺชมาเน คมิสฺสฺสนฺติ เสยฺยถาบี ปจฺฉิมํ
 อากาเสบี ปตฺตงฺเกน คมิสฺสฺสนฺติ เสยฺยถาบี ปกฺขํ สกฺกโน อิมบี
 จนฺทิมสฺสฺริเย เอวํหิทฺธิเก เอวํหานุภาเว ปาณินา ปราณสฺสฺสนฺติ
 ปริมฺชฺชิสฺสฺสนฺติ ยาว พฺรหฺมโลกาบี กาเยน วสํ วตฺเตสฺสฺสนฺติ ฯ
 สํพุเพ เต จตฺถนํ อิทฺธิปาถานํ ภาวิตฺตฺตา พหุสฺสฺกตฺตฺตา ฯ เย हि
 เกจิ ภิกฺขเว เอตฺรหิ สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา อนเภวฺหิทํ อิทฺธิ-
 วิธํ ปจฺจุณฺโณติ เอโกบี หุตฺวา พฺหุชา โหนฺติ พฺหุชาบี หุตฺวา
 เอโก โหนฺติ อวิกาวํ ติโรภาวํ ติโรกฺขทฺทํ ติโรปการํ
 ติโรปพฺพคํ อสฺสฺชมานา คจฺฉนฺติ เสยฺยถาบี อากาเส ปจฺฉิมํ
 อุมฺมุขฺชนิมฺมุขํ กโรนฺติ เสยฺยถาบี อุกเก อุกเกบี อภิขฺชมาเน
 คจฺฉนฺติ เสยฺยถาบี ปจฺฉิมํ อากาเสบี ปตฺตงฺเกน กมนฺติ เสยฺยถาบี
 ปกฺขํ สกฺกโน อิมบี จนฺทิมสฺสฺริเย เอวํหิทฺธิเก เอวํหานุภาเว
 ปาณินา ปราณสฺสนฺติ ปริมฺชฺชนฺติ ยาว พฺรหฺมโลกาบี กาเยน วสํ
 วตฺเตสนฺติ ฯ สํพุเพ เต จตฺถนํ อิทฺธิปาถานํ ภาวิตฺตฺตา พหุสฺสฺ-
 กตฺตฺตา ฯ กตฺเตสํ จตฺถนํ ฯ อิทฺธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉนฺทสฺมาธิปฺชาน-
 สํชารสํนฺนาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ วิริยสฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ
 วมฺสาสฺมาธิปฺชานสํชารสํนฺนาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ

[๑๗๗] เย हि เกจิ ภิกฺขเว อคฺคตมฺทฺธานํ สมนฺนา วา พฺราหฺมณา
 วา อนเภวฺหิทํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจุณฺโณติ เอโกบี หุตฺวา พฺหุชา อเหสฺสุ

๓๕๔ สุกตุนคมีฏเก สักตุนคิกายสัส มหาวารวคโค [๓๓๗๔

๑ เป ๑ ยาว พุหมโถกามี กาเยน วธั วคเตลั ๑ สพุเพ
เต อิมธั เยว จคูนั อิทฐิปาทานั ภาวิตคุดา พหุถักคุดา ๑
เย หิ เกจิ ภิกขเว อนาคตมทธานั สมนา วา พุราหมณา
วา อนเนกวิหิตั อิทฐิวิธั ปจจุณโภสสันติ เอโกมปี หุคฺวา พหุชา
ภวิสสันติ ๑ เป ๑ ยาว พุหมโถกามี กาเยน วธั วคเตสสันติ ๑
สพุเพ เต อิมธั เยว จคูนั อิทฐิปาทานั ภาวิตคุดา พหุถัก
คุดา ๑ เย หิ เกจิ ภิกขเว เอตริหิ สมนา วา พุราหมณา
วา อนเนกวิหิตั อิทฐิวิธั ปจจุณโภหติ เอโกมปี หุคฺวา พหุชา
โหนติ ๑ เป ๑ ยาว พุหมโถกามี กาเยน วธั วคเตหติ ๑ สพุเพ
เต อิมธั เยว จคูนั อิทฐิปาทานั ภาวิตคุดา พหุถักคุดาติ ๑

[๓๓๗๔] จคูนั ภิกขเว อิทฐิปาทานั ภาวิตคุดา พหุถักคุดา
ภิกขุ อาสวานั ขยา อนาสวั เจโตวิมุคฺติ ปญญาวิมุคฺติ ทิฏฐเฐ
ชมฺเม สยั อภิญญา สจฺจิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริติ ๑ กตเมธั
จคูนั ๑ อิทฐ ภิกขเว ภิกขุ ฉนทสฺมาธิปชานสงฺขารสมฺมุนาคตั
อิทฐิปาทั ภาเวติ วิริยสฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ วมฺมสาสฺมาธิปชาน-
สงฺขารสมฺมุนาคตั อิทฐิปาทั ภาเวติ ๑ อิมธั โห ภิกขเว จคูนั
อิทฐิปาทานั ภาวิตคุดา พหุถักคุดา ภิกขุ อาสวานั ขยา อนาสวั
เจโตวิมุคฺติ ปญญาวิมุคฺติ ทิฏฐเฐ ชมฺเม สยั อภิญญา สจฺจิกคฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหริตฺติ ๑

[๓๓๗๕] อิทฐินฺจ โว ภิกขเว เทเสสฺสามิ อิทฐิปาทณฺจ อิทฺธิ-

ปาทภาวนนฺจ อิทฺธิปาทภาวนาคามินินฺจ ปฏิปทํ ตํ สฺถนาถ ๑
 กตมา ๑ ภิกฺขเว อิทฺธิ ๑ อิทฺธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ
 ปจฺจุณฺโภติ เอโกมํ หุตฺวา พหุชา โหติ พหุชามํ หุตฺวา เอโก
 โหติ ๑ เป ๑ ยาว พุรฺหมโลกามํ กาเยน วสํ วตฺเตติ ๑ อยมํ อจฺจุจติ
 ภิกฺขเว อิทฺธิ ๑

[๑๑๗๖] กตโม ๑ ภิกฺขเว อิทฺธิปาโท ๑ โย ภิกฺขเว มคฺโค
 ยา ปฏิปทา อิทฺธิตาภาย อิทฺธิปฺปิตาภาย สํวตฺตติ ๑ อยมํ อจฺจุจติ
 ภิกฺขเว อิทฺธิปาโท ๑

[๑๑๗๗] กตมา ๑ ภิกฺขเว อิทฺธิปาทภาวนา ๑ อิทฺธิ ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ ฉนฺทสฺมาธิปฺธานสงฺขารสํนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ วิริย-
 สฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ วมฺมสํสาธสฺมาธิปฺธานสงฺขารสํนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ
 ภาเวติ ๑ อยมํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว อิทฺธิปาทภาวนา ๑

[๑๑๗๘] กตมา ๑ ภิกฺขเว อิทฺธิปาทภาวนาคามินํ ปฏิปทา ๑
 อยเมว อวโร ยชฺชังคิโก มคฺโค ๑ เสยฺยถํ ๑ สมนฺมาทิจฺฉิ สมนฺมา-
 สงฺกปฺโป สมนฺมาวาจา สมนฺมากมฺมมฺโตะ สมนฺมาอาชีโว สมนฺมา-
 วายาโม สมนฺมาสติ สมนฺมาสฺมาธิ ๑ อยมํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว อิทฺธิ-
 ปาทภาวนาคามินํ ปฏิปทาติ ๑

[๑๑๗๙] จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อิทฺธิปาทา ภาวิตา พหุสํกตา
 มหปฺผลา โหนฺติ มหานิสํสา ๑ ถถ ภาวิตา ๑ ภิกฺขเว จตฺตาโร
 อิทฺธิปาทา ถถ พหุสํกตา มหปฺผลา โหนฺติ มหานิสํสา ๑ อิทฺธิ

ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌนฺทสฺมาธิปฺชานสงฺขารสฺมนฺนาคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ
 อิติ เม ฌนฺโท น จ อตฺถิโน ภวิสฺสตี น จ อติปคฺคหิโต
 ภวิสฺสตี น จ อชฺฌตฺตํ สงฺขิตฺโต ภวิสฺสตี น จ พหิทฺธา
 วิภฺชิตฺโต ภวิสฺสตี ปจฺจนาปุเร สณฺเณ จ วิหริตี ยถา ปุเร ตถา
 ปจฺจนา ยถา ปจฺจนา ตถา ปุเร ยถา อโห ตถา อุกฺกมฺม ยถา อุกฺกมฺม
 ตถา อโห ยถา ทิवा ตถา รตฺตี ยถา รตฺตี ตถา ทิवा อิติ
 วิวฏฺเณ เจตสา อปฺริโยนฺทฺเชน สํปฺปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ วิริยสฺมาธิ
 จิตฺตสฺมาธิ ฌมฺมสฺมาธิปฺชานสงฺขารสฺมนฺนาคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ
 อิติ เม ฌมฺมสฺมา น จ อตฺถิโน ภวิสฺสตี น จ อติปคฺคหิตา ภวิสฺสตี
 น จ อชฺฌตฺตํ สงฺขิตฺตา ภวิสฺสตี น จ พหิทฺธา วิภฺชิตฺตา
 ภวิสฺสตี ปจฺจนาปุเร สณฺเณ จ วิหริตี ยถา ปุเร ตถา ปจฺจนา
 ยถา ปจฺจนา ตถา ปุเร ยถา อโห ตถา อุกฺกมฺม ยถา อุกฺกมฺม
 ตถา อโห ยถา ทิवा ตถา รตฺตี ยถา รตฺตี ตถา ทิवा อิติ
 วิวฏฺเณ เจตสา อปฺริโยนฺทฺเชน สํปฺปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ

[๑๓๘๐] กถโม จ ภิกฺขเว อตฺถิโน ฌนฺโท ฯ โย ภิกฺขเว
 ฌนฺโท โกธขฺยสฺสหคโต โกธขฺยสฺสมฺปยุตฺโต ฯ อยํ ธุจฺจติ ภิกฺขเว
 อตฺถิโน ฌนฺโท ฯ

[๑๓๘๑] กถโม จ ภิกฺขเว อติปคฺคหิโต ฌนฺโท ฯ โย ภิกฺขเว
 ฌนฺโท อุกฺกมฺมสฺสหคโต อุกฺกมฺมสฺสมฺปยุตฺโต ฯ อยํ ธุจฺจติ ภิกฺขเว
 อติปคฺคหิโต ฌนฺโท ฯ

[๓๗๘] กตโม จ ภิกขเว อชฌตคัม สงฺฆิตโต ฉนฺโท ฯ โย
 ภิกขเว ฉนฺโท ถันมิทฺธสทคโต ถันมิทฺธสมฺปยุตฺโต ฯ อยํ บุรุษ
 ภิกขเว อชฌตคัม สงฺฆิตโต ฉนฺโท ฯ

[๓๑๘๓] กตโม จ ภิกฺขเว พหิทฺธา วิภิจฺฉโต ฉนฺโท ฯ โย
 ภิกฺขเว ฉนฺโท พหิทฺธา ปญฺຈ กามคฺเชน ยาวพท ชนฺวิภิจฺฉโต
 ชนฺวิສໄງ ຯ ຍຍໍ ງຸຈຸຕິ ກິກັຂເວ ພຫິທຸຊາ ວິກັຂີຕ໌ ເອນໂທ ຯ

[๓๓๘] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปจฺฉาปุเร สํญํ ๑ จิหฺรติ
 ยถา ปุเร ตถา ปจฺฉา ยถา ปจฺฉา ตถา ปุเร ๑ อธิ ภิกฺขเว
 ภิกฺขุโน ปจฺฉาปุเร สํญฺมา ตํคฺคิหิตา โหติ สุมฺนสฺสิดา สูปฺชาริตา
 สุปฺปปฏิวิทฺธา ปญฺณาย ๑ เหวํ โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปจฺฉาปุเร สํญํ
 ๑ จิหฺรติ ยถา ปุเร ตถา ปจฺฉา ยถา ปจฺฉา ตถา ปุเร ๑

[๓๓๘๕] กถญจ ภิกขเว ภิกขุ ยถา อโห ตถา อุตฺถํ ยถา
 อุตฺถํ ตถา อโห วิหรติ ฯ อธิ ภิกขเว ภิกขุ อิมเมว กายํ อุตฺถํ
 ปาทตถา อโห เกสํมตฺตถา ตจฺปริญฺหํ ปูริ นานปฺปการสฺส อสฺสจิโน
 ปจฺจเวกฺขติ อตฺถิ อิมสฺมึ กายเ เกสา โลมา นขา ทนฺตา
 ตโจ มํถํ นหารู อญฺฐํ อญฺฐิมิณฺหํ จกฺกํ หทยํ ยกนํ กิโณมกํ
 มีหํ ปปฺผาฬํ อนํ อเนตฺตคฺคณํ อุตฺตริยํ กวีรํ มีตฺตํ เสมฺหํ
 ปุพฺพุโ โลหิตํ เสโท เมโท อสฺสํ วสา เขโฬ สิงฺฆานิกา สติกา
 มุตฺตนฺติ ฯ เอวํ โห ภิกขเว ภิกขุ ยถา อโห ตถา อุตฺถํ ยถา
 อุตฺถํ ตถา อโห วิหรติ ฯ

๓๕๘ สุตฺตฺนํ ปิฏกํ สํยุตฺตํ นิกายสํสํ มหาวารวคฺโค [๓๓๘๖]

[๓๓๘๖] กถณฺญํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถา ทิฉา ตถา รตฺตํ ยถา รตฺตํ ตถา ทิฉา จิหฺรติ ฯ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เยหิ อากาเรหิ เยหิ ถึงฺเคหิ เยหิ นิมิตฺเตหิ ทิฉา ฉนฺทสฺมาธิปฺชานสงฺขารสํนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ โส เตหิ อากาเรหิ เตหิ ถึงฺเคหิ เตหิ นิมิตฺเตหิ รตฺตํ ฉนฺทสฺมาธิปฺชานสงฺขารสํนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ เยหิ วา ปน อากาเรหิ เยหิ ถึงฺเคหิ เยหิ นิมิตฺเตหิ รตฺตํ ฉนฺทสฺมาธิปฺชานสงฺขารสํนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ โส เตหิ อากาเรหิ เตหิ ถึงฺเคหิ เตหิ นิมิตฺเตหิ ทิฉา ฉนฺทสฺมาธิปฺชานสงฺขารสํนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ เหวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถา ทิฉา ตถา รตฺตํ ยถา รตฺตํ ตถา ทิฉา จิหฺรติ ฯ

[๓๓๘๗] กถณฺญํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จิวฺเณ เจตสา อปฺริโยนทฺเรน สํปฺปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อาโลกสณฺเณ สุกฺคหิตา โหติ ทิวาสณฺเณ สฺวาริฏฺฐจิตฺตา ฯ เหวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ จิวฺเณ เจตสา อปฺริโยนทฺเรน สํปฺปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ

[๓๓๘๘] กถณฺญํ ภิกฺขเว อติตฺถํ วิริยํ ฯ ยํ ภิกฺขเว วิริยํ โกธขฺยสํหคตํ โกธขฺยสํปยุตฺตํ ฯ อิทํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว อติตฺถํ วิริยํ ฯ

[๓๓๘๙] กถณฺญํ ภิกฺขเว อติปคฺคหิตํ วิริยํ ฯ ยํ ภิกฺขเว วิริยํ อุตฺทฺทฺจจสํหคตํ อุตฺทฺทฺจจสํปยุตฺตํ ฯ อิทํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว อติปคฺคหิตํ วิริยํ ฯ

[๓๓๙๐] กถณฺญํ ภิกฺขเว ขชฺฌตฺตํ สงฺขิตฺตํ วิริยํ ฯ ยํ ภิกฺขเว

วิริยํ ถันมิทฺธสํหคํ ถันมิทฺธสํปยุตฺตํ ๑ อิทํ อัจฺจุติ ฅิกฺขเว อชฺฌตฺตํ
สงฺขิตฺตํ วิริยํ ๑

[๓๓๘๗] กตมญฺจ ฅิกฺขเว พหิทฺธา วิภูตฺตํ วิริยํ ๑ ยํ ฅิกฺขเว
วิริยํ พหิทฺธา ปญฺจ กามศฺุณฺเณ อารพฺภ อนุวิภูตฺตํ อนุวีสํ ๑ อิทํ
อัจฺจุติ ฅิกฺขเว พหิทฺธา วิภูตฺตํ วิริยํ ๑ เป ๑

[๓๓๘๘] กตมญฺจ ฅิกฺขเว ฅิกฺขุ วิวฏฺเณ เจตสา อปฺริโยนทฺเชน
สํปฺภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ๑ อิท ฅิกฺขเว ฅิกฺขุโน อโถกสญฺเญา
สํกฺคหิตา โหติ ทิวาสญฺเญา สฺวาวิชฺฐิจิตา ๑ เหวํ โห ฅิกฺขเว
ฅิกฺขุ วิวฏฺเณ เจตสา อปฺริโยนทฺเชน สํปฺภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ๑

[๓๓๘๙] กตมญฺจ ฅิกฺขเว อตฺถิถํ จิตฺตํ ๑ ยํ ฅิกฺขเว จิตฺตํ
โกสฺสขสํหคํ โกสฺสขสํปยุตฺตํ ๑ อิทํ อัจฺจุติ ฅิกฺขเว อตฺถิถํ จิตฺตํ ๑

[๓๓๙๐] กตมญฺจ ฅิกฺขเว อตฺธิปคฺคหิตํ จิตฺตํ ๑ ยํ ฅิกฺขเว จิตฺตํ
อฺทฺธจฺจุสํหคํ อฺทฺธจฺจุสํปยุตฺตํ ๑ อิทํ อัจฺจุติ ฅิกฺขเว อตฺธิปคฺคหิตํ
จิตฺตํ ๑

[๓๓๙๑] กตมญฺจ ฅิกฺขเว อชฺฌตฺตํ สงฺขิตฺตํ จิตฺตํ ๑ ยํ ฅิกฺขเว
จิตฺตํ ถันมิทฺธสํหคํ ถันมิทฺธสํปยุตฺตํ ๑ อิทํ อัจฺจุติ ฅิกฺขเว อชฺฌตฺตํ
สงฺขิตฺตํ จิตฺตํ ๑

[๓๓๙๒] กตมญฺจ ฅิกฺขเว พหิทฺธา วิภูตฺตํ จิตฺตํ ๑ ยํ ฅิกฺขเว
จิตฺตํ พหิทฺธา ปญฺจ กามศฺุณฺเณ อารพฺภ อนุวิภูตฺตํ อนุวีสํ ๑ อิทํ
อัจฺจุติ ฅิกฺขเว พหิทฺธา วิภูตฺตํ จิตฺตํ ๑ เป ๑

๓๖๐ สุตตฺถนุคณียเก สํยุตฺตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๓๑๘๗]

[๓๑๘๗] เหวํ โห ภิคฺชเว ภิคฺช จิวเณน เจตสา อปฺริโยนทฺเรน
สํปฺปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ

[๓๑๘๘] กตมา จ ภิคฺชเว อติตํหา วํมํสา ฯ ยถา ภิคฺชเว
วํมํสา โกตฺตชฺชสํหคฺคา โกตฺตชฺชสํมฺปยุตฺตา ฯ อยํ อจฺจุจติ ภิคฺชเว
อติตํหา วํมํสา ฯ

[๓๑๘๙] กตมา จ ภิคฺชเว อติปคฺคหิตา วํมํสา ฯ ยถา ภิคฺชเว
วํมํสา อุตฺตจฺจุจสํหคฺคา อุตฺตจฺจุจสํมฺปยุตฺตา ฯ อยํ อจฺจุจติ ภิคฺชเว
อติปคฺคหิตา วํมํสา ฯ

[๓๑๙๐] กตมา จ ภิคฺชเว อชฺฌตฺตํ สงฺกฺขิตฺตา วํมํสา ฯ ยถา
ภิคฺชเว วํมํสา ถันนิทฺตสํหคฺคา ถันนิทฺตสํมฺปยุตฺตา ฯ อยํ อจฺจุจติ
ภิคฺชเว อชฺฌตฺตํ สงฺกฺขิตฺตา วํมํสา ฯ

[๓๑๙๑] กตมา จ ภิคฺชเว พหิทฺธา วิกฺขิตฺตา วํมํสา ฯ ยถา
ภิคฺชเว วํมํสา พหิทฺธา ปญฺจ กามคฺคเณ อารพฺภ อนฺนิวิกฺขิตฺตา
อนฺนิสฺสฎฺฐา ฯ อยํ อจฺจุจติ ภิคฺชเว พหิทฺธา วิกฺขิตฺตา วํมํสา ฯ เป ฯ

[๓๑๙๒] เหวํ โห ภิคฺชเว ภิคฺช จิวเณน เจตสา อปฺริโยนทฺเรน
สํปฺปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ เหวํ ภาวิตา โห ภิคฺชเว จตฺตาโร
อิทฺธิปาทา เหวํ พหุตฺถกฺคา มหฺปฺผลา โหนฺติ มหานิสฺสํสา ฯ

[๓๑๙๓] เหวํ ภาวิตฺเตสุ โห ภิคฺชเว ภิคฺช จตฺตํ อิทฺธิปาเทสุ
เอวํ พหุตฺถกฺเตสุ อนฺเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจุจฺจุโกติ เอโกปิ หุตฺวา
พหุชา โหติ พหุชาปิ หุตฺวา เอโก โหติ ฯ เป ฯ ยาว พหฺม-

โลกาบี กาเยน วสํ วคฺเตติ ฯ

[๑๒๐๕] เอวํ ภาวิตฺเตสุ โห ภาวฺวเว ภาวฺว จตุสฺส อิทฺธิปาเทสุ
เอวํ พหุสฺสเทสุ อาสวํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ ปญฺญาวิมุตฺตํ
ทัญญฺเจว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกคฺวา อปฺปสมฺปชฺช วิหรตฺติ ฯ
(ณฺมี อภิญฺญาโย วิตฺถาเรตพฺพา) ฯ

ปาสาทกมฺปนวคฺโค ทฺติโย ฯ

อิมสฺส วคฺคสฺส อุตฺถานํ .

ปฺพุเพ มหฺปฺผตา ณฺโท โมคฺคตฺถาโน จ พฺราหฺมโน
เทวํ สมนพฺราหฺมณานิ เทสฺนา วิภงฺเคน จาติ ฯ

อโยคัพพคฺโค ทติโย

[๓๒๐๕] ตาวตฺถิยํ ฯ ปุพฺเพ เม ภิกฺขเว สมนุโพชา อนภิสฺม-
 พุทฺธสฺส โภชิสฺสคฺคฺสเสว สโต เอตทโหสี โก นุ โห มคฺโค
 กา ปฏิปทา อิทฺธิปาทภาวนายาติ ฯ คสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสี
 สโต ภิกฺขุ ฉนฺทสฺมาธิปฺธานสงฺขารสงฺมณฺณาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ อิติ
 เม ฉนฺโท น จ อติถฺนํ ภวิสฺสตี น จ อติปคฺคหิตो ภวิสฺสตี
 น จ อชฺฌตฺตํ สงฺฆิตฺโต ภวิสฺสตี น จ พหิทฺธา วิภฺจิตฺโต
 ภวิสฺสตี ปจฺจนาปุเร สณฺณํ จ วิหริติ ยถา ปุเร ตถา ปจฺจนา
 ยถา ปจฺจนา ตถา ปุเร ยถา อโห ตถา อุตฺถํ ยถา อุตฺถํ ตถา
 อโห ยถา ทิวา ตถา รตฺตี ยถา รตฺตี ตถา ทิวา อิติ วิวฏฺเณ
 เจตสา อปฺริโยนทฺเธน สํปฺปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ วิริยสฺมาธิ จิตฺต-
 สฺมาธิ จมฺมสฺมาธิปฺธานสงฺขารสงฺมณฺณาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ อิติ
 เม จมฺมสา น จ อติถฺนา ภวิสฺสตี น จ อติปคฺคหิตา ภวิสฺสตี
 น จ อชฺฌตฺตํ สงฺฆิตฺตา ภวิสฺสตี น จ พหิทฺธา วิภฺจิตฺตา
 ภวิสฺสตี ปจฺจนาปุเร สณฺณํ จ วิหริติ ยถา ปุเร ตถา ปจฺจนา
 ยถา ปจฺจนา ตถา ปุเร ยถา อโห ตถา อุตฺถํ ยถา อุตฺถํ
 ตถา อโห ยถา ทิวา ตถา รตฺตี ยถา รตฺตี ตถา ทิวา อิติ
 วิวฏฺเณ เจตสา อปฺริโยนทฺเธน สํปฺปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ

[๓๒๐๖] เอวํ ภาวิตฺเตสุ โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุสฺส อิทฺธิปาเทสุ

เอวํ พหุตฺถเตสุ อเนกวิหิตํ อิทฺธิวํ ปจฺจนุโกติ เอโกมํ หุตฺวา
พหุชา โหติ พหุชาปํ หุตฺวา เอโก โหติ ฯ เป ฯ ยาว พุทฺหม-
โตกาปํ กาเยน วสํ วตฺเตติ ฯ

[๓๒๐๗] เอวํ ภาวิตฺเตสุ โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุสสุ อิทฺธิปาเทสุ
เอวํ พหุตฺถเตสุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ ปณฺญาวิมุตฺตํ
ทัญญูเจวํ ชมเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกฺคฺคา อุปสํมปฺปชฺช วิหรตฺติ ฯ
(ณฺมี อภิญฺญาโย วิตุถาเรตฺตพฺพา) ฯ

[๓๒๐๘] สํวตฺตํ ฯ อถ โส อายสฺมา อานนฺโท เยน ภควา
เตนฺอุปสงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํติ ฯ
เอกมฺนตํ นิสฺสินฺโน โส อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิชานาติ นุ โส ภาเน ภควา อิทฺธิยา มโนมเยน กาเยน
พุทฺหมโลกํ อุปสงฺกมิตาติ ฯ อภิชานามิ ชฺวาทํ อานนฺท อิทฺธิยา
มโนมเยน กาเยน พุทฺหมโลกํ อุปสงฺกมิตาติ ฯ อภิชานาติ ปน
ภาเน ภควา อิมินา จาคุมฺมहाภฺตฺติเกน กาเยน อิทฺธิยา พุทฺหมโลกํ
อุปสงฺกมิตาติ ฯ อภิชานามิ ชฺวาทํ อานนฺท อิมินา จาคุมฺมहा-
ภฺตฺติเกน กาเยน อิทฺธิยา พุทฺหมโลกํ อุปสงฺกมิตาติ ฯ

[๓๒๐๙] ยํ จ โส โสมาคี ภาเน ภควา อิทฺธิยา มโนมเยน
กาเยน พุทฺหมโลกํ อุปสงฺกมิตา ยํ จ โส อภิชานาติ ภาเน
ภควา อิมินา จาคุมฺมहाภฺตฺติเกน กาเยน อิทฺธิยา พุทฺหมโลกํ อุป-

๑ พ. เอวํ ฯ ส. โอปปาทิ ฯ

สงฺกมิตา. คยิทํ ภนฺเต ภควโต อจฺฉริยญฺเจว อพฺภุตญฺจาติ ฯ
 อจฺฉริยา เจว อานนฺท ตถาคตา อจฺฉริยธมฺมธมฺมนาคตา จ
 อพฺภุตา เจว อานนฺท ตถาคตา อพฺภุตธมฺมธมฺมนาคตา จ ฯ

[๑๒๑๐] ยสฺมึ อานนฺท สมฺเย ตถาคโต กายมฺบิ จิตฺเต สมาทหติ
 จิตฺตมฺบิ กายเ สมาทหติ สฺขสฺสญฺญจฺ จสฺสญฺญจฺ กายเ
 โยกฺกมิตฺวา วิหริติ ตสฺมึ อานนฺท สมฺเย ตถาคตสฺส กายเ
 จหฺตโร เจว โหติ มุทฺตโร จ กมฺมณียตโร จ ปภสฺสํวตโร จ ฯ

[๑๒๑๑] เสยฺยถาปิ อานนฺท อโยคุโฬ ทิวสํ สันตฺตฺโต จหฺตโร
 เจว โหติ มุทฺตโร จ กมฺมณียตโร จ ปภสฺสํวตโร จ ฯ เหวเมว
 โส อานนฺท ยสฺมึ สมฺเย ตถาคโต กายมฺบิ จิตฺเต สมาทหติ
 จิตฺตมฺบิ กายเ สมาทหติ สฺขสฺสญฺญจฺ จสฺสญฺญจฺ กายเ
 โยกฺกมิตฺวา วิหริติ ตสฺมึ อานนฺท สมฺเย ตถาคตสฺส กายเ
 จหฺตโร เจว โหติ มุทฺตโร จ กมฺมณียตโร จ ปภสฺสํวตโร จ ฯ

[๑๒๑๒] ยสฺมึ อานนฺท สมฺเย ตถาคโต กายมฺบิ จิตฺเต สมาทหติ
 จิตฺตมฺบิ กายเ สมาทหติ สฺขสฺสญฺญจฺ จสฺสญฺญจฺ กายเ
 โยกฺกมิตฺวา วิหริติ ตสฺมึ อานนฺท สมฺเย ตถาคตสฺส กายเ
 ขปฺปกสฺสเรเนว ปจฺฉิยา เวหสํ อพฺภุคฺคจฺฉติ ฯ โส อเนกวิหิตํ
 อิทฺธิวิจํ ปจฺจุณฺโภติ เอโกปิ หุคฺวา พุชฺชา โหติ พุชฺชาปิ หุคฺวา
 เอโก โหติ ฯ เป ฯ ยาว พุทฺทมโตถาปิ กายเณ วสํ วคฺเคติ ฯ

๓. ตี. เหว ฯ พ. สโมทหติ ฯ

[๑๒๑๓] เสงฺยุถาบี อานนฺท ตฺถนึจฺ วา กปฺปาสนึจฺ วา ถฺกุโก
 ฐาตุปาทาโน อปฺปกสฺสเรเนว ปจฺฉิยา เวหาลํ อพฺพุคฺคจฺฉติ ฯ
 เหวเมว โห อานนฺท ยสฺมึ สฺมเย ตถาคโต กายมนี จิตฺเต
 สฺมาทหติ จิตฺตมนี กายเ สฺมาทหติ สฺขสฺสณฺณจฺ จสฺสณฺณจฺ
 กายเ โอภกฺมิตฺวา วิหริติ ฯ เป ฯ

[๑๒๑๔] ตสฺมึ อานนฺท สฺมเย ตถาคตสฺส กายเ อปฺปกสฺสเร-
 เนว ปจฺฉิยา เวหาลํ อพฺพุคฺคจฺฉติ ฯ โส อเนกวิหิตํ อิทฺธิวึชํ
 ปจฺจุณฺโภติ เอโกนี หุตฺวา พุทฺธา โหติ พุทฺธานี หุตฺวา เอโก
 โหติ ฯ เป ฯ ยาว พฺรหฺมโลกาบี กายเณ วลํ วตฺเตตฺติ ฯ

[๑๒๑๕] จตุตาโรเม ภิกฺขเว อิทฺธิปาทา ฯ กตเม จตุตาโร ฯ
 อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌนฺทสฺมาธิปฺธานสงฺฆารสฺมนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ
 ภาเวติ ฯ วิริยสฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ วมฺมัสสฺมาธิปฺธานสงฺฆารสฺมนฺนา-
 คตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ อิมเ โห ภิกฺขเว จตุตาโร อิทฺธิปาทา ฯ

[๑๒๑๖] อิมสํ โห ภิกฺขเว จตฺถนํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา
 พหุตฺถกตฺตฺตา ภิกฺขุ ฐาสฺวานํ ฐยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ ปญฺญา-
 วิมุตฺตํ ทิฏฺฐิเจว ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกิตฺวา อฺปฺสํปฺชช
 วิหริตฺติ ฯ

[๑๒๑๗] จตุตาโรเม ภิกฺขเว อิทฺธิปาทา ฯ กตเม จตุตาโร ฯ
 อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌนฺทสฺมาธิปฺธานสงฺฆารสฺมนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ
 ภาเวติ ฯ วิริยสฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ วมฺมัสสฺมาธิปฺธานสงฺฆารสฺมนฺนา-

๓๖๖ สุตตฺตบปีฏเฐ สัมมุตตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๑๒๑๘]

คคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ อิมเ ช ภิက္ขเว จตฺตาโร อิทฺธิปาทา ฯ

[๑๒๑๘] อิมสฺ ช ภิက္ขเว จตฺตุนํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา
พหุตฺถกตฺตฺตา ทฺวินนํ ผลานํ อณฺณคฺรํ ผลํ ปาฏิกงฺขํ ทิฏฺฐเฐว
ขมฺเม อณฺเณว สฺติ วา อุปาทิสฺเสเส อนาคามิตาติ ฯ

[๑๒๑๙] จตฺตาโรเม ภิက္ขเว อิทฺธิปาทา ฯ กตฺตเม จตฺตาโร ฯ
อิตฺ ภิက္ขเว ภิက္ขุ ญฺหนสฺมาธิปฺชานสงฺขารสมฺมุนาคคํ อิทฺธิปาทํ
ภาเวติ ฯ วิริยสฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ วมฺมสฺมาธิปฺชานสงฺขารสมฺมุนา-
คคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ อิมเ ช ภิက္ขเว จตฺตาโร อิทฺธิปาทา ฯ

[๑๒๒๐] อิมสฺ ช ภิက္ขเว จตฺตุนํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา
พหุตฺถกตฺตฺตา สฺตฺต ผลา สฺตฺตฺตานิสฺสํสา ปาฏิกงฺขา ฯ กตฺตเม สฺตฺต
ผลา สฺตฺตฺตานิสฺสํสา ฯ ทิฏฺฐเฐว ขมฺเม ปฏิกจฺจ อณฺณํ อาราเชติ
โน เจ ทิฏฺฐเฐว ขมฺเม ปฏิกจฺจ อณฺณํ อาราเชติ อถ มรณ-
กาเถ อณฺณํ อาราเชติ โน เจ ทิฏฺฐเฐว ขมฺเม ปฏิกจฺจ อณฺณํ
อาราเชติ โน เจ มรณกาเถ อณฺณํ อาราเชติ ฯ อถ ปญฺจนฺนํ
โอรัมภาคิยานํ สลฺโลเชชนานํ ปริกฺขยา อนุคฺตราปรีนิพฺพายํ โหติ
อุปฺพจฺจปรีนิพฺพายํ โหติ อสงฺขารปรีนิพฺพายํ โหติ สสงฺขาร-
ปรีนิพฺพายํ โหติ อุกฺขํโสโต โหติ อกนิฏฺฐคามํ ฯ อิมสฺ ช
ภิက္ขเว จตฺตุนํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกตฺตฺตา อิมเ สฺตฺต
ผลา สฺตฺตฺตานิสฺสํสา ปาฏิกงฺขาติ ฯ

[๑๒๒๑] สํวตฺตฺถนิทานํ ฯ อถ ช อายสฺสุมา อานนฺโท เยน

ภควา เตนุปลงฺกมิ อุปฺสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอก-
มนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสนฺโน ๒ อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ
เอตทโวจ กตมา นุ ๒ ภาเน อิทฺธิ กตโม อิทฺธิปาโท กตมา
อิทฺธิปาทภาวนา กตมา อิทฺธิปาทภาวนาคามินิ ปฏฺธิปทาติ ๑

[๑๒๒๖] อิทฺธานนฺท ภิภฺชฺชฺช อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจนฺนโกติ เอโกปิ
หุตฺวา พุทฺธา โหติ พุทฺธาปิ หุตฺวา เอโก โหติ ๑ เป ๑ ยาว
พฺรหฺมโถกามิ กาเยน วสํ วตฺเตติ ๑ อโย อจฺจุตฺตานนฺท อิทฺธิ ๑

[๑๒๒๗] กตโม จานนฺท อิทฺธิปาโท ๑ โย อานนฺท มคฺโค ยา
ปฏฺธิปทา อิทฺธิตาภาย อิทฺธิปฏฺธิตาภาย สํวตฺตติ ๑ อโย อจฺจุตฺตานนฺท
อิทฺธิปาโท ๑

[๑๒๒๘] กตมา จานนฺท อิทฺธิปาทภาวนา ๑ อิทฺธานนฺท ภิภฺชฺชฺช ฌนฺท-
สฺมาธิปชฺชานสํขารสํมณฺเฑคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ๑ วิริยสฺมาธิ จิตฺต-
สฺมาธิ วมํสาสฺมาธิปชฺชานสํขารสํมณฺเฑคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ๑ อโย
อจฺจุตฺตานนฺท อิทฺธิปาทภาวนา ๑

[๑๒๒๙] กตมา จานนฺท อิทฺธิปาทภาวนาคามินิ ปฏฺธิปทา ๑
อโยเมว อริโย อญฺเฐสิคฺคิโก มคฺโค ๑ เสยฺยถิโก ๑ สํมฺมาทิฏฺฐิ
๑ เป ๑ สํมฺมาสฺมาธิ ๑ อโย อจฺจุตฺตานนฺท อิทฺธิปาทภาวนาคามินิ
ปฏฺธิปทาติ ๑

[๑๒๓๐] เอกมนฺตํ นิสฺสนฺโน ๒ อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ ภควา
เอตทโวจ กตมา นุ ๒ อานนฺท อิทฺธิ กตโม อิทฺธิปาโท

กตมา อธิษัปปาทภาวนา กตมา อธิษัปปาทภาวนาคามินี ปฏิปทาติ ฯ
ภคจํมุตฺตา โน ภนฺเต ชมฺมา ภคจํเนตฺติกา ฯ เป ฯ

[๓๒๒๗] อธิษณฺนท ภิกฺขุ อเนกวิหิตํ อธิษัทธิํ ปจฺจุจฺจนฺนํ เอโกปิ
หุตฺวา พุทฺธา โหติ พุทฺธาปิ หุตฺวา เอโก โหติ ฯ เป ฯ ยาว
พฺรหฺมโลกาปิ กาเยน วสํ วตฺเตติ ฯ อโย อจฺจุจฺจทานนฺท อธิษัทธิ ฯ

[๓๒๒๘] กตโม จานนฺท อธิษัปปาทา ฯ โย จานนฺท มคฺโค ยา
ปฏิปทา อธิษัตฺตภาเย อธิษัตฺตภาเย สํวตฺตติ ฯ อโย อจฺจุจฺจทานนฺท
อธิษัปปาทา ฯ

[๓๒๒๙] กตมา จานนฺท อธิษัปปาทภาวนา ฯ อธิษณฺนท ภิกฺขุ
ฉนฺตสํมาธิปฺพานสงฺฆารสํมณฺเฑคํ อธิษัปปาทํ ภาเวติ ฯ วิริยสํมาธิ
จิตฺตสํมาธิ วมฺมสํมาธิปฺพานสงฺฆารสํมณฺเฑคํ อธิษัปปาทํ ภาเวติ ฯ
อโย อจฺจุจฺจทานนฺท อธิษัปปาทภาวนา ฯ

[๓๒๓๐] กตมา จานนฺท อธิษัปปาทภาวนาคามินี ปฏิปทา ฯ
อโยเมว อวิโย อญฺเฐจํคิโก มคฺโค ฯ เสยฺยถิํ ฯ สํมาทิฏฺฐิ
ฯ เป ฯ สํมาสํมาธิ ฯ อโย อจฺจุจฺจทานนฺท อธิษัปปาทภาวนาคามินี
ปฏิปทาติ ฯ

[๓๒๓๑] อถ โส สํพหุตา ภิกฺขุ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมัสสุ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ เอก-
มนฺตํ นิสีหนฺนา โส เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอกทโวจํ กตมา นุ โส
ภนฺเต อธิษั กตโม อธิษัปปาทา กตมา อธิษัปปาทภาวนา กตมา

อิทธิปาทภาวนาคามินี ปฏิปทาติ ฯ

[๑๒๓๒] อธิ ภิกขเว ภิกขุ อเนกวิหิตํ อิทธิวิชํ ปจฺจนฺโกติ เอโกมี
หุตฺวา พหุชา โหติ พหุชามี หุตฺวา เอโก โหติ ฯ เป ฯ ยาว
พฺรหฺมโลกามี กาเยน วสํ วตฺเตติ ฯ อयํ อจฺจุตติ ภิกขเว อิทธิ ฯ

[๑๒๓๓] กตโม จ ภิกขเว อิทธิปาโท ฯ โย ภิกขเว มคฺโค
ยา ปฏิปทา อิทธิธมฺมาภย อิทธิปฺปฐมฺมาภย สํวตฺตติ ฯ อยํ อจฺจุตติ
ภิกขเว อิทธิปาโท ฯ

[๑๒๓๔] กตมา จ ภิกขเว อิทธิปาทภาวนา ฯ อธิ ภิกขเว
ภิกขุ ฌนฺทสฺมาธิปฺชานสงฺขารสํนฺนาคคํ อิทธิปาทํ ภาเวติ ฯ วิริย-
สฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ วมฺมัสสํมาธิปฺชานสงฺขารสํนฺนาคคํ อิทธิปาทํ
ภาเวติ ฯ อยํ อจฺจุตติ ภิกขเว อิทธิปาทภาวนา ฯ

[๑๒๓๕] กตมา จ ภิกขเว อิทธิปาทภาวนาคามินี ปฏิปทา ฯ
อหเมว อริโย อญฺเฐจฺจิโก มคฺโค ฯ เสยฺยถิํ ฯ สมนฺนาทิฏฺฐิ-
ฯ เป ฯ สมนฺนาสฺมาธิ ฯ อยํ อจฺจุตติ ภิกขเว อิทธิปาทภาวนาคามินี
ปฏิปทาติ ฯ

[๑๒๓๖] อถ ไช สมนฺพหุตา ภิกขุ เยน ภควา ฯ เป ฯ เอกมฺหุตํ
นิสฺสินฺเน ไช เต ภิกขุ ภควา เอตทโวจ กตมา นุ ไช ภิกขเว
อิทธิ กตโม อิทธิปาโท กตมา อิทธิปาทภาวนา กตมา อิทธิ-
ปาทภาวนาคามินี ปฏิปทาติ ฯ ภควมฺมตฺตา โน ภนฺเต ฐมฺมา
ภควนฺตฺติกา ฯ เป ฯ

กตคฺคา โมคฺคตฺตาโน ภิกฺขุ เอวํหิทธิโก เอวํหานุภาโว ฯ
 กตเมสํ จตฺตุนํ ฯ อธิ ภิกฺขเว โมคฺคตฺตาโน ภิกฺขุ นนฺทสฺมาธิ-
 ปธานสํขารสํนฺนาคคํ อธิปิปาทํ ภาเวติ อิติ เม นนฺโท น จ
 อติสฺสโน ภวิสฺสติ น จ อติปคฺคหิตो ภวิสฺสติ น จ อชฺฌตฺตํ
 สํขิตฺตโค ภวิสฺสติ น จ พหิทฺธา วิภฺชิตฺตโค ภวิสฺสติ ปจฺจุณาปุเร
 สณฺณํ จ วิหริติ ยถา ปุเร ตถา ปจฺจุณา ยถา ปจฺจุณา ตถา
 ปุเร ยถา อโห ตถา อุตฺตํ ยถา อุตฺตํ ตถา อโห ยถา ทิวา
 ตถา รตฺตํ ยถา รตฺตํ ตถา ทิวา อิติ วิวฺเณน เจตสา อปริโย-
 นนฺทฺเชน สํปฺปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ วิริยสฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ วิมฺบสา-
 สฺมาธิปธานสํขารสํนฺนาคคํ อธิปิปาทํ ภาเวติ อิติ เม วิมฺบสา
 น จ อติสฺสโน ภวิสฺสติ น จ อติปคฺคหิตา ภวิสฺสติ น จ
 อชฺฌตฺตํ สํขิตฺตคา ภวิสฺสติ น จ พหิทฺธา วิภฺชิตฺตคา ภวิสฺสติ
 ฯ เป ฯ อิติ วิวฺเณน เจตสา อปริโยนนฺทฺเชน สํปฺปภาสํ จิตฺตํ
 ภาเวติ ฯ อิมสํ โห ภิกฺขเว จตฺตุนํ อธิปิปาทานํ ภาวิตคฺคา
 พหุตฺถกตคฺคา โมคฺคตฺตาโน ภิกฺขุ เอวํหิทธิโก เอวํหานุภาโว ฯ

[๑๒๔๓] อิมสณฺจ ปน ภิกฺขเว จตฺตุนํ อธิปิปาทานํ ภาวิตคฺคา
 พหุตฺถกตคฺคา โมคฺคตฺตาโน ภิกฺขุ เอวํ อเนกวิหิตํ อธิปิวิธิ ปจฺจุ-
 นฺโภติ เอโกปี หุตฺวา พหุสา โหติ พหุสามี หุตฺวา เอโก
 โหติ ฯ เป ฯ ยาว พุรหฺมโลคามี กาเยน วสํ วตฺเตติ ฯ

[๑๒๔๔] อิมสณฺจ ปน ภิกฺขเว จตฺตุนํ อธิปิปาทานํ ภาวิตคฺคา

พหุถักตตุตา โมคคตตุตาโน ภิกขุ ชาสวานัน ฆยา อนาสวํ เจโตวิมุตติ
 ปณฺณววิมุตติ ติฏฺฐเสว ชมฺเม สยํ อภินฺนวา สจฺฉนิกตฺวา อุลลสมปชฺช
 วิหรตฺติ ฯ

[๑๒๔๕] ตตุว โห ภควา ภิกขุ ชามนฺเตสึ ตํ กิ มณฺณณ
 ภิกขเว กตเมสํ ชมฺมานํ ภาวิตตตุตา พหุถักตตุตา ตถาคโต เอวํ
 มหิทฺธิโก เอวํหานุภาโวติ ฯ ภควมฺมุตตา โน ภนฺเต ชมฺมา ฯ เป ฯ

[๑๒๔๖] จตุณฺโณ โห ภิกขเว อิทฺธิปาทานํ ภาวิตตตุตา พหุถัก-
 กตตุตา ตถาคโต เอวํมหิทฺธิโก เอวํหานุภาโว ฯ กตเมสํ จตุณฺโณ ฯ
 อิทฺธิ ภิกขเว ตถาคโต ฉนฺทสฺมาธิปชานสงฺฆารสฺมนฺนาคคํ อิทฺธิปาทํ
 ภาเวติ อิตฺติ เม ฉนฺโท น จ อตฺถิโน ภวิสฺสติ น จ
 อติปคฺคหิตา ภวิสฺสติ น จ อชฺชณตฺตํ สงฺฆิตฺตโค ภวิสฺสติ น
 จ พหิทฺธา วิภวิตฺตโค ภวิสฺสติ ปจฺจุณาปุเร สณฺณํ จ วิหริ
 ยถา ปุเร ตถา ปจฺจุณา ยถา ปจฺจุณา ตถา ปุเร ยถา อโห
 ตถา อุตฺถํ ยถา อุตฺถํ ตถา อโห ยถา ทิวา ตถา รตฺตํ ยถา
 รตฺตํ ตถา ทิวา อิตฺติ วิวญฺเณ เจตสา อปฺริยทฺตเรณ สปปภาสํ
 จิตฺตํ ภาเวติ ฯ วิริยสฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ วมฺมสฺมาธิปชานสงฺฆาร-
 สมนฺนาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ อิตฺติ เม วมฺมสา น จ อตฺถินา
 ภวิสฺสติ น จ อติปคฺคหิตา ภวิสฺสติ ฯ เป ฯ อิตฺติ วิวญฺเณ
 เจตสา อปฺริยทฺตเรณ สปปภาสํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ อิมํสํ โห
 ภิกขเว จตุณฺโณ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตตตุตา พหุถักตตุตา ตถาคโต

เขวัมหิทฺธิโก เขวัมหานุภาโว ฯ

[๓๒๔๗] อิมสฺสญฺ ปน ภิกฺขเว จตฺตุนํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺวา
พหุตฺถกตฺตฺวา ตถาคโค อเนกวิหิตํ อิทฺธิวชิํ ปจฺจุณฺโภติ เอโกปึ
หุตฺตฺวา พหุสา โหติ ฯ เป ฯ ยาว พุรฺหุมนฺโตกามึ กายเนน วสํ วตฺเตติ ฯ

[๓๒๔๘] อิมสฺสญฺ ปน ภิกฺขเว จตฺตุนํ อิทฺธิปาทานํ ภาวิตฺตฺวา
พหุตฺถกตฺตฺวา ตถาคโค อาสวํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ ปญฺญา-
วิมุตฺตํ ทิฏฺฐิเจว ชมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺตฺวา อุปสํปชฺช วิหรตฺติ ฯ
(ณฺมี อภิญฺญาโย วิจฺจาทเรตฺตฺวา) ฯ

อโยคุพพคโค ตติโย ฯ

คตฺถสํหทานํ

มคฺโค อโยคุโพ ภิกฺขุ สํหตฺตญฺจ เทว ผตา อานนฺทา
เทว วุตฺตา ภิกฺขุหิ อปเร เทว โมคฺคตฺตฺวาน ตถาคโคติ ฯ

อิทธิปาทสยัตตสฺส คงคาทีเปยยาโต จตุตฺถโถ

[๑๒๔๘] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว คงคา นทํ ปาจันนินฺนา ปาจันโปณา
ปาจันปพฺภารว ๑ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุตฺถโร อิทธิปาเท
ภาเวนฺโต จตุตฺถโร อิทธิปาเท พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ
นิพฺพานโปณฺณ นิพฺพานปพฺภารว ๑

[๑๒๕๐] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุตฺถโร อิทธิปาเท ภาเวนฺโต
จตุตฺถโร อิทธิปาเท พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพาน-
โปณฺณ นิพฺพานปพฺภารว ๑ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉนฺทสฺมาธิปฺธาน-
สงฺขารสมฺมุนาคตํ อิทธิปาทํ ภาเวติ ๑ วิริยสฺมาธิ จิตฺตสฺมาธิ
วํสาสฺมาธิปฺธานสงฺขารสมฺมุนาคตํ อิทธิปาทํ ภาเวติ ๑ เอวํ โข
ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุตฺถโร อิทธิปาเท ภาเวนฺโต จตุตฺถโร อิทธิปาเท
พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณฺณ นิพฺพานปพฺภารวติ ๑
(ยาว เสดฺหา ปาติ อิทธิปาเทสุ วิตุถาเรตพฺพา) ๑

[๑๒๕๑] ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว อุตฺตมภากิยานิ สยฺยโณชนานิ ๑
กตมานิ ปณฺจ ๑ รูปราโค อรูปราโค มาโน อุตฺตจฺจุํ อวิชฺชา ๑
อิมานิ โข ภิกฺขเว ปณฺจอุตฺตมภากิยานิ 'สยฺยโณชนานิ ๑

[๑๒๕๒] อิมํสฺส โข ภิกฺขเว ปณฺจจฺจนํ อุตฺตมภากิยานํ สยฺยโณ-
ชนานํ อภินฺถาย ปริณฺถาย ปริกฺขยาย ปหานาย จตุตฺถโร อิทธิ-
ปาทา ภาเวตพฺพา ๑ กตเม จตุตฺถโร ๑ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ

๑๒๕๒] อธิธิปาทตัยุดตัสสะ คงคาทีเปยฺยาโต จตุตฺโต ๓๗๕

ฉนฺทสฺมาธิปฺชานสงฺขารสมฺมุนาคตํ อธิธิปาทํ ภาเวติ ฯ วิริยสฺมาธิ
จิตฺตสฺมาธิ วมฺมตาสฺมาธิปฺชานสงฺขารสมฺมุนาคตํ อธิธิปาทํ ภาเวติ ฯ
อิเมสํ โข ภิกฺขเว ปญฺจนํ อุกฺกมฺภากิยานํ สบฺบโณชนานํ อภิณฺเวย
ปริณฺเวย ปริกฺขยาย ปหานาย อิมे จตุตาโร อธิธิปาทา ภาเว-
ตพฺพาติ ฯ (ยถา มคฺคตัยุดตํ วิตุถาวีตํ เอวํ คงคาเปยฺยาโต
ยาว เอตฺถา ปาติ อธิธิปาเทสํ วิตุถาเวตพฺพา) ฯ

อธิธิปาทตัยุดตํ นิฏฺฐีตํ ฯ

อนุรุทรตย์ยุดต์

รโหศทวคฺโค ปจโม

[๑๒๕๓] เอมเม สุตํ เขกํ สมยํ อายสฺมา อนุรุทรโ สวตฺถิยํ
วิหริติ เชตวนเ อนาถปณฺฑิตํ อารามเ ฯ อถ โห อายสฺมโต
อนุรุทรตฺถํ รโหศตฺถํ ปฏิสตฺถนตฺถํ เหวํ เจตโส ปรีวิตกฺโก
ชฺชุปาทิ เยสํ เกสณฺจิ จตฺตารโ สติปญฺชานา วิรทฺธา วิรทฺโ
เตสํ อริโย มคฺโค สมนฺมาทกฺขกฺขยคามํ เยสํ เกสณฺจิ จตฺตารโ
สติปญฺชานา อารทฺธา อารทฺโ เตสํ อริโย มคฺโค สมนฺมา-
ทกฺขกฺขยคามํติ ฯ

[๑๒๕๔] อถ โห อายสฺมา มหาโมคฺคตฺถนาโ อายสฺมโต อนุ-
รุทรตฺถํ เจตสา เจโตปรีวิตกฺกมณฺเณย เสงฺยถามี นาม พตฺวา
ปฺริโส สมนฺนิชฺชิตํ วา พาทํ ปสาเรยฺย ปสาวิตํ วา พาทํ สมนฺนิ-
ชฺชเยยฺย เหวเมว อายสฺมโต อนุรุทรตฺถํ สมนฺมุชฺเช ปาตุโรหิสิ ฯ
อถ โห อายสฺมา มหาโมคฺคตฺถนาโ อายสฺมนตํ อนุรุทรํ เขตทโวจ
กิตฺตาวตฺตา นุ โห อวฺโส อนุรุทร ภิက္ขุโน จตฺตารโ สติปญฺชานา
อารทฺธา โหนตฺติติ ฯ

[๑๒๕๕] อิทาวฺโส ภิက္ขุ อชฺฌตฺตํ กาเย สมนฺทชมนฺมานุปลฺลสฺสํ
วิหริติ ฯ เปว อชฺฌตฺตํ กาเย วชมนฺมานุปลฺลสฺสํ วิหริติ ฯ อชฺฌตฺตํ

กายะ สมนุททยวชฺชมนุสฺสํ วิหริติ อาตปํ สมนุชฺชาโน สติมา
 วิเนยฺยุ โถเก อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ๑ พหิทฺฐา กายะ สมนุททยวชฺชมนุสฺสํ
 วิหริติ ๑ เป ๑ พหิทฺฐา กายะ วชฺชมนุสฺสํ วิหริติ ๑ พหิทฺฐา
 กายะ สมนุททยวชฺชมนุสฺสํ วิหริติ อาตปํ สมนุชฺชาโน สติมา
 วิเนยฺยุ โถเก อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ๑ อชฺฌตฺตพหิทฺฐา กายะ สมนุท-
 ทยวชฺชมนุสฺสํ วิหริติ ๑ อชฺฌตฺตพหิทฺฐา กายะ วชฺชมนุสฺสํ
 วิหริติ ๑ อชฺฌตฺตพหิทฺฐา กายะ สมนุททยวชฺชมนุสฺสํ วิหริติ
 อาตปํ สมนุชฺชาโน สติมา วิเนยฺยุ โถเก อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ๑

[๑๒๕๖] โส สเจ อากงฺขติ อปฺปปฏิญฺเจ ปฏิญฺจตฺตมํ วิห-
 เรยฺยนฺติ ปฏิญฺจตฺตมํ ตตฺถ วิหริติ ๑ สเจ อากงฺขติ ปฏิญฺเจ
 อปฺปปฏิญฺจตฺตมํ วิหเรยฺยนฺติ อปฺปปฏิญฺจตฺตมํ ตตฺถ วิหริติ ๑ สเจ
 อากงฺขติ อปฺปปฏิญฺเจ ๑ ปฏิญฺเจ ๑ ปฏิญฺจตฺตมํ วิหเรยฺยนฺติ
 ปฏิญฺจตฺตมํ ตตฺถ วิหริติ ๑ สเจ อากงฺขติ ปฏิญฺเจ ๑ อปฺปปฏิญฺเจ
 ๑ อปฺปปฏิญฺจตฺตมํ วิหเรยฺยนฺติ อปฺปปฏิญฺจตฺตมํ ตตฺถ วิหริติ ๑
 สเจ อากงฺขติ อปฺปปฏิญฺจตฺตมํ ปฏิญฺจตฺตมํ ตทฺถยํ อภินิเวชฺเชตฺวา
 อฺยุเปกฺขโก วิหเรยฺยํ สโต สมนุชฺชาโนติ อฺยุเปกฺขโก ตตฺถ วิหริติ
 สโต สมนุชฺชาโน ๑

[๑๒๕๗] อชฺฌตฺตํ เวทนาสุ สมนุททยวชฺชมนุสฺสํ วิหริติ อชฺฌตฺตํ
 เวทนาสุ วชฺชมนุสฺสํ วิหริติ ๑ อชฺฌตฺตํ เวทนาสุ สมนุททย-
 วชฺชมนุสฺสํ วิหริติ อาตปํ สมนุชฺชาโน สติมา วิเนยฺยุ โถเก

อภิชฌาโทมนัสส์ ฯ พหิทฺธา เวทนาสุ สํมุตฺตมมานุสฺสึ วิหริติ
 พหิทฺธา เวทนาสุ วยธมมานุสฺสึ วิหริติ ฯ พหิทฺธา เวทนาสุ
 สํมุตฺตวธมมานุสฺสึ วิหริติ อาตปปี สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย
 โลกํ อภิชฌาโทมนัสส์ ฯ อชฺฌตฺตพหิทฺธา เวทนาสุ สํมุตฺตมมา-
 นุสฺสึ วิหริติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา เวทนาสุ วยธมมานุสฺสึ วิหริติ ฯ
 อชฺฌตฺตพหิทฺธา เวทนาสุ สํมุตฺตวธมมานุสฺสึ วิหริติ อาตปปี
 สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย โลกํ อภิชฌาโทมนัสส์ ฯ

[๑๒๕๘] โส สฺเจ อากงฺขติ อปฺปปฏิญฺเฏ ปฏิญฺตสณฺณํ วิห-
 เรยฺยนฺติ ปฏิญฺตสณฺณํ ตตฺถ วิหริติ ฯ สฺเจ อากงฺขติ ปฏิญฺเฏ
 อปฺปปฏิญฺตสณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ อปฺปปฏิญฺตสณฺณํ ตตฺถ วิหริติ ฯ สฺเจ
 อากงฺขติ อปฺปปฏิญฺเฏ จ ปฏิญฺเฏ จ ปฏิญฺตสณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ
 ปฏิญฺตสณฺณํ ตตฺถ วิหริติ ฯ สฺเจ อากงฺขติ ปฏิญฺเฏ จ อปฺปปฏิญฺเฏ
 จ อปฺปปฏิญฺตสณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ อปฺปปฏิญฺตสณฺณํ ตตฺถ วิหริติ ฯ
 สฺเจ อากงฺขติ อปฺปปฏิญฺตณฺจ ปฏิญฺตณฺจ ตทฺทํ อภินิเวชฺเชตฺวา
 อฺเปกฺขโก วิหเรยฺยํ สโต สัมปชาโนติ อฺเปกฺขโก ตตฺถ วิหริติ
 สโต สัมปชาโน ฯ

[๑๒๕๙] อชฺฌตฺตํ จิตฺเต ฯ เป ฯ พหิทฺธา จิตฺเต ฯ เป ฯ
 อชฺฌตฺตพหิทฺธา จิตฺเต สํมุตฺตมมานุสฺสึ วิหริติ ฯ อชฺฌตฺต-
 พหิทฺธา จิตฺเต วยธมมานุสฺสึ วิหริติ ฯ อชฺฌตฺตพหิทฺธา จิตฺเต
 สํมุตฺตวธมมานุสฺสึ วิหริติ อาตปปี ฯ เป ฯ อภิชฌาโทมนัสส์ ฯ

[๑๒๖๐] โส สเจ อากงฺขติ อปฺปปฏิญฺเฏ ปฏิญฺจสณฺณิ วิห-
เรยฺยนฺติ ปฏิญฺจสณฺณิ ตตฺถ วิหริติ ฯ เป ฯ อูปะกขโก ตตฺถ
วิหริติ สโต สมนุสสาโน ฯ

[๑๒๖๑] อชฺฌตฺตํ ชมฺเมสุ ฯ เป ฯ พหิทฺฐา ชมฺเมสุ ฯ เป ฯ
อชฺฌตฺตพหิทฺฐา ชมฺเมสุ สมนุชฺชมนุสฺสํ วิหริติ ฯ อชฺฌตฺต-
พหิทฺฐา ชมฺเมสุ วชฺชมนุสฺสํ วิหริติ ฯ อชฺฌตฺตพหิทฺฐา
ชมฺเมสุ สมนุชฺชวชฺชมนุสฺสํ วิหริติ อาตานิ สมนุสสาโน สติมา
วินิยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ

[๑๒๖๒] โส สเจ อากงฺขติ อปฺปปฏิญฺเฏ ปฏิญฺจสณฺณิ วิห-
เรยฺยนฺติ ปฏิญฺจสณฺณิ ตตฺถ วิหริติ ฯ เป ฯ อูปะกขโก ตตฺถ
วิหริติ สโต สมนุสสาโน ฯ เขตฺตาวตา โช อาวุโส ภิกฺขุโน
จตุตฺตาริ สติปญฺ्ञานา อารทฺฐา โหนตฺติ ฯ

[๑๒๖๓] สวคฺคณฺโณ นํ ฯ อถ โช อายสฺมโต อนุรทฺทสฺส
รโหคตสฺส ปฏิสถิตฺตสฺส เอว เจตโส ปวิตฺตโก อุตฺปาติ เยสํ
เกสณฺจิ จตุตฺตาริ สติปญฺ्ञานา วิรทฺฐา วิรทฺโช เตสํ อวิโย
มคฺโค สมนุมาทฺทชฺชกามํ เยสํ เกสณฺจิ จตุตฺตาริ สติปญฺ्ञานา
อารทฺฐา อารทฺโช เตสํ อวิโย มคฺโค สมนุมาทฺทชฺชกามํติ ฯ

[๑๒๖๔] อถ โช อายสฺมา มหาโมคฺคสฺสตาโน อายสฺมโต อ-
นุรทฺทสฺส เจตสา เจโตปวิตฺตกฺกมณฺณาย เสยฺยถาปี นาม พทฺวา
ปฺริโส สมนฺนิชฺฌิตํ วา พาทํ ปสาเรยฺย ปสาวิตํ วา พาทํ

สํมุณเฑชะเยย เอะเมว อายสฺมโต อหฺมรฺกฺษสฺส สํมุเช ปาตุรโหสิ ๑

[๑๒๖๕] อถ ไช อายสฺมา มหาโมคฺคฺคฺคฺคาโน อายสฺมนํ อหฺมรฺกฺษํ เอตทโวจ ภิกฺขุตา วา นุ ไช อาวุโส อหฺมรฺกฺษ ภิกฺขุโน จคฺคาโร สติปฏฺฐานา อารทฺธา โหนตฺติ ๑

[๑๒๖๖] อิทาธุโส ภิกฺขุ อชฺฌตฺตํ กายเ กายานุปสฺสํ วิหริ ตาตาปํ สํปฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ พหิทฺธา กายเ กายานุปสฺสํ วิหริ ตาตาปํ ๑ เป ๑ อชฺฌตฺตพหิทฺธา กายเ กายานุปสฺสํ วิหริ ตาตาปํ สํปฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑

[๑๒๖๗] อชฺฌตฺตํ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสํ วิหริ ตาตาปํ สํปฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ พหิทฺธา เวทนาสุ เวทนานุปสฺสํ วิหริ ตาตาปํ สํปฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ อชฺฌตฺตพหิทฺธา เวทนาสุ เวทนานุปสฺสํ วิหริ ตาตาปํ สํปฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑

[๑๒๖๘] อชฺฌตฺตํ จิตฺเต ๑ พหิทฺธา จิตฺเต ๑ อชฺฌตฺตพหิทฺธา จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสํ วิหริ ตาตาปํ สํปฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑

[๑๒๖๙] อชฺฌตฺตํ รมฺเมสุ ๑ พหิทฺธา รมฺเมสุ ๑ อชฺฌตฺตพหิทฺธา รมฺเมสุ รมฺมานุปสฺสํ วิหริ ตาตาปํ สํปฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑ เอตฺตา วา ไช อาวุโส

ภิกขุโน จตฺตวโร สติปญฺจํ อารทฺธา โหนตฺติ ฯ

[๑๒๗๐] เอกํ สมยํ อายสฺมา อนรฺรทฺโธ สํวตฺถิยํ วิหริตฺถํ
 สุตฺตํเร ฯ อถ ๒ สมนฺพหุตา ภิกขุ เยนายสฺมา อนรฺรทฺโธ เตนฺ-
 ปตฺตํมิตฺถํ อุปตฺตํมิตฺถวา อายสฺมา อนรฺรทฺเธน สทฺธิํ สมนฺมิตฺถํ
 สมนฺมิตฺถนํ กถํ สํวราณํ วิตฺติสํเวตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ
 นิสฺสนา ๒ เต ภิกขุ อายสฺมนฺตํ อนรฺรทฺธํ เอตทวโจ กตเมสํ
 อายสฺมา อนรฺรทฺโธ ชมนํ ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกตฺตฺตา มหาภิณฺณตฺตํ
 ปตฺโตติ ฯ

[๑๒๗๑] จตฺตํ ชฺวาทํ อวฺโส จตฺตํ สติปญฺจํ ภาวิตฺตฺตา พหุ-
 ตฺตฺตา มหาภิณฺณตฺตํ ปตฺโต ฯ กตเมสํ จตฺตํ ๑ อวฺโส
 กายเ อภิกฺขมาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ชมนํ ชมนํ
 วิหริตฺถํ อวฺโส สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โสเก อภิกฺขมา-
 โทมนสฺสํ ๑ อิมํ ชฺวาทํ อวฺโส จตฺตํ สติปญฺจํ ภาวิตฺตฺตา
 พหุตฺถกตฺตฺตา มหาภิณฺณตฺตํ ปตฺโต ฯ อิมํชฺว ปนาฬํ อวฺโส
 จตฺตํ สติปญฺจํ ภาวิตฺตฺตา พหุตฺถกตฺตฺตา หัน ชมนํ หันโต
 อพฺภวณฺณํ มชฺฌิมํ ชมนํ มชฺฌิมโต อพฺภวณฺณํ ปณฺตํ
 ชมนํ ปณฺตโต อพฺภวณฺณํ ๑

[๑๒๗๒] เอกํ สมยํ อายสฺมา ๑ อนรฺรทฺโธ อายสฺมา ๑ สํว-
 ปตฺโต อายสฺมา ๑ มหาโมคฺคตฺตฺตาโน สํเวเต วิหริตฺถํ กณฺณก-

วเน ฯ อถ โห อายสุมมา จ สารีปุตโต อายสุมมา จ มหา-
โมคคัลลดาโน สายณหสมย์ ปฏิสตุตตานา วุจฺจิกา เยนายสุมมา
อนุรทฺโห เตนุปลงฺกมัสสุ อุปสงฺกมิตฺวา อายสุมมา อนุรทฺเชน
สทฺธิ สมนุโมทิสฺสุ สมนุโมทณียํ กถํ สํวราณียํ วัคคิสาเรตฺตวา เอกมณฺธํ
นิสฺสํทิสฺสุ ฯ เอกมณฺธํ นิสฺสินโน โห อายสุมมา สารีปุตโต อายสุมณฺธํ
อนุรทฺธํ เอตทโวจ เสฏฺเฐนาวุโส อนุรทฺธํ ภิกฺขุณา กตเม ชมฺมา
อุปสมฺบฺพชฺช วิหาคพฺพาทิ ฯ

[๑๒๗๓] เสฏฺเฐนาวุโส สารีปุตฺต ภิกฺขุณา จตุตฺตารो สติปญฺจจํนา
อุปสมฺบฺพชฺช วิหาคพฺพาทิ ฯ กตเม จตุตฺตารो ฯ อธิชาวุโส ภิกฺขุ
กาเย กายานุปลฺลสฺส วิหริติ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมา-
นุปลฺลสฺส วิหริติ อาตปฺปี สมนุปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌา-
โทมนสฺสํ ฯ เสฏฺเฐนาวุโส สารีปุตฺต ภิกฺขุณา อิมะ จตุตฺตารो
สติปญฺจจํนา อุปสมฺบฺพชฺช วิหาคพฺพาทิ ฯ

[๑๒๗๔] สํเกตนิทานํ ฯ เอกมณฺธํ นิสฺสินโน โห อายสุมมา สารี-
ปุตโต อายสุมณฺธํ อนุรทฺธํ เอตทโวจ อเสฏฺเฐนาวุโส อนุรทฺธํ
ภิกฺขุณา กตเม ชมฺมา อุปสมฺบฺพชฺช วิหาคพฺพาทิ ฯ

[๑๒๗๕] อเสฏฺเฐนาวุโส สารีปุตฺต ภิกฺขุณา จตุตฺตารो สติปญฺจจํนา
อุปสมฺบฺพชฺช วิหาคพฺพาทิ ฯ กตเม จตุตฺตารो ฯ อธิชาวุโส ภิกฺขุ
กาเย กายานุปลฺลสฺส วิหริติ อาตปฺปี สมนุปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก

๑ เสฏฺเฐนาวุโสติปิ ปาโง ฯ ๒ อเสฏฺเฐนาวุโสติ วา ปาโง ฯ

อภิษุณาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุปสฺสํ วิหริตี
 อาตาปํ สมนุชานโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิษุณาโทมนสฺสํ ๑
 อเสกฺเขนาวุโส สารีปุตฺต ภิက္ขุณา อิเม จตุคฺคาโร สติปญฺจํ
 อุปสมฺปชฺช วิหาคพฺพาติ ๑

[๓๒๗๖] สํเกตนิทานํ ๑ เอกมฺนตํ นิสินฺโน โช อายสฺมา สารี-
 ปุตฺโต อายสฺมมฺนตํ อนรฺรทฺธํ เอตทโวจ กตเมสํ อายสฺมา อนรฺรทฺธो
 ชมฺมานํ ภาวิตตฺตา พหุสํกตตฺตา มหาภิณฺเฑตฺตํ ปตฺโตติ ๑

[๓๒๗๗] จตุณฺ्हํ ชฺวาทํ อาวุโส สติปญฺจํ ภาวิตตฺตา พหุสํ-
 กตตฺตา มหาภิณฺเฑตฺตํ ปตฺโต ๑ กตเมสํ จตุณฺ्हํ ๑ อิทํ อาวุโส
 กาเย กายานุปสฺสํ วิหรามิ อาตาปํ สมนุชานโน สติมา วิเนยฺย
 โถเก อภิษุณาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมา-
 นุปสฺสํ วิหรามิ อาตาปํ สมนุชานโน สติมา วิเนยฺย โถเก
 อภิษุณาโทมนสฺสํ ๑ อิเมสํ ชฺวาทํ อาวุโส จตุณฺ्हํ สติปญฺจํ
 ภาวิตตฺตา พหุสํกตตฺตา มหาภิณฺเฑตฺตํ ปตฺโต ๑ อิเมสญฺจ ปณาทํ
 อาวุโส จตุณฺ्हํ สติปญฺจํ ภาวิตตฺตา พหุสํกตตฺตา สหสฺสํโลกํ
 อภิษานามํตี ๑

[๓๒๗๘] สํวตฺถนิทานํ ๑ ตตฺร โช อายสฺมา อนรฺรทฺธो ภิက္ขุ
 อามนฺเตสิ ๑ เป ๑ เอตทโวจ จตุคฺคาโรเม อาวุโส สติปญฺจํ
 ภาวิตฺตา พหุสํกตฺตา คณฺหทชฺชาย สํวตฺตนิ ๑ กตเม จตุคฺคาโร ๑
 อิทาธุโส ภิက္ขุ กาเย กายานุปสฺสํ วิหริตี ๑ เวทนาสุ จิตฺเต

ธมฺเมสุ ธมฺมานุสฺสํ วิหริติ อาตาปี สมนฺชาโน สติมา จินฺนํ
โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ อิมํ โข อาวุโส จตฺตาริ สติปฏฺฐาเน
ภาวิตา พหุตฺถกตา ตณฺหกุชฺชาย สํยุตฺตนํคํติ ฯ

[๑๒๗๘] เอกํ สมนํ อายสฺมา อนฺนรทฺโธ สํวตฺถิยํ วิหริติ
สทฺทาคาเร ฯ ตตฺร โข อายสฺมา อนฺนรทฺโธ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
 ฯ เป ฯ เขตฺตโวจ เสงฺยถาปี อาวุโส คงฺคานํ ปาจันนิหฺนนา ปาจัน-
โปถา ปาจันปพฺภารว อถ มหาชนกาโย อากฺขุญฺญ กุทฺทาท-
นํภํ อาทาย มยํ อิมํ คงฺคานํ ปจฺจนินฺนํ กิธฺสํ ปจฺจา-
โปถํ ปจฺจาปพฺภารนฺติ ฯ คํ กิ มนฺตฺว อาวุโส อปี นุ โส
มหาชนกาโย คงฺคานํ ปจฺจนินฺนํ กรณฺย ปจฺจาโปถํ ปจฺจา-
ปพฺภารนฺติ ฯ โน เหตุ อาวุโส ฯ คํ กิธฺสํ เหตุ ฯ คงฺคา
อาวุโส นํ ปาจันนิหฺนนา ปาจันโปถา ปาจันปพฺภารว สํ น
สฺสกรว ปจฺจนินฺนํ กาคฺคํ ปจฺจาโปถํ ปจฺจาปพฺภารํ ยาว เทว
จ ปน โส มหาชนกาโย กิธฺมตฺสํ วิชฺชาตฺสํ ภาตํ อสฺสํคํติ ฯ
เอวเมว โข อาวุโส ภิกฺขุ จตฺตาริ สติปฏฺฐาเน ภาเวนํ จตฺตาริ
สติปฏฺฐาเน พหุตฺถกโรนํ ราชา วา ราชมหามคฺตา วา มิตฺตา
วา อมจฺจา วา ฌาตํ วา สาลิหิตา วา โภเคหิ อภินฺนํ
ปวาเรยฺยํ เอหํโก ปุริสํ กิณฺเต อิมํ กาสาวา อนฺนทฺทนฺติ กิ
มฺนุโห กปาทมนุสฺสจฺริ อหิ หินฺนํวตฺติตฺวา โภเค จ ภูณฺชสฺส
ปฺญฺณานิ จ กโรหิติ ฯ โส วต อาวุโส ภิกฺขุ จตฺตาริ สติ-

ปฏฐาเน ภาเวโต จตุตทาโร สติปฏฐาเน พหุตฺถโรนโต สิกขํ
 ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺติสฺสํคํติ เนตํ ชานํ วิชฺชติ ๑ คํ กิธฺสํ เหตุ ๑
 ยํ หิ อากุโส จิตฺตํ ทัสมรตฺตํ วิเวกนิหฺนํ วิเวกโปณํ วิเวกปพฺภาวํ
 ตถา หีนายาวตฺติสฺสํคํติ เนตํ ชานํ วิชฺชติ ๑

[๑๒๘๐] กถณฺวากุโส ภิกฺขุ จตุตทาโร สติปฏฐาเน ภาเวติ
 จตุตทาโร สติปฏฐาเน พหุตฺถโรติ ๑ อิทากุโส ภิกฺขุ กายเย กายา-
 นุสฺสํ วิหริติ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ธมฺเมสุ ธมฺมานุสฺสํ วิหริติ
 อาคัปเป สัมปชานโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ๑
 เอวํ โข อากุโส ภิกฺขุ จตุตทาโร สติปฏฐาเน ภาเวติ จตุตทาโร
 สติปฏฐาเน พหุตฺถโรคํติ ๑

[๑๒๘๑] เอกํ สมนํ อายสฺมา ๑ อนนฺตรุโธ อายสฺมา ๑ สํวรั-
 ปฺกฺโต เวสาลิยํ วิหริตฺติ ธมฺมปาติวเน ๑ อถ โข อายสฺมา
 สํวรัปฺกฺโต สายนฺนสฺมมํ ปฏฺฐิตตฺถาณา วุฏฺฐิจิตฺโต ๑ เป ๑ เอกมฺนตํ
 นิสินโน โข อายสฺมา สํวรัปฺกฺโต อายสฺมมฺนตํ อนนฺตรุทฺธํ เอตทวโจ
 วิปฺปสฺสนานิ โข เต อากุโส อนนฺตรุทฺธ อิททฺธิยานิ ปริสุทฺธโร มุช-
 วณฺโณ ปรีโยทาโต ๑ กตเมนํอายสฺมา อนนฺตรุโธ วิหารเณ เอตฺรหิ
 พหุตํ วิหริตฺติ ๑

[๑๒๘๒] จตุตฺถํ ชฺวาทํ อากุโส สติปฏฐาเนสุ สุปฺปจิตฺตจิตฺโต^๒
 เอตฺรหิ พหุตํ วิหริตฺติ ๑ กตเมตฺถ จตุตฺถํ ๑ อิทาทํ อากุโส กายเย

๑ ส. เอวํ ๑ พ. คํ วต ๑ ๒ ส. เอวํ ๑ พ. สุปฺปจิตฺตจิตฺโต ๑

กายานุสฺสํ วิหรามิ อาตาปี สมนฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก
 อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุสฺสํ วิหรามิ
 อาตาปี สมนฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ อิมेषุ
 ขฺวาหํ อาวุโส จตุสฺสํ สติปญฺจํเนสุ สุปฺปจิตฺตจิตฺโต เอตฺรหิ พหุํ
 วิหรามิ ฯ โย โส อาวุโส ภิกฺขุ อรหํ ชินฺนาสโว วุสฺสิตฺวา
 กตฺถกณฺโณ โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสทฺตฺโต ปริกฺขณฺณวสณฺณโยชนโน
 สมนฺทกฺขณฺนา วิมุตฺโต โส อิมेषุ จตุสฺสํ สติปญฺจํเนสุ สุปฺปจิต-
 ตฺตจิตฺโต พหุํ วิหเรตฺติ ฯ ตาภา โน อาวุโส สุตฺตํ โน อาวุโส
 เย มยฺ ยายสฺมาโต อนนฺนํชฺสํ สมนฺทวํ ชตฺตํมฺหํ อาสภิวาจํ
 ภาสฺमानสฺสํตํ ฯ

[๑๒๘๓] เขกํ สมนฺ ยายสฺมา อนนฺนํชฺสํ สวคฺคณฺโณ วิหเรตฺติ
 อนนฺนํชฺสํ อาพาธโก ทฺวชฺชิตฺโต พาพฺพหิตฺตโน ฯ อถ โย สมนฺพหุตา
 ภิกฺขุ ยေနายสฺมา อนนฺนํชฺสํ เทนฺนํสํกมฺมํสุ อุปสํกมฺมิตฺวา ยายสฺมํนํ
 อนนฺนํชฺสํ เอตทวโจ กตฺถเมณายสฺมาโต อนนฺนํชฺสํ วิหาเรณ วิหเรตฺติ
 อุปฺปนฺนา สํวริกา ทฺวชฺชา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติญฺจณฺตํติ ฯ

[๑๒๘๔] จตุสฺสํ โย เม อาวุโส สติปญฺจํเนสุ สุปฺปจิตฺตจิตฺตสฺส
 วิหเรตฺติ อุปฺปนฺนา สํวริกา ทฺวชฺชา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย
 ติญฺจณฺตํติ ฯ กตฺถเมสุ จตุสฺสํ ฯ อิทํ อาวุโส กายเย กายานุสฺสํ
 วิหรามิ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมานุสฺสํ วิหรามิ
 อาตาปี สมนฺชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ

อิเมสุ โข เม อากุโธ จตุสุ สติปญฺชาเนสุ สุปญฺจิตจิตฺตสฺส
 วิหโรโต อุปฺปนฺนา สวรีริกา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย
 ทิฏฺฐจฺนํคํติ ฯ

รโหศตวคฺโค ปจโม ฯ

ตสฺสํทุกฺทานํ

รโหศเตน เทว วุคฺคา สฺสคนฺถณฺนํก็ ตโย
 คณฺหุขยสฺสตพาคารํ อมฺพปาทิจิตฺตายนฺนํติ ฯ

ทุติยวคฺโค ทุติโย

[๑๒๕๕] เอกํ สมนํ อายสฺมา อนรฺรทฺโธ ธาวตฺถิยํ วิหริตฺเตวเน อนนถปฺปณฺทิกสฺส อารามे ๑ ธถ โห สมนุพฺพุตา ภิกฺขุเยนายสฺมา อนรฺรทฺโธ เตนุปลงฺกมฺมํสุ อุลปลงฺกมิตฺวา อายสฺมตฺตา อนรฺรทฺเธน ๑ เป ๑ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โห เต ภิกฺขุ อายสฺมนฺตํ อนรฺรทฺธํ ธेतทวโจ กตเมถํ อายสฺมา อนรฺรทฺโธ ธมฺมานํ ภาวิตตฺตา พหุถักตตฺตา มหาภินฺนตฺตํ ปตฺโตติ ๑

[๑๒๕๖] จตฺตุนํ ชฺวาทํ ธาตุโส สติปญฺ्ञานานํ ภาวิตตฺตา พหุถักตตฺตา มหาภินฺนตฺตํ ปตฺโต ๑ กตเมถํ จตฺตุนํ ๑ อิธาทํ ธาตุโส กาเย กายานุปลสฺสํ วิหรามิ ๑ เวทนาสุ จิตฺเต ธมฺเมสุ ธมฺมานุปลสฺสํ วิหรามิ ธาตาปํ สมนุชฺชาโน สติมา วิเนยฺย โธเก อภิชฺฌนาโทมนสฺสํ ๑ อิมสํ ชฺวาทํ ธาตุโส จตฺตุนํ สติปญฺ्ञานานํ ภาวิตตฺตา พหุถักตตฺตา มหาภินฺนตฺตํ ปตฺโต ๑ อิมสญฺจ ปนาหํ ธาตุโส จตฺตุนํ สติปญฺ्ञานานํ ภาวิตตฺตา พหุถักตตฺตา กปฺปสฺสทสฺสํ อนุสฺสรามํติ ๑

[๑๒๕๗] อิมสญฺจ ปนาหํ ธาตุโส จตฺตุนํ สติปญฺ्ञานานํ ภาวิตตฺตา พหุถักตตฺตา อเนกวิหิตํ อิทฺธิวํ ปจฺจุณฺโณมิ เอโกปํ พุคฺคา พุคฺชา โหมิ ๑ เป ๑ ยาว พุรฺหมโธกาปํ กาเยน วสํ วตฺเตมํติ ๑

๓ ส. เอว ๑ พ. กปฺปสฺสทสฺสํ ๑

[๓๒๘๗] อิมะสญฺจ ปนาหํ อากุโส จตุณฺ्हํ สติปฏฺฐาณานํ ภาวิตตฺตา พหุสํกตตฺตา ทิพฺพาย โสคชาคฺคยา วิสํสฺสชฺชาย อติภฺกนฺตฺมานุสํกาย อฺโภ สํทฺเท สฺสณามิ ทิพฺเพ จ มาเนสฺส จ เย ทฺวเร สมนฺติเก จาคิ ฯ

[๓๒๘๘] อิมะสญฺจ ปนาหํ อากุโส จตุณฺ्हํ สติปฏฺฐาณานํ ภาวิตตฺตา พหุสํกตตฺตา ปรตฺตฺตานํ ปรปฺกฺกตฺตานํ เจตฺถา เจโต ปริจฺจชานามิ สฺวาคํ วา จิตฺตํ สฺวาคํ จิตฺตฺตฺตฺติ ปชานามิ ฯ เป ฯ วิมุตฺตํ จิตฺตฺตฺตฺติ ปชานามํติ ฯ

[๓๒๘๙] อิมะสญฺจ ปนาหํ อากุโส จตุณฺ्हํ สติปฏฺฐาณานํ ภาวิตตฺตา พหุสํกตตฺตา จ्ञาณญฺจ จ्ञาณโต อญฺ्ञาณญฺจ อญฺ्ञาณโต ยถาภูตํ ปชานามํติ ฯ

[๓๒๙๐] อิมะสญฺจ ปนาหํ อากุโส จตุณฺ्हํ สติปฏฺฐาณานํ ภาวิตตฺตา พหุสํกตตฺตา อตฺตํคานาคคปจฺจุปฺปนฺนํ กมฺมมสฺมาทาทานํ จ्ञาณโส เหตุโส วิปากํ ยถาภูตํ ปชานามํติ ฯ

[๓๒๙๑] อิมะสญฺจ ปนาหํ อากุโส จตุณฺ्हํ สติปฏฺฐาณานํ ภาวิตตฺตา พหุสํกตตฺตา สํพฺพตฺถคามินํปฺปิปทํ ยถาภูตํ ปชานามํติ ฯ

[๓๒๙๒] อิมะสญฺจ ปนาหํ อากุโส จตุณฺ्हํ สติปฏฺฐาณานํ ภาวิตตฺตา พหุสํกตตฺตา อเนกชาตุนานาชาตฺตฺโตกํ ยถาภูตํ ปชานามํติ ฯ

[๓๒๙๓] อิมะสญฺจ ปนาหํ อากุโส จตุณฺ्हํ สติปฏฺฐาณานํ ภาวิตตฺตา พหุสํกตตฺตา สํตฺตานํ นานาวิมุตฺตติกตํ ยถาภูตํ ปชานามํติ ฯ

[๑๒๕๕] อิมสณฺญ ปณาทิ อากุโส จตุณฺหํ สติปญฺจจํญานํ ภาวิตตคฺคา พหุตฺถกตคฺคา ปรตฺถคฺคานํ ปรรคฺคคฺคานํ อิทฺธิรียปโรปรียคฺคํ ยถากุตํ ปชานามตี ๑

[๑๒๕๖] อิมสณฺญ ปณาทิ อากุโส จตุณฺหํ สติปญฺจจํญานํ ภาวิตตคฺคา พหุตฺถกตคฺคา ฌานวิโมกฺขสํมาธิสมาปคฺคินํ สงฺกิลเลสํ โวทานํ วุญฺจจํญานํ ยถากุตํ ปชานามตี ๑

[๑๒๕๗] อิมสณฺญ ปณาทิ อากุโส จตุณฺหํ สติปญฺจจํญานํ ภาวิตตคฺคา พหุตฺถกตคฺคา อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาธํ อนุสฺสวามิ ๑ เสยฺยถํ ๑ เขกมฺปี ชาตี เทวมฺปี ชาติโย ๑ เป ๑ อิติ สํการํ สยฺยเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาธํ อนุสฺสวามตี ๑

[๑๒๕๘] อิมสณฺญ ปณาทิ อากุโส จตุณฺหํ สติปญฺจจํญานํ ภาวิตตคฺคา พหุตฺถกตคฺคา ทิพฺพเพณ จกฺขุณา วิสฺสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สยฺยเต ปสฺสวามิ จวมาเน อุปปชฺชมาเน ๑ เป ๑ อิติ ทิพฺพเพณ จกฺขุณา วิสฺสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน ๑ เป ๑ ยถากมฺมุเปเค สยฺยเต ปชานามตี ๑

[๑๒๕๙] อิมสณฺญ ปณาทิ อากุโส จตุณฺหํ สติปญฺจจํญานํ ภาวิตตคฺคา พหุตฺถกตคฺคา อาสวณํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติํ ปญฺญาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐเชว รมฺเม สยฺย อภิญฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปสํมุปชฺช วิหรามตี ๑

ทฺติโย วคฺโค ๑

ตตฺตฺตฺตฺตฺ

ตตฺตฺตฺตฺตฺ อธิติ อถ ปน เจโตปริยจฺญานเมตฺตนิ
 ปฏฺิโทถโก นานาธิมุตฺติ อธิติริยํ ชานนฺติ ตตฺตฺตฺตฺตฺ วิชฺชาติ ฯ
 อธิติริยํ ตตฺตฺตฺตฺตฺตฺ นิฏฺิจติ ฯ

ฌานตั้งยุดต์

[๓๓๐๐] สฬาคถี ๑ ศตฺร โห จตุตฺตารโห ภิกฺขเว ฌานา ๑
กตเม จตุตฺตาร ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ
อภุสฺสเถหิ รมฺเมหิ สฺวิตกฺกํ สฺวิจารํ วิเวกํ ปิตีสุํ ปจฺมํ ฌานํ
อุปสมฺบรฺช วิหริติ วิตกฺกวิจฺจารานํ รูปสฺมา ชฺชณฺตคฺคํ สํปสาทนํ
เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาริธํ ปิตีสุํ ทุคฺคิยํ ฌานํ
อุปสมฺบรฺช วิหริติ ปิติยา ๑ วิวาคา อูปฺเภวโก ๑ วิหริติ
สโต ๑ สํปชานา สฺสณฺจ กาเยน ปฏฺฐิถฺวเทติ ยนํ อริยา
อากิณฺณนฺติ อูปฺเภวโก สติมา สฺสขวิหริตี คคฺคิยํ ฌานํ อุปสมฺบรฺช
วิหริติ สฺสขสฺส ๑ ปหานา ทฺวขสฺส ๑ ปหานา ปุพฺเพว สมนฺตส-
โทมนฺตสํ อตฺตณฺคมา อทุกฺขมสฺสํ อูปฺเภวสฺสตีปาริสฺสทฺธิ จตุคฺคํ ฌานํ
อุปสมฺบรฺช วิหริติ ๑ อิม โห ภิกฺขเว จตุตฺตาร ฌานาติ ๑

[๓๓๐๑] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว คงฺคา นทํ ปาจันนิหฺนนา ปาจัน-
โปณา ปาจันปพฺภารโร ๑ เอวเมว โห ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุตฺตาร
ฌานเ ภาวณฺโต จตุตฺตาร ฌานเ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน
โหติ นิพฺพานโปณเ นิพฺพานปพฺภารโร ๑

[๓๓๐๒] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุตฺตาร ฌานเ ภาวณฺโต
จตุตฺตาร ฌานเ พหุตฺถโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปณเ
นิพฺพานปพฺภารโร ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ
อภุสฺสเถหิ รมฺเมหิ สฺวิตกฺกํ สฺวิจารํ วิเวกํ ปิตีสุํ ปจฺมํ ฌานํ

อานาปานสยัตต

เอกธมฺมวคฺโค ปจฺจโม

[๓๓๕] สํวคฺคํ ๑ ตตฺร โห ๑ เป ๑ เอตทโวจ เอกธมฺโม
ภิกฺขเว ภาวิตฺตํ พหุํคฺคโต มหปฺปโต โหติ มหํนํสํโส ๑ กตโม
เอกธมฺโม ๑ อานาปานสยัตติ ๑

[๓๓๖] กถํ ภาวิตฺตา จ ภิกฺขเว อานาปานสยัตติ กถํ พหุํคฺคตา
มหปฺปตา โหติ มหํนํสํสา ๑ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรณฺณคฺคโต วา
รุกฺขมฺมคฺคโต วา สยฺยณคฺคคฺคโต วา นิสํสํคฺคิ ปตฺตํกํ อารกฺขิตฺวา
อฺนํ กายํ ปณฺธิรํยํ ปริมุขํ สยํ อပ္ปญฺจเปตฺวา ๑ โส สโตว
อสฺสํสยํ สโต ปสฺสํสยํ ทมํ วา อสฺสํสยํโต ทมํ อสฺสํสยํมํติ
ปชานาติ ทมํ วา ปสฺสํสยํโต ทมํ ปสฺสํสยํมํติ ปชานาติ ๑ รสฺสํ
วา อสฺสํสยํโต รสฺสํ อสฺสํสยํมํติ ปชานาติ รสฺสํ วา ปสฺสํ-
สยํโต รสฺสํ ปสฺสํสยํมํติ ปชานาติ ๑ สยํพพกายนฺปิฏฺธํเวทํ อสฺสํสยํมํติ
สยํคฺคิ สยํพพกายนฺปิฏฺธํเวทํ ปสฺสํสยํมํติ สยํคฺคิ ๑ ปสฺสํมกฺกํ กาย-
สงฺขารํ อสฺสํสยํมํติ สยํคฺคิ ปสฺสํมกฺกํ กายสงฺขารํ ปสฺสํสยํมํติ
สยํคฺคิ ๑ ปิฏฺธํปิฏฺธํเวทํ อสฺสํสยํมํติ สยํคฺคิ ปิฏฺธํปิฏฺธํเวทํ ปสฺสํ-
สยํมํติ สยํคฺคิ ๑ สยํปิฏฺธํเวทํ อสฺสํสยํมํติ สยํคฺคิ สยํปิฏฺธํเวทํ
ปสฺสํสยํมํติ สยํคฺคิ ๑ จิตฺตสงฺขารนฺปิฏฺธํเวทํ อสฺสํสยํมํติ สยํคฺคิ

จิตตตงฺขารปฏิสัณฺฑิ ปสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ ฯ ปสฺสสมุภยํ จิตตตงฺขารํ
 อสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ ปสฺสสมุภยํ จิตตตงฺขารํ ปสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ ฯ
 จิตตปฏิสัณฺฑิ อสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ จิตตปฏิสัณฺฑิ ปสฺสสัณฺฑิสามัคคิ
 สิกฺขติ ฯ อภิปปโมทยํ จิตฺตํ อสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ อภิปปโมทยํ
 จิตฺตํ ปสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ ฯ สมาทํ จิตฺตํ อสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ
 สมาทํ จิตฺตํ ปสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ ฯ วิโมจยํ จิตฺตํ อสฺสสัณฺฑิสามัคคิ
 สิกฺขติ วิโมจยํ จิตฺตํ ปสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ ฯ อนิจุจฺจนุปสฺสํ อสฺส-
 สัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ อนิจุจฺจนุปสฺสํ ปสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ ฯ วิราคา-
 นุปสฺสํ อสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ วิราคานุปสฺสํ ปสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ ฯ
 นิโรชานุปสฺสํ อสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ นิโรชานุปสฺสํ ปสฺสสัณฺฑิสามัคคิ
 สิกฺขติ ฯ ปฏินิสฺสัคคานุปสฺสํ อสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ ปฏินิสฺสัคคา-
 นุปสฺสํ ปสฺสสัณฺฑิสามัคคิ สิกฺขติ ฯ เอวํ ภาวิตา โช ภิกฺขเว อานา-
 ปานสฺสัณฺฑิ เอวํ พหุตฺถกตา มหปฺผลตา โหติ มหานิสฺสัณฺฑา ฯ

[๓๓๐๗] อานापานสฺสัณฺฑิ ภิกฺขเว ภาวิตา พหุตฺถกตา มหปฺผลตา
 โหติ มหานิสฺสัณฺฑา ฯ

[๓๓๐๘] กถํ ภาวิตา ฯ ภิกฺขเว อานापานสฺสัณฺฑิ กถํ พหุตฺถกตา
 มหปฺผลตา โหติ มหานิสฺสัณฺฑา ฯ อิทฺธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อานापานสฺสัณฺฑิ-
 สหคตํ สติสสมุโพชฌนํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสัณฺฑิ วิราคนิสฺสัณฺฑิ นิโรชนิสฺสัณฺฑิ
 โวสฺสัคคปริณามิ ฯ อานापานสฺสัณฺฑิสหคตํ ชมมวิจยสสมุโพชฌนํ ฯ
 วิริยํ ปิณํ ปสฺสทฺธิ สมาธิ อานापานสฺสัณฺฑิสหคตํ อูปะกัชา-

๓๘๖ สุตตบถปิฎก สัมมุตตนิคายสุต มหาวารวคโค [๓๓๐๘

สมโพชฌงค์ ภาเวติ วิเวกนิสสัคคิ วิราคนิสสัคคิ นิโรธนิสสัคคิ ไวธัสสัคค-
ปริณามิ ฯ เอว ภาวิตา ๒ ภิกขเว อานาปานสัคคิ เอว พหุลักคา
มหปผลตา โหติ มหานิสัคคิ ฯ

[๓๓๐๘] อานาปานสัคคิ ภิกขเว ภาวิตา พหุลักคา มหปผลตา
โหติ มหานิสัคคิ ฯ

[๓๓๑๐] กถ ภาวิตา ๑ ภิกขเว อานาปานสัคคิ กถ พหุลักคา
มหปผลตา โหติ มหานิสัคคิ ฯ อิท ภิกขเว ภิกขุ อรณญคโต वा
รุกขมุตคโต वा สญญาคารคโต वा นิสัคคิ ปตฺตงก ภาวิตฺวา
อฐ ภาว ปรินาย ปริมุข ๓ ค อนุชฺเชตฺวา ฯ โส สโตว
อสสัคคิ สโต ปสสัคคิ (จิตฺตาเรตพฺพา ยาว ปญฺนิสสัคคานุ-
ปสส ๓ อสสัคคิสสัคคิ สิกฺขติ ปญฺนิสสัคคานุปสส ๓ ปสสัคคิสสัคคิ
สิกฺขติ) ฯ เอว ภาวิตา ๒ ภิกขเว อานาปานสัคคิ เอว พหุลักคา
มหปผลตา โหติ มหานิสัคคิ ฯ

[๓๓๑๑] อานาปานสัคคิ ภิกขเว ภาวิตา พหุลักคา มหปผลตา
โหติ มหานิสัคคิ ฯ

[๓๓๑๒] กถ ภาวิตา ๑ ภิกขเว อานาปานสัคคิ กถ พหุลักคา
มหปผลตา โหติ มหานิสัคคิ ฯ อิท ภิกขเว ภิกขุ อรณญคโต
วา รุกขมุตคโต वा สญญาคารคโต वा นิสัคคิ ปตฺตงก ภาวิตฺวา
อฐ ภาว ปรินาย ปริมุข ๓ ค อนุชฺเชตฺวา ฯ โส สโตว อสสัคคิ
สโต ปสสัคคิ ๑ (จิตฺตาโร ยาว ปญฺนิสสัคคานุปสส ๓ อสสัคคิสสัคคิ

สํกฺขติ ปฏินิสฺสํคฺคานุปสฺสํ ปสฺสํสํสํสํมํติ สํกฺขติ) ๑ เอวํ ภาวิตา ไช
ภิกฺขเว อานาปานสฺสํติ เอวํ พหุตฺถกตา มหปฺปสฺสา โหติ มหानิสฺสํสา ๑

[๓๓๓๓] เอวํ ภาวิตาย ไช ภิกฺขเว อานาปานสฺสํติยา เอวํ พหุ-
ตฺถกตายนํ ทฺวินนํ ผลานํ อณฺณตฺตํ ผลํ ปาฏิทฺธํ ทิฏฺฐเชว ธมฺเม
อณฺณนา สํติ วา อฺปปาทิสฺเสสฺส อณฺณคามิตาติ ๑

[๓๓๓๔] อานาปานสฺสํติ ภิกฺขเว ภาวิตา พหุตฺถกตา มหปฺปสฺสา
โหติ มหานิสฺสํสา ๑

[๓๓๓๕] กถํ ภาวิตา ๑ ภิกฺขเว อานาปานสฺสํติ กถํ พหุตฺถกตา
มหปฺปสฺสา โหติ มหานิสฺสํสา ๑ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรณฺณคโค วา
รุกฺขมฺมคโค วา สฺถวนาคารคโค วา นิสฺสํติ ปตฺตงฺกํ อารกฺขิตฺวา อฺฐํ
กายนํ ปณฺธิราย ปริมุขํ สํติ อฺปปยฺสเปตฺวา ๑ โส สโคจฺจ อสฺสํสํติ
สโค ปสฺสํสํติ ๑ (วิตฺถาโร ยาวุ ปฏินิสฺสํคฺคานุปสฺสํ อสฺสํสํสํ-
มํติ สํกฺขติ ปฏินิสฺสํคฺคานุปสฺสํ ปสฺสํสํสํสํมํติ สํกฺขติ) ๑ เอวํ
ภาวิตา ไช ภิกฺขเว อานาปานสฺสํติ เอวํ พหุตฺถกตา มหปฺปสฺสา
โหติ มหานิสฺสํสา ๑

[๓๓๓๖] เอวํ ภาวิตาย ไช ภิกฺขเว อานาปานสฺสํติยา เอวํ พหุ-
ตฺถกตายนํ สํคฺคต ผลา สํคฺคตานิสฺสํสา ปาฏิทฺธวา ๑ กตเม สํคฺคต ผลา
สํคฺคตานิสฺสํสา ๑ ทิฏฺฐเชว ธมฺเม ปฏิกจฺจ อณฺณํ อาราเชติ โน
เจ ทิฏฺฐเชว ธมฺเม ปฏิกจฺจ อณฺณํ อาราเชติ อถ มรณกาเต
อณฺณํ อาราเชติ โน เจ ทิฏฺฐเชว ธมฺเม ปฏิกจฺจ อณฺณํ

๓๘๘ สุตตุนคปิฏเก สยุตุนิกายสูตร มหาวารวคโค [๑๓๓๗]

อวราเชติ โน เจ มรณกาเต อณฺณํ อวราเชติ ฯ อถ ปณฺจณฺ
โอรมุภาคิยานํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา อนฺตราปรินิพฺพายํ โหติ
อุปฺพหฺจฺปรินิพฺพายํ โหติ อสงฺขารปรินิพฺพายํ โหติ สสงฺขาร-
ปรินิพฺพายํ โหติ อุตฺถสโต โหติ อกฺนิขุสคามํ ฯ เอวํ ภาวิตาย
โฆ ภิกฺขเว อานาปานสฺสตียา เอวํ พหุตฺถกตาย อิมे สุตฺต ฌตา
สตุตฺตานิสฺสํ ปาฏิทฺถาติ ฯ

[๑๓๓๗] สยวตฺถิยํ ฯ ศฺตฺร โฆ ภควา ฯ เป ฯ เขตฺทโวจ
ภาเวถ โน คฺมุเห ภิกฺขเว อานาปานสฺสตีนิติ ฯ

[๑๓๓๘] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อวิฆฺโซ ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
อหํ โฆ ภนฺเต ภาเวมิ อานาปานสฺสตีนิติ ฯ ยถากถํ ปน ตฺวํ
อวิฆฺโซ ภาเวสี อานาปานสฺสตีนิติ ฯ

[๑๓๓๙] อตฺเตตฺส เม ภนฺเต กาเมสฺส กามจุณฺโท ปทฺธีโน
อนาคเตสฺส เม กาเมสฺส กามจุณฺโท วิคฺโต อชฺฌตฺตํ พหิทฺธา
จ เม ขมฺเมสฺส ปฏฺิขสณฺเณ สุปฺปฏฺิวินฺตา สโต สโตว อสฺสสฺสสํ
สโต ปสฺสสฺสสํ ฯ เอวํ ขฺวาทํ ภนฺเต ภาเวมิ อานาปานสฺสตีนิติ ฯ

[๑๓๔๐] อตฺเตถา อวิฆฺโซ อานาปานสฺสตี เนถา นตฺถิ วทามิ ฯ
อภีจ อวิฆฺโซ ยถา อานาปานสฺสตี วิตุถาเรน ปริปฺพณฺนา โหติ
ตํ สฺสณฺหาสิ ตาฐกํ มนฺสิกโรหิ ภาสิสฺสํติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โฆ
อายสฺมา อวิฆฺโซ ภควโต ปจฺจสฺสโตสิ ฯ ภควา เขตฺทโวจ กถณฺจ
อวิฆฺโซ อานาปานสฺสตี วิตุถาเรน ปริปฺพณฺนา โหติ ฯ อิทฺถ อวิฆฺโซ

ภิกขุ อรณฺณคโค วา รุกฺขมฺลคโค วา สฺลฺปนาคารคโค วา นิสิตฺติ
 ปตฺตงฺกํ อารุชิตฺวา อุกฺกํ กายํ ปณิชาเย ปริมุขํ สติ อฺปฺยฺจเปตฺวา ฯ
 โส สโตว อสฺสํสฺสํ สโต ปสฺสํสฺสํ ทังฆํ วา อสฺสํสฺสนุโค ทังฆํ
 อสฺสํสฺสํมํติ ปชานาติ ฯ เป ฯ ปญฺนิสฺสํคฺคานุปสฺสํ อสฺสํสฺสํมํติ
 สิกฺขติ ปญฺนิสฺสํคฺคานุปสฺสํ ปสฺสํสฺสํมํติ สิกฺขติ ฯ เหวํ โข
 อวิญฺญํ อานาปานสฺสํติ วิตุถาเรน ปริปุณฺเณนา โหตฺติ ฯ

[๑๓๒๑] สํวตฺถํ ฯ เทน โข ปน สมนฺเยน อายสฺมา มหา-
 กปฺปโน ภควโต อวิหฺวเร นิสินฺโน โหติ ปตฺตงฺกํ อารุชิตฺวา อุกฺกํ
 กายํ ปณิชาเย ปริมุขํ สติ อฺปฺยฺจเปตฺวา ฯ

[๑๓๒๒] อทฺทสํ โข ภควา อายสฺมนฺตํ มหากปฺปินํ อวิหฺวเร
 นิสินฺนํ ปตฺตงฺกํ อารุชิตฺวา อุกฺกํ กายํ ปณิชาเย ปริมุขํ สติ อฺปฺยฺจ-
 เปตฺวา ทิสฺสุวาน ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ ปสฺสํสฺสํ โน ตุมฺहे ภิกฺขเว
 เขตฺตสฺสํ ภิกฺขุโน กายสฺสํ อิมฺหิตฺตํ วา ฆนฺทิตฺตํ วาติ ฯ

[๑๓๒๓] ยถาบี มยฺ ภนฺเต ตํ อายสฺมนฺตํ ปสฺสํสฺสํ สจฺจมชฺเณ
 วา นิสินฺนํ เอกํ วา รโห นิสินฺนํ ตถาบี มยฺ ตสฺสํ อายสฺมโต
 น ปสฺสํสฺสํ กายสฺสํ อิมฺหิตฺตํ วา ฆนฺทิตฺตํ วาติ ฯ

[๑๓๒๔] ยสฺสํ ภิกฺขเว สฺมาชิสฺสํ ภาวิตฺตํ พหุตฺกตฺตํ เวน
 กายสฺสํ อิมฺหิตฺตํ วา โหติ ฆนฺทิตฺตํ วา น จิตฺตสฺสํ อิมฺหิตฺตํ
 วา โหติ ฆนฺทิตฺตํ วา ตสฺสํ โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สฺมาชิสฺสํ
 นิกามถาภํ อภิจุถถาภํ อกตฺถิรถาภํ ฯ

[๑๓๒๕] กตมสัจจ ๑ ภิกขเว สมาธิสัจจ ภาวิตตตฺตา พหุตฺถกตตฺตา
เนว กายสัจจ อิมฺหิตตฺตํ วา โหติ สมฺหิตตฺตํ วา น จิตฺตสัจจ
อิมฺหิตตฺตํ วา โหติ สมฺหิตตฺตํ วา ฯ อานาปานสัจจตฺตํสมาธิสัจจ
ภิกขเว ภาวิตตตฺตา พหุตฺถกตตฺตา เนว กายสัจจ อิมฺหิตตฺตํ วา โหติ
สมฺหิตตฺตํ วา น จิตฺตสัจจ อิมฺหิตตฺตํ วา โหติ สมฺหิตตฺตํ วา ฯ

[๑๓๒๖] กถํ ภาวิตฺเต โห ภิกขเว อานาปานสัจจตฺตํสมาธิมฺหิ กถํ
พหุตฺถกเต เนว กายสัจจ อิมฺหิตตฺตํ วา โหติ สมฺหิตตฺตํ วา น
จิตฺตสัจจ อิมฺหิตตฺตํ วา โหติ สมฺหิตตฺตํ วา ฯ อิทฺถ ภิกขเว
ภิกขุ อรณฺณคโค วา รุกฺขมฺมคโค วา สฺสญฺเฆวคโค วา
นิสฺสํหิตํ ปตฺตงฺกํ อากฺขิตฺวา อูรํ กายํ ปณฺธิยาย ปริมุขํ สํกํ อูปรุจ-
เปตฺวา ฯ โส สโตว อสฺสํสํกํ สโต ปสฺสํสํกํ (วิคฺคาเรตพฺพา
ยาว ปฏฺฐินิสฺสํกคฺคาณปสฺสํ อสฺสํสํสํกํ สิกฺขติ ปฏฺฐินิสฺสํกคฺคาณ-
ปสฺสํ ปสฺสํสํสํกํ สิกฺขติ) ฯ เอวํ ภาวิตฺเต โห ภิกขเว อานา-
ปานสัจจตฺตํสมาธิมฺหิ เอวํ พหุตฺถกเต เนว กายสัจจ อิมฺหิตตฺตํ วา โหติ
สมฺหิตตฺตํ วา น จิตฺตสัจจ อิมฺหิตตฺตํ วา โหติ สมฺหิตตฺตํ วาติ ฯ

[๑๓๒๗] อานาปานสัจจตฺตํสมาธิ ภิกขเว ภาวิตฺโต พหุตฺถกโต มหปฺผโต
โหติ มหานิสฺสํโส ฯ

[๑๓๒๘] กถํ ภาวิตฺโต ๑ ภิกขเว อานาปานสัจจตฺตํสมาธิ กถํ พหุ-
ตฺถกโต มหปฺผโต โหติ มหานิสฺสํโส ฯ อิทฺถ ภิกขเว ภิกขุ อรณฺณคโค
วา รุกฺขมฺมคโค วา สฺสญฺเฆวคโค วา นิสฺสํหิตํ ปตฺตงฺกํ อากฺขิตฺวา

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

[๓๓๕๘] อหัมมี สุกฺกํ ภิกฺขเว ปุพฺพเฑ สมนฺโพธา อนภิสฺมฺพุทฺโธ
โหริสฺสโตว สฺมาโน อิมินา วิหารเณ พหุํ วิหฺรามี ฯ คสฺส
มยฺหํ ภิกฺขเว อิมินา วิหารเณ พหุํ วิหฺรโต เหว กาโย กิตฺตตี
น จกฺขฺหิ อนฺนปาทาย จ เม อาสฺเวหิ จิตฺตํ วิมฺมจฺจิตฺตํ ฯ

[๓๓๐] ตสุมา ตีห ภิกฺขเว ภิกฺขุ เจมี อากฺขะเรยฺย เหนว เม
กาโยมี ภิตฺเตยฺย น จกฺขุณี อนุปาทาย จ เม อาสฺสเวหิ จิตฺตํ
วิมฺจุเจยฺยาติ อยฺเฌว อนาปานสูตฺตติสฺมาสิ สาธุกํ มนสิกาตพฺโพ ฯ

[๑๓๑๑] ตสุมา ทิห ภิกขเว ภิกขุ เจปึ อากงเขยยุย เย เม
 เคหสิตา สรสงกปปา เคปหึเยยฺยุนฺติ อยเมว อานาปานสฺสตี-
 สฺมาชิ สํวากํ มนสิกาตพฺโพ ฯ

[๑๓๓๒] คตฺมา ทิห ภิกฺขเว ภิกฺขุ เจนี อากงฺเขยฺย อปฺปฏิ-
กฺขเต ปฏิกฺขตฺตณฺเณ วิหเรยฺยนฺติ อยฺเมว อานาปานสฺสตีตฺตมาธิ สาธุกั-
มนสีกาตพฺโพ ฯ

[๑๓๓๓] คส์มา คีห ภิกขเว ภิกขุ เจปึ ชาวกุเขยฺย ปฏิกุเด

๓ พ. เหว่ ๖ ส. กิตติ ๖ ๒ ส. พ. วิมล ๖

อปปฏิกูลตณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ อยเมว อานาปานสฺสตีตฺตมาธิ ตาธุกํ
มนสิกาตพฺโพ ๑

[๓๓๓๔] ตสฺมา ติท ภิภูวเว ภิภูชฺ เจมี อากฺขฺเขยฺย อปปฏิกูเต
๑ ปฏิกูเต ๑ ปฏิกูลตณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ อยเมว อานาปานสฺสตี-
ตฺตมาธิ ตาธุกํ มนสิกาตพฺโพ ๑

[๓๓๓๕] ตสฺมา ติท ภิภูวเว ภิภูชฺ เจมี อากฺขฺเขยฺย ปฏิกูเต ๑
อปปฏิกูเต ๑ อปปฏิกูลตณฺณํ วิหเรยฺยนฺติ อยเมว อานาปานสฺสตี-
ตฺตมาธิ ตาธุกํ มนสิกาตพฺโพ ๑

[๓๓๓๖] ตสฺมา ติท ภิภูวเว ภิภูชฺ เจมี อากฺขฺเขยฺย อปปฏิ-
กูลตณฺณ ๑ ปฏิกูลตณฺณ ๑ ตทฺถํ อภินิเวชฺเชตฺวา อูปะกฺขโล วิหเรยฺยํ สโต
สํปชานนฺติ อยเมว อานาปานสฺสตีตฺตมาธิ ตาธุกํ มนสิกาตพฺโพ ๑

[๓๓๓๗] ตสฺมา ติท ภิภูวเว ภิภูชฺ เจมี อากฺขฺเขยฺย วิวิจฺเจว
กาเมหิ วิวิจฺจ อภุตฺเตหิ ฐมฺเมหิ สวิตฺตํ สจิตฺตํ วิเวกํ ปิติสฺสํ
ปจฺจํ ฌานํ อุปสํปชฺช วิหเรยฺยนฺติ อยเมว อานาปานสฺสตีตฺตมาธิ
ตาธุกํ มนสิกาตพฺโพ ๑

[๓๓๓๘] ตสฺมา ติท ภิภูวเว ภิภูชฺ เจมี อากฺขฺเขยฺย วิตฺตก-
วจารานํ รูปสฺมา อชฺฌตฺตํ สํปสํสาทนํ เจตฺโส เอโกทิกาวํ อวิตฺตํ
อจิราวิ สมาริธํ ปิติสฺสํ ทุคฺคิ ฌานํ อุปสํปชฺช วิหเรยฺยนฺติ อยเมว
อานาปานสฺสตีตฺตมาธิ ตาธุกํ มนสิกาตพฺโพ ๑

[๓๓๓๙] ตสฺมา ติท ภิภูวเว ภิภูชฺ เจมี อากฺขฺเขยฺย ปิตฺติยา

๑ วิราคา อุเปกขโก ๑ วิหเรยฺยํ สโต ๑ สมฺปชาโน สฺขณฺ
 กาเยน ปฏิสฺสเวเทยฺยํ ยนฺตํ อริยา ธาจิภฺชนฺติ อุเปกขโก สติมา
 สฺขวิหาวีรติ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยนฺติ อยเมว อานา-
 ปานสฺสตีตติสมาธิ สํชาฏํ มนสิกาตพฺโพ ๑

[๓๓๔๐] ตสฺมา ติห ภิกฺขเว ภิกฺขุ เจมี อากงฺเขยฺย สฺขสฺส ๑
 ปหานา ทุกฺขสฺส ๑ ปหานา ปุพฺพเพว สมนฺตสฺสโทมนสฺสํ อตฺตงฺคมา
 อทุกฺขมสฺสํ อุเปกฺขาสฺสตีปาริสฺสทฺธิ ๑คฺคํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยนฺติ
 อยเมว อานาปานสฺสตีตติสมาธิ สํชาฏํ มนสิกาตพฺโพ ๑

[๓๓๔๑] ตสฺมา ติห ภิกฺขเว ภิกฺขุ เจมี อากงฺเขยฺย สฺพพโส
 รูปสฺสณฺณํ สมฺติกฺกมา ปฏิสฺสณฺณํ อตฺตงฺคมา นานตฺตสฺสณฺณํ
 อมนสิการา อนนฺโต อากาโสติ อากาธํญฺจายตํ อุปสมฺปชฺช
 วิหเรยฺยนฺติ อยเมว อานาปานสฺสตีตติสมาธิ สํชาฏํ มนสิกาตพฺโพ ๑

[๓๓๔๒] ตสฺมา ติห ภิกฺขเว ภิกฺขุ เจมี อากงฺเขยฺย สฺพพโส
 อากาธํญฺจายตํ สมฺติกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺ-
 จายตํ อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยนฺติ อยเมว อานาปานสฺสตีตติสมาธิ
 สํชาฏํ มนสิกาตพฺโพ ๑

[๓๓๔๓] ตสฺมา ติห ภิกฺขเว ภิกฺขุ เจมี อากงฺเขยฺย สฺพพโส
 วิญฺญาณญฺจายตํ สมฺติกฺกมฺม นตฺถิ กิณฺจํติ อากิณฺจญฺจายตํ
 อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยนฺติ อยเมว อานาปานสฺสตีตติสมาธิ สํชาฏํ มนสิ-
 กาตพฺโพ ๑

๔๐๔ สุตฺตคณฺถีฏเฐ สํยุตฺตคณฺถีฏเฐ มหาวารวคฺโค [๓๓๔๔]

[๓๓๔๕] คตฺตมา ทิห ภิกฺขเว ภิกฺขุ เจมี อากงฺเขยฺย สํพุทฺธโ
อาภิณฺเจณฺณายคณฺ ๓มคฺคิภุมฺม เนวสณฺณานาสณฺณายคณฺ อุปตฺตมฺปชฺช
วิทเรยฺยนฺติ อยเมว อานาปานสํสํคิถฺตมาธิ สํสํคิ มนสิกาตพฺโพ ๑

[๓๓๔๖] คตฺตมา ทิห ภิกฺขเว ภิกฺขุ เจมี อากงฺเขยฺย สํพุทฺธโ เนว-
สณฺณานาสณฺณายคณฺ ๓มคฺคิภุมฺม สณฺณาวะทยิตินิโรธํ อุปตฺตมฺปชฺช
วิทเรยฺยนฺติ อยเมว อานาปานสํสํคิถฺตมาธิ สํสํคิ มนสิกาตพฺโพ ๑

[๓๓๔๗] เอวํ ภาวิตฺเต โห ภิกฺขเว อานาปานสํสํคิถฺตมาธิมฺหิ เอวํ
พหุสํคิเต สุตฺตเจ เวทณํ เวทยติ สํ อนิจฺจาติ ปชานาติ
อนชฺโฆสิตาติ ปชานาติ อนภินนฺทิตาติ ปชานาติ ๑ ทุกฺขเจ
เวทณํ เวทยติ สํ อนิจฺจาติ ปชานาติ อนชฺโฆสิตาติ ปชานาติ
อนภินนฺทิตาติ ปชานาติ ๑ อทุกฺขมสฺสเจ เวทณํ เวทยติ สํ
อนิจฺจาติ ปชานาติ อนชฺโฆสิตาติ ปชานาติ อนภินนฺทิตาติ
ปชานาติ ๑ โส สุตฺตเจ เวทณํ เวทยติ วิสํยุตฺโต นํ เวทยติ ๑
ทุกฺขเจ เวทณํ เวทยติ วิสํยุตฺโต นํ เวทยติ ๑ อทุกฺขมสฺส
เจ เวทณํ เวทยติ วิสํยุตฺโต นํ เวทยติ ๑ โส กายปริยฺยคิกํ
เวทณํ เวทยมาโน กายปริยฺยคิกํ เวทณํ เวทยามํติ ปชานาติ
ชีวิตปริยฺยคิกํ เวทณํ เวทยมาโน ชีวิตปริยฺยคิกํ เวทณํ เวทยามํติ
ปชานาติ กายสํสํ เกทา อทุกฺขํ ชีวิตปริยฺยาทานา อิชฺเชว สํพุทฺธ-
เวทยิตานิ อนภินนฺทิตานิ สํคิถฺตมาธิสํคิถฺตมาธิ ปชานาติ ๑

[๓๓๔๘] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว เตตฺเตยฺย ปฏิจฺจ วฏฺฐิณฺณ ปฏิจฺจ

เตตปฏโป ฌาเยยฺย ตสฺสเสว เตตสฺส จ วฏฺฐิยา จ ปริยาทานา
อนาหาโร นิพฺพาเยยฺย ฯ เอวเมว โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายปริยฺนตฺกํ
เวทนี เวทยมาโน กายปริยฺนตฺกํ เวทนี เวทยามํติ ปชานาติ ชีวิต-
ปริยฺนตฺกํ เวทนี เวทยมาโน ชีวิตปริยฺนตฺกํ เวทนี เวทยามํติ
ปชานาติ กายสฺส เกทา อุตฺถํ ชีวิตปริยาทานา อีเรว สํพุพ-
เวทยิตานิ อนภินนฺทิตานิ สํตํภวิสฺสํตํติ ปชานาตํติ ฯ

[๑๓๔๘] เอวมฺเม สฺสํ อํกํ สํมํ ภควา เวธํลยํ วิหริติ
มหาวเน กุฎาการสาธายํ ฯ เตน โส ปน สํมเยน ภควา ภิกฺขุณฺ
อเนกปริยาเยน อสฺสภกํ กเถติ อสฺสกาย วณฺณํ ภาสํติ อสฺสภ-
ภาวนาย วณฺณํ ภาสํติ ฯ อถ โส ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อิจฺฉา-
มํหํ ภิกฺขเว อทฺธมาสํ ปฏิสฺสํตํยํคํ นมฺหิ เกณจิ อุปสงฺกมิทพฺโพ
อณฺเฑศฺร เอเกน ปีนฺทปาตํนี้หารเกนาติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โส เต
ภิกฺขุ ภควโต ปฏิสฺสํตฺวา นาสฺสํช โภจิ ภควนฺตํ อุปสงฺกมตี
อณฺเฑศฺร เอเกน ปีนฺทปาตํนี้หารเกน ฯ

[๑๓๔๙] อถ โส เต ภิกฺขุ ภควา อเนกปริยาเยน อสฺสภกํ
กเถติ อสฺสกาย วณฺณํ ภาสํติ อสฺสภาวนาย วณฺณํ ภาสํตํติ
อเนกาการโวการํ อสฺสภาวนายโยคมนฺยุตฺตา วิหริตฺติ เต อิมินา
กาเยน อฏฺฐิยมานา หรายมานา ชิกฺขุจฺฉมานา สํตฺถหารกํ ปรี-
เยสํนติ ทสฺมี ภิกฺขุ เอกาเหน สํตํ อหารนฺติ วิสํติปี ฯ เป ฯ
ตํสํติปี ภิกฺขุ เอกาเหน สํตํ อหารนฺติ ฯ

[๓๓๕๐] อถ โข ภควา ศสฺส อทฺธมาศสฺส อจฺจุเยน ปฏิ-
 สฺตถาณา วุฏฺฐิโต อายสฺมนํ อานนํ อามนฺเตสึ กิณฺหุ โข
 อานนํ ทนฺนุโต วีย ภิกฺขุสงฺโฆติ ฯ ตถา หิ ปน ภนฺเต ภควา
 ภิกฺขุณฺ อเนกปริยาเยน อสฺสภกํ กเถติ อสฺสภาย วณฺณํ ภาสฺติ
 อสฺสภาวนาย วณฺณํ ภาสฺติ ฯ เต ภนฺเต ภิกฺขุ ภควา โข
 อเนกปริยาเยน อสฺสภกํ กเถติ อสฺสภาย วณฺณํ ภาสฺติ อสฺสภ-
 ภาวนาย วณฺณํ ภาสฺสํติ อเนกาการโวการํ อสฺสภาวนาหุโยค-
 มนุญฺศตา วิหรนฺติ เต อิมินา กาเยน อฏฺฐิยมาณา หรายมาณา
 ชิกฺขุณฺมาณา สฺตถุทหารํ ปริเยสนฺติ ทสฺสํ ภิกฺขุ เอกาเหน สฺตถํ
 อาหรนฺติ วีสฺสํติ ฯ เป ฯ ติสฺสํติ ภิกฺขุ เอกาเหน สฺตถํ อาหรนฺติ ฯ
 สํสาธุ ภนฺเต ภควา ปริยายํ อจฺจุยฺสํ ยถาภํ ภิกฺขุสงฺโฆ อญฺญา
 สฺนุสฺสเหยยาติ ฯ

[๓๓๕๑] เตนหามนฺท ยาวติกา ภิกฺขุ เวสํติ อุปนิสฺสํสา ยวิหรนฺติ
 เต สพฺเพ อุปฺปจฺจํสาธายํ สมนฺนิปาเตหํติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข
 อายสฺมา อานนํโท ภควโต ปฏิสฺสํสฺสา ยาวติกา ภิกฺขุ เวสํติ
 อุปนิสฺสํสา ยวิหรนฺติ เต สพฺเพ อุปฺปจฺจํสาธายํ สมนฺนิปาเตคฺวา
 เยน ภควา เตนฺปสฺสงฺกมิ อุปสฺสงฺกมิตฺวา ภควนํ เอตทโวจ สมนฺนิ-
 ปติโต ภนฺเต ภิกฺขุสงฺโฆ ยสฺสํทานิ ภควา กถํ มณฺเฑตฺติ ฯ

[๓๓๕๒] อถ โข ภควา เยน อุปฺปจฺจํสาธตา เตนฺปสฺสงฺกมิ

๓ ส. เอวํ ฯ พ. อญฺญํ ปริยายํ ฯ

ອຸປະສັງມິຕຸວາ ປຸນທຸເຕ ອາສເນ ນິສັທິ ॥ ນິສັຊ໌ ໂຂ ກົດວາ
ກົດຊຸ ອາມນເຕສີ ອຍ໌ບີ ໂຂ ກົດຊເວ ອານາປານສຸສັຕິສມາຈິ ກາວິໄຕ
ພຸດທິກໂຕ ສັນໂຕ ເຈວ ປຸຕິໂຕ ॥ ອເສຈນໂກ ॥ ສຸໂຂ ॥ ວິຫາໂ
ອຸປະປຸນຸປະປຸນເ ॥ ປາປເກ ອກຸສເຕ ຫມຸເມ ຈານໂສ ອນຸຕຣາເປຕິ
ວຸປະສເມຕິ ॥

[໑໓໕໓] ເສຍຍຸຕາມີ ກົດຊເວ ດິມຸຫານ໌ ປຈຸດິເມ ມາເສ ອຸຫຕ໌
ວໂຂຊຕຸຕ໌ ຕເມນ໌ ມຫາ ອກາດເມໂຂ ຈານໂສ ອນຸຕຣາເປຕິ ວຸປະ
ສເມຕິ ॥ ເວວເມວ ໂຂ ກົດຊເວ ອານາປານສຸສັຕິສມາຈິ ກາວິໄຕ ພຸດທິ
ກໂຕ ສັນໂຕ ເຈວ ປຸຕິໂຕ ॥ ອເສຈນໂກ ॥ ສຸໂຂ ॥ ວິຫາໂ
ອຸປະປຸນຸປະປຸນເ ॥ ປາປເກ ອກຸສເຕ ຫມຸເມ ຈານໂສ ອນຸຕຣາເປຕິ
ວຸປະສເມຕິ ॥

[໑໓໕໔] ກຕ໌ ກາວິໄຕ ॥ ກົດຊເວ ອານາປານສຸສັຕິສມາຈິ ກຕ໌ ພຸດທິ
ກໂຕ ສັນໂຕ ເຈວ ປຸຕິໂຕ ॥ ອເສຈນໂກ ॥ ສຸໂຂ ॥ ວິຫາໂ
ອຸປະປຸນຸປະປຸນເ ॥ ປາປເກ ອກຸສເຕ ຫມຸເມ ຈານໂສ ອນຸຕຣາເປຕິ
ວຸປະສເມຕິ ॥ ອິ໊ ກົດຊເວ ກົດຊຸ ອຣ໌ພຸຕ໌ກໂຕ ວາ ກຸດຊມຸດກໂຕ ວາ
ສຸໝາວາກກໂຕ ວາ ນິສັທິ ປຕຸດຊກ໌ ອາກຸຊິຕຸວາ ອຸຊ໌ ກາຍ໌ ປຸຕິຫາຍ
ປຣົມຸ໊ ສຕິ ອຸປຸຊເປຕຸວາ ॥ ໂສ ສໂຕວ ອສຸສັຕິ ສໂຕ ປສຸສັຕິ ॥
(ວິທຸດາເຣຕພຸພ໌) ॥ ປຣົມຸ໊ສັຕຸການຸປສັສ໌ ອສຸສັຕິສຸສາມິຕິ ສິກຸຊຕິ ປຣົມຸ໊
ນິສັຕຸການຸປສັສ໌ ປສຸສັຕິສຸສາມິຕິ ສິກຸຊຕິ ॥ ເວວ໌ ກາວິໄຕ ໂຂ ກົດຊເວ
ອານາປານສຸສັຕິສມາຈິ ເວວ໌ ພຸດທິກໂຕ ສັນໂຕ ເຈວ ປຸຕິໂຕ ॥ ອເສຈນໂກ

๔๐๘ สุตตตบฏีฏเก สัมมุตตนิภายสุตส มหาวารวคโค [๑๓๕๕]

๑ สุต ๑ วิหาโร อุปฺปนฺนูปฺปนฺเน ๑ ปาปเก อกฺขเต ชมฺเม
จํานโส อนฺตรชาเปติ วุปลเมตฺติ ๑

[๑๓๕๕] เอวมฺเม สุตํ เขถิ สมฺมํ ภควา กิมีถายํ วิหริ
เวพุวเน ๑ ตตฺร ๒ ภควา อายสฺมนฺตํ กิมีถํ อามนฺเตสี กถิ
ภาวิตโต นฺ ๒ กิมีถ อานาปานสฺสตีคฺคมาสี กถิ พหุตฺถโก มหปฺผโต
โหติ มหานิสฺสโถติ ๑ เอวํ วุตฺเต อายสฺมา กิมีโต ตฺถนํ อโหสี ๑

[๑๓๕๖] ทฺติยมฺมี ๒ ภควา ๑ ตฺติยมฺมี ๒ ภควา อายสฺมนฺตํ
กิมีถํ อามนฺเตสี กถิ ภาวิตโต นฺ ๒ กิมีถ อานาปานสฺสตีคฺคมาสี
กถิ พหุตฺถโก มหปฺผโต โหติ มหานิสฺสโถติ ๑ ตฺติยมฺมี ๒
อายสฺมา กิมีโต ตฺถนํ อโหสี ๑

[๑๓๕๗] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ
เอตสฺส ภควา กาโต เอตสฺส สุตฺต กาโต ยํ ภควา อานา-
ปานสฺสตีคฺคมาสี ภาเสยฺย ภควโต สุตฺวา ภิกฺขุ ชารสฺสตีคฺคมาสี ๑
เตนทานนฺท สฺสณานิ สํวฏฺถิ มนฺตีกโรหิ ภาสีสฺสตีคฺคมาสี ๑ เอวํ
ภนฺเตติ ๒ อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ปจฺจสฺสโถติ ๑ ภควา
เอตทโวจ กถิ ภาวิตโต ๑ อานนฺท อานาปานสฺสตีคฺคมาสี กถิ
พหุตฺถโก มหปฺผโต โหติ มหานิสฺสโถ ๑ อิทานนฺท ภิกฺขุ อรณฺณ-
คโค วา รุกฺขมฺมคโค วา สฺสณาคารคโค วา นิสฺสตีคฺคมาสี ปตฺตงฺกํ
อาภุชิตฺวา อฐํ กายํ ปณิชาเย ปริมุขํ สตี อุปฺปชฺเชตฺวา ๑ โส
สโตว อสฺสตีคฺคมาสี ๑ เป ๑ ปญฺนิสฺสคฺคมาสีคฺคมาสี อสฺสตีคฺคมาสีคฺคมาสี สิกฺขตี

ปฏินิสฺสัคคานุปัสสึ ปัสสณฺณสํมัตติ สิกฺขติ ฯ เอวํ ภาวิตฺโต โข
 อานนฺท อานาปานสฺสทิสฺมาอิ เอวํ พหุตฺถกโต มหปฺพลโต โหติ
 มหานิสฺสํโส ฯ

[๑๓๕๘] ยถัมมี สมนฺเย อานนฺท ภิกฺขุ ทิฆิ วา อสฺสณฺโตนฺโต ทิฆิ
 อสฺสณฺสํมัตติ ปชานาติ ทิฆิ วา ปสฺสณฺโตนฺโต ทิฆิ ปสฺสณฺสํมัตติ
 ปชานาติ ฯ รสฺสํ วา อสฺสณฺโตนฺโต รสฺสํ อสฺสณฺสํมัตติ ปชานาติ
 รสฺสํ วา ปสฺสณฺโตนฺโต รสฺสํ ปสฺสณฺสํมัตติ ปชานาติ ฯ สพฺพกาย-
 ปฏิสฺสเวทํ อสฺสณฺณสํมัตติ สิกฺขติ สพฺพกายปฏิสฺสเวทํ ปสฺสณฺณสํมัตติ
 สิกฺขติ ฯ ปสฺสณฺมกฺโข กายสงฺขารํ อสฺสณฺณสํมัตติ สิกฺขติ ปสฺสณฺมกฺโข
 กายสงฺขารํ ปสฺสณฺณสํมัตติ สิกฺขติ ฯ กายเญ กายานุปัสสึ อานนฺท
 ภิกฺขุ ตสฺมี สมนฺเย วิหริติ อาตาปี สมนฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
 โถเก อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ฯ ตํ กิถฺสํ เหตุ ฯ กายณฺณตฺรารํ อานนฺท
 เอตํ วทามิ ยทิตํ อสฺสณฺณสํมัตติ ฯ ตสฺมา ติหณนฺท กายเญ กายา-
 นุปัสสึ ภิกฺขุ ตสฺมี สมนฺเย วิหริติ อาตาปี สมนฺปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ฯ

[๑๓๕๙] ยถัมมี สมนฺเย อานนฺท ภิกฺขุ ปิฏฺติปฏิสฺสเวทํ อสฺสณฺณสํมัตติ
 สิกฺขติ ปิฏฺติปฏิสฺสเวทํ ปสฺสณฺณสํมัตติ สิกฺขติ ฯ สฺขปฏิสฺสเวทํ อสฺส-
 ณฺณสํมัตติ สิกฺขติ สฺขปฏิสฺสเวทํ ปสฺสณฺณสํมัตติ สิกฺขติ ฯ จิตฺต-
 สงฺขารปฏิสฺสเวทํ อสฺสณฺณสํมัตติ สิกฺขติ จิตฺตสงฺขารปฏิสฺสเวทํ ปสฺส-
 ณฺณสํมัตติ สิกฺขติ ฯ ปสฺสณฺมกฺโข จิตฺตสงฺขารํ อสฺสณฺณสํมัตติ สิกฺขติ

ขมฺเมสุ ขมฺมานุปสฺสํ อานนฺท ภิกฺขุ คสฺมึ สมฺเย วิหฺรติ อาตาปี
 สมนฺชานโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ โส ยนฺตํ
 โหติ อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ปหานํ ตมฺปณฺณาย ทิสฺวา สํสูกํ
 อชฺฌนฺเปกฺขิตา โหติ ฯ คสฺมา ติทานนฺท ขมฺเมสุ ขมฺมานุปสฺสํ
 ภิกฺขุ คสฺมึ สมฺเย วิหฺรติ อาตาปี สมนฺชานโน สติมา วิเนยฺย
 โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ

[๓๓๖๒] เสยฺยถามี อานนฺท จาคุมฺมหาปเก มหา มิสฺสุปฺปญฺโซ
 ปฺรตฺติมา ย เจมี ทิสาย อากฺขณฺเยย สกฺกํ วา รโถ วา อุปฺพนฺเตว
 คํ มิสฺสุปฺปญฺสํ ฯ ปจฺฉิมาย เจมี ทิสาย อากฺขณฺเยย ฯ อุตฺตราย
 เจมี ทิสาย อากฺขณฺเยย ฯ ทกฺขณฺณาย เจมี ทิสาย อากฺขณฺเยย
 สกฺกํ วา รโถ วา อุปฺพนฺเตว คํ มิสฺสุปฺปญฺสํ ฯ เอวเมว โส อานนฺท
 ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสํ วิหฺรนฺโตมี อุปฺพนฺเตว ปาปเก อกฺุสฺเส
 ขมฺเม ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ขมฺเมสุ ขมฺมานุปสฺสํ วิหฺรนฺโตมี
 อุปฺพนฺเตว ปาปเก อกฺุสฺเส ขมฺเมติ ฯ

เอกขมมวคฺโค ปจโม ฯ

คตฺถสฺสทฺธานํ

เอกขมฺโม จ โพชฺฌณฺโค สุตฺตํ จ เทว ฌตา
 อวิญฺโง กมฺมบีโน ทโป เวสํถิ กิมิเตน จาติ ฯ

ทุติยวคฺโค ทุติโย

[๑๓๖๓] เขกั สัมมยั ภควา อิจฺฉานนฺตเต วิหริติ อิจฺฉานนฺตต-
วณฺณเต ๑ ตตฺร โห ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อิจฺฉามหิ
ภิกฺขเว เตมาสํ ปฏิสฺสตัยฺยํ นมฺหิ เกณจิ อุปสํกมิตฺตํโพ อณฺณตฺร
เอเกน ปิณฺหาปาทนํหารเกนาติ ๑ เอวํ ภนฺเตติ โห เต ภิกฺขุ
ภควโต ปฏิสฺสตุวา นาสฺสํ โกจิ ภควนฺตํ อุปสํกมิตฺติ อณฺณตฺร
เอเกน ปิณฺหาปาทนํหารเกน ๑

[๑๓๖๔] อถ โห ภควา ตสฺส เตมาสฺสํ อจฺจุเยน ปฏิสฺสตุตฺตนา
วฺจุจฺจโต ภิกฺขุ อามนฺเตสิ สฺเส โว ภิกฺขเว อณฺณตฺติคฺคิยา ปริพฺพา-
ชกา เอวํ ปุจฺเจยฺยํ กตเมนาวุโส วิหารเณ สมนฺโน โคตโม
วสฺสํวาสํ พหุํ วิหารสฺสํ ๑ เอวํ ปุจฺจสา ตุมฺहे ภิกฺขเว เตสํ
อณฺณตฺติคฺคิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ พุยากรเวยฺยาถ อานาปานสฺสตี-
สฺมาธินา โห อาวุโส ภควา วสฺสํวาสํ พหุํ วิหารสฺสํ ๑

[๑๓๖๕] อิทํ ภิกฺขเว สโต อสฺสํสํมิตฺติ สโต ปสฺสํสํมิตฺติ ทิฆิ
วา อสฺสํสํมิตฺติ ทิฆิ อสฺสํสํมิตฺติ ปชานามิ ทิฆิ วา ปสฺสํสํมิตฺติ
ทิฆิ ปสฺสํสํมิตฺติ ปชานามิ ๑ รสฺสํ วา อสฺสํสํมิตฺติ รสฺสํ อสฺสํสํมิตฺติ
ปชานามิ รสฺสํ วา ปสฺสํสํมิตฺติ รสฺสํ ปสฺสํสํมิตฺติ ปชานามิ ๑
สพฺพกายปฏิสฺสํเวทํ อสฺสํสํสํมิตฺติ ปชานามิ (วิคฺคาโร) ๑ ปฏิ-
นิสฺสํคฺคานุปสฺสํ อสฺสํสํสํมิตฺติ ปชานามิ ปฏินิสฺสํคฺคานุปสฺสํ ปสฺส-

สีตฺถัมมํติ ปชานามิ ฯ

[๓๓๖๖] ยณฺหิ ตํ ภิกฺขเว สํมา วทมาโน วเทยฺย อริยวิหาโร
อิตฺถิํ พุรุหมฺวิหาโร อิตฺถิํ ตถาคคฺคฺวิหาโร อิตฺถิํ อานาปานสํสฺติ-
สํมาจํ สํมา วทมาโน วเทยฺย อริยวิหาโร อิตฺถิํ พุรุหมฺวิหาโร
อิตฺถิํ ตถาคคฺคฺวิหาโร อิตฺถิํ ฯ เ ย เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสฏฺฐา
อปฺปตฺตมานสา อนฺนตฺตวํ โยคกฺกเขมํ ปตฺถยมาณา วิหรนฺติ เตสํ
อานาปานสํสฺติสํมาจํ ภาวิตฺโต พหุตฺถกฺโต อาสวณํ ขยาย สํวตฺตติ ฯ

[๓๓๖๗] เ ย จ โ ช เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหฺนฺโต ชีณาสฺวา
อุสฺสิตฺตวณฺโต กตฺถกรณฺเีย โอหิตถารว อนฺนปฺปตฺตสทฺตถา ปริกฺขณฺณว-
สณฺโณชฺชา สํมมฺทณฺเณา วิมฺุตฺตา เตสํ อานาปานสํสฺติสํมาจํ ภาวิตฺโต
พหุตฺถกฺโต ทิฏฺฐจฺมมฺมสํสฺตฺตวิหาราย เจว สํวตฺตติ สติสํมฺปชฺฌณาย จ ฯ

[๓๓๖๘] ยณฺหิ ตํ ภิกฺขเว สํมา วทมาโน วเทยฺย อริยวิหาโร
อิตฺถิํ พุรุหมฺวิหาโร อิตฺถิํ ตถาคคฺคฺวิหาโร อิตฺถิํ อานาปานสํสฺติ-
สํมาจํ สํมา วทมาโน วเทยฺย อริยวิหาโร อิตฺถิํ พุรุหมฺวิหาโร
อิตฺถิํ ตถาคคฺคฺวิหาโร อิตฺถิํติ ฯ

[๓๓๖๙] เอกํ สมนํ อายสฺมา โทมสํกัณฺโณ สกฺกเกสฺสุ วิหริติ กมฺมิต-
วตฺตสฺสํ นิคฺคฺรชฺชาวเม ฯ อถ โ ช มหานาโม สกฺโก เยนายสฺมา
โทมสํกัณฺโณ เตนฺนปสงฺกมฺมิ อฺปนฺนสํกมฺมิตฺวา อายสฺมนฺตํ โทมสํกัณฺณํ
อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินฺโน โ ช มหานาโม
สกฺโก อายสฺมนฺตํ โทมสํกัณฺณํ เขตฺทโวจ เสฏฺโธ นุ โ ช ภนฺเต

๔๓๔ สุตตุนตมีฏเฐ สัมมุตตนิกายสฺส มหาวารวคฺโค [๓๓๗๐]

เสฏฺโฆ วิหารโ โส ตถาคคฺควิหารโ ๑ อุกฺทาหุ อญฺโฆ เสฏฺโฆ
วิหารโ อญฺโฆ ตถาคคฺควิหารโ ๑ น โห อวฺสุโส มหานาม
เสฏฺโฆ เสฏฺโฆ วิหารโ โส ตถาคคฺควิหารโ ๑ อญฺโฆ โห อวฺสุโส
มหานาม เสฏฺโฆ วิหารโ อญฺโฆ ตถาคคฺควิหารโ ๑

[๓๓๗๐] เย เต อวฺสุโส มหานาม ภิกฺขุ เสฏฺฐา อปฺปคฺคตมานสา
อนฺนคฺคตฺวํ โยคฺคกฺเขมํ ปคฺคตฺยมานา วิหฺรณฺติ เต ปญฺจ นีวรณ
ปฺหาย วิหฺรณฺติ ๑ กตฺเม ปญฺจ ๑ กามจฺจนฺตนีวรณํ ปฺหาย
วหฺรณฺติ พฺยาปาทนีวรณํ ๑ เป ๑ ถีนมิตฺตนีวรณํ อุตฺตจฺจกฺกุกฺกุจฺจ
นีวรณํ วิจิจฺจนา นีวรณํ ปฺหาย วิหฺรณฺติ ๑ เย เต อวฺสุโส มหา
นาม ภิกฺขุ เสฏฺฐา อปฺปคฺคตมานสา อนฺนคฺคตฺวํ โยคฺคกฺเขมํ ปคฺคตฺยมานา
วิหฺรณฺติ เต อิมे ปญฺจ นีวรณ ปฺหาย วิหฺรณฺติ ๑

[๓๓๗๑] เย จ โห เต อวฺสุโส มหานาม ภิกฺขุ อรหฺนโ
ชฺฌณาสว อุตฺตวฺนโ ติ กตฺถรณฺเีย โหหิตถาวรา อนฺนปฺปคฺคตสฺสทฺถา
ปฺริกฺขชฺฌณวสฺสณฺโณชฺชา สมฺมทญฺญา วิมฺมุคฺคา เตสํ ปญฺจ นีวรณา
ปทฺธีนา อฺจุฉินฺนมฺมฺตา คาตาวตฺถกฺกตา อนภาวจฺกตา อายตฺติ อนฺนปฺปาท
ทฺธมฺมา ๑ กตฺเม ปญฺจ ๑ กามจฺจนฺตนีวรณํ ปทฺธีนํ อฺจุฉินฺนมฺมฺตํ
คาตาวตฺถกฺกํ อนภาวจฺกํ อายตฺติ อนฺนปฺปาททฺธมฺมํ พฺยาปาทนีวรณํ
ปทฺธีนํ ๑ เป ๑ ถีนมิตฺตนีวรณํ อุตฺตจฺจกฺกุกฺกุจฺจ นีวรณํ วิจิจฺจนา
นีวรณํ ปทฺธีนํ อฺจุฉินฺนมฺมฺตํ คาตาวตฺถกฺกํ อนภาวจฺกํ อายตฺติ อนฺนป
ปาททฺธมฺมํ ๑ เย เต อวฺสุโส มหานาม ภิกฺขุ อรหฺนโ ชฺฌณาสว

วุสฺสิตฺตวณฺโตะ กตฺถกรณฺนิยา โธหิตถาวรา อหฺนุปฺปตฺตสทฺตฺตา ปรีกฺขิตฺตภาว-
 สณฺโณชฌา สมฺมทณฺณวา วิมุตฺตา เตสํ อิมํ ปณฺจ นํวรณา
 อฺจุฉินฺนํมฺมตา ตาถาวตฺตฺถกฺกา อนภาวณฺกตา อายตฺติ อหฺนุปฺปาทขมฺมา ฯ

[๓๓๗๖] ตทมินาเปตํ อากุโส มหานาม ปรียาเยน เวทิตพฺพํ
 ยถา อณฺโณ จ เสฏฺโธ วิหาโร อณฺโณ ตถาคตฺติหาโร ฯ

[๓๓๗๗] เอกมิตํ อากุโส มหานาม สมนํ ภคฺวา อิจฺฉานนฺจเต
 วิหริติ อิจฺฉานนฺจตฺตวณฺสณฺนํ ฯ ตตฺร โธ อากุโส ภคฺวา ภิกฺขุ
 อามนฺเตสํ อิจฺฉานนํ ภิกฺขเว เตมาสํ ปฏิสฺสตัตฺติคํ นมฺหิ เกณจิ
 อฺปสํกมิตพฺโพ อณฺณตฺร เอเกน ปิณฺฑปาตํนํหารเกนาติ ฯ เอวํ
 ภาวเตติ โธ อากุโส เต ภิกฺขุ ภคฺวโต ปฏิสฺสตัตฺวา นาสฺสํ
 โกจิ ภคฺวตํ อฺปสํกมิตํ อณฺณตฺร เอเกน ปิณฺฑปาตํนํหารเกน ฯ

[๓๓๗๘] อถ โธ อากุโส ภคฺวา ตสฺส เตมาสฺสํ อจฺจุเยน
 ปฏิสฺสตัตฺตนา วุจฺจสิโต ภิกฺขุ อามนฺเตสํ สเจ โว ภิกฺขเว อณฺณ-
 ติตฺติยา ปรีพฺพาทกา เอวํ ปุจฺเจยฺยํ กตเมนากุโส วิหาเรณ สมฺโณ
 โคตโม วสฺสํวาสํ พหุํ วิหาสฺติ ฯ เอวํ ปุจฺจํ ตุมฺहे ภิกฺขเว
 เตสํ อณฺณติตฺติยานํ ปรีพฺพาทกานํ เอวํ พุยากรเยยฺยาถ อานา-
 ปานสฺสตัตฺติสมาชิโน โธ อากุโส ภคฺวา วสฺสํวาสํ พหุํ วิหาสฺติ ฯ

[๓๓๗๙] อิทาหํ ภิกฺขเว สโต อสฺสํสํมิ สโต ปสฺสํสํมิ ทัง
 วา อสฺสํสํนโต ทัง อสฺสํสํมิตํ ปชานามิ ทัง วา ปสฺสํ-
 สํนโต ทัง ปสฺสํสํมิตํ ปชานามิ (วิตฺตฺถาเรตพฺพํ) ฯ ปฏินิสฺสํคฺคา-

๔๓๖ สุตตุนุติฏเฐ สัมมุตตนิกายสุต มหาวารวคฺโค [๓๓๗๖]

นุปลสฺสึ อสฺสสฺสิสฺสํมํติ ปชานามิ ปฏินิสฺสํคฺคานุนุปลสฺสึ ปสฺสสฺสิสฺสํมํติ
ปชานามิ ฯ

[๓๓๗๖] ยณฺหิ ตํ ภิกฺขเว สํมา วทมาโน วเทยฺย อริยวิหาโร
อิติปิ พุทฺธมฺวิหาโร อิติปิ ตถาคคฺควิหาโร อิติปิ อานาปานสฺสํติ-
สํมาจํ สํมา วทมาโน วเทยฺย อริยวิหาโร อิติปิ พุทฺธมฺวิหาโร
อิติปิ ตถาคคฺควิหาโร อิติปิ ฯ เย เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสฏฺฐา
อปฺปตฺตมานสา อนุตฺตรํ โยคฺคเชมํ ปตฺถยมาณา วิหรนฺติ เตสํ
อานาปานสฺสํติสํมาจิ ภาวิตฺโต พหุตฺถกฺโข อสฺสวํ ฆยฺย สํวคฺคติ ฯ

[๓๓๗๗] เย ๑ โห เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหฺนฺโต ชฺฌนาสฺวา
วุสฺสิตฺวณฺโต กคฺคกรณฺเฌยา โอหิตภารา อนุปฺปตฺตสํทคฺคา ปริกฺขัน-
ภวสฺสณฺโณชนา สํมมทณฺเฌวา วิมุตฺตา เตสํ อานาปานสฺสํติสํมาจิ
ภาวิตฺโต พหุตฺถกฺโข ทิฏฺฐเชว ชฺมเม สฺสํวิหาราย เจว สํวคฺคติ สติ-
สํปชจณฺเฌว ๑ ฯ

[๓๓๗๘] ยณฺหิ ตํ ภิกฺขเว สํมา วทมาโน วเทยฺย อริยวิหาโร
อิติปิ พุทฺธมฺวิหาโร อิติปิ ตถาคคฺควิหาโร อิติปิ อานาปานสฺสํติ-
สํมาจํ สํมา วทมาโน วเทยฺย อริยวิหาโร อิติปิ พุทฺธมฺวิหาโร
อิติปิ ตถาคคฺควิหาโร อิติปิ ฯ

[๓๓๗๙] อิมินา โห เต อารุโธ มหานาม ปริยาเยน เวทิตพฺพํ
ยถา อญฺโฆ ๑ เสฏฺโฆ วิหาโร อญฺโฆ ตถาคคฺควิหาโรติ ฯ

[๓๓๘๐] สํวคฺคณฺเฑ ๑ อถ โห อายสุมหา อานนฺโต เยน ภคฺวา

เตนุปลงมิ อูปลงมิตวา ภควนํ อภิวาเทตวา เอกมนํ นิสํติ ฯ
 เอกมนํ นิสนโน ไช อายสฺมา อานนฺโท ภควนํ เอตทโวจ อตฺติ
 นุ ไช ภนฺเต เอกสมฺโม ภาวิตฺโต พหุํถกฺโก จตุตฺตารो ชมฺเม ปริ
 ปรุเรติ จตุตฺตารो ชมฺมา ภาวิตฺตา พหุํถกฺกา สํคฺคฺต ชมฺเม ปริปรุเรนฺติ
 สํคฺคฺต ชมฺมา ภาวิตฺตา พหุํถกฺกา เทว ชมฺเม ปริปรุเรนฺตํติ ฯ อตฺติ
 ไช อานนฺท เอกสมฺโม ภาวิตฺโต พหุํถกฺโก จตุตฺตารो ชมฺเม ปริปรุเรติ
 จตุตฺตารो ชมฺมา ภาวิตฺตา พหุํถกฺกา สํคฺคฺต ชมฺเม ปริปรุเรนฺติ
 สํคฺคฺต ชมฺมา ภาวิตฺตา พหุํถกฺกา เทว ชมฺเม ปริปรุเรนฺตํติ ฯ

[๓๓๘๓] กตโม ปน ภนฺเต เอกสมฺโม ภาวิตฺโต พหุํถกฺโก
 จตุตฺตารो ชมฺเม ปริปรุเรติ จตุตฺตารอ ชมฺมา ภาวิตฺตา พหุํถกฺกา
 สํคฺคฺต ชมฺเม ปริปรุเรนฺติ สํคฺคฺต ชมฺมา ภาวิตฺตา พหุํถกฺกา เทว
 ชมฺเม ปริปรุเรนฺตํติ ฯ อานาปานสํสํติสฺมาชิ ไช อานนฺท เอกสมฺโม
 ภาวิตฺโต พหุํถกฺโก จตุตฺตารอ สติปญฺจํเน ปริปรุเรติ จตุตฺตารอ
 สติปญฺจํนา ภาวิตฺตา พหุํถกฺกา สํคฺคฺต โพชฺฌนํเค ปริปรุเรนฺติ สํคฺคฺต
 โพชฺฌนํกา ภาวิตฺตา พหุํถกฺกา วิชฺชาวิมุตฺติํ ปริปรุเรนฺติ ฯ

[๓๓๘๔] กถํ ภาวิตฺโต จ อานนฺท อานาปานสํสํติสฺมาชิ กถํ
 พหุํถกฺโก จตุตฺตารอ สติปญฺจํเน ปริปรุเรติ ฯ อิทานนฺท ภิกฺขุ
 อรณฺณคโค วา รุกฺขสมฺมุตคโค วา สุนฺณคคารคโค วา นิสํทติ
 ปตฺตงฺกํ อากุชิตฺวา อหํ กายํ ปณฺธิชาย ปริมุขํ สํติ อูปฺปชฺเชตฺวา ฯ
 โส สโตว อสํสํติ สโต ปสํสํติ ทังฆํ วา อสํสํนฺโต ทังฆํ

อสุตตัมมิตี ปชานาติ ทังฆี วา ปสุตตัมมโต ทังฆี ปสุตตัมมิตี
 ปชานาติ (จิตฺตาวเรตพฺพ) ๑ ปญฺนิสฺสํคฺคานุปสฺสํ อสุตตัมมิตี
 สิกฺขติ ปญฺนิสฺสํคฺคานุปสฺสํ ปสุตตัมมิตี สิกฺขติ ๑ ยสฺมึ สมฺเย
 อานนฺท ภิက္ขุ ทังฆี วา อสุตตัมมโต ทังฆี อสุตตัมมิตี ปชานาติ
 ทังฆี วา ปสุตตัมมโต ทังฆี ปสุตตัมมิตี ปชานาติ ๑ วสฺสํ วา
 ๑ เป ๑ ปสฺสํมฺภยํ กายสฺสงฺขารํ อสุตตัมมิตี สิกฺขติ ปสฺสํมฺภยํ
 กายสฺสงฺขารํ ปสุตตัมมิตี สิกฺขติ ๑ กายเ กายานุปสฺสํ อานนฺท
 ภิက္ขุ ตสฺมึ สมฺเย วิหริติ อาตาปํ สมนุสฺสาโน สติมา วิเนยฺย
 โถเก อภิขฺเฒาโทมนสฺสํ ๑ ตํ กิธฺสํ เหตุ ๑ กายณฺณตฺราหํ
 อานนฺท เขตํ วทามิ ยทิตํ อสุตตัมมโต ๑ ตสฺมา ติหานนฺท
 กายเ กายานุปสฺสํ ภิက္ขุ ตสฺมึ สมฺเย วิหริติ อาตาปํ สมนุสฺสาโน
 สติมา วิเนยฺย โถเก อภิขฺเฒาโทมนสฺสํ ๑

[๓๓๗๓] ยสฺมึ สมฺเย อานนฺท ภิက္ขุ ปิฏฺติปฺปญฺสํวเอทํ อสุตตัมมิตี
 สิกฺขติ ๑ สฺสํปฺปญฺสํวเอทํ ๑ จิตฺตสฺสงฺขารปฺปญฺสํวเอทํ ๑ ปสฺสํมฺภยํ
 จิตฺตสฺสงฺขารํ อสุตตัมมิตี สิกฺขติ ปสฺสํมฺภยํ จิตฺตสฺสงฺขารํ ปสุต-
 ตัมมิตี สิกฺขติ ๑ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสํ อานนฺท ภิက္ขุ ตสฺมึ
 สมฺเย วิหริติ อาตาปํ สมนุสฺสาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิขฺเฒา-
 โทมนสฺสํ ๑ ตํ กิธฺสํ เหตุ ๑ เวทนาณฺณตฺราหํ อานนฺท เขตํ
 วทามิ ยทิตํ อสุตตัมมโต ๑ สํวํ มนสิการํ ๑ ตสฺมา ติหา-
 นนฺท เวทนาสุ เวทนานุปสฺสํ ภิက္ขุ ตสฺมึ สมฺเย วิหริติ อาตาปํ

สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ

[๓๓๘๕] ยสฺมึํ สมเย อานนฺท ภิกฺขุ จิตฺตปฺปฏฺธเวทํ อสฺสํสํสํสา-
มํติ สิกฺขติ จิตฺตปฺปฏฺธเวทํ ปสฺสํสํสํสามํติ สิกฺขติ ฯ อภิปปโมทยํ
จิตฺตํ อสฺสํสํสํสามํติ สิกฺขติ ฯ สฺมาทหํ จิตฺตํ ฯ วิโมจยํ จิตฺตํ
อสฺสํสํสํสามํติ สิกฺขติ วิโมจยํ จิตฺตํ ปสฺสํสํสํสามํติ สิกฺขติ ฯ
จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสํ อานนฺท ภิกฺขุ ตสฺมึํ สมเย วิหริติ อาตาปี
สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ ตํ ภิสฺสํ เหตุ ฯ
นาหํ อานนฺท มฺหุจฺจุสฺสํ
วทามิ ฯ ตสฺมา ติหานนฺท จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสํ ภิกฺขุ ตสฺมึํ สมเย
วิหริติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ

[๓๓๘๕] ยสฺมึํ สมเย อานนฺท ภิกฺขุ อนิจฺจานุปสฺสํ ฯ เป ฯ วิราคา-
นุปสฺสํ ฯ นิโรธานุปสฺสํ ฯ ปญฺนิสฺสํคฺคานุปสฺสํ อสฺสํสํสํสามํติ สิกฺขติ
ปญฺนิสฺสํคฺคานุปสฺสํ ปสฺสํสํสํสามํติ สิกฺขติ ฯ ชมฺเมสุ ชมฺมานุปสฺสํ
อานนฺท ภิกฺขุ ตสฺมึํ สมเย วิหริติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ โส ยนฺตํ โหติ อภิชฺฌาโทมนสฺสํ
ปหานํ ตํ ปณฺณาย ทิสฺสุวา สํชุกํ อชฺฌเปกฺขิตา โหติ ฯ ตสฺมา
ติหานนฺท ชมฺเมสุ ชมฺมานุปสฺสํ ภิกฺขุ ตสฺมึํ สมเย วิหริติ อาตาปี
สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โถเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ

[๓๓๘๖] เอวํ ภาวิตฺโต โช อานนฺท อานาปานสฺสํติสฺมาจิ เอวํ
พหุตฺถโก จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน ปรีปฺปเวติ ฯ

[๑๓๗๗] กถิ ภาวิตา จานนุท จตุตาโร สติปฏุจันหา กถิ
 พหุตักตา สตุต โพชฌนเค ปริปุเรนติ ฯ ยสุมิ สัมเย อานนุท
 ภิกขุ กาเย กายานุปัสสี วิหริติ อูปุจิจิตตัสส ตสุมิ สัมเย สติ
 โหติ อสम्मมฺภูชา ฯ ยสุมิ สัมเย อานนุท ภิกขุโน อูปุจิจิตา
 สติ โหติ อสम्मมฺภูชา สติสम्मโพชฌนโค ตสุมิ สัมเย ภิกขุโน
 อารทฺธโ หติ สติสम्मโพชฌนคํ ตสุมิ สัมเย ภิกขุ ภาเวติ
 สติสम्मโพชฌนโค ตสุมิ สัมเย ภิกขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจนติ ฯ
 โส ตถา สโต วิหรนฺโต ทํ ชมฺมํ ปณฺณาย ปวิจฺจติ ปวิจฺรติ
 ปริวํสํมาปชฺชติ ฯ

[๑๓๗๘] ยสุมิ สัมเย อานนุท ภิกขุ ตถา สโต วิหรนฺโต ทํ
 ชมฺมํ ปณฺณาย ปวิจฺจติ ปวิจฺรติ ปริวํสํมาปชฺชติ ชมฺมวิจย-
 สัมโพชฌนโค ตสุมิ สัมเย ภิกขุโน อารทฺธโ หติ ชมฺมวิจย-
 สัมโพชฌนคํ ตสุมิ สัมเย ภิกขุ ภาเวติ ชมฺมวิจยสัมโพชฌนโค
 ตสุมิ สัมเย ภิกขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจนติ ฯ ตสฺส ทํ ชมฺมํ
 ปณฺณาย ปวิจฺจโต ปวิจฺรโต ปริวํสํมาปชฺชโต อารทฺธํ โหติ
 วิริยํ อตฺถุตฺตํ ฯ

[๑๓๗๙] ยสุมิ สัมเย อานนุท ภิกขุโน ทํ ชมฺมํ ปณฺณาย
 ปวิจฺจโต ปวิจฺรโต ปริวํสํมาปชฺชโต อารทฺธํ โหติ วิริยํ อตฺถุตฺตํ
 วิริยสัมโพชฌนโค ตสุมิ สัมเย ภิกขุโน อารทฺธโ หติ วิริย-
 สัมโพชฌนคํ ตสุมิ สัมเย ภิกขุ ภาเวติ วิริยสัมโพชฌนโค ตสุมิ

ธมฺเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ อารทฺธวิริยสฺส อฺปฺปชฺชติ
ปฺปติ นิรามีธํ ฯ

[๓๓๘๐] ยสฺมึํ ธมฺเย อานนฺท ภิกฺขุโน อารทฺธวิริยสฺส อฺปฺปชฺชติ
ปฺปติ นิรามีธํ ปฺปติสฺสโมชฺชณฺณโค ตสฺมึํ ธมฺเย ภิกฺขุโน อารทฺธ
โหติ ปฺปติสฺสโมชฺชณฺณํ ตสฺมึํ ธมฺเย ภิกฺขุ ภาวเตติ ปฺปติสฺสโมชฺช-
ณฺณโค ตสฺมึํ ธมฺเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ ปฺปติมนสฺส
กาโยปปี ปสฺสสฺสภฺติ จิตฺตมฺปปี ปสฺสสฺสภฺติ ฯ

[๓๓๘๑] ยสฺมึํ ธมฺเย อานนฺท ภิกฺขุโน ปฺปติมนสฺส กาโยปปี
ปสฺสสฺสภฺติ จิตฺตมฺปปี ปสฺสสฺสภฺติ ปสฺสสฺสทฺธิสฺสโมชฺชณฺณโค ตสฺมึํ
ธมฺเย ภิกฺขุโน อารทฺธ โหติ ปสฺสสฺสทฺธิสฺสโมชฺชณฺณํ ตสฺมึํ ธมฺเย
ภิกฺขุ ภาวเตติ ปสฺสสฺสทฺธิสฺสโมชฺชณฺณโค ตสฺมึํ ธมฺเย ภิกฺขุโน ภาวนา-
ปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ ปสฺสสฺสทฺธกายนฺตสฺส สฺสฺสฺสโน จิตฺตํ สฺมาธิยติ ฯ

[๓๓๘๒] ยสฺมึํ ธมฺเย อานนฺท ภิกฺขุโน ปสฺสสฺสทฺธกายนฺตสฺส สฺสฺสฺสโน
จิตฺตํ สฺมาธิยติ สฺมาธิสฺสโมชฺชณฺณโค ตสฺมึํ ธมฺเย ภิกฺขุโน อารทฺธ
โหติ สฺมาธิสฺสโมชฺชณฺณํ ตสฺมึํ ธมฺเย ภิกฺขุ ภาวเตติ สฺมาธิ-
สฺสโมชฺชณฺณโค ตสฺมึํ ธมฺเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ
โส ตถา สฺมาหิตํ จิตฺตํ สํวฏฺฏํ อชฺชณฺณเปกฺขิตา โหติ ฯ

[๓๓๘๓] ยสฺมึํ ธมฺเย อานนฺท ภิกฺขุ ตถา สฺมาหิตํ จิตฺตํ
สํวฏฺฏํ อชฺชณฺณเปกฺขิตา โหติ อฺปฺเปกฺขาสฺสโมชฺชณฺณโค ตสฺมึํ ธมฺเย
ภิกฺขุโน อารทฺธ โหติ อฺปฺเปกฺขาสฺสโมชฺชณฺณํ ตสฺมึํ ธมฺเย ภิกฺขุ

๔๒๒ สุตตฺถนคัมภีรเก สุตฺตคณิกายสฺส มหาวารวคฺโค [๓๓๘]

ภาเวติ อูปฺเปกฺขาสฺมโພສຸເຈນໂຄ ຄສຸມີ ສ່ມເຍ ກິກຸຊໂນ ກາວນາ-
ປາວິປຸຣີ ຄຈຸເຈຕິ າ

[๓๓๘] ยสฺมึํ ส່มເຍ ອານນຸທ ກິກຸຊ ເວທນາສຸ ຈິຕຸເຕ ພມເມສຸ
ພມມານຸປຸສຸສິ ວິຫຣຕິ ອຸປຸງຈິຕຸສຸສິ ຄສຸມີ ສ່ມເຍ ສຕິ ໂຫຕິ ອສ່ມມຸງຊາ າ

[๓๓๘] ยสฺมึํ ส່มເຍ ອານນຸທ ກິກຸຊໂນ ອຸປຸງຈິຕາ ສຕິ ໂຫຕິ
ອສ່ມມຸງຊາ ສຕິສ່ມໂພສຸເຈນໂຄ ຄສຸມີ ສ່ມເຍ ກິກຸຊໂນ ອາວຣຸໂໂ
ໂຫຕິ ສຕິສ່ມໂພສຸເຈນໂຄ ຄສຸມີ ສ່ມເຍ ກິກຸຊ ກາເວຕິ ສຕິສ່ມໂພສຸ-
ເຈນໂຄ ຄສຸມີ ສ່ມເຍ ກິກຸຊໂນ ກາວນາປາວິປຸຣີ ຄຈຸເຈຕິ າ (ຍຄາ
ປສ່ມິ ສຕິປຸງຊານິ ເອວິ ວິຕຸຄາເວຕພຸພິ) າ ໂສ ຕຄາ ສ່ມາທິຕິ
ຈິຕຸຕິ ສ່າຊຸກິ ອຊຸເຈນເປກຸຈິຕາ ໂຫຕິ າ

[๓๓๙] ยสฺมึํ ส່มເຍ ອານນຸທ ກິກຸຊ ຕຄາ ສ່ມາທິຕິ ຈິຕຸຕິ ສ່າຊຸກິ
ອຊຸເຈນເປກຸຈິຕາ ໂຫຕິ ອຸປັກຊາສ່ມໂພສຸເຈນໂຄ ຄສຸມີ ສ່ມເຍ ກິກຸຊໂນ
ອາວຣຸໂໂ ໂຫຕິ ອຸປັກຊາສ່ມໂພສຸເຈນໂຄ ຄສຸມີ ສ່ມເຍ ກິກຸຊ ກາເວຕິ
ອຸປັກຊາສ່ມໂພສຸເຈນໂຄ ຄສຸມີ ສ່ມເຍ ກິກຸຊໂນ ກາວນາປາວິປຸຣີ ຄຈຸເຈຕິ າ

[๓๔๐] ເອວິ ກາວິຕາ ໂໂ ອານນຸທ ຈຕຸຕາໂ ສຕິປຸງຊານາ ເອວິ
ພຸຸດັກຕາ ສຕຸຕ ໂພສຸເຈນເຈ ປຣິປຸເຣນຕິ າ

[๓๔๑] ກຕິ ກາວິຕາ ຈານນຸທ ສຕຸຕ ໂພສຸເຈນຕາ ກຕິ ພຸຸດັກຕາ
ວິຊຊາວິມຸຕຕິ ປຣິປຸເຣນຕິ າ ອິອານນຸທ ກິກຸຊ ສຕິສ່ມໂພສຸເຈນໂຄ ກາເວຕິ
ວິເຈກນິສຸສິຕິ ວິຣາຄນິສຸສິຕິ ນິໂຣຊນິສຸສິຕິ ໂວສຸສຸຄປຣິດາມິ າ ພມ-
ວິຈຍ ວິຣິຍ ປັຕຕິ ປສຸສຸທຸຈິ ສ່ມາຈິ ອຸປັກຊາສ່ມໂພສຸເຈນໂຄ ກາເວຕິ

วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวสุตฺตคฺคปริณามิ ๑ เอวํ
ภาวิตา โข อานนฺท สฺสคฺค โฟชฺฌนฺจกา เอวํ พหุตฺถกตา วิชฺชาวิมุตฺติ
ปรีปฺปเวณฺตีติ ๑

[๑๓๘๘] อถ โข อายสฺมา อานนฺโท เยเน ภควา เทนุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสึหิ ๑ เอกมฺนํ
นิสินฺนํ โข อายสฺมณฺตํ อานนฺท ภควา เอกทโวจ อตฺถิ นุ โข
อานนฺท เอกมฺโม ภาวิตอ พหุตฺถกโต จตฺตารอ ชมฺเม ปรีปฺปเวติ
จตฺตารอ ชมฺมา ภาวิตา พหุตฺถกตา สฺสคฺค ชมฺเม ปรีปฺปเวณฺตี สฺสคฺค
شمฺมา ภาวิตา พหุตฺถกตา เทว ชมฺเม ปรีปฺปเวณฺตีติ ๑ ภควํมฺตกา
โน ภนฺเต ชมฺมา ๑ เป ๑ อตฺถานนฺท เอกมฺโม ภาวิตอ พหุตฺถกโต
จตฺตารอ ชมฺเม ปรีปฺปเวติ จตฺตารอ ชมฺมา ภาวิตา พหุตฺถกตา
สฺสคฺค ชมฺเม ปรีปฺปเวณฺตี สฺสคฺค ชมฺมา ภาวิตา พหุตฺถกตา เทว
شمฺเม ปรีปฺปเวณฺตี ๑

[๑๕๐๐] กตโม จานนฺท เอกมฺโม ภาวิตอ พหุตฺถกโต จตฺตารอ
شمฺเม ปรีปฺปเวติ จตฺตารอ ชมฺมา ภาวิตา พหุตฺถกตา สฺสคฺค ชมฺเม
ปรีปฺปเวณฺตี สฺสคฺค ชมฺมา ภาวิตา พหุตฺถกตา เทว ชมฺเม ปรีปฺปเวณฺตี ๑
อานาปานสฺสตีสมํชิ อานนฺท เอกมฺโม ภาวิตอ พหุตฺถกโต จตฺตารอ
สตีปญฺจํเน ปรีปฺปเวติ จตฺตารอ สตีปญฺจํนา ภาวิตา พหุตฺถกตา
สฺสคฺค โฟชฺฌนฺจเก ปรีปฺปเวณฺตี สฺสคฺค โฟชฺฌนฺจกา ภาวิตา พหุตฺถกตา
วิชฺชาวิมุตฺติ ปรีปฺปเวณฺตี ๑

๔๒๔ สุตตตบฏิกเก สัมมุตตนิยายสูตร มหาวารวคโค [๑๕๐๑]

[๑๕๐๑] กถิ ภาวิตโต จานนุท อานาปานสูตรัตถมาธิ กถิ พหุ-
กโต จตุตทาโร สติปญฺจสุาเน ปริปุเรติ ฯ อิทานนุท ภิกฺขุ อรณฺณคโค
วา ฯ เป ฯ เอว ภาวิตา โห อานนุท สุตต โพชฺฌนฺดา เอว
พหุคฺคตา วิชฺชาวิมุคฺติ ปริปุเรนคฺติ ฯ

[๑๕๐๒] อถ โห สัมพหุตา ภิกฺขุ เยน ภควา เทนุปลงฺกมิตฺตุ
อุปปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํ ๑ เอกมฺนตํ
นิสฺสินา โห เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ อตฺถิ นุ โห ภนฺเต
เอกสมฺโม ภาวิตโต พหุคฺคโต จตุตทาโร สมฺเม ปริปุเรติ จตุตทาโร
สมฺมา ภาวิตา พหุคฺคตา สุตต สมฺเม ปริปุเรนฺติ สุตต สมฺมา
ภาวิตา พหุคฺคตา เทว สมฺเม ปริปุเรนคฺติ ฯ อตฺถิ โห ภิกฺขเว
เอกสมฺโม ภาวิตโต พหุคฺคโต จตุตทาโร สมฺเม ปริปุเรติ จตุตทาโร
สมฺมา ภาวิตา พหุคฺคตา สุตต สมฺเม ปริปุเรนฺติ สุตต สมฺมา
ภาวิตา พหุคฺคตา เทว สมฺเม ปริปุเรนคฺติ ฯ

[๑๕๐๓] กถโม ปน ภนฺเต เอกสมฺโม ภาวิตโต พหุคฺคโต
จตุตทาโร สมฺเม ปริปุเรติ จตุตทาโร สมฺมา ภาวิตา พหุคฺคตา
สุตต สมฺเม ปริปุเรนฺติ สุตต สมฺมา ภาวิตา พหุคฺคตา เทว
สมฺเม ปริปุเรนคฺติ ฯ อานาปานสูตรัตถมาธิ โห ภิกฺขเว เอกสมฺโม
ภาวิตโต พหุคฺคโต จตุตทาโร สติปญฺจสุาเน ปริปุเรติ จตุตทาโร สติ-
ปญฺจสุานา ภาวิตา พหุคฺคตา สุตต โพชฺฌนฺเต ปริปุเรนฺติ สุตต
โพชฺฌนฺดา ภาวิตา พหุคฺคตา วิชฺชาวิมุคฺติ ปริปุเรนคฺติ ฯ (ยถา

ภุคฺคมยํ เวยฺยากรณํ เอวํ วิตุถาเรตพฺพํ) ๑

[๑๕๐๔] อถ โข สมนฺพหุตา ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปลงฺกมัสสํ
อุปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ
นิสีนฺเน โข เต ภิกฺขุ ภควา เอตทโวจ อตฺถิ นุ โข ภิกฺขเว
เอกสมฺโม ภาวิตฺโต พหุตฺถกฺโข จตุตฺตารो ชมฺเม ปริปุเรตฺติ จตุตฺตารो
ชมฺมา ภาวิตฺตา พหุตฺถกฺตา สตฺต ชมฺเม ปริปุเรนฺตฺติ สตฺต ชมฺมา
ภาวิตฺตา พหุตฺถกฺตา เทว ชมฺเม ปริปุเรนฺตฺติ ๑ ภควมฺมุตฺตา โน
ภนฺเต ชมฺมา ๑ เป ๑ ภควโต สุตฺวา ภิกฺขุ ชาเรตฺถสฺสํ ๑ อตฺถิ
ภิกฺขเว เอกสมฺโม ภาวิตฺโต พหุตฺถกฺโข จตุตฺตารो ชมฺเม ปริปุเรตฺติ
จตุตฺตารो ชมฺมา ภาวิตฺตา พหุตฺถกฺตา สตฺต ชมฺเม ปริปุเรนฺตฺติ สตฺต
ชมฺมา ภาวิตฺตา พหุตฺถกฺตา เทว ชมฺเม ปริปุเรนฺตฺติ ๑

[๑๕๐๕] กตโม จ ภิกฺขเว เอกสมฺโม ภาวิตฺโต พหุตฺถกฺโข
จตุตฺตารो ชมฺเม ปริปุเรตฺติ จตุตฺตารो ชมฺมา ภาวิตฺตา พหุตฺถกฺตา
สตฺต ชมฺเม ปริปุเรนฺตฺติ สตฺต ชมฺมา ภาวิตฺตา พหุตฺถกฺตา เทว
shmame ปริปุเรนฺตฺติ ๑ อานาปานสํสตีสมฺมาชิ ภิกฺขเว เอกสมฺโม ภาวิตฺโต
พหุตฺถกฺโข จตุตฺตารो สติปญฺ्ञาเน ปริปุเรตฺติ จตุตฺตารो สติปญฺ्ञานา
ภาวิตฺตา พหุตฺถกฺตา สตฺต โพชฅนฺเก ปริปุเรนฺตฺติ สตฺต โพชฅนฺกา
ภาวิตฺตา พหุตฺถกฺตา วิชฺชาวิมุคฺคํ ปริปุเรนฺตฺติ- ๑ เป ๑ (ยถา ทุติยํ
เวยฺยากรณํ ตถา ภิกฺขุณฺโณ กาทพฺพํ) ๑ เป ๑

[๑๕๐๖] อานาปานสํสตีสมฺมาชิ ภิกฺขเว ภาวิตฺโต พหุตฺถกฺโข

๔๒๖ สุตตฺถนํมีฏเฐ สํยุตฺตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๓๔๐๗]

สญฺโฆชนานํ ปหานาย สํวตฺตติ ฯ

[๓๔๐๗] กถํ ภาวิตฺโต จ ภิกฺขเว อานาปานสฺสตีตฺสมาธิ กถํ
พหุตฺถกโต สญฺโฆชนานํ ปหานาย สํวตฺตติ ฯ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อรรณฺณคโต วา ฯ เป ฯ ปฏฺนิสฺสํคฺคานุสฺสํ อสฺสํสฺสํสํมํติ สิกฺขติ
ปฏฺนิสฺสํคฺคานุสฺสํ ปสฺสํสฺสํสํมํติ สิกฺขติ ฯ เอวํ ภาวิตฺโต โห
ภิกฺขเว อานาปานสฺสตีตฺสมาธิ เอวํ พหุตฺถกโต สญฺโฆชนานํ ปหานาย
สํวตฺตตฺติ ฯ เป ฯ

[๓๔๐๘] อานาปานสฺสตีตฺสมาธิ ภิกฺขเว ภาวิตฺโต พหุตฺถกโต อหฺมฺสย-
สํมุกฺขาทาย สํวตฺตติ ฯ (วิตุถาเรตพฺพ) ฯ เอวํ ภาวิตฺโต โห
ภิกฺขเว อานาปานสฺสตีตฺสมาธิ เอวํ พหุตฺถกโต อหฺมฺสยสํมุกฺขาทาย
สํวตฺตตฺติ ฯ

[๓๔๐๙] อานาปานสฺสตีตฺสมาธิ ภิกฺขเว ภาวิตฺโต พหุตฺถกโต
อหฺมฺสยปริณฺณาย สํวตฺตตฺติ ฯ (วิตุถาโร) ฯ เอวํ ภาวิตฺโต โห
ภิกฺขเว อานาปานสฺสตีตฺสมาธิ เอวํ พหุตฺถกโต อหฺมฺสยปริณฺณาย
สํวตฺตตฺติ ฯ

[๓๔๑๐] อานาปานสฺสตีตฺสมาธิ ภิกฺขเว ภาวิตฺโต พหุตฺถกโต
อาสวํ ฆยาย สํวตฺตตฺติ ฯ (วิตุถาโร) ฯ เอวํ ภาวิตฺโต โห
ภิกฺขเว อานาปานสฺสตีตฺสมาธิ เอวํ พหุตฺถกโต อาสวํ ฆยาย
สํวตฺตตฺติ ฯ

วคฺโค พุติโย ฯ

ตตฺตฺตฺททานํ

อิจฺจนนํคตํ สกฺกิยํ อานนฺเต อปเร ทฺว

ภิกฺขุหิ เทว วุคฺคา สณฺโณชนํ อนุสยํ

อทฺธานํ อตฺตวทฺษยาติ ฯ

อานาปานสยฺยุคฺคํ นิฏฺฐิตํ ฯ

ไธทาปตฺติสํยุตํ

เวพฺพทวารวคฺโค ปจฺจิม

[๑๔๑๑] สํวตฺถิยํ ๑ ตตฺร โห ภควา เอตทโวจ กิณฺจามี
ภิกฺขเว ราชา จกฺกวคฺคิ จตฺถุนํ ที่ป่านํ อีสํสํวริยาธิปจํ ราชํ
กาเรตฺวา กายสฺส เกทา ปวํ มรณา สุกฺคิํ สคฺคํ โลกํ อูปปชฺชติ
เทวานํ ตาวตฺถิยานํ สหปุยคฺคิ ๑ ไสฺ ตตฺถ นนฺททวเน อจฺจนรา-
สังฆปริณฺฑิตํ ทิพฺเพหิ ปณฺจหิ กามคฺคฺเคนหิ สมนฺนํปิตํ สมนฺจิกฺกุโธ
ปริจาเรติ ๑ ไสฺ จตฺถหิ ชมฺเมหิ สมนฺนาคโธ ๑ อถ โห ไสฺ
อปริณฺฑิตํ ๑ นิรยา อปริณฺฑิตํ ๑ ติรจฺจนโยนียา อปริณฺฑิตํ
๑ นีตฺติวิธยา อปริณฺฑิตํ ๑ อปายทฺถคฺคตฺติวินิปาตา ๑

[๑๔๑๒] กิณฺจามี ภิกฺขเว อริยสํวโก มีนฺทียาโตเปเน ยาเปติ
นนฺตกานิมิ^๑ ฐาเรติ ๑ ไสฺ จตฺถหิ ชมฺเมหิ สมนฺนาคโธ ๑ อถ โห
ไสฺ ปริณฺฑิตํ ๑ นิรยา ปริณฺฑิตํ ๑ ติรจฺจนโยนียา ปริณฺฑิตํ ๑
นีตฺติวิธยา ปริณฺฑิตํ ๑ อปายทฺถคฺคตฺติวินิปาตา ๑ กตเมหิ จตฺถหิ ๑
อิธ ภิกฺขเว อริยสํวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทเน สมนฺนาคโธ โหติ
อิติมี ไสฺ ภควา อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกฺโค
โลกวิทฺธ อณฺุตโตโร ปุริสทมฺมสํวริ สตฺถา เทวมนุสฺสํยานํ พุทฺโธ

๑ พ. นนฺตกานิ ๑ ๑

ภควาติ ๑ ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ สฺวากฺขาโต
 ภควตา ชมฺโม สันทิฏฺฐิโก อกาถิโก เอหิปสฺสโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ
 เวทิตพฺโพ วิญญูหิติ ๑ สงฺฆे อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ
 สุปฺพิปนฺโน ภควโต สํวทสงฺโฆ อสุปฺพิปนฺโน ภควโต สํวทสงฺโฆ
 ฌายปฺพิปนฺโน ภควโต สํวทสงฺโฆ สํมจีปฺพิปนฺโน ภควโต สํวท-
 สงฺโฆ ๑ ยทิตํ จตฺตาริ ปุริสยฺกานิ อฏฺฐํ ปุริสํปฺกคฺคา เอส
 ภควโต สํวทสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณเณยฺโย อณฺฐติ-
 กรณฺเณยฺโย อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺขเขตฺตํ โลกสฺสํสาติ ๑ อริยกนฺตเทหิ สํเลหิ
 สมนฺนาคโต โหติ อกฺขณฺเตหิ อจฺฉิตฺเตหิ อสฺสเพหิ อกมฺมาเสหิ
 ภูตฺสเสหิ วิญญูปสฺสคฺเคหิ อปรามญฺเญหิ สํมาธิสํวคฺคณิเกหิ ๑ อิมะหิ
 จตุหิ ชมฺเมหิ สมนฺนาคโต โหติ ๑

[๓๕๓๓] โย จ ภิกฺขเว จตฺตุนํ ที่ปํณํ ปฏฺฐิตาโก โย จ
 จตฺตุนํ ชมฺมานํ ปฏฺฐิตาโก จตฺตุนํ ที่ปํณํ ปฏฺฐิตาโก จตฺตุนํ
 ชมฺมานํ ปฏฺฐิตาภสฺสํ กถํ นาคฺคหิติ โสฬสสินฺติ ๑

[๓๕๓๔] จตุหิ ภิกฺขเว ชมฺเมหิ สมนฺนาคโต อริยสํวโก โสฬตา-
 ปนฺโน โหติ อวินิปาตชมฺโม นียโต สมนฺโพนฺธิปราชโน ๑ กถเมหิ
 จตุหิ ๑ อธิ ภิกฺขเว อริยสํวโก พุทฺธะ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต
 โหติ อิติปิ โส ภควา อรหํ สํมาสมฺพุทฺธโ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน
 สุกโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสํวโร สคฺคา เทวมนุสฺสํ
 พุทฺธโ ภควาติ ๑ ชมฺเม ๑ เป ๑ สงฺฆะ ๑ เป ๑ อริยกนฺตเทหิ

สี่เถกิ สมนุนาคโต โทติ อกฺขณฺเทหิ ฯ เป ฯ สมาริสงฺกตฺตนิเถกิ ฯ
 อีเมหิ โส ภิกฺขเว จตุหิ รุมนฺเถกิ สมนุนาคโต อริยสํวโก สโต-
 ปนฺโน โทติ อวินิปาตกรุโม นียโต สมนุโพธิปราชญฺโณ ฯ อิทมวโจ
 ภควา อิทํ วุตฺตวาน สุกโต อตฺตปํ เเขตทวโจ สตฺถา

[๓๔๓๕] เยต์ สกฺกา จ สິตฺตจฺ ปรตํ โท ชมฺมทสฺสนํ

เต เว กาเถน ปจฺเจนฺติ พุทฺหมจรีโยคํ สฺสฺสนฺติ ฯ

[๓๔๖๖] เอกั สัมยั ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุวน กถนทุก-
 นิวาเป ฯ เตน โข ปน สัมเยน ที่ฆาตุ อุปาสโก อาพาธโก โหติ
 ทุกฺขโต พาพฺหคิตาโน ฯ อถ โข ที่ฆาตุ อุปาสโก ปิตฺว ไซตฺยิ
 คหปติ อามนฺเตสึ เอहि ตวํ คหปติ เยเน ภควา เตนุปสงฺกม
 อุปสงฺกมิตฺวา มม วจเนเน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺท ที่ฆาตุ
 ภาเน อุปาสโก อาพาธโก ทุกฺขโต พาพฺหคิตาโน โส ภควโต
 ปาเท สิริสา วนฺทตฺติ ฯ เวณฺญ วเทหิ สาธุ กิร ภาเน ภควา
 เยเน ที่ฆาตุสฺส อุปาสกสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมตุ อนุกมฺมํ อุปาหา-
 ยติ ฯ เอวํ ตาตาติ โข ไซตฺยิเย คหปติ ที่ฆาตุสฺส อุปาสกสฺส
 ปญฺธิสฺสตุวา เยเน ภควา เตนุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
 อภิวาเทตฺวา เอกมนตํ นิสฺसึหิ ฯ

[๑๕๑๗] เอกมนต์ นิสินโน ไช ไชติโย คหปติ ภควนต์
เขตทวาท ที่ฆาตุ ภนเต อุปาสโก อาพาสิโก ทุกขโต พาวุห-

คิตาโน โส ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทติ ฯ เอวฺเมว วเทติ สํชอุ
กิริ ฆนฺเต ภควา เยน ทํชาวุธฺสํ อุปาธกฺกํ นินฺเวธํ เทนุปลงฺกมคฺ
ชนฺกมปํ อุปาทายาติ ฯ อธิวาเสสํ ภควา คุณฺหํภาเวน ฯ

[๓๔๑๘] อถ โส ภควา นินฺวาเสศฺวา ปตฺตจํวรมาทาย เยน ทํชา
วุธฺสํ อุปาธกฺกํ นินฺเวธํ เทนุปลงฺกมํ อุปลงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต
ธาสเน นิสฺสํติ ฯ นิสฺสชฺช โส ภควา ทํชาวุ อุปาธกํ เอตทโวจ
ภจฺจิ เต ทํชาวุ ชมนํยํ ภจฺจิ ยวปํยํ ภจฺจิ ทุกฺขา เวทนา
ปฏิกฺกมฺมํติ โน อภิกฺกมฺมํติ ปฏิกฺกมโธถํ ปณฺณายติ โน
อภิกฺกมโธติ ฯ น เม ฆนฺเต ชมนํยํ น ยวปํยํ พาพฺพา
เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมฺมํติ โน ปฏิกฺกมฺมํติ อภิกฺกมโธถํ
ปณฺณายติ โน ปฏิกฺกมโธติ ฯ

[๓๔๑๙] ตถฺมา ติทฺเต เต ทํชาวุ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ พุทฺเธ
อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต ภวิสฺสุํสามิ อิติปิ โส ภควา อรหํ
สํมาสมํพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต โลกวิทู อนุตฺตโร
ปฺริยตมมฺสํวโร สตฺถา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ ชมฺเม
สงฺฆเ ๑ อริยฆนฺเตหิ สํเถหิ สมนฺนาคโต ภวิสฺสุํสามิ อภฺชณฺเตหิ
๑ เป ๑ สมาริสํวตฺตคฺคิณฺหํติ ฯ เอวฺเมหิ เต ทํชาวุ สิกฺขิตพฺพํติ ฯ

[๓๔๒๐] ยานิมานิ ฆนฺเต ภควตา จตฺตาริ โสตาปตฺติยฺงคานิ
เทสํคานิ สํวิชฺชนฺเต เต ชมฺมา มยิ อหฺมจฺ เตสุ ชมฺเมสุ
สํนฺทิสฺสุํสามิ ฯ อหฺมจฺ ฆนฺเต พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต

๔๓๒ สุตตุนตปฏิกเก สัตตุนิกายสูตร มหาวารวคโค [๑๔๒๑]

อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ สตุถา เทวมนุสฺสํ ปุทฺโธ ภควาติ ฯ
ธมฺเม สงฺฆเ ฯ อวียกนฺเตหิ สํเลหิ สมนฺนาโคโต อภฺชณฺเตหิ
ฯ เป ฯ สฺมาธิตฺตุนิกเกหิติ ฯ ศตฺตมา ติทฺทํ ทํชาวํ อิมํ
จตุสฺสํ โสตาปคฺติยํเคสุ ปตฺติจฺจาย น วิชฺชาภากิเย ธมฺเม อุตฺตรํ
ภาเวยฺยาสี ฯ

[๑๔๒๑] อิทฺทํ ทํชาวํ สํพุทฺธงฺขาเรสุ อนิจฺจานุปลฺลสฺสํ วิหฺวาทิ
อนิจฺเจ ทฺถุชฺสณฺณํ ทฺถุชฺเช อนตฺตชฺสณฺณํ ปฺหณชฺสณฺณํ วิราคชฺสณฺณํ
นิโรธชฺสณฺณํติ ฯ เอวเมวหิ เต ทํชาวํ สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ

[๑๔๒๒] เยเม ภนฺเต ภควตา น วิชฺชาภากิยา ธมฺมา เทสิตา
สํวิชฺชนฺเต เต ธมฺมา มยิ อหณฺจฺจ เคสุ ธมฺเมสุ สมนฺทิสฺสํวามิ ฯ
อหณฺหิ ภนฺเต สํพุทฺธงฺขาเรสุ อนิจฺจานุปลฺลสฺสํ วิหฺวามิ อนิจฺเจ ทฺถุชฺ-
สณฺณํ ทฺถุชฺเช อนตฺตชฺสณฺณํ ปฺหณชฺสณฺณํ วิราคชฺสณฺณํ นิโรธชฺสณฺณํ ฯ
อภีจ เม ภนฺเต เอวํ โหติ มา เหวายํ โชติโย คหปติ มมจฺจุเยน
วิฆาตํ อาปชฺชติ ฯ มา ตวํ ตาต ทํชาวํ เอตํ มนฺสาภาสิ อิงฺฆํ ตวํ
ตาต ทํชาวํ ยเทว เต ภควา อาห ตเทว สํรुทํ มนฺสิกโรหิตี ฯ

[๑๔๒๓] อถ โส ภควา ทํชาวํ อฺปาสกํ อิมินา โอวาทเณ
โอวทิตฺวา อฺจุจฺจายาสฺนา ปกฺกามิ ฯ อถ โส ทํชาวํ อฺปาสโก
อจิรปฺกนฺนตฺตํ ภควโต ถาตมกาสี ฯ

[๑๔๒๔] อถ โส สํพุทฺธตา ภิกฺขุ เยน ภควา เตนฺปสงฺกมิตฺตุ
อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํกํ ฯ เอกมนฺตํ

นิสินนา โข เต ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ โย โส ภนฺเต
 ที่ฆาตุ นาม อุปาสโก ภควตา สงฺฆิตฺเตน โอวาเทน โอวทิตो
 โส กาสกโค ตสฺส กา คติ โก อภิสมฺปรายติ ฯ ปณฺทิตो
 ภิกขเว ที่ฆาตุ อุปาสโก อโหสิ สจฺจวาที ชมฺมสฺสํชมนฺมํ น ฯ
 ชมฺมาธิกรณํ วิเหเสสิ ฯ ที่ฆาตุ ภิกขเว อุปาสโก ปณฺจณฺนํ
 โอรัมภาคิยานํ สณฺโณชฌานํ ปริกฺขยา โอปปาติกโก ตตฺถ ปริ-
 นิพฺพายํ อนาวตฺติชฺชโม ตสฺมา โลกาทิ ฯ

[๑๔๒๕] เขกํ สมฺมํ อายสฺมา ฯ สํวรัปฺตฺโต อายสฺมา ฯ
 อานนฺโท สํวตฺถิยํ วิหรนฺติ เขตฺตเว อนาถปฺปณฺฑิตสฺส อารามे ฯ
 อถ โข อายสฺมา อานนฺโท สํยณฺหสฺมยํ ปฏิสตฺถาณา อูฏฺฐิตो
 เยนายสฺมา สํวรัปฺตฺโต เทนฺตฺตํกมิ อุปลํกมิทฺวา เขกมฺนํ นิสฺสํกํ ฯ
 เขกมฺนํ นิสฺสินโน โข อายสฺมา อานนฺโท อายสฺมณฺตํ สํวรัปฺตฺตํ
 เอตทโวจํ กตึนํ นุ โข อาวุโส สํวรัปฺตฺต ชมฺมานํ สมนฺนา-
 คมฺนเหตฺุ เอมยํ ปชา ภควตา พฺยากตา โสตาปฺนฺนา อวินิปาต-
 ชมฺมา นียตา สมนฺโพรธิปฺรายนาทิ ฯ

[๑๔๒๖] จตุณฺนํ โข อาวุโส ชมฺมานํ สมนฺนาคมฺนเหตฺุ เอมยํ
 ปชา ภควตา พฺยากตา โสตาปฺนฺนา อวินิปาตชฺมฺมา นียตา สมนฺโพร-
 ธิปฺรายนา ฯ กตเมสํ จตุณฺนํ ฯ อิทฺวาโส อริยสํวโก พุทฺธ-
 อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโค โหติ อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ
 สตฺถา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ ชมฺเม ฯ เป ฯ สงฺฆे ฯ เป ฯ

๔๓๔ สุตฺตคณฺทีฏเฐ สํยุตฺตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๔๔๗]

ขริยกนฺเตหิ สํเตหิ สมนฺนาคโต โหติ อภฺชณฺเตหิ ฯ เป ฯ สฺมาชิ-
สํวตฺตนิเกหิ ฯ อิมํ ๒ อากุโส จตฺตุนํ รมฺมานํ สมนฺนาคมนฺเตสุ
เอวมยํ ปชา ภควตา พฺยากตา โสตาปนฺนา อวินิปาครมฺมา นียตา
สมฺโพธิปฺปายนาติ ฯ

[๔๔๗] อถ ๒ อายสฺมา สํวรัปฺตโต เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ฯ เอกมนฺตํ
นิสฺสินํ ๒ อายสฺมนฺตํ สํวรัปฺตํ ภควา เอตทโวจ โสตาปตฺติยงฺกํ
โสตาปตฺติยงฺกนฺติ หิทํ สํวรัปฺตํ วุจฺจติ กตมํ นุ ๒ สํวรัปฺตํ
โสตาปตฺติยงฺกนฺติ ฯ

[๔๔๘] สบฺบวิธสํเสโว หิ ภนฺเต โสตาปตฺติยงฺกํ สทฺธมฺมสฺสวณํ
โสตาปตฺติยงฺกํ โยนิโสมนสฺสิกาโร โสตาปตฺติยงฺกํ รมฺมานุรมฺม-
ปฏฺธิปตฺติ โสตาปตฺติยงฺกนฺติ ฯ

[๔๔๙] สํสุ สํสุ สํวรัปฺตํ สบฺบวิธสํเสโว หิ สํวรัปฺตํ
โสตาปตฺติยงฺกํ สทฺธมฺมสฺสวณํ โสตาปตฺติยงฺกํ โยนิโสมนสฺสิกาโร
โสตาปตฺติยงฺกํ รมฺมานุรมฺมปฏฺธิปตฺติ โสตาปตฺติยงฺกํ ฯ

[๔๕๐] โสโต โสโตติ หิทํ สํวรัปฺตํ วุจฺจติ กตโม นุ
๒ สํวรัปฺตํ โสโตติ ฯ อยมฺเว หิ ภนฺเต อริโย อฏฺฐังคิกโก
มคฺโค โสโต ฯ เสยฺยถิทํ ฯ สฺมมาทิฏฺฐิ สฺมมาสงฺกปโป สฺมมา-
วจา สฺมมากมฺมมฺโต สฺมมาอาชีโว สฺมมาวายาโม สฺมมาสติ
สมฺมาสมารฺตติ ฯ

[๑๔๓๓] ส่าชุ ส่าชุ ส่าวี่ปุตฺต อยเมว หิ ส่าวี่ปุตฺต อวิโย
 อฏฺสงฺกโก มคฺโค โสโต ฯ เถยฺยถํ ๑ สมนฺมาทญฺจิ ๑ เป ๑
 สมนฺมาสฺมาชิ ๑

[๑๔๓๒] โสตาปนฺโน โสตาปนฺโนติ หิทํ ส่าวี่ปุตฺต อฺจุจติ
 กตโม นุ ไช ส่าวี่ปุตฺต โสตาปนฺโนติ ๑ โย หิ ภาเน อิมินา
 อวิเยน อฏฺสงฺกเกน มคฺเคน สมนฺนาคโต อญฺ อฺจุจติ โสตา-
 ปนฺโน สฺวายํ อายสฺมา เขวฺนาโม เขวฺโคตฺโตติ ๑

[๑๔๓๓] ส่าชุ ส่าชุ ส่าวี่ปุตฺต อิมินา อวิเยน อฏฺสงฺกเกน มคฺเคน
 สมนฺนาคโต อญฺ อฺจุจติ โสตาปนฺโน สฺวายํ อายสฺมา เขวฺ-
 นาโม เขวฺโคตฺโตติ ๑

[๑๔๓๔] ส่าวตฺถนิทานํ ๑ เตน ไช ปน สมนฺเนน สมนฺพหฺวา
 ภิกฺขุ ภควโต จีวรกมฺมํ กโรนฺติ นิฏฺฐิตจิวโร ภควา เตมา-
 สฺสจฺเยน จาริกํ ปกฺกมิตฺถํ ๑

[๑๔๓๕] เตน ไช ปน สมนฺเนน อิตฺทตฺตปฺราณา ฅปตโย
 ส่าชฺเชน ปฏฺฐิตํ เกนจิ เทว กรณฺเเยน ๑ อสฺสํ ไช อิตฺ-
 ทตฺตปฺราณา ฅปตโย สมนฺพหฺวา กิร ภิกฺขุ ภควโต จีวรกมฺมํ
 กโรนฺติ นิฏฺฐิตจิวโร ภควา เตมาสฺสจฺเยน จาริกํ ปกฺกมิตฺถํ ๑
 อด ไช อิตฺทตฺตปฺราณา ฅปตโย มคฺเค ปุริสํ ชฺเปสฺสุ ยทา ตฺวํ
 อมฺโห - ปุริสํ ปสฺสเสยฺยาสี ภควนฺตํ อากฺขณฺตํ อรหณฺตํ สมนฺมา-
 สมนฺพหฺวํ อด อมฺหากํ อารอเจยฺยาสีติ ๑ ทฺวํหํ ตํหํ จิโต ไช

๔๓๖ สุตตฺถนคัมภีรเก สัมมุตตนิทายสฺส มหาวารวคฺโค [๓๔๓๖

โส ปุริโส อทุกฺส ภาควนํ ทูโรโตว อากฺขณํ ทิสฺวาน เยน
อิธิตฺตฺตปฺปราณา ฅปตโย เตนุปลงฺกมิ อฺปลงฺกมิตฺวา อิธิตฺตฺต-
ปฺปราณา ฅปตโย เขตฺทโวจ อํ โส ภาเน ภาควา อากฺขณติ
อหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ ยสฺสํทานิ กาลํ มณฺณภาติ ฯ

[๓๔๓๖] อถ โข อิธิตฺตฺตปฺปราณา ฅปตโย เยน ภาควา เต-
นุปลงฺกมํ อฺปลงฺกมิตฺวา ภาควนํ อภิวาเทตฺวา ภาควนํ ปิฏฺฐิจิโต
ปฏฺฐิจิโต อณฺุพฺนํ อํ อถ โข ภาควา มคฺคา โอบกฺกมฺม เยน อณฺุพฺนํ
รูกฺขมฺถํ เตนุปลงฺกมิ อฺปลงฺกมิตฺวา ปณฺุเวตฺเต อาสเน นิสฺสีติ ฯ
อิธิตฺตฺตปฺปราณา ฅปตโย ภาควนํ อภิวาเทตฺวา เขกฺกมํ นิสฺสีตุ ฯ
เขกฺกมํ นิสฺสินฺวา โข เต อิธิตฺตฺตปฺปราณา ฅปตโย ภาควนํ
เขตฺทโวจํ

[๓๔๓๗] ยทา มยฺ ภาเน ภาควนํ สฺสณาม สํวตฺถิยา โกธฺเตสุ
จาวิกํ ปกฺกมิตฺสฺสํคฺคิ โหติ โน คสฺมํ สมนฺเย อนคฺคตฺมนตา โหติ
โทมนสฺสํ ทูเร โน ภาควา ภวิสฺสํคฺคิ ฯ ยทา ปน มยฺ ภาเน
ภาควนํ สฺสณาม สํวตฺถิยา โกธฺเตสุ จาวิกํ ปกฺกนฺโตติ โหติ
โน คสฺมํ สมนฺเย อนคฺคตฺมนตา โหติ โทมนสฺสํ ทูเร โน
ภาควาติ ฯ

[๓๔๓๘] ยทา ปน มยฺ ภาเน ภาควนํ สฺสณาม โกธฺเตหิ
มตฺถิ จาวิกํ ปกฺกมิตฺสฺสํคฺคิ โหติ โน คสฺมํ สมนฺเย อนคฺคตฺมนตา
โหติ โทมนสฺสํ ทูเร โน ภาควา ภวิสฺสํคฺคิ ฯ ยทา ปน มยฺ

ภนฺเต ภควนฺตํ สฺญาณม โภสฺสเถหิ มถฺสํ จาริกํ ปกฺกนฺโตติ
โหติ โน ตสฺมึํ สฺมเย อนตฺตมณฺตา โหติ โทมนสฺสํ ทูเร
โน ภควาติ ฯ

[๓๕๓๘] ยทา ปน มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ สฺญาณม มถฺสเถหิ
วชฺชํ จาริกํ ปกฺกมิสฺสํตฺติ โหติ โน ตสฺมึํ สฺมเย อนตฺตมณฺตา
โหติ โทมนสฺสํ ทูเร โน ภควา ภวิสฺสํตฺติ ฯ ยทา ปน มยฺ
ภนฺเต ภควนฺตํ สฺญาณม มถฺสเถหิ วชฺชํ จาริกํ ปกฺกนฺโตติ โหติ
โน ตสฺมึํ สฺมเย อนตฺตมณฺตา โหติ โทมนสฺสํ ทูเร โน
ภควาติ ฯ

[๓๕๔๐] ยทา ปน มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ สฺญาณม วชฺชํหิ กาสํ
จาริกํ ปกฺกมิสฺสํตฺติ โหติ โน ตสฺมึํ สฺมเย อนตฺตมณฺตา โหติ
โทมนสฺสํ ทูเร โน ภควา ภวิสฺสํตฺติ ฯ ยทา ปน มยฺ ภนฺเต
ภควนฺตํ สฺญาณม วชฺชํหิ กาสํ จาริกํ ปกฺกนฺโตติ โหติ โน
ตสฺมึํ สฺมเย อนตฺตมณฺตา โหติ โทมนสฺสํ ทูเร โน ภควาติ ฯ

[๓๕๔๑] ยทา ปน มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ สฺญาณม กาสํหิ
มคฺเช จาริกํ ปกฺกมิสฺสํตฺติ โหติ โน ตสฺมึํ สฺมเย อนตฺตมณฺตา
โหติ โทมนสฺสํ ทูเร โน ภควา ภวิสฺสํตฺติ ฯ ยทา ปน มยฺ
ภนฺเต ภควนฺตํ สฺญาณม กาสํหิ มคฺเช จาริกํ ปกฺกนฺโตติ โหติ
อนปฺปกา โน ตสฺมึํ สฺมเย อนตฺตมณฺตา โหติ อนปฺปกํ โทมนสฺสํ
ทูเร โน ภควาติ ฯ

๔๓๘ สุตตฺถนตปิฏเก สัมมุตตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๑๕๕๒]

[๑๕๕๒] ยทา ปน มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ สฺณาม มคฺเชหิ
กาถํ จาริกํ ปฏุมิสฺสํคตฺติ โหติ โน คสฺมึ สฺมเย อตฺตมฺนตา
โหติ โสมนสฺสํ อาสฺนฺเน โน ภควา ภวิสฺสํคตฺติ ฯ ยทา ปน
มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ สฺณาม มคฺเชหิ กาถํ จาริกํ ปฏุกฺนฺโตติ
โหติ โน คสฺมึ สฺมเย อตฺตมฺนตา โหติ โสมนสฺสํ อาสฺนฺเน
โน ภควาติ ฯ

[๑๕๕๓] ยทา ปน มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ สฺณาม กาถํหิ วชฺชํ
จาริกํ ปฏุมิสฺสํคตฺติ โหติ โน คสฺมึ สฺมเย อตฺตมฺนตา โหติ
โสมนสฺสํ อาสฺนฺเน โน ภควา ภวิสฺสํคตฺติ ฯ ยทา ปน มยฺ
ภนฺเต ภควนฺตํ สฺณาม กาถํหิ วชฺชํ จาริกํ ปฏุกฺนฺโตติ โหติ
โน คสฺมึ สฺมเย อตฺตมฺนตา โหติ โสมนสฺสํ อาสฺนฺเน โน
ภควาติ ฯ

[๑๕๕๔] ยทา ปน มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ สฺณาม วชฺชํหิ มถฺถํ
จาริกํ ปฏุมิสฺสํคตฺติ โหติ โน คสฺมึ สฺมเย อตฺตมฺนตา โหติ
โสมนสฺสํ อาสฺนฺเน โน ภควา ภวิสฺสํคตฺติ ฯ ยทา ปน มยฺ
ภนฺเต ภควนฺตํ สฺณาม วชฺชํหิ มถฺถํ จาริกํ ปฏุกฺนฺโตติ โหติ
โน คสฺมึ สฺมเย อตฺตมฺนตา โหติ โสมนสฺสํ อาสฺนฺเน โน
ภควาติ ฯ

[๑๕๕๕] ยทา ปน มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ สฺณาม มถฺถํหิ
โกธฺเตสฺส จาริกํ ปฏุมิสฺสํคตฺติ โหติ โน คสฺมึ สฺมเย อตฺตมฺนตา

โหติ โสมนัสส์ อาสนเน โน ภควา ภวิสสัคคีติ ฯ ยทา ปน
มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ สุนาม มตฺถํโก โสเถสฺสุ จาริกํ ปกุกนฺโตติ
โหติ โน ตสฺมึ สเมย อตฺตมนตา โหติ โสมนัสส์ อาสนเน
โน ภควาติ ฯ

[๑๔๔๖] ยทา ปน มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ สุนาม โสเถสิ
สาวคฺคิ จาริกํ ปกุกมิสสัคคีติ โหติ โน ตสฺมึ สเมย อตฺตมนตา
โหติ โสมนัสส์ อาสนเน โน ภควา ภวิสสัคคีติ ฯ ยทา ปน
มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ สุนาม สาวคฺคิยํ วิหริติ เขตฺตเน อนาถ-
บีญฺจิกสฺส อารามेติ โหติ อนุปฺปกา โน ตสฺมึ สเมย อตฺตมนตา
โหติ อนุปฺปกํ โสมนัสส์ อาสนเน โน ภควาติ ฯ

[๑๔๔๗] ตสฺมา ติทฺถ ฅปตโย สมนฺพาโห ชรภาวาโส รชาปโก
อพฺโฆกาโส ปพฺพชฺชา อตฺถ จ ปน โว ฅปตโย อปฺปมาทาทาติ ฯ

[๑๔๔๘] อคฺคิ โห โน ภนฺเต เอตมฺหา สมนฺพาชา อณฺโณ
สมนฺพาโห สมนฺพาชตโร เจว สมนฺพาชสงฺฆาตตโร จาติ ฯ กตโม
ปน โว ฅปตโย เอตมฺหา สมนฺพาชา อณฺโณ สมนฺพาโห สมนฺพาชตโร
เจว สมนฺพาชสงฺฆาตตโร จาติ ฯ

[๑๔๔๙] อิทฺถ มยฺ ภนฺเต ยทา ราชา ปเสนทิ โสธโต อญฺญาน-
ภุมฺมิ นียฺยาตุกาโม โหติ เย เต รณฺโณ ปเสนทิสฺส โสธตฺตสฺส
นาคา โอบรุษฺหา เต กปฺเปตฺวา ยา ตา รณฺโณ ปเสนทิสฺส
โสธตฺตสฺส ปชาปติโย มียา มนาปา ตา เอกํ ปุรโต เอกํ

๔๔๐ สุกตุนคมีฏเถ สุกตุนิกายสุต มหาวารวคโค [๑๔๕๐

ปจฺจโต นิสฺสทาเปม ฯ คาสํ ไซ ปน ฆนฺเต ภคินฺนํ เอวรูป
คนฺโห โหติ เสยฺยถาปํ นาม คนฺธกรณฺทกตฺส คาว เทว วิวริย-
มานตฺส ยถา ตํ ราชกณฺณานํ คนฺเชน วิภูตฺตานํ ฯ คาสํ ไซ ปน
ฆนฺเต ภคินฺนํ เอวรูป กายสมฺมตฺสโต โหติ เสยฺยถาปํ นาม ตฺว-
มิจฺจุโน วา กปฺปาสํมิจฺจุโน วา ยถา ตํ ราชกณฺณานํ สฺสเรจฺจิตานํ^๑ ฯ
ตสฺมึ ไซ ปน ฆนฺเต สมฺเย นาคคมี รกฺขิตพฺโพ โหติ ตาปํ ภคินิโย
รกฺขิตพฺพา โหนติ อตฺตคามี รกฺขิตพฺโพ โหติ ฯ

[๑๔๕๐] น ไซ ปน มยํ ฆนฺเต อภิขานาม คาสฺ ภคินฺนํ ปาปกํ
จิตฺตํ อุปฺปาเทตา ฯ อยํ ไซ โน ฆนฺเต เขตฺตมฺหา สมฺพารา
อณฺโณ สมฺพาโร สมฺพารตโร เจว สมฺพารสงฺฆาตฺตโร จาติ ฯ

[๑๔๕๑] ตสฺมา ติทฺถ กปฺตโย สมฺพาโร ชฺรวาจาสํ ราชปโก
อพฺโปกกาโส ปพฺพชฺชา อตํ จ ปน โว กปฺตโย อปฺปมาทาย ฯ

[๑๔๕๒] จตุทฺติ ไซ กปฺตโย ชฺมเมทฺติ สมฺนฺนาคโต อวียสํวโก
โสคาปนฺโน โหติ อวินิปาตชฺมโม นียโต สมฺโพธิปราชโย ฯ
กตเมทฺติ จตุทฺติ ฯ อิทฺถ กปฺตโย อวียสํวโก พุทฺธเช อเวจฺจุปฺปสาเทน
สมฺนฺนาคโต โหติ อิตฺถิํ โส ภควา ฯ เปฯ สตฺถา เทวมนุสฺสํานํ
พุทฺธโร ภควาติ ฯ ชฺมเม สงฺฆे ฯ วิคตมตฺตมจฺเจเรน เจตฺสา อคาวํ
อชฺฌณาวสฺติ มุคฺคจฺจาโค ปยตฺตปณฺณํ โวตฺสสฺสคฺครโต ยาจโยโค ทาน-
สํวิภาครโต ฯ อิมิทฺติ ไซ กปฺตโย จตุทฺติ ชฺมเมทฺติ สมฺนฺนาคโต

๑ สฺสเรจฺจิตานนฺติ วา ปาไซ ฯ

อริยสาวโก โสตาปนโน โหติ อวินิปาตธมโม นียโต สมโพธิ-
ปราชโน ฯ

[๑๔๕๓] ตุมฺเห โห ฌปตโย พุทฺธเช อเวจฺปปสาเทน สมนฺนาคตา
อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ สตุถา เทวมนุสฺสํ พุทฺธโห ภควาติ ฯ
ธมฺเม สฺสงฺฆे ฯ ยํ โห ปน กิณฺจิ กุเล เทยฺยธมฺมํ สฺพพฺพคํ
อปฺปฏิจฺจกตํ สํสวณฺเตหิ กตฺถาณธมฺเมหิ ฯ คํ กิ มณฺเฑถ ฌปตโย ฯ
กติ วีย เต โกสฺเสสุ มนุสฺสา ยะ ตุมฺหากํ สมนฺมา ยทิตํ ทาน-
ทานสํวิภาเคหํติ ฯ ตาภา โน ฆนฺเต สุตฺตํ โน ฆนฺเต เยสํ
โน ภควา เอวํ ปชานาตีติ ฯ

[๑๔๕๔] เขวมฺเม สุตํ เขกํ สมํภํ ภควา โกสฺเสสุ จาริกํ
จรมานโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สฺทฺธิํ เยน เวฬุทวารํ นาม โกสฺถานํ
พฺรหฺมณคฺคาโม ตทวสฺวี ฯ

[๑๔๕๕] อสฺสัสสํ โห เวฬุทวารายฺยกา พฺรหฺมณคฺคหปติกา
สมฺโน ชตุ โภ โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกฺตา ปพฺพชฺชิตฺโต โกสฺเสสุ
จาริกํ จรมานโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สฺทฺธิํ เวฬุทวารํ อนุปฺปตฺโต ฯ
คํ โห ปน ฆานนํ โคตมํ เอวํกตฺถาโน กิตฺติสฺสทฺโถ อพฺภุคฺคโต
อิติปิ โส ภควา อวํ สมนฺมาสมฺพุทฺธโห วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สฺสคโต
โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสํวโร สตุถา เทวมนุสฺสํ พุทฺธโห
ภควาติ ฯ โส อิมํ โลกํ สเทวํ สมารํ สพฺรหฺมณํ สสฺสสมณ-
พฺรหฺมณํ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิณฺเฐว สจฺฉิกิตฺถวา ปเวเทติ

๔๔๒ สุตตฺตบฏิกเก สัมมุตตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๑๔๕๖]

โส ทุมฺมํ เทเสติ อาทิกถฺยฺยานํ มชฺฌเมกถฺยฺยานํ ปรีโยสํณกถฺยฺยานํ
สํคตํ สํพยุชฺชนํ เกวตปรีปฺปณฺณํ ปรีสุทฺธํ พุรหฺมจฺริยํ ปกาเสติ
สํชฺช โห ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทสฺสํ โหคตํ ฯ

[๑๔๕๖] อถ โห เวพฺพทฺวาเรยฺยกา พุราหฺมณคหปติกา เยน
ภควา เทนุปลงฺกมิตฺตํ อุปลงฺกมิตฺตวา อปฺเปกฺกเจ ภควนฺตํ อภิ
วาเทตฺตวา เอกมณฺตํ นิสฺสํทิตฺตํ อปฺเปกฺกเจ ภควตา สทฺธิ สัมโมทิตฺตํ
สัมโมทนียํ กถํ สํวณฺณํ วิตฺติสํเวตฺตวา เอกมณฺตํ นิสฺสํทิตฺตํ อปฺเป
กฺกเจ เยน ภควา เทนณฺชติมฺปณฺนามะตฺตวา เอกมณฺตํ นิสฺสํทิตฺตํ อปฺเป
กฺกเจ ภควโต สนฺติเก นามโคตฺตํ สํเวตฺตวา เอกมณฺตํ นิสฺสํทิตฺตํ
อปฺเปกฺกเจ ตฺถนํทิตฺตวา เอกมณฺตํ นิสฺสํทิตฺตํ ฯ เอกมณฺตํ นิสฺสินฺหา โห
เต เวพฺพทฺวาเรยฺยกา พุราหฺมณคหปติกา ภควนฺตํ เอตทฺโวจํ

[๑๔๕๗] มยฺยํ โภ โคตมฺ เหวํกามา เหวํฉนฺทา เหวํฉิปปายา
ปฺตฺตสํพารธา สยฺนํ อชฺฌณฺวเสยฺยยาม กาสิกจฺนฺทํ ปจฺจณฺภเวยฺยยาม
มาตาคนฺทวิเตปฺนํ ชาเรยฺยยาม ชาตฺตฺตฺตฺตํ สาทิเยยฺยยาม กายสฺส
เกทา ปวํ มรณฺวา สุกฺคํ สคฺคํ โถกํ อุปลชฺเชยฺยยาม เตสํ โน ภวํ
โคตโม อมฺหากํ เหวํกามาณํ เหวํฉนฺทาณํ เหวํฉิปปายาณํ ตถา
ทุมฺมํ เทเสตุ ยถา มยฺยํ ปฺตฺตสํพารธา สยฺนํ อชฺฌณฺวเสยฺยยาม
ฯ เป ฯ สุกฺคํ สคฺคํ โถกํ อุปลชฺเชยฺยยามาติ ฯ

[๑๔๕๘] อตฺตฺตฺตฺตฺตํ โว คหปติโย ทุมฺมปรียาณํ เทเสตฺตํ
ตํ สุนฺนํ สํชฺชํ มนฺสิโกวโร ภาสิตฺตํ ฯ เหวํ โภติ โห

เต เวฬุทวารเขยกา พุราหุมนคหปติกา ภควโต ปจจสโตสสุ ๑
ภควา เอตทโวจ

[๑๔๕๘] กตโม จ คหปตโย อตฺตูปนายโก รหมมปริยาโย ๑
อิธ คหปตโย อริยสาวโก อิติ ปฐิสณฺณิจฺจุตติ อหํ ไชสฺมิ ชีวิตฺตุ-
กาโม อมรุตฺตกาโม สุขกาโม ทุกฺขปฏฺฐิโก โย โห มํ ชีวิตฺตุ-
กามํ อมรุตฺตกามํ สุขกามํ ทุกฺขปฏฺฐิโก ชีวิตฺตา โวโรเปยฺย น เม
คํ อสฺสํ มียํ มนํปํ อหณฺญาเว โห ปน ปวํ ชีวิตฺตกามํ อมรุตฺ-
กามํ สุขกามํ ทุกฺขปฏฺฐิโก ชีวิตฺตา โวโรเปยฺยํ ปรสฺสํบี คํ อสฺสํ
อปฺปมียํ อมณํปํ โย โห มุยาญํ รหมโม อปฺปมียโย อมณาโป
ปฺรสฺสเบโส รหมโม อปฺปมียโย อมณาโป โย โห มุยาญํ รหมโม
อปฺปมียโย อมณาโป กถาหํ ปฺรนฺเตน สณฺณโณเขยฺยนฺติ ๑ สโต อิติ
ปฐิสงฺขาย อตฺตนา จ ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิโร โหติ ปฺรณฺจ
ปาณาติปาตา เวรมณียา สฺมาทเปติ ปาณาติปาตา เวรมณียา จ
วณฺณํ ภาสฺติ ๑ เอวมสฺสํสํ กายสฺมาจโร ทิโกฏฺฐิปริสฺสุโห โหติ ๑

[๑๔๖๐] ปุณ จปวํ คหปตโย อริยสาวโก อิติ ปฐิสณฺณิจฺจุตติ
โย โห เม อทินฺนํ เถยฺยสงฺฆาตํ อาทิเยยฺย น เม คํ อสฺสํ
มียํ มนํปํ อหณฺญาเว โห ปน ปรสฺสํ อทินฺนํ เถยฺยสงฺฆาตํ
อาทิเยยฺยํ ปรสฺสํบี คํ อสฺสํ อปฺปมียํ อมณํปํ โย โห มุยาญํ
รหมโม อปฺปมียโย อมณาโป ปฺรสฺสเบโส รหมโม อปฺปมียโย อมณาโป
โย โห มุยาญํ รหมโม อปฺปมียโย อมณาโป กถาหํ ปฺรนฺเตน

๔๔๔ สุตตฺถนํมีฏเฐ สุตฺตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๔๔๖๑]

สณฺโณเชยฺยนฺติ ฯ โส อิติ ปฏิสงฺขาย อตฺตนา จ อทินฺนาทานา
ปฏิวีโร โหติ ปรณฺจ อทินฺนาทานา เวรมณียา สฺมาทเปติ
อทินฺนาทานา เวรมณียา จ วณฺณํ ภาสฺติ ฯ เอวมสฺสํสํ กาย-
สฺมาจาวโร ติโกฏฺฐิปริสฺสฺสฺส โหติ ฯ

[๔๔๖๑] ปุณ จปรํ คหปตโย อริยสํวโก อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ
โย โส เม ทาเรสุ จาริตํ อปชฺเชยฺย น เม ตํ อสฺส นียํ
มณํ อหณฺเจว โส ปน ปรสฺส ทาเรสุ จาริตํ อปชฺเชยฺย
ปรสฺสํ ตํ อสฺส อปฺปมํ อมณํ โย โส มุยายํ รมฺโม อปฺปโย
อมณาโป ปรสฺสเปโส รมฺโม อปฺปโย อมณาโป โย โส มุยายํ
รมฺโม อปฺปโย อมณาโป กถาหํ ปรนฺเตน สณฺโณเชยฺยนฺติ ฯ
โส อิติ ปฏิสงฺขาย อตฺตนา จ กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวีโร
โหติ ปรณฺจ กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณียา สฺมาทเปติ กาเมสุ
มิจฺฉาจารา เวรมณียา จ วณฺณํ ภาสฺติ ฯ เอวมสฺสํสํ กาย-
สฺมาจาวโร ติโกฏฺฐิปริสฺสฺสฺส โหติ ฯ

[๔๔๖๒] ปุณ จปรํ คหปตโย อริยสํวโก อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ
โย โส เม มุสํวาทေန อตฺถํ ภาณฺเชยฺย น เม ตํ อสฺส นียํ
มณํ อหณฺเจว โส ปน ปรสฺส มุสํวาทေန อตฺถํ ภาณฺเชยฺย
ปรสฺสํ ตํ อสฺส อปฺปมํ อมณํ โย โส มุยายํ รมฺโม อปฺปโย
อมณาโป ปรสฺสเปโส รมฺโม อปฺปโย อมณาโป โย โส มุยายํ
รมฺโม อปฺปโย อมณาโป กถาหํ ปรนฺเตน สณฺโณเชยฺยนฺติ ฯ

สฺมณฺสํปฺปลาปา เวรมณียา สฺมาทเปติ สฺมณฺสํปฺปลาปา เวรมณียา จ
วณฺณํ ภาสฺสตี ฯ เอวมนุสฺสํ ยํ วจฺสํมาจาโร ทิโกฏฐิปริสฺสํ ไซ โหติ ฯ

[๑๔๖๖] โส พุทฺธเช อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ อิติปิ
โส ภควา ฯ เป ฯ สุตฺตา เทวมนุสฺสํ ปุทฺธไซ ภควาติ ฯ ชมฺเม สํเข
อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ สุปฺปนิโน ภควโต สํวค-
สํไซ ฯ เป ฯ อนุคฺคํ ปุณฺณกฺขเขตฺตํ โลกสฺสํสํสํ ๑ อริยกฺขเทหิ สํเสหิ
สมนฺนาคโต โหติ อกฺขณฺเทหิ อจฺฉิตฺเทหิ อสฺสเพหิ อกฺขมาเสหิ
ภุชิสฺเสหิ วิณฺณูปสฺสเทหิ อปรามญฺเจหิ สฺมาธิสยฺยตฺถนิกเกหิ ฯ

[๑๔๖๗] ยโต ไซ คหปคโย อริยสํวโก อิมเหติ สยฺยตฺถ
สยฺยชมฺเมหิ สมนฺนาคโต โหติ อิมเหติ จตฺตุหิ อากฺกขิเยหิ จานเหติ
โส อากฺกขมาโน อตฺถนาว อตฺถนํ พฺยากเรยฺย ขัณฺนิรโยมฺหิ
ขัณฺนิรจฺจุณานโยนิโย ขัณฺนิตฺติวิสโย ขัณฺนาปายทฺถคฺคตฺติวินิปาโต โสตา-
ปนฺโนหฺมสฺมิ อวินิปาตชฺมโม นียโต สมนฺโพรธิปราชโนติ ฯ

[๑๔๖๘] เหวํ วุตฺเต เวพฺพวาทเรยฺยกา พฺราหฺมณคหปตฺติกา ภควนฺตํ
เอตทโวจํ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ฯ เป ฯ เอเต มยฺ ภวณฺตํ
โคตมํ สฺรณํ คจฺฉาม ชมฺมณฺสจ ภิกฺขุสยฺยชฺชณฺสจ อฺปาสเก โน
ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณเปเต สฺรณจฺจเตติ ฯ

[๑๔๖๙] เอวมนุสฺสํ สยฺย เอกํ สมนฺ ภควา ฌาติเก วิหริติ
คิณฺชกาวสฺเส ๑ อถ ไซ อายสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เทน-

๑ สยฺย เหวํ ๑ พ. ขัณฺนิตฺติจฺจุณานโยนิโก ๑

ปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสึ ๑
 เอกมนฺตํ นิสฺสินฺโ ๒ อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เขตฺตวโจ
 สํพุโห นาม ภนฺเต ภิกฺขุ กาสกโต ตสฺส กา คติ โก
 อภิสมฺปราโย ๑ นนฺทา นาม ภนฺเต ภิกฺขุนี้ กาสกตา ตสฺสา กา
 คติ โก อภิสมฺปราโย ๑ สุตฺตโต นาม ภนฺเต อุปาสโก กาส-
 กโต ตสฺส กา คติ โก อภิสมฺปราโย ๑ สฺสาตา นาม ภนฺเต
 อุปาสิกา กาสกตา ตสฺสา กา คติ โก อภิสมฺปราโยติ ๑

[๑๔๗๐] สํพุโห อานนฺท ภิกฺขุ กาสกโต อาสวานํ ขยา อนาสวํ
 เจโตวิมุตฺติํ ปญฺญาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐเชว รมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกฺขวา
 อุปสมฺปชฺช วิหริติ ๑ นนฺทา อานนฺท ภิกฺขุนี้ กาสกตา ปญฺจนํ
 โอรัมภาคิยานํ สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอปปาติกา ตฺตถ ปรี-
 นิพฺพายินี อนาวตฺตฺติชฺชมา ตสฺมา โถกา ๑ สุตฺตโต อานนฺท
 อุปาสโก กาสกโต ตินฺนํ สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา วาคโทสโมหานํ
 ตนฺตฺตา สกทาคามํ สกิทเว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา ทุกฺขสฺสํสํ
 กริสฺสตี ๑ สฺสาตา อานนฺท อุปาสิกา กาสกตา ตินฺนํ สญฺโฆชนานํ
 ปริกฺขยา โสคาปนฺนา อวินิปาตชฺชมา นียตา สมฺโพธิปฺรายนา ๑

[๑๔๗๑] อมฺจฺฉริยํ ๒ ปเนตํ อานนฺท ยํ มนุสฺสํภูโต กาสก-
 กเรยฺย ตสฺมึ ตสฺมึ เจ มํ กาสกเต อุปสงฺกมิตฺวา เขตฺตมฺคตํ
 ปฏิปฺจุตฺตํ ๑ วิเหสาเวสํ ๒ สสฺส อานนฺท ตถาคตสฺส ๑ ตสฺมา

๔๔๘ ศุคฺคตฺตบิฏฺเฐ สํยฺคตฺตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๓๔๗๒]

ติหानนฺท ชมฺมาทาสํ นาม ชมฺมปริยาโย เทเสสฺสํสามิ เยน สมนฺนา-
คโค อริยสํวโก อากงฺขมาโน อตฺตนาถ อตฺตานํ พฺยากรเยชฺช
ชฺฉินฺทริยมฺหิ ชฺฉินฺทริจฺจนายอนิโย ชฺฉินฺทิตฺตวิสโย ชฺฉินาปายทฺถคฺคตฺติ-
วินิปาโต โสตาปนฺโนหฺมสฺมิ อวินิปาตชฺชโม นียโต สมนฺโพธิ-
ปฺปายโน ฯ

[๓๔๗๒] กตโม ฯ โส อานนฺท ชมฺมาทาสํ ชมฺมปริยาโย เยน
สมนฺนาคโค อริยสํวโก อากงฺขมาโน อตฺตนาถ อตฺตานํ พฺยา-
กรเยชฺช ชฺฉินฺทริยมฺหิ ชฺฉินฺทริจฺจนายอนิโย ชฺฉินฺทิตฺตวิสโย ชฺฉินา-
ปายทฺถคฺคตฺติวินิปาโต โสตาปนฺโนหฺมสฺมิ อวินิปาตชฺชโม นียโต
สมนฺโพธิปฺปายโน ฯ อิทฺธ อานนฺท อริยสํวโก พุทฺเธ อเวจฺจุป-
ปสาเทน สมนฺนาคโค โหติ อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ สคฺคา
เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ ชมฺเม สงฺฆเ อริยกนฺตเทหิ สํเตหิ
สมนฺนาคโค โหติ อภฺชณฺเทหิ ฯ เป ฯ สมาริสงฺคตฺตนิเกหิ ฯ อโย
โธ โส อานนฺท ชมฺมาทาสํ ชมฺมปริยาโย เยน สมนฺนาคโค อริย-
สํวโก อากงฺขมาโน อตฺตนาถ อตฺตานํ พฺยากรเยชฺช ชฺฉินฺทริยมฺหิ
ชฺฉินฺทริจฺจนายอนิโย ชฺฉินฺทิตฺตวิสโย ชฺฉินาปายทฺถคฺคตฺติวินิปาโต โสตา-
ปนฺโนหฺมสฺมิ อวินิปาตชฺชโม นียโต สมนฺโพธิปฺปายโนติ ฯ (ตํณิปี
ศุคฺคตฺตคานิ เอกนิตานานิ) ฯ

[๓๔๗๓] เอกมนุคฺคํ นิสฺสินฺโน โธ อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ
เขตฺทโวจ อโสโก นาม ภนฺเต ภิกฺขุ กาดกโค ตสฺส กา คติ

โก อภิสัมปราโย ๑ อโสกา นาม ภนฺเต ภิกฺขุนี้ กาลกตา ๑ เป ๑
อโสโก นาม ภนฺเต อุปาสโก กาลกโต ๑ เป ๑ อโสกา นาม
ภนฺเต อุปาสิกา กาลกตา คตฺถสา กา คติ โก อภิสัมปราโยติ ๑

[๑๔๗๔] อโสโก อานนฺท ภิกฺขุ กาลกโต อาวาสนํ ขยา อนาสวํ
เจโตวิมุตฺตํ ปญฺญาวิมุตฺตํ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม สยํ อภินุญา สจฺฉิกคฺคา
อุปสมฺปชฺช วิหริติ ๑ (ปฺริมเวยฺยากรณฺณ เชนิทานํ) ๑

[๑๔๗๕] อโย โส อานนฺท ชมฺมาทาโส ชมฺมปฺริยาโย เยน
สมฺมุนาคโต อริยสํวโก อากงฺขมาโน อตฺตนาถ อตฺตนาํ พฺยา-
กเรยฺย ชฺฌนนิรโยมุหิ ชฺฌนตฺริจฺจานโยนิโย ชฺฌนปิตฺติวีสโย ชฺฌนาปาย-
ทฺถคฺคิตฺติวิปาโต โสตาปนโนหฺมสฺมิ อวินิปาตชฺมโม นิยโต สมฺโพธิ-
ปฺรายนฺติ ๑

[๑๔๗๖] เขมมฺมํ นิสฺสินโน โส อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ
เขตฺทโวจ กกุฏฺโฆ นาม ภนฺเต ฌาติเก อุปาสโก กาลกโต
คตฺถสา กา คติ โก อภิสัมปราโย ๑ กพิโก นาม ภนฺเต
ฌาติเก อุปาสโก ๑ ทนิกทฺโฐ นาม ภนฺเต ฌาติเก อุปาสโก ๑
กฏิสฺสโห นาม ภนฺเต ฌาติเก อุปาสโก ๑ คฺคฺคฺโส นาม ภนฺเต
ฌาติเก อุปาสโก ๑ สมนฺคฺคฺโส นาม ภนฺเต ฌาติเก อุปาสโก ๑
ภทฺโท นาม ภนฺเต ฌาติเก อุปาสโก ๑ สุกทฺโท นาม ภนฺเต
ฌาติเก อุปาสโก กาลกโต คตฺถสา กา คติ โก อภิสัมปราโยติ ๑

๑ ส. นิกฺขา ๑ พ. นิกโต ๑

[๑๔๗๗] กกุโฏ อานนท อุปาสโก กาดกโค ปณฺจณฺโณ โอรม-
ภาคิยานํ สณฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติโก ตตฺถ ปรีนิพฺพายํ อนา-
วตฺติธมฺโม ตสฺมา โถกา ฯ กพิโก อานนท ฯ ทนิกทฺโธ อานนท ฯ
กฏิสฺสโห อานนท ฯ ตฺวฺโห อานนท ฯ สณฺคฺวฺโห อานนท ฯ
ภทฺโห อานนท ฯ สุกทฺโห อานนท อุปาสโก กาดกโค ปณฺจณฺโณ
โอรมภาคิยานํ สณฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติโก ตตฺถ ปรีนิพฺพายํ
อนาวตฺติธมฺโม ตสฺมา โถกา ฯ (สพฺเพ เอกคตฺติกา กาดพฺพา) ฯ

[๑๔๗๘] ปโรปณฺเฑส อานนท ฌาติเก อุปาสกา กาดกตา
ปณฺจณฺโณ โอรมภาคิยานํ สณฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติกา ตตฺถ
ปรีนิพฺพายิโน อนาวตฺติธมฺมา ตสฺมา โถกา ฯ สํชิกฺขนฺตุ อานนท
ฌาติเก อุปาสกา กาดกตา ตินฺนํ สณฺโฆชนานํ ปริกฺขยา ราก-
โทสโมหานํ ตนฺตุตา สกฺทาคามิโน สกฺเทว อิมํ โถกํ อากฺขนฺตุวา
ทฺถุสฺสํสํสํ กวิสฺสํสํสํ ฯ ฌาติเรกานิ โห อานนท ปณฺจสฺตานิ
ฌาติเก อุปาสกา กาดกตา ตินฺนํ สณฺโฆชนานํ ปริกฺขยา สโต-
ปนา อวิปาคธมฺมา นียตา สมฺโพธิปรายนา ฯ

[๑๔๗๙] อนจฺฉริยํ โห ปเนตํ อานนท ยํ มนุสฺสํสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
กเรยฺย ตสฺมํ ตสฺมํ เจ มํ กาดกเต อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ
ปฏฺธิปฺปจฺฉิสฺสํ ฯ วิเหสํเวสํ อานนท อสฺสํ ตถาคตฺสํ ฯ ตสฺมา
ติหามนฺท ธมฺมาทาสํ นาม ธมฺมปริยายํ เทเสตฺสํสํ ยน สมฺนนา-
คโค อริยสํวโก อากงฺขมาโน อตฺตนาถ อตฺตนาํ พฺยากรเรยฺย

ขัณนิรโยมฺหิ ขัณติรจฺจนโยนิโย ขัณมีตฺติวิสโย ขัณาปายทฺถคฺคิ-
 วิณีปาโต โสตาปนฺโนหฺมสฺมิ อวิณีปาทมฺโม นียโต สฺมฺโพธิ-
 ปรายโน ๑

[๓๔๘๐] กตโม จ โส อานนฺท ชมฺมาทาโส ชมฺมปริยาโย
 เยน สมนฺนาคโต อริยสํวโก อากงฺขมาโน อคฺคตนาว อคฺคตानํ
 พฺยากรเยยฺย ขัณนิรโยมฺหิ ขัณติรจฺจนโยนิโย ขัณมีตฺติวิสโย ขัณา-
 ปายทฺถคฺคิวิณีปาโต โสตาปนฺโนหฺมสฺมิ อวิณีปาทมฺโม นียโต
 สฺมฺโพธิปรายโน ๑ อีชานนฺท อริยสํวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน
 สมนฺนาคโต โหติ อิตฺถิ โส ภควา ๑ เป ๑ สคฺคา เทวมนุสฺสํ
 พุทฺโธ ภควาติ ๑ ชมฺเม สงฺฆे ๑ อริยกนฺตฺเทหิ สํเลหิ สมนฺนาคโต
 โหติ อคฺคตฺตฺเทหิ ๑ เป ๑ สมาริสํวคฺคินิเกหิ ๑ อโย ๒ โส
 อานนฺท ชมฺมาทาโส ชมฺมปริยาโย เยน สมนฺนาคโต อริยสํวโก
 อากงฺขมาโน อคฺคตนาว อคฺคตानํ พฺยากรเยยฺย ขัณนิรโยมฺหิ ขัณ-
 ติรจฺจนโยนิโย ขัณมีตฺติวิสโย ขัณาปายทฺถคฺคิวิณีปาโต โสตา-
 ปนฺโนหฺมสฺมิ อวิณีปาทมฺโม นียโต สฺมฺโพธิปรายโนติ ๑

เวพุกุวารวคโค ปจโม ๑

คตฺถุทฺถานํ

ราชา โอคฺชทฺธมาวุ สํวปฺปคฺคา อปเร ทฺเว
 กปฺตโย เวพุกุวารเยยฺยา คินฺนฺทาวสเถ ตโยติ ๑

ราชการรามวงศ์ไค ทูติโย

[๑๔๘๑] ส้าวตฺธิยํ วิหริติ ราชการราม ๑ ออก ไช สหสฺส-
ภิกฺขุนี้สงฺฆโม เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ๑ เอกมนฺตํ จิตฺตา ไช ตา
ภิกฺขุนี้โย ภควา เขตฺทโวจ จตุทฺธิ ไช ภิกฺขุนี้โย รมฺเมหิ สมนฺนา-
คโต อริยสํวโก โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาตรมฺโม นียโต สมนฺโพธิ-
ปฺรายนฺ ๑ กตฺเมหิ จตุทฺธิ ๑ อีช ภิกฺขุนี้โย อริยสํวโก พุทฺธ-
อเวจฺจอุปสํวเทน สมนฺนาคโต โหติ อิตฺธิยํ โส ภควา ๑ เป ๑
สํตฺถา เทวมนุสฺสํนํ พุทฺธโร ภควาติ ๑ รมฺเม สงฺฆเ ๑ อริยกนฺเตหิ
สํเลหิ สมนฺนาคโต โหติ อภฺชณฺเตหิ ๑ เป ๑ สํมาสิสํวตฺตนิเกหิ ๑
อิมฺเมหิ ไช ภิกฺขุนี้โย จตุทฺธิ รมฺเมหิ สมนฺนาคโต อริยสํวโก
โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาตรมฺโม นียโต สมนฺโพธิปฺรายนฺติ ๑

[๑๔๘๒] ส้าวตฺถินิทานํ ๑ พุราหุมนฺนา ภิกฺขเว อุกฺขยคามินิ นาม
ปฏฺธิปํ ปณฺณเปนฺติ เต สํวกํ เขวํ สํมาทเปนฺติ เตหิ ตฺวํ
อมฺโห ปุริส กาสสฺสเสว อฏฺฐาย ปาจันนุไช ยาทิ โส ตฺวํ มา
โสฬสํ ปริวชฺเชหิ มา ปปาตํ มา ชาณํ มา กณฺฏกฏฺฐานํ
มา จนฺทนิกํ มา โอฬิกถฺถํ ยตฺถเถว ปปเตยฺยาสี ตตฺถเถว มรณํ
อาคเมยฺยาสี เขวํ ตฺวํ อมฺโห ปุริส กายสฺส เกทา ปริ มรณา
สุคคิํ สคคํ โถกํ อุปปชฺชิสฺสสฺสตี ๑

[๑๕๘๓] ตํ ไช ปเนตํ ภิกฺขเว พุราหุณฺณํ พาทคฺคณเมตํ มฺหุทคฺคณเมตํ น นิพฺพิทาย น วิรคฺคาย น นิโรชาย น อุปสํมาย น อภิญฺเญาย น สมนุโพชาย น นิพฺพานาย สํวตฺตติ ๑ อหฺมจ ไช ภิกฺขเว อริยสํสํ วินเย อุกฺขคามินิํ ปฏิปทํ ปณฺณเปมิ ยา เอกนฺตนิพฺพิทาย วิรคฺคาย นโรชาย อุปสํมาย อภิญฺเญาย สมนุโพชาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ ๑

[๑๕๘๔] กตมา ๑ สํ ภิกฺขเว อุกฺขคามินิํ ปฏิปทา ยา เอกนฺตนิพฺพิทาย ๑ เป ๑ นิพฺพานาย สํวตฺตติ ๑ อิทฺถ ภิกฺขเว อริยสํวคฺโก พุทฺเธ อเวจฺจุปปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ อิติปิํ โส ภควา ๑ เป ๑ สํตฺถา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ๑ ธมฺเม สํชฺเช ๑ อริยกฺขเคหิ สํเสหิ สมนฺนาคโต โหติ อุกฺขณฺเตหิ ๑ เป ๑ สํมาธิสํวตฺตนิเกหิ ๑ อโย ไช สํ ภิกฺขเว อุกฺขคามินิํ ปฏิปทา ยา เอกนฺตนิพฺพิทาย วิรคฺคาย นิโรชาย อุปสํมาย อภิญฺเญาย สมนุโพชาย นิพฺพานาย สํวตฺตตฺติ ๑

[๑๕๘๕] เอกํ สมนํ อายสฺมา ๑ สํวํปฺตฺโค อายสฺมา ๑ อานนฺโท สํวตฺถิยํ วิหรนฺติ เชตวเน อนาลมฺปิณฺฑิกสฺส อารามे ๑ อถ ไช อายสฺมา สํวํปฺตฺโค สํยณฺหสฺมยํ ปฏิสํตฺถาณา วุจฺจํโต येเน อายสฺมา อานนฺโท เทนุปสํกมิ อุปสํกมิตฺวา อายสฺมตา อานนฺเทน สทฺธิํ สมนฺโมทํ สมนฺโมนิํ กถํ สํวณฺณํ วตฺติสํเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทํ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสินโน ไช อายสฺมา สํวํปฺตฺโค

๔๕๔ สุตตุนคัมภีฏเก สัตตุนคัมภีฏเก มหาวารวคโค [๑๕๗๖]

อายสุมนุฑิ อานนุฑิ เขตทโวจ กตินิ นุ ไซ อากุโส อานนุฑิ
ธมฺมานิ ปทานา กตินิ ธมฺมานิ สมนฺนาคมนเหตุ เอวมยิ ปชา
ภคฺวตา พุยาภคฺวา โสตาปนฺนา อวินิปาทธมฺมา นียตา สมนุโพธิ-
ปฺรายนาติ ฯ

[๑๕๗๖] จตฺตุนิ ไซ อากุโส ธมฺมานิ ปทานา จตฺตุนิ ธมฺมานิ
สมนฺนาคมนเหตุ เอวมยิ ปชา ภคฺวตา พุยาภคฺวา โสตาปนฺนา
อวินิปาทธมฺมา นียตา สมนุโพธิปฺรายนาติ ฯ กตเมสํ จตฺตุนิ ฯ
ยถารูเปณ ไซ อากุโส พุทฺเธ อเวจฺจุปปสาเทณ สมนฺนาคโค
ธตฺตฺตฺวา ปุณฺณฺสนิ กายสฺส เกทา ปริ มรณา อปายิ ทฺวคฺคิ
วินิปาทิ นิรยิ อุปฺปชฺชติ ตถารูปสฺส พุทฺเธ อเวจฺจุปปสาโท
น โหติ ฯ ยถารูเปณ จ ไซ อากุโส พุทฺเธ อเวจฺจุปปสาเทณ
สมนฺนาคโค สุตฺวา อวิยสํวโก กายสฺส เกทา ปริ มรณา สุตฺติ
สคฺคิ โลกิ อุปฺปชฺชติ ตถารูปสฺส พุทฺเธ อเวจฺจุปปสาโท โหติ
อิติปิ โส ภคฺวา ฯ เป ฯ สตุถา เทวมนุสฺसानิ พุทฺโธ ภคฺวาติ ฯ

[๑๕๗๗] ยถารูเปณ ไซ อากุโส ธมฺเม อเวจฺจุปปสาเทณ สมนฺนา-
คโค ธตฺตฺตฺวา ปุณฺณฺสนิ กายสฺส เกทา ปริ มรณา อปายิ
ทฺวคฺคิ วินิปาทิ นิรยิ อุปฺปชฺชติ ตถารูปสฺส ธมฺเม อเวจฺจุ-
ปปสาโท น โหติ ฯ ยถารูเปณ จ ไซ อากุโส ธมฺเม อเวจฺจุ-
ปปสาเทณ สมนฺนาคโค สุตฺวา อวิยสํวโก กายสฺส เกทา ปริ
มรณา สุตฺติ สคฺคิ โลกิ อุปฺปชฺชติ ตถารูปสฺส ธมฺเม อเวจฺจุ-

ปสาโท โหติ สฺวากุขาโต ภควตา ธมฺโม ๑ เป ๑

[๓๔๘๔] ยถารูปเน โข อากุโส สงฺฆะ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนา-
คโต อสฺสํสฺวา ปุณฺณฺชนํ กายสฺสํ เกทา ปรี มรณา อปายํ
ทฺคฺคํ วัณฺณปาตํ นิรยํ อฺปฺปชฺชติ ตถารูปสฺสํ สงฺฆะ อเวจฺจปฺปสาโท
น โหติ ๑ ยถารูปเน ๑ โข อากุโส สงฺฆะ อเวจฺจปฺปสาเทน
สมนฺนาคโต สฺสํวา อวฺยสํวโก กายสฺสํ เกทา ปรี มรณา สฺคฺคํ
สํคํ โถกํ อฺปฺปชฺชติ ตถารูปสฺสํ สงฺฆะ อเวจฺจปฺปสาโท โหติ
สฺปฺปญฺโญ ภควโต สํวทสงฺโฆ ๑ เป ๑ อนนฺตํ ปุณฺณกฺขตํ
โลกสฺสํสํติ ๑

[๓๔๘๕] ยถารูปเน โข อากุโส ทฺคฺคํสฺสํ สมนฺนาคโต อสฺสํสฺวา
ปุณฺณฺชนํ กายสฺสํ เกทา ปรี มรณา อปายํ ทฺคฺคํ วัณฺณปาตํ นิรยํ
อฺปฺปชฺชติ ตถารูปสฺสํ ทฺคฺคํสฺสํ น โหติ ๑ ยถารูปเน ๑ โข
อากุโส อวฺยกฺคฺคํ สํสํ สมนฺนาคโต อวฺยสํวโก กายสฺสํ เกทา
ปรี มรณา สฺคฺคํ สํคํ โถกํ อฺปฺปชฺชติ ตถารูปสฺสํ อวฺย-
กฺคฺคํ สํสํ โหติ อกฺคฺคํ ๑ เป ๑ สํวทสงฺโฆ ๑

[๓๔๘๖] อิมํ โข อากุโส จตฺตํ ธมฺมานํ ปหานา อิมํ
จตฺตํ ธมฺมานํ สมนฺนาคตํ อเวจฺจํ ปสา ภควตา พุทฺธตา
สํวทสงฺโฆ อวฺยสํวโก นิรยํ สมนฺนาคตํ ๑

[๓๔๘๗] จตฺตํ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต อวฺยสํวโก สํพ-
ทฺคฺคํ สมนฺนาคโต โหติ ๑ กตเมหิ จตฺตํ ๑ อธิ ภิกฺขเว

๔๕๖ สุตตุนตมีฏเก สัตตุนิกายสุต มหาวารวคโค [๑๔๘๒

อริยสาวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ อิติปิ
โส ภควา ฯ เป ฯ สตุถา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ ชมฺเม
สงฺฆे ฯ อริยกนฺเตหิ สํเลหิ สมนฺนาคโต โหติ อภฺชณฺเฑหิ ฯ เป ฯ
สมาธิสํวตฺตนิเกหิ ฯ อิมेหิ โช ภิกฺขเว จตุหิ ชมฺเมหิ สมนฺนา-
คโต อริยสาวโก สพุพฺพกุคฺคิณํ สมติกฺกนฺโต โหตฺติ ฯ

[๑๔๘๒] จตุหิ ภิกฺขเว ชมฺเมหิ สมนฺนาคโต อริยสาวโก สพุพ-
พฺพกุคฺคิณิปาตณํ สมติกฺกนฺโต โหติ ฯ กตฺเมหิ จตุหิ ฯ อชฺช ภิกฺขเว
อริยสาวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ อิติปิ
โส ภควา ฯ เป ฯ สตุถา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ ชมฺเม
สงฺฆे ฯ อริยกนฺเตหิ สํเลหิ สมนฺนาคโต โหติ อภฺชณฺเฑหิ ฯ เป ฯ
สมาธิสํวตฺตนิเกหิ ฯ อิมेหิ โช ภิกฺขเว จตุหิ ชมฺเมหิ สมนฺนาคโต
อริยสาวโก สพุพฺพกุคฺคิณิปาตณํ สมติกฺกนฺโต โหตฺติ ฯ

[๑๔๘๓] เป เต ภิกฺขเว อนุกมฺเปยฺยาถ เป จ โสตฺถพฺพิ
มณฺเฑยฺยํ มิตฺตา วา อมจฺจา วา ฌาตี วา สาลิหิตา วา
เต ภิกฺขเว จตุสฺส โสตาปตฺติยํเคสุ สฺมาทเปตฺตพฺพา นิเวเสตฺตพฺพา
ปติฏฺฐาเปตฺตพฺพา ฯ กตฺเมสุ จตุสฺส ฯ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเท
สฺมาทเปตฺตพฺพา นิเวเสตฺตพฺพา ปติฏฺฐาเปตฺตพฺพา อิติปิ โส ภควา
ฯ เป ฯ สตุถา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ ชมฺเม สงฺฆे ฯ
อริยกนฺเตสุ สํเลสุ สฺมาทเปตฺตพฺพา นิเวเสตฺตพฺพา ปติฏฺฐาเปตฺตพฺพา
อภฺชณฺเฑสุ ฯ เป ฯ สมาธิสํวตฺตนิเกสุ ฯ เป เต ภิกฺขเว

อนุกมฺเปยฺยาถ เย จ โสคพฺพํ มณฺเฑยฺยํ มิตฺตา วา อมฺจุจฺจา
 วา ฃาตี วา สํโถหิตา วา เท ภิกฺขเว อิมํสุ จตุสฺส โสตา-
 ปคฺติยงฺเกสฺส สํมาทเปตพฺพา นิเวเสตพฺพา ปติฏฺฐาเปตพฺพาติ ฯ

[๓๔๘๔] เย เท ภิกฺขเว อนุกมฺเปยฺยาถ เย จ โสคพฺพํ
 มณฺเฑยฺยํ มิตฺตา วา อมฺจุจฺจา วา ฃาตี วา สํโถหิตา วา
 เท ภิกฺขเว จตุสฺส โสตาปคฺติยงฺเกสฺส สํมาทเปตพฺพา นิเวเสตพฺพา
 ปติฏฺฐาเปตพฺพา ฯ กตเมสฺส จตุสฺส ฯ พุทฺธเช อเวจฺจุปฺปสาเท
 สํมาทเปตพฺพา นิเวเสตพฺพา ปติฏฺฐาเปตพฺพา อิติปิ โส ภควา
 ฯ เป ฯ สํตถา เทวมนุสฺสํนํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ

[๓๔๘๕] สฺฐิยา ภิกฺขเว จคฺคฺชนํ มหาภูตานํ อณฺเณตคฺคํ ปจฺจวํชาตุยา
 ชาโปชาตุยา เทโชาตุยา วาโยชาตุยา ฯ น เฑว พุทฺธเช อเวจฺจุปฺป-
 ปสาเทน สมนฺนาคตฺถสฺส อริยสํวกตฺถสฺส สฺฐิยา อณฺเณตคฺคํ ฯ ตคฺคฺริทํ
 อณฺเณตคฺคํ ฯ โส วต พุทฺธเช อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อริย-
 สํวโก นิรยํ วา ทิรจฺจนโยนี วา ปิตฺติวิสยํ วา อูปปชฺชิสฺสตีติ เนตํ
 จํนํ วิชฺชติ ฯ ชมฺเม สงฺฆเ อริยกนฺเตสฺส สํเสสฺส สํมาทเปตพฺพา
 นิเวเสตพฺพา ปติฏฺฐาเปตพฺพา อกฺขณฺเตสฺส ฯ เป ฯ สํมาธิสํวตคฺคินิเกสฺส ฯ

[๓๔๘๖] สฺฐิยา ภิกฺขเว จคฺคฺชนํ มหาภูตานํ อณฺเณตคฺคํ ปจฺจวํ-
 ชาตุยา ชาโปชาตุยา เทโชาตุยา วาโยชาตุยา ฯ น เฑว อริย-
 กนฺเตหิ สํเสหิ สมนฺนาคตฺถสฺส อริยสํวกตฺถสฺส สฺฐิยา อณฺเณตคฺคํ ฯ
 ตคฺคฺริทํ อณฺเณตคฺคํ ฯ โส วต อริยกนฺเตหิ สํเสหิ สมนฺนาคโต

๔๕๘ สุตตตณฺเฏนํ สุตตตณฺเฏนํ มหาวารวคฺโค [๑๔๘๗]

อริยสํวโก นียํ วา ติวจฺฉานโยนี วา ปิตฺติวิสัย วา อุปปชฺชิสฺสํ ตํ
เนตํ จํญํ วิชฺชติ ฯ

[๑๔๘๗] เย เต ภิกฺขเว อนุกมฺเปยฺยาถ เย จ โสคพฺพํ
มณฺเฑยฺยํ มิตฺตา วา อมจฺจา วา ฌาตึ วา ธาโถหิตา วา เต
ภิกฺขเว อิมํสุ จตุสฺส โสคาปคฺคิยงฺเคสุ สํมาทเปตพฺพา นิเวเสตพฺพา
ปติฏฺฐาเปตพฺพาติ ฯ

[๑๔๘๘] สํวคฺคณฺโถนํ ฯ อถ โช อายสฺมา มหาโมคฺคตฺถาโน
เสยฺยถาปํ นาม พทฺวา ปุริโส สํมณฺเฑยฺยํ วา พาทํ ปสาเรยฺย
ปสํวติ วา พาทํ สํมณฺเฑยฺยํ เอวเมว เขตฺวเน อนฺตรหิโต
เทเวสุ ตาวคฺคิเสสุ ปาตุโรหิตี ฯ อถ โช สํพหุตา ตาวคฺคิ-
ถายิกา เทวตาโย เยนายสฺมา มหาโมคฺคตฺถาโน เทนฺอุปสงฺกมํ
อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนํ มหาโมคฺคตฺถาณํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
อญฺจุสฺสํ ฯ เอกมนฺตํ จิตฺตา โช ตา เทวตาโย อายสฺมา มหา-
โมคฺคตฺถาโน เขตฺทโวจ

[๑๔๘๘] สํว โช อาวุโส พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ
โหติ อิตฺถิํ โส ภควา ฯ เป ฯ สคฺคา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ
ภควาติ ฯ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โช อาวุโส
เอวมิธฺเถจฺเจ สคฺคา กายสฺสํ เกทา ปริ มรณา สคฺคํ สคฺคํ
โถกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สํว โช อาวุโส ชมฺเม สงฺฆे ฯ สํว
โช อาวุโส อริยกนฺเตหิ สํเตหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อภฺยณฺเตหิ

๑ เป ๑ สมาริถังวตฺตนิเกหิ ๑ อริยกนฺเตหิ สัสสะเทหิ สมนฺนาคมนเหตุ
 ไช อากุโส เอวมิเชกฺขเจ สตุตา กายสฺส เปทา ปรี มรณา
 สุกคฺคิ สุกคฺคิ โลกํ อุปปชฺชนคฺคิ ๑

[๓๕๐๐] สํวชิ ไช มารีธ โมคฺคตฺตธาน พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน
 สมนฺนาคมนํ โหติ อิตฺถิํ โส ภควา ๑ เป ๑ สตุตา เทวมนุสฺसानํ
 พุทฺธไช ภควาติ ๑ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ ไช
 มารีธ โมคฺคตฺตธาน เอวมิเชกฺขเจ สตุตา กายสฺส เปทา ปรี มรณา
 สุกคฺคิ สุกคฺคิ โลกํ อุปปชฺชนคฺคิ ๑ สํวชิ ไช มารีธ โมคฺคตฺตธาน
 ชมฺเม สํวชิ ๑ อริยกนฺเตหิ สัสสะเทหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อภฺยชฺชเนหิ
 ๑ เป ๑ สมาริถังวตฺตนิเกหิ ๑ อริยกนฺเตหิ สัสสะเทหิ สมนฺนาคมนเหตุ
 ไช มารีธ โมคฺคตฺตธาน เอวมิเชกฺขเจ สตุตา กายสฺส เปทา ปรี
 มรณา สุกคฺคิ สุกคฺคิ โลกํ อุปปชฺชนคฺคิ ๑

[๓๕๐๑] สํวตฺตนิทานํ ๑ อถ ไช อายสฺมา มหาโมคฺคตฺตธาน
 เสยฺยถาปํ นาม พทฺวา ปรีโส สมนฺนิชฺชิตํ วา พาทํ ปสาเรยฺย
 ปสาวิตํ วา พาทํ สมนฺนิชฺชเยยฺย เอวเมว เขตฺตเน อนฺตรหิโต
 เทเวสุ ตาวตฺตัสสุ ปาตุรโหสิ ๑ อถ ไช สมนฺพหุตา ตาวตฺตัส-
 กายิกา เทวตาโย เยนายสฺมา มหาโมคฺคตฺตธาน เตนฺอุปสงฺกมัสสุ
 อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคตฺตธานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
 อชฺชํ ๑ เอกมนฺตํ จิตา ไช ตา เทวตาโย อายสฺมา มหา-
 โมคฺคตฺตธาน เอตทโวจ

[๓๕๐๒] สัจจ โข อากุโส พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ
 โหติ อิติปิ โส ภควา ๑ เป ๑ สตุตา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ
 ภควาติ ๑ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข อากุโส
 เอวมิเชกฺขเจ สตุตา กายสฺส เกทา ปรี มรณา สุกฺคิ สุกฺคิ
 โสกํ อุปฺปนฺนา ๑ สัจจ โข อากุโส ชมฺเม สงฺฆเ ๑ อริยกฺขเตหิ
 สํเลหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อกฺขณฺเตหิ ๑ เป ๑ สมาริสงฺกตฺตนิเกหิ ๑
 อริยกฺขเตหิ สํเลหิ สมนฺนาคมนเหตุ โข อากุโส เอวมิเชกฺขเจ
 สตุตา กายสฺส เกทา ปรี มรณา สุกฺคิ สุกฺคิ โสกํ อุปฺปนฺนาติ ๑

[๓๕๐๓] สัจจ โข มารีตํ โมคฺคตฺตฺตฺตฺต พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน
 สมนฺนาคมนํ โหติ อิติปิ โส ภควา ๑ เป ๑ สตุตา เทวมนุสฺสํ
 พุทฺโธ ภควาติ ๑ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข
 มารีตํ โมคฺคตฺตฺตฺตฺต เอวมิเชกฺขเจ สตุตา กายสฺส เกทา ปรี มรณา
 สุกฺคิ สุกฺคิ โสกํ อุปฺปนฺนา ๑ สัจจ โข มารีตํ โมคฺคตฺตฺตฺต
 ชมฺเม สงฺฆเ ๑ อริยกฺขเตหิ สํเลหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อกฺขณฺเตหิ
 ๑ เป ๑ สมาริสงฺกตฺตนิเกหิ ๑ อริยกฺขเตหิ สํเลหิ สมนฺนาคมนเหตุ
 โข มารีตํ โมคฺคตฺตฺตฺต เอวมิเชกฺขเจ สตุตา กายสฺส เกทา ปรี
 มรณา สุกฺคิ สุกฺคิ โสกํ อุปฺปนฺนาติ ๑

[๓๕๐๔] อถ โข ภควา เสยฺยถามี นาม พตฺตวา ปุริโส
 สมนฺนิชฺชิตํ วา พาทิ ปสาเรยฺย ปสาวิตํ วา พาทิ สมนฺนิชฺชเยย
 เอวเมว เขตฺตวเน อนฺตรหิโต เทเวสุ ตาวตฺตฺตฺต ปาตุโรหิตี ๑

อถ ไช สัมพหุตา ตาวตีสถายิกา เทวตาโย เยน ภควา เตนุ-
ปสงฺกมัสสุ อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อญฺจุสฺสุ ฯ
เอกมนฺตํ จิตา ไช ตา เทวตาโย ภควา เอตโวจ

[๑๕๐๕] สํวสุ ไช อวฺสุสํ พุทฺธเช อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนา-
คมนํ โหติ อิติปิ สํ ภควา ฯ เป ฯ สตุตา เทวมนุสฺสํ
พุทฺธโร ภควาติ ฯ พุทฺธเช อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ ไช
อวฺสุสํ เอวมิเรกฺขเจ สตุตา สํตปาณฺหา อวินิปาตขมฺมา นียตา
สํโพธิปฺปายนา ฯ สํวสุ ไช อวฺสุสํ ขมฺเม สํฆเ ฯ อวฺยกฺขเตหิ
สํเตหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อกฺขณฺเตหิ ฯ เป ฯ สํมาธิสํวตฺตนิเกหิ ฯ
อวฺยกฺขเตหิ สํเตหิ สมนฺนาคมนเหตุ ไช อวฺสุสํ เอวมิเรกฺขเจ
สตุตา สํตปาณฺหา อวินิปาตขมฺมา นียตา สํโพธิปฺปายนาติ ฯ

[๑๕๐๖] สํวสุ ไช มวฺริสํ พุทฺธเช อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ
โหติ อิติปิ สํ ภควา ฯ เป ฯ สตุตา เทวมนุสฺสํ พุทฺธโร
ภควาติ ฯ พุทฺธเช อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ ไช มวฺริสํ
เอวมยํ ปชา สํตปาณฺหา อวินิปาตขมฺมา นียตา สํโพธิปฺปายนา ฯ
สํวสุ ไช มวฺริสํ ขมฺเม สํฆเ ฯ อวฺยกฺขเตหิ สํเตหิ สมนฺนาคมนํ
โหติ อกฺขณฺเตหิ ฯ เป ฯ สํมาธิสํวตฺตนิเกหิ ฯ อวฺยกฺขเตหิ สํเตหิ
สมนฺนาคมนเหตุ ไช มวฺริสํ เอวมยํ ปชา สํตปาณฺหา อวินิปาต-
ขมฺมา นียตา สํโพธิปฺปายนาติ ฯ

ราชการามวคฺโค ทุติโย ฯ

ตตฺตสุทฺตทานํ

สฺหตฺตํพฺรหฺมณา ชานนุโท ทฺวคฺคิตฺติ อปฺเปเร ทฺว
มิตฺเตนํมจฺจา เทว วุคฺคตา ตโย จ เทวจาริกาทิ ฯ

สรกานิวคฺโค ตติโย

[๓๕๐๗] เขวมเม สฺมํ เภกํ สมยํ ภควา สกฺเกสุ วิหริตี
กมฺปิถวตฺถุสฺมํ นิโคจฺจวราเม ฯ อถ ไซฺ มหาวาโม สกฺโก เยน
ภควา เทนฺอุปสงฺกมิมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ
นิสฺสีทึ ฯ เอกมฺนตํ นิสฺสินโน ไซฺ มหาวาโม สกฺโก ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
อิตํ ภนฺเต กมฺปิถวตฺถุ อิทฺธมฺเจว ฌตฺถเจ พหุชฺฌณํ อากิณฺณมฺนุสฺสํ
สมฺพาสวียูหํ ฯ โส ขวฺวํ ภนฺเต ภควนฺตํ วา ปยิริปาสิตฺวา
มโนภาวนํเย วา ภิกฺขุ สํยณฺหสฺมยํ กมฺปิถวตฺถุ ปวิสฺสนโต ภนฺเต
นบี หตฺถินา สํมาคฺจฺฉามิ ภนฺเต นบี อสฺสเสน สํมาคฺจฺฉามิ ภนฺเต
นบี รเถน สํมาคฺจฺฉามิ ภนฺเต นบี สกฺเขน สํมาคฺจฺฉามิ ภนฺเต
นบี ปริเสน สํมาคฺจฺฉามิ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต ตสฺมํ สมเย
มฺหสฺสฺสฺสฺส ภควนฺตํ อารพฺภ สติ มฺหสฺสฺสฺส ฐมฺมํ อารพฺภ สติ
มฺหสฺสฺสฺส สํมํ อารพฺภ สติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เภวํ โหติ อิมฺมุหิ
จาทํ สมเย กาลํ กเรยฺยํ กา มยฺหํ คติ โภ อภิสฺมปฺราโยติ ฯ

[๓๕๐๘] มา ภายิ มหานาม มา ภายิ มหานาม อปาป-
กนฺเต มรณํ ภวิสฺสฺสฺส อปาปิกา กาลกิริยา ฯ ยสฺส กสฺสฺสฺสจิ มหา-
นาม ทมฺมวตฺถุ สทฺธาปรีภาวิตํ จิตฺตํ สติปรีภาวิตํ จิตฺตํ สุต-
ปรีภาวิตํ จิตฺตํ จาคปรีภาวิตํ จิตฺตํ ปญฺญาปรีภาวิตํ จิตฺตํ ฯ ตสฺส
โย หิ ขวฺวํ กาโย ฐปฺปํ จาคุมฺมมหาภูติโก มาตาเปตฺติกสมฺภโว

๔๖๔ สุตตฺถนุคฺคิฏเฐ สุตฺตฺถนิกายสฺส มหาวารวคฺโค [๑๕๐๘

โธทนํมฺมาสุปฺปโย อนิจฺจุจฺจุฉาทนปริมํทฺทนเภทณวิทฺฐัสนํมโม ตํ
อิเมว กากา วา ชาทนฺติ คิञฺฉมา วา ชาทนฺติ กุตฺตา วา ชาทนฺติ
สุนฺชา วา ชาทนฺติ สีคาคา วา ชาทนฺติ วิวิชา วา ปาณกษาคา
ชาทนฺติ ฯ ยณฺเฏ ชฺวสฺส จิตฺตํ ทึฆรตฺตํ สทฺธฺชาปรีภาวิตํ สํสํ สุต
จาก ปณฺณวปรีภาวิตํ ตํ อุตฺตงฺคามิ โหติ วิเสสคามิ ฯ

[๑๕๐๘] เสดฺยถาปี มหานาม ปุริโส สบฺบิํกมฺภํ วา เตถกมฺภํ
วา คมฺภํ อุตฺตกรหํ โธคาเหตุวา ภินฺทเยย ตตฺถ ยะ สสฺส
สทฺธฺชา วา กัจฉา วา สํ อโธคามิ สสฺส ยณฺเฏ ชฺวสฺส
ตตฺถ สบฺบิ วา เตถ วา ตํ อุตฺตงฺคามิ สสฺส วิเสสคามิ ฯ
เอวเมว โธ มหานาม ยสฺส กสฺสจฺจิ ทึฆรตฺตํ สทฺธฺชาปรีภาวิตํ
จิตฺตํ สํสํ สุต จาก ปณฺณวปรีภาวิตํ จิตฺตํ ตสฺส โย หิ
ชฺวายํ กาโย ฐปฺปี จาตุมฺมมหาภูติโก มาตาเปตฺติกสฺมมฺภโว โธทน-
กมฺมาสุปฺปโย อนิจฺจุจฺจุฉาทนปริมํทฺทนเภทณวิทฺฐัสนํมโม ตํ อิเมว
กากา วา ชาทนฺติ คิञฺฉมา วา ชาทนฺติ กุตฺตา วา ชาทนฺติ
สุนฺชา วา ชาทนฺติ สีคาคา วา ชาทนฺติ วิวิชา วา ปาณกษาคา
ชาทนฺติ ยณฺเฏ ชฺวสฺส จิตฺตํ ทึฆรตฺตํ สทฺธฺชาปรีภาวิตํ สํสํ สุต
จาก ปณฺณวปรีภาวิตํ ตํ อุตฺตงฺคามิ โหติ วิเสสคามิ ฯ ตฺยหํ
โธ ปณ มหานาม ทึฆรตฺตํ สทฺธฺชาปรีภาวิตํ จิตฺตํ สํสํ สุต จาก
ปณฺณวปรีภาวิตํ จิตฺตํ ฯ มา ภายิ มหานาม มา ภายิ มหานาม
อปาปนฺเต มรณํ ภวิสฺสตี อปามีกา กาลกิริยาตี ฯ

[๓๕๓๐] เอมฺเม สฺมํ เอกํ สมํ ภควา สกฺเกสุ วิหริ
 กบีตฺวตฺถุสฺมํ นิโครธารามे ฯ อถ โห มหานาโม สกฺโก เยน
 ภควา เทนุปลงฺกมิ อุปสงฺกมิทฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
 นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสนโน โห มหานาโม สกฺโก ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
 อิทํ ภนฺเต กบีตฺวตฺถุ อิทฺชณฺเจว ฉิตฺตญฺจ พุทฺธณฺณํ อากิณฺณ-
 มนุสฺสํ สมฺพาชวียุหํ ๑ โส ชฺวาทํ ภนฺเต ภควนฺตํ วา ปยิริปาสิตฺวา
 มโนภาวํเห วา ภิกฺขุ ส่ายณฺหสมํ กบีตฺวตฺถุ ปวิสฺสนโต ภนฺเต
 นบี หตฺถินา สฺมาคจฺฉามิ ภนฺเต นบี อสฺสเสน สฺมาคจฺฉามิ
 ภนฺเต นบี รเถน สฺมาคจฺฉามิ ภนฺเต นบี สกฺเขน สฺมาคจฺฉามิ
 ภนฺเต นบี ปุริเสน สฺมาคจฺฉามิ ๑ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต ตสฺมि
 สมฺเย มุสฺสํเตว ภควนฺตํ อารพฺภ สฺติ มุสฺสํติ ชมฺมํ อารพฺภ
 สฺติ มุสฺสํติ สงฺฆํ อารพฺภ สฺติ ๑ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอว
 โหติ อิมมฺหิ จาหํ สมฺเย กาลํ ภเรยฺยํ กา มยฺหํ คติ โก
 อภิสฺมปฺราโยติ ฯ

[๓๕๓๑] มา ภายิ มหานาม มา ภายิ มหานาม อปฺปาปนฺเต
 มรณํ ภวิสฺสํติ อปฺปํกา กาลกิริยา ฯ จตุหิ โห มหานาม
 ชมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต อริยสํวโก นิพฺพานินฺโน โหติ นิพฺพาน-
 ไปณฺเน นิพฺพานปฺปภาโร ฯ กตฺเมหิ จตุหิ ๑ อิท มหานาม
 อริยสํวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต โหติ อิตฺถิ
 โส ภควา ๑ เป ๑ สฺตถา เทวมนุสฺสํนํ พุทฺโธ ภควาติ ๑ ชมฺเม

ส่งเฒ ๑ อริยกนุเตติ สัถเทสิ สมนุนาคโต โหติ อกฺขณฺเฑสิ ๑ เป ๑
 สมาริสังวตคณิกเทสิ ๑

[๑๕๑๒] เสยฺยถาปี้ มหานาม รุกฺโข ปาจันนิโน ปาจันโปโณ
 ปาจันปฬุการิ โส มุเต ฉินฺเน กตฺเตน ปปเตยฺยาติ ฯ เยน
 ภาเต นินฺโน เยน โปโณ เยน ปฬุการิติ ฯ เอวเมว โส
 มหานาม อิมิหิ จตุหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต อริยสํวโก นิพฺพาน-
 นินฺโน โหติ นิพฺพานโปโณ นิพฺพานปฬุการิติ ฯ

[๑๕๑๓] กบิณฑตุณิทานํ ๑ อก ไช ม่นานาโม สกโก เยน
โคธา สกโก เตนูปสงกมิ อูปสงกมิตวา โครํ สกกํ เขตทโวจ

[๓๕๓๔] กติทิ ตวั โคเช ชมเมเห สมนุหาคคํ โสตาปนํ
 ปุคฺคํ อาชานาสิ อวินิปาทชมมํ นิยคํ สมนุโพธิปรายณฺนิ ๑ คีหิ
 ขฺวาทํ มหานาม ชมเมหิ สมนุหาคคํ โสตาปนํ ปุคฺคํ อาชานามิ
 อวินิปาทชมมํ นิยคํ สมนุโพธิปรายณํ ๑ กตเมหิ คีหิ ๑ อิช
 มหานาม อวียสาวกโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนุหาคโต โหติ
 อิตฺธิ โส ภควา ๑ เป ๑ สตฺถา เทวมนุสฺสํ ปุทฺโธ ภควาติ ๑
 ชมเม สงฺฆเม ๑ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนุหาคโต โหติ สุปฺปิปนโน
 ภควโต สํวกสงฺโฆ ๑ เป ๑ อนุคฺคตํ ปุณฺณกฺขเขตฺตํ โลกสฺสํสาติ ๑
 อิเมหิ ขฺวาทํ มหานาม คีหิ ชมเมหิ สมนุหาคคํ โสตาปนํ
 ปุคฺคํ อาชานามิ อวินิปาทชมมํ นิยคํ สมนุโพธิปรายณํ ๑

[๑๕๓๕] ตู๋ ปน มหานวม กติหิ ชมุเมหิ สมนนาคตํ ไสตาปนนํ

ปุกุคถ์ อาชานาสี อวินิปาตธมมัม นียคัม สัมโพธิปรายนนฺติ ฯ จตุหิ
 ขวาทัง โคเช ฐมฺเมหิ สมนฺนาคคัม โสตาปนฺนํ ปุกุคถ์ อาชานามิ
 อวินิปาตธมมัม นียคัม สัมโพธิปรายนํ ฯ กตฺเมหิ จตุหิ ฯ อธิ
 โคเช อริยสํวโก พุทฺเธ อเวจฺจุปปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ
 อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ สตุถา เทวมนุสฺสํ ปุทฺโธ ภควาติ ฯ
 ฐมฺเม สํเว ฯ อริยกนฺเตหิ สํเสหิ สมนฺนาคโต โหติ อภฺชณฺเตหิ
 ฯ เป ฯ สฺมาธิสํวตฺตนิเกหิ ฯ อิมฺเหหิ ขวาทัง โคเช จตุหิ ฐมฺเมหิ
 สมนฺนาคคัม โสตาปนฺนํ ปุกุคถ์ อาชานามิ อวินิปาตธมมัม นียคัม
 สัมโพธิปรายนนฺติ ฯ

[๑๕๑๖] อาคเมหิ ตฺวํ มหานาม อาคเมหิ ตฺวํ มหานาม ภควา
 เวคํ ชาเนยฺย เอเตหิ ฐมฺเมหิ สมนฺนาคคัม วา อสมนฺนาคคัม วาติ ฯ
 อายาม โคเช เยน ภควา เทนุปลงฺกเมยฺยาม อุปฺปลงฺกมิตฺวา ภควโต
 เขตมคฺคํ อาโรจิสฺสามาติ ฯ

[๑๕๑๗] อถ โห มหานาโม ฯ สกฺโก โคธา ฯ สกฺโก เยน
 ภควา เทนุปลงฺกมิตฺวํ อุปฺปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เขกมนฺตํ
 นิสฺสํสํ ฯ เขกมนฺตํ นิสฺสินโน โห มหานาโม สกฺโก ภควนฺตํ
 เขตทโวจํ อิทํ ภาณเต เยน โคธา สกฺโก เทนุปลงฺกมิตฺวํ อุป-
 ปลงฺกมิตฺวา โคธํ สกฺกํ เขตทโวจํ กติหิ ตฺวํ โคเช ฐมฺเมหิ
 สมนฺนาคคัม โสตาปนฺนํ ปุกุคถ์ อาชานาสี อวินิปาตธมมัม นียคัม
 สัมโพธิปรายนนฺติ ฯ

๔๖๘ สุตตบฏปิฎก สัมมุตตนิภายสูตร มหาวารวคโค [๑๕๓๘]

[๑๕๓๘] เหว่ วุตเต ภาเต โคชา สกโก มํ เขตทโวจ ตัหิ
ขวาทิ มหานาม รมเมหิ สมนนาคคํ โสตาปนํ ปุคคํ อาชานามิ
อวินิปาทมมํ นียคํ สัมโพธิปรายนํ ฯ กตเมหิ ตัหิ ฯ อช
มหานาม อริยสาวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนนาคโต โหติ
อิติปี โส ภควา ฯ เป ฯ สตุถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ
รมเม สงฺฆे ฯ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนนาคโต โหติ สุปฺปิปนโน
ภควโต สาวกสงฺโฆ ฯ เป ฯ อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺขเขตฺตํ โลกสฺสํสาติ ฯ
อิมหิ ขวาทิ มหานาม ตัหิ รมเมหิ สมนนาคคํ โสตาปนํ ปุคคํ
อาชานามิ อวินิปาทมมํ นียคํ สัมโพธิปรายนํ ฯ ควํ ปน มหานาม
กตติ รมเมหิ สมนนาคคํ โสตาปนํ ปุคคํ อาชานาสิ อวินิปาท-
มมํ นียคํ สัมโพธิปรายนนติ ฯ

[๑๕๓๘] เหว่ วุตฺตาหิ ภาเต โคธํ สกกํ เขตทโวจํ จตุหิ
ขวาทิ โคเช รมเมหิ สมนนาคคํ โสตาปนํ ปุคคํ อาชานามิ
อวินิปาทมมํ นียคํ สัมโพธิปรายนํ ฯ กตเมหิ จตุหิ ฯ อช
โคเช อริยสาวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนนาคโต โหติ
อิติปี โส ภควา ฯ เป ฯ สตุถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ
รมเม สงฺฆे ฯ อริยกนฺเทหิ สํเลหิ สมนนาคโต โหติ อภฺชณฺเฑหิ
ฯ เป ฯ สํมาธิสํวตฺตนิเกหิ ฯ อิมหิ ขวาทิ โคเช จตุหิ รมเมหิ
สมนนาคคํ โสตาปนํ ปุคคํ อาชานามิ อวินิปาทมมํ นียคํ
สัมโพธิปรายนนติ ฯ

[๑๕๒๐] เอวํ วุตฺเต ภาณเต โคธว สกฺโก มํ เอตทโวจ อากเมหิ
 ตํวํ มหานาม อากเมหิ ตํวํ มหานาม ภควา เอตํ ชาเนยฺย
 เอเตหิ ขมฺเมหิ สมนฺนาคคํ วา อสมนฺนาคคํ วาติ ฯ

[๑๕๒๑] อิท ภาณเต โกจิเทว ขมฺมสํมุปฺปาโต อุปฺปชฺชเนยฺย
 เอกโต อสฺสํ ภควา เอกโต ภิกฺขุสงฺโฆ จ เยเนว ภควา
 เตเนวาทิ อสฺสํ เอวํ ปสฺนํ มํ ภาณเต ภควา ชาเรตุ ฯ

[๑๕๒๒] อิท ภาณเต โกจิเทว ขมฺมสํมุปฺปาโต อุปฺปชฺชเนยฺย
 เอกโต อสฺสํ ภควา เอกโต ภิกฺขุสงฺโฆ ภิกฺขุนี้สงฺโฆ จ เยเนว
 ภควา เตเนวาทิ อสฺสํ เอวํ ปสฺนํ มํ ภาณเต ภควา ชาเรตุ ฯ

[๑๕๒๓] อิท ภาณเต โกจิเทว ขมฺมสํมุปฺปาโต อุปฺปชฺชเนยฺย
 เอกโต อสฺสํ ภควา เอกโต ภิกฺขุสงฺโฆ ภิกฺขุนี้สงฺโฆ อุปาสกา
 จ เยเนว ภควา เตเนวาทิ อสฺสํ เอวํ ปสฺนํ มํ ภาณเต
 ภควา ชาเรตุ ฯ

[๑๕๒๔] อิท ภาณเต โกจิเทว ขมฺมสํมุปฺปาโต อุปฺปชฺชเนยฺย
 เอกโต อสฺสํ ภควา เอกโต ภิกฺขุสงฺโฆ ภิกฺขุนี้สงฺโฆ อุปาสกา
 อุปาสกียา จ เยเนว ภควา เตเนวาทิ อสฺสํ เอวํ ปสฺนํ มํ
 ภาณเต ภควา ชาเรตุ ฯ

[๑๕๒๕] อิท ภาณเต โกจิเทว ขมฺมสํมุปฺปาโต อุปฺปชฺชเนยฺย
 เอกโต อสฺสํ ภควา เอกโต ภิกฺขุสงฺโฆ ภิกฺขุนี้สงฺโฆ อุปาสกา
 อุปาสกียา สเทวโก จ โถโก สมารโก สพรหมโก สสฺสฺสฺส-

๔๗๐ สุตตุนตบิฏเฐ สยุตุนิกายสุต มหาวารวคโค [๑๕๒๖]

พฺรหฺมณํ ปชา สเทวมนุสสา เยนว ภควา เตเนวาทิ อสฺสํ
เอวํ ปสฺสนํ มํ ภนฺเต ภควา ชาเรตฺติ ฯ

[๑๕๒๖] เอวํวาทิ ตวํ โคเช มหานามํ สกุกํ ก็ วเทสฺสํ ฯ
เอวํวาทาหิ ภนฺเต มหานามํ สกุกํ น กิณฺจิจิ วทามิ อณฺเณตฺร
กถฺยาณา อณฺเณตฺร กุสฺสตาติ ฯ

[๑๕๒๗] กปิถวตฺถุนิทานํ ฯ เตน โข ปน สมฺเยน สรฺกานิ
สกฺโก กาทกโต โหติ โส ภควตา พฺยากโต โสตาปนฺโน
อวินิปาทมฺโม นียโต สมฺโพธิปรายโนติ ฯ ตตฺร สุกํ สมฺพหฺรดา
สกฺกา สกฺกมฺม สมากมฺม อชฺชฌายนฺติ ชยฺชนฺติ วิปาเจนฺติ อจฺจุทริยํ
วต โภ อพฺภุทํ วต โภ เขตฺตทหานิ โภ น โสตาปนฺโน
ภวิสฺสํติ ฯ ยตฺร हि นาม สรฺกานิ สกฺโก กาทกโต โส
ภควตา พฺยากโต โสตาปนฺโน อวินิปาทมฺโม นียโต สมฺโพธิ-
ปรายโนติ ฯ สรฺกานิ สกฺโก สิกฺขาหุพฺพตฺถยมาปาติ มชฺชปानํ
อาปายีติ ฯ

[๑๕๒๘] อถ โข มหานาโม สกฺโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีติ ฯ เอกมฺนตํ
นิสฺสินฺโน โข มหานาโม สกฺโก ภควนฺตํ เขตฺทโวจ อิท ภนฺเต
สรฺกานิ สกฺโก กาทกโต โส ภควตา พฺยากโต โสตาปนฺโน
อวินิปาทมฺโม นียโต สมฺโพธิปรายโนติ ฯ ตตฺร สุกํ ภนฺเต
สมฺพหฺรดา สกฺกา สกฺกมฺม สมากมฺม อชฺชฌายนฺติ ชยฺชนฺติ วิปาเจนฺติ

อจุณฺณิ วต โภ อพฺภุํ วต โภ เขตฺตทฺธานิ โภ น โสตาปนฺโน
ภวิสฺสํติ ฯ ยตฺร หิ นาม ธรรมานิ สกฺโก กาลกโต โส ภควตา
พฺยาโกโต โสตาปนฺโน อวินิปาตมฺโม นียโต สมนุโพธิปรายโนติ ฯ
ธรรมานิ สกฺโก สิกฺขาหุพฺพตฺตยาปาทิ มชฺชชฺชานํ อปายํติ ฯ

[๑๕๒๘] โย โส มหานาม ทิฆรตฺตํ อฺปาสโก พุทฺธํ ธรรมํ
คโต ธรรมํ ธรรมํ คโต สงฺฆํ ธรรมํ คโต โส กถํ วินิปาตํ
คจุญฺญ ๑ ยนฺนํ หิ คํ มหานาม สมนุมา วทมาโน วเทยฺย ทิฆรตฺตํ
อฺปาสโก พุทฺธํ ธรรมํ คโต ธรรมํ ธรรมํ คโต สงฺฆํ ธรรมํ
คโตติ ฯ ธรรมานํ สกฺกํ สมนุมา วทมาโน วเทยฺย ธรรมานิ
มหานาม สกฺโก ทิฆรตฺตํ อฺปาสโก พุทฺธํ ธรรมํ คโต ธรรมํ
ธรรมํ คโต สงฺฆํ ธรรมํ คโต โส กถํ วินิปาตํ คจุญฺญ ๑

[๑๕๓๐] อธิ มหานาม เอกจุโจ ปุคฺคโค พุทฺธเช อเวจฺจป-
ปสาเทน สมนุณาคโค โหติ อิติปิ โส ภควา ๑ เป ๑ สกฺกา
เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ๑ ธรรมเม สงฺฆเม ๑ หาสฺปญฺญเ ชวน-
ปญฺญเ วิมุตฺตียา จ สมนุณาคโค ๑ โส อาสวํ ขยา อนาสวํ
เจโตวิมุตฺตํ ปญฺญาวิมุตฺตํ ทิฏฺฐา ธรรมเม สยํ อภินฺญา สจฺฉิกคฺคา
อฺปสฺมปชฺช วิหริติ ๑ อยมฺปิ โห มหานาม ปุคฺคโค ปริมุตฺโต
นिरยา ปริมุตฺโต ติรจฺจานโยนียา ปริมุตฺโต ปิตฺติวิสฺสา ปริมุตฺโต
อปายทุกฺกคฺติวินิปาตา ๑

[๑๕๓๑] อธิ ปน มหานาม เอกจุโจ ปุคฺคโค พุทฺธเช อเวจฺจป-

ปสาเทน สมนนาคโต โหติ อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ สตุถา
 เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ ชมฺเม สงฺฆे ฯ หาสฺปญฺโญ
 ขวนปญฺโญ น จ วิมุตฺติยา สมนนาคโต ฯ โส ปญฺจนํ
 โอรัมภาคิยานํ สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอปปาติโก โหติ ตตุถ
 ปรีณิพุพฺพํ อนาวตฺติมฺโม อสฺมา โลกา ฯ อยมฺปิ โห มหานาม
 ปุคฺคโต ปริมุคฺโต นิรยา ปริมุคฺโต ติรจฺฉานโยนียา ปริมุคฺโต
 ปิตฺติวิสฺสา ปริมุคฺโต อปายทุกฺคตวิณิปาตา ฯ

[๑๕๓๒] อธิ ปน มหานาม เอกจุโ จ ปุคฺคโต พุทฺเธ อเวจฺจป-
 ปสาเทน สมนนาคโต โหติ อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ สตุถา
 เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ ชมฺเม สงฺฆे ฯ น หาสฺปญฺโญ น
 ขวนปญฺโญ น จ วิมุตฺติยา สมนนาคโต ฯ โส ตินฺณํ สญฺโฆชนานํ
 ปริกฺขยา รากโทสโมหานํ ตนฺตุตา สกทาคามํ โหติ สกิทเว อิมํ
 โลกํ อากนฺตฺวา ทุกฺขสฺสํสํ กโรติ ฯ อยมฺปิ โห มหานาม ปุคฺคโต
 ปริมุคฺโต นิรยา ปริมุคฺโต ติรจฺฉานโยนียา ปริมุคฺโต ปิตฺติวิสฺสา
 ปริมุคฺโต อปายทุกฺคตวิณิปาตา ฯ

[๑๕๓๓] อธิ ปน มหานาม เอกจุโ จ ปุคฺคโต พุทฺเธ อเวจฺจป-
 ปสาเทน สมนนาคโต โหติ อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ สตุถา
 เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ ชมฺเม สงฺฆे ฯ น หาสฺปญฺโญ
 น ขวนปญฺโญ น จ วิมุตฺติยา สมนนาคโต ฯ โส ตินฺณํ
 สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา สโตปนโน โหติ อวิณิปาตชมฺโม นียโต

สมุโพธิปรายโน ๑ อยมบี ไซ มหานาม ปุคโคโต ปริมุโต นิรยา
ปริมุโต ตีรจฺฉานโยนียา ปริมุโต ปิตฺติวีสยา ปริมุโต อปาย-
ทุกฺคตฺติวินิปาตา ๑

[๑๕๓๔] อธิ ปน มหานาม เอกจฺโจ ปุคโคโต น เทว ไซ
พุทฺธเช อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ ๑ น ชมฺเม ๑ น
สงฺฆเ ๑ น หาสฺปณฺโณ น ชวนปณฺโณ น จ วิมุตฺติยา สมนฺนา-
คโต ๑ อปฺปิจฺฉสฺส อิมะ ชมฺมา โหนฺติ สทฺธินฺทฺริยํ วิริยฺนฺทฺริยํ
สทฺธินฺทฺริยํ สมาชินฺทฺริยํ ปณฺณินฺทฺริยํ ๑ ตถาคคปฺปเวทิตา จสฺส
ชมฺมา ปณฺณาย มตฺตสฺส นิชฺฌานํ ชมฺมํ ๑ อยมบี ไซ มหานาม
ปุคโคโต อคฺคตา นิริยํ อคฺคตา ตีรจฺฉานโยนํ อคฺคตา ปิตฺติวีสยํ
อคฺคตา อปายทุกฺคตฺติวินิปาตํ ๑

[๑๕๓๕] อธิ ปน มหานาม เอกจฺโจ ปุคโคโต น เทว ไซ พุทฺธเช
อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ ๑ น ชมฺเม ๑ น สงฺฆเ ๑
น หาสฺปณฺโณ น ชวนปณฺโณ น จ วิมุตฺติยา สมนฺนาคโต ๑
อปฺปิจฺฉสฺส อิมะ ชมฺมา โหนฺติ สทฺธินฺทฺริยํ ๑ เป ๑ ปณฺณินฺทฺริยํ ๑
ตถาคเต จสฺส สทฺธชามตฺตํ โหติ เปมมตฺตํ ๑ อยมบี ไซ มหานาม
ปุคโคโต อคฺคตา นิริยํ อคฺคตา ตีรจฺฉานโยนํ อคฺคตา ปิตฺติวีสยํ
อคฺคตา อปายทุกฺคตฺติวินิปาตํ ๑

[๑๕๓๖] อิมะ เจมี มหานาม มหาสํวาทา สฺวาธิตํ พุทฺธาสิตํ
อาชาเนยฺยํ อิมะวาทํ มหาสํวาทะ พุทฺธากเรยฺยํ สฺวาธิตํ อวินิปาต-

[๑๕๓๘] โย โส มหานาม ที่มรุตํ อุปาสโก พุทฺธํ ธรรมํ
 คโต ชมมํ ธรรมํ คโต สงฺฆํ ธรรมํ คโต โส กถํ วินิปาคํ
 คจฺเจยฺย ๑ ยนฺนํ ทํ มหานาม สํมา วทมาโน วเทยฺย ที่มรุตํ
 อุปาสโก พุทฺธํ ธรรมํ คโต ชมมํ ธรรมํ คโต สงฺฆํ ธรรมํ คโต
 ธรรมานํ สกฺกํ สํมา วทมาโน วเทยฺย ธรรมานํ มหานาม สกฺโก
 ที่มรุตํ อุปาสโก พุทฺธํ ธรรมํ คโต ชมมํ ธรรมํ คโต สงฺฆํ
 ธรรมํ คโต โส กถํ วินิปาคํ คจฺเจยฺย ๑

[๑๕๔๐] อธิ มหานาม เอกจฺโจ ปุคฺคโต พุทฺธเช เอกนตฺคโต
 โหติ อภิปปสฺสนโน อิตฺถิํ โส ภควา ๑ เป ๑ สตฺถา เทวมนุสฺसानํ
 พุทฺโธ ภควาติ ๑ ชมฺเม สงฺฆे ๑ หาสฺสปณฺโณ ชวนปณฺโณ วิมุตฺติยา
 ๑ สมนฺนาคโต ๑ โส อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติํ ปณฺญา-
 วิมุตฺติํ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺจนิคฺคฺวา อุปสํมปชฺช วิหริติ ๑
 อยมนํ โข มหานาม ปุคฺคโต ปริมุตฺโต นิรยา ปริมุตฺโต ติรจฺจนา-
 โยนิยา ปริมุตฺโต ปิตฺติวีสยา ปริมุตฺโต อปายทฺถคฺคตฺติวินิปาตา ๑

[๑๕๔๑] อธิ ปน มหานาม เอกจฺโจ ปุคฺคโต พุทฺธเช เอกนตฺคโต
 โหติ อภิปปสฺสนโน อิตฺถิํ โส ภควา ๑ เป ๑ สตฺถา เทวมนุสฺसानํ
 พุทฺโธ ภควาติ ๑ ชมฺเม สงฺฆे ๑ หาสฺสปณฺโณ ชวนปณฺโณ น ๑
 วิมุตฺติยา สมนฺนาคโต ๑ โส ปณฺจณฺนํ โอรมนฺภาคิยานํ สณฺโณชนานํ
 ปริกฺขยา อนุตฺตราปรีนิพฺพายํ โหติ อุปฺพชฺชปรีนิพฺพายํ โหติ
 อสงฺขารปรีนิพฺพายํ โหติ สสงฺขารปรีนิพฺพายํ โหติ อุตฺถํโสโต

๔๗๐ สุตตฺถนํปิฏกํ สํยุตฺตํนิกายสํส มหาวารวคฺโค [๑๕๔๒]

โหติ อภินิฏฺฐคามํ ๑ อยมฺปิ ไซ มหานาม ปุคฺคโต ปริมุตฺโต
นिरยา ปริมุตฺโต ติรจฺจนโยนียา ปริมุตฺโต นีตฺติวิสฺสา ปริมุตฺโต
อปายทฺตคฺคตฺติวินิปาตา ๑

[๑๕๔๒] อธิ ปน มหานาม เอกจฺโจ ปุคฺคโต พุทฺเธ เอกนฺตคฺโค
โหติ อภิปปสฺสนโน อิตฺถิํ โส ภควา ๑ เป ๑ สตฺถา เทวมนุสฺสํ
พุทฺธ ภาควาติ ๑ ธมฺเม สงฺฆे ๑ น หาสฺสปญฺโญ น ชวนปญฺโญ
น จ วิมุตฺติยา สมนฺนาคโต ๑ โส ตินฺนํ สลฺลโยชนานํ ปริกฺขยา
วาคโทสโมหานํ ตนฺตฺตา สกทาคามํ โหติ สกิทเว อิมํ โลกํ
อาคนฺตฺวา ทฺกฺขสฺสํสํสํ กโรติ ๑ อยมฺปิ ไซ มหานาม ปุคฺคโต
ปริมุตฺโต นิรยา ปริมุตฺโต ติรจฺจนโยนียา ปริมุตฺโต นีตฺติวิสฺสา
ปริมุตฺโต อปายทฺตคฺคตฺติวินิปาตา ๑

[๑๕๔๓] อธิ ปน มหานาม เอกจฺโจ ปุคฺคโต พุทฺเธ เอกนฺตคฺโค
โหติ อภิปปสฺสนโน อิตฺถิํ โส ภควา ๑ เป ๑ สตฺถา เทวมนุสฺสํ
พุทฺธ ภาควาติ ๑ ธมฺเม สงฺฆे ๑ น หาสฺสปญฺโญ น ชวนปญฺโญ
น จ วิมุตฺติยา สมนฺนาคโต ๑ โส ตินฺนํ สลฺลโยชนานํ ปริกฺขยา
โสตาปนโน โหติ อวินิปาตธมฺโม นียโต สมฺโพธิปฺปายโน ๑ อยมฺปิ
ไซ มหานาม ปุคฺคโต ปริมุตฺโต นิรยา ปริมุตฺโต ติรจฺจนโยนียา
ปริมุตฺโต นีตฺติวิสฺสา ปริมุตฺโต อปายทฺตคฺคตฺติวินิปาตา ๑

[๑๕๔๔] อธิ ปน มหานาม เอกจฺโจ ปุคฺคโต น เทว ไซ
พุทฺเธ เอกนฺตคฺโค โหติ อภิปปสฺสนโน ๑ น ธมฺเม ๑ น สงฺฆे ๑

น หาสปณโณ น ชวณปณโณ น จ วิมุตติยา สมนนาคโค ๑
 อปปีจสฺส อิมะ ชมฺมา โหนติ สทฺธิณฺทริยํ ๑ เป ๑ ปณณินฺทริยํ ๑
 ตถาคคปฺปเวทิตา จสฺส ชมฺมา ปณณาย มคฺคโส นิชฺฌานํ ชมนฺติ ๑
 อยมฺปิ โส มหานาม ปุคฺคโล อคฺคตา นิรยํ อคฺคตา ติรจฺฌานโยนี
 อคฺคตา ปิตฺติวิธํ อคฺคตา อปายทุกฺคตฺติวินิปาตํ ๑

[๑๕๔๕] อธิ ปณ มหานาม เอกจฺโจ ปุคฺคโล น เทว โส
 พุทฺธะ เอกนคฺคโค โหติ อภิปฺปสฺสนโน ๑ น ชมฺเม ๑ น สฺงฆะ ๑
 น หาสปณโณ น ชวณปณโณ น จ วิมุตติยา สมนนาคโค ๑
 อปปีจสฺส อิมะ ชมฺมา โหนติ สทฺธิณฺทริยํ ๑ เป ๑ ปณณินฺทริยํ ๑
 ตถาคค จสฺส สทฺธามคฺคํ โหติ เปมมคฺคํ ๑ อยมฺปิ โส มหานาม
 ปุคฺคโล อคฺคตา นิรยํ อคฺคตา ติรจฺฌานโยนี อคฺคตา ปิตฺติวิธํ
 อคฺคตา อปายทุกฺคตฺติวินิปาตํ ๑

[๑๕๔๖] เสยฺยถามี มหานาม ทุกฺกเขตฺตํ ทุพฺพมฺมี อวิหคฺกชาณุกํ
 พฺชานี จสฺส ชนฺตทานี ปุตฺตานี วาตาคปฺहतานี อสํวาทานี อสฺส-
 สยิตานี^๑ เทโว ปณ^๒ สมนฺมา ชารํ อนุปฺปเวจฺเจยฺย ๑ อปปี นุ ตานี
 พฺชานี วุทฺธมฺมี วิรุพฺพํ เวปุลฺลํ อาปชฺเชยฺยุนฺติ ๑ โน เหนฺตํ ภนฺเต ๑
 เอกเมว โส มหานาม อธิ ชมฺโม ทฺวารกฺขาโต โหติ ทุพฺปเวทิตो
 อนิยฺยานิโก อนุปสฺมสํวคฺคนิโก อสมนฺมาสมฺพุทฺธปฺปเวทิตो อิทมํ
 ทุกฺกเขตฺตสฺมึ วทามิ ๑ ตสฺมึ จ ชมฺเม สํวโก วิหริติ ชมฺมานุชฺชม-

๑ ส. เอว ๑ พ. อสฺสวาปสฺสิตานี ๑ ๒ ส. จ ๑

๔๗๘ สุตตฺถนคัมภีโร สุตตฺถนิกายสุต มหาจรรวคโค [๑๕๔๗]

ปฏิปนโน สามีจิปฏิปนโน อนุชมมจาร์ อิทมห์ ทุพฺพชฺชัมมิ วทามิ ฯ

[๑๕๔๗] เสยฺยถาปปี महानाम सुग्घेतฺตं सुग्घัมมิ सुविหคฺคาณุกํ
พฺชานี จตุสฺส อคฺคชณฺทานิ อปฺปุตฺตานิ อวาทาคปททานิ สํวาทานิ สุตฺ-
ตฺยิตานิ เทโว จตุสฺส สมนฺมา ชาร์ อนุปฺปเวจฺเจยฺเย ॥ อปปี นุ
คานี พฺชานี อุกฺกมฺมิ วิรุพฺพทํ เวปฺปตฺตํ อาปชฺเชยฺยุนฺนติ ॥ เหว
ภนฺเต ॥ เหวเมว โห महानाम อิชฺช ชมฺโม สุตฺวาจฺจโค โหติ
สุปฺปเวทโค นิยฺยานโก อปฺปสมํสํวตฺตนิโก สมนฺมาสมํพุทฺธปฺปเวทโค
อิทมห์ สุตฺถेतฺตสฺสํมิ วทามิ ॥ ตสฺสํมิ จ ชมฺเม สํวโก วิหริติ ชมฺมา-
नुชมมปฏิปนโน สามีจิปฏิปนโน อนุชมมจาร์ อิทมห์ สุตฺถชฺชัมมิ
วทามิ ॥ กิมฺจคฺ ปน สรฺกานี สกฺกํ สรฺกานี महानाम สกฺโก
มรณกาเถ สิกฺขาย ปรีปรีการี อโหสฺสตี ॥

[๑๕๔๘] สํวตฺถกัณฺโถ ॥ เตน โห ปน สมนฺเยน อนาถบิณฺฑโก
คหปติ อาพาธโก โหติ ทฺวชฺชโค พาพฺพหคฺคิฉาน ॥ อถ โห อนาถ-
บิณฺฑโก คหปติ อณฺเฏตฺรํ ปุริสํ อามนฺเตสฺสี เอहि ตฺวํ ชมฺโก
ปุริสํ เยนายสฺมา สํวปฺปตฺโต เตนฺนปฺปสํกมฺม อปฺปสํกมิตฺวา มม
วจฺเณน อายสฺมา สํวปฺปตฺตสฺส ปาทะ สิริสา วนฺท อนาถบิณฺฑโก
ภนฺเต คหปติ อาพาธโก ทฺวชฺชโค พาพฺพหคฺคิฉาน โส อายสฺมา
สํวปฺปตฺตสฺส ปาทะ สิริสา วนฺทตฺตํ ॥ เหวณฺจ วเทหิ สํว กิร
ภนฺเต อายสฺมา สํวปฺปตฺโต เยน อนาถบิณฺฑกิสฺส คหปติสฺส
นิเวสํ เตนฺนปฺปสํกมฺมคฺคฺ อณฺณมฺมํ อปฺปาทายาติ ॥ เหว ภนฺเตติ โห

โส ปริโส อนาคตมีฌกติกัสส คหปติสส ปฏิสสุตฺวา เยนายสฺมา
 สार्वปฺตโต เทนุปลงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนุคํ สार्वปฺตํ
 อภิเวทิตฺวา เอกมนุคํ นิสฺสํ ๑ เอกมนุคํ นิสฺสินโน ๒ โส ปริโส
 อายสฺมนุคํ สार्वปฺตํ เอตทโวจ อนาคตมีฌกติกโก ฆนฺเต คหปติ
 อาพาสิโก ทฺวชฺชโต พาพฺพหิตาโน โส อายสฺมโต สार्वปฺตสฺส
 ปาเท สิริสา วนฺทติ ๑ เอวํ ๑ วเทติ สาธุ กิร ฆนฺเต อายสฺมา
 สार्वปฺตโต เยน อนาคตมีฌกติกัสส คหปติสส นิเวสํ เทนุปลงฺกมคฺ
 อนุกมฺปํ อุปาทายาติ ๑ อภิเวสสิ ๒ อายสฺมา สार्वปฺตโต
 คุณฺทิกาเวน ๑

[๑๕๕๘] อถ ๒ อายสฺมา สार्वปฺตโต ปุพฺพผลฺลสมํ นิเว-
 สิตฺวา ปตฺตจํวรมาทาย อายสฺมตา อานนฺเทน ปจฺจาสมฺเมเนน เยน
 อนาคตมีฌกติกัสส คหปติสส นิเวสํ เทนุปลงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
 ปณฺณคฺเต อาสเน นิสฺสํ ๑ นิสฺสช ๒ อายสฺมา สार्वปฺตโต อนาคต-
 มีฌกติกํ คหปติํ เอตทโวจ กจฺจิ เต คหปติ ชมนํยํ กจฺจิ
 ยাপนํยํ กจฺจิ ทฺวชฺชา เวทนา ปฏิกกมฺมฺติ โน อภิกกมฺมฺติ ๑
 ปฏิกกโมสํ นํ ปณฺณายติ โน อภิกกโมติ ๑ น เม ฆนฺเต
 ชมนํยํ น ยাপนํยํ พาพฺพหา เม ทฺวชฺชา เวทนา อภิกกมฺมฺติ
 โน ปฏิกกมฺมฺติ อภิกกโมสํ นํ ปณฺณายติ โน ปฏิกกโมติ ๑

[๑๕๕๐] ยถารูเปณ ๒ คหปติ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทณ สมนฺนา-
 คโต อสฺสสุตฺวา ปุณฺณฺสนโน กายสฺส เกทา ปรี มรณา อปายํ ทฺวคฺคํ

๔๘๐ สุตฺตคณฺทีฏเฐ สํยุตฺตนิคายสฺส มหาจรรวคฺโค [๑๕๕๓]

วินิปาตํ นิรยํ อูปปชฺชติ ตถารูโป เต พุทฺเธ อปฺปสาโท นตฺติ ฯ
อตฺถิ จ โส เต คหปติ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาโท อิติปิ สํ
ภควา ฯ เป ฯ สํคฺคา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ ตณฺห
ปน เต พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาทํ อตฺตนิ สมนุสฺสโต จานโส เวทนา
ปฏฺิปปสฺสํเภยฺยํ ฯ

[๑๕๕๓] ยถารูเปน โส คหปติ ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนา-
คโค อสฺสํสฺวา ปุณฺณชฺโช นิกายสฺส เกทา ปรี มรณา อปายํ ทุคฺคํ
วินิปาตํ นิรยํ อูปปชฺชติ ตถารูโป เต ชมฺเม อปฺปสาโท นตฺติ ฯ
อตฺถิ จ โส เต คหปติ ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาโท สฺวาภวาทิ
ภควตา ชมฺโม ฯ เป ฯ ปจฺจตฺตํ เวทิตฺตํ วิญฺญูหิตํ ฯ ตณฺห
ปน เต ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาทํ อตฺตนิ สมนุสฺสโต จานโส
เวทนา ปฏฺิปปสฺสํเภยฺยํ ฯ

[๑๕๕๔] ยถารูเปน โส คหปติ สํฆเ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนา-
คโค อสฺสํสฺวา ปุณฺณชฺโช นิกายสฺส เกทา ปรี มรณา อปายํ ทุคฺคํ
วินิปาตํ นิรยํ อูปปชฺชติ ตถารูโป เต สํฆเ อปฺปสาโท นตฺติ ฯ
อตฺถิ จ โส เต คหปติ สํฆเ อเวจฺจปฺปสาโท สฺปฏฺิปปนโน
ภควโต สํวากสํโฆ ฯ เป ฯ อนุคฺคํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ โฉกสฺสาติ ฯ
ตณฺห ปน เต สํฆเ อเวจฺจปฺปสาทํ อตฺตนิ สมนุสฺสโต จานโส
เวทนา ปฏฺิปปสฺสํเภยฺยํ ฯ

[๑๕๕๕] ยถารูเปน โส คหปติ ทุสฺสํเถยฺน สมนฺนาคโค อสฺสํสฺวา

ปฏุชฺชนโน กายสฺส เกทา ปรั มรณา อปายํ ทุคฺคตํ วินิปาตํ นิรยํ
 อุปปชฺชติ ตถารูปนฺเต ทุสฺสํสํ นตฺติ ฯ อตฺถิ ๑ โห เต คหปติ
 อริยกนฺตานิ สํตานิ อกฺขณฺทานิ ฯ เป ๑ สฺมาสิทฺถตฺตนิทานิ ฯ ตานิ
 ๑ ปน เต อริยกนฺตานิ สํตานิ อตฺตนิ สมนุสฺสโต จ्ञานโส
 เวทนา ปฏิปฺปสฺสํมฺเภยฺยํ ฯ

[๑๕๕๔] ยถารูปาย โห คหปติ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมนฺนาคโค
 อสฺสํสฺวา ปฏุชฺชนโน กายสฺส เกทา ปรั มรณา อปายํ ทุคฺคตํ
 วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ตถารูปา เต มิจฺฉาทิฏฺฐิ นตฺติ ฯ
 อตฺถิ ๑ โห เต คหปติ สมนฺมาทิฏฺฐิ ฯ ตณฺจ ปน เต สมนฺมา-
 ทิฏฺฐิ อตฺตนิ สมนุสฺสโต จ्ञานโส เวทนา ปฏิปฺปสฺสํมฺเภยฺยํ ฯ

[๑๕๕๕] ยถารูปเณ โห คหปติ มิจฺฉาสงฺกปฺเปเน สมนฺนาคโค
 อสฺสํสฺวา ปฏุชฺชนโน กายสฺส เกทา ปรั มรณา อปายํ ทุคฺคตํ
 วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ตถารูปเณ เต มิจฺฉาสงฺกปฺโป นตฺติ ฯ
 อตฺถิ ๑ โห เต คหปติ สมนฺมาสงฺกปฺโป ฯ ตณฺจ ปน เต สมนฺมา-
 สงฺกปฺโป อตฺตนิ สมนุสฺสโต จ्ञานโส เวทนา ปฏิปฺปสฺสํมฺเภยฺยํ ฯ

[๑๕๕๖] ยถารูปาย โห คหปติ มิจฺฉาวาจาย สมนฺนาคโค
 อสฺสํสฺวา ปฏุชฺชนโน กายสฺส เกทา ปรั มรณา อปายํ ทุคฺคตํ
 วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ตถารูปา เต มิจฺฉาวาจา นตฺติ ฯ
 อตฺถิ ๑ โห เต คหปติ สมนฺมาวาจา ฯ ตณฺจ ปน เต สมนฺมา-
 วาจา อตฺตนิ สมนุสฺสโต จ्ञานโส เวทนา ปฏิปฺปสฺสํมฺเภยฺยํ ฯ

[๑๕๕๗] ยถารูปเณ ไซ คหปติ มิจจนาถมมุนเตน สมนนาคโต
 อตฺตตฺตวา ปุณฺณชโน กายสฺส เกทา ปรี มรณา อปายํ ทุคฺคตํ
 วิณีปาคํ นิรยํ อูปปชฺชติ ตถารูปเณ เต มิจจนาถมมุนโต นตฺติ ฯ
 อตฺติ จ ไซ เต คหปติ สมนนาคมมุนโต ฯ ตณฺจ ปน เต สมนมา-
 ถมมุนตํ อตฺตนิ สมนุปลสฺสโต จานโส เวทนา ปฏิปปลสฺสมเกยฺยํ ฯ

[๑๕๕๘] ยถารูปเณ ไซ คหปติ มิจฺฉาอาชีเวน สมนนาคโต
 อตฺตตฺตวา ปุณฺณชโน กายสฺส เกทา ปรี มรณา อปายํ ทุคฺคตํ
 วิณีปาคํ นิรยํ อูปปชฺชติ ตถารูปเณ เต มิจฺฉาอาชีโว นตฺติ ฯ
 อตฺติ จ ไซ เต คหปติ สมนมาอาชีโว ฯ ตณฺจ ปน เต สมนมา-
 อาชีวํ อตฺตนิ สมนุปลสฺสโต จานโส เวทนา ปฏิปปลสฺสมเกยฺยํ ฯ

[๑๕๕๙] ยถารูปเณ ไซ คหปติ มิจฺฉาฉายาเมเน สมนนาคโต
 อตฺตตฺตวา ปุณฺณชโน กายสฺส เกทา ปรี มรณา อปายํ ทุคฺคตํ
 วิณีปาคํ นิรยํ อูปปชฺชติ ตถารูปเณ เต มิจฺฉาฉายาโม นตฺติ ฯ
 อตฺติ จ ไซ เต คหปติ สมนมาฉายาโม ฯ ตณฺจ ปน เต สมนมา-
 ฉายาเมอ อตฺตนิ สมนุปลสฺสโต จานโส เวทนา ปฏิปปลสฺสมเกยฺยํ ฯ

[๑๕๖๐] ยถารูปาย ไซ คหปติ มิจฺฉาสติยา สมนนาคโต
 อตฺตตฺตวา ปุณฺณชโน กายสฺส เกทา ปรี มรณา อปายํ ทุคฺคตํ
 วิณีปาคํ นิรยํ อูปปชฺชติ ตถารูปาย เต มิจฺฉาสติ นตฺติ ฯ
 อตฺติ จ ไซ เต คหปติ สมนมาสติ ฯ ตณฺจ ปน เต สมนมาสติ อตฺตนิ
 สมนุปลสฺสโต จานโส เวทนา ปฏิปปลสฺสมเกยฺยํ ฯ

[๓๕๖๑] ยถารูเปเน โห คหปติ มิจฺฉาสมาธินา สมนฺนาคโค
 อตฺตํตฺวา ปุณฺณชโน กายสฺส เกทา ปรี มรณา อปายํ ทุกฺคํ
 วิณีปาคํ นิรยํ อุปฺปชฺชติ ตถารูโป เต มิจฺฉาสมาธิ นตฺติ ฯ
 อตฺติ ๑ โห เต คหปติ สมนฺาสมาธิ ฯ ตณฺจ ปน เต สมนฺา-
 สมาธิ อตฺตนิ สมนฺุปลสฺสโต จานโส เวทนา ปฏิปฺปลสฺสมุเกยฺยํ ฯ

[๓๕๖๒] ยถารูเปเน โห คหปติ มิจฺฉาฉานาเนเน สมนฺนาคโค
 อตฺตํตฺวา ปุณฺณชโน กายสฺส เกทา ปรี มรณา อปายํ ทุกฺคํ
 วิณีปาคํ นิรยํ อุปฺปชฺชติ ตถารูปนเต มิจฺฉาฉานํ นตฺติ ฯ อตฺติ ๑
 โห เต คหปติ สมนฺาฉานํ ฯ ตณฺจ ปน เต สมนฺาฉานํ อตฺตนิ
 สมนฺุปลสฺสโต จานโส เวทนา ปฏิปฺปลสฺสมุเกยฺยํ ฯ

[๓๕๖๓] ยถารูปาย โห คหปติ มิจฺฉาวิมุตฺติยา สมนฺนาคโค
 อตฺตํตฺวา ปุณฺณชโน กายสฺส เกทา ปรี มรณา อปายํ ทุกฺคํ
 วิณีปาคํ นิรยํ อุปฺปชฺชติ ตถารูปา เต มิจฺฉาวิมุตฺติ นตฺติ ฯ
 อตฺติ ๑ โห เต คหปติ สมนฺาวิมุตฺติ ฯ ตณฺจ ปน เต สมนฺา-
 วิมุตฺติ อตฺตนิ สมนฺุปลสฺสโต จานโส เวทนา ปฏิปฺปลสฺสมุเกยฺยนฺติ ฯ

[๓๕๖๔] อถ โห อนาถมีณฺุทิกสฺส คหปติสฺส จานโส เวทนา
 ปฏิปฺปลสฺสมภิสฺส ฯ อถ โห อนาถมีณฺุทิกโก คหปติ อายสฺมนฺุตฺตณฺจ
 สํวรัปฺตํ อายสฺมนฺุตฺตณฺจ อานนํ สเกเนว ถาถิปาถเน ปรีวิติ ฯ
 อถ โห อนาถมีณฺุทิกโก คหปติ อายสฺมนฺุตฺ สํวรัปฺตํ ภูตฺตาวิ
 โอนํตปคฺคฺตปาณํ ฌณฺณตฺวํ นิจํ อาสํ คเหตุวา เขมณฺุตฺ นิสฺสํ ฯ

๔๘๔ สุตตฺถนคฺคปิฏเก สํยุตฺตนิคายสฺส มหาวรรคฺโค [๑๕๖๕

เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อนาถบิณฑิกํ คหปติ อายสฺมา สํวรัปฺตฺโต
อิมานิ คากาหิ อนฺนโมหิ

[๑๕๖๕] ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจฺฉา สุปฺติฏฺฐิตา
 สํตฺตญฺฯ ยสฺส กถฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสฺสํติ ๑
 สงฺฆे ปสาโท ยสฺสคฺคิ อชฺชฏฺตญฺฯ ทสฺสํ
 อทฺทิตฺโตติ ตํ อาทุ อโมฆนฺตสฺส ชีวิทํ ๑
 คสฺมา สทฺธญฺฯ สํตฺตญฺฯ ปสาทํ ฆมฺมทสฺสํ
 อนฺนุญฺเชถ เมธาวี สํ พุทฺธานสาสนนฺติ ๑

[๑๕๖๖] อถ โข อายสฺมา สํวรัปฺตฺโต อนาถบิณฑิกํ คหปติ
อิมานิ คากาหิ อนฺนโมหิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ๑

[๑๕๖๗] อถ โข อายสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เตนฺปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสํติ ๑ เอกมนฺตํ
นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ ภควา เอตทฺโวจ หนฺนท กุโตนฺ
คฺวํ อานนฺท อากฺขณฺสี ทิวาทิวสฺสํสาติ ๑ อายสฺมตา ภนฺเต สํวรั-
ปฺตฺเตน อนาถบิณฑิกโก คหปติ อิมินา ๑ อิมินา ๑ โอวาเทน
โอวทิตฺติ ๑ ปณฺชิตฺโต อานนฺท สํวรัปฺตฺโต มหาปณฺโณ อานนฺท
สํวรัปฺตฺโต ยตฺร หิ นาม จตฺตาริ สํสาปตฺติยํคานิ ทสฺหากาเวหิ
วิภิชิตฺสํคํติ ๑

[๑๕๖๘] สํวตฺถกัณฺโถนํ ๑ เตน โข ปน สมฺเยน อนาถบิณฑิกโก
คหปติ อาพาชโก โหติ ทฺวํชิตฺโต พาฬฺหคิตฺตาโน ๑ อถ โข

อนาถบีณฺฑโก คหปติ อณฺณตฺรํ ปุริสํ อามนฺเตสึ เอहि ตฺวํ อมฺโง
 ปุริสํ เยนายสฺมา อามนฺโถ เตนฺอุปสงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา มม วจเนน
 อายสฺมโต อามนฺหสฺส ปาเท สิริสํ วนฺท อนาถบีณฺฑโก ฆนฺเต
 คหปติ อาพาธโก ทุกฺขโต พาสฺสหคิตาโน โส อายสฺมโต อามนฺหสฺส
 ปาเท สิริสํ วนฺทคิติ ฯ เอวญฺจ วเทหิ สํชฺช กิร ฆนฺเต อายสฺมา
 อามนฺโถ เยน อนาถบีณฺฑิกสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมตฺถ
 อณฺณมปฺปํ อุปาทายาติ ฯ เอวํ ฆนฺเตติ โห โส ปุริโส อนาถ-
 บีณฺฑิกสฺส คหปติสฺส ปฏิสฺสตุตฺวา เยนายสฺมา อามนฺโถ เตนฺอุปสงฺกม-
 อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อามนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีติ ฯ
 เอกมฺนตํ นิสฺสินโน โห โส ปุริโส อายสฺมนฺตํ อามนฺทํ เอตทโวจ
 อนาถบีณฺฑโก ฆนฺเต คหปติ อาพาธโก ทุกฺขโต พาสฺสหคิตาโน ฯ
 โส อายสฺมโต อามนฺหสฺส ปาเท สิริสํ วนฺทติ เอวญฺจ วเทหิ
 สํชฺช กิร ฆนฺเต อายสฺมา อามนฺโถ เยน อนาถบีณฺฑิกสฺส คหปติสฺส
 นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมตฺถ อณฺณมปฺปํ อุปาทายาติ ฯ ยชฺฉาเสสึ โห
 อายสฺมา อามนฺโถ ตฺถนฺทํภาเวน ฯ

[๓๕๖๘] อถ โห อายสฺมา อามนฺโถ ปุพฺพพณฺโหสมยํ นิวาเสตฺวา
 ปตฺตจฺฉีวรมาทาย เยน อนาถบีณฺฑิกสฺส นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมํ อุป-
 สงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสีติ ฯ นิสฺซชฺช โห อายสฺมา
 อามนฺโถ อนาถบีณฺฑิกํ คหปติ เอตทโวจ

[๓๕๗๐] กจฺจิ เต คหปติ ชมนฺนํ กจฺจิ ยานฺนํ กจฺจิ

ทุกฺขา เวทนา ปฏิฏกมฺหติ โน อภิกฺกมฺหติ ปฏิฏกโมสํ ปณฺณายติ
โน อภิกฺกโมติ ฯ น เม ภนฺเต ชมนฺนํ น ยาปนฺนํ พาพฺพา
เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมฺหติ โน ปฏิฏกมฺหติ อภิกฺกโมสํ
ปณฺณายติ โน ปฏิฏกโมติ ฯ

[๑๕๗๓] จตุหิ โช คหปติ ชมฺเมหิ สมนฺนาคคฺคฺสํ อสฺสํสฺสวโค
ปฺกฺกฺชชฺชํสํ โหติ อุตฺตราสํ โหติ นมฺภิตคฺคํ โหติ สมนฺปรายิกํ
มรณญํ ฯ กตเมหิ จตุหิ ฯ อช คหปติ อสฺสํสฺสวา ปฺกฺกฺชชฺชโน
พฺพุเช อปฺปสาเทน สมนฺนาคโค โหติ ฯ ตณฺจ ปนฺสํ พฺพุเช
อปฺปสาทํ อคฺคฺคฺนิ สมนฺปสฺสํโค โหติ อุตฺตราสํ โหติ นมฺภิตคฺคํ
โหติ สมนฺปรายิกํ มรณญํ ฯ ปฺน จปรํ คหปติ อสฺสํสฺสวา ปฺกฺกฺชชฺชโน
ชมฺเม อปฺปสาเทน สมนฺนาคโค โหติ ฯ ตณฺจ ปนฺสํ ชมฺเม
อปฺปสาทํ อคฺคฺคฺนิ สมนฺปสฺสํโค โหติ อุตฺตราสํ โหติ นมฺภิตคฺคํ
โหติ สมนฺปรายิกํ มรณญํ ฯ ปฺน จปรํ คหปติ อสฺสํสฺสวา ปฺกฺกฺชชฺชโน
สํฆเ อปฺปสาเทน สมนฺนาคโค โหติ ฯ ตณฺจ ปนฺสํ สํฆเ
อปฺปสาทํ อคฺคฺคฺนิ สมนฺปสฺสํโค โหติ อุตฺตราสํ โหติ นมฺภิตคฺคํ
โหติ สมนฺปรายิกํ มรณญํ ฯ ปฺน จปรํ คหปติ อสฺสํสฺสวา ปฺกฺกฺชชฺชโน
ทฺฐสฺสํสฺสํ สมนฺนาคโค โหติ ฯ ตณฺจ ปนฺสํ ทฺฐสฺสํสฺสํ อคฺคฺคฺนิ
สมนฺปสฺสํโค โหติ อุตฺตราสํ โหติ นมฺภิตคฺคํ โหติ สมนฺปรายิกํ
มรณญํ ฯ อิมหิ โช คหปติ จตุหิ ชมฺเมหิ สมนฺนาคคฺคฺสํ

๓ อุตฺตราสํคิปี ปาโง ฯ

อัสสัฏฺฐวโต ปุณฺณชนสฺส โหติ อุตฺตราโส โหติ นมฺภิตตฺตํ โหติ
 สมนุปรายิกํ มรณภํ ๑

[๑๕๗๒] จตุทฺธิ โห คหปติ ชมฺเมทฺธิ สมนุณาคตสฺส สุตฺวโต
 อริยสํวทสฺส น โหติ อุตฺตราโส น โหติ นมฺภิตตฺตํ น โหติ
 สมนุปรายิกํ มรณภํ ๑ กคเมทฺธิ จตุทฺธิ ๑ อีธ คหปติ สุตฺวา
 อริยสํวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนุณาคโต โหติ อิตฺถิ
 โส ภควา ๑ เป ๑ สุตฺวา เทวมนุสฺสํ ปุทฺโธ ภควาติ ๑
 ตณฺจ ปนสฺส พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาทํ อตฺตนิ สมนุสฺสโต น โหติ
 อุตฺตราโส น โหติ นมฺภิตตฺตํ น โหติ สมนุปรายิกํ มรณภํ ๑
 ปุณ จปรํ คหปติ สุตฺวา อริยสํวโก ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน
 สมนุณาคโต โหติ สุตฺวาภาโต ภควตา ชมฺโม ๑ เป ๑ ปจฺจคฺคํ
 เวทิตฺวา วิญญูหิตํ ๑ ตณฺจ ปนสฺส ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาทํ
 อตฺตนิ สมนุสฺสโต น โหติ อุตฺตราโส น โหติ นมฺภิตตฺตํ น
 โหติ สมนุปรายิกํ มรณภํ ๑ ปุณ จปรํ คหปติ สุตฺวา อริยสํวโก
 สํเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนุณาคโต โหติ สุปฺพิณฺโน ภควโต
 สํวทสฺสโม ๑ เป ๑ อนุคฺตํ ปุณฺณกฺขะตํ โลกสฺสํ ๑ ตณฺจ
 ปนสฺส สํเฆ อเวจฺจปฺปสาทํ อตฺตนิ สมนุสฺสโต น โหติ อุตฺตราโส
 น โหติ นมฺภิตตฺตํ น โหติ สมนุปรายิกํ มรณภํ ๑ ปุณ จปรํ
 คหปติ สุตฺวา อริยสํวโก อริยกนฺเทหิ สํเถหิ สมนุณาคโต โหติ
 อกฺขณฺเทหิ ๑ เป ๑ สมาริสํวตฺตนิเกหิ ๑ ตานิ จ ปนสฺส อริยกนฺตานิ

[๑๕๗๕] กตมานิ ปญฺจ ภยานิ เวรานิ วุปสฺสนตานิ โหนติ ฯ
 ยํ คหปติ ปาณาติปาตํ ปาณาติปาตปจฺจยา ทิฏฺฐจรมฺมิกมฺบิ ฌยํ
 เวรํ ปสฺสวติ สมนุปรายิกมฺบิ ฌยํ เวรํ ปสฺสวติ เจตถิกมฺบิ ทุกฺขํ
 โทมนสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวทยติ ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิรตสฺสํ เอยฺยตํ ฌยํ
 เวรํ วุปสฺสนตํ โหติ ฯ ยํ คหปติ อทินฺนาทายิ ฯ ยํ คหปติ
 กาเมสุ มิฉฺฉาจารี ฯ ยํ คหปติ มุสาธวาทิ ฯ ยํ คหปติ สุราเมรย-
 มชฺชชปมาทญฺจายิ สุราเมรยมชฺชชปมาทญฺจานปจฺจยา ทิฏฺฐจรมฺมิกมฺบิ
 ฌยํ เวรํ ปสฺสวติ สมนุปรายิกมฺบิ ฌยํ เวรํ ปสฺสวติ เจตถิกมฺบิ ทุกฺขํ
 โทมนสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวทยติ สุราเมรยมชฺชชปมาทญฺจานา ปฏฺฐิวิรตสฺสํ
 เอยฺยตํ ฌยํ เวรํ วุปสฺสนตํ โหติ ฯ อิมานิ ปญฺจ ภยานิ เวรานิ
 วุปสฺสนตานิ โหนติ ฯ

[๑๕๗๖] กตเมหิ จตุหิ โสตาปคฺคิยงฺเคหิ สมนฺนาคโค โหติ ฯ
 อีธ คหปติ อริยสํวโก พุทฺธเช อเวจฺจุปปสาเทน สมนฺนาคโค
 โหติ อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ สตฺถา เทวมนุสฺสํ พุทฺธโช
 ภควาติ ฯ ธมฺเม สงฺฆเ ๑ อริยกนฺเดหิ สํเสหิ สมนฺนาคโค โหติ
 อกฺขณฺเฑหิ ฯ เป ฯ สมาริสํวคฺคินิเกหิ ฯ อิมเอหิ จตุหิ โสตา-
 ปคฺคิยงฺเคหิ สมนฺนาคโค โหติ ฯ

[๑๕๗๗] กตโม จสฺสํ อริโย ฌาโย ปญฺญาย สุตฺติญฺโซ โหติ
 สุปฺปฏฺฐิตฺโต ฯ อีธ คหปติ อริยสํวโก ปฏฺฐิจฺจุสฺมุปฺปาทญฺเอยํ
 สํวกํ โยนิโส มนสิโกโรติ อิติ อิมสฺมिํ สติ อิทํ โหติ อิมสฺสํ-

๔๘๐ สุตตตบฏิกเก สัตตตตนิกายสฺส มหาวารวคฺโค [๓๕๗๗]

ปาทา อิทํ อุปฺปชฺชติ อิติ อิมสฺมึ อสฺสติ อิทํ น โหติ อิมสฺส
นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌติ ฯ ยทิทํ อวิชฺชาปจฺจุยา สงฺขารวรา สงฺขาร-
ปจฺจุยา วิญฺเฒาณํ ฯ เป ๑ เอวเมตฺสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขณฺณสฺส
สํมูทย โหติ ฯ อวิชฺชาย เควฺว อสฺสสํวราคฺคินิโรธา สงฺขารนิโร-
๑ เป ๑ เอวเมตฺสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขณฺณสฺส นิโรโห โหติ ฯ อยมสฺส
อริโย ฌาโย ปญฺณาย สุกฺขิโห โหติ สุปฺปฏิจฺจโห ๑

[๓๕๗๘] ยโต ๒ คหปติ อริยสํวากสฺส อิมานิ ปญฺจ ภยานิ
เวรานิ ฐปฺสณฺตานิ โหณฺติ อิมํ อจฺจุทํ โสตาปคฺคิยฺงเคหิ สมนฺนา-
คโต โหติ อยมจฺจุสฺส อริโย ฌาโย ปญฺณาย สุกฺขิโห โหติ
สุปฺปฏิจฺจโห ๑ โส อากฺขมาโน อตฺตนาถ อตฺตนาํ พฺยากรเมยฺย
ฉัณฺนิรโยมฺหิ ฉัณฺติรจฺจุณานิโย ฉัณฺตีตฺติวีสโย ฉัณฺตปายทุกฺคิ-
วินิปาโต โสตาปนฺโนหฺมสฺมิ อวินิปาตมฺโม นียโต สมนฺโพธิ-
ปฺรายนฺติ ๑

[๓๕๗๙] สํวากุถัณฺทิกานํ ๑ เป ๑ ยโต ๒ ภิกฺขเว อริยสํวากสฺส
อิมานิ ปญฺจ ภยานิ เวรานิ ฐปฺสณฺตานิ โหณฺติ อิมํ อจฺจุทํ
โสตาปคฺคิยฺงเคหิ สมนฺนาคโต โหติ อยมจฺจุสฺส อริโย ฌาโย
ปญฺณาย สุกฺขิโห โหติ สุปฺปฏิจฺจโห ๑ โส อากฺขมาโน อตฺตนาถ
อตฺตนาํ พฺยากรเมยฺย ฉัณฺนิรโยมฺหิ ฉัณฺติรจฺจุณานิโย ฉัณฺตีตฺติ-
วีสโย ฉัณฺตปายทุกฺคิวินิปาโต โสตาปนฺโนหฺมสฺมิ อวินิปาตมฺโม
นียโต สมนฺโพธิปฺรายนฺติ ๑

[๓๕๘๐] เอกัง สมัยं ภควา เวสาธีย์ จิหริติ มหาเวเน กุฏา-
 คารสาธายี ฯ อถ ไช นนทโก ติจฺฉิมวิหามคฺโค เยน ภควา
 เคนฺหฺปสงฺกมฺมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ฯ
 เอกมนฺตํ นิสฺสินฺ ๒ นนทกํ ติจฺฉิมวิหามคฺคํ ภควา เอตทโวจ

[๓๕๘๑] จตุทฺธิ ๒ นนทก รมฺเมหิ สมนฺนาคโค อริยสํวโก
 โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาตรมฺโม นียโค สมนฺโฆชิปรายโน ฯ
 กตเมหิ จตุทฺธิ ฯ อีช นนทก อริยสํวโก พุทฺธเช อเวจฺจุปฺปสาเทน
 สมนฺนาคโค โหติ อิตฺถิํ โส ภควา ฯ เป ฯ สตุถา เทวมนุสฺสํ
 พุทฺธโฆ ภควาติ ฯ รมฺเม สงฺฆเ ๒ อริยกนฺเตหิ สํเตหิ สมนฺนาคโค
 โหติ อภฺชณฺเตหิ ฯ เป ฯ สฺมาชิสํวคฺคินฺเกหิ ฯ อิมะหิ ๒ นนทก
 จตุทฺธิ รมฺเมหิ สมนฺนาคโค อริยสํวโก โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาต-
 รรมฺโม นียโค สมนฺโฆชิปรายโน ฯ

[๓๕๘๒] อิมะหิ ๑ ปน นนทก จตุทฺธิ รมฺเมหิ สมนฺนา-
 คโค อริยสํวโก อายุนา สํยฺคฺโค โหติ ทิพฺเพณํ มานุสฺเสนํ
 วณฺณเณน สํยฺคฺโค โหติ ทิพฺเพณํ มานุสฺเสนํ สฺวเณน สํยฺคฺโค โหติ
 ทิพฺเพณํ มานุสฺเสนํ ยสฺเสน สํยฺคฺโค โหติ ทิพฺเพณํ มานุสฺเสนํ
 อชิปเตยฺเยน สํยฺคฺโค โหติ ทิพฺเพณํ มานุสฺเสนํ ฯ คํ ไช
 ปนํ นนทก นานฺณสฺส สมนฺสฺส วา พุราหฺมณสฺส วา สฺตุถา
 วทามิ อมฺีจ ยเทว มยา สํมํ ฌาตํ สํมํ ทิฏฺฐํ สํมํ วิทิตํ
 ตเทวํ วทามิ ๑

๔๘๒ สุตตุนตบิฏเถ สัมมุตตนิกายสูตร มหาวารวคโค [๑๕๘๓

[๑๕๘๓] เหวํ วุตเต อญญตโร ปุริโส นนทกํ ติจฺฉวิมฺหามคฺคํ
เขตทโวจ นุหํนกาโต^๑ ภาตติ ๑ อตฺถนุทานิ ภาเน เตเตน
พาหิเรน นุหํเนน อตฺถมิตํ อชฺฉตฺตํ นุหํนํ ภาวิสฺสตี ยทิตํ
ภคฺวติ ปสาโทติ ๑

ธรรมานิวคโค ตติโย ๑

ตสฺสสุทฺธานํ

มหานาเมเน เทว วุตฺตา โคธา ๑ สรรกา ทูเว
ทุสฺสึเตยน ๑ เทว วุตฺตา ทูเว เวรภาเยเน ๑
ติจฺฉวํ ทสฺโม วุตฺโต วคฺโค เตเน ปวฺจจฺจตี ๑

๑ นหํนกาโตติปิ ปาโไซ ๑

ปุ่นวนาภิสนุทวคฺโค จตุตฺโถ

[๑๕๔๕] สำนวนคำนี้ท่าน ๑ จตุตถาโรเม ภิกขเว ปุณณภิกขุ
 กุสลาภิสันทา สุขุสัณหาโร ๑ กตเม จตุตถาโร ๑ อธิ ภิกขเว
 อริยสาวโก พุทฺธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ อิตฺถิ
 โส ภควา ๑ เป ๑ สุตฺตา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ ๑ อญ
 ปจฺจิม ปุณณภิกขุโท กุสลาภิสันทา สุขุสัณหาโร ๑ ปุณ จปร
 ภิกขเว อริยสาวโก รมเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ
 สฺวาภวโต ภควตา รมโม ๑ เป ๑ ปจฺจตฺต เวทิตพฺโพ วิมฺเบญฺหิต ๑
 อญ ทุตฺติโย ปุณณภิกขุโท กุสลาภิสันทา สุขุสัณหาโร ๑ ปุณ
 จปร ภิกขเว อริยสาวโก สงฺเข อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต
 โหติ สุปฺปฏิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ ๑ เป ๑ อนุตฺตรํ ปุณณภ
 เวตฺตํ โลกสฺสชาติ ๑ อญ ตตฺติโย ปุณณภิกขุโท กุสลาภิสันทา
 สุขุสัณหาโร ๑ ปุณ จปร ภิกขเว อริยสาวโก อริยกนฺเทหิ สฺสเถหิ
 สมนฺนาคโต โหติ อภฺชณฺเฑหิ ๑ เป ๑ สฺมาชิสฺวตฺตนิเกหิ ๑ อญ
 จตฺตโก ปุณณภิกขุโท กุสลาภิสันทา สุขุสัณหาโร ๑ อิม โธ
 ภิกขเว จตุตถาโร ปุณณภิกขุโท กุสลาภิสันทา สุขุสัณหาโร ๑

[๑๕๘๕] จตุตาโรเม ภิกขเว ปุณฺณวสิสฺสนฺหา กุสฺสตาภิสฺสนฺหา
 สฺยสฺสสํหารา ฯ กถเม จตุตาโร ฯ อิทฺถ ภิกขเว อริยสํวโก
 พุทฺธเช อเวจฺจุปฺปสํสเทน สมนฺนาคโต โหติ อิตฺถิํ โส ภควา

พุทฺธ ภาวติ ๑ อิทํ ปจฺจํ เทวํ เทวปทํ อวิสฺสุทฺธานํ สุตฺตํ
 วิสฺสุทฺธิยา อปปริโยทาคานํ สุตฺตํ ปริโยทปนาย ๑ ปุณฺ ฅปรํ ภิกฺขเว
 อริยสํวโก ฅมเม สงฺฆเ ๑ อริยกนฺตฺเทหิ สํเสหิ สมนฺนาคโต โหติ
 อกฺขณฺตฺเทหิ ๑ เป ๑ สฺมาชิสงฺวตฺตนิเกหิ ๑ อิทํ จตฺตํ เทวํ เทวปทํ
 อวิสฺสุทฺธานํ สุตฺตํ วิสฺสุทฺธิยา อปปริโยทาคานํ สุตฺตํ ปริโยทปนาย ๑
 อิมานิ ไช ภิกฺขเว จตฺตาริ เทวํ เทวปทานิ อวิสฺสุทฺธานํ สุตฺตํ
 วิสฺสุทฺธิยา อปปริโยทาคานํ สุตฺตํ ปริโยทปนายาติ ๑

[๓๕๘] จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว เทวํ เทวปทานิ อวิสฺสุทฺธานํ
 สุตฺตํ วิสฺสุทฺธิยา อปปริโยทาคานํ สุตฺตํ ปริโยทปนาย ๑ กตมานิ
 จตฺตาริ ๑ อิทํ ภิกฺขเว อริยสํวโก พุทฺธเ อเวจฺจบุปฺสาเทน สมนฺนา-
 คโต โหติ อิตฺถิํ โส ภควา ๑ เป ๑ สุตฺตา เทวมนุสฺसानํ พุทฺธ
 ภาวติ ๑ โส อิตฺติ ปฏิสณฺจิกฺขติ กิํ นุ ไช เทวํ เทวปทนฺติ ๑
 โส เอวํ ปชานาติ อพฺยาปชฺณปรเม ขฺวาทํ เอตฺรหิ เทเว สฺถาไม
 น ไช ปนาหํ กณฺจ พฺยาพาเชมิ ตสฺส วา จํวํ วา อทฺธาหิ
 เทวปทฅมฺมสมนฺนาคโต วิหรามฺติ ๑ อิทํ ปจฺจํ เทวํ เทวปทํ
 อวิสฺสุทฺธานํ สุตฺตํ วิสฺสุทฺธิยา อปปริโยทาคานํ สุตฺตํ ปริโยท-
 ปนายน ๑ ปุณฺ ฅปรํ ภิกฺขเว อริยสํวโก ฅมเม สงฺฆเ ๑ อริย-
 กนฺตฺเทหิ สํเสหิ สมนฺนาคโต โหติ อกฺขณฺตฺเทหิ ๑ เป ๑ สฺมาชิ-
 สงฺวตฺตนิเกหิ ๑ โส อิตฺติ ปฏิสณฺจิกฺขติ กิํ นุ ไช เทวํ เทว-
 ปทนฺติ ๑ โส เอวํ ปชานาติ อพฺยาปชฺณปรเม ขฺวาทํ เอตฺรหิ

๔๙๐ สุตฺตคณฺหีฏเฐ สํยุตฺตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๑๕๘๘

เทเว สุตฺตานิ น ไช ปนาหิ กณฺหิ พยาพาธเมหิ ตสฺส วา จาวรํ
วา อํทฺธานํ เทวปทสมฺมสนฺนาคโค วิหฺรณฺมตี ๑ อิทํ จตฺตํ
เทวานํ เทวปทํ อวิสฺสุทฺธานํ สุตฺตานิ วิสฺสุทฺธิยา อปฺปริยทาตานํ
สุตฺตานิ ปฺปริยทปฺปนา ๑ อิมานิ ไช ภิกฺขเว จตฺตาริ เทวานํ
เทวปทานิ อวิสฺสุทฺธานํ สุตฺตานิ วิสฺสุทฺธิยา อปฺปริยทาตานํ สุตฺตานิ
ปฺปริยทปฺปนา ๑

[๑๕๘๘] จตฺตํ ภิกฺขเว ชมฺเมหิ สมนฺนาคคํ อตฺตมฺนา เทวา
สํภาคตา กถเณตี ๑ กตฺตเมหิ จตฺตํ ๑ อิทํ ภิกฺขเว อริยสํวโก
พฺพุเช อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคโค โหติ อิตฺถิํ โส ภควา
๑ เป ๑ สุตฺตา เทวมนุสฺสํ พฺพุโธ ภควาติ ๑ ยา ตา เทวตา
พฺพุเช อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคตา อิตฺโธ จุตฺตา ตตฺตรูปปฺปนา
ตาสฺม เอวํ โหติ ยถารูปेณ ไช มยํ พฺพุเช อเวจฺจุปฺปสาเทน
สมนฺนาคตา ตโต จุตฺตา อิชฺฐปฺปนา อริยสํวโกปิ ตถารูปेณ
พฺพุเช อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคโค เอหิตฺติ เทวานํ สฺนฺติเกติ ๑
ปฺปนํ จปรํ ภิกฺขเว อริยสํวโก ชมฺเม สงฺฆเ ๑ อริยกฺขเตหิ
สํเถหิ สมนฺนาคโค โหติ อกฺขณฺเตหิ ๑ เป ๑ สมาริสํยุตฺตนิเกหิ
ยา ตา เทวตา อริยกฺขเตหิ สํเถหิ สมนฺนาคตา อิตฺโธ จุตฺตา
ตตฺตรูปปฺปนา ตาสฺม เอวํ โหติ ยถารูปेหิ ไช มยํ อริยกฺขเตหิ
สํเถหิ สมนฺนาคตา ตโต จุตฺตา อิชฺฐปฺปนา อริยสํวโกปิ ตถา-
รूपेหิ อริยกฺขเตหิ สํเถหิ สมนฺนาคโค เอหิตฺติ เทวานํ สฺนฺติเกติ ๑

อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ สมฺเมหิ สมฺมุนาคํ อตฺตมฺนา เทวา
สฺภาคตา กถเณตฺติ ๑

[๑๕๘๐] เอกํ สมฺมํ ภควา สกฺกเกสุ วิหริติ กบีณฺตวคฺคสุมี นิโคธฺรา-
ราเม ๑ อถ โข มหานาโม สกฺโก เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีติ ๑ เอกมฺนตํ
นิสฺสินโน โข มหานาโม สกฺโก ภควนฺตํ เขตฺตวโจ กิตฺตาวตา
นุ โข ภาเน อุปาสโก โหตฺติ ๑ ยโต โข มหานาม พุทฺธํ ธรณํ
คโต โหติ สมฺมํ ธรณํ คโต โหติ สงฺฆํ ธรณํ คโต โหติ ๑
เขตฺตาวตา โข มหานาม อุปาสโก โหตฺติ ๑

[๑๕๘๑] กิตฺตาวตา ปน ภาเน อุปาสโก สีสสมฺปนฺโน โหตฺติ ๑
ยโต โข มหานาม อุปาสโก ปาณาติปาตา ปฏฺวิวิโต โหติ อทินฺนา-
ทานา ปฏฺวิวิโต โหติ กาเมสุ มิจุฉาจารา ปฏฺวิวิโต โหติ มุสา-
วาทา ปฏฺวิวิโต โหติ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺชานา ปฏฺวิวิโต โหติ ๑
เขตฺตาวตา โข มหานาม อุปาสโก สีสสมฺปนฺโน โหตฺติ ๑

[๑๕๘๒] กิตฺตาวตา ปน ภาเน อุปาสโก สกฺกชาสมฺปนฺโน โหตฺติ ๑
อิธ มหานาม อุปาสโก สกฺโข โหติ สกฺกหติ ตถาคตฺตสฺส โพธิ
อิติปิ โส ภควา ๑ เป ๑ สกฺกา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ ๑
เขตฺตาวตา โข มหานาม อุปาสโก สกฺกชาสมฺปนฺโน โหตฺติ ๑

[๑๕๘๓] กิตฺตาวตา ปน ภาเน อุปาสโก จาคสมฺปนฺโน โหตฺติ ๑
อิธ มหานาม อุปาสโก วิคตมถฺมจฺเจวเณ เจตสา อคาวํ อชฺฌาวสฺสิ

๔๘๘ สุตฺตคณตบิฏฺเฐ สํยุตฺตนิคายสฺส มหาจรรวคฺโค [๑๕๘๔

มุตฺตจาลโค ปยตปาณํ โวธฺสฺสคฺครโต ยาจโยโค ทานสํวิภาครโต ฯ
เอตฺตวาทา โห มหานาม อุปาธโก จาคสมฺปนฺโน โหตฺติ ฯ

[๑๕๘๕] กิตฺตวาทา ปน ภาเน อุปาธโก ปณฺณาสมฺปนฺโน
โหตฺติ ฯ อิทฺ มหานาม อุปาธโก ปณฺณวา โหติ อุตฺตยตฺตคามินิยา
ปณฺณาย สมนฺนาคโต อริยาย นิพฺเพทิกาย สมนฺมาทฺตทฺตคามินิยา ฯ
เอตฺตวาทา โห มหานาม อุปาธโก ปณฺณาสมฺปนฺโน โหตฺติ ฯ

[๑๕๘๖] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว อุปฺปริพฺพเต อุตฺตมุตฺตเก เทเว
วธฺสฺสเนเต ตํ อุกํ ยถาณินํ ปวตฺตมานํ ปพฺพตกนฺทรปฺตรสาธา
ปฺริปฺเรติ ปพฺพตกนฺทรปฺตรสาธา ปฺริปฺรา กุสฺสโสปฺเภ ปฺริปฺเรติ
กุสฺสโสปฺภา ปฺริปฺรา มหาโสปฺเภ ปฺริปฺเรติ มหาโสปฺภา ปฺริปฺรา
กฺุณฺนทโย ปฺริปฺเรติ กฺุณฺนทโย ปฺริปฺรา มหานทโย ปฺริปฺเรติ
มหานทโย ปฺริปฺรา มหาสมฺมทฺตสาครํ ปฺริปฺเรติ ฯ เอวเมว โห
ภิกฺขเว อริยสาวกสฺส โย ๑ พุทฺธเส อเวจฺจุปฺปสาโท โย ๑ สมฺเม
อเวจฺจุปฺปสาโท โย ๑ สจฺเจ อเวจฺจุปฺปสาโท ยานิ ๑ อริยกฺุณฺตานิ
สํถานิ อิม สมฺมา สํสํมุตฺตมานา ปารํ คณฺตฺวา อาสวณํ ขยาย
สํวตฺตคณฺตํ ฯ

[๑๕๘๗] เอภํ สมฺมํ ภควา สกฺกเกสฺส วิหริติ กมฺมิตฺตคณฺตํ นิโครธารามे ฯ
อถ โห ภควา ปุพฺพพณฺ्हสมฺมํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจํวร-
มาทาย เยน กาฬิโคชาย สากิยานิยา นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมิ อุป-
สงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสีติ ฯ อถ โห กาฬิโคชา

สํกัณฺโณ เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ อฺปลงฺกมิทฺวา ภควนฺตํ อภิ-
 วาเททฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสนํ ๒ กาฬิโคชํ
 สํกัณฺโณ ภควา เขตฺตวโจ

[๑๕๘๗] จตุทฺธิ ๒ โคเช ชฺมุเมหิ สมนฺนาคตา อริยสํวีกา สํสทา-
 ปนฺนา โหติ อวินิปาทชฺมุมา นียตา สมนฺโพรธิปรายนา ๑ กตเมหิ จตุทฺธิ ๑
 อธิ โคเช อริยสํวีกา พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคตา โหติ
 อิติปิ สํ ภควา ๑ เป ๑ สํตฺตา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ๑
 ชฺมุเม สํสฺเซ ๑ วิคตมตฺตมจฺเจเรน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสํติ มุคฺต-
 จาคา ปยตฺตปณฺณํ โวสฺสํสํคฺครตา ยาจโยคา ทานสํวีกาครตา ๑ อิมหิ
 ๒ โคเช จตุทฺธิ ชฺมุเมหิ สมนฺนาคตา อริยสํวีกา สํสทาปนฺนา โหติ
 อวินิปาทชฺมุมา นียตา สมนฺโพรธิปรายนาติ ๑

[๑๕๘๘] ยานิมนิ ภาณเต ภควตา จตุตฺตาริ สํสทาปคฺติยฺจนฺนิ
 เทสํตานิ สํวีสฺสนเต เต ชฺมุมา มยิ อหณฺจ เตสํ ชฺมุเมสํ
 สมนฺตีสํสํมิ ๑ อหณฺหิ ภาณเต พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคตา
 อิติปิ สํ ภควา ๑ เป ๑ สํตฺตา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ๑
 ชฺมุเม สํสฺเซ ๑ ยํ ๒ ปน กิณฺจ กุเต เทยฺยชฺมุมํ สํพฺพนํคํ
 อปฺปปฏิวิภคฺตํ สํตฺตวเนหิ กตฺตยาณชฺมุเมหิติ ๑ ฉาภา เต โคเช
 สํตฺตชฺชนเต โคเช สํสทาปคฺติยฺจนฺเต โคเช พฺยาगतฺตนิ ๑

[๑๕๘๙] เอกํ สมนํ ภควา สํกฺกเส วิหริติ กปฺปตฺตวคฺตฺตํ นิคฺคฺรา-
 วาเม ๑ อถ ๒ นนฺทิโย สํโก เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ

๕๐๐ สุตตฺถนคัมภีรเก สัมมุตตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๑๖๐๐

อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ ๑ เอกมนฺตํ
นิสฺสินโน โข นนฺทียो สกฺโก ภควนฺตํ เขตทโวจ

[๑๖๐๐] ยสฺสเสว นฺุ โข ภนฺเต อริยสํวทสฺส จตฺตาริ สุตฺตา-
ปคฺคิตฺยํคานิ สํพเพน สํพฬํ สํพฬตา สํพฬํ นคฺคิ เตว นฺุ โข
ภนฺเต อริยสํวโก ปมาทวิหารํ อจฺจุจติ ๑ ยสฺส โข นนฺทีย
จตฺตาริ สุตฺตปคฺคิตฺยํคานิ สํพเพน สํพฬํ สํพฬตา สํพฬํ นคฺคิ
คฺคํ พาทิโร ปุณฺณชนปฏฺเช จิตฺติ วทามิ ๑ อมฺิ นนฺทีย
ยถา อริยสํวโก ปมาทวิหารํ เจว โหติ อปฺปมาทวิหารํ จ ตํ
สุณฺหาสิ สํวทํ มนฺตโรหิ ภาตฺสสํมํติ ๑ เอวํ ภนฺเตติ โข
นนฺทียो สกฺโก ภควโต ปจฺจุจตฺสสฺส ๑ ภควา เขตทโวจ

[๑๖๐๑] กถณฺจ นนฺทีย อริยสํวโก ปมาทวิหารํ โหติ ๑ อธิ
นนฺทีย อริยสํวโก พุทฺธเช อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ
อิตฺถิมี สํ ภควา ๑ เป ๑ สคฺคา เทวมนุสฺสํนํ พุทฺธโร ภควาติ ๑
โส เทน พุทฺธเช อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคโต น อคฺคฺวํ วายมคิ
ทฺวา ปวิเวกาย รคฺคิยา ปฏิสตฺถาณาย ๑ คสฺส เอวํ ปมคฺคตฺส
วิหโรโต ปามุชฺชํ น โหติ ปามุชฺเช อสฺติ ปิตี น โหติ ปิตียา อสฺติ
ปสฺสทฺธิ น โหติ ปสฺสทฺธิยา อสฺติ ทฺถํ วิหโรติ ทฺถํจิโน จิตฺตํ
น สํมาชฺชิติ อสฺมาหิเต จิตฺเต อมฺมา น ปาตุภวณฺติ ๑ อมฺมานํ
อปาตุภวา ปมาทวิหารํเตว สํวํ คจฺจุจติ ๑ ปุณฺ จปวํ นนฺทีย
อริยสํวโก ๑ อมฺเม สํว ๑ อริยภนฺเตหิ สํเสหิ สมนฺนาคโต

โหติ อภฺชณฺเหติ ๑ เป ๑ สฺมาธึสํวตฺตนิเกหิ ๑ โส เตหิ อริย-
 กนฺเตหิ สํเถหิ สมนฺคุญฺโง น อุตฺตรํ วายมติ ทิवा ปวิเวกาย
 รตฺติยา ปฐิสฺสเถตฺตานาย ๑ ตสฺส เอวํ ปมตฺตสฺส วิหโรโต ปามุชฺสํ
 น โหติ ปามุชฺเช อสฺติ ปีติ น โหติ ปีติยา อสฺติ ปสฺสํทฺธิ
 น โหติ ปสฺสํทฺธิยา อสฺติ ทฺถุชฺชํ วิหโรติ ทฺถุชฺชินฺ จิตฺตํ น
 สฺมาธึยติ อสฺมาหิเต จิตฺเต ชมฺมา น ปาตุภวณฺติ ๑ ชมฺมานํ
 อปาตุภาวา ปมาทวิหารํเตวฺว สงฺขํ คจฺจนฺติ ๑ เอวํ โห นนฺทึย
 อริยสํวโก ปมาทวิหารํ โหติ ๑

[๓๖๐๒] กถณฺจ นนฺทึย อริยสํวโก อปฺปมาทวิหารํ โหติ ๑
 อธิ นนฺทึย อริยสํวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต
 โหติ อิติปิ โส ภควา ๑ เป ๑ สฺตถา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺโธ
 ภควาติ ๑ โส เตน พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน อสฺนฺคุญฺโง อุตฺตรํ
 วายมติ ทิवा ปวิเวกาย รตฺติยา ปฐิสฺสเถตฺตานาย ๑ ตสฺส เอวํ
 อปฺปมตฺตสฺส วิหโรโต ปามุชฺสํ ชายติ ปมฺพุทฺตสฺส ปีติ ชายติ
 ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสํมฺภติ ปสฺสํทฺถกาโย สงฺขํ เวทฺยติ สฺสฺชินฺ
 จิตฺตํ สฺมาธึยติ สฺมาหิเต จิตฺเต ชมฺมา ปาตุภวณฺติ ๑ ชมฺมานํ
 ปาตุภาวา อปฺปมาทวิหารํเตวฺว สงฺขํ คจฺจนฺติ ๑ ปุณ จปรํ นนฺทึย
 อริยสํวโก ชมฺเม สงฺฆเ ๑ อริยกนฺเตหิ สํเถหิ สมนฺนาคโต
 โหติ อภฺชณฺเหติ ๑ เป ๑ สฺมาธึสํวตฺตนิเกหิ ๑ โส เตหิ อริย-
 กนฺเตหิ สํเถหิ อสฺนฺคุญฺโง อุตฺตรํ วายมติ ทิवा ปวิเวกาย รตฺติยา

สคาถกปุณณามิสฺสทวคฺโค ปณฺจโม

[๓๖๐๓] จตุตาโรเม ภิกฺขเว ปุณฺณามิสฺสทา กุสฺสคามิสฺสทา
สุขสุสํหารา ฯ กตเม จตุตาโร ฯ อธิ ภิกฺขเว อริยสํวโก
พฺพุเช อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ อิตฺถิํ โส ภควา
ฯ เป ฯ สตุถา เทวมนุสฺसानํ พฺพุโช ภควาติ ฯ อยํ ปจฺจโม
ปุณฺณามิสฺสโท กุสฺสคามิสฺสโท สุขสุสํหาราโร ฯ ปุณ จปรํ ภิกฺขเว
อริยสํวโก ชมฺเม สงฺฆे ฯ อริยกนฺตฺเหสิ สํเลหิ สมนฺนาคโต
โหติ อภฺชณฺตฺเหสิ ฯ เป ฯ สฺมาชิถฺวคฺคฺคินฺนเกหิ ฯ อยํ จตุตฺถโก
ปุณฺณามิสฺสโท กุสฺสคามิสฺสโท สุขสุสํหาราโร ฯ อิมเ ชฺว ภิกฺขเว
จตุตาโร ปุณฺณามิสฺสทา กุสฺสคามิสฺสทา สุขสุสํหารา ฯ

[๓๖๐๔] อิมฺเหชิ ชฺว ภิกฺขเว จตุหิ ปุณฺณามิสฺสเทหิ กุสฺส-
คามิสฺสเทหิ สมนฺนาคตสฺส อริยสํวกสฺส น สุกฺรํ ปุณฺณสฺส ปมาณํ
คณฺเฑํ เหตุตโก ปุณฺณามิสฺสโท กุสฺสคามิสฺสโท สุขสุสํหาราโรติ
อถ ชฺว อสงฺฆะโย อปฺปเมโย มหาปุณฺณกฺขณโหเตว สงฺขํ
คจฺจนฺติ ฯ

[๓๖๐๕] เสยฺยถามี ภิกฺขเว มหาสมุทฺเท น สุกฺรํ อุกทสฺส
ปมาณํ คณฺเฑํ เหตุตกาणि อุกทาพฺพหกาणि อิติ วา เหตุตกาणि
อุกทาพฺพทสฺสกาणि อิติ วา เหตุตกาणि อุกทาพฺพทสฺสทสฺสกาणि อิติ
วา เหตุตกาणि อุกทาพฺพทสฺสทสฺสกาणि อิติ วาติ อถ ชฺว

๕๐๕ ต่อกุณนคัมภีรเก ต่อกุณนิกายต่ง มหาวารวคฺโค [๑๖๐๖]

ต่งเชยโย อปฺปเมยโย มหาอุทกกุณฺโฆเตวฺว ต่งขั คจฺฉติ ๑
เขวเมว โห ภิทฺธเว อิมหิ จตฺฐิ ปุณฺณภาสิณฺเหติ กุสฺสตาสิณฺเหติ
ตมฺนุณาคตตฺต อริยต้าวกตตฺต น ตฺถวํ ปุณฺณตฺต ปมาณํ คณฺเฑ
เขตฺตโก ปุณฺณภาสิณฺโห กุสฺสตาสิณฺโห ตฺตตฺตสํหาโรติ อถ โห
ต่งเชยโย อปฺปเมยโย มหาปุณฺณกุณฺโฆเตวฺว ต่งขั คจฺฉติ ๑
อิทฺมโวล ภาควา

[๑๖๐๖] มโหทธี อปริมิตํ มหาสํ พุทฺเฏวํ รตนคณฺณมาตยํ
นชฺโช ยถา นรคณต่งขมเสวิตา ปุณฺณ ต่งขั อฺปฺปนฺติ ตํคํ ๑
เขวํ นรํ อนฺนปानวตฺถทํ^๑ เสยฺยานิสฺสชฺชตฺถรณตฺต^๒ ทายกํ
ปุณฺณตฺต ชวรา อฺปฺปนฺติ ปณฺชิตํ นชฺโช ยถา วาริวหาว ตํคณฺติ ๑

[๑๖๐๗] จตฺตารโमे ภิทฺธเว ปุณฺณภาสิณฺหา กุสฺสตาสิณฺหา
ตฺตตฺตสํหารา ๑ กตเม จตฺตารโ ๑ อธิ ภิทฺธเว อริยต้าวโก
พุทฺธเช อเวจฺจปฺปตฺตาเทน ตมฺนุณาคโต โหติ อิติปิ โส ภาควา
๑ เป ๑ ตตฺถา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺธเช ภาควาติ ๑ อยํ ปจฺจโม
ปุณฺณภาสิณฺโห กุสฺสตาสิณฺโห ตฺตตฺตสํหาโร ๑ ปุณฺ จปวํ ภิทฺธเว
อริยต้าวโก รมฺเม ต่งเช ๑ วิคตมตฺตมจฺเจวณ เจตสา อคาวํ
อชฺฉณาวตฺติ มุคฺตจฺจาโค ปยตฺตปณฺณํ โวสฺสคฺคฺครโต ยาจโยโค ทาน-
สํวิภาครโต ๑ อยํ จตฺตโก ปุณฺณภาสิณฺโห กุสฺสตาสิณฺโห ตฺตตฺตส-

๑ พ. เขวํ ๑ ต. อนฺนทปानทวตฺถทํ ๑ ๒ ต. เขวํ ๑ พ. เสยฺยานิ
ปจฺจจตฺถรณตฺต ๑

หาโร ๑ อิมะ โห ภิกฺขเว จตฺตาโร ปฏญญานิสังหา กุสฺสานิสังหา
 สุตฺตสํหารา ๑

[๓๖๐๘] อิมะหิ โห ภิกฺขเว จตฺติ ปฏญญานิสังหะหิ กุสฺสานิ-
 สังหะหิ สมนุสาคตฺตํ อริยสํวากตฺตํ น สุกฺมํ ปฏญญตฺตํ ปมาณํ
 คณตฺตํ เอตฺตโก ปฏญญานิสังหโต กุสฺสานิสังหโต สุตฺตสํหาโรติ
 อถ โห อสงฺเขยโย อปฺปเมยโย มหาปฏญญกฺขนฺโหเตว สงฺขํ
 คจฺฉนฺติ ๑

[๓๖๐๙] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยตฺถิมา มหานทียो สํสฺสทฺตํ
 สมนุสํ ๑ เสยฺยถํ ๑ คจฺฉา ยมฺภนา อจิรวตฺถํ สรรวํ มทํ ตตฺถ
 น สุกฺมํ อุกทตฺตํ ปมาณํ คณตฺตํ เอตฺตกานิ อุกทาทฺธานิ อิติ
 วา เอตฺตกานิ อุกทาทฺทสฺตานิ อิติ วา เอตฺตกานิ อุกทาทฺท-
 สทฺสฺตานิ อิติ วา เอตฺตกานิ อุกทาทฺทสฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺส
 อถ โห อสงฺเขยโย อปฺปเมยโย มหาอุกทกฺขนฺโหเตว สงฺขํ
 คจฺฉนฺติ ๑ เอวเมว โห ภิกฺขเว อิมะหิ จตฺติ ปฏญญานิสังหะหิ
 กุสฺสานิสังหะหิ สมนุสาคตฺตํ อริยสํวากตฺตํ น สุกฺมํ ปฏญญตฺตํ
 ปมาณํ คณตฺตํ เอตฺตโก ปฏญญานิสังหโต กุสฺสานิสังหโต สุตฺตสํหา-
 ราวโรติ อถ โห อสงฺเขยโย อปฺปเมยโย มหาปฏญญกฺขนฺโหเตว
 สงฺขํ คจฺฉนฺตฺติ ๑ อิทมโวจ ภควา

[๓๖๓๐] มโหทธี อปริมิตํ มหาสํ พหุเกรวํ วตนคณานมาตยํ
 นขุโข ยถา นวคณสงฺขเสวิตา ปุณฺณ สวณฺตํ อฺปฺปนฺนํ สํคํ ๑

มทฺทฺธโน มหาโกโค มหายโสติ อจฺจุติ ๑ กตเมหิ จตุหิ ๑ อธิ
ภิกฺขเว อริยสํวโก พุทฺเธ อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ
อิตฺถิํ โส ภควา ๑ เป ๑ สํตฺถา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺโธ ภควาติ ๑
ขมฺเม สงฺฆเ ๑ อริยกนฺตฺเห สํเตหิ สมนฺนาคโต โหติ อภฺชณฺตฺเห
๑ เป ๑ สํมาธิสํวตฺตนิเกหิ ๑ อิมฺเห ๒ ๒ ภิกฺขเว จตุหิ ขมฺเมหิ
สมนฺนาคโต อริยสํวโก อชฺโฌ มทฺทฺธโน มหาโกโค มหายโสติ
อจฺจุตฺติ ๑

[๑๖๑๕] จตุหิ ภิกฺขเว ขมฺเมหิ สมนฺนาคโต อริยสํวโก อชฺโฌ
มทฺทฺธโน มหาโกโค มหายโสติ อจฺจุติ ๑ กตเมหิ จตุหิ ๑ อธิ
ภิกฺขเว อริยสํวโก พุทฺเธ อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ
อิตฺถิํ โส ภควา ๑ เป ๑ สํตฺถา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺโธ ภควาติ ๑
ขมฺเม สงฺฆเ ๑ อริยกนฺตฺเห สํเตหิ สมนฺนาคโต โหติ อภฺชณฺตฺเห
๑ เป ๑ สํมาธิสํวตฺตนิเกหิ ๑ อิมฺเห ๒ ๒ ภิกฺขเว จตุหิ ขมฺเมหิ
สมนฺนาคโต อริยสํวโก อชฺโฌ มทฺทฺธโน มหาโกโค มหายโสติ
อจฺจุตฺติ ๑

[๑๖๑๖] จตุหิ ภิกฺขเว ขมฺเมหิ สมนฺนาคโต อริยสํวโก โสตา-
ปนฺโน โหติ อวินิปาตขมฺโม นียโต สมนฺโพรชิปรายโน ๑ กตเมหิ
จตุหิ ๑ อธิ ภิกฺขเว อริยสํวโก พุทฺเธ อเวจฺจุปฺปสาเทน สมนฺนา-
คโต โหติ อิตฺถิํ โส ภควา ๑ เป ๑ สํตฺถา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺโธ
ภควาติ ๑ ขมฺเม สงฺฆเ ๑ อริยกนฺตฺเห สํเตหิ สมนฺนาคโต โหติ

๕๐๘ สุตตุนตบฏิกเก สัตตุนตนิกายสุต มหาวารวคโค [๓๖๓๗]

อภฺชณฺเหติ ๑ เป ๑ สฺมาธิสํวตฺตนิเกหิ ๑ อิมเหติ ๒ ภิกฺขเว จตุหิ
ธมฺเมหิ สมนฺนาคโค อริยสํวโก โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาตธมฺโม
นียโต สฺมฺโพธิปฺปายโนติ ๑

[๓๖๓๗] กมฺปิถวตฺตุนิทานํ ๑ เอกมฺนตํ นิสินฺนํ ๒ นนฺทียํ สกฺกํ
ภควา เอกทโวจ จตุหิ ๒ นนฺทีย ธมฺเมหิ สมนฺนาคโค อริยสํวโก
โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาตธมฺโม นียโต สฺมฺโพธิปฺปายโน ๑ กตเมหิ
จตุหิ ๑ อธิ นนฺทีย อริยสํวโก พุทฺธเต อเวจฺจปฺปสาแทน สมนฺนา-
คโค โหติ อิติปิ โส ภควา ๑ เป ๑ สุตฺตา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺโธ
ภควาติ ๑ ธมฺเม สงฺฆเ ๑ อริยกนฺเตหิ สํเลหิ สมนฺนาคโค โหติ
อภฺชณฺเหติ ๑ เป ๑ สฺมาธิสํวตฺตนิเกหิ ๑ อิมเหติ ๒ นนฺทีย จตุหิ
ธมฺเมหิ สมนฺนาคโค อริยสํวโก โสตาปนฺโน โหติ อวินิปา-
ตธมฺโม นียโต สฺมฺโพธิปฺปายโนติ ๑

[๓๖๓๘] กมฺปิถวตฺตุนิทานํ ๑ (อุปสงฺกมํ กาทพุทฺ) ๑ เอกมฺนตํ
นิสินฺนํ ๒ ภทฺทียํ สกฺกํ ภควา เอกทโวจ จตุหิ ๒ ภทฺทีย
ธมฺเมหิ สมนฺนาคโค อริยสํวโก โสตาปนฺโน โหติ อวินิปา-
ตธมฺโม นียโต สฺมฺโพธิปฺปายโน ๑ กตเมหิ จตุหิ ๑ อธิ ภทฺทีย
อริยสํวโก พุทฺธเต ธมฺเม สงฺฆเ ๑ อริยกนฺเตหิ สํเลหิ สมนฺนา-
คโค โหติ อภฺชณฺเหติ ๑ เป ๑ สฺมาธิสํวตฺตนิเกหิ ๑ อิมเหติ ๒
ภทฺทีย จตุหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโค อริยสํวโก โสตาปนฺโน โหติ
อวินิปาตธมฺโม นียโต สฺมฺโพธิปฺปายโนติ ๑

[๓๖๓๘] กบิถวตถุณิทานํ ๑ (อุปสงฺกมณํ กาศพุพฺ) ๑ เขกมณฺคํ
 นิสินฺนํ ๒ มหานามํ สํกุกํ ภควา เขตทโวจ จตุทฺธิ ๒ มหานาม
 ชมฺเมทฺธิ สมนฺนาคโต อริยสํวโก โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาตชฺโม
 นียโต สมนฺโพธิปราชญฺ ๑ กตเมทฺธิ จตุทฺธิ ๑ อธิ มหานาม อริยสํวโก
 พุทฺธเช อเวจฺจุปปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ อิตฺถิํ โส ภควา
 ๑ เป ๑ สตุตา เทวมนุสฺสํ พุทฺธโร ภควาติ ๑ ชมฺเม สงฺฆเ ๑
 อริยกนฺเตทฺธิ สํเจทฺธิ สมนฺนาคโต โหติ อภฺชณฺเตทฺธิ ๑ เป ๑ สมาริ-
 สํวตฺตนิเกทฺธิ ๑ อิมเอทฺธิ ๒ มหานาม จตุทฺธิ ชมฺเมทฺธิ สมนฺนาคโต
 อริยสํวโก โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาตชฺโม นียโต สมนฺโพธิ-
 ปราชญฺโนติ ๑

[๓๖๒๐] จตุตตาริมาณิ ภิกฺขเว โสตาปคฺติยํคานิ ๑ กตมานิ
 จตุตตาริ ๑ สंपฺปริสฺสํเสโว สทฺธมฺมสฺสวณํ โยนิโสมนสฺสกาโร ชมฺมา-
 นุชฺชมฺมปฏิปตฺติ ๑ อิมานิ ๒ ภิกฺขเว จตุตตาริ โสตาปคฺติยํคานํติ ๑

สคาถกปญญาภิสันทวคโค ปญจโม ๑

ตสฺสํสํททานํ

อภิสันทฺเทน ตโย วุตฺตา ทฺวเ มหทฺธเนน จ

ภิกฺขุ นนฺทียภทฺทียํ มหานามงฺเคน เต ทสฺสาติ ๑

สปปณณาคโต ฌฏใจ

[๑๖๒๑] จตุหิ ภิกขเว ฌมเมหิ สมนนาคโต อริยสาวโก โสตา-
 ปนโน โหติ อวินิปาตฌมโม นียโต สมนุโพธิปราชโน ๑ กตเมหิ
 จตุหิ ๑ อธิ ภิกขเว อริยสาวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนนาค-
 คโต โหติ อิติมิ โส ภควา ๑ เป ๑ สตุถา เทวมนุสฺสํ ปุทฺโธ
 ภควาติ ๑ ฌมเม สฺงฺฆะ ๑ อริยกนฺเตหิ สฺเถหิ สมนนาคโต โหติ
 อภฺชณฺเตหิ ๑ เป ๑ สมาริสํวตฺตนิเกหิ ๑ อิมะหิ ๒ ภิกขเว จตุหิ
 ฌมเมหิ สมนนาคโต อริยสาวโก โสตาปนโน โหติ อวินิปาตฌมโม
 นียโต สมนุโพธิปราชโนติ ๑ อิทมวโจ ภควา

[๑๖๒๒] ยสฺส สฺกฺขา ตถาคเต อจฺฉา สฺปปติฏฺฐิตา
 สฺตณฺจ ยสฺส กถฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสฺสิตํ ๑
 สฺงฺฆะ ปสาโท ยสฺสํตฺถิ อชฺชฏฺตณฺจ ทสฺสํ
 อทฺทิตฺวาติ ตํ อาหุ อโมฆนฺตสฺสํ ชีวิทํ ๑
 ตสฺมา สฺททณฺจ สฺตณฺจ ปสาทํ ฌมมทสฺสํ
 อณฺณญฺเชถ เมธาวี สฺวํ พุทฺธานสาธนฺนํ ๑

[๑๖๒๓] เอกํ สํมํ ภควา สาวคฺคิณํ วิหริติ เชตวเน อนาถ-
 มีณฺทิกสฺสํ อวราเม ๑ เทน ๒ ปน สมนเณ อณฺณตโร ภิกฺขุ
 สาวคฺคิณํ วสฺสํ วุตฺโต กปฺปิตวตฺถุ อณฺณปฺปโต โหติ เกณจิ เทว
 กรณฺเณน ๑ อสฺสํสํ ๒ กามปิตวตฺถวา สกฺยา อณฺณตโร กิร

ภิกขุ สวรรคณิย์ วสุตัม คุตโต กัมมิตตํ อนุปฺปตฺโตติ ฯ อถ ไช
 กัมมิตตํ คุตฺตา สกฺขา เยน โส ภิกขุ เทนฺนํ สกฺกมํ คุตฺตา
 ตํ ภิกขุ อภิวาเทตฺวา เขมณฺห์ นิสํหํ ๑ เขมณฺห์ นิสินฺหา ไช
 กัมมิตตํ คุตฺตา สกฺขา ตํ ภิกขุ เอตทวโจ

[๓๖๒๕] กจฺจิ ฆนฺเต ภควา อโรโค เจว พตฺวา จาติ ฯ
 อโรโค เจว อวฺโส ภควา พตฺวา จาติ ฯ กจฺจิ ปน ฆนฺเต สํวํสฺส-
 โมคฺคตฺตานา อโรคา เจว พตฺวโนติ จาติ ฯ สํวํสฺสโมคฺคตฺตานา
 ไช อวฺโส อโรคา เจว พตฺวโนติ จาติ ฯ กจฺจิ ปน ฆนฺเต
 ภิกขุสงฺโฆ อโรโค ๑ พตฺวา จาติ ฯ ภิกขุสงฺโฆ ไช อวฺโส
 อโรโค ๑ พตฺวา จาติ ฯ อตฺถิ ปน เต ฆนฺเต ทิณฺณิ อิมินา
 อนฺตรวสุตฺเตน ภควโต สํมฺมา สุตํ สํมฺมา ปฏิคฺคหิตฺติ ฯ
 สํมฺมา เมตฺตํ อวฺโส ภควโต สุตํ สํมฺมา ปฏิคฺคหิตํ อปฺปกา เต
 ภิกฺขเว ภิกขุ เย อสฺวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติํ ปญฺญา-
 วิมุตฺติํ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉิกตฺวา อปฺปมฺปชฺช
 วิหรณฺติ อถ ไช เอเตว พุทฺธา ภิกขุ เย ปญฺจนํ โอรมภาคิยานํ
 สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติกา คตฺถ ปรีนํ พุทฺธินํ อนาวตฺติ-
 ชมฺมา อสฺมา โลกาทิ ฯ อปรํ ไช เม อวฺโส ภควโต สํมฺมา
 สุตํ สํมฺมา ปฏิคฺคหิตํ อปฺปกา เต ภิกฺขเว ภิกขุ เย ปญฺจนํ
 โอรมภาคิยานํ สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติกา คตฺถ ปรี-
 นํ พุทฺธินํ อนาวตฺติชมฺมา อสฺมา โลกา อถ ไช เอเตว พุทฺธา

๕๑๒ สุตฺตุนฺตบิฏฺเฐ สํยุตฺตนิคายสฺส มหาวารวคฺโค [๑๖๒๕]

ภิกขุ เย ติณฺณํ สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา รากโธสโมหานํ ตนฺตุตา
สํกทาคามิโน สํกิเทว อิมํ โลกํ อาคนฺตุวา ทฺวักขสฺสํสํสํ กวิสฺสํสํสํ ๑
อปรบี ไซ เม อากุโส ภควโต สมนฺวสา สุตํ สมนฺวสา ปฏิคฺคหิตํ
อปรปกา เต ภิกฺขเว ภิกขุ เย ติณฺณํ สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา
รากโธสโมหานํ ตนฺตุตา สํกทาคามิโน สํกิเทว อิมํ โลกํ อาคนฺตุวา
ทฺวักขสฺสํสํสํ กวิสฺสํสํสํ อถ ไซ เอเตว พหุตรา ภิกขุ เย ติณฺณํ
สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โสตาปนฺนา อวินิปาตมฺมา นียตา สมฺโพธิ-
ปรัยนาติ ๑

[๑๖๒๕] เขกํ สมฺมํ ภควา พาวราณสียํ วิหริติ อธิปตเน นิกทาย ๑
อถ ไซ รมฺมทินฺโน อุปาสโก ปญฺจหิ อุปาสกสฺสเทหิ สทฺธิ เยน ภควา
เตนฺุปสํกมิ อุปสํกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เขกมนฺตํ นิสฺสีติ ๑
เขกมนฺตํ นิสฺสินโน ไซ รมฺมทินฺโน อุปาสโก ภควนฺตํ เขตทโวจ
โอยทฺตุ โน ฆนฺเต ภควา อนุสาสฺสํ โน ฆนฺเต ภควา ยํ
อมฺหากํ อสฺสํ ทฺวักขสฺสํ หิตาย สุชทายาติ ๑ ตสฺมา ติทฺโ วิ รมฺม-
ทินฺน เอวํ สิกฺขิตพฺพํ เย เต สุตฺตุนฺตา ตถาคตภาสีตา คมฺภีรา
คมฺภีรตฺตา โลกุตฺตรา สญฺญตปฏิสํยุตฺตา เต กาถเน กาดํ อุป-
สํบฺพุชฺช วิหริสฺสํมาติ ๑ เอวเมหิ วิ รมฺมทินฺน สิกฺขิตพฺพนฺติ ๑

[๑๖๒๖] น ไซ เนตํ ฆนฺเต สุกฺกํ อมฺเหหิ ปุคฺคสํพาสณฺนํ
อชฺฌาวสณฺเตหิ กาสิกฺกนฺทํ ปจฺจุณฺโณนฺเตหิ มาตาคนฺทวิเลปนํ
ธารยนฺเตหิ ชาตฺรปฺรชฺทํ สาทิยนฺเตหิ เย สุตฺตุนฺตา ตถาคตภาสีตา

คฺมภีรํ คฺมภีรํคฺคา โลกุตฺตวํ สํญฺเจตปฏฺธิสํยุตฺตา เต กาถเน
 กถํ อปฺสํปชฺช วิหริตุํ เสดฺนโน ภาเน ภาควา อมฺหากํ ปณฺจสํ
 สิกฺขาปเทสํ จิตานํ อุตฺตรํ รมํ เทเสตฺติ ๑ คตฺมา ทิทฺโธ
 รมํทินฺนํ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคตา
 ภวิสฺสํ อิตฺถิํ โส ภาควา ๑ เป ๑ สคฺคา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ
 ภาควาติ ๑ รมเม สํฆะ ๑ อริยกนฺเตหิ สํเถหิ สมนฺนาคตา
 ภวิสฺสํ อภฺชณฺเตหิ ๑ เป ๑ สฺมาธิสํวตฺตนิเกหิติ ๑ เอวณฺทิ โธ
 รมํทินฺนํ สิกฺขิตพฺพนฺติ ๑ ยานิมานิ ภาเน ภาควา จตฺตาริ โสต-
 ปตฺติยํคานิ เทสิตานิ สํวิชฺชนนฺติ เต รมมา อมฺहेสํ มยํ จ เสดฺ
 รมเมสํ สนฺทิสฺสํ ๑ มยณฺทิ ภาเน พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน
 สมนฺนาคตา อิตฺถิํ โส ภาควา ๑ เป ๑ สคฺคา เทวมนุสฺสํ
 พุทฺโธ ภาควาติ ๑ รมเม สํฆะ ๑ อริยกนฺเตหิ สํเถหิ สมนฺนา-
 คตา ภวิสฺสํ อภฺชณฺเตหิ ๑ เป ๑ สฺมาธิสํวตฺตนิเกหิติ ๑ ตาภา
 โธ รมํทินฺนํ สุตฺทํ โธ รมํทินฺนํ โสตาปตฺติผลํ รมํทินฺนํ
 ตุมฺहेหิ พฺยากตฺตํ ๑

[๑๖๒๗] เขกํ สมยํ ภาควา สกฺเกสํ วิหริติ กปฺปีตวตฺตสุมิ นิกฺไรรหา-
 ราเม ๑ เตน ไซ ปน สมนฺเน สมนฺพหุตา ภิกฺขุ ภาควโต จัวรกมฺมํ
 กโรนฺติ นิฏฺฐิตจิวโร ภาควา เตมาสจฺจเยน จาริกํ ปกฺกมฺมิสฺสํตํ ๑
 อสฺโสสิ ไซ มหานาโม สกฺโก สมนฺพหุตา กิร ภิกฺขุ ภาควโต
 จัวรกมฺมํ กโรนฺติ นิฏฺฐิตจิวโร ภาควา เตมาสจฺจเยน จาริกํ

ปฏกมิตุสัตติ ๑ ขก ไช มหاناโม สกโก เยน ภควา เตหุ-
ปสงกมิมิ อุปสงกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ๑
เอกมนฺตํ นิสินโน ไช มหاناโม สกโก ภควนฺตํ เขตทวโจ
สุตมเมตํ ภาเน เตมฺพหุตา กิร ภิกฺขุ ภควโต จีวรกมฺมํ กโรนฺติ
นิฐิจิตฺจิวโร ภควา เตมาสจฺเจน จาริกํ ปฏกมิตุสัตติ ๑ น ไช
เนตํ ภาเน ภควโต สมนฺุชา สุตํ สมนฺุชา ปฏิคฺคหิตํ สปปญฺเณ
อุปาสเกน สปปญฺเญ อุปาสโก อาพาซิโก ทฺถุชิตฺวา พาทฺหิตานโน
โฆวทิตพโพติ ๑

[๑๖๒๘] สंपยุเจเนน महानाम उप्रासकेन संपयुज्ये उप्रासโก
 चापारिโก कृच्छितो पापहृदिना ज्ञुति उत्सासनियेहि चममेहि
 उत्सासेतपुपो १ उत्सासतायसुमा उत्सायसुमोत् पुत्रे च वेदजु-
 पसातो अतिथिं सो भक्ता १. पे १ संतुता वेदमनुसंधानं पुत्रो
 भक्ताति १ उत्सासतायसुमा उत्सायसुमोत् चममे संवे १ अवि-
 ग्नतानि संतानि अग्नतानि १ पे १ समारिष्वत्तनिकान्ति १

[๓๖๒๘] สंपฺปนฺนเมว มหานาม อฺปาสฺสเกน สंपฺปนฺนโณ อฺปาสฺสโก
 อาพาสิโก ทฺวชฺชิตฺโต พาหุหิตฺตานิ อิมํหิ จตุหิ อสฺสํสาณิเยหิ
 ธมฺเมหิ อสฺสํสาณํคฺคา เอวํมสฺส จจฺฉํนํโย อตฺตภายสฺมโต มาตานิคฺคํ
 อเปกฺขาติ ฯ โส เจ เอวํ วทฺเขยฺย อตฺตํ เม มาตานิคฺคํ
 อเปกฺขาติ ฯ โส เอวํมสฺส จจฺฉํนํโย อายสฺมา ๒ มารีโส มรณ-
 ธมฺโม สเจปายสฺมา มาตานิคฺคํ อเปกฺขํ ภริสํสํติ มริสํสํเตว โน

เจปายสุมมา มาตาบีคฺคฺสฺส อเปกฺขํ กวิสฺสํติ มวิสฺสํเตว สํชายสุมมา
 ยา เต มาตาบีคฺคฺสฺส อเปกฺขา ตํ ปชหาติ ฯ โส เจ เอวํ วทเยย
 ยา เม มาตาบีคฺคฺสฺส อเปกฺขา สํ ปทํนาติ ฯ

[๑๖๓๐] โส เอวมสฺส วจันโทย อตฺถิ ปนายสุมโต ปุคฺค-
 ทาเรสฺส อเปกฺขาติ ฯ โส เจ เอวํ วทเยย อตฺถิ เม ปุคฺค-
 ทาเรสฺส อเปกฺขาติ ฯ โส เอวมสฺส วจันโทย อายสุมมา โห มารีโส
 มรณชฺชโม สเจปายสุมมา ปุคฺคทาเรสฺส อเปกฺขํ กวิสฺสํติ มวิสฺสํเตว
 โน เจปายสุมมา ปุคฺคทาเรสฺส อเปกฺขํ กวิสฺสํติ มวิสฺสํเตว สํชา-
 ยสุมมา ยา เต ปุคฺคทาเรสฺส อเปกฺขา ตํ ปชหาติ ฯ โส เจ เอวํ
 วทเยย ยา เม ปุคฺคทาเรสฺส อเปกฺขา สํ ปทํนาติ ฯ

[๑๖๓๑] โส เอวมสฺส วจันโทย อตฺถิ ปนายสุมโต มานุสฺสเกสฺส
 ปญฺจสฺส กามคฺคฺเนสฺส อเปกฺขาติ ฯ โส เจ เอวํ วทเยย อตฺถิ เม
 มานุสฺสเกสฺส ปญฺจสฺส กามคฺคฺเนสฺส อเปกฺขาติ ฯ โส เอวมสฺส วจันโทย
 มานุสฺสเกหิ โห อากุโส กามะหิ ทิพฺพทา กามา อภิกฺกนฺตตฺวา จ
 ปณฺฑิตตฺวา จ สํชายสุมมา มานุสฺสเกหิ กามะหิ จิตฺตํ วุจฺจํเปตฺวา
 จาคุมฺหมหาราชีกะสฺส เทเวสฺส จิตฺตํ อธิโมเจหํติ ฯ โส เจ เอวํ วทเยย
 มานุสฺสเกหิ เม กามะหิ จิตฺตํ วุจฺจํติ จาคุมฺหมหาราชีกะสฺส เทเวสฺส
 จิตฺตํ อธิโมจิตฺตํติ ฯ

[๑๖๓๒] โส เอวมสฺส วจันโทย จาคุมฺหมหาราชีกะหิ โห อากุโส
 เทเวหิตา วตฺถัสสา เทวา อภิกฺกนฺตตฺวา จ ปณฺฑิตตฺวา จ สํชายสุมมา

จากุมมหาราชิกเกหิ เทเวหิ จิตฺตํ อุจฺจุสาเปตฺวา ตาวตฺตํเสตฺถ เทเวสุ
 จิตฺตํ อธิโมเจหํตี ๑ โส เจ เอวํ วเทยฺย จากุมมหาราชิกเกหิ
 เม เทเวหิ จิตฺตํ อุจฺจุจิตฺตํ ตาวตฺตํเสตฺถ เทเวสุ จิตฺตํ อธิโมจิตฺตํ ๑
 โส เอวมตฺถํ วจันนํ ตาวตฺตํเสหิ ๒ อากุโส เทเวหิ ยามา
 เทวา ๑ ตุสฺสิดา เทวา ๑ นิมฺมานวรตี เทวา ๑ ปรนิมมิตฺตวตฺตติโน
 เทวา ๑ ปรนิมมิตฺตวตฺตตีหิ ๒ อากุโส เทเวหิ พุทฺหมโลก
 อภิกฺกนฺตโร ๑ ปณฺตคฺตโร ๑ สํชายตฺมา ปรนิมมิตฺตวตฺตตีหิ
 เทเวหิ จิตฺตํ อุจฺจุสาเปตฺวา พุทฺหมโลกเก จิตฺตํ อธิโมเจหํตี ๑ โส
 เจ เอวํ วเทยฺย ปรนิมมิตฺตวตฺตตีหิ เม เทเวหิ จิตฺตํ อุจฺจุจิตฺตํ
 พุทฺหมโลกเก จิตฺตํ อธิโมจิตฺตํ ๑

[๑๖๓๓] โส เอวมตฺถํ วจันนํ พุทฺหมโลกเกปิ ๒ อากุโส
 อนิรุโณ อทฺฐว สกฺกายปริยาปนฺโน สํชายตฺมา พุทฺหมโลกเก จิตฺตํ
 อุจฺจุสาเปตฺวา สกฺกายนโรเช จิตฺตํ อุตฺปสฺสํหราตี ๑ โส เจ เอวํ วเทยฺย
 พุทฺหมโลกเก เม จิตฺตํ อุจฺจุจิตฺตํ สกฺกายนโรเช จิตฺตํ อุตฺปสฺสํหตฺตํ ๑
 เอวํ วิมุตฺตจิตฺตสฺส ๒ มหานาม อุตฺปาสกสฺส วตฺตสฺสตี วิมุตฺต-
 จิตฺเตน ภิกฺขุณา น ภินฺนํ นานาภรณํ วทามิ ยทฺธิํ วิมุตฺตียา
 วิมุตฺตนฺตี ๑

[๑๖๓๔] จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ชมฺมา ภาวิตา พหุตฺถกตา โสตา-
 ปตฺติผลตฺตจฺฉิตฺติกรียาย สัมมุตฺตนฺตี ๑ กตฺเม จตฺตาโร ๑ สบฺบุริสฺสํเสโต

๑ ส. เอวํ ๑ พ. ชาติวา ๑

สทฺธมฺมสฺสวณฺโณ โยนิโสมนสฺสิกาโร ชมฺมานุชฺมมปฺปฺปติ ๑ อิมํ ไช
ภิกฺขเว จตฺตาโร ชมฺมา ภาวิตา พหุํถกฺตา โสตาปตฺติผลสฺสจฺฉิ-
กิริยายํ สํวตฺตุนฺตํติ ๑

[๓๖๓๕] จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ชมฺมา ภาวิตา พหุํถกฺตา สกฺททา-
คามิผลสฺสจฺฉิกิริยายํ สํวตฺตุนฺตํติ ๑

[๓๖๓๖] อนาคามิผลสฺสจฺฉิกิริยายํ สํวตฺตุนฺตํติ ๑

[๓๖๓๗] อรหตฺตผลสฺสจฺฉิกิริยายํ สํวตฺตุนฺตํติ ๑

[๓๖๓๘] ปณฺณปฏฺฐิตาภายํ สํวตฺตุนฺตํติ ๑

[๓๖๓๙] ปณฺณวคฺคหฺมียา สํวตฺตุนฺตํติ ๑

[๓๖๔๐] ปณฺณเวปฺปตฺตายํ สํวตฺตุนฺตํติ ๑

สัปตปณฺณวคฺโค ฌฏฺโฐ ๑

ตสฺสํทฺธานํ

สคฺคาถํ วสฺสํวคฺคํ ชมฺมทินฺนคิตายนํ

จตฺโต ผลา ปฏฺฐิตาโก วคฺคหฺมียา เวปฺปตฺตาย จาติ ๑

มหาปณณวคฺโค สคฺตโม

- [๑๖๔๑] มหาปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ
[๑๖๔๒] ปุณฺณปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ
[๑๖๔๓] วิปฺลปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ
[๑๖๔๔] คมฺภีรปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ
[๑๖๔๕] อปฺปมคฺตปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ
[๑๖๔๖] ฐวปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ
[๑๖๔๗] ปณณปาพหุตฺตตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ
[๑๖๔๘] ลํชปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ
[๑๖๔๙] ตหุปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ
[๑๖๕๐] หาสฺปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ
[๑๖๕๑] ชวนปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ
[๑๖๕๒] ติกฺขปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ๓
[๑๖๕๓] นิพฺเพชิกปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ กตเม จคฺตาโร ฯ
สํปฺปฺริสฺสเสโว สทฺธมฺมสฺสวณฺโณ โยนิโสมนสิกาโร รมฺมานุรมฺมปฏี-
ปคฺคิ ฯ อิมे ๒ วิกฺขเว จคฺตาโร รมฺมา ภาวิตา พหุจฺจกา
นิพฺเพชิกปณณตาย ลํวคฺตุนํคฺคิ ฯ

มหาปณณวคฺโค สคฺตโม ฯ

ตสฺสํทฺธานํ

มหาปฏฺวิปฺลคฺคํภี ๑ อปฺปมคฺตภูริพาหุ
 สัมมตฺตํหาตฺตํ ติกฺขณิพฺเพชิกาย จาติ ๑
 โสตาปคฺติสํยุคฺคํ สมนคฺคํ ๑

โยโค กรณโย อโย ทุกฺขนิโรธติ โยโค กรณโย อโย ทุกฺข-
นิโรธคามินํ ปฏิปทาติ โยโค กรณโยติ ฯ

[๑๖๕๖] เย हि เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ กุตปฺปตฺตา สํมา
อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺถํ สํพเพ เต จตฺตุนํ อริยสํจุจฺจํ
ยถาภูตํ อภิสํมयाย ฯ ये हि เกจิ ภิกฺขเว อนาคตมทฺธานํ กุ-
ปฺปตฺตา สํมา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺถนฺติ สํพเพ เต
จตฺตุนํ อริยสํจุจฺจํ ยถาภูตํ อภิสํมयाย ฯ ये हि เกจิ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กุตปฺปตฺตา สํมา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ สํพเพ
เต จตฺตุนํ อริยสํจุจฺจํ ยถาภูตํ อภิสํมयाย ฯ กตเมสํ จตฺตุนํ ฯ
ทุกฺขสฺส อริยสํจุจฺจสฺส ทุกฺขสํมูหสฺส อริยสํจุจฺจสฺส ทุกฺขนิโรธสฺส
อริยสํจุจฺจสฺส ทุกฺขนิโรธคามินํปฏิปทาย อริยสํจุจฺจสฺส ฯ ये हि
เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ กุตปฺปตฺตา สํมา อการสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชฺชิตฺถํ ปพฺพชฺชิตฺถนฺติ ปพฺพชฺชนฺติ สํพเพ เต อิมํสํ เยว
จตฺตุนํ อริยสํจุจฺจํ ยถาภูตํ อภิสํมयाย ฯ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว
อิทํ ทุกฺขนฺติ โยโค กรณโย ฯ เป ฯ อโย ทุกฺขนิโรธคามินํ
ปฏิปทาติ โยโค กรณโยติ ฯ

[๑๖๕๗] เย हि เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ กุตปฺปตฺตา สํมา
อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตา ยถาภูตํ อภิสํเมสํ สํพเพ เต
จตฺตวริ อริยสํจุจฺจํ ยถาภูตํ อภิสํเมสํ ฯ ये हि เกจิ ภิกฺขเว
อนาคตมทฺธานํ กุตปฺปตฺตา สํมา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตา

[illegible]

[๑๖๕๘] เย หิ เกจิ ภิกขเว อตฺตมทฺธานํ สํมณา วา พฺราหฺมณา
 วา ยถาภูตํ อภิสัมพุชฺฌณัํ สํพุเพ เต จตุตฺตาริ อริยสัจฺจํนิ ยถาภูตํ
 อภิสัมพุชฺฌณัํ ๑ เย หิ เกจิ ภิกขเว อเนกตมทฺธานํ สํมณา วา
 พฺราหฺมณา วา ยถาภูตํ อภิสัมพุชฺฌณัสนฺติ สํพุเพ เต จตุตฺตาริ
 อริยสัจฺจํนิ ยถาภูตํ อภิสัมพุชฺฌณัสนฺติ ๑ เย หิ เกจิ ภิกขเว
 เอตฺรหิ สํมณา วา พฺราหฺมณา วา ยถาภูตํ อภิสัมพุชฺฌณฺติ
 สํพุเพ เต จตุตฺตาริ อริยสัจฺจํนิ ยถาภูตํ อภิสัมพุชฺฌณฺติ ๑
 กตมานิ จตุตฺตาริ ๑ ทฺถุชฺชํ อริยสัจฺจํ ๑ เป ๑ ทฺถุชฺชนิโรธคามินํปฏฺธิทา
 อริยสัจฺจํ ๑ เย หิ เกจิ ภิกขเว อตฺตมทฺธานํ สํมณา วา

พฺราหฺมณา วา ยถาภูตํ อภิสัมพุทฺธมฺมํ อภิสัมพุทฺธมฺมิตฺตํ อภิสัมพุทฺธมฺมิตฺตํ สัพเพ เต อิมานิ จตฺตาริ อริยสัจฺจานิ ยถาภูตํ อภิสัมพุทฺธมฺมิตฺตํ ๑ ศฺคฺมา ติห ภิกฺขเว อิทํ ทฺวณฺหิตฺตํ โยโค กรณฺโณ ๑ เป ๑ อยํ ทฺวณฺหิตฺตํโรคาณิํ ปฏฺฐิตฺตํ โยโค กรณฺโณ ๑

[๑๖๕๘] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา ยถาภูตํ อภิสัมพุทฺธํ ปกาเสตฺถํ สัพเพ เต จตฺตาริ อริยสัจฺจานิ ยถาภูตํ อภิสัมพุทฺธํ ปกาเสตฺถํ ๑ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อนาคตมทฺธานํ สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา ยถาภูตํ อภิสัมพุทฺธํ ปกาเสตฺถมฺมิตฺตํ สัพเพ เต จตฺตาริ อริยสัจฺจานิ ยถาภูตํ อภิสัมพุทฺธํ ปกาเสตฺถมฺมิตฺตํ ๑ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว เอตฺรหิ สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา ยถาภูตํ อภิสัมพุทฺธํ ปกาเสตฺถมฺมิตฺตํ สัพเพ เต จตฺตาริ อริยสัจฺจานิ ยถาภูตํ อภิสัมพุทฺธํ ปกาเสตฺถมฺมิตฺตํ ๑ กตมฺวา นิ จตฺตาริ ๑ ทฺวณฺหิตฺตํ อริยสัจฺจํ ๑ เป ๑ ทฺวณฺหิตฺตํโรคาณิํปฏฺฐิตฺตํ อริยสัจฺจํ ๑ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา ยถาภูตํ อภิสัมพุทฺธํ ปกาเสตฺถํ ปกาเสตฺถมฺมิตฺตํ ปกาเสตฺถมฺมิตฺตํ สัพเพ เต อิมานิ จตฺตาริ อริยสัจฺจานิ ยถาภูตํ อภิสัมพุทฺธํ ปกาเสตฺถํ ปกาเสตฺถมฺมิตฺตํ ปกาเสตฺถมฺมิตฺตํ ๑ ศฺคฺมา ติห ภิกฺขเว อิทํ ทฺวณฺหิตฺตํ โยโค กรณฺโณ ๑ เป ๑ อยํ ทฺวณฺหิตฺตํโรคาณิํ ปฏฺฐิตฺตํ โยโค กรณฺโณ ๑

[๑๖๖๐] มา ภิกฺขเว ปาปเก อกุสฺสเก วิตกฺกุเก วิตกฺกุเก ๑

๑ ส. เหว ๑ พ. วิตกฺกุเกยฺยาถ ๑

๕๒๔ สุตตุนตปิฏเก สุตตุนิกายสูตร มหาวารวคโค [๓๖๖๓

เสยฺยถํ ๑ กามวิตกกัม พยาปาทวิตกกัม วิหังสาวิตกกัม ๑ ตํ กิสุสํ
เหตุ ๑ เนเต ภิกฺขเว วิตกฺกา อคฺคตฺตณฺหิตา นาทิพฺรหฺมจฺริยา น
นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรชาย น อุปฺปมายน น อภินฺนายน น
สมฺโพชายน น นิพฺพานาย สํวตฺตุนฺติ ๑ วิตกฺกนฺตา จ โส ตุมฺहे
ภิกฺขเว อิทํ ทฺวณฺติ วิตกฺกเกยฺยาถ อยํ ทฺวณฺตมฺหโยติ วิตกฺกเกยฺยาถ
อยํ ทฺวณฺนิโรชติ วิตกฺกเกยฺยาถ อยํ ทฺวณฺนิโรชคามินิ ปฺปฺปาทติ
วิตกฺกเกยฺยาถ ๑ ตํ กิสุสํ เหตุ ๑ เอเต ภิกฺขเว วิตกฺกา อคฺคตฺตณฺหิตา
เอเต นาทิพฺรหฺมจฺริยา เอเต นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรชาย อุปฺปมายน
อภินฺนายน สมฺโพชายน นิพฺพานาย สํวตฺตุนฺติ ๑ ตสฺมา ทิห ภิกฺขเว
อิทํ ทฺวณฺติ โยโค กรณฺโณ ๑ เป ๑ อยํ ทฺวณฺนิโรชคามินิ ปฺปฺปาทติ
โยโค กรณฺโณติ ๑

[๓๖๖๓] มา ภิกฺขเว ปาปกํ อคฺคตํ จิตฺตํ จินฺตเตว^๑ สํสํสโต
โตโกติ วา อสํสํสโต โตโกติ วา อนนฺตวา โตโกติ วา
อนนฺตวา โตโกติ วา ตํ ชีวํ ตํ สํวํรณฺติ วา อณฺณํ ชีวํ
อณฺณํ สํวํรณฺติ วา โหติ ตถาคโต ปฺรํ มรณฺาติ วา น
โหติ ตถาคโต ปฺรํ มรณฺาติ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต
ปฺรํ มรณฺาติ วา เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปฺรํ มรณฺาติ
วา ๑ ตํ กิสุสํ เหตุ ๑ เนสา ภิกฺขเว จินฺตา อคฺคตฺตณฺหิตา
นาทิพฺรหฺมจฺริยา น นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรชาย น

๑ ส. เอว ๑ พ. จินฺตเกยฺยาถ ๑

อุปสมาย น อภินุณาย น สมนุโพธาย น นิพพานาย สํวคฺคตติ ๑
 จินฺเตนฺตา จ ไช คุมฺเห ภิกฺขเว อิทํ ทฺวณฺหิติ จินฺเตยฺยาถ
 อยํ ทฺวณฺหิตุโยติ จินฺเตยฺยาถ อยํ ทฺวณฺหิโรชิติ จินฺเตยฺยาถ
 อยํ ทฺวณฺหิโรชคามินิํ ปฏิปทาติ จินฺเตยฺยาถ ๑ คํ กิธฺสํ เหตุ ๑
 เสดา ภิกฺขเว จินฺตา อตฺถสณฺหิตา เสดา นาทิพฺรหฺมจฺริยกา เสดา
 นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย อุปสมาย อภินุณาย สมนุโพธาย
 นิพพานาย สํวคฺคตติ ๑ คตฺตมา ติท ภิกฺขเว อิทํ ทฺวณฺหิติ
 โยโค กรณฺโณ ๑ เป ๑ อยํ ทฺวณฺหิโรชคามินิํ ปฏิปทาติ โยโค
 กรณฺโณติ ๑

[๓๖๖๒] มา ภิกฺขเว วิคฺคาหิกถถํ กถถํ น ตฺวํ อิมํ ชมฺม-
 วินยํ อาชานาสิ อหํ อิมํ ชมฺมวินยํ อาชานามิ ก็ ตฺวํ อิมํ
 ชมฺมวินยํ อาชานิสฺสสฺสํ มิจฺฉาปฏิปนฺโน ตฺวมสฺส อหมสฺสํ สมนฺมา-
 ปฏิปนฺโน ปุเร วจฺญํ ปจฺฉา อวจ ปจฺฉา วจฺญํ ปุเร อวจ
 สหิตํ เม สหิตนฺเต อาจินฺตฺนฺเต วิปฺราวคฺคํ อาโรปิตฺวา เต
 วาโท ปฺรวาทปฺปโมทฺทาย นิคฺคหิตฺวา นิพฺเพเชหิ วา สจ ปโหสฺสตี ๑
 คํ กิธฺสํ เหตุ ๑ เสดา ภิกฺขเว กถา อตฺถสณฺหิตา นาทิพฺรหฺม-
 จฺริยกา น นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น อุปสมาย น
 อภินุณาย น สมนุโพธาย น นิพพานาย สํวคฺคตติ ๑ กถเณตา จ
 ไช คุมฺเห ภิกฺขเว อิทํ ทฺวณฺหิติ กถเณยาถ อยํ ทฺวณฺหิตุโยติ

๓ ส. เหว ๑ พ. กถเณยาถ ๑

๕๒๖ สุตตตบฏีฎเก สุตตตนิภายสุต มหาวารวคโค [๑๖๖๓

กเถยยาถ อย์ ทุกขนิโรไซติ กเถยยาถ อย์ ทุกขนิโรคามินี
ปฏิบัติทาติ ๑ เป ๑ โยโค กรณโยติ ๑

[๑๖๖๓] มา ภิกขเว อเนลวิหิตํ ตีรจฺจนกถํ กเถถ ๑ เสยฺยถํ ๑
ราชกถํ โจรกถํ มหามคฺคกถํ เสนากถํ ฃกถํ ยฺยทฺธกถํ อนฺนกถํ
ปานกถํ วตฺตกถํ สยฺนกถํ มาตํกถํ คณฺฐกถํ ฃาติกถํ ยานกถํ
คามกถํ นิคมกถํ นครกถํ ชนปทกถํ อิตฺถกถํ ปุริสกถํ สุรํกถํ
วิสิขากถํ กุมฺภฏฺฐาณกถํ ปุพฺพเปตฺตกถํ นานคฺคกถํ โลกกฺขายิกํ
สมฺมทูกฺขายิกํ อิติภวํภวกถํ อิติ วา ๑ ตํ กิสุสํ เหตุ ๑ เสง่า
ภิกขเว กถา อตฺถสณฺหิตา นาทิพฺพหุญฺจวิยกา น นิพฺพิทาย น
วิราคาย น นิโรชาย น อุปสํมาย น อภินุญาย น สมฺโพชาย
น นิพฺพานาย สํวตฺตติ ๑ กเถนฺตา จ ๒ คุมฺเห ภิกขเว อิทํ
ทูกฺขนฺติ กเถยยาถ อย์ ทูกฺขสมฺมทโยติ กเถยยาถ อย์ ทูกฺข-
นิโรไซติ กเถยยาถ อย์ ทูกฺขนิโรคามินี ปฏิปทาติ กเถยยาถ ๑
ตํ กิสุสํ เหตุ ๑ เสง่า ภิกขเว กถา อตฺถสณฺหิตา เสง่า นาทิพฺพหุญ-
จวิยกา เสง่า นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรชาย อุปสํมาย อภินุญาย
สมฺโพชาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ ๑ ตสฺมา ติห ภิกขเว อิทํ
ทูกฺขนฺติ โยโค กรณโย ๑ เป ๑ อย์ ทูกฺขนิโรคามินี ปฏิปทาติ
โยโค กรณโยติ ๑

สมํวคโค ปจฺจโม ๑

๑ สุตฺตกถนฺติมี ปาโง ๑

คตฺถสํหฺทา

ธมฺมาธิปฺปติสํหฺทา กุสฺสพฺปคฺคา อปฺเร เทว
 ธมฺมพฺพรหมณฺณวคฺคก จินฺตา วิคฺคาหิกา กถาติ" ๑

๓ พ. เขวํ ๑ ตี. กถณ จาติ ๑

ໝູ່ມຈກຸກປວທຸຕນວຸໂຕ ທຸຕິໂຍ

[໑໒໒໔] ເວມເມ ສຸຕິ ເອກິ ສ່ມຍິ ກວາ ພາຣາຣາສິຍິ ວິຫຣຕິ
ອິສິປຕເນ ມິຄທາເຍ າ ຕຸຊຸ ໂຂ ກວາ ປຣາຣາຣາສິຍິ ກິຊຸ ອາມນຸເຕສິ
ເທວເມ ກິຊຸເວ ອນຸຕາ ປຸພຸຊິເຕນ ນ ເສວິດພຸພາ າ ກຕເມ ເທວີ າ
ໂຍ ຈາຍິ ກາເມສຸ ກາມສຸຂຸດຸດິກາຸໂຍໂຕ ທິໂນ ຄມໂມ ໂປຣຸຊຸນິໂກ
ອນຣິໂຍ ອນຸຄຸດສຸໂຍໂຕ ໂຍ ຈາຍິ ອຸຕຸຕິຕມຄາຸໂຍໂຕ ທຸກໂຂ
ອນຣິໂຍ ອນຸຄຸດສຸໂຍໂຕ າ ເອເຕເຕີ ກິຊຸເວ ອຸໂກ ອນຸເຕ ອນຸປຄມມ
ມຊຸຜິມາ ປຣິປທາ ຕຄາຄເຕນ ອກິສຸມພຸທຸຊາ ຈກຸຊຸກຣຸນິ ພາຣາຣາຣາ
ອຸປສຸມາຍ ອກິຣຸພາຍ ສຸມໂພຣາຍ ນິພຸພານາຍ ສິວຕຸຕິ າ ກຕມາ ຈ
ສາ ກິຊຸເວ ມຊຸຜິມາ ປຣິປທາ ຕຄາຄເຕນ ອກິສຸມພຸທຸຊາ ຈກຸຊຸກຣຸນິ
ພາຣາຣາຣາ ອຸປສຸມາຍ ອກິຣຸພາຍ ສຸມໂພຣາຍ ນິພຸພານາຍ ສິວຕຸຕິ າ
ອຍເມວ ອຣິໂຍ ອຸຊຸຊຸກິໂກ ມຄຸໂຕ າ ເສຍຍິຕິ າ ສຸມມາທິຊຸຈິ ສຸມມາ
ສຸກຸປໂປ ສຸມມາວາຈາ ສຸມມາກມມນຸໂຕ ສຸມມາອາຊິໂວ ສຸມມາ
ວາຍາໂມ ສຸມມາສຕິ ສຸມມາສມາຣິ າ ອຍິ ໂຂ ສາ ກິຊຸເວ ມຊຸຜິມາ
ປຣິປທາ ຕຄາຄເຕນ ອກິສຸມພຸທຸຊາ ຈກຸຊຸກຣຸນິ ພາຣາຣາຣາ ອຸປສຸມາຍ
ອກິຣຸພາຍ ສຸມໂພຣາຍ ນິພຸພານາຍ ສິວຕຸຕິ າ

[໑໒໒໕] ອິທິ ໂຂ ປນ ກິຊຸເວ ທຸກໂຂ ອຣິຍສຸຈິ າ ສາຕິປິ ທຸກໂຂ

໑ ພ. ເອວິ າ ສິ. ອິທິ ປາຊຸກຸວິນິ ນ ທິສຸສຕິ າ ໒ ສິ. ເອວິ າ
ພ. ເອເຕ ໂຂ າ

ชราบี ทุกฺชา พยาธิบี ทุกฺชา มรณมฺบี ทุกฺชํ อปฺปิเยหิ สมนฺโปลาโค
 ทุกฺโช บีเยหิ วิปฺปลาโค ทุกฺโช ยมฺมิจฺฉํ น ตภฺติ ตมฺบี ทุกฺชํ
 สังฺฆิตฺเตน ปณฺญาปาทานกฺขนฺธา ทุกฺชา ฯ อิทํ โช ปน ภิกฺขเว
 ทุกฺขสํมูทโย อริยสํจุํ ฯ ยายํ คณฺหา โปโนพฺภวิกา นนฺทิวา-
 สหคตา ตตฺตรตฺตฺราภินนฺทินิ ฯ เสยฺยถิํ ฯ กามคณฺหา ภวตคณฺหา
 วิภวตคณฺหา ฯ อิทํ โช ปน ภิกฺขเว ทุกฺขนิโรธอริยสํจุํ ฯ
 โย คสฺสํ เยว คณฺหา ยอเสตฺตวิราคนิโรธอจฺโจ ปฏฺฐิสสํสํโค
 มุคฺติ อนาถโย ฯ อิทํ โช ปน ภิกฺขเว ทุกฺขนิโรธคามินิปรฏิปทา
 อริยสํจุํ ฯ อยเมว อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค ฯ เสยฺยถิํ ฯ
 สมนฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมนฺมาสมาธิ ฯ

[๑๖๖๖] อิทํ ทุกฺชํ อริยสํจุจฺจนฺติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนฺตํสํเตสฺส
 ธมฺเมสฺส จกฺขุํ อุกฺปาทิ ฌาณํ อุกฺปาทิ ปณฺญา อุกฺปาทิ วิชฺชา
 อุกฺปาทิ อาโลโก อุกฺปาทิ ฯ ตํ โช ปนิตํ ทุกฺชํ อริยสํจุํ
 ปริณฺเวยฺยนฺติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ ฯ เป ฯ ปริณฺเวยฺยนฺติ เม ภิกฺขเว
 ปุพฺเพ อนนฺตํสํเตสฺส ธมฺเมสฺส จกฺขุํ อุกฺปาทิ ฌาณํ อุกฺปาทิ ปณฺญา
 อุกฺปาทิ วิชฺชา อุกฺปาทิ อาโลโก อุกฺปาทิ ฯ

[๑๖๖๗] อิทํ ทุกฺขสํมูทโย อริยสํจุจฺจนฺติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อน-
 นฺตํสํเตสฺส ธมฺเมสฺส จกฺขุํ อุกฺปาทิ ฌาณํ อุกฺปาทิ ปณฺญา อุกฺปาทิ
 วิชฺชา อุกฺปาทิ อาโลโก อุกฺปาทิ ฯ ตํ โช ปนิตํ ทุกฺขสํมูทโย
 อริยสํจุํ ปหาตพฺพนฺติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ ฯ เป ฯ ปถินนฺติ เม

สํสํมณพฺรหฺมณียา ปชาย สํเทวมนุสฺสํสา ย อนุตฺตํ สํมาสมุโพธิ
 อภิสํมพุทฺธิ ปจฺจณฺญาตี ๑ ยโต จ โช เม ภิกฺขเว อิมํ
 จตุสฺส อวียสจฺเจสฺส เอยฺยติปฺปวฺจฺจํ ทฺวาทสํการํ ยถาภูตํ ฌานทสฺสํ
 สํวิสํสํ อโหสิ อถาหํ ภิกฺขเว สํเทเวเก โสเก สมารเก สํพุทฺธเก
 สํสํมณพฺรหฺมณียา ปชาย สํเทวมนุสฺสํสา ย อนุตฺตํ สํมาสมุโพธิ
 อภิสํมพุทฺธิ ปจฺจณฺญาตี ๑ ฌานญฺเจ ปน เม ทสฺสํ อุตฺปาทิ
 อกฺุปฺปา เม วิมุตฺติ อยมนฺติมา ชาติ นตฺถิทานิ ปฺนพฺภโวติ ๑
 อิทมโวจ ภควา ๑ อตฺตมนา ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ ภควโต ภาสีคํ
 อภินนฺทฺหติ ๒ ๑

[๑๖๗๑] อิมํสมิณฺเจ ปน เวยฺยากรณสฺมิมิ ภณฺณมาเน อายสฺมโต
 โกณฺทณฺณสฺส วิรชํ วัฑฒํธํ ธมฺมจกฺกํ อุตฺปาทิ ยงฺกณฺเจ สํมท-
 ธมฺมํ สํพุทฺธํ นิโรธธมฺมํ ๑ ปวตฺติเต จ ๓ ภควตา ธมฺมจกฺเก
 ภูมฺมา เทวา สํมทมนุสฺสํสาเวสฺสํ เอตํ ภควตา พารานฺตียํ อธิปตฺเน
 มิคทาเย อนุตฺตํ ธมฺมจกฺกํ ปวตฺติคํ อปฺปฏิจฺจํ สมนฺเน วา
 พฺรหฺมณฺเน วา เทวณฺ วา มาเรณฺ วา พฺรหฺมณฺ วา เกณจิ วา
 โสภณฺมณฺ ๑ ภูมฺมานํ เทวานํ สํมทํ สํคฺวา จาตุธฺมหาราชิกา เทวา
 สํมทมนุสฺสํสาเวสฺสํ เอตํ ภควตา พารานฺตียํ อธิปตฺเน มิคทาเย
 อนุตฺตํ ธมฺมจกฺกํ ปวตฺติคํ อปฺปฏิจฺจํ สมนฺเน วา พฺรหฺมณฺ

๑ ส. เอวํ ๑ พ. อภิสํมพุทฺธิ ๑ ๒ ส. เอวํ ๑ พ. อภินนฺทํ ๑

๓ ส. พ. จ ปน ๑

วา เทเวณ วา มาเรณ วา พุรหุมนุ วา เกณจิ วา โลกสุมินนติ ฯ
 จาตุหมหาราชิกานํ เทวานํ สทฺทํ สัจฺจวา ตาวตัสสา เทวา ฯ ยามา
 เทวา ฯ ศุติตา เทวา ฯ นิมมานวตฺตี เทวา ฯ ปรมิมิตตวสฺสวตฺตี
 เทวา ฯ พุรหุฌายิกา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสฏฺฐํ เอตํ ภควตา
 พารานตียํ อธิปตเน มิคทาเย อนุคฺคํ ฌมฺมจกํ ปวตฺติตํ อปฺปฏิ-
 วตฺติยํ สมนเนน วา พุราหุมนเนน วา เทเวณ วา มาเรณ วา
 พุรหุมนุ วา เกณจิ วา โลกสุมินนติ ฯ

[๑๖๗๒] อิติหิ เตน ขณเนน เตน มุหุตฺเตน ยาว พุรหุฌโลกา
 สทฺโท อพฺพุคฺคจฺฉิ ฯ อยฺเมว ทสฺสทสฺสํ โลกชาตุ สจฺจกมฺมํ สมนฺกมฺมํ
 สมนฺเวชิ ฯ อปฺปมาโน จ โยพาโร โยภาโส โดเก ปาตุโรหิ
 อติกกมฺเมว เทวานํ เทวานภาวนนติ ฯ

[๑๖๗๓] อถ โข ภควา อุตฺถานํ อุตฺถาเนสิ อญฺเฐสิ วต โภ
 โกณฺฆณฺโณ อญฺเฐสิ วต โภ โกณฺฆณฺโณติ ฯ อิติ หิํ อายสฺมโต
 โกณฺฆณฺณสฺส อญฺเฐโกณฺฆณฺโณเตว นามํ อโหสฺสตี ฯ

[๑๖๗๔] อิทํ ทฺวชฺชํ อวิยสฺสจฺฉนฺติ ภิกฺขเว ตถาคตानํ ปุพฺเพ อน-
 นุสฺสฺสเคสุ ฌมฺเมสุ จกฺขุ อุตฺปาติ ฌาณํ อุตฺปาติ ปญฺญา อุตฺปาติ
 วิชฺชา อุตฺปาติ อาโลโก อุตฺปาติ ฯ ตํ โข ปณิํ ทฺวชฺชํ อวิย-
 สฺสจํ ปรีณฺเวยยนฺติ ภิกฺขเว ตถาคตानํ ปุพฺเพ ฯ เป ฯ ปรีณฺเวยยนฺติ
 ภิกฺขเว ตถาคตानํ ปุพฺเพ อนนุสฺสฺสเคสุ ฌมฺเมสุ จกฺขุ อุตฺปาติ

๓ ส. พ. อติกกมฺม ฯ

ឈានំ ចុត្តរាភិ ធម្មនា ចុត្តរាភិ វិជ្ជា ចុត្តរាភិ ចាត្រៃ
ចុត្តរាភិ ។

[១៦៧៥] ធិតំ តុក្កន្តមុតិ ឧរិយន្តនុតិ ភិក្ខុវេ គតាកតានំ ឫក្កេ
ឧន្តន្តុតេតុ ធម្មនេតុ ទុក្ខំ ចុត្តរាភិ ឈានំ ចុត្តរាភិ ធម្មនា
ចុត្តរាភិ វិជ្ជា ចុត្តរាភិ ចាត្រៃ ចុត្តរាភិ ។ តំ វៃ ធម្មតំ តុក្ក-
ន្តមុតិ ឧរិយន្តនុតិ ឧរិយន្តនុតិ ភិក្ខុវេ គតាកតានំ ឫក្កេ ។ ឃេ ។
ធម្មតំ ភិក្ខុវេ គតាកតានំ ឫក្កេ ឧន្តន្តុតេតុ ធម្មនេតុ ទុក្ខំ
ចុត្តរាភិ ឈានំ ចុត្តរាភិ ធម្មនា ចុត្តរាភិ វិជ្ជា ចុត្តរាភិ
ចាត្រៃ ចុត្តរាភិ ។

[១៦៧៦] ធិតំ តុក្កនិវរិក្ខ ឧរិយន្តនុតិ ភិក្ខុវេ គតាកតានំ ឫក្កេ
ឧន្តន្តុតេតុ ធម្មនេតុ ទុក្ខំ ចុត្តរាភិ ឈានំ ចុត្តរាភិ ធម្មនា
ចុត្តរាភិ វិជ្ជា ចុត្តរាភិ ចាត្រៃ ចុត្តរាភិ ។ តំ វៃ ធម្មតំ
តុក្កនិវរិក្ខ ឧរិយន្តនុតិ ឧរិយន្តនុតិ ភិក្ខុវេ គតាកតានំ ឫក្កេ
។ ឃេ ។ ឧរិយន្តនុតិ ភិក្ខុវេ គតាកតានំ ឫក្កេ ឧន្តន្តុតេតុ ធម្មនេតុ
ទុក្ខំ ចុត្តរាភិ ឈានំ ចុត្តរាភិ ធម្មនា ចុត្តរាភិ វិជ្ជា
ចុត្តរាភិ ចាត្រៃ ចុត្តរាភិ ។

[១៦៧៧] ធិតំ តុក្កនិវរិក្ខកាមិន្ទប្បិក្ខា ឧរិយន្តនុតិ ភិក្ខុវេ គតា-
កតានំ ឫក្កេ ឧន្តន្តុតេតុ ធម្មនេតុ ទុក្ខំ ចុត្តរាភិ ឈានំ ចុត្តរាភិ
ធម្មនា ចុត្តរាភិ វិជ្ជា ចុត្តរាភិ ចាត្រៃ ចុត្តរាភិ ។ តំ វៃ
ធម្មតំ តុក្កនិវរិក្ខកាមិន្ទប្បិក្ខា ឧរិយន្តនុតិ ឧរិយន្តនុតិ ភិក្ខុវេ

ตถาคตานิ ปุพฺพ ๑ เป ๑ ภาวิตนฺติ ภิกฺขเว ตถาคตานิ ปุพฺพ
อนนุสฺสเคสฺส ธมฺเมสฺส จกฺขฺ อุตฺปาติ ฌานํ อุตฺปาติ ปญฺญา
อุตฺปาติ วิชฺชา อุตฺปาติ ชาโตโก อุตฺปาตํ ๑

[๑๖๗๘] จตฺตาริมาणि ภิกฺขเว อริยสํฺกจฺจํ ๑ กตมาणि จตฺตาริ ๑
ทฺวํ อริยสํฺกจํ ทฺวํ สํมฺทโย อริยสํฺกจํ ทฺวํ นิโรธ อริยสํฺกจํ
ทฺวํ นิโรธคามินํ ปฏิปทา อริยสํฺกจํ ๑

[๑๖๗๙] กตมญฺจ ภิกฺขเว ทฺวํ อริยสํฺกจํ ๑ ปญฺจปาทานกฺ-
ขนฺธาติสฺส วจฺนียํ ๑ กตเม ปญฺจํ ๑ ฐปฺปาทานกฺขนฺโธ ๑ เป ๑
วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ ๑ อิทํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว ทฺวํ อริยสํฺกจํ ๑

[๑๖๘๐] กตมญฺจ ภิกฺขเว ทฺวํ สํมฺทโย อริยสํฺกจํ ๑ ยายํ ตณฺหา
โปโนพฺภวิกา นนฺทิวาสกฺกตา ตตฺตตฺตวาทินนฺทินํ ๑ เสยฺยถํ ๑
กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา ๑ อิทํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว ทฺวํ
สํมฺทโย อริยสํฺกจํ ๑

[๑๖๘๑] กตมญฺจ ภิกฺขเว ทฺวํ นิโรธ อริยสํฺกจํ ๑ โย ตสฺส
เยว ตณฺหาเยว อสฺสํสวีกาณิโรธ จาโค ปฏินิสฺสํคฺโค มุคฺติ อนาถโย ๑
อิทํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว ทฺวํ นิโรธ อริยสํฺกจํ ๑

[๑๖๘๒] กตมญฺจ ภิกฺขเว ทฺวํ นิโรธคามินํ ปฏิปทา อริยสํฺกจํ ๑
อยมฺเว อวิโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค ๑ เสยฺยถํ ๑ สํมาทิฏฺฐิ ๑ เป ๑
สํมาสํมาชิ ๑ อิทํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว ทฺวํ นิโรธคามินํ ปฏิปทา อริยสํฺกจํ ๑

๑ พ. เสยฺยถํ ๑ ๕. กตเม ปญฺจ เสยฺยถํ ทฺวํ ปมาทเตโช ๑

[๓๖๘๓] อิมานิ โส ภิกขเว จตุตตาริ อริยสัจจานิ ฯ ตสฺมา
 ติท ภิกขเว อิทํ ทุกฺขนฺติ โยโค กรณํโย ฯ เป ฯ อยํ ทุกฺข-
 นิโรธคามินํ ปฏิปทาติ โยโค กรณํโยติ ฯ

[๓๖๘๔] จตุตตาริมานิ ภิกขเว อริยสัจจานิ ฯ กตมานิ จตุตตาริ ฯ
 ทุกฺขํ อริยสัจํ ทุกฺขสํมุทโย อริยสัจํ ทุกฺขนิโรธอ อริยสัจํ
 ทุกฺขนิโรธคามินํปฏิปทา อริยสัจํ ฯ

[๓๖๘๕] กตมญฺจ ภิกขเว ทุกฺขํ อริยสัจํ ฯ ณ อชฺฌตฺติกานิ
 อายตนาณํติสฺสํ วจฺนียํ ฯ กตมานิ ณ ฯ จกฺขฺวายตณํ ฯ เป ฯ
 มนายตณํ ฯ อิทํ อุจฺจติ ภิกขเว ทุกฺขํ อริยสัจํ ฯ

[๓๖๘๖] กตมญฺจ ภิกขเว ทุกฺขสํมุทโย อริยสัจํ ฯ ยายํ ตณฺหา
 โปโนพฺพวิกา นนฺทิวราคสํหคตา ตตฺตรตตฺตวาทินนฺทินํ ฯ เสยฺยถํทํ ฯ
 กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา ฯ อิทํ อุจฺจติ ภิกขเว ทุกฺข-
 สํมุทโย อริยสัจํ ฯ

[๓๖๘๗] กตมญฺจ ภิกขเว ทุกฺขนิโรธอ อริยสัจํ ฯ โย ตสฺสา
 เยว ตณฺหาเยว อเสสํวिरากนิโรธอ จาโค ปฏฺฐินิสฺสคฺโค มุคฺติ อนาลโย ฯ
 อิทํ อุจฺจติ ภิกขเว ทุกฺขนิโรธอ อริยสัจํ ฯ

[๓๖๘๘] กตมญฺจ ภิกขเว ทุกฺขนิโรธคามินํปฏิปทา อริยสัจํ ฯ
 อยเมว อริโย อชฺชจฺจุคฺคิโก มคฺโค ฯ เสยฺยถํทํ ฯ สํมมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ
 สํมมาสมมฺมิ ฯ อิทํ อุจฺจติ ภิกขเว ทุกฺขนิโรธคามินํปฏิปทา อริย-
 สัจํ ฯ

[๑๖๘๘] อิมานิ โข ภิกขเว จตุตตาริ อริยสัจจานิ ฯ ตตฺมา
คิห ภิกขเว อิทํ ทุฏฐนฺติ โยโค กรณํโย ฯ เป ฯ อญํ ทุฏฐ-
นิโรธคามินํ ปฏิปทาติ โยโค กรณํโยติ ฯ

[๑๖๘๙] ชาเรถ โน ตุมฺहे ภิกขเว มยา จตุตตาริ อริยสัจจานิ
เทสิตานฺติ ฯ เหวํ ดูตเต อณฺณตโร ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ
อหํ โข ภนฺเต ชาเรมิ ภควตา จตุตตาริ อริยสัจจานิ เทสิตานฺติ ฯ
ยถากถํ ปน ตวํ ภิกขุ ชาเรสึ มยา จตุตตาริ อริยสัจจานิ เทสิตานฺติ ฯ
ทุฏฐํ ชฺวาทํ ภนฺเต ภควตา ปจฺมํ อริยสัจจํ เทสิตํ ชาเรมิ
ทุฏฐสฺมทญฺญํ ชฺวาทํ ภนฺเต ภควตา ทุตฺติยํ อริยสัจจํ เทสิตํ ชาเรมิ
ทุฏฐนิโรธํ ชฺวาทํ ภนฺเต ภควตา ตตฺติยํ อริยสัจจํ เทสิตํ ชาเรมิ
ทุฏฐนิโรธคามินํปฏิปทํ ชฺวาทํ ภนฺเต ภควตา จตุตฺตํ อริยสัจจํ
เทสิตํ ชาเรมิ ฯ เหวํ ชฺวาทํ ภนฺเต ชาเรมิ ภควตา จตุตตาริ
อริยสัจจานิ เทสิตานฺติ ฯ

[๑๖๙๐] ตํชฺช ตํชฺช ภิกขุ ตํชฺช โข ตวํ ภิกขุ ชาเรสึ มยา
จตุตตาริ อริยสัจจานิ เทสิตานิ ฯ ทุฏฐํ โข ภิกขุ มยา ปจฺมํ
อริยสัจจํ เทสิตํ ตถา นํ ชาเรหิ ทุฏฐสฺมทญฺญํ โข ภิกขุ มยา
ทุตฺติยํ อริยสัจจํ เทสิตํ ตถา นํ ชาเรหิ ทุฏฐนิโรธํ โข ภิกขุ
มยา ตตฺติยํ อริยสัจจํ เทสิตํ ตถา นํ ชาเรหิ ทุฏฐนิโรธคามิน-
ปฏิปทา โข ภิกขุ มยา จตุตฺตํ อริยสัจจํ เทสิตํ ตถา นํ ชาเรหิ ฯ
เหวํ โข ภิกขุ ชาเรหิ มยา จตุตตาริ อริยสัจจานิ เทสิตานิ ฯ

ตสฺมา ติท ภิภู อิทํ ทฺกฺขนฺติ โยโค กรณํโย ๑ เป ๑ อยํ
ทฺกฺขนฺติโรชคามินํ ปฏฺฐิพทาติ โยโค กรณํโยติ ๑

[๑๖๘๒] ชาเรถ โน ตุมฺเห ภิภูเว มยา จตุตฺตาริ อริยสฺสจฺจานิ
เทสิตานํติ ๑ เอวํ วุตฺเต อณฺณตโร ภิภูว ภาควนฺตํ เขตฺทโวจ
อหํ โช ภาเน ชาเรมิ ภาควตา จตุตฺตาริ อริยสฺสจฺจานิ เทสิตานํติ ๑
ยถากํ ปน ตวํ ภิภู ชาเรติ มยา จตุตฺตาริ อริยสฺสจฺจานิ เทสิตานํติ ๑
ทฺกฺขํ ชฺวาทํ ภาเน ภาควตา ปจํ อริยสฺสจํ เทสิตํ ชาเรมิ ๑ โย หิ
โกจิ ภาเน สมนฺโน วา พฺรหฺมโน วา เอวํ วเทยฺย เนตํ ทฺกฺขํ
ปจํ อริยสฺสจํ ยํ สมนฺเนน โคตเมน เทสิตํ อหเมตํ ทฺกฺขํ
ปจํ อริยสฺสจํ ปจฺจกฺขาย อณฺณํ ทฺกฺขํ ปจํ อริยสฺสจํ ปณฺณ-
เปสฺสํมํติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ๑ ทฺกฺขสฺมํทฺย ชฺวาทํ ภาเน ภาควตา
๑ เป ๑ ทฺกฺขนฺติโรชคามินํปฏฺฐิพทํ ชฺวาทํ ภาเน ภาควตา จตุตฺถํ
อริยสฺสจํ เทสิตํ ชาเรมิ ๑ โย หิ โกจิ ภาเน สมนฺโน วา
พฺรหฺมโน วา เอวํ วเทยฺย เนตํ ทฺกฺขนฺติโรชคามินํปฏฺฐิพทา
จตุตฺถํ อริยสฺสจํ ยํ สมนฺเนน โคตเมน เทสิตํ อหเมตํ ทฺกฺข-
นิโรชคามินํปฏฺฐิพทํ จตุตฺถํ อริยสฺสจํ ปจฺจกฺขาย อณฺณํ ทฺกฺข-
นิโรชคามินํปฏฺฐิพทํ จตุตฺถํ อริยสฺสจํ ปณฺณเปสฺสํมํติ เนตํ จานํ
วิชฺชติ ๑ เอวํ ชฺวาทํ ภาเน ชาเรมิ ภาควตา จตุตฺตาริ อริย-
สฺสจฺจานิ เทสิตานํติ ๑

[๑๖๘๓] สํชฺช สํชฺช ภิภูว สํชฺช โช ตวํ ภิภู ชาเรติ มยา

จตุตถาริ อริยสัจจานิ เทสิตานิ ๑ ทุกขัง โข ภิกขุ มया ปจัน
อริยสัจจัง เทสิตัง ตถา น ชาเรहि ๑ โย हि โกจิ ภิกขุ สมนโน
วา พุราหุมนโน วา เอวံ วเทยเย เนตัง ทุกขัง ปจัน อริยสัจจัง
ยัม สมนเนน โคตमेเน เทสิตัง อหเมตัง ทุกขัง ปจัน อริยสัจจัง
ปจจุจกขาย อณฺเฏ ทุกขัง ปจัน อริยสัจจัง ปณฺณเปตัสสํมิตี เนตัง
จํานํ วิชฺชติ ๑ ทุกขสํมูทโย โข ภิกขุ ๑ เป ๑ ทุกขนิโรธो โข
ภิกขุ ๑ เป ๑ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา โข ภิกขุ มया จตุตถัง
อริยสัจจัง เทสิตัง ตถา น ชาเรहि ๑ โย हि โกจิ ภิกขุ สมนโน
วา พุราหุมนโน วา เอวံ วเทยเย เนตัง ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา
จตุตถัง อริยสัจจัง ยัม สมนเนน โคตमेเน เทสิตัง อหเมตัง ทุกข-
นิโรธคามินีปฏิปทํ จตุตถัง อริยสัจจัง ปจจุจกขาย อณฺเฏ ทุกขนิโรธ-
คามินีปฏิปทํ จตุตถัง อริยสัจจัง ปณฺณเปตัสสํมิตี เนตัง จํานํ วิชฺชติ ๑
เอวံ โข ตवं ภิกขุ ชาเรहि มया จตุตถาริ อริยสัจจานิ เทสิตานิ ๑
ตสฺมา ติห ภิกขุ อิทํ ทุกขนฺติ โยโค กรณํโย ๑ เป ๑ อयํ
ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ โยโค กรณํโยติ ๑

[๑๖๘๔] เอกมฺหํ นิสินฺโน โข โส ภิกขุ ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
อวิชฺชา อวิชฺชาติ ภาเนตฺตํ อจฺจติ กตฺตา นุ โข ภาเนตฺตํ อวิชฺชา
ภิกฺขวตา จ อวิชฺชาโคโต โหตฺติ ๑ ยัม โข ภิกขุ ทุกฺเช อณฺเฎณ
ทุกฺขสํมูทเย อณฺเฎณ ทุกฺขนิโรธอณฺเฎณ ทุกฺขนิโรธคามินียา
ปฏิปทา ยํ อณฺเฎณ ๑ อยํ อจฺจติ ภิกขุ อวิชฺชา เขตฺตวตา

๑ อวิชฺชาคโต โหติ ๑ ตสฺมา ติทฺท ภิက္ขุ อิทํ ทฺกฺขณฺติ โยโค
กรณฺโณ ๑ เป ๑ อยํ ทฺกฺขณฺนิโรธคามินํ ปฏฺฐิพทาติ โยโค กรณฺโณ ๑

[๓๖๘๕] เอกมฺหํ นิสฺสินโน โช โส ภิက္ขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ
วิชฺชา วิชฺชาติ ภนฺเต อจฺจุติ กตฺมา นุ โช ภนฺเต วิชฺชา
กิตฺตาวตฺตา ๑ วิชฺชาคโต โหตฺติ ๑ ยํ โช ภิက္ขุ ทฺกฺเข ฌานํ
ทฺกฺขณฺมฺหเย ฌานํ ทฺกฺขณฺนิโรธ ฌานํ ทฺกฺขณฺนิโรธคามินิยา
ปฏฺฐิพทา ฌานํ ๑ อยํ อจฺจุติ ภิက္ขุ วิชฺชา เอตฺตาวตฺตา ๑
วิชฺชาคโต โหติ ๑ ตสฺมา ติทฺท ภิက္ขุ อิทํ ทฺกฺขณฺติ โยโค กรณฺโณ
๑ เป ๑ อยํ ทฺกฺขณฺนิโรธคามินํ ปฏฺฐิพทาติ โยโค กรณฺโณติ ๑

[๓๖๘๖] อิทํ ทฺกฺขํ อริยสํจฺจนฺติ ภิက္ขเว มยา ปณฺณตฺตํ คตฺถ
อปริมาณํ วณฺณํ อปริมาณํ พฺยณฺชนํ อปริมาณํ สงฺกาสฺนํ
อิตฺถิยํ ทฺกฺขํ อริยสํจฺจนฺติ ๑ อิทํ ทฺกฺขณฺมฺหโย อริยสํจฺจนฺติ ภิက္ขเว
๑ เป ๑ อิทํ ทฺกฺขณฺนิโรธคามินํปฏฺฐิพทา อริยสํจฺจนฺติ ภิက္ขเว มยา
ปณฺณตฺตํ คตฺถ อปริมาณํ วณฺณํ อปริมาณํ พฺยณฺชนํ อปริ-
มาณํ สงฺกาสฺนํ อิตฺถิยํ ทฺกฺขณฺนิโรธคามินํปฏฺฐิพทา อริยสํจฺจนฺติ ๑
ตสฺมา ติทฺท ภิက္ขเว อิทํ ทฺกฺขณฺติ โยโค กรณฺโณ ๑ เป ๑ อยํ
ทฺกฺขณฺนิโรธคามินํ ปฏฺฐิพทาติ โยโค กรณฺโณติ ๑

[๓๖๘๗] จตฺตาริมาํ ภิက္ขเว ตถาํ อวิตถาํ" อนนฺนตถาํ ๑
กตฺมาํ จตฺตาริ ๑ อิทํ ทฺกฺขณฺติ ภิက္ขเว ตถเมตํ อวิตถเมตํ

๕๔๐ สุตตบฏีฏเก สัมมุตตนิภายสุต มหาวารวคฺโค [๑๖๘๗

อนนฺตเมตํ ๑ อຍံ ဟုဒ္ဒမ္မုတယိတိ တဂ္ဂမေတံ ဝိတဂ္ဂမေတံ အနန္တမ္မု-
တေတံ ๑ အຍံ ဟုဒ္ဒမ္မုတိဝိတိ ၁ ပေ ၁ အຍံ ဟုဒ္ဒမ္မုတိဝိတိဗ္ဗာမိနံ ပပိတတိ
တဂ္ဂမေတံ ဝိတဂ္ဂမေတံ အနန္တမ္မုတေတံ ၁ ဓိမာနိ ဩ ဝိဂ္ဂမ္မေ ဇတုတရိ
တဂ္ဂာနိ ဝိတဂ္ဂာနိ အနန္တမ္မုတဂ္ဂာနိ ၁ တေတံ တိတိ ဝိဂ္ဂမ္မေ ဓိတံ ဟုဒ္ဒမ္မုတိ
ယိတိ ကရ္မဏိယိ ၁ ပေ ၁ အຍံ ဟုဒ္ဒမ္မုတိဝိတိဗ္ဗာမိနံ ပပိတတိ ယိတိ
ကရ္မဏိယိတိ ၁

ဓမ္မမ္မုတပပိတတဂ္ဂမ္မုတိ တုတိယိ ၁

တေတံတုတိ

တဂ္ဂာတေတံ တေတံ တုတိယိ တေတံ တေတံ တေတံ ၁

တေတံ တေတံ တေတံ တေတံ တေတံ တေတံ တေတံ တေတံ တေတံ တေတံ ၁

โกฏิคามวគុតោ ทติโย

[๓๖๘๘] เขกំ สมนํ ภควา วชฺสํ วิหริตี โกฏิคาเม ។ ตตฺร
 โช ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสึ จตฺตุนํ ภิกฺขเว อริยสํจุจានํ อนนุ-
 โฟธา อปฺปปฏิเวธตา เหวมีทํ ที่มฺมทฺธานํ สันหาวิตํ สံสริทํ มมฺมເເຈວ
 ດຸມູຫກຼາຍ ។ ກຕເມສ໌ ຈຕຸນຸນຶ ។ ທຸກຂສຸສ໌ ກິກຂເວ ອຣິຍສຈຸສຸສ໌
 ອນນຸໂຟຣາ ອປປຸກິເວຣາ ເວມິທ໌ ທີ່ມມທຸຮານ໌ ສັນຮາວິດ໌ ສັສຣິດ໌
 ມມເມເຈວ ດຸມູຫກຼາຍ ທຸກຂສມຸທຍສຸສ໌ ອຣິຍສຈຸສຸສ໌ ។ ເປ ។ ທຸກຂ-
 ນິໂຣສສຸສ໌ ອຣິຍສຈຸສຸສ໌ ។ ທຸກຂນິໂຣສຄາມິນີປຸກິປາຍ ອຣິຍສຈຸສຸສ໌
 ອນນຸໂຟຣາ ອປປຸກິເວຣາ ເວມິທ໌ ທີ່ມມທຸຮານ໌ ສັນຮາວິດ໌ ສັສຣິດ໌
 ມມເມເຈວ ດຸມູຫກຼາຍ ។ ດຍິທ໌ ກິກຂເວ ທຸກຂ໌ ອຣິຍສຈຸຈ໌ ອນຸພຸທ໌
 ປຸກິວິທຸຂ໌ ທຸກຂສມຸທໂຍ ອຣິຍສຈຸຈ໌ ອນຸພຸທ໌ ປຸກິວິທຸຂ໌ ທຸກຂນິໂຣ
 ອຣິຍສຈຸຈ໌ ອນຸພຸທ໌ ປຸກິວິທຸຂ໌ ທຸກຂນິໂຣສຄາມິນີປຸກິປາ ອຣິຍສຈຸຈ໌
 ອນຸພຸທ໌ ປຸກິວິທຸຂ໌ ។ ອຸຈຸຣິນຸນາ ກວຕຸຣຸຫາ ຂັນນາ ກວເນຕຸຕິ ນຕຸຕິຫານິ
 ປຸນພຸກໂວຕິ ។ ອິທມໂວຈ ກຸດວາ ອິທ໌ ວຕຸວາ ສຸຕໂຕ ອຄາປຣ໌
 ເອຕທໂວຈ ສຕຸຄາ

[๓๖๘๘] ຈຕຸນຸນຶ ອຣິຍສຈຸຈານ໌	ຍຄາກຸຕມທສຸສຸນາ
ສັສຣິດ໌ ທີ່ມມທຸຮານ໌	ຕາສຸ ຕາເຊ່ວວ ຫາຕິສຸ ។
ຍານິ ເອຕານິ ທິງຊານິ	ກວເນຕຸຕິ ສມູຫາ
ອຸຈຸຣິນຸນ໌ ມຸຕ໌ ທຸກຂສຸສ໌	ນຕຕິຫານິ ປຸນພຸກໂວຕິ ។

[๑๗๐๐] เย หิ เกจิ ภิกขเว สมนวา วา พุราหุมนวา
 อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ อयํ ทุกฺขสํหโตติ ยถา-
 ภูตํ นปฺปชานนฺติ อยํ ทุกฺขนิโรธติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ อยํ
 ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺฐิตาติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ฯ นเมเต
 ภิกขเว สมนวา วา พุราหุมนวา วา สมนเนสุ วา สมนสํมุตตา
 พุราหุมนเนสุ วา พุราหุมนสํมุตตา น จ ปเนเต อายสํมุตโต
 สํมณฺเณตถํ วา พุราหุมนณฺเณตถํ วา ทิฏฺฐเชว ชมฺเม สยํ อภินฺญา
 สจฺจนิคฺควา อปฺปสํปชฺช วิหรนฺติ ฯ

[๑๗๐๑] เย จ โห เกจิ ภิกขเว สมนวา วา พุราหุมนวา
 วา อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ อยํ ทุกฺขสํหโตติ ยถา-
 ภูตํ ปชานนฺติ อยํ ทุกฺขนิโรธติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ อยํ
 ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺฐิตาติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ ฯ เต โหเม
 ภิกขเว สมนวา วา พุราหุมนวา วา สมนเนสุ เจว สมนสํมุตตา
 พุราหุมนเนสุ จ พุราหุมนสํมุตตา เต จ ปนายสํมุตโต
 สํมณฺเณตถญฺจ พุราหุมนณฺเณตถญฺจ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม สยํ อภินฺญา
 สจฺจนิคฺควา อปฺปสํปชฺช วิหรนฺตฺติ ฯ อิทมโวจ ภคฺวา อิทํ วคฺวา
 สคฺโคโต อถาปวํ เอตทโวจ สคฺคา

[๑๗๐๒] เย ทุกฺขํ นปฺปชานนฺติ อโถ ทุกฺขสฺส สมฺภวํ
 ยตถํ จ สพฺพโส ทุกฺขํ อเสสํ อปฺปชฺชติ ฯ
 ตณฺหา มคฺคํ น ชานนฺติ ทุกฺขปฺปสํคามินี

เจโตวิมุตติหีนา เต อโถ ปรณญาวิมุตติยา
 อภพฺพา เต อนุตฺตริยาย เต เว ชาตฺติชรูปคา ฯ
 เย จ ทฺวํ ปชานนฺติ อโถ ทฺวํสํสํ สํมํวํ
 ยตฺถ จ สํพฺพโส ทฺวํ อเสสํ อปรุชฺฌติ ฯ
 ตณฺจ มคฺคํ ปชานนฺติ ทฺวํสํสํสํคามินํ
 เจโตวิมุตติสํมฺปนฺนา อโถ ปรณญาวิมุตติยา
 ภพฺพา เต อนุตฺตริยาย น เต ชาตฺติชรูปคาติ ฯ

[๓๗๐๓] สํวตฺถํ ๑ จตฺตาริมาณี ภิกฺขเว อริยสํจุจํ ๑
 กตมานิ จตฺตาริ ๑ ทฺวํ อริยสํจุจํ ๑ เป ๑ ทฺวํนิโรธคามินี-
 ปฏิปทา อริยสํจุจํ ๑ อิมานิ ๒ ภิกฺขเว จตฺตาริ อริยสํจุจํ ๑
 อิมํ ๒ ภิกฺขเว จตฺตาริ อริยสํจุจํ ยถาภูตํ อภิสํมฺพุทฺธตฺตา
 ตถาคโค อรหํ สํมมาสํมฺพุทฺธโชติ อจฺจุติ ๑ ตสฺมา คีท ภิกฺขเว
 อิทํ ทฺวํนฺติ โยโค กรณํโย ๑ เป ๑ อยํ ทฺวํนิโรธคามินี ปฏิปทาติ
 โยโค กรณํโยติ ๑

[๓๗๐๔] สํวตฺถํ ๑ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ อรหฺนโตะ
 สํมมาสํมฺพุทฺธา ยถาภูตํ อภิสํมฺพุทฺธํ สํพเพ เต จตฺตาริ อริย-
 สํจุจํ ยถาภูตํ อภิสํมฺพุทฺธํ ๑ เยหิ หิ เกจิ ภิกฺขเว อนาคต-
 มทฺธานํ อรหฺนโตะ สํมมาสํมฺพุทฺธา ยถาภูตํ อภิสํมฺพุทฺธํ สํพเพ
 เต จตฺตาริ อริยสํจุจํ ยถาภูตํ อภิสํมฺพุทฺธํ ๑ เยหิ หิ เกจิ
 ภิกฺขเว เตตฺรหิ อรหฺนโตะ สํมมาสํมฺพุทฺธา ยถาภูตํ อภิสํมฺพุทฺธณฺติ

สัพเพ เต จตุตทริ อริยสัจจานิ ยถาภูตံ อภิสัมพุทธฉนฺติ ฯ กตมานิ
 จตุตทริ ฯ ทุกขํ อริยสัจํ ทุกขสํมุกฺโข อริยสัจํ ทุกฺขนิโรธ
 อริยสัจํ ทุกฺขนิโรธคามินํปฏิปทา อริยสัจํ ฯ เยมี หิ เถจ ภิกฺขเว
 อตฺตมทฺธานํ อรหฺนโธ สํมาสํมพุทธฺชา ยถาภูตํ อภิสัมพุทธฉนฺตุ
 อภิสัมพุทธฉิตฺตํ อภิสัมพุทธฉนฺติ สัพเพ เต อิมานิ จตุตทริ
 อริยสัจจานิ ยถาภูตํ อภิสัมพุทธฉนฺติ ฯ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว อิทํ
 ทุกฺขนฺติ โยโค กรณํโย ฯ เป ฯ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ
 โยโค กรณํโยติ ฯ

[๓๘๐๕] ชานโต อหํ ภิกขเว ปสฺสโต อาสวณํ ขยํ วทามิ
โน อชานโต อปสฺสโต ฯ กิณฺณํ ภิกขเว ชานโต กิํ ปสฺสโต
อาสวณํ ขโย โหติ ฯ อิทํ ทุกฺขนฺตํ ภิกขเว ชานโต ปสฺสโต
อาสวณํ ขโย โหติ อयํ ทุกฺขสมุทโยติ ชานโต ปสฺสโต อาสวณํ
ขโย โหติ อयํ ทุกฺขนิโรธติ ชานโต ปสฺสโต อาสวณํ ขโย
โหติ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ ชานโต ปสฺสโต อาสวณํ
ขโย โหติ ฯ เหวํ โข ภิกขเว ชานโต เหวํ ปสฺสโต อาสวณํ
ขโย โหติ ฯ ตสฺมา ตถิ ภิกขเว อิทํ ทุกฺขนฺตํ โยโค กรณํ โย
ฯ เป ฯ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ โยโค กรณํ โยติ ฯ

[๑๗๐๖] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อนุกมเปยฺยถ เย จ โสคัพฺพํ
มณฺเฑยฺยํ มิตฺตา วา อมจฺจา วา ฌาตึ วา ธาโถหิตา วา เต
โว ภิกฺขเว จตฺถนํ อวียตฺถจฺจนํ ยถาภุคฺติ อภิสมฺยาช สฺมาทเปตฺตพฺพา

๓. มุขฺชา เมตํ ๓. วาสุโธ ๓. ภควโต ๓. ตํ ๓. มุขฺชา ๓. ปฏิคฺคหิตํ ๓. โย
 ๓. ภิกฺขเว ๓. ทฺวํ ๓. ปสฺสตี ๓. ทฺวํ ๓. มุขฺชา ๓. โธ ๓. ปสฺสตี ๓. ทฺวํ ๓. วัชฺชํ
 ๓. ปสฺสตี ๓. ทฺวํ ๓. วัชฺชํ ๓. ปสฺสตี ๓. ๑. โย ๓. ทฺวํ ๓. มุขฺชา
 ๓. ปสฺสตี ๓. ทฺวํ ๓. โธ ๓. ปสฺสตี ๓. ทฺวํ ๓. วัชฺชํ ๓. ปสฺสตี ๓. ทฺวํ ๓. วัชฺชํ
 ๓. ปสฺสตี ๓. ๑. โย ๓. ทฺวํ ๓. วัชฺชํ ๓. ปสฺสตี ๓. ทฺวํ ๓. โธ
 ๓. ปสฺสตี ๓. ทฺวํ ๓. มุขฺชา ๓. ปสฺสตี ๓. ทฺวํ ๓. วัชฺชํ ๓. ปสฺสตี ๓. ๑.
 โย ๓. ทฺวํ ๓. วัชฺชํ ๓. ปสฺสตี ๓. ทฺวํ ๓. โธ ๓. ปสฺสตี ๓. ทฺวํ
 ๓. มุขฺชา ๓. ปสฺสตี ๓. ทฺวํ ๓. วัชฺชํ ๓. ปสฺสตี ๓. ๑.

โกฏิกามวคฺโค ตติโย ๑

ตตฺถํ

เทว วชฺชํ ๓. มุขฺชา ๓. มุขฺชา ๓. ๑. ๓. วาสุโธ ๓. ๑.

มิตฺตํ ๓. ๑. ๓. โธ ๓. ๑. ๓. วัชฺชํ ๓. ๑. ๓. ๑.

ศีลปาปณณวคฺโค จตุตฺถโก

[๑๗๑๒] เขกัំ สมยั ภควา โกธมฺพียั วิหริตติ สัปปาเวเน ฯ
อถ โข ภควา ปริตฺตานิ สัปปาปณณานิ ปาณินา คเหตฺวา ภิกฺขุ
ชามนฺเตสึ ตํ กิํ มณฺเณถ ภิกฺขเว กตมํ นุ โข พุทฺธวํ ฯ
ยานิ วา มया ปริตฺตานิ สัปปาปณณานิ ปาณานิ คหิตานิ ยทิตํ
อุปรี สัปปาเยติ ฯ อุปฺปมตฺตกานิ ภนฺเต ภควตา ปริตฺตานิ สัปปา-
ปณณานิ ปาณินา คหิตานิ อถ โข เอตาเนว พุทฺธวานิ ยทิตํ
อุปรี สัปปาเยติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว เอตเทว พุทฺธวํ ยํ
โว มया อภินฺญาเย อนกฺขาทํ ฯ กถฺมา เจตํ ภิกฺขเว มया
อนกฺขาทํ ฯ น เอตํ ภิกฺขเว อตฺถสณฺหิตํ นาทิพฺรหฺมจฺริยํ น
นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรชาย น อุปฺปมาย น อภินฺญาเย
น สมฺโพชาย น นิพฺพานาย สํวตฺตติ ฯ ตสฺมาตํ มया อนกฺขาทํ ฯ

[๑๗๑๓] กิณฺญะ ภิกฺขเว มया อกฺขาทํ ฯ อิทํ ทฺวณฺหิติ ภิกฺขเว
มया อกฺขาทํ อयํ ทฺวณฺหสฺมทโยติ มया อกฺขาทํ อยํ ทฺวณฺ-
หิโรชิติ มया อกฺขาทํ อยํ ทฺวณฺหนิโรธคามินิํ ปฏฺฐิพฺพาทิ มया
อกฺขาทํ ฯ กถฺมา เจตํ ภิกฺขเว มया อกฺขาทํ ฯ เอตณฺหิ ภิกฺขเว
อตฺถสณฺหิตํ เอตํ นาทิพฺรหฺมจฺริยํ เอตํ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรชาย
อุปฺปมาย อภินฺญาเย สมฺโพชาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ ฯ ตสฺมาตํ

๓ ส. อ. เอวํ ฯ พ. สัปปาเวเนติ ฯ

๕๕๐ สุตฺตคณฺถีฏฺเฏ สํยុคฺคນิกายສຸຕ໌ ມຫາວາຣວຸດໂຕ [໑໖໑໒]

ທຸກຸໜີໂຣຫາມີນີປັງປັກໍ ອຣິຍສຈຸຈໍ ຍຄາກູຕໍ ອກິສເມຈຸຈ ສມຸມາ ທຸກຸໜສຸ-
ສນຕໍ ກຣີສຸຕາມິຕິ ຈານເມຕໍ ວິຊຸສຕິ າ ດສຸມາ ຕິຫ ກິກຸໜເວ ອິທໍ
ທຸກຸໜຕິ ໂຍໂຕ ກຣຕິໂຍ າ ເປ າ ອຍໍ ທຸກຸໜີໂຣຫາມີນີ ປັງປັກາຕິ
ໂຍໂຕ ກຣຕິໂຍຕິ າ

[໑໖໑໓] ເສຍຸຍຄາມີ ກິກຸໜເວ ທຣຸໂຫ ອຸປຣິເວຫາສໍ ຈິຕຸໂຕ ສັກມີມີ
ມຸເຕນ ນິປຕຕິ ສັກມີມີ ມຊເນນ ນິປຕຕິ ສັກມີມີ ອຸຕເນນ ນິປຕຕິ າ
ເວວເມວ ໂຫ ກິກຸໜເວ ອວິຊຸສາ ນິວຣນາ ສຕຸຕາ ຕຣຸນາສຕຸໂຍໜາ
ສນຊາວນຸຕາ ສັສຣນຸຕາ ສັກມີມີ ອສຸມາ ໂຕກາ ປຣິ ໂຕກໍ ຄຈຸນຸຕິ
ສັກມີມີ ປຣສຸມາ ໂຕກາ ອິມໍ ໂຕກໍ ອາຄຈຸນຸຕິ າ ຕໍ ກິສຸສ ເທຕຸ າ
ອທິຊຸສຕຸຕາ ກິກຸໜເວ ຈຈຸນຸນໍ ອຣິຍສຈຸຈານໍ າ ກຕເມສໍ ຈຈຸນຸນໍ າ ທຸກຸໜສຸສ
ອຣິຍສຈຸຈສຸສ າ ເປ າ ທຸກຸໜີໂຣຫາມີນີປັງປັກາຍ ອຣິຍສຈຸຈສຸສ າ
ດສຸມາ ຕິຫ ກິກຸໜເວ ອິທໍ ທຸກຸໜຕິ ໂຍໂຕ ກຣຕິໂຍ າ ເປ າ ອຍໍ
ທຸກຸໜີໂຣຫາມີນີ ປັງປັກາຕິ ໂຍໂຕ ກຣຕິໂຍຕິ າ

[໑໖໑໔] ອາທິຕຸເຕ ກິກຸໜເວ ເຈເຕ ວາ ສີເສ ວາ ກິມສຸສ ກຣຕິຍນຸຕິ າ
ອາທິຕຸເຕ ກຸນເຕ ເຈເຕ ວາ ສີເສ ວາ ດສຸເສວ ເຈຕສຸສ ວາ ສີສຸສ
ວາ ນິພຸພາປນາຍ ອຣິມຕຸໂຕ ຄນຸໂຫ ຈ ວາຍາໂມ ຈ ອຸສຸສາໂຫ ຈ
ອຸສຸສໂສຸຸຸ ຈ ອປປັງວານີ ຈ ສຕິ ຈ ສມຸປຣເນເນເນຈ ກຣຕິຍນຸຕິ າ
ອາທິຕຸຕໍ ກິກຸໜເວ ເຈຕໍ ວາ ສີສໍ ວາ ອຣຸເນປຸກຸຈິຕຸວາ ອມນສິກຣິຕຸວາ
ອນກິສເມຕານໍ ຈຈຸນຸນໍ ອຣິຍສຈຸຈານໍ ຍຄາກູຕໍ ອກິສມາຍ ອຣິມຕຸໂຕ
ຄນຸໂຫ ຈ ວາຍາໂມ ຈ ອຸສຸສາໂຫ ຈ ອຸສຸສໂສຸຸຸ ຈ ອປປັງວານີ ຈ

สติ ๑ สมฺปชฌณญ ๑ กรณีย ๑ กตเมตํ จตุณฺหํ ๑ ทุกฺขตฺถ
อริยสํจุจฺจตฺถ ๑ เป ๑ ทุกฺขนิโรธคามินฺนํปฏิปทาย อริยสํจุจฺจตฺถ ๑
ตสฺมา ติท ภิฏฺขเว อิทํ ทุกฺขนฺติ โยโค กรณีย ๑ เป ๑ อยํ
ทุกฺขนิโรธคามินฺนํ ปฏิปทาทิ โยโค กรณียติ ๑

[๓๗๓๘] เสดยยาถาปี ภิฏฺขเว ปุริโส วสฺสตฺตยาโก วสฺสตฺตค-
ชีวิทเมณํ เอวํ วเทยฺย เอหมโก ปุริสํ ปุพฺพพณฺหสมฺมํ ตํ สคฺคิ-
ตฺเตน หนิสฺสณฺติ มชฺฌนฺตีกตฺสมฺมํ สคฺคิตฺเตน หนิสฺสณฺติ สยณฺห-
สมฺมํ สคฺคิตฺเตน หนิสฺสณฺติ ๑ โส โช ตวํ อมโก ปุริสํ ทิวเส
ทิวเส ตํทิสฺสคฺคิ หนฺนมาโน วสฺสตฺตยาโก วสฺสตฺตคชีวํ วสฺส-
ตฺตตฺถ อจฺจุเยน อนภิสฺสเมตานิ จตุตฺตาริ อริยสํจุจฺจานิ อภิสฺสเมตฺตตฺติ ๑
อตฺถวตฺติเกน ภิฏฺขเว กตฺตตฺเตน อตฺถํ อปฺคณฺตํ ๑ ตํ กิตฺตํ เหตุ ๑
อนมคฺคโคโย ภิฏฺขเว สํสาโร ปุพฺพวา โภฏี น ปณฺณายติ สคฺคิปฺ-
ปหารานํ อตฺธิปฺปหารานํ อุตฺตปฺปหารานํ ฌรุตฺตปฺปหารานํ ๑ เอวํ เจตํ
ภิฏฺขเว อตฺถํ น โช ปนาทํ ภิฏฺขเว สห ทฺตฺเตน สห โทมนตฺเตน
จตุณฺหํ อริยสํจุจฺจานิ อภิสฺสมํ วทามิ ๑ อมฺมิจาหํ ภิฏฺขเว สหาว
สฺสฺเตน สหาว โสมนตฺเตน จตุณฺหํ อริยสํจุจฺจานิ อภิสฺสมํ วทามิ ๑
กตเมตํ จตุณฺหํ ๑ ทุกฺขตฺถ อริยสํจุจฺจตฺถ ๑ เป ๑ ทุกฺขนิโรธคามินฺนํ-
ปฏิปทาย อริยสํจุจฺจตฺถ ๑ ตสฺมา ติท ภิฏฺขเว อิทํ ทุกฺขนฺติ โยโค
กรณีย ๑ เป ๑ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินฺนํ ปฏิปทาทิ โยโค กรณียติ ๑

[๓๗๓๘] เสดยยาถาปี ภิฏฺขเว ปุริโส ยํ อิมสฺมึ ชมฺพุทฺเป ติน-

กฏฐํสาธาปถาถํ ตจฺเจตฺวา เอกชฺฌํ สํหเรยฺย เอกชฺฌํ สํหริตฺวา
 สฺฐํ กเรยฺย สฺฐํ กตฺวา ยะ มหาสํมุกฺเท มหนฺตกา ปาณา เต
 มหนฺตเกสฺส สฺฐเตสฺส อากุเนยฺย ยะ มหาสํมุกฺเท มชฺฌิมิกา ปาณา
 เต มชฺฌิมิกเกสฺส สฺฐเตสฺส อากุเนยฺย ยะ มหาสํมุกฺเท สฺสุมกา ปาณา
 เต สฺสุมเกสฺส สฺฐเตสฺส อากุเนยฺย ฯ อปริยาทินฺนา จ ภิกฺขเว มหา-
 สํมุกฺเท โธพาริกา ปาณา อสฺสํ อถ อิมสฺมิ ชมฺพทฺเป ติน-
 กฏฐํสาธาปถาถํ ปริกฺขมํ ปริยาทานํ คจฺเจยฺย ฯ อิติ พหุตฺรา
 ๒ ภิกฺขเว มหาสํมุกฺเท สฺสุมกา ปาณา ยะ น สฺกฺรา สฺฐเตน
 อากุณฺติ ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ สฺสุมกคฺคา ภิกฺขเว อตฺตภาวสฺสํ ฯ
 เอวํ มหา ๒ ภิกฺขเว อปาโย ฯ เอวํ มหนฺตสฺมา ๒ ภิกฺขเว
 อปายสฺมา ปริมุคฺโต ทิฏฺฐิธมฺปนฺโน ปุคฺคโต อิทํ ทฺวณฺหติ ยถาภูตํ
 ปชานาติ ฯ เปฯ อयํ ทฺวณฺหนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ
 ตสฺมา ติทฺถ ภิกฺขเว อิทํ ทฺวณฺหติ โยโค กรณํโย ฯ เปฯ อयํ
 ทฺวณฺหนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ โยโค กรณํโยติ ฯ

[๓๗๒๐] สุตฺตสํสํ ภิกฺขเว อุกฺกยโต เอตํ ปุพฺพพจฺฉมํ เอตํ ปุพฺพ-
 นิमितฺตํ ยทิทํ อรฺหณฺคํ ฯ เอวเมว ๒ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จคฺชนํ
 อวิยสฺสจฺฉนํ ยถาภูตํ อภิสสมายาย เอตํ ปุพฺพพจฺฉมํ เอตํ ปุพฺพนิमितฺตํ
 ยทิทํ สํมมาทิฏฺฐิ ฯ สํมมาทิฏฺฐิธมฺสํสํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปาฏิทฺถํ
 อิทํ ทฺวณฺหติ ยถาภูตํ ปชานิสฺสํติ ฯ เปฯ อยํ ทฺวณฺหนิโรธคามินํ
 ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานิสฺสํติ ฯ ตสฺมา ติทฺถ ภิกฺขเว อิทํ

ทุกฺขนฺติ โยโค กรณํโย ฯ เป ฯ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ
โยโค กรณํโยติ ฯ

[๑๗๒๓] ยาวถักฺขณํ ภิกฺขเว จนฺทิมสฺสุริยา โถเก นุปฺปชฺชนฺติ เนว
ตาว มหโต อาโลกสฺส ปาตุภาโว โหติ มหโต โธภาสสฺส อนฺน-
ตมํ ตทา โหติ อนฺนการตมิสา เนว ตาว วตฺติตฺตํ ปณฺณายนฺติ
น มาสฺสทฺฆมาสา ปณฺณายนฺติ น อุตฺตํจฺจุจฺจว ปณฺณายนฺติ ฯ
ยโต จ ๒ ภิกฺขเว จนฺทิมสฺสุริยา โถเก นุปฺปชฺชนฺติ อถ มหโต
อาโลกสฺส ปาตุภาโว โหติ มหโต โธภาสสฺส เนว อนฺนตมํ
ตทา โหติ น อนฺนการตมิสา อถ วตฺติตฺตํ ปณฺณายนฺติ
มาสฺสทฺฆมาสา ปณฺณายนฺติ อุตฺตํจฺจุจฺจว ปณฺณายนฺติ ฯ เอวเมว
๒ ภิกฺขเว ยาวถักฺขณํ ตถาคโต โถเก นุปฺปชฺชนฺติ อรหํ สํมา-
สํพุทฺธो เนว ตาว มหโต อาโลกสฺส ปาตุภาโว โหติ มหโต
โธภาสสฺส อนฺนตมํ ตทา โหติ อนฺนการตมิสา เนว ตาว จตฺตุนํ
อริยสฺสจฺจานํ อาจิกฺขณา โหติ เทสฺสา ปณฺณปปนา ปฏฺฐปปนา จิวรณา
วิภชฺชา อุตฺตคานํกมฺมํ ฯ ยโต จ ๒ ภิกฺขเว ตถาคโต โถเก
นุปฺปชฺชนฺติ อรหํ สํมาสํพุทฺธอ อถ มหโต อาโลกสฺส ปาตุ-
ภาโว โหติ มหโต โธภาสสฺส เนว อนฺนตมํ ตทา โหติ น
อนฺนการตมิสา อถ จตฺตุนํ อริยสฺสจฺจานํ อาจิกฺขณา โหติ เทสฺสา
ปณฺณปปนา ปฏฺฐปปนา จิวรณา วิภชฺชา อุตฺตคานํกมฺมํ ฯ กตเมตฺถ
จตฺตุนํ ฯ ทุกฺขสฺส อริยสฺสจฺจสฺส ฯ เป ฯ ทุกฺขนิโรธคามินํปฏิปทา

๕๕๔ สุตตุนตบิฏเฐ สัมมุตตนิทายสุตฺต มหาวารวคฺโค [๓๗๒๒

อริยสจฺจสุตฺต ๑ สุตฺตมา ทิห ภิกฺขเว อิทํ ทุกฺขนฺติ โยโค กรณํโย
๑ เป ๑ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินิํ ปฏิปทาติ โยโค กรณํโยติ ๑

[๓๗๒๒] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พุร่าหุมนฺนา วา
อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภุทํ นปฺปชานนฺติ ๑ เป ๑ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินิํ
ปฏิปทาติ ยถาภุทํ นปฺปชานนฺติ เต อญฺญสฺส สมนฺสฺส วา
พุร่าหุมนฺสฺส วา มุขํ โอโธเกนฺติ อยํ นฺน ภวํ ชานํ ชานาติ
ปสฺสํ ปสฺสตํตีติ ๑ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว สุตฺตบิฏฺฏ วา กปฺปาสบิฏฺฏ วา
ตหฺโก วาคุปาทวโน สเม ภูมิจาเค นิทฺธิตฺโต ตเมนํ ปฺรตฺติโม วาโต
ปจฺฉิเมน สหเรยฺเย ปจฺฉิโม วาโต ปฺรตฺติเมน สหเรยฺเย อุตฺตโร
วาโต ทกฺขิเณน สหเรยฺเย ทกฺขิโน วาโต อุตฺตเรน สหเรยฺเย ๑
ตํ กิธฺสํ เหตุ ๑ ตหฺกตฺตา ภิกฺขเว กปฺปาสบิฏฺฏโน ๑ เถวเมว
โธ ภิกฺขเว เย หิ เกจิ สมนฺนา วา พุร่าหุมนฺนา วา อิทํ
ทุกฺขนฺติ ยถาภุทํ นปฺปชานนฺติ ๑ เป ๑ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินิํ ปฏิ-
ปทาติ ยถาภุทํ นปฺปชานนฺติ เต อญฺญสฺส สมนฺสฺส วา
พุร่าหุมนฺสฺส วา มุขํ โอโธเกนฺติ อยํ นฺน ภวํ ชานํ ชานาติ
ปสฺสํ ปสฺสตํตีติ ๑ ตํ กิธฺสํ เหตุ ๑ อธิฏฺฐตฺตา ภิกฺขเว จตฺตุนํ
อริยสจฺจจานํ ๑

[๓๗๒๓] เย จ โธ เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พุร่าหุมนฺนา วา
อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภุทํ ปชานนฺติ ๑ เป ๑ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินิํ
ปฏิปทาติ ยถาภุทํ ปชานนฺติ เต น อญฺญสฺส สมนฺสฺส วา

พฺรหฺมณฺสํ วา มุขํ โอลฺลเกนฺติ อํ หนฺน ภวํ ชานํ ชานาติ
 ปสฺสํ ปสฺสํคฺคิ ฯ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว อโยจฺโถ วา อินฺทฺรจฺโถ วา
 คมฺภีรเวโม สฺนิชาโต อจฺโถ อสฺมปฺกมฺมํ ปฺรตฺติมา ย เจมํ ทิสาย
 อากฺขณฺเยย ภูตา วาตฺตฺตฺตฺติ เหนว สํกมฺเปยฺย น สฺมปฺกมฺเปยฺย
 น สฺมปฺจาเณยฺย ปจฺติมา ย เจมํ ทิสาย ฯ เป ฯ อุตฺตราย เจมํ
 ทิสาย ฯ ทกฺขณาย เจมํ ทิสาย อากฺขณฺเยย ภูตา วาตฺตฺตฺตฺติ
 เหนว สํกมฺเปยฺย น สฺมปฺกมฺเปยฺย น สฺมปฺจาเณยฺย ฯ ตํ กิธฺสํ
 เหตุ ฯ คมฺภีรคฺคตา ภิกฺขเว เหนว สฺนํ สฺนิชาตคฺคตา อินฺทฺรจฺโถ
 เหวเมว โห ภิกฺขเว เย เกจิ สมนฺนา วา พฺรหฺมณา วา อิทํ
 ทกฺขณฺติ ยถาภุคํ ปชานนฺติ ฯ เป ฯ อํ ทกฺขณิโรธคามินํ ปฺฏิปทาติ
 ยถาภุคํ ปชานนฺติ เต น อณฺณสฺสํ สมนฺสฺสํ วา พฺรหฺมณฺสํ
 วา มุขํ โอลฺลเกนฺติ อํ หนฺน ภวํ ชานํ ชานาติ ปสฺสํ ปสฺสํ-
 คฺคิ ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ สฺส
 กตเมสํ จตฺตฺนํ ฯ ทกฺขณฺสํ อวิยสฺสจฺจสฺสํ ฯ เป ฯ ทกฺขณิโรธ-
 คามินํปฺฏิปทาย อวิยสฺสจฺจสฺสํ ฯ ตสฺมา ติท ภิกฺขเว อิทํ ทกฺขณฺติ
 โยโค กรณฺโณ โย ฯ เป ฯ อํ ทกฺขณิโรธคามินํ ปฺฏิปทาติ โยโค
 กรณฺโณติ ฯ

[๓๗๒๔] โย หิ โทจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิทํ ทกฺขณฺติ ยถาภุคํ
 ปชานาติ ฯ เป ฯ อํ ทกฺขณิโรธคามินํ ปฺฏิปทาติ ยถาภุคํ ปชานาติ ฯ
 ปฺรตฺติมา ย เจมํ ทิสาย อากฺขณฺเยย สมนฺโน วา พฺรหฺมณฺโน วา

วาทตฺถิโก วาทคเวถฺสี วาทมสฺส อารโฆเปสฺสํมิตฺติ ๑ ตํ วต สห-
 รมฺเมเน สงฺกมฺเปสฺสํมิตฺติ วา สํมปฺกมฺเปสฺสํมิตฺติ วา สํมปฺจาเตสฺสํมิตฺติ
 วาติ เนทํ ชานํ วิชฺชติ ๑ ปจฺจิมาย เจมฺมึ ทิสฺสาย ๑ อุตฺตราย
 เจมฺมึ ทิสฺสาย ๑ ทกฺขิณาย เจมฺมึ ทิสฺสาย อากฺขฺเขยฺย สมนฺโน วา
 พฺรหฺมาหฺมโน วา วาทตฺถิโก วาทคเวถฺสี วาทมสฺส อารโฆเปสฺสํ-
 มิตฺติ ๑ ตํ วต สหรมฺเมเน สงฺกมฺเปสฺสํมิตฺติ วา สํมปฺกมฺเปสฺสํมิตฺติ วา
 สํมปฺจาเตสฺสํมิตฺติ วาติ เนทํ ชานํ วิชฺชติ ๑ เสยฺยถาเม ภิက္ขเว
 สิตายฺปิ โสฬสฺสํมิตฺติ ๑ คตฺตํสฺสํมิตฺติ ๑ อฏฺฐกฺกํมิตฺติ ๑ เญจฺจาเนมฺมํคมา
 อฏฺฐกฺกํมิตฺติ ๑ อปฺริเนมฺมํคมา ๑ ปฺรตฺติมา ย เจมฺมึ ทิสฺสาย อากฺขฺเขยฺย ๑
 วาตวฺจฺจํ เนว สงฺกมฺเปยฺย น สํมปฺกมฺเปยฺย น สํมปฺจาเตยฺย
 ปจฺจิมาย เจมฺมึ ทิสฺสาย ๑ อุตฺตราย เจมฺมึ ทิสฺสาย ๑ ทกฺขิณาย เจมฺมึ
 ทิสฺสาย อากฺขฺเขยฺย ๑ ๑ วาตวฺจฺจํ เนว สงฺกมฺเปยฺย น สํมปฺกมฺเปยฺย
 น สํมปฺจาเตยฺย ๑ ตํ กิตฺตํ เหตุ ๑ คมฺภีรฺตฺตา ๑ ภิက္ขเว เนมฺมํค
 สฺสํมิตฺติ ๑ สิตายฺปิ ๑ เหวเมว ๑ ๒ ภิက္ขเว ๑ โย ทิ โกจิ ๑ ภิက္ข-
 ๑ ทํ ๑ ทกฺขนํ ยถาภูตํ ปชานาติ ๑ เป ๑ อญฺ ๑ ทกฺขนํ ๑ ๒ ภิက္ขเว ๑
 ยถาภูตํ ปชานาติ ๑ ปฺรตฺติมา ย เจมฺมึ ทิสฺสาย อากฺขฺเขยฺย สมนฺโน
 วา พฺรหฺมาหฺมโน วา วาทตฺถิโก วาทคเวถฺสี วาทมสฺส อารโฆเปสฺสํ-
 มิตฺติ ๑ ตํ วต สหรมฺเมเน สงฺกมฺเปสฺสํมิตฺติ วา สํมปฺกมฺเปสฺสํมิตฺติ วา
 สํมปฺจาเตสฺสํมิตฺติ วาติ เนทํ ชานํ วิชฺชติ ๑ ปจฺจิมาย เจมฺมึ ทิสฺสาย ๑

๑ โสฬสฺสํมิตฺติ ปาโ ๑

อุตฺตรวาย เจปํ ทิสาย ๑ ทกฺขิณาย เจปํ ทิสาย อากฺขุณฺณาย สมฺมโน
 วา พุราหุมนโน วา วาทคฺคิโก วาทคฺคเวสฺสํ วาทมตฺตํ อารโฆเปตฺตํ-
 มํติ ๑ ตํ วต สหสมฺเมเน สํกมฺเปตฺตํติ วา สํมฺปกมฺเปตฺตํติ วา
 สํมฺปจาเตตฺตํติ วาติ เนตํ ชานํ วิชฺชติ ๑ ตํ ทิสฺสํ เหตุ ๑ สํกฺขิยฺจตุตา
 ภิกฺขเว จตฺตุนํ อริยสํจุจํ ๑ กตเมตฺสํ จตฺตุนํ ๑ ทกฺขสฺสํ อริย-
 สํจุจสฺสํ ๑ เป ๑ ทกฺขนิโรธคามินํปฺปฏฺยทาย อริยสํจุจสฺสํ ๑ ตตฺตมา
 ติทฺถ ภิกฺขเว อิทํ ทกฺขนํติ โยโค กรณํโย ๑ เป ๑ อยํ ทกฺข-
 นิโรธคามินํ ปฏฺยทาทิ โยโค กรณํโยติ ๑

ตั้งปาปณณวคฺโค จตุตฺโต ๑

ตตฺตํทาทนํ

ตั้งปา วทฺติโร ทณฺโฑ เจตา ตตฺตํตฺเตน ๑

ปาณา สํริยฺยปมา เทวชา อิทฺทํโต ๑ วาทินาติ ๑

๑ ตั้งปาณณวคฺโคติ วา ปาโจ ๑

ปาทวคฺโค ปญฺจโม

[๓๗๒๕] เขกั สมยั ภคฺวา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน กถนฺตก-
 นิวาเป ๑ ตฺตฺว ๒ ภคฺวา ภิกฺขุ ชามนฺเตสึ ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว
 อณฺเฏวโร ปุริโส ราชคหา นิกฺขมิตฺวา โลกจินฺตํ จินฺตเสฏฺฐามัติ
 เยน สุมาคชา ปิณฑฺวณฺเณ เตนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา สุมาคชา
 ปิณฑฺวณฺเณ ตัเร นิสฺสํ โลกจินฺตํ จินฺตเนฺโค ๑ อทฺทสา ๒
 ภิกฺขเว โส ปุริโส สุมาคชา ปิณฑฺวณฺเณ ตัเร จตุรงฺคิณํ เสนํ
 ภิสฺมุพฺพาทํ ปวิสฺสนฺตํ ๑ ทิสฺวานเสฏฺฐํ เอตทโหสิ อุมฺมคฺโคตฺตมึ นามาทํ
 วิเจโตตฺตมึ นามาทํ ยํ โลกเก นตฺถิ ตํ มยา ทิฏฺฐนฺติ ๑ อถ
 ๒ โส ภิกฺขเว ปุริโส นครํ ปวิสิตฺวา มหาชนกายนฺตํ อาโรเจสิ
 อุมฺมคฺโคตฺตมึ นามาทํ ภาเน วิเจโตตฺตมึ นามาทํ ภาเน ยํ โลกเก
 นตฺถิ ตํ มยา ทิฏฺฐนฺติ ๑ ยถากถํ ปน ตฺวํ อมฺโห ปุริสํ อุมฺมคฺโค
 กถํ วิเจโต ภิณฺญ โลกเก นตฺถิ ยนฺตยา ทิฏฺฐนฺติ ๑ อิทาทํ ภาเน
 ราชคหา นิกฺขมิตฺวา โลกจินฺตํ จินฺตเสฏฺฐามัติ เยน สุมาคชา
 ปิณฑฺวณฺเณ เตนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา สุมาคชา ปิณฑฺวณฺเณ
 ตัเร นิสฺสํ โลกจินฺตํ จินฺตเนฺโค ๑ อทฺทสํ ชฺวาทํ ภาเน สุมาคชา
 ปิณฑฺวณฺเณ ตัเร จตุรงฺคิณํ เสนํ ภิสฺมุพฺพาทํ ปวิสฺสนฺตํ ๑ เขวํ
 ชฺวาทํ ภาเน อุมฺมคฺโคตฺตมึ เขวํ วิเจโต อิทณฺญ โลกเก นตฺถิ ยํ

๓ พ. อ. เขวํ ๑ ส. สุมาคชา ๑

มยา ทิฏฺฐนฺติ ฯ ตคฺฆ ตวํ อมฺโห ปุริสํ อุมฺมตฺโต ตคฺฆ วิเจโต
อิทณฺจ โธเก นตฺถิ ยํ ตยา ทิฏฺฐนฺติ ฯ ตํ ไช ปน ภิกฺขเว
โส ปุริโส ภูตํ เยว อทฺทสฺส โน อภูตํ ฯ

[๑๗๒๖] ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว เทวาสฺสฺรสงฺคาโม สํปุพฺพพุทฺโธ
อโหสิ ฯ ตสฺมี ไช ปน ภิกฺขเว สงฺคามे เทวา ชินฺตี อสฺรา
ปราชินฺตี ฯ ปราชิตา จ ไช ภิกฺขเว อสฺรา ภีตา ภิสํมุพาเลน
อสฺรปรํ ปวิสฺสํ เทวานํ เยว โมหยมาณา ฯ ตสฺมา ติทฺถิ ภิกฺขเว
มา โลกจินฺตํ จินฺตเต สสฺสโต โธโกติ วา อสฺสโต โธโกติ
วา อนตฺวา โธโกติ วา อนนตฺวา โธโกติ วา ตํ ชีวํ ตํ
สํวรนฺติ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สํวรนฺติ วา โหติ ตถาคโต
ปรํ มรณาติ วา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา โหติ จ
น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา เนว โหติ น น โหติ
ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุํ ฯ เสด้า ภิกฺขเว
จินฺตา อตฺถสณฺhitตา น อาทิพฺรหฺมจฺริยกา น นิพฺพิทาย น วิราคาย
น นิโรธาย น อูปสํมาย น อภินฺนํมาย น สํมุโพธาย น นิพฺพานาย
สํวตฺตติ ฯ

[๑๗๒๗] จินฺเตนฺตา จ ไช อุมฺเห ภิกฺขเว อิทํ ทฺวณฺติ
จินฺเตยฺยาถ ฯ เป ฯ อยํ ทฺวณฺนิโรธคามินิํ ปฏิปทาติ จินฺเตยฺยาถ ฯ
ตํ กิธฺสํ เหตุํ ฯ เสด้า ภิกฺขเว จินฺตา อตฺถสณฺhitตา เสด้า
อาทิพฺรหฺมจฺริยกา เสด้า นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย อูปสํมาย

อภินุณาย สมนุโพชาย นิพพานาย สํวตฺตติ ๑ ศสฺมา ติท ภิกฺขเว
 อิทํ ทุคฺคหนฺติ โยโค กรณํโย ๑ เป ๑ อยํ ทุคฺคนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ
 โยโค กรณํโยติ ๑

[๓๗๒๘] เขถํ สมนํ ภควา ราชคเห วิหริติ ศิขฺณกุญฺเฏ ปพฺพเต ๑
 ธถ ไช ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสึ อายาม ภิกฺขเว เยน ปฏิภาณกุญฺเฏ
 เทนุปลงฺกมิตฺถํ ทิวาวิหารายาติ ๑ เขถํ ภนฺเตติ ไช เต ภิกฺขุ
 ภควโต ปจฺจสฺสํ ๑ ธถ ไช ภควา สมนุพฺพุเตหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ
 เยน ปฏิภาณกุญฺเฏ เทนุปลงฺกมิ ๑ ธทฺถสา ไช ธมฺมตโร ภิกฺขุ
 ปฏิภาณกุญฺเฏ มหนฺตํ ปปาตํ ทิสฺวาน ภควนฺตํ ธตฺถโวจ มหา
 วตฺถํ ภนฺเต ปปาโต สุมหา วตฺถํ ภนฺเต ปปาโต ธตฺถิ นุ
 ไช ภนฺเต อิมมฺหา ปปาตา ธมฺมโต ปปาโต มหนฺตโร ๑
 ภยานกตโร จาติ ๑ ธตฺถิ ไช ภิกฺขุ อิมมฺหา ปปาตา ธมฺมโต
 ปปาโต มหนฺตโร ๑ ภยานกตโร จาติ ๑ กตโม ๑ ภนฺเต
 อิมมฺหา ปปาตา ธมฺมโต ปปาโต มหนฺตโร ๑ ภยานกตโร จาติ ๑

[๓๗๒๘] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พุราหฺมณา วา
 อิทํ ทุคฺคหนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ อยํ ทุคฺคสํมูทโยติ ยถาภูตํ
 นปฺปชานนฺติ อยํ ทุคฺคนิโรธติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ อยํ
 ทุคฺคนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ๑ เค ชาติ-
 สํวตฺตนิคฺคสํ สํวาระสํ อภิมมฺหิตํ ชราสํวตฺตนิคฺคสํ สํวาระสํ

๑ ส. เขถํ ๑ พ. สุกฺขานโก ๑

อภีรมนฺติ มรณํสํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขารេสฺส อภีรมนฺติ โสภปริเทว-
 ทุกฺขโทมนสฺสํปายาสํสํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขารេสฺส อภีรมนฺติ ฯ เตะ ชาติ-
 สํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขารេสฺส อภีรตา ชราสํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขารេสฺส อภีรตา
 มรณํสํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขารេสฺส อภีรตา โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสํ-
 ปายาสํสํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขารេสฺส อภีรตา ชาติสํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขาร-
 อภิสงฺขโรนฺติ ชราสํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขาร- อภิสงฺขโรนฺติ มรณ-
 สํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขาร- อภิสงฺขโรนฺติ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสํปายาส-
 สํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขาร- อภิสงฺขโรนฺติ ฯ เตะ ชาติสํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขาร-
 อภิสงฺขริตฺวา ชราสํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขาร- อภิสงฺขริตฺวา มรณํสํวตฺต-
 นิเกสฺสํ สงฺขาร- อภิสงฺขริตฺวา โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสํปายาสํสํวตฺต-
 นิเกสฺสํ สงฺขาร- อภิสงฺขริตฺวา ชาติปปาทมฺหิ ปปตฺตนิ ชรปปาทมฺหิ
 ปปตฺตนิ มรณปปาทมฺหิ ปปตฺตนิ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสํ-
 ปายาสปปาทมฺหิ ปปตฺตนิ ฯ เตะ น ปริมุจฺจนฺติ ชาตียา ชราย
 มรณเณ โสภเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺขเหิ โทมนสฺสเหิ อูปายาสเหิ น
 ปริมุจฺจนฺติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯ

[๓๗๓๐] เป จ ไซ เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พุราหุมนฺนา วา
 อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ ฯ เป ฯ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี
 ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ ฯ เตะ ชาติสํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขารេสฺส น
 อภีรมนฺติ ชราสํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขารេสฺส น อภีรมนฺติ มรณ-
 สํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺขารេสฺส น อภีรมนฺติ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสํ

ปายาสส์ลัทธิคณิกเกสฺส สัณฑาเรสุ น อภิวิมมุตติ ๑ เท ชาติลัทธิคณิกเกสฺส
 สัณฑาเรสุ อนภิวิมุตตา ชราลัทธิคณิกเกสฺส สัณฑาเรสุ อนภิวิมุตตา มรณ-
 ลัทธิคณิกเกสฺส สัณฑาเรสุ อนภิวิมุตตา โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปปายาส-
 ลัทธิคณิกเกสฺส สัณฑาเรสุ อนภิวิมุตตา ชาติลัทธิคณิกเกสฺส สัณฑาเร น
 อภิสังขโรนติ ชราลัทธิคณิกเกสฺส สัณฑาเร น อภิสังขโรนติ มรณ-
 ลัทธิคณิกเกสฺส สัณฑาเร น อภิสังขโรนติ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุ-
 ปายาสส์ลัทธิคณิกเกสฺส สัณฑาเร น อภิสังขโรนติ ๑ เท ชาติลัทธิค-
 ณิกเกสฺส สัณฑาเร อนภิสังขริตฺวา ชราลัทธิคณิกเกสฺส สัณฑาเร อน-
 ภิสังขริตฺวา มรณลัทธิคณิกเกสฺส สัณฑาเร อนภิสังขริตฺวา โสภปริ-
 เทวทุกขโทมนสสุปปายาสส์ลัทธิคณิกเกสฺส สัณฑาเร อนภิสังขริตฺวา ชาติ-
 ปปาทมฺหิ น ปปตฺตติ ชราปปาทมฺหิ น ปปตฺตติ มรณปปา-
 ตมฺหิ น ปปตฺตติ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปปายาสส์ปปาทมฺหิ น
 ปปตฺตติ ๑ เท ปริมุจฺจนติ ชาติยา ชราเย มรณเณ โสภเกหิ ปริเทเวหิ
 ทุกฺขเหิ โทมนสฺเสหิ อูปายาเสหิ ปริมุจฺจนติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ๑
 ตสฺมา ติห ภิกฺขเว อิทํ ทุกฺขนฺติ โยโค กรณํโย ๑ เป ๑ อยํ
 ทุกฺขนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ โยโค กรณํโยติ ๑

[๓๗๓๓] อตฺถิ ภิกฺขเว มหาปริพาโห นาม นิรโย คตฺถ
 ยงฺกิญฺจิ จกฺขนา รุปํ ปสฺสตี อนิชฺฐรูปญฺเฒว ปสฺสตี โน
 อนิชฺฐรูปํ อกนฺตรูปญฺเฒว ปสฺสตี โน กนฺตรูปํ อมนาปรูปญฺเฒว
 ปสฺสตี โน มนาปรูปํ ยงฺกิญฺจิ โสเตน สทฺทํ สฺสณาตี ฯ เป ฯ

ยงฺกิญฺจิ กาเยน โยธุสฺสพฺพํ ผุสฺสติ ฯ ยงฺกิญฺจิ มนสา ธมฺมํ วิชานาติ
 อนิธุสฺสรูปญฺเอย วิชานาติ โน อนิธุสฺสรูปํ อกฺขนฺตรูปญฺเอย วิชานาติ
 โน กฺขนฺตรูปํ อมฺนาปรูปญฺเอย วิชานาติ โน มนาปรูปญฺติ ฯ

[๓๗๓๕] เอวํ วุตฺเต อญฺเอยตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ มหา
 วต โส ภนฺเต ปรีพาโห สุมหา วต โส ภนฺเต ปรีพาโห อตฺถิ
 นุ ไช ภนฺเต เอตมฺหา ปรีพาหา อญฺโฆ ปรีพาโห มหฺนตฺตโร จ
 ภายานกตโร จาติ ฯ อตฺถิ ไช ภิกฺขุ เอตมฺหา ปรีพาหา อญฺโฆ
 ปรีพาโห มหฺนตฺตโร จ ภายานกตโร จาติ ฯ กตโม ปน ภนฺเต
 เอตมฺหา ปรีพาหา อญฺโฆ ปรีพาโห มหฺนตฺตโร จ ภายานกตโร จาติ ฯ

[๓๗๓๖] เย हि เกจิ ภิกฺขเว สฺมณฺา วา พุราหฺมณฺา วา
 อิทํ กุฏฺฐนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ฯ เป ฯ อयํ กุฏฺฐนิโรธคามินิ
 ปฏิปทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ฯ เต ชาตีสํวตฺตนิเกสฺสํ สงฺฆาเรสฺส
 อภिरมฺนฺติ ฯ เป ฯ อภिरตา อภิสงฺฆโรนฺติ ฯ อภิสงฺฆริตฺวา ชาติ-
 ปรีพาहेเนปปี ปริทฺยฺหนฺติ ชราปรีพาहेเนปปี ปริทฺยฺหนฺติ มรณ-
 ปรีพาहेเนปปี ปริทฺยฺหนฺติ โสภปรีเทวทุกฺขโทมนสฺสอุปายาสปรีพาहेเนปปี
 ปริทฺยฺหนฺติ ฯ เต น ปริมุจฺจนฺติ ชาตียา ชราย มรณเณ
 โสเกहि ปริเทเวहि กุฏฺฐेहि โทมนสฺสเहेहि อุปายาสเहेहि น ปริมุจฺจนฺติ
 กุฏฺฐสฺมาติ วทามิ ฯ

[๓๗๓๗] เย จ ไช เกจิ ภิกฺขเว สฺมณฺา วา พุราหฺมณฺา วา
 อิทํ กุฏฺฐนฺติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ ฯ เป ฯ อयํ กุฏฺฐนิโรธคามินิ

ปฏฺิปปทาติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ ฯ เต ชาตีสํวตฺตนิคเณสุ สงฺฆาเรสุ
 นาทิรมนฺติ ฯ เป ฯ อนนฺทิตา ฯ น อนิสฺสงฺขโรนฺติ ฯ อนนฺทิสฺสงฺขริตฺวา
 ชาติปริพาเหณฺปี น ปริทฺยฺหนฺติ ชฺรวาปริพาเหณฺปี น ปริทฺยฺหนฺติ
 มรณปริพาเหณฺปี น ปริทฺยฺหนฺติ โสถปฺริเทวทฺทฺชโทมนสฺสุปายาส-
 ปริพาเหณฺปี น ปริทฺยฺหนฺติ ฯ เต ปริมุจฺจนฺติ ชาตียา ชฺรเว ย มรณเณ
 โสเถหิ ปฺริเทเวหิ ทฺทฺชเวหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาสเหหิ ปริมุจฺจนฺติ
 ทฺทฺชสฺมาติ จทามิ ฯ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว อิทํ ทฺทฺชนฺติ โยโค
 กรณฺโง ย เป ฯ อยํ ทฺทฺชนฺติโรชคามินํ ปฏฺิปปทาติ โยโค กรณฺโงยติ ฯ

[๓๗๓๕] โย ๑ ๒ ภิกฺขเว เอวํ วทฺเขยฺย อหํ ทฺทฺชํ อริยสํจุจํ
 ยถาภูตํ อนนฺทิสฺเมจฺจุ ฯ เป ฯ ทฺทฺชนฺติโรชคามินํปฏฺิปปทํ อริยสํจุจํ ยถา-
 ภูตํ อนนฺทิสฺเมจฺจุ ตมฺมา ทฺทฺชสฺสํสํสํ กฺริสฺสํสํสํสํ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ
 เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว โย เอวํ วทฺเขยฺย อหํ กฺุฏฺฐาคารสฺสํ เทวฺจิมํ ฌรํ
 อภวิตฺวา อุปริมํ ฌรํ อโรเปสฺสํสํสํสํสํ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ เอวเมว
 ๒ ภิกฺขเว โย เอวํ วทฺเขยฺย อหํ ทฺทฺชํ อริยสํจุจํ ยถาภูตํ อน-
 นฺทิสฺเมจฺจุ ฯ เป ฯ ทฺทฺชนฺติโรชคามินํปฏฺิปปทํ อริยสํจุจํ ยถาภูตํ อน-
 นฺทิสฺเมจฺจุ ตมฺมา ทฺทฺชสฺสํสํสํสํ กฺริสฺสํสํสํสํสํ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ

[๓๗๓๖] โย ๑ ๒ ภิกฺขเว เอวํ วทฺเขยฺย อหํ ทฺทฺชํ อริยสํจุจํ
 ยถาภูตํ อนนฺทิสฺเมจฺจุ ฯ เป ฯ ทฺทฺชนฺติโรชคามินํปฏฺิปปทํ อริยสํจุจํ ยถาภูตํ
 อนนฺทิสฺเมจฺจุ ตมฺมา ทฺทฺชสฺสํสํสํสํ กฺริสฺสํสํสํสํสํ จานเมตํ วิชฺชติ ฯ
 เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว โย เอวํ วทฺเขยฺย อหํ กฺุฏฺฐาคารสฺสํ เทวฺจิมํ

ปาวิตี ๑ อทุทตํ ขุวาทํ ฆนเต สมนุพทุเต ติจฺจนวิภุมารเก สณฺชาคารเว
 อฺปาสํ ภิโรนเต ทูโรโตว สฺซุเมเน ตาพฺพจฺฉิคฺคเพเน อสํ ติปาเตนฺเต
 โปชานุโปชํ อวิราชิตํ ๑ ทิสฺสวาน เม เขตฺตทโหสิ สิจฺฉิตา วติเม
 ติจฺจนวิภุมารกา สฺสิจฺฉิตา วติเม ติจฺจนวิภุมารกา ยตฺร หิ นาม
 ทูโรโตว สฺซุเมเน ตาพฺพจฺฉิคฺคเพเน อสํ ติปาเตสฺสํ ติโปชานุโปชํ
 อวิราชิตนฺติ ๑ ตํ กิ มณฺเณสิ อานนฺท กตมํ นุ โช ทุฏฺกตรํ วา
 ทฺวํ ภิสมฺภวตฺร วา ๑ โย ทูโรโตว สฺซุเมเน ตาพฺพจฺฉิคฺคเพเน อสํ
 ติปาเตยฺย โปชานุโปชํ อวิราชิตํ โย วา สัจจตา ภิณฺนสฺส
 วาสฺสํ โกฏฺฐิยา โกฏฺฐิ ปฏฺวิวิชฺฌเยยฺยติ ๑ เขตฺเทว ฆนเต ทุฏฺก-
 ตรณฺเจะ ทฺวํ ภิสมฺภวตฺรณฺจ โย วา สัจจตา ภิณฺนสฺส วาสฺสํ
 โกฏฺฐิยา โกฏฺฐิ ปฏฺวิวิชฺฌเยยฺยติ ๑ อถ โช เต อานนฺท ทฺวํ ปฏฺ-
 วิชฺฌตฺร ปฏฺวิวิชฺฌนฺติ เย อิทํ ทุฏฺชนฺติ ยถาภูตํ ปฏฺวิวิชฺฌนฺติ ๑ เป ๑
 อยํ ทุฏฺชนิโรชคามินิ ปฏฺปิพาทิ ยถาภูตํ ปฏฺวิวิชฺฌนฺติ ๑ ตสฺมา
 ติหานนฺท อิทํ ทุฏฺชนฺติ โยโค กรณฺโณ ๑ เป ๑ อยํ ทุฏฺชนิโรช-
 คามินิ ปฏฺปิพาทิ โยโค กรณฺโณ ๑

[๑๗๓๙] อตฺถิ ภิภฺชเว โฉกนฺตริกา อฆา อสํวฺตา อนฺธการา
 อนฺธการติมิสา ยตฺถมฺเมตํ จนฺทิมสฺสฺริยานํ เอวํหิทฺธิกาณํ เอวํ
 มหานฺทาจานํ อภาย นานุโกนฺตํ ๑

[๑๗๔๐] เอวํ วุตฺเต อณฺเณตโร ภิภฺช ภิภฺชวตฺร เขตฺตทโห
 มหา วต โส ฆนเต อณฺธการโร สุมหา วต โส ฆนเต อณฺธการโร

อตุถิ นุ ไช ภนฺเต เอตมฺหา อนฺธการา อญฺโฆ อนฺธกาโร
 มหนฺตตโร จ ภยานกตโร จาติ ๑ อตุถิ ไช ภิกฺขุ เอตมฺหา
 อนฺธการา อญฺโฆ อนฺธกาโร มหนฺตตโร จ ภยานกตโร จาติ ๑
 กตโม ปน ภนฺเต เอตมฺหา อนฺธการา อญฺโฆ อนฺธกาโร จ
 ภยานกตโร จาติ ๑

[๓๗๔๓] เย หิ เกจิ ภิกฺขุ สฺมณฺหา วา พุราหฺมณฺหา วา อิทํ
 ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ๑ เป ๑ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ
 ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ๑ เต ชาตีสํวตฺตนิเกสฺส สงฺฆาเรสฺส อภิรมนฺติ
 ๑ เป ๑ อภิรตา ๑ อภิสงฺขโรนฺติ ๑ อภิสงฺขริตฺวา ชาตฺตฺนการมฺบิ
 ปปตฺตนฺติ ชรณฺการมฺบิ ปปตฺตนฺติ มรณฺการมฺบิ ปปตฺตนฺติ โสภ-
 ปริเทวทุกฺขโทมนสฺสอุปายาสนฺการมฺบิ ปปตฺตนฺติ ๑ เต น ปริมุจฺจนฺติ
 ชาตียา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺখেหิ โทมนสฺสเहेหิ
 อุปายาสเहेหิ น ปริมุจฺจนฺติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ๑

[๓๗๔๔] เย จ ไช เกจิ ภิกฺขุ สฺมณฺหา วา พุราหฺมณฺหา วา
 อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ ๑ เป ๑ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินํ
 ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ ๑ เต ชาตีสํวตฺตนิเกสฺส สงฺฆาเรสฺส
 นาภิรมนฺติ ๑ เป ๑ อนภิรตา ๑ น อภิสงฺขโรนฺติ ๑ อนภิสงฺขริตฺวา
 ชาตฺตฺนการมฺบิ น ปปตฺตนฺติ ชรณฺการมฺบิ น ปปตฺตนฺติ มรณฺการ-
 การมฺบิ น ปปตฺตนฺติ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสอุปายาสนฺการมฺบิ น
 ปปตฺตนฺติ ๑ เต ปริมุจฺจนฺติ ชาตียา ชราย มรเณน โสเกหิ

คตฺว ปุริโส เอกจฺฉิคฺคหํ ยุกํ ปกฺขิเปยฺย คเมณํ ปุรฺตฺติโม
 วาโต ปจฺฉิเมณ สํหเรยฺย ปจฺฉิโม วาโต ปุรฺตฺติเมณ สํหเรยฺย
 อุตฺตโร วาโต ทกฺขิเณณ สํหเรยฺย ทกฺขิเณ วาโต อุตฺตเรณ
 สํหเรยฺย คตฺวตฺตํ กาโลณ กจฺฉนโป โส วตฺตตฺตํ วตฺต-
 ตฺตํ อจฺฉเยณ สกฺกํ สกฺกํ อุมฺมุชฺเชยฺย ๑ คํ กิํ มณฺเณถ ภิกฺขเว
 อมฺบิ นุ โห กาโลณ กจฺฉนโป วตฺตตฺตํ วตฺตตฺตํ อจฺฉเยณ
 สกฺกํ สกฺกํ อุมฺมุชฺชนฺโต อมฺมุสฺมํ เอกจฺฉิคฺคเพ ยฺเยค คีวํ ปเวเสยฺยาติ ๑
 อธิจฺฉมิตฺถํ ฆนฺเต ยํ โส กาโลณ กจฺฉนโป วตฺตตฺตํ วตฺตตฺตํ
 อจฺฉเยณ สกฺกํ สกฺกํ อุมฺมุชฺชนฺโต อมฺมุสฺมํ เอกจฺฉิคฺคเพ ยฺเยค คีวํ
 ปเวเสยฺยาติ ๑ เหวํ อธิจฺฉมิตฺถํ ภิกฺขเว ยํ มนุสฺสํคฺคํ ตภฺติ ๑
 เหวํ อธิจฺฉมิตฺถํ ภิกฺขเว ยํ ตถาคโต โลเก อปฺปปฺปชฺติ อรหํ
 สํมาสํมพุทฺโธ ๑ เหวํ อธิจฺฉมิตฺถํ ภิกฺขเว ยํ ตถาคตปฺปเวทโต
 รมฺมวินโย โลเก ทิปปติ ๑ ตสฺสทฺธิํ ภิกฺขเว มนุสฺสํคฺคํ ตทฺธํ
 ตถาคโต ๑ โลเก อปฺปปฺปโน อรหํ สํมาสํมพุทฺโธ ตถาคตปฺ-
 ปเวทโต ๑ รมฺมวินโย โลเก ทิปปติ ๑ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว อิทํ
 ทฺวณฺนํติ โยโค กรณํโย ๑ เป ๑ อยํ ทฺวณฺนโรชคามินี ปฏฺิปปทาติ
 โยโค กรณํโยติ ๑

[๓๗๔๕] เสยฺยถาภี ภิกฺขเว ปุริโส สีนฺเรตฺตํ ปพฺพคฺวราตฺตํ
 ตฺตํ มุคฺคมคฺคิโย ปาสาณตฺถวรา อปฺปนิกฺขิเปยฺย ๑ คํ กิํ มณฺเณถ

๑ พ. เหว ๑ ส. คติย ๑

๕๗๐ สุตตบถปิฎก สัมมุตตนิคายสูตร มหาวารวคโค [๑๗๔๖]

ภิกขเว กตมํ นุ โห พหุตรํ ฯ ยถา จ สัตต มุคฺคมตฺติโย
ปาดานตฺถวรา อุนนิทฺธิตฺตา โย จ สีนฺรุ ปพฺพตฺตราชาติ ฯ เขตฺเทว
ภนฺเต พหุตรํ ยทิตํ สีนฺรุ ปพฺพตฺตราชา อปฺปมตฺติกา สัตต มุคฺค-
มตฺติโย ปาดานตฺถวรา อุนนิทฺธิตฺตา สงฺฆมฺมํ น อุนฺเปตฺติ อุน-
นิทฺธิมฺมํ น อุนฺเปตฺติ กถภาคฺคมฺมํ น อุนฺเปตฺติ สีนฺรุ ปพฺพตฺตราชานํ
อุนฺนิชาย สัตต มุคฺคมตฺติโย ปาดานตฺถวรา อุนนิทฺธิตฺตาติ ฯ
เอวเมว โห ภิกขเว อริยสํวากุสฺสํ ทิฏฺฐิจัสสํปฺนฺนํสฺสํ ปุคฺคตฺสํ
อภิสฺสเมตฺวาโน เขตฺเทว พหุตรํ ทฺถุชฺชํ ยทิตํ ปรีกฺขณํ ปรียาทินฺนํ
อปฺปมตฺตํ อวตฺธิจฺจุํ สงฺฆมฺมํ น อุนฺเปตฺติ อุนฺนิทฺธิมฺมํ น อุนฺเปตฺติ
กถภาคฺคมฺมํ น อุนฺเปตฺติ ปุริมํ ทฺถุชฺชทฺถุชฺชํ ปรีกฺขณํ ปรียาทินฺนํ
อุนฺนิชาย ยทิตํ สัตตทฺถุชฺชตฺตํปรมตฺตา ฯ โย อิทํ ทฺถุชฺชนฺติ ยถาภูตํ
ปชานาติ ฯ เป ๑ อยํ ทฺถุชฺชนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ
ตสฺมา ติทฺถ ภิกขเว อิทํ ทฺถุชฺชนฺติ โยโค กรณํโย ๑ เป ๑ อยํ
ทฺถุชฺชนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ โยโค กรณํโยติ ฯ

[๑๗๔๖] เสดยฺยถามี ภิกขเว สีนฺรุ ปพฺพตฺตราชา ปรีกฺขณํ ปรียา-
ทานํ คจฺเจยฺย จเปตฺวา สัตต มุคฺคมตฺติโย ปาดานตฺถวรา ฯ
ตํ กิํ มณฺเฑถ ภิกขเว กตมํ นุ โห พหุตรํ ฯ ยํ วา
สีนฺรุสฺสํ ปพฺพตฺตราชสฺสํ ปรีกฺขณํ ปรียาทินฺนํ ยถา จ สัตต มุคฺค-
มตฺติโย ปาดานตฺถวรา อวตฺธิจฺจุตฺตาติ ฯ เขตฺเทว ภนฺเต พหุตรํ
สีนฺรุสฺสํ ปพฺพตฺตราชสฺสํ ยทิตํ ปรีกฺขณํ ปรียาทินฺนํ อปฺปมตฺติกา

ตตฺต มุคฺคมคฺคิโย ปาสาณสํกฺขรา อวสฺสฺชา สํวรมฺมํ น อฺเปเนติ
 อฺปนฺนํ น อฺเปเนติ กถภาคํ น อฺเปเนติ สีนฺรุตฺตํ ปพฺพท-
 ราชสฺสํ ปริกฺขณํ ปรียาทินํ อฺปนฺนํ ตตฺต มุคฺคมคฺคิโย ปาสาณ-
 สํกฺขรา อวสฺสฺชาติ ๑ เหวเมว ไซ ภิภฺชเว อริยสํวรสฺสํ ทิฏฺฐิ-
 สมนฺนํ สุตฺตํ ปุคฺคสฺสํ อภิสเมตาวินฺนํ เอตฺเตว พหุทฺรํ ทฺวํ ยทิตฺถํ
 ปริกฺขณํ ปรียาทินํ อฺปนฺนํ อวสฺสฺชา สํวรมฺมํ น อฺเปเนติ
 อฺปนฺนํ น อฺเปเนติ กถภาคํ น อฺเปเนติ ปุริมํ ทฺวํ ทฺวํ
 ปริกฺขณํ ปรียาทินํ อฺปนฺนํ ยทิตฺถํ ตตฺตทฺวํ ตตฺตทฺวํ ๑ โย อิทํ
 ทฺวํ ยทิตฺถํ ปชานาติ ๑ เป ๑ อยํ ทฺวํ นิโรธคามินํ ปฏิปทาติ
 ยทิตฺถํ ปชานาติ ๑ ตสฺมา ติทฺถ ภิภฺชเว อิทํ ทฺวํ นิโรธคามินํ
 ๑ เป ๑ อยํ ทฺวํ นิโรธคามินํ ปฏิปทาติ โยโค กรณํ โยติ ๑

ปปาทวคฺโค ปณฺจโม ๑

ตตฺตทฺวํ

จินฺดา ปปาโต ปรีพาโท ภูมฺมํ วาณนฺทการินํ

นิคฺคเพน ๑ เทว อุตฺตา สีนฺรุตฺตํ อปเร ทฺวํ ๑

๑ ต. ภูมฺมํ วาณนฺทการินํ ๑ พ. ภูมฺมํ วาณนฺทการินํ ๑

กุดฺดฺเคน อุกกํ อุกฺกฺขเรยฺย ๑ ตํ กิํ มณฺเณถ ภิกฺขเว กตมํ
 นุ โห พหุตรํ ๑ ยํ วา กุดฺดฺเคน อุกฺกํ ยํ วา ปุณฺณรณฺนิยา
 อุกกนฺติ ๑ เขตฺเทว ภาณเต พหุตรํ ยทิตํ ปุณฺณรณฺนิยา อุกกํ
 อปฺปมคฺคกํ กุดฺดฺเคน อุกกํ อุกฺกํ สงฺฆมฺมํ น อฺเปติ อฺปนิชฺมมฺมํ
 น อฺเปติ กถภาคฺคมฺมํ น อฺเปติ ปุณฺณรณฺนิยา อุกกํ อฺปนิชฺยา
 กุดฺดฺเคน อุกกํ อุกฺกนฺติ ๑ เหวเมว โห ภิกฺขเว อริยสํวากฺสฺส
 ๑ เป ๑ โยโค กรณฺโณติ ๑

[๓๗๔๘] เสยฺยถาภี ภิกฺขเว ยตฺถิมา มหานทฺธิโย สํสํนฺทฺธิ
 สํเมณฺติ ๑ เสยฺยถํ ๑ คจฺจว ยมฺนา อจฺจวตฺถิ สํญ มหํ ๑ ตโต
 ปฺริโส เทว วา ตํณิ วา อุกกนฺติ อุกฺกนฺติ ๑ ตํ กิํ
 มณฺเณถ ภิกฺขเว กตมํ นุ โห พหุตรํ ๑ ยานิ เทว วา
 ตํณิ วา อุกกนฺติ อุกฺกนฺติ ยํ วา สํมณฺเษสํ อุกกนฺติ ๑
 เขตฺเทว ภาณเต พหุตรํ ยทิตํ สํมณฺเษสํ อุกกํ อปฺปมคฺคกานิ
 เทว วา ตํณิ วา อุกกนฺติ อุกฺกนฺติ สงฺฆมฺมํ น อฺเปติ
 อฺปนิชฺมมฺมํ น อฺเปติ กถภาคฺคมฺมํ น อฺเปติ สํมณฺเษสํ อุกกํ
 อฺปนิชฺยา เทว วา ตํณิ วา อุกกนฺติ อุกฺกนฺติ ๑ เหวเมว
 โห ภิกฺขเว อริยสํวากฺสฺส (โส ยเว เปยฺยาโส) โยโค กรณฺโณติ ๑

[๓๗๕๐] เสยฺยถาภี ภิกฺขเว ยตฺถิมา มหานทฺธิโย สํสํนฺทฺธิ
 สํเมณฺติ ๑ เสยฺยถํ ๑ คจฺจว ยมฺนา อจฺจวตฺถิ สํญ มหํ ๑ ตํ
 อุกกํ ปฺริกฺขยํ ปฺริยาทานํ คจฺจเวยฺย ๑ เปตฺวา เทว วา ตํณิ วา

๕๗๔ สัตตคนตบิฏเฐ สัตตคนิกายสัส มหาวารวคโค [๓๗๕๓]

อุทกมุสสิตานิ ๑ ตํ กิ มนุญจ ภิกขเว กตมํ นุ โห พหุตรํ ๑ ยํ
วา สมนะชชํ อุทกํ ปริกขณํ ปริยาทินนํ อุปนิชาย เทว วา ตันนิ
วา อุทกมุสสิตานิ อวตฺธิจฺจํ ๑ เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ สมนะชชํ
อุทกํ ยทิตํ ปริกขณํ ปริยาทินนํ อปฺปมคฺคกานิ เทว วา ตันนิ
วา อุทกมุสสิตานิ อวตฺธิจฺจํ สงฺขมฺมํ น อุปเนติ อุปนิชมฺมํ น
อุปเนติ กถภาคมฺมํ น อุปเนติ สมนะชชํ อุทกํ ปริกขณํ ปริยาทินนํ
อุปนิชาย เทว วา ตันนิ วา อุทกมุสสิตานิ อวตฺธิจฺจํ ๑ เอวเมว
โห ภิกขเว อริยสํวากสฺส ๑ เป ๑ โยโค กรณํโยติ ๑

[๓๗๕๓] เสงฺยุถามี ภิกขเว ปุริโส มหาปจฺฉิยา สคฺค โถถจฺจิ-
มคฺคิโย คุฬิกา อุปนิทฺธิเปยฺย ๑ ตํ กิ มนุญจ ภิกขเว กตมํ
นุ โห พหุตรํ ๑ ยา วา สคฺค โถถจฺจิสมคฺคิโย คุฬิกา อุป-
นิทฺธิคฺคา อยํ วา มหาปจฺฉิ ๑ เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิตํ
มหาปจฺฉิ อปฺปมคฺคิกา สคฺค โถถจฺจิสมคฺคิโย คุฬิกา อุปนิทฺธิคฺคา
สงฺขมฺมํ น อุปเนติ อุปนิชมฺมํ น อุปเนติ กถภาคมฺมํ น อุปเนติ
มหาปจฺฉิ อุปนิชาย สคฺค โถถจฺจิสมคฺคิโย คุฬิกา อุปนิทฺธิคฺคาติ ๑
เอวเมว โห ภิกขเว อริยสํวากสฺส (โส เยว เปยฺยาโต) โยโค
กรณํโยติ ๑

[๓๗๕๔] เสงฺยุถามี ภิกขเว มหาปจฺฉิ ปริกฺขณํ ปริยาทานํ
คจฺฉเยยฺย จเปตฺวา สคฺค โถถจฺจิสมคฺคิโย คุฬิกา ๑ ตํ กิ มนุญจ
ภิกขเว กตมํ นุ โห พหุตรํ ๑ ยํ วา มหาปจฺฉิยา ปริกขณํ

ปริยาทินฺนํ ยํ วา สํคฺต โทถญฺจิมคฺติโย คฺคฺพิกา อวตฺธิจฺจํ ๑
 เขตฺเทว ฆนฺเต พหุคฺรํ มหาปจฺจียา ยทิตํ ปรีกฺษณํ ปริยาทินฺนํ
 อปฺปมคฺติกา สํคฺต โทถญฺจิมคฺติโย คฺคฺพิกา อวตฺธิจฺจํ สํจฺฆมฺบิ
 น อฺเปเนติ อฺปนฺนํ ๑ น อฺเปเนติ กถภาคฺคํ ๑ น อฺเปเนติ มหา
 ปจฺจียา ปรีกฺษณํ ปริยาทินฺนํ อฺปนฺนํ สํคฺต โทถญฺจิมคฺติโย คฺคฺพิกา
 อวตฺธิจฺจํ ๑ เหวเมว ๒ ฆิกฺขเว อวียธวคฺคํ (โส เหว
 เปยฺยาโต) โยโค กรณํ โยติ ๑

[๑๗๕๓] เสงฺยถาปี ฆิกฺขเว ปรีโส มหาสมฺมุเต เทว วา ตังนิ
 วา อุกกมุตฺตานิ อุกฺกเรยฺย ๑ คํ กิ มณฺณถ ฆิกฺขเว กถมํ น
 ๒ พหุคฺรํ ๑ ยานิ วา เทว วา ตังนิ วา อุกกมุตฺตานิ อุกฺกทานิ
 ยิ วา มหาสมฺมุเต อุกกนฺติ ๑ เขตฺเทว ฆนฺเต พหุคฺรํ ยทิตํ
 มหาสมฺมุเต อุกกํ อปฺปมคฺตกาณิ เทว วา ตังนิ วา อุกกมุตฺตานิ
 อุกฺกทานิ สํจฺฆมฺบิ น อฺเปเนติ อฺปนฺนํ ๑ น อฺเปเนติ กถภาคฺคํ ๑ น
 อฺเปเนติ มหาสมฺมุเต อุกกํ อฺปนฺนํ เทว วา ตังนิ วา อุกก
 มุตฺตานิ อุกฺกทานิ ๑ เหวเมว ๒ ฆิกฺขเว อวียธวคฺคํ (โส
 เหว เปยฺยาโต) โยโค กรณํ โยติ ๑

[๑๗๕๔] เสงฺยถาปี ฆิกฺขเว มหาสมฺมุโท ปรีกฺษณํ ปริยาทินํ
 คจฺเจยฺย จเปตฺวา เทว วา ตังนิ วา อุกกมุตฺตานิ ๑ คํ กิ
 มณฺณถ ฆิกฺขเว กถมํ น ๒ พหุคฺรํ ๑ ยิ วา มหาสมฺมุเต
 ๓ ตัง. เหว ๑ พ. มหาสมฺมุเต อุกกํ ๑

อฺทกํ ปริกฺขัณฺณํ ปริยาทินฺนํ ยานิ วา เทว วา ตัณฺนิ วา อฺทก-
 มุสฺสิตานิ อวสฺสิจฺจํ ๑ เอตเทว ภาณเต พหุตรํ มหาสมฺมุตฺเต
 อฺทกํ ปริกฺขัณฺณํ ปริยาทินฺนํ อปฺปมคฺคกานิ เทว วา ตัณฺนิ วา
 อฺทกมุสฺสิตานิ อวสฺสิจฺจํ สงฺฆมฺมํ น อฺุเปเนติ อฺุปนิชฺมมฺมํ น อฺุเปเนติ
 กถภาคฺคมฺมํ น อฺุเปเนติ มหาสมฺมุตฺเต อฺทกํ ปริกฺขัณฺณํ ปริยาทินฺนํ
 อฺุปนิชาย เทว วา ตัณฺนิ วา อฺทกมุสฺสิตานิ อวสฺสิจฺจํ ๑ เอวเมว
 โช ภิกฺขเว อริยสํวากสฺส (โส เขว เปยฺยาโต) โยโค กรณฺโณติ ๑

[๑๗๕๕] เสงฺยถาปํ ภิกฺขเว ปฺริโส หิมวโค ปพฺพตฺตราชสฺส สจฺจ
 สํสํมคฺคิโย ปาสาณสํกฺขรา อฺุปนิชฺชเปยฺย ๑ ตํ กิํ มนฺวณ
 ภิกฺขเว กตมํ นุ โช พหุตรํ ๑ ยา วา สจฺจ สํสํมคฺคิโย
 ปาสาณสํกฺขรา อฺุปนิชฺชิตฺตา อຍံ วา หิมวา ปพฺพตฺตราชติ ๑
 เอตเทว ภาณเต พหุตรํ ยทิตํ หิมวา ปพฺพตฺตราช อปฺปมคฺคิกา
 สจฺจ สํสํมคฺคิโย ปาสาณสํกฺขรา อฺุปนิชฺชิตฺตา สงฺฆมฺมํ น
 อฺุเปเนติ อฺุปนิชฺมมฺมํ น อฺุเปเนติ กถภาคฺคมฺมํ น อฺุเปเนติ หิมวคํ
 ปพฺพตฺตราชานํ อฺุปนิชาย สจฺจ สํสํมคฺคิโย ปาสาณสํกฺขรา อฺุ-
 ปนิชฺชิตฺตาติ ๑ เอวเมว โช ภิกฺขเว อริยสํวากสฺส ๑ เป ๑ โยโค
 กรณฺโณติ ๑

[๑๗๕๖] เสงฺยถาปํ ภิกฺขเว หิมวา ปพฺพตฺตราช ปริกฺขยํ ปริยา-
 ทานํ คจฺญเยยฺย จเปตฺวา สจฺจ สํสํมคฺคิโย ปาสาณสํกฺขรา ๑
 ตํ กิํ มนฺวณ ภิกฺขเว กตมํ นุ โช พหุตรํ ๑ ยํ วา หิมวโค

ปพฺพตฺตราชสฺส ปฺริกฺขณํ ปฺริยาทินฺนํ ยํ วา สํคฺตํ สํสํปมคฺติโย
 ปาสาณสํกฺขรํ อวสฺสิจฺจํ ๑ เอตฺตํ ภาณเต พหุตรํ หิมวโต
 ปพฺพตฺตราชสฺส ยทิตํ ปฺริกฺขณํ ปฺริยาทินฺนํ อปฺปมคฺติกา สํคฺต
 สํสํปมคฺติโย ปาสาณสํกฺขรํ อวสฺสิจฺจํ สํวณฺมํ น อฺเปเนติ อฺป-
 นิชมนฺมํ น อฺเปเนติ กตฺถาคมนฺมํ น อฺเปเนติ หิมวโต ปพฺพต-
 ราชสฺส ปฺริกฺขณํ ปฺริยาทินฺนํ อฺปนินาย สํคฺตํ สํสํปมคฺติโย ปาสาณ-
 สํกฺขรํ อวสฺสิจฺจํ ๑ เอวเมว โข ภิกฺขเว อวียสํวณสฺส ทิจฺจ-
 สมนฺนํ สํคฺตํ ปุคฺคสฺส อภิสํเมตฺวาโน เอตฺตํ พหุตรํ ทฺวณฺมํ ยทิตํ
 ปฺริกฺขณํ ปฺริยาทินฺนํ อปฺปมคฺตํ อวสฺสิจฺจํ สํวณฺมํ น อฺเปติ
 อฺปนินมนฺมํ น อฺเปติ กตฺถาคมนฺมํ น อฺเปติ ปฺริมํ ทฺวณฺมณฺมํ
 ปฺริกฺขณํ ปฺริยาทินฺนํ อฺปนินาย ยทิตํ สํคฺตํ ทฺวณฺมณฺมํ ๑ โย
 อิทํ ทฺวณฺมณฺมํ ยถาภูตํ ปชานาติ ๑ เป ๑ อยํ ทฺวณฺมณฺมโรชคามินํ
 ปฏฺฐิพาทิ ยถาภูตํ ปชานาติ ๑ ตสฺมา ติทฺถ ภิกฺขเว อิทํ ทฺวณฺมณฺม
 โยโค กรณฺมโย ๑ เป ๑ อยํ ทฺวณฺมณฺมโรชคามินํ ปฏฺฐิพาทิ โยโค
 กรณฺมโยติ ๑

อภิธรรมยวคฺโค ญฺโฬ ๑

คตฺถสฺสทฺถานํ

นทฺธิชาไปกฺขรณฺมโย สมนฺนํ อปเร ทฺว
 ปจฺจํ เทวสฺสทฺเทหิ เทวมา ๑ ปพฺพตฺตปมาติ ๑

อามกธมฺมเปยฺยาเล ปจฺจิมวคฺโค สทฺตโม

[๑๗๕๗] อถ โห ภควา ปริตฺตํ นหฺสึชชาญํ ปิํสุํ อารโหเปตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสึ ตํ กิํ มณฺเฑถ ภิกฺขเว กตมํ นุ โห พหุตรํ ฯ
 โย วาญํ มยา ปริตฺโต นหฺสึชชาญํ ปิํสุํ อารโหมิโต อญํ วา
 มหาปจฺวีติ ฯ เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิตํ มหาปจฺวี อปฺป-
 มตฺตกาญํ ภควตา ปริตฺโต นหฺสึชชาญํ ปิํสุํ อารโหมิโต สงฺฆมฺมี น
 อฺุเปติ อฺุปนิชมฺมี น อฺุเปติ กตภาคมฺมี น อฺุเปติ มหาปจฺวี
 อฺุปนิชชาญํ ภควตา ปริตฺโต นหฺสึชชาญํ ปิํสุํ อารโหมิโตติ ฯ เอวเมว
 โห ภิกฺขเว อปฺปมตฺตกา เต สตฺตา ये มนฺตุสฺเสสุ ปจฺจาชานนฺติ
 อถ โห เอเตว พหุตรา สตฺตา ये อณฺเฑศฺร มนฺตุสฺเสหิ ปจฺจา-
 ชานนฺติ ฯ ตํ กิํสฺส เหตุ ฯ อทฺธิชฺชตฺตา ภิกฺขเว จตฺตุนฺหํ อริย-
 สจฺจานํ ฯ กตเมถํ จตฺตุนฺหํ ฯ ทุกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส ฯ เป ฯ
 ทุกฺขนิโรธคามินิํปฺปฏิปทาเย อริยสจฺจสฺส ฯ ตสฺมา ติทฺถ ภิกฺขเว
 อิทํ ทุกฺขนฺติ โยโค กรณฺนีโย ฯ เป ฯ อญํ ทุกฺขนิโรธคามินิํ
 ปฺฏิปทาติ โยโค กรณฺนีโยติ ฯ

[๑๗๕๘] อถ โห ภควา ปริตฺตํ นหฺสึชชาญํ ปิํสุํ อารโหเปตฺวา ภิกฺขุ
 อามนฺเตสึ ตํ กิํ มณฺเฑถ ภิกฺขเว กตมํ นุ โห พหุตรํ ฯ
 โย วาญํ มยา ปริตฺโต นหฺสึชชาญํ ปิํสุํ อารโหมิโต อญํ วา มหา-
 ปจฺวีติ ฯ เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิตํ มหาปจฺวี อปฺปมตฺตกาญํ

ภควตา ปริตฺโต นหฺสฺสํ ฆํสํ อารมฺมํ ติสฺสํ น อฺเปติ
 อฺปนฺนํ น อฺเปติ กตฺถํ น อฺเปติ มหาปจฺจํ อฺปนฺนํ
 ภควตา ปริตฺโต นหฺสฺสํ ฆํสํ อารมฺมํ ติสฺสํ ๑ เอวเมว ๒ ภิกฺขเว
 อปฺปมคฺคกา เต สํตฺตา ยํ มชฺฌิเมสฺสุ ชนฺปะเทสฺสุ ปจฺจํ
 อถ ๒ เอเตว พหุตรา สํตฺตา ยํ ปจฺจํ ๑ ชนฺปะเทสฺสุ ปจฺจํ
 ๑ อวิญฺญาตาเรสฺสุ มิตฺถุสฺสุ ๑ เป ๑

[๓๗๕๘] เอวเมว ๒ ภิกฺขเว อปฺปมคฺคกา เต สํตฺตา ยํ
 อริเยน ปน ปญฺญาจกฺขฺนา สมนฺนาคตา อถ ๒ เอเตว พหุตรา
 สํตฺตา ยํ อวิชฺชาคตา สมนฺนํ ๑ เป ๑

[๓๗๖๐] เอวเมว ๒ ภิกฺขเว อปฺปกา เต สํตฺตา ยํ สฺรา-
 เมรยฺมชฺชปฺมาทฺฐจฺจํ ปฏฺวิวรา อถ ๒ เอเตว พหุตรา สํตฺตา
 ยํ สฺราเมรยฺมชฺชปฺมาทฺฐจฺจํ อปฺปฏฺวิวรา ๑ เป ๑

[๓๗๖๓] เอวเมว ๒ ภิกฺขเว อปฺปกา เต สํตฺตา ยํ กตฺถา
 อถ ๒ เอเตว พหุตรา สํตฺตา ยํ อุกกขา ๑ เป ๑ เอวเมว
 ๒ ภิกฺขเว อปฺปกา เต สํตฺตา ยํ มคฺคเยยฺยา อถ ๒ เอเตว
 พหุตรา สํตฺตา ยํ อมคฺคเยยฺยา ๑ เป ๑

[๓๗๖๕] เอวเมว ๒ ภิกฺขเว อปฺปกา เต สํตฺตา ยํ เปคฺคเยยฺยา
 อถ ๒ เอเตว พหุตรา สํตฺตา ยํ อเปคฺคเยยฺยา ๑ เป ๑

[๓๗๖๗] เอวเมว ๒ ภิกฺขเว อปฺปกา เต สํตฺตา ยํ สํมณฺณา
 ๑ เป ๑ อถ ๒ เอเตว พหุตรา สํตฺตา ยํ อสํมณฺณา ๑ เป ๑

๕๘๐ สัตตบิณฑิยา สัตตบิณฑิยา สัตตบิณฑิยา [๑๗๖๔]

[๑๗๖๔] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สัตตบิณฑิยา เย พุราหุมนฺดา
อถ โข เอมเมว พุทฺธา สัตตบิณฑิยา เย อพฺราหุมนฺดา ๑ เป ๑

[๑๗๖๕] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สัตตบิณฑิยา เย กุเต-
เชฐฺสาปจายินิ อถ โข เอมเมว พุทฺธา สัตตบิณฑิยา เย อกุเต-
เชฐฺสาปจายินิ ๑

วคฺโค ๑

อุมฺมทานิ

อณฺเฑศฺร ปจฺจนํ ปณฺณาย สฺราเมรยโธทกา

มคฺเตยฺยเปคฺเตยฺยา จาปี สํมณฺณํ พุราหุมนฺดาปจายินิ ๑

ចារាមករណ្ណបៀបបាតេ តុតិយវគ្គក្រៃ ចន្ទជ័យ

[១៧៦៦] ខេរាមេ ខៃ ភិក្ខុវេ ចប្បកា តេ ឥតុតា មេ ឋានា-
តិបាតា ប្បិវិរតា ចត ខៃ ខេតេវ ភុត្រា ឥតុតា មេ ឋានា-
តិបាតា ចប្បប្បិវិរតា ។ តំ កិស្តំ តេ ។ បេ ។

[១៧៦៧] ខេរាមេ ខៃ ភិក្ខុវេ ចប្បកា តេ ឥតុតា មេ ចតិណ្ណា-
តា ប្បិវិរតា ចត ខៃ ខេតេវ ភុត្រា ឥតុតា មេ ចតិណ្ណាតា
ចប្បប្បិវិរតា ។ បេ ។

[១៧៦៨] ខេរាមេ ខៃ ភិក្ខុវេ ចប្បកា តេ ឥតុតា មេ កាមេស្តុ
មិទ្ធាទារា ប្បិវិរតា ចត ខៃ ខេតេវ ភុត្រា ឥតុតា មេ
កាមេស្តុ មិទ្ធាទារា ចប្បប្បិវិរតា ។ បេ ។

[១៧៦៩] ខេរាមេ ខៃ ភិក្ខុវេ ចប្បកា តេ ឥតុតា មេ មុត្តាទាតា
ប្បិវិរតា ចត ខៃ ខេតេវ ភុត្រា ឥតុតា មេ មុត្តាទាតា
ចប្បប្បិវិរតា ។ បេ ។

[១៧៧០] ខេរាមេ ខៃ ភិក្ខុវេ ចប្បកា តេ ឥតុតា មេ មីស្តុនាយ
ទាទាយ ប្បិវិរតា ចត ខៃ ខេតេវ ភុត្រា ឥតុតា មេ មីស្តុនាយ
ទាទាយ ចប្បប្បិវិរតា ។ បេ ។

[១៧៧១] ខេរាមេ ខៃ ភិក្ខុវេ ចប្បកា តេ ឥតុតា មេ ឆុត្តាយ
ទាទាយ ប្បិវិរតា ចត ខៃ ខេតេវ ភុត្រា ឥតុតា មេ ឆុត្តាយ
ទាទាយ ចប្បប្បិវិរតា ។ បេ ។

๕๘๒ สุตฺตคฺคมีฎฺเฏ สํยุตฺตคฺคิยาเย สุตฺต มหาวารวคฺคโค [๑๗๗๒]

[๑๗๗๒] เอวเมว โห ภิက္ขเว อปฺปกา เต สุตฺตา ยะ สมนฺน-
ปถาปา ปฏฺวิริตา อถ โห เอเตว พหุตรา สุตฺตา ยะ สมนฺน-
ปถาปา อปฺปฏฺวิริตา ฯ เป ฯ

[๑๗๗๓] เอวเมว โห ภิက္ขเว อปฺปกา เต สุตฺตา ยะ พัส-
คามภุตคามสํมามฺภา ปฏฺวิริตา อถ โห เอเตว พหุตรา สุตฺตา
ยะ พัสคามภุตคามสํมามฺภา อปฺปฏฺวิริตา ฯ เป ฯ

[๑๗๗๔] เอวเมว โห ภิက္ขเว อปฺปกา เต สุตฺตา ยะ วิกาธ-
โกชนา ปฏฺวิริตา อถ โห เอเตว พหุตรา สุตฺตา ยะ วิกาธ-
โกชนา อปฺปฏฺวิริตา ฯ เป ฯ

[๑๗๗๕] เอวเมว โห ภิက္ขเว อปฺปกา เต สุตฺตา ยะ มาตา-
คฺคหิเตปนธารณมณฺฑนวิภูสณฺฐาณา ปฏฺวิริตา อถ โห เอเตว
พหุตรา สุตฺตา ยะ มาตาคฺคหิเตปนธารณมณฺฑนวิภูสณฺฐาณา
อปฺปฏฺวิริตา ฯ

วคฺคโค ฯ

อฺพุทฺธานํ

ปาณํ อทินฺนํ กาเมสุ มุสาธวาทนุส เปสฺสญฺญํ
มรุตํ สมนฺนปถาเป พัสํ วิกาธ คฺคหิเตปนนฺติ ฯ

อามกธณูปเปยยาเส ตติยวคฺโค นวโม

[๑๗๗๖] เอมเฆว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต สํตฺตา ยะ นัจฺจํคํ-
วาทิตฺติสฺสทสฺสํหา ปฏฺวิวิตฺตา อถ โห เอเตว พหุตฺรา สํตฺตา ยะ
นัจฺจํคํวาทิตฺติสฺสทสฺสํหา อปฺปฏฺวิวิตฺตา ฯ คํ กิํสฺสํ เหตุ ฯ เป ฯ

[๑๗๗๗] เอมเฆว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต สํตฺตา ยะ อุจฺจา-
สยฺนมหาสยฺนา ปฏฺวิวิตฺตา อถ โห เอเตว พหุตฺรา สํตฺตา ยะ
อุจฺจาสยฺนมหาสยฺนา อปฺปฏฺวิวิตฺตา ฯ เป ฯ

[๑๗๗๘] เอมเฆว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต สํตฺตา ยะ ชาตฺรฺ-
รชตปฏิกฺคหฺณา ปฏฺวิวิตฺตา อถ โห เอเตว พหุตฺรา สํตฺตา ยะ
ชาตฺรฺรชตปฏิกฺคหฺณา อปฺปฏฺวิวิตฺตา ฯ เป ฯ

[๑๗๗๙] เอมเฆว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต สํตฺตา ยะ อามก-
ธณูปฏิกฺคหฺณา ปฏฺวิวิตฺตา อถ โห เอเตว พหุตฺรา สํตฺตา
ยะ อามกธณูปฏิกฺคหฺณา อปฺปฏฺวิวิตฺตา ฯ เป ฯ

[๑๗๘๐] เอมเฆว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต สํตฺตา ยะ อามกมํส-
ปฏิกฺคหฺณา ปฏฺวิวิตฺตา อถ โห เอเตว พหุตฺรา สํตฺตา ยะ อามกมํส-
ปฏิกฺคหฺณา อปฺปฏฺวิวิตฺตา ฯ เป ฯ

[๑๗๘๑] เอมเฆว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต สํตฺตา ยะ อิตฺถํ-
กุมาริกปฏิกฺคหฺณา ปฏฺวิวิตฺตา อถ โห เอเตว พหุตฺรา สํตฺตา
ยะ อิตฺถํกุมาริกปฏิกฺคหฺณา อปฺปฏฺวิวิตฺตา ฯ เป ฯ

๕๘๔ สุตตบถปิฎก สัมมุตตนิคายสุต มหาวารวคโค [๑๗๘๒]

[๑๗๘๒] เอมเมว โห ภิกขเว อปฺปกา เต สุตฺตา ยេ ทาสี-
ทาสฺปฏิกุคฺคณา ปฏិวิรตา อถ โห เอเตว พหุตรา สุตฺตา ยะ
ทาสีทาสฺปฏิกุคฺคณา อปฺปฏิวิรตา ฯ เป ฯ

[๑๗๘๓] เอมเมว โห ภิกขเว อปฺปกา เต สุตฺตา ยะ อเชพฺภ-
ปฏิกุคฺคณา ปฏิวิรตา อถ โห เอเตว พหุตรา สุตฺตา ยะ
อเชพฺภปฏิกุคฺคณา อปฺปฏิวิรตา ฯ เป ฯ

[๑๗๘๔] เอมเมว โห ภิกขเว อปฺปกา เต สุตฺตา ยะ กุกฺกุ-
ธฺกรปฏิกุคฺคณา ปฏิวิรตา อถ โห เอเตว พหุตรา สุตฺตา ยะ
กุกฺกุธฺกรปฏิกุคฺคณา อปฺปฏิวิรตา ฯ เป ฯ

[๑๗๘๕] เอมเมว โห ภิกขเว อปฺปกา เต สุตฺตา ยะ หตฺติ-
คตฺตสฺสพฺพปฏิกุคฺคณา ปฏิวิรตา อถ โห เอเตว พหุตรา สุตฺตา
ยะ หตฺติคตฺตสฺสพฺพปฏิกุคฺคณา อปฺปฏิวิรตา ฯ

วคโค ฯ

อทุทานิ

หจฺจํ สยํ รัชํ ธนญฺญํ มํตํ กุมาริกา
ทาสี อเชพฺภญฺเจว กุกฺกุธฺกรหตฺติโนติ ฯ

ชามกธณฺเฎเปຍာເຕ ခုတုတုကုတု တေမိ

[၁၇၈၁] ဧဝမေဝ ဉ္စ ဂိက္ခဝေ ဝပပကာ တေ နံတုတု ယေ ဧတုတု-
တုတုပုပ္ဖိကုတုကုတု ပုပ္ဖိကုတု ဝဂ္ဂ ဉ္စ ဧတေဝ ပုပ္ဖိကုတု နံတုတု ယေ
ဧတုတုတုပုပ္ဖိကုတုကုတု ဝပပုပ္ဖိကုတု ခပ ပေ ခ

[၁၇၈၂] ဧဝမေဝ ဉ္စ ဂိက္ခဝေ ဝပပကာ တေ နံတုတု ယေ ဂယ-
ဝိက္ခယာ ပုပ္ဖိကုတု ဝဂ္ဂ ဉ္စ ဧတေဝ ပုပ္ဖိကုတု နံတုတု ယေ ဂယဝိက္ခယာ
ဝပပုပ္ဖိကုတု ခပ ပေ ခ

[၁၇၈၃] ဧဝမေဝ ဉ္စ ဂိက္ခဝေ ဝပပကာ တေ နံတုတု ယေ ဣတေယု-
ပုပ္ဖိကုတုကုတုကုတု ပုပ္ဖိကုတု ဝဂ္ဂ ဉ္စ ဧတေဝ ပုပ္ဖိကုတု နံတုတု ယေ
ဣတေယုပုပ္ဖိကုတုကုတုကုတု ဝပပုပ္ဖိကုတု ခပ ပေ ခ

[၁၇၈၄] ဧဝမေဝ ဉ္စ ဂိက္ခဝေ ဝပပကာ တေ နံတုတု ယေ ဣတ-
ကုတုကုတုကုတုကုတု ပုပ္ဖိကုတု ဝဂ္ဂ ဉ္စ ဧတေဝ ပုပ္ဖိကုတု နံတုတု ယေ
ဣတကုတုကုတုကုတုကုတု ဝပပုပ္ဖိကုတု ခပ ပေ ခ

[၁၇၈၅] ဧဝမေဝ ဉ္စ ဂိက္ခဝေ ဝပပကာ တေ နံတုတု ယေ ဣတုဂ္ဂ-
ကုတုကုတုကုတုကုတု ပုပ္ဖိကုတု ဝဂ္ဂ ဉ္စ ဧတေဝ ပုပ္ဖိကုတု နံတုတု
ယေ ဣတုဂ္ဂကုတုကုတုကုတုကုတု ဝပပုပ္ဖိကုတု ခပ ပေ ခ

[၁၇၈၆] ဧဝမေဝ ဉ္စ ဂိက္ခဝေ ဝပပကာ တေ နံတုတု ယေ ဣတ-
ကုတုကုတုကုတုကုတုကုတု ပုပ္ဖိကုတု ဝဂ္ဂ ဉ္စ ဧတေဝ ပုပ္ဖိကုတု
နံတုတု ယေ ဣတကုတုကုတုကုတုကုတုကုတု ဝပပုပ္ဖိကုတု ခပ ပေ ခ

๕๘๐ สุตตุนตบิฏเฐ สัตยัตตนิกายสุตฺต มหาวารวคฺโค [๑๗๘๒

อปฺปปฏิวิรตา ๑ ตํ กิถฺสฺส เหตุ ๑ อทฺธิชฺชตฺตา ภิกฺขเว จตฺตุนํ
อริยสจฺจํ ๑ กตเมสฺส จตฺตุนํ ๑ ทฺวชฺสสฺส อริยสจฺจสฺส ๑ เป ๑
ทฺวชฺชนิโรธคามินิํปฏิปทา ย อริยสจฺจสฺส ๑ ตสฺมา ติทฺถ ภิกฺขเว อิทํ
ทฺวชฺชนํ โยโค กรณํโย ๑ เป ๑ อยํ ทฺวชฺชนิโรธคามินิํ ปฏิปทาติ
โยโค กรณํโยติ ๑

[๑๗๘๒] อถ โข ภควา ปริตฺตํ นชฺชิตายํ ปิํสุ อารโหเปตฺวา
ภิกฺขุ อามนฺเตสฺส ตํ กิํ มณฺเฑถ ภิกฺขเว กตมํ นุ โข พหุตรํ ๑
โย วายํ มया ปริตฺโต นชฺชิตายํ ปิํสุ อารโหมีโต อยํ วา
มหาปจฺวีติ ๑ เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิตํ มหาปจฺวี อปฺป-
มตฺตคฺกายํ ภควตา ปริตฺโต นชฺชิตายํ ปิํสุ อารโหมีโต สงฺฆมฺปิ น
อุเปติ อุปนิชฺมฺปิ น อุเปติ กถภาคมฺปิ น อุเปติ มหาปจฺวี
อุปนิชาย ภควตา ปริตฺโต นชฺชิตายํ ปิํสุ อารโหมีโตติ ๑ เอวเมว
โฆ ภิกฺขเว อปฺปกา เต สตฺตา ย มนุสฺสเสสฺส จฺตา มนุสฺสเสสฺส
ปจฺจาสายนฺติ อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา ย มนุสฺสสา
จฺตา นิรเย ปจฺจาสายนฺติ ๑ เป ๑

[๑๗๘๓] เอวเมว โฆ ภิกฺขเว อปฺปกา เต สตฺตา ย มนุสฺสสา
จฺตา มนุสฺสเสสฺส ปจฺจาสายนฺติ อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา
ย มนุสฺสสา จฺตา ติรจฺฉานโยนียา ปจฺจาสายนฺติ ๑ (อิมินา นเยน
ปณฺญ คติโย วิตฺถาเรตพฺพา) ๑ เอวเมว โฆ ภิกฺขเว อปฺปกา
เต สตฺตา ย มนุสฺสสา จฺตา เทเวสฺส ปจฺจาสายนฺติ อถ โฆ

เอเตว พหุตรา ตํตฺตา เย มนุสฺสํ รุตา นีรเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ
 ตีรจฺฉานโยนียา ปจฺจาชายนฺติ ฯ ปิตฺติวิธเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ

[๑๗๘๔] เอวเมว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต ตํตฺตา เย เทวา
 รุตา เทเวสุ ปจฺจาชายนฺติ อถ โห เอเตว พหุตรา ตํตฺตา
 เย เทวา รุตา นีรเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ ตีรจฺฉานโยนียา ปจฺจา-
 ชายนฺติ ฯ ปิตฺติวิธเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ

[๑๗๘๕] เอวเมว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต ตํตฺตา เย เทวา
 รุตา มนุสฺสํ ปจฺจาชายนฺติ อถ โห เอเตว พหุตรา ตํตฺตา
 เย เทวา รุตา นีรเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ ตีรจฺฉานโยนียา ปจฺจา-
 ชายนฺติ ฯ ปิตฺติวิธเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ

[๑๗๘๖] เอวเมว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต ตํตฺตา เย นีรยา
 รุตา มนุสฺสํ ปจฺจาชายนฺติ อถ โห เอเตว พหุตรา ตํตฺตา
 เย นีรยา รุตา นีรเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ ตีรจฺฉานโยนียา ปจฺจา-
 ชายนฺติ ฯ ปิตฺติวิธเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ

[๑๗๘๗] เอวเมว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต ตํตฺตา เย นีรยา
 รุตา เทเวสุ ปจฺจาชายนฺติ อถ โห เอเตว พหุตรา ตํตฺตา
 เย นีรยา รุตา นีรเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ ตีรจฺฉานโยนียา ปจฺจา-
 ชายนฺติ ฯ ปิตฺติวิธเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ

[๑๗๘๘] เอวเมว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต ตํตฺตา เย ตีรจฺฉาน-
 โนนียา รุตา มนุสฺสํ ปจฺจาชายนฺติ อถ โห เอเตว พหุตรา

๕๘๘ สุตตฺถนตฺถปิฏเก สํยุตฺตนิคายสฺส มหาวรรคโค [๑๗๙๘]

สตฺถา เป ติรจฺจนโยนียา จฺตา นีรเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ ติรจฺจน-
โยนียา ปจฺจาชายนฺติ ฯ ปิตฺติวิธเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ

[๑๗๙๙] เหวเมว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต สตฺถา เป ติรจฺจน-
โยนียา จฺตา เทเวสุ ปจฺจาชายนฺติ อถ โห เอเตว พหุตรา
สตฺถา เป ติรจฺจนโยนียา จฺตา นีรเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ ติรจฺจน-
โยนียา ปจฺจาชายนฺติ ฯ ปิตฺติวิธเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ

[๑๘๐๐] เหวเมว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต สตฺถา เป ปิตฺติ-
วิธียา จฺตา มนุสฺเสสุ ปจฺจาชายนฺติ อถ โห เอเตว พหุตรา
สตฺถา เป ปิตฺติวิธียา จฺตา นีรเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ ติรจฺจน-
โยนียา ปจฺจาชายนฺติ ฯ ปิตฺติวิธเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ

[๑๘๐๑] เหวเมว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต สตฺถา เป ปิตฺติ-
วิธียา จฺตา เทเวสุ ปจฺจาชายนฺติ อถ โห เอเตว พหุตรา
สตฺถา เป ปิตฺติวิธียา จฺตา นีรเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ

[๑๘๐๒] เหวเมว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต สตฺถา เป ปิตฺติ-
วิธียา จฺตา เทเวสุ ปจฺจาชายนฺติ อถ โห เอเตว พหุตรา
สตฺถา เป ปิตฺติวิธียา จฺตา ติรจฺจนโยนียา ปจฺจาชายนฺติ ฯ

[๑๘๐๓] เหวเมว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต สตฺถา เป ปิตฺติ-
วิธียา จฺตา เทเวสุ ปจฺจาชายนฺติ อถ โห เอเตว พหุตรา
สตฺถา เป ปิตฺติวิธียา จฺตา ปิตฺติวิธเย ปจฺจาชายนฺติ ฯ ตํ กิธฺสํ
हेตฺตุ ฯ อทฺธิจฺจสตฺถา ภิกฺขเว จตฺถนํ อริยสจฺจํ ฯ กตเมธํ

จตุณฺ ๑ ทุฏฺธธฺ อริยธฺจฺจธฺ ทุฏฺธธฺมฺทุฏฺธธฺ อริยธฺจฺจธฺ ทุฏฺธ-
 นิโรธธฺ อริยธฺจฺจธฺ ทุฏฺธนิโรธคามินฺปฺปฏิปทาย อริยธฺจฺจธฺ ๑
 ตถฺมา ติท ภิฏฺฐเว อิทํ ทุฏฺธนฺติ โยโค กรณฺโย อຍ ทุฏฺธ-
 ธฺมฺทุฏฺธโยติ โยโค กรณฺโย อຍ ทุฏฺธนิโรธติ โยโค กรณฺโย
 อຍ ทุฏฺธนิโรธคามินฺ ปฺปฏิปทาติ โยโค กรณฺโยติ ๑ อิทมฺโวจ
 ภควา ๑ อคฺคตฺมฺนา เต ภิฏฺฐ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺตฺนฺติ ๑

จกฺกเปยฺยาติธฺมคฺติ ๑

ธฺจฺจธฺยฺยคฺคํ ธฺมคฺคํ ๑

มหาวารธฺยคฺคํ นิฏฺฐิตํ ๑

ตถฺสํกฺกทานํ

มคฺคโพชฺฌนํคํ สติยา อินฺทฺริยธฺมฺมปฺปชาน จ

พธิทฺธิปาทานรฺรทฺธา ฌานานาปานธฺยคฺคํ

โสตาปคฺติ ธฺจฺจธฺจฺจติ เทสิตานิ ธฺยมฺภฺนา

มหาวารวคฺคณาเมน วิธฺสํกฺกานิ ทฺวาทสํกฺกานิ ๑

ปทานุกรกโม

ชกตฺรตาภี	ปพฺพ ๓๓๒๔	อญฺเฏ ๓๘๘
ชกาตเมโฆ	„ ๒๘๔	„ ๗๕
ชกฺขุณฺดาภี	„ ๓๓๒๔	„ ๓๘๘
ชกฺขุเชฐฺฐาปายิน	„ ๓๗๖๕	„ ๕๘๐
ชกฺขุสฺสราตี	„ ๖๘๖	„ ๓๘๖
ชกฺขุสฺสตา ชมฺมา	„ ๖๓	„ ๒๒
ชโคจโร	„ ๖๘๘	„ ๓๘๗
ชฆา	„ ๓๗๓๘	„ ๕๖๖
ชเชพฺพปฏิกฺคหณ	„ ๓๗๘๓	„ ๕๘๔
ชทพิทุโท	„ ๕๓๔	„ ๓๔๐
ชทินฺนาทานา	„ ๓๗๖๗	„ ๕๘๓
ชณฺณสฺสรโณ	„ ๗๓๒	„ ๒๐๕
ชนฺนุโพชา	„ ๓๖๘๘	„ ๕๔๓
ชนมตฺตฺโค	„ ๓๐๓๔	„ ๒๘๘
ชนาชาโร	„ ๗๘	„ ๒๕
ชนาจฺจติชฺชมา	„ ๓๔๗๐	„ ๔๔๗
ชนิจฺจสฺสณฺนา	„ ๖๖๐	„ ๓๘๒
ชนิจฺเจ ทฺวชฺชสฺสณฺนา	„ ๖๖๓	„ „

อนุกุคาหโก	ปพฺพ ๗๓๖	ขิงเก ๒๓๖
อนุกุจिता	” ๓๓๒๔	” ๓๓๓
อนุกุปรียายปถิ	” ๗๓๓	” ๒๓๓
อนุกุวิหิติ ตีรจฺจนนถิ	” ๓๖๖๓	” ๕๒๖
อนุกุพฺมุโค	” ๕๓๐	” ๓๔๐
อนุกุคฺคปฺปี่	” ๒	” ๓
อนุกุคฺคยฺยา	” ๓๗๖๒	” ๕๗๙
อนุกุราหฺมณฺณา	” ๓๗๖๔	” ๕๘๐
อนุกุสฺมฺปฺราโย	” ๓๔๒๔	” ๔๓๓
อนุกุจฺจา	” ๓๔๙๓	” ๔๕๖
อนุกุคฺคามมฺมุโค	” ๓๒	” ๓๐
อนุกุคฺคจฺ	” ๙๘๔	” ๒๙๒
อนุกุคฺปฺรายนํ	” ”	” ”
อนุกุคฺปฺริโยสานํ	” ”	” ”
อนุกุคฺ	” ๓๒	” ๓๐
อนุกุคฺคยฺยา	” ๓๗๖๓	” ๕๗๙
อนุกุคฺ	” ๓๖๐	” ๙๕
อนุกุวิหาโร	” ๓๓๖๖	” ๔๓๓
อนุกุชฺชิกา	” ๖๙๘	” ๓๙๖
อนุกุจาโร	” ๗๓๗	” ๒๐๘

อตุตทโก	ปพฺพ	๗๓๒	อญฺเ	๒๑๕
อตุตฺตรโณ	„	„	„	„
อตุตฺตมฺปทา	„	๓๓๓	„	๓๗
อตุตฺตปณายิก	„	๓๔๕๘	„	๔๔๓
อนุตฺราปวณิพฺพายี	„	๓๕๔๓	„	๔๗๕
อนนกก	„	๓๖๖๓	„	๕๒๖
อปปปฏิวานิ	„	๓๗๓๗	„	๕๕๐
อปปปฏิเวธา	„	๓๖๘๘	„	๕๔๓
อปปปญฺญา	„	๖๘๘	„	๓๘๗
อปปมทวิหารี	„	๓๖๐๒	„	๕๐๓
อปปมทสฺมปทา	„	๓๓๕	„	๓๗
อปปเมยฺโย	„	๓๖๐๕	„	๕๐๔
อปปโตสฺสกุโก	„	๓๓๓๓	„	๓๓๗
อพฺยคุคนิมิตฺต	„	๓๗๐	„	๘๗
อสฺสํสาธมคฺคา	„	๗๓๐	„	๒๐๔
อาภินฺณมนุสฺส	„	๓๕๐๗	„	๔๖๓
อาจริยมฺมุจฺจิ	„	๗๓๐	„	๒๐๔
อาจารโคจรสฺมปฺปโน	„	๘๒๘	„	๒๔๘
อาตาป	„	๖๘๗	„	๓๘๖
อาธาโร	„	๗๘	„	๒๕

ปทานุกรกโม

๕๘๕

อานาปานสูตริ	ปพเพ ๖๕๕	อญเ ๓๘๓
อานาปานสูตริธมาธิ	,, ๓๓๒๗	,, ๕๐๐
อามกขณูปปฏิคคหณา	,, ๓๗๗๘	,, ๕๘๓
อามกมัตปฏิคคหณา	,, ๓๗๘๐	,, ,,
อารพุทธาตุ	,, ๓๖๗	,, ๘๖
อารราชโก	,, ๖๘	,, ๒๓
อาโตโก	,, ๓๖๖๖	,, ๕๒๘
อาสภิวาจา	,, ๗๒๖	,, ๒๓๒
อาหารฐฐิติโก	,, ๓๖๓	,, ๘๕
อาหาเร ปฏิญจตสณฺณา	,, ๖๕๘	,, ๓๘๒.
อิติภวาวกถ	,, ๓๖๖๓	,, ๕๒๖
อินฺชิตคฺคํ	,, ๓๓๒๒	,, ๓๘๘
อิคฺคํกถ	,, ๓๖๖๓	,, ๕๒๖
อิคฺคํกุมาริกปฏิคคหณา	,, ๓๗๘๓	,, ๕๘๓
อิทฺธิ	,, ๓๕๐๗	,, ๔๖๓
อิทฺธิ	,, ๓๓๗๕	,, ๓๕๕
อิทฺธิปาทภาวณาคามนี ปฏิปทา	,, ๓๓๗๘	,, ,,
อิทฺธิปาทภาวณา	,, ๓๓๗๗	,, ,,
อิทฺธิปาโท	,, ๓๓๗๖	,, ,,
อิสฺสรียาธิปจฺจํ	,, ๓๔๓๓	,, ๔๒๘

ปทานุกรกโม

๕๘๗

กณฺหฺสฺสกุณฺโณปฏิกาสา	ปพฺพ ๓๖๖	อฺงฺเก ๘๖
กปฺปาสบีรุ	„ ๓๗๒๒	„ ๕๕๔
กตฺถยานมิตฺตคตา	„ ๓๒๘	„ ๓๖
กาเมสฺส มิจฺฉาจารา	„ ๓๗๖๘	„ ๕๘๓
กายกิตฺตมโถ	„ ๖๔๐	„ ๓๗๘
กายคตา สติ	„ ๗๖๖	„ ๒๒๖
กายปฺปสฺสทฺธิ	„ ๓๖๘	„ ๘๗
กายสฺมาจาโร	„ ๓๔๖๐	„ ๔๔๔
กายาณฺุปสฺสณา	„ ๗๘๖	„ ๒๓๘
กายารมฺมโณ	„ ๗๓๗	„ ๒๐๗
กาสิกฺกนฺทนี	„ ๓๖๒๖	„ ๕๓๒
กาสิกฺกวตฺถุ	„ ๒๖๒	„ ๖๖
กฺุเตเชฏฺฐาปจายิโน	„ ๓๗๖๕	„ ๕๘๐
กฺุสฺสทกิริยา	„ ๓๗๔๓	„ ๕๖๘
กฺุสฺสตราตี	„ ๘๒๖	„ ๒๔๘
กฺุสฺสตา กฺุสฺสตา	„ ๓๖๖	„ ๘๖
กฺุสฺสตา ชมฺมา	„ ๖๔	„ ๒๒
กฺุสฺสตาภิสฺสนฺโท	„ ๓๕๘๔	„ ๔๘๓
กฺุฏฺฐกฺุฏฺฐกรปฏิกุคฺคณา	„ ๓๗๘๔	„ ๕๘๔
กฺุฏฺฐกฺุฏฺฐานกฺุ	„ ๓๖๖๓	„ ๕๒๖

กฐิ	ปทุเพ ๒๕๕	องเก ๖๕
โกฏฐานุสวริ	๖ ๒๕๖	๖ ๖
อณูทานิ	๖ ๓๕๕๖	๖ ๕๗๗
เขตควตคฤปฏิบัติคณา	๖ ๓๗๗๖	๖ ๕๗๕
คคิ	๖ ๓๕๒๕	๖ ๕๓๓
คณชกถิ	๖ ๓๖๖๓	๖ ๕๒๖
คณชกถิ	๖ ๖	๖ ๖
โคจรวิสัย	๖ ๘๖๗	๖ ๒๗๗
โคพานสโย	๖ ๒๕๕	๖ ๖๕
อวราโส	๖ ๓๕๕๓	๖ ๕๕๐
อฏฐกรณิ	๖ ๓๖๖๕	๖ ๕๒๗
อฏฐิ	๖ ๓๖๖๖	๖ ๕๒๘
อณูปปภา	๖ ๒๖๐	๖ ๖๖
อณูสมุปนโน	๖ ๓๕๕๓	๖ ๕๗๗
อิตฺตคิตมโก	๖ ๖๕๐	๖ ๓๗๗
อิตฺตคิตมคิ	๖ ๓๖๘	๖ ๘๗
อิตฺตคิตมคิ	๖ ๗๘๗	๖ ๒๓๘
อิตฺตคิ อวปสโม	๖ ๓๖๓	๖ ๘๕
อิตฺตคิ อวปสโม	๖ ๗๓๐	๖ ๒๓๓
อิตฺตคิ อวปสโม	๖ ๓๖๐	๖ ๘๕

ปทานุกรกโม

๕๘๘

เจโตวิมุตติ	ปพฺพ	๕๓๖	อญฺเ	๑๔๗
เจตโส รูปสโม	„	๕๓๘	„	„
โจรกกั	„	๑๖๖๓	„	๕๒๖
ฉวิณฺณโน	„	๘๖๓	„	๒๘๗
ฉนฺทสฺมาธิ	„	๓๑๕๐	„	๓๔๕
ฉนฺทสฺมุปทา	„	๓๓๒	„	๓๗
ฉนฺโท	„	๑๗๑๗	„	๕๕๐
ฉมฺภิตตฺตํ	„	๑๕๗๓	„	๔๘๖
ฉนฺทวณฺณพฺพฉนฺทวิปฺราโมสฺสอาโถปสฺสสํการา	„	๑๗๘๑	„	๕๘๕
ชนปทกั	„	๑๖๖๓	„	๕๒๖
ชรารณฺโม	„	๘๖๔	„	๒๘๗
ชาตฺรปรชตฺปฏิกุคฺคณา	„	๑๗๗๘	„	๕๘๓
ชาตฺรปรชตํ	„	๑๖๒๖	„	๕๓๒
ฉาณกรณั	„	๑๖๖๔	„	๕๒๘
ฉาณั	„	๑๖๖๖	„	๕๒๘
ฉาติกกั	„	๑๖๖๓	„	๕๒๖
ฉาตั	„	๑๔๘๓	„	๔๕๖
ตถาคตฺวิหาโร	„	๓๓๖๖	„	๔๓๓
คณฺธิ	„	๓๖๐	„	๘๕
คารกรุปฺปภา	„	๒๖๐	„	๖๖

ติปริวญฺ	ปพเพ ๑๖๗๐	อิงเก ๕๓๐
คุดาญญกัฏฐมานญฺ	,, ๑๗๘๘	,, ๕๘๕
คุดบีญฺ	,, ๑๗๒๒	,, ๕๕๔
ทฺวาทสํการํ	,, ๑๖๗๐	,, ๕๓๐
ทพิทโท	,, ๕๑๒	,, ๑๔๐
ทพฺพทฺฐาถํ	,, ๗๓๓	,, ๒๓๓
ทพฺพปาการโคตรณํ	,, ,,	,, ,,
ทวนสํวิภาครโค	,, ๑๔๕๒	,, ๔๔๐
ทาสํทาสปฏิกคณา	,, ๑๗๘๒	,, ๕๘๔
ทิจฺจิสํมฺปทา	,, ๑๓๔	,, ๓๗
ทฺกฺเข อนคฺคตสํญญา	,, ๖๖๒	,, ๑๘๒
ทฺกฺเขตฺตํ	,, ๑๕๔๖	,, ๔๗๗
ทพฺพพชชาทิกา	,, ๑๗๔๓	,, ๕๖๘
ทพฺพภุมิ	,, ๑๕๔๖	,, ๔๗๗
ทฺตํสํถํ	,, ๑๕๕๓	,, ๔๘๓
ทฺเตยฺยปหิณคมนานุโยคา	,, ๑๗๘๘	,, ๕๘๕
เทวทฺนทฺกฺกโย	,, ๑๓๓๔	,, ๓๓๗
เทวปทํ	,, ๑๕๘๗	,, ๔๘๕
เทวสฺรตฺสงฺคาโม	,, ๑๗๒๖	,, ๕๕๘
เทสํ	,, ๑๗๒๓	,, ๕๕๓

ปทานุกรกโม

๖๐๓

โทวารโก	ปพฺพ ๗๓๓	ปิฎก ๒๓๓
โทสกุชโย	” ๓๐	” ๘
โทสวินโย	” ๓๓	” ๓๐
ชมนจกขุ	” ๓๖๗๓	” ๕๓๓
ชมนจวิทยา	” ๓๗๔๓	” ๕๖๘
ชมนที่โป	” ๗๓๒	” ๒๐๕
ชมนยานิ	” ๓๔	” ๖
ชมนตมฺปปาโท	” ๓๕๒๓	” ๔๖๘
ชมนตมฺ โณ	” ๗๓๒	” ๒๐๕
ชมนาทาโส	” ๓๔๗๒	” ๔๔๘
ชมนานุชมนปฏิปคฺติ	” ๓๔๒๘	” ๔๓๔
ชมนานุสฺตนา	” ๗๘๘	” ๒๔๐
ชมนารมฺ โณ	” ๗๓๘	” ๒๐๘
นคฺรกกิ	” ๓๖๖๓	” ๕๒๖
นจฺจกิตฺตวาทิตฺตฺตฺตฺตนา	” ๓๗๗๖	” ๕๘๓
นาคคฺคกิ	” ๓๖๖๓	” ๕๒๖
นาคภาโว	” ๗๓๗	” ๒๓๖
นาราชโก	” ๖๘	” ๒๓
นิกามตภา	” ๓๓๒๔	” ๓๘๘
นิกมกคิ	” ๓๖๖๓	” ๕๒๖

นิโรธธมฺมา	ปทุเพ ๖๖๕	ขิงเก ๓๘๒
นิสฺสํ	,, ๓๓๒๓	,, ๓๓๒
นิกฺกมฺมชาตุ	,, ๓๖๗	,, ๘๖
นิชฺฌานํ	,, ๓๕๓๔	,, ๔๗๓
ปฏฺฐนินิมิตฺตํ	,, ๓๕๘	,, ๘๔
ปฏฺฐิตา	,, ๒๗	,, ๘
ปฏฺฐิภาณกฺวโฏ	,, ๓๗๒๘	,, ๕๖๐
ปฏฺฐิภาณํ	,, ๕๖	,, ๓๘
ปจฺจมาภิสํมฺพุทฺโธ	,, ๔๘	,, ๓๖
ปทฺชาตานิ	,, ๒๕๓	,, ๖๕
ปมาทวิหารี	,, ๓๖๐๓	,, ๕๐๐
ปยตฺปาณํ	,, ๓๔๕๒	,, ๔๔๐
ปรกฺกมฺมชาตุ	,, ๓๖๗	,, ๘๖
ปรมฺมิปฺปจฺจกาโร	,, ๓๐๕๘	,, ๓๐๘
ปรวิธโย	,, ๖๘๘	,, ๓๘๗
ปริจิตา	,, ๓๓๒๔	,, ๓๓๓
ปริปฺปจฺจา	,, ๕๖	,, ๓๘
ปริยฺยจฺจิตฺตํ	,, ๓๓๒๕	,, ๓๓๓
ปริวิตฺตโก	,, ๘๖	,, ๒๖
ปทานธมฺมา	,, ๖๖๓	,, ๓๘๒

ปทานุกรกโม

๖๐๓

ปจฺจตปเก	ปพฺเพ	๘๖๒	ปจฺเจ	๒๘๗
ปญฺจาทุทฺธ	„	๗๓๖	„	๒๓๖
ปญฺญา	„	๓๖๖๖	„	๕๒๘
ปญฺญาปนา	„	๓๗๒๓	„	๕๕๓
ปญฺญาตมฺปนฺโน	„	๓๕๘๔	„	๔๘๘
ปญฺชปนา	„	๓๗๒๓	„	๕๕๓
ปณฺทิต	„	๗๓๓	„	๒๓๓
ปตฺตํทฺธกาโย	„	๗๓๗	„	๒๐๘
ปภากรจิวร	„	๗๓๓	„	๒๓๔
ปภากรตฺน	„	„	„	„
ปภาโมกฺขตํวรตํโต	„	๘๒๘	„	๒๔๘
ปภาตติปาตา	„	๓๗๖๖	„	๕๘๓
ปภาณก	„	๓๖๖๓	„	๕๒๖
ปปาถํ อฏฺฐกํ จิตฺตํ	„	๓๖๖๓	„	๕๒๔
ปปาปเก อฏฺฐเต วิตฺตเก	„	๓๖๖๐	„	๕๒๓
ปามุชฺฐ	„	๗๓๗	„	๒๐๘
ปิตฺตณาย วาจา	„	๓๗๗๐	„	๕๘๓
ปิตฺติ	„	๗๓๗	„	๒๐๘
ปิตฺติสมฺโพชฺฌนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	„	๓๖๘	„	๕๗
ปฺริตฺตก	„	๓๖๖๓	„	๕๒๖

ปุกุวณฺณ	ปุกุเพ ๖๔๗	ปุกุเก ๓๘๓
ปุกุณฺณวิยา	„ ๓๗๔๓	„ ๕๖๘
ปุกุณฺณภิสฺสโท	„ ๓๕๘๔	„ ๔๘๓
ปุกุตฺตมฺพาสณฺ	„ ๓๖๒๖	„ ๕๓๒
ปุกุณฺณชา	„ ๒๕๘	„ ๖๖
ปุกุพฺพคฺมา	„ ๒	„ ๓
ปุกุพฺพเปตกํ	„ ๓๖๖๓	„ ๕๒๖
ปุกุณฺ	„ ๓๕๔๖	„ ๔๗๗
เปมมฺคฺ	„ ๓๕๓๕	„ ๔๗๓
เปตฺเตยฺยา	„ ๓๗๖๒	„ ๕๗๘
ผุสฺสย วาจย	„ ๓๗๗๓	„ ๕๘๓
ผุสฺสคฺคฺ	„ ๓๓๒๒	„ ๓๘๘
ผุสฺ	„ ๓๕๐๗	„ ๔๖๓
พฺยคฺโต	„ ๗๓๓	„ ๒๓๓
พฺยชฺชโม	„ ๘๖๔	„ ๒๘๗
พฺรหฺมจฺริยปฺริโยธานํ	„ ๒๘	„ ๘
พฺรหฺมจฺริยผณฺ	„ ๓๓๓	„ ๓๒
พฺรหฺมจฺริยํ	„ ๒๘	„ ๘
พฺรหฺมจฺริยคฺโก	„ ๓๓๖	„ ๓๒
พฺรหฺมจฺริยผณฺ	„ ๓๐๗	„ ๓๓

ปทานุกรกโม

๖๐๕

พฺรหฺมณฺณ	ปพฺพ	๓๐๖	ปจฺเจ	๓๓
พฺรหฺมณฺณตฺโต	„	๓๓๐	„	„
พฺรหฺมยานิ	„	๓๔	„	๖
พฺรหฺมวិหาร	„	๓๓๖๖	„	๔๓๓
พฺรหฺมณฺณ	„	๓๗๖๔	„	๕๘๐
พหุชฺณ	„	๓๕๐๗	„	๔๖๓
พหุชฺชกตา	„	๓๓๒๔	„	๓๓๓
พหุชฺชกตคามตฺตมารมฺภา	„	๓๗๗๓	„	๕๘๒
พหุชฺชกตคาม	„	๒๗๒	„	๗๐
ภยกถิ	„	๓๖๖๓	„	๕๒๖
ภยทตฺตํ	„	๘๒๘	„	๒๔๘
ภตฺตตมฺมโท	„	๓๖๐	„	๘๕
ภาวนา	„	๗๓๘	„	๒๐๘
ภาวิตา	„	๓๓๒๔	„	๓๓๓
ภยโยภยณฺตโร	„	๗๒๖	„	๒๓๒
มรณมฺโม	„	๘๖๔	„	๒๘๗
มรณภย	„	๓๕๗๓	„	๔๘๖
มรณตฺตนา	„	๖๕๗	„	๓๘๒
มทฺทฺชโน	„	๓๖๓๔	„	๕๐๗
มทฺทฺชกทฺทฺชโน	„	๓๖๐๕	„	๕๐๔

มหาชนกาโย	ปพฺพ	๒๘๖	อฺงเก	๗๘
มหาปจฺว	„	๓๗๔๕	„	๕๖๘
มหาภินฺนค	„	๗๘๖	„	๒๓๔
มหาภูมิจาโต	„	๓๓๓๔	„	๓๓๗
มหาโกโค	„	๓๖๓๔	„	๕๐๗
มหามคฺคกถ	„	๓๖๖๓	„	๕๒๖
มหายโส	„	๓๖๓๔	„	๕๐๗
มหาวาโต	„	๒๘๖	„	๗๖
มหาธาดา	„	๓๕๓๖	„	๔๗๓
มคฺโค	„	๒๗	„	๘
มคฺคเตยฺยา	„	๓๗๖๓	„	๕๗๘
มารเสนปฺปมทฺทโน	„	๕๐๗	„	๓๓๘
มาริโส	„	๓๖๒๘	„	๕๓๔
มาตากถ	„	๓๖๖๓	„	๕๒๖
มาตากนฺขวิเตปนชาวนมณฺทนวิภูตฺตชานา	„	๓๗๗๕	„	๕๘๒
มาตากนฺขวิเตปน	„	๓๖๒๖	„	๕๓๒
มิจุคฺค	„	๖๐	„	๒๒
มิจุฉาฐว	„	๓๕๕๘	„	๔๘๒
มิจุฉากมฺมโต	„	๓๕๕๗	„	„
มิจุฉาณณ	„	๓๕๖๒	„	๔๘๓

ປາກນຸກໂມ

໒໐໗

ມິຈຸດາທິງຈີ	ປພຸເພ ໑໕໕໔	ຕຸງເກ ໔໔໓
ມິຈຸດາປູປະຕຸຕິ	„ ໑໐	„ ໒໔
ມິຈຸດາປູປະທາ	„ ໒໒	„ ໒໒
ມິຈຸດາປູປະນໂນ	„ ໑໓	„ ໒໔
ມິຈຸດາປະຕິທິຕິ	„ ໔໒	„ ໑໓
ມິຈຸດາວາຈາ	„ ໑໕໕໒	„ ໔໔໑
ມິຈຸດາວາຍາໂມ	„ ໑໕໕໑	„ ໔໔໒
ມິຈຸດາວິມຸຕຸຕິ	„ ໑໕໒໓	„ ໔໔໓
ມິຈຸດາສະຕິ	„ ໑໕໒໐	„ ໔໔໒
ມິຈຸດາສະມາຣິ	„ ໑໕໒໑	„ ໔໔໓
ມິຈຸດາສະກຸປໂປ	„ ໑໕໕໕	„ ໔໔໑
ມິຕຸຕາ	„ ໑໔໑໓	„ ໕໕໒
ມຸຕິຕາ ເຈໂຕວິມຸຕຸຕິ	„ ໕໑໑	„ ໑໒໕
ມຸຕິຕາ	„ ໒໕໓	„ ໑໔໑
ມຸຕິວາທາ	„ ໑໗໒໑	„ ໕໔໑
ມຸຕຸຕາໂກ	„ ໑໔໕໒	„ ໔໔໐
ມຸຕະນຸຮາ	„ ໒໕໒	„ ໒໕
ເມຮາວິ	„ ໑໑໑໑	„ ໒໑໑
ເມຕຸຕາ ເຈໂຕວິມຸຕຸຕິ	„ ໕໑໑	„ ໑໒໔
ເມຕຸຕາ	„ ໒໕໑	„ ໑໔໑

โมหกุชโย	ปพฺพ	๓๐	ขงฺเก	๘
โมหวินโย	”	๓๑	”	๓๐
ยาจโยโค	”	๑๔๕๒	”	๔๔๐
ยานกถิ	”	๑๖๖๓	”	๕๒๖
ยานักตา	”	๑๑๒๔	”	๓๓๓
ยุทฺธกถิ	”	๑๖๖๓	”	๕๒๖
โยคกุชเโม	”	๓๐๕๕	”	๓๐๘
โยนิโสมนสีกาวตมปทา	”	๑๓๖	”	๓๗
โยนิโสมนสีกาโร	”	๑๔๒๘	”	๔๓๔
รโรชตถิ	”	๒๘๔	”	๗๕
ราคกุชโย	”	๓๐	”	๘
ราควินโย	”	๓๑	”	๓๐
ราชกถิ	”	๑๖๖๓	”	๕๒๖
โลกกุชายิกิ	”	”	”	”
โตมหิโส	”	๑๑๓๔	”	๓๓๗
โตหิตจนุทนิ	”	๒๕๗	”	๖๖
วจีสมาจาโร	”	๑๔๖๒	”	๔๔๕
วตฺถกถิ	”	๑๖๖๓	”	๕๒๖
วตฺถกตา	”	๑๑๒๔	”	๓๓๓
วตฺถิกิ	”	๒๕๘	”	๖๖

ปทานุกรกโม

๖๐๘

วาทฎฐี	ปพเพ ๓๗๒๓	องเก ๕๕๕
วาทาคปทานิ	,, ๓๕๔๖	,, ๔๗๗
วาทุปาทานิ	,, ๓๗๒๒	,, ๕๕๔
วาทคเวธี	,, ๓๗๒๔	,, ๕๕๖
วาทตฺติโก	,, ,,	,, ,,
วาทานุวาโท	,, ๒๕	,, ๘
วายาโม	,, ๓๗๓๗	,, ๕๕๐
วิกาตโกชนา	,, ๓๗๗๔	,, ๕๘๒
วิคฺคาหิกกถํ	,, ๓๖๖๒	,, ๕๒๕
วิจิติจฺจุณฺชาณียา	,, ๓๖๒	,, ๘๕
วิสมฺภิตา	,, ๓๖๐	,, ,,
วินาภาโว	,, ๗๓๗	,, ๒๓๖
วินัดกสฺสณฺณา	,, ๖๔๘	,, ๓๘๓
วิภชฺชา	,, ๓๗๒๓	,, ๕๕๓
วิมฺมํสาตฺมาธิ	,, ๓๓๕๓	,, ๓๔๖
วิมฺมุตฺติกฺขณฺธิ	,, ๗๓๖	,, ๒๓๖
วิมฺมุตฺติฌานเทตฺถสฺนฺกฺขณฺธิ	,, ,,	,, ,,
วิราตสฺสณฺณา	,, ๖๖๔	,, ๓๘๒
วิริยตฺมาธิ	,, ๓๓๕๓	,, ๓๔๕
วิจฺจรณฺา	,, ๓๗๒๓	,, ๕๕๓

วิศิชากร	ปพพ ๓๖๖๓	ขงเก ๕๒๖
วิจิติทุกตณณา	„ ๖๔๘	„ ๓๘๓
วิชชา	„ ๓๖๖๖	„ ๕๒๘
วิณณาปโก	„ ๗๓๖	„ ๒๓๖
เวทนานุปัสสนา	„ ๗๘๗	„ ๒๓๘
โอสถศุครโต	„ ๓๕๕๒	„ ๔๔๐
สตูปนิโส	„ ๘๒	„ ๒๕
ตถาคาม	„ ๓๕๔๒	„ ๔๗๖
ตถาวโร	„ ๓๐๕๘	„ ๓๐๘
ตติปฐานภาวนาคามินี ปฏิปทา	„ ๘๓๗	„ ๒๔๕
ตติปฐานภาวนา	„ ๘๓๖	„ „
ตติปฐาน	„ ๘๓๕	„ ๒๔๔
ตติมา	„ ๖๘๗	„ ๓๘๖
ตติสมโพชฌนกุญฐานิยา	„ ๓๖๕	„ ๘๖
ตปวิภูชาโร	„ ๘๒	„ ๒๕
ตมจวิทยา	„ ๓๗๔๓	„ ๕๒๘
ตมาทปโก	„ ๗๓๖	„ ๒๓๖
ตมาธิกษณ	„ „	„ „
ตมาธินิมิตต์	„ ๓๗๐	„ ๘๗
ตมุตเตชโก	„ ๗๓๖	„ ๒๓๖

ปทานุกรกโม

๖๓๓

ตมฺหุททุกฺขายิกํ	ปพฺพ ๓๖๖๓	ตฺถ ๕๒๖
ตฺยณกถํ	” ”	” ”
ตฺตงฺขารปวณิพฺพายี	” ๓๕๔๓	” ๔๗๕
ตฺหรมฺมิโก	” ๒๕	” ๘
ตฺหพฺยคํ	” ๓๔๓๓	” ๔๒๘
ตฺงฺคามวชิโย	” ๓๔	” ๖
ตฺจฺจวาทํ	” ๓๔๒๔	” ๔๓๓
ตฺทฺมมฺมอปริหานํ	” ๗๗๔	” ๒๓๐
ตฺทฺมมฺมปวณิ	” ”	” ”
ตฺทฺมมฺมตฺตฺตวณํ	” ๓๔๒๘	” ๔๓๔
ตฺทฺมมฺโม	” ๗๗๓	” ๒๒๘
ตฺทฺมมฺมตฺตํ	” ๓๕๓๕	” ๔๗๓
ตฺทฺมมฺมตฺตฺตวณํ	” ๓๕๘๒	” ๔๘๗
ตฺนฺทตฺตโก	” ๗๓๖	” ๒๓๖
ตฺนฺทตฺตโย	” ๓๖๒๘	” ๕๓๔
ตฺนฺทตฺตโส	” ๓๐๕๘	” ๓๐๘
ตฺนฺทตฺตโร	” ๗๗	” ๒๕
ตฺนฺทตฺตตฺตวณํ	” ๓๔๒๘	” ๔๓๔
ตฺนฺทตฺตโส	” ๗๒	” ๒๔
ตฺนฺทตฺตตฺตวณํ	” ๓๔๘๓	” ๔๕๕

ตพฺพโตเก อนภิรตตญฺฉา	ปพฺพเพ ๖๕๘	อญฺเก ๓๘๒
ตพฺพตฺถวารตมโก	„ ๓๐๓๔	„ ๒๘๘
ตพฺพปฐิปฺปณฺนิตฺตคฺโค	„ „	„ „
ตมฺปหํตโก	„ ๗๓๖	„ ๒๓๖
ตมฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส	„ ๓๗๗๒	„ ๕๘๒
ตมฺพาชวฺยฺยํ	„ ๓๕๐๗	„ ๓๖๓
ตมฺมตฺตํ	„ ๖๓	„ ๒๒๒
ตมฺมาอาชํโว	„ ๓๕๕๘	„ ๔๘๒
ตมฺมากมฺมมฺมโค	„ ๓๕๕๗	„ „
ตมฺมาณานํ	„ ๓๕๖๒	„ ๔๘๓
ตมฺมาทญฺจิ	„ ๓๕๕๔	„ ๔๘๓
ตมฺมาปฏิปตฺติ	„ ๘๓	„ ๒๘
ตมฺมาปฏิปทา	„ ๖๗	„ ๒๓
ตมฺมาปฏิปนฺโน	„ ๘๔	„ ๒๘
ตมฺมาปณฺนิตํ	„ ๔๓	„ ๓๓
ตมฺมาอาชา	„ ๓๕๕๖	„ ๔๘๓
ตมฺมาอาชาโม	„ ๓๕๕๘	„ ๔๘๒
ตมฺมาวิมฺมตฺติ	„ ๓๕๖๓	„ ๔๘๓
ตมฺมาตฺติ	„ ๓๕๖๐	„ ๔๘๒
ตมฺมาตฺมา	„ ๓๕๖๓	„ ๔๘๓

ปทานุกรกโม

๖๓๓

สมุมาตงกูปโป	ปพเพ ๓๕๕๕	องเก ๔๘๓
สาธาโร	,, ๗๘	,, ๒๕
สาธิกนฤติ	,, ๓๔๗๘	,, ๔๕๐
สามณณณณณ	,, ๓๐๓	,, ๓๐
สามณณณ	,, ๓๐๐	,, ,,
สามณณณณ	,, ๓๐๔	,, ,,
สามณณณ	,, ๓๗๖๓	,, ๕๗๘
สารคนุชา	,, ๒๕๗	,, ๖๖
สาโถหิตา	,, ๓๔๘๓	,, ๔๕๖
สาวชชานวชช	,, ๓๖๖	,, ๘๖
สัทยาโป	,, ๓๗๒๔	,, ๕๕๖
สัถกชชช	,, ๗๓๖	,, ๒๓๖
สัถสมุปทา	,, ๓๓๓	,, ๓๖
สัถสมุปโน	,, ๓๕๘๓	,, ๔๘๗
สัหนาโท	,, ๗๒๖	,, ๒๓๒
สัชชยิตานิ	,, ๓๕๔๖	,, ๔๗๗
สัชชสัหาโร	,, ๓๕๘๔	,, ๔๘๓
สัณนิมิตุ	,, ๓๕๘	,, ๘๔
สัรกก	,, ๓๖๖๓	,, ๕๒๖
สัรเมรยมชชปมาทฐชานา	,, ๓๗๖๐	,, ๕๗๘

ศัพท์	ปพฺพ	ขงฺเก
ตุสฺมารทฺธา	๑๑๒๔	๓๓๓
เตกฺโข	๕๑	๓๘
เสนากถิ	๑๖๖๓	๕๒๖
โสคาปนฺโน	๑๕๕๓	๔๗๖
โสโค	๑๔๓๐	๔๓๔
โสฬสฺสกุฏโก	๑๗๒๔	๕๕๖
หตุถิควสฺสวพวาปฏิกุคฺคณา	๑๗๘๕	๕๘๔
หตุถิปทิ	๒๕๓	๖๕
หิโรคฺคปฏี	๓	๑
หีนปฺปณฺตีตา	๓๖๖	๘๖

อสังหารณนามานี

อจิรวดี นที	ปพเพ ๓๘๖	อจุเก ๔๘
อณฺชวเน	„ ๘๗๕	„ ๒๘๐
อณฺณาโกณฺทณฺโณ (เถโร)	„ ๓๖๗๓	„ ๕๓๒
อาปนฺนนาม นิคโม	„ ๓๐๓๐	„ ๒๘๗
อายสฺมา อุตฺติโย	„ ๘๖	„ ๒๖
อายสฺมา ควมฺปติคฺเถโร	„ ๓๗๓๓	„ ๕๔๖
อุเทนเจตีย์	„ ๓๓๒๔	„ ๓๓๓
อุรุเวถกปฺปํ นาม นิคโม	„ ๓๐๒๗	„ ๓๐๒
กณฺฐกัณเ	„ ๓๒๗๒	„ ๓๘๓
กิมิตายํ (นคเร)	„ ๓๓๕๕	„ ๔๐๘
กุญฺจราชาโน	„ ๒๕๘	„ ๖๖
กุฏาคารธํมฺมํ	„ ๓๓๔๘	„ ๔๐๕
โกฏฐิมุขี	„ ๓๐๗๘	„ ๓๓๔
คงฺคา นที	„ ๓๘๓	„ ๔๘
คิชฺฌณฺเ ปพเพ	„ ๓๗๒๘	„ ๕๖๐
โคตมกเจตีย์	„ ๓๓๒๔	„ ๓๓๓
จกฺกตฺติ ราชา	„ ๒๕๘	„ ๖๖
จาคุมฺหารราชา เทวา	„ ๓๖๗๓	„ ๕๓๓

จิตฺตปาฐถ์	ปพฺเพ ๓๐๗๖	ปิฏเก ๓๓๔
จุนฺโท สมนฺตเทโส	,, ๗๓๓	,, ๒๓๕
ชนปทกตฺยาณั	,, ๗๖๔	,, ๒๒๖
ชมฺพุ	,, ๓๐๗๐	,, ๓๓๓
ฌาติเก	,, ๓๔๖๘	,, ๔๔๖
คฺคฺคิตา เทวา	,, ๓๖๗๓	,, ๕๓๒
คฺคฺคิตินโน อฺปาสโก	,, ๓๖๒๕	,, ๕๓๒
นนฺทโก ติจฺจวิมฺหามคฺโค	,, ๓๕๘๐	,, ๔๘๓
นาพกคามเก	,, ๗๓๓	,, ๒๓๕
นาพนฺทายํ (นคเว)	,, ๗๒๖	,, ๒๓๓
นิโคจฺจวราเม	,, ๓๖๒๗	,, ๕๓๓
นิมฺมานรตฺ เทวา	,, ๓๖๗๓	,, ๕๓๒
ปรนิมฺมิตฺตวตฺตคฺคฺ เทวา	,, ,,	,, ,,
ปาริจฺจตฺตโก	,, ๓๐๗๕	,, ๓๓๔
ปาวาริกมฺพวเน	,, ๗๒๖	,, ๒๓๓
ปาวาตเจติยํ	,, ๓๓๒๔	,, ๓๓๒
พฺรหฺมกายิกา เทวา	,, ๓๖๗๓	,, ๕๓๒
พฺรหฺมคฺคเจติยํ	,, ๓๓๒๔	,, ๓๓๓
พวราณสียํ (นคเว)	,, ๓๖๖๔	,, ๕๒๘
ภุมฺมา เทวา	,, ๓๖๗๓	,, ๕๓๓

จดจำวรรณนามานิ

๖๓๗

มคเชตุ (ชนปเท)	ปพเพ ๗๓๓	อญเเก ๒๓๕
มหาปริพาโท นาม นิรโย	„ ๓๗๓๓	„ ๕๖๒
มหาวเน	„ ๓๓๔๘	„ ๔๐๕
มที่ นที่	„ ๓๘๘	„ ๔๘
มฤตเกตุ (ชนปเท)	„ ๓๐๒๗	„ ๓๐๓
มิตรามาตุปาดาท	„ ๘๖๒	„ ๒๘๗
เมทกถาติกา อญเตวดี	„ ๗๕๘	„ ๒๒๔
ยมนา นที่	„ ๓๘๕	„ ๔๘
ยวสุกั	„ ๔๒	„ ๓๓
ยามา เทวา	„ ๓๖๗๓	„ ๕๓๒
ราชการาเม (วิหาเร)	„ ๓๔๘๓	„ ๔๕๒
เวธาดิย (นคเร)	„ ๓๓๔๘	„ ๔๐๕
เวพุทวารุ นาม พุราหุมนคาโม	„ ๓๔๕๔	„ ๔๔๓
สกุณคุชี	„ ๖๘๘	„ ๓๘๖
สรวุ นที่	„ ๓๘๗	„ ๔๘
สธพาการ (ปณฺณสาถาย)	„ ๓๒๗๘	„ ๓๘๔
สธชนิเย	„ ๓๗๓๑	„ ๕๔๖
สตุตมฺพเจติย	„ ๓๓๒๔	„ ๓๓๓
สาร์นุทเจติย	„ „	„ „
สาลิสกั	„ ๔๒	„ ๓๓

ตีเนรุ ปพพตราช	ปพเพ ๓๗๔๖	อิงเก ๕๗๐
ตีตปาวเน	,, ๓๗๓๒	,, ๕๔๘
ตีโห มิคราชา	,, ๓๐๒๔	,, ๓๐๓
ตุ้มคชา ปกขรณ	,, ๓๖๒๕	,, ๕๕๘
ตุ้มเกตุ (ชนปเท)	,, ๗๕๘	,, ๒๒๔
ตุ้มกรชาตาย (เตเน)	,, ๓๐๕๒	,, ๓๐๘
เตทก นาม ตุ้มภาน นิคโม	,, ๗๕๘	,, ๒๒๔
หิมวา ปพพตราช	,, ๓๗๕๖	,, ๕๗๖

คาถานี้ ปจิมปาทา

อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ	ปพเพ ๘๘	องฺเก ๒๘
„ „ „	„ ๔๓๐	„ ๓๓๗
เอภายนํ ชาตฺตยยนฺตทสฺสํ	„ ๗๕๗	„ ๒๒๔
„ „ „	„ ๘๒๔	„ ๒๔๘
จตุณฺ्हํ อริยตฺถจฺจํ	„ ๓๖๘๘	„ ๕๔๓
ตฺถมตฺถตฺถจฺจํ สํภวํ	„ ๓๓๓๕	„ ๓๓๘
ทํ ทํ ชมมํชเร อตฺถุ	„ ๘๖๕	„ ๒๘๘
มโหทํ อปริมิทํ มหาตํ	„ ๓๖๐๖	„ ๕๐๔
„ „ „	„ ๓๖๓๐	„ ๕๐๕
ยสฺสํ สํทฺธา จ ปญฺญา จ	„ ๒๔	„ ๗
ยสฺสํ สํทฺธา ตถาคเต	„ ๓๕๖๕	„ ๔๘๔
„ „ „	„ ๓๖๒๒	„ ๕๓๐
เย ทฺถจฺจํ นปฺปชานนฺติ	„ ๓๗๐๒	„ ๕๔๒
เยสํ สํทฺธา จ สํตฺถจฺจํ	„ ๓๔๓๕	„ ๔๓๐
โย ปญฺญกาโม กุสฺสเถ ปตฺติจฺจิโต	„ ๓๖๓๓	„ ๕๐๖

ปทศุถปฏปะเกโท

เชก

ขตุคตัมปทา	ปพเพ ๓๕๓	ขจุเก ๔๐
”	” ๓๖๐	” ๔๒
”	” ๓๖๘	” ๔๔
”	” ๓๗๘	” ๔๖
ขปุมมาทตัมปทา	” ๓๕๓	” ๔๓
	” ๓๖๒	” ๔๒
	” ๓๗๓	” ๔๕
	” ๓๘๐	” ๔๖
ชานาปานตัสติ	” ๓๓๐๕	” ๓๘๔
ชานาปานตัสติตัมมา	” ๓๓๘๓	” ๔๓๗
”	” ๓๔๐๐	” ๔๒๓
”	” ๓๔๐๓	” ๔๒๔
”	” ๓๔๐๕	” ๔๒๕
”	” ๓๔๐๖	” ”
”	” ๓๔๐๗	” ๔๒๖
”	” ๓๔๐๘	” ”
”	” ๓๔๓๐	” ”

ปทศุฏปฏเกโท

๖๒๓

เชก

กถุยานนิคตคา	ปพเพ	๓๔๗	อญเก	๔๐
”	”	๓๕๖	”	๔๓
”	”	๓๖๕	”	๔๔
”	”	๓๗๔	”	๔๕
ณนุทตมปทา	”	๓๕๐	”	๔๐
”	”	๓๕๙	”	๔๒
”	”	๓๖๘	”	๔๔
”	”	๓๗๗	”	๔๖
ทิจุจิสมปทา	”	๓๕๒	”	๔๐
”	”	๓๖๓	”	๔๒
”	”	๓๗๐	”	๔๕
”	”	๓๗๙	”	๔๖
โยนิโสมนสิการตมปทา	”	๓๕๔	”	๔๓
”	”	๓๖๓	”	๔๒
”	”	๓๗๒	”	๔๕
”	”	๓๘๓	”	๔๖
ตีสตมปทา	”	๓๔๙	”	๔๐
”	”	๓๕๘	”	๔๒
”	”	๓๖๗	”	๔๔

ตั้งสมุปทา	เขกั	
	ปพเพ ๓๗๖	องเก ๔๖
	ทุกั	
อนุดา	” ๓๖๖๔	” ๕๒๘
ปหาดพุพา ฆมมา	” ๒๘๒	” ๗๘
ภาเวตพุพา ฆมมา	” ๒๘๔	” ”
ตัจฉิกาตพุพา ฆมมา	” ๒๘๓	” ”
	ติกั	
ชาตวา	” ๓๓๕	” ๘๔
”	” ๘๓๗	” ๒๕๒
อินทุรียานิ	” ๘๔๗	” ๒๗๐
”	” ๘๔๘	” ”
เฮตนา	” ๒๘๘	” ๘๓
”	” ๓๐๐	” ”
”	” ๓๐๒	” ๘๒
”	” ๓๐๔	” ”
”	” ๓๐๖	” ”
”	” ๓๐๘	” ๘๓
”	” ๓๐๙	” ”
”	” ๓๓๓	” ”

ปทศุถปฏเกโท

๖๒๓

ติกั

เอธนา	ปพเพ ๖๗๕	อจุเก ๓๗๘
”	” ๓๐๘๕	” ๓๒๓
๔ ธดา	” ๓๒๓	” ๘๕
คณหา	” ๓๒๘	” ๘๖
”	” ๓๓๓	” ๘๗
ทกขตา	” ๓๓๘	” ๘๕
นิฆา	” ๓๒๕	” ๘๖
ภวา	” ๓๓๗	” ๘๔
มถานิ	” ๓๒๓	” ๘๕
วิชา	” ๓๓๓	” ๘๔
เวทนา	” ๘๔	” ๒๖
”	” ๓๒๗	” ๘๖
”	” ๘๓๕	” ๒๕๒
สุจิตานิ	” ๓๘๗	” ๓๐๗

จตุกกั

อวิยสุจานิ	” ๓๖๕๗	” ๕๒๒
”	” ๓๖๕๘	” ”
”	” ๓๖๕๘	” ๕๒๓
”	” ๓๖๗๘	” ๕๓๔

๙๙๙

อริยสัจจานิ	ปพฺพ ๓๖๘๓	อริย ๕๓๕
”	” ๓๗๐๓	” ๕๔๓
”	” ๓๗๐๗	” ๕๔๕
”	” ๓๗๐๘	” ”
”	” ๓๗๐๘	” ๕๔๖
อิริยาปถา	” ๔๐๘	” ๓๓๒
อิทธิปาธา	” ๓๓๐๘	” ๓๒๖
”	” ๓๓๓๐	” ๓๒๗
”	” ๓๓๓๓	” ”
”	” ๓๓๓๘	” ๓๓๑
”	” ๓๓๗๘	” ๓๕๕
”	” ๓๒๓๕	” ๓๖๕
”	” ๓๒๓๗	” ”
”	” ๓๒๓๘	” ๓๖๖
อุปาทานานิ	” ๓๓๗	” ๘๘
โธฆา	” ๓๓๓๓	” ”
”	” ๖๗๖	” ๓๘๗
คณฺธา	” ๓๓๘	” ๘๘
ฌานา	” ๓๓๑๐	” ๓๘๒

จตุกกั

สทิปะฐุชานา	ปพเพ ๘๒๓	อังกะ ๒๔๗
”	” ๘๒๖	” ๒๔๘
”	” ๓๒๗๓	” ๓๘๒
”	” ๓๒๗๕	” ”
”	” ๓๒๗๘	” ๓๘๓
สมุปะฐุชานา	” ๓๐๘๐	” ๓๓๘
โสตะปะฐุชานา	” ๓๔๒๐	” ๔๓๓
”	” ๓๔๒๘	” ๔๓๔
”	” ๓๕๘๘	” ๔๘๘
”	” ๓๖๒๐	” ๕๐๘
”	” ๓๖๒๖	” ๕๓๓

ปญจกั

อาวรณา นัรวรณา	” ๔๘๐	” ๓๓๓
”	” ๔๘๘	” ๓๓๕
อินทุริยานิ	” ๘๔๓	” ๒๕๖
”	” ๘๔๔	” ”
”	” ๘๔๕	” ๒๕๖
”	” ๘๔๖	” ๒๕๗
”	” ๘๔๗	” ”

ປາກສຽງປະເພດໂທ

໒໒໗

ປະໝວດ

ປະໝວດ

ປະໝວດ ໒໒໗

ປະໝວດ ໒໒໗

”

” ໒໒໗

” ໒໒໗

”

” ໒໒໗

” ໒໒໗

”

” ໒໒໗

” ໒໒໗

”

” ໒໒໗

” ໒໒໗

”

” ໒໒໗

” ໒໒໗

”

” ໒໒໗

” ”

”

” ໒໒໗

” ”

”

” ໒໒໗

” ໒໒໗

”

” ໒໒໗

” ”

”

” ໒໒໗

” ໒໒໗

”

” ໒໒໗

” ”

”

” ໒໒໗

” ໒໒໗

”

” ໒໒໗

” ໒໒໗

”

” ໒໒໗

” ໒໒໗

”

” ໒໒໗

” ໒໒໗

”

” ໒໒໗

” ”

”

” ໒໒໗

” ”

”

” ໒໒໗

” ”

ปณจกั

อินทุริยานิ

ปพเพ ๙๒๒

อจุเก ๒๗๖

”

” ๙๒๕

” ๒๗๗

”

” ๙๓๓

” ๒๗๘

”

” ๙๔๐

” ๒๗๙

”

” ๙๔๙

” ๒๘๐

”

” ๙๕๖

” ๒๘๑

”

” ๙๖๗

” ๒๘๒

”

” ๙๖๘

” ”

”

” ๓๐๖๒

” ๓๓๐

”

” ๓๐๖๓

” ๓๓๑

”

” ๓๐๖๔

” ”

”

” ๓๐๖๕

” ”

”

” ๓๐๖๖

” ”

”

” ๓๐๖๗

” ”

”

” ๓๐๖๘

” ๓๓๒

”

” ๓๐๖๙

” ”

อุปาทานกฤษณา

” ๓๔๗

” ๙๐

อุทฺทมุภาคิยานิ ตยฺโยชนานิ

” ๓๕๓

” ๙๑

” ๓๕๓

” ”

ปทศุตปฏเทโท

๖๒๘

ปณจกั

อุทฺทมภากิยานิ สณฺโณชานานิ	ปพฺพเพ ๖๖๘	อญฺเฏ ๓๘๔
” ”	” ๖๗๓	” ๓๘๕
” ”	” ๖๗๗	” ๓๘๗
” ”	” ๘๔๓	” ๒๕๔
” ”	” ๓๑๘๔	” ๓๓๖
” ”	” ๓๐๘๘	” ๓๓๗
” ”	” ๓๐๘๗	” ๓๒๒
” ”	” ๓๓๐๒	” ๓๒๓
” ”	” ๓๓๐๖	” ๓๒๕
” ”	” ๓๒๕๓	” ๓๗๔
” ”	” ๓๓๐๓	” ๓๘๓
โอรมภากิยานิ สณฺโณชานานิ	” ๓๔๘	” ๘๐
กามคฺคณา	” ๘๗	” ๒๖
”	” ๓๔๓	” ๘๘
จิตฺตตฺถ์ อฺปฺภุทฺติเตธํ	” ๔๗๔	” ๓๓๓
ชาตฺตฺรปฺตฺถ์ อฺปฺภุทฺติเตธํ	” ๔๖๗	” ๓๓๐
นัฏฺรณานิ	” ๓๔๕	” ๘๐
นัฏฺรณา	” ๕๐๓	” ๓๓๖
”	” ๖๘๖	” ๓๘๖

ปณจกั

ปริญญะยา ชมฺมา	ปพฺพ ๒๘๓	ชงฺเก ๗๘
พถานิ	” ๓๐๘๘	” ๓๒๓
ภยเวรานิ	” ๓๕๗๕	” ๔๘๘

นฏกั

ชินฺทฺรียานิ	” ๘๐๓	” ๒๗๓
”	” ๘๐๒	” ”
”	” ๘๐๔	” ๒๗๒
”	” ๘๐๖	” ”
”	” ๘๐๘	” ๒๗๓
วิชาภาคิยา ชมฺมา	” ๓๔๒๒	” ๔๓๒

ตตฺตกั

อนุตฺยา	” ๓๔๓	” ๘๘
อปริหานิยา ชมฺมา	” ๔๔๘	” ๓๒๓
โพชฌนฺคา	” ๔๐๗	” ๓๓๐
”	” ๔๐๘	” ”
”	” ๔๓๗	” ๓๓๔
”	” ๔๒๒	” ๓๓๕
”	” ๔๒๖	” ๓๓๖
”	” ๔๒๘	” ๓๓๗

ปทศุถปฏปะเทโท

๒๓๓

ศศุตกํ

โพชฌงฺกา

ปพฺพ ๔๓๓

อญฺเฏ ๓๓๘

”

” ๔๓๔

” ”

”

” ๔๓๕

” ๓๒๐

”

” ๔๓๖

” ๓๓๓

”

” ๔๓๗

” ๓๓๓

”

” ๔๓๘

” ๓๓๔

”

” ๕๐๐

” ๓๓๖

”

” ๕๐๒

” ๓๓๗

